

কথা-গুৰুচৰিত

সম্পাদক

শ্রীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাৰ এম. এ., বি. এল

প্রকাশক

শ্রীহৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা সাহিত্যসংসদ

মেধানন্দ পাঠশালা, কলকাতা, কলকাতা

শ্ৰীহৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, সাহিত্যবন্ধুৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত

১৮৭৪ শক (খ্ৰি: ১৯৫২)

মূল্য—৭।০ টকা

**প্ৰবৰ্তক প্ৰিণ্টিং এণ্ড হাৰ্ডটোন লিঃ, ৫২।০ বহুবাণীৰ ষ্ট্ৰীটৰ পৰা
শ্ৰীকৃষ্ণদাস বাহাদুৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত ।**

প্ৰকাশকৰ নিবেদন

১. ১. ৫২

ই আজি প্ৰায় পাঁচ-ছয় বছৰৰ আগৰ কথা—এসময়ত ব্ৰহ্মস্পদ
ডাঃ বাণীকান্ত কাকতি ডাঙৰীয়াৰ গুৱাহাটীৰ ঘৰত পুৰণি
সাহিত্য সম্বন্ধে আলাপ কৰোঁতে তেখেতে আমাৰ ভাষাৰ মহা
মূল্যবান, অধ্যাপক লেখকদেৱৰ সম্পাদিত “কথাকচৰিতৰ” কথা
উল্লেখ কৰে। এই মহাগ্ৰন্থ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ চৰিতকে আলম
লৈ লিখা প্ৰাচীন কামৰূপীয়া ভাগৱতী ধৰ্ম্মৰ তথ্যে ভৰা বুৰঞ্জী।
তেখেতে কলে—ইয়াক প্ৰকাশ কৰিব পাবিলে প্ৰাচীন কামৰূপীয়া
গল্পসাহিত্যৰ এখনি উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন বন্ধা পৰিব পাৰে।

শাকৰী বুৰগ সাহিত্য মোৰ প্ৰাণৰ বস্তু যদিও আজিলৈকে
ইয়াৰ বস এধানো গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। ডাঃ কাকতিৰ মুখত
কথা কথকচৰিতৰ প্ৰশংসা শুনাত তাক বাইজৰ আগত দাঙি
ধৰিবলৈ মোৰ হাবিলাস জন্মিল; কিন্তু এই সময়ত ব্ৰহ্মস্পদ
ডাঃ কাকতি ডাঙৰীয়াৰ উৎসাহতেই আনি বৈকুণ্ঠনাথ কবিকল্প
(ভট্টদেৱৰ) ভক্তিবিবেক (সংস্কৃত) ছপাবলৈ আবন্ত কৰিছিলোঁ,
তথাপি “কথাকচ চৰিত” খনিও প্ৰকাশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিম
বুলি হুঁশাৰ উচতনিত মত প্ৰকাশ কৰিবলগীয়া হলোঁ।

আমাৰ কাৰ্য্যস্থললৈ (নলবাৰীলৈ) আহি কেইমাহমান
থকাৰ পাচতেই ডাঃ বিৰিকিকুমাৰ বৰুৱা ডাঙৰীয়াবগৰা পৰ
পালোঁ—বে “কথাকচ চৰিত”ৰ সম্পাদন কাম হৈ উঠিল
ইয়াক এৰ, এৰ পাঠ্যও কৰা হব—বেগেতে ছপা কৰিব নোৱাৰিলে
নলবাৰীলৈ অহাৰিহা হব।”

এই সময়ত আমি “চিত্ত ভাগৱত” ছপা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ; তথাপি মনিবীসকলৰ অসুযোগকেই আদেশ মানি “কথাগুৰু চৰিত” ছপাবলৈ পঠোৱা হয়; কিন্তু কিছু অংশ ছপা হোৱাৰ পাচতেই কলিকতাত ১৯৪৬ চনৰ সাম্প্ৰদায়িক গোলমাল ঘটিল আৰু তাৰ ফলত আমাৰ অগ্ৰাণ্ণ ছপা কামৰ লগতে “কথাগুৰুচৰিত”ৰ ছপা কাৰ্য্যতো বাধা পৰিল। গোলমাল কিছু দীৰ্ঘ কটাত আমি এজন বন্ধুৰ হতুৱাই প্ৰেছৰপৰা ছপা-কাকত কিছুমান উদ্ধাৰ কৰোঁ—কিছুমান ছপা-কাকত নষ্ট হৈ যায়। ইয়াৰ নষ্ট হোৱা ছপা কৰ্মা তিনিটা পাচত পুনৰ ছপা কৰা হয়। সেই সময়ত যি পোৱা হল তাকেই প্ৰথম খণ্ড নাম দি বাইজৰ আগত দাঙি ধৰা হৈছিল।

সকলোৱে শুনি সন্তোষ পাব, যে আমি কেইজনমান বন্ধুৰ সহায়ত বিশেষকৈ জীমিনিবকুমাৰ দত্ত আই. চি. এচ. (সেই সময়ত কামৰূপৰ ডিপুটি কমিচনাৰ, বৰ্তমান অসম চৰকাৰৰ মুখ্য সচিব) ডাঃবীয়াৰ সহায়ত্বত কামৰূপীয়া বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ উদ্দেশ্যে প্ৰায় একৈশ হাজাৰ টকাৰ “জীমভাগৱত কাণ্ড” নামে এটা ভাৰাল ভৈয়াৰ কৰিছিলোঁ, আৰু টকাখিনি গুৱাহাটীৰ “নাথ বেজ”ত জমা ৰাখিছিলোঁ। বৈষ্ণৱবিপাকত এই বেজ বন্ধ হোৱাত আমাৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ সমলো নাইকিয়া হয়—আমি অলপ চিন্তিত হৈছিলোঁ।

চিত্তভাগৱতৰ কাম এই সময়ত শেষ হবলগীয়া হৈছিল; সেই কাৰণে “কথাগুৰু চৰিত”ৰ ছপা কাম কিছু দিনলৈ স্থগিত ৰাখিবলৈ বাধ্য হওঁ। পিছে, বোৱা বহুৰ তাঃ কাকতি ডাঃবীয়াৰ মিঠা দুবৰ টান কৰাৰ তাগিদাৰ পৰা পাই জীমভাগৱত চিত্ত কথাগুৰু চৰিতৰ ছপা কামত বিশেষ জোৰ দিৱাওঁ। তাৰ ফলতেই আজি বাইজে জীমভাগৱত এই অদ্ভুতৰূপে চৰিত বেৰিবলৈ পালে।

ইয়াতে এষাৰ কথা কৈ ধোৱা ভাল, যে নাথ বেছ মৰা পৰোঁতে চিত্ৰ-ভাগৱতৰ ছপা কাৰ্য্যৰ দৰে খৰচবহুল কাম চলি থকা অসম্ভৱ হৈ উঠিছিল কিন্তু শ্ৰীগুৰুৰ কৃপাত ইয়াৰ কাম কৰা কলিকতাৰ ছপাঘৰে আমাৰ অৱস্থা বুজি টকাৰ তাগাদা নিদিলে তদুপৰি আমি টানি লিখাত “কথাগুৰু চৰিত”ৰ বাকী কাম খিনিও যিমান পাৰে সোনকালে সমাধা কৰি দিলে। এই সকলো— শ্ৰীগুৰুৰ বা ভগবানৰ ইচ্ছা। তেওঁৰ শ্ৰীচৰণত আমাৰ একান্ত প্ৰাৰ্থনা—যি সকল বন্ধু-বান্ধৱৰ শ্ৰম আৰু উৎসাহত আমাক নিমিত্ত মাত্ৰ কৰি মঙ্গলময়ে এই কাম সাধন কৰালে, সেই সকলৰ যেন সৰ্বপ্ৰকাৰ মঙ্গল হয়।

শঙ্কৰ কিল্কৰ—হৰিনাবায়ণ

পাতনি

কথা-গুৰুচৰিতখনি উক্তৰ বাণীকান্ত কাকতীদেৱৰ সংগ্ৰহ। তেখেতে প্ৰায় পচিশ বছৰৰ আগতে এই পুথিখনি বৰপেটা সজব তেতিয়াৰ বুঢ়া অধিকাৰ ৬চতুৰ্ভুজ মিশ্ৰদেৱৰপৰা পাইছিল, আৰু এটি প্ৰতিলিপিও কৰাই থৈছিল। প্ৰায় ছয় সাত বছৰৰ আগতে তেখেতে এই গ্ৰন্থ সম্পাদন কৰি উলিয়াবলৈ আমাক আদেশ দিয়ে। উক্তৰ বিৰিঞ্চিকুমাৰ বৰুৱা আৰু আমি একেলগে এই কাম আৰম্ভ কৰোঁ। কিন্তু, আৰম্ভ কৰাৰ দুমাহৰ পিছতে বৰুৱাদেউ বিলাতলৈ যাব লগা হোৱাত সম্পূৰ্ণ ভাৱ আমাৰ ওপৰত পৰে। এই কাৰ্য্যত মাথোন একেখন পুথিৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিব লগা হৈছিল। গতিকে কোনো ঠাইত দুই এটি বুলিব নোৱাৰা শব্দ তেনে ভাবেই বখা হৈছে। পাঠকৰ সুবিধাৰ অৰ্থে বিষয় অঙ্কসৰি দফাবোৰ ভিন ভিনকৈ দিয়া হৈছে, আৰু কাষৰপিনে বিষয়ৰ শিৰোনামা দিয়া হৈছে। বৈ ঘোৱা কথাৰ এটি পৰিশিষ্টও পুথিৰ শেষত দিয়া হৈছে।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ চৰিত আৰু আত্মজটিক অন্ত্যস্ত সেৱকৰ বিতং বিৱৰণ এই পুথিত দিয়া হৈছে। এই চৰিতখনেই আটাইবোৰ চৰিতভট্টকৈ বেচি বিশয়।

পুথিখনিত গ্ৰন্থকৰ্ত্তাৰ নাম নাই। কিন্তু কেতবোৰ প্ৰমাণ অনুমানৰ পৰা বচনাৰ সময় নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি। পুথি আৰম্ভনিত গুৰু সকলৰ প্ৰতি প্ৰণাম জনোৱা হৈছে। সেইটো এইদৰে আছে :—

শ্ৰীশঙ্কৰং নমো নিত্যং বাখৰ সম্বিভং

পূৰ্ববোক্তয়ং চতুৰ্ভুজং শ্ৰীঅনন্তং কৃষ্ণং পাণিচন্দ্ৰং

লক্ষ্মীনাথং বায় শ্ৰীবাসন্তি নমো নমঃ

শতসংস্ৰবহং বন্দে ।

সেইদৰে শেষত আছে :—

শ্ৰীশঙ্কৰ নমো নমঃ শ্ৰীবাখৰ নমো নমঃ

পূৰ্ববোক্তবো নমো নমঃ চতুৰ্ভুজ নমঃ শ্ৰীঅনন্ত নমঃ ।

শ্ৰীচন্দ্ৰ চাক শ্ৰীলক্ষ্মীকান্ত নমো নমঃ ।

পৃথিবী পাঠত খুঁত থাকিলেও শ্রীৰামৰ সময়তে এই পৃথিবীখনি লিখা সম্ভৱ । কিয়নো, শ্রীৰামতে শুকসকলৰ নাম শেষ কৰা হৈছে ।

ভাটোকুটীয়া আতাই জয় আটৈ আৰু ভোগপুৰ দামোদৰত ধৰ্মবন্ত থৈ যায় । “তাৰা কুক্ৰাৰহীয়া পৰীক্ষিত আটৈত থলে । তাৰা মণিপুৰ আটৈত থলে (পৃ: ২) । মণিপু আটৈতৰ ওপৰত পৃথিবী কামৰত বি টোকা আছে (পৰিশিষ্ট চাওক) তাত এইদৰে লিখিছে—তাৰাৰ দিনত হালধিয়ার দয়াময় আটৈ বৰবহাত : চক্ৰপানি বৈৰাগী আটৈ পুৰুষ : তিনিও ৰাজ্য বেৰাই কুৰাত জটীয়াৰাজ্য বঞ্চেতে নাম সেৱা কৰাত “ৰাম গোদাৰ্জে চাইটা শিত
+ পৰিশিষ্ট চাওক ।

চাৰি প্ৰকাৰে চৰ্চ্চাত বৰ কাপৰ দি মানকৈ বৰবহাত চৰিত হুখিছে বোলে শ্রীশঙ্কৰদেৱৰ জগৰ্জে পদ্মপলৈ কক, আমি তেনেকৈ নগাঞ’ । তেহে আটৈএ ছমাহ বৈ কৈছে : জি বই তাকে পূৰ্বকৈ লৈ আহিছে : বৰবহাত বৈচেহি : তাত গাৱনবাণু, সিদ্ধবাণু, কলিয়ামুৰাবাণু, লিখকবাণু, চৰিনাৰায়ণ, হৰিনন্দন, প্ৰহ্লাদ আটৈ ৰামৰাই দেউৰি, এই সবে প্ৰাৰ্থনাকৈ হুখিছে, আটৈএ কৈচে জগৰ্জে পদ্মপলৈ হুওজনা শুকৰ, সেৱকসমে সাৱশেৰে । তাৰ্জো তাৰাসবৰ ব’ল সেই তালে গ’ল, আমাৰ হ’ল এই ক্ৰমে । (অৰ্থাৎ প্ৰহু লিখকৰ তালৰ) এই দৰে মণিপু আটৈতৰ দিনত চক্ৰপানি বৈৰাগীয়ে চৰিত কীৰ্ত্তন কৰে । মণিপু আটৈএ, বৰজনা আটৈত, বৰজনাই শঙ্কৰ আটৈত, সক জনে গবলীয়া বাপুত ধৰ্মবন্ত থলে । গবলীয়া বাপুয়ে জল্পবাণুক সজীয়া পাতি থকয় আটৈ পুৰুষক বহাতত ধৰ্মবন্ত দি সেৱকৰ মুখ্য পাতি গ’ল বৰবহাত । জয় বাপুয়ে বিকবাণুক আজা দিলে । থকয় আটৈএ থলে কুকৰাম জয়ৰাম আটৈত । কুকৰাম, জয়ৰাম প্ৰমুখো আনো সব সেৱকে আটৈতক অৰ্থাৎ থকয় আটৈতক চৰিত্ত কীৰ্ত্তন কৰিবলৈ ধৰিছিল । আটৈয়ে বোলে, “নাৰদক কৃপাসে কৰিলা । দাতো গোবিন্দৰ গুণ কহিবে বুলিলা ।” যোকে ভোদাসৰে কৃপাসে কৰিলা, দাবক তিনিভাশে পুৰি বাবে, প্ৰাপ্তক জয়ৰাইলা আজি (পৰিশিষ্ট চাওক) । এইদৰে থকয় আটৈতৰ পৰা চক্ৰিত জনা হয় । এই থকয় আটৈয়ে কুকৰাম জয়ৰাম আটৈত ধৰ্মবন্ত থৈ বোৱা বুলি প্ৰহলিথকে উল্লেখ কৰিছে । গতিকে কুকৰাম, জয়ৰামৰ বিক শিছৰ লোকে এই প্ৰহু লিখিছে । ইপিনে শুকসকলক কৰা প্ৰশ্নৰ লোকত শ্রীৰামকে শেষত দিয়া কৈছে । গতিকে প্ৰহুকাৰ শ্রীৰামৰ কালৰে লোক হয় পাৰে । শ্রীৰাম

ববজ্জহা সজ্জব, সজ্জীয়া বিকৰাপুৰ সমসাময়িক। এখেত ববজ্জহা সজ্জ স্থাপক কেশচৰণ ডাটোকুচিয়া আতাক ধৰি নবম শতক। ১৫১৮ শকত ৮মাঘৰ পুৰ্ব চলে। কেশ আতাই ত্ৰীত্ৰীমাধৱদেৱে পতা বাৰজন প্ৰধান ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ ভিতৰৰ এজন। এখেতেই ববজ্জহা সজ্জ স্থাপন কৰে। প্ৰত্যেকজন সজ্জাধিকাৰৰ কাল পোনৰ বছৰকৈ ধৰিলে তেতিয়াৰ পৰা অৰ্থাৎ ১৫১৮ শকৰ পৰা ১২০ বছৰ পাৰ হৈ যায়। গতিকে অনুমানিক ১৬৩৮ শক বা ১৭১৬ খৃষ্টাব্দৰ দিক পিছতে এই গ্ৰন্থ লিখা হয় বুলি ধৰিব পাৰি।*

* ১৯৫০, ১৪ জানুৱাৰীৰ মতুন অসমীয়াত প্ৰবৃত্ত মহেশ্বৰ নেওগেও তেখেতৰ—‘প্ৰবৃত্ত ভোলা’ প্ৰথা আৰু ‘কথাগুৰুচৰিত’ৰ বক্তা—বোলা আলোচনাত এইদৰেই সময় নিৰ্দ্ধাৰ কৰিছে।—সঃ।

ওপৰৰ অনুমানৰ লগতে আৰু এটি কথাৰপৰা ধৰিব পাৰি যে অন্ততঃ ইংৰাজসকল ভাৰতত সোমোৱাৰ পিছতহে এই গ্ৰন্থ লিখা হৈছিল। গ্ৰন্থ-লিখকে পুথিৰ সৰ্বশেষত বিনয় বচন লিখাৰ লগতে লিখিছে—“পছিম দেশত কিবিজিএ স্বৰা খাই চিচা পেলায়, ৰাজীএ কিনি গজাঙ্গল আনে। অনেক সাধু-সন্তে লয়” ইত্যাদি। গতিকে এইবোৰ কথাৰপৰা ধৰিব পাৰি যে ইংৰাজ সকলৰ ভাৰতত পাতনি তৰাৰ সময়তে এই পুথি লিখা হৈছিল।

মহাপুৰুষ শতক ছদ্মনাৰ ছকুৰি বছৰৰো পিছত এই গ্ৰন্থ লিখা হলেও ইয়াৰ কথাবোৰ পৰম্পৰা চলি অহা কথা। কোনো বিষয়ে যতাস্তৰ থাকিলেও সেই যতাস্তৰবোৰ ইয়াত উল্লেখ কৰা হৈছে। শতকসকলৰ জীৱনৰ বিতং বিৱৰণৰ উপৰিও ইয়াত সেই কালৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আদি অৱস্থা আৰু ধৰ্মসংস্কাৰ আদিৰ বিষয়ে বিশেষৰূপে বুলিব পাৰি। অসমৰ বাহিৰেও অন্যান্য দেশৰ সম্বন্ধে নানা কথা ইয়াত পোৱা যায়। আমাৰ দেশৰ তত্ৰ সমাজ কেনে জানোৱাত, কেনে কৃশাগ্ৰবৃদ্ধিৰ, কেনে দাঠ মনৰ, কেনে নৃত্যমত্ত, কেনে সদস্যভৱ, কেনে সমাহিত চিত্তৰ আৰু কেনে নিষ্ঠাৱান আছিল তাক এই গ্ৰন্থৰপৰা কটকটীয়াকৈ জানিব পাৰি। মহাপুৰুষ সকলৰ ব্যক্তি নানা বোৰা পদ, নাট, দ্বিত ভটিয়া আদি লিখাৰ সময় উদ্ভেদ আদি আৰু সেইবোৰৰ ভিতৰুৱা তত্ত্ব সমূহৰ সন্তোষ আৰু মহাপুৰুষ শতক সকলে প্ৰচাৰ কৰা একশৰণ ধৰ্মটোনো কি বক্ত, এই সকলো কথা পাঠকে সন্তোষ বুলিব পাৰিব। তদন্তৰ প্ৰজ্ঞাৰূপিগ্ৰন্থ, ‘তদুপৰ বৈকল্প-প্ৰধান’, মহাপুৰুষ এই নীলচক্ৰিগ্ৰন্থ পৰা তত্ৰই তত্ৰ, তদন্ত আৰু তদন্তৰ বৰ্ণন উপলব্ধি কৰিবলৈ সচাৰ পৰা অগ্ৰে

সংস্কৃত মাহাত্ম্যও অল্পভাৱ কৰিব পাৰিব। গুৰুচৰিতখনিৰ বাকীবোৰ মূল্যৰ বাহিৰে ই মধ্যযুগৰ অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ এটি উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাকে ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

প্ৰথমে চৰিতখনিৰ ভাষা সম্বন্ধে সামান্য পৰিচয় দিয়া যাওক। একোটা সৰু সৰু বাক্যৰ ভিতৰতে, একোটি খণ্ড বাক্যৰ ভিতৰতে একোটি মহৎ আৰু স্পষ্ট ভাৱ প্ৰকাশ পাইছে। দুই এটি উদাহৰণ এই :—

“নিশ্চয়ে পাৰ, অনিশ্চয়ে সংসাৰ”

“বজাৰ চেংডান পাত্ৰৰ কি ?”

“বৰে চোট হব পাইলে সংসাৰ হাত সৰকি সাৰিব পাৰি।”

“নামে সমস্ত মন্ত্ৰৰ গুণ বীৰ্য্য।”

“কুকৰা নথ পুতি বহিল”—অৰ্থাৎ দৃঢ় মনে ধৈৰ্য্য ধৰি একান্ত সেৱক হৈ থাকিল।

“কৈচুঁদালে বাঠি পূৰা পায়,

পকালৈ চালে মূল হৰায়।

“ভৈল লোন নাই, গুলা ব্যঞ্জনৰ এনে স্থান, বিনা ভক বন্ধন” (গুৰুজনৰ প্ৰথম ৰচনাৰ স্বৰূপ।)

“ভাও পৰশি লয়হু থকা, শিত্ত পৰশি.তত্ত্ব কৰা।”

“অলম বাজাৰ বিবম কথা।”

“চুক তেজুলিৰ পায়স, দৰিদ্ৰৰ অট নিধি, ধোৱাৰ পৰ্কড়, কণাৰ বস্ত্ৰ, ভিক্ৰকৰ আবৃত—ইচা মন দৰে মোৰ অখম পাণীৰো চিত্ত গ’ল তবু মুখপন্থত জ্ঞান পাই, শিৱাৰ পাবো নিকিন ?

(ইয়াত ভক্তই বিনয়ভাবে ভক্তি সৰ্ব্বস প্ৰাৰ্থনা কৰিছে)

এনেবোৰ বাক্য খণ্ড বাক্যৰ বাহিৰে ককাৰা, বোজনাও ঠাৱে ঠাৱে আছে। আৰু সেইবোৰৰ তত্ত্ববোৰ পাঠকৰ বোধপৰা হব পৰা অৱতৰণাবোৰো আছে। দুই এটি উদাহৰণ তলত দিয়া হ’ল। যেনে :—

(১) পন্ত নকৰিবা পথ

মৰাও নানিবা, জীয়াও নানিবা

ভলা চান্দে নপশিকা বৰ।

(২) আহিলা হৰিপো, কি বুলি কাড়িলা যাও

সংসাৰ জুৰি ভক বহিছে ক’তহি আহিলা পাও ?

(৩) হবিব আজ্জাদ আহিছো গোলাই পৃথিবীত দি পাও
জব্দৰ মাজে শুক আছে আগুনি বিচাৰি চাও

(৪) নাও ছপ ছপ দেখো চটু অপাৰ ?
জুবুৰে নৌকা জুজান কপ্তয়ে ।
ন—কৈ নাৰ্ছো পুৱনি খাওঁ
ভিকা দিয়া মাও ব'লৈ খাও

কপক অৰ্থত ভক্তিৰ তত্ত্ব, সাধনৰ ক্রম ইত্যাদিবোৰ ঠাৱে ঠাৱে দিয়া
হৈছে। যেনে :—

“কাঠৰ মালা ফাটে ফুটে,
মনৰ মালা কাহা চুটে ?”

“জক ভূমি, শৰণ বীৰ্য্য বিধান, সঙ্গমার্গে চহোৱা, ইৰিষা অনুয়া নল
হেৰুৱা, মৰম প্ৰীতিয়ে দলি মুৰা, জবকা, খেদ অজুৰাগে বায়ু-বাহি, জৱণ
কীৰ্ত্তন বিদ্ধা মৈ, হিংসা পৈশুন্ট টোকবল বিলৈ কহুৱা স্নেহ জ্ঞান, নিবল, গচল,
চিত্ত বুদ্ধি কোৰ বক্তি, মনে নাল, কায়বাক্যমনে দেৱা স্থখ সন্তোষ পকন,
কাম, ক্ৰোধ, লোভ, মহ্, বৰা, হস্তী ; মোহে গাছি, সন্দে কোৰ, শুকত জৱ
খববান, নিশ্চয় কাচিৰে দাই প্ৰেমৰ সূত্ৰ বাছি আনি ভক্তি ভাণ্ডাৰত থই,
ধৰ্ম, অৰ্থ ছাৰ কাম মোক ভাং মাৰি থই খাই থাকা জুখে। এই বেত
নকৰা কিয় ? ইত্যাদি।

ওপৰত উল্লেখ কৰা কথাবোৰৰ উপৰি প্ৰাগজিক পদ, ঘোষা, গীত, কীৰ্ত্তন
আদিৰ অৱতাৰণাই প্ৰৱৰ্ত্তনিত অতি জুখপাঠা কৰি তুলিছে। একো একো
ঠাইৰ বৰ্ণনাই পাঠকক বিশেষ বিশেষৰূপে ভাবমূৰ্ত্ত কৰি তুলিব পাৰে।
জীৱন্ত শব্দৰ পুৰুষৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰৱৰ্ত্তন বৰ্ণনা, জীৱিতপুৰুষৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰৱৰ্ত্তন
বৰ্ণনা বিশেষৰূপে চিত্তহৰকাৰী। বাহুল্যৰ ভৱত সেইবোৰ উদ্ধৃত কৰা নহল।

ভাৱাৰ কেতবোৰ বিশেষত্ব এই :—পকৰী বিতৰ্ত্তিৰ ‘পৰা’ ‘হন্তে’ আদিৰ
ঠাইত সাধাৰণতে—‘কতে’ বা ‘তে’ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। যেনে :—ভোবকা
ক’বতে বা ক’তে অহা বাই ? ভাবতে (ভাবপৰা) ; উজাকতে নদিয়া
নাতিপুৰতে ইত্যাদি। ‘তেতিয়াপৰা’ অৰ্থ বুদ্ধবাতো ‘ভাবতে’ কহিব।
সাহিত্যৰ ঠাইত সৰাস্বতী ব্যকাৰ হৈছে। ‘ঐত’ ঠাইত ‘বৈত’, ‘ক ঐ’
ঠাইত ‘কৈ’।

ঠাইত কৈছে—কামৰূপত 'বালা'ক 'দিয়া' বোলে।

'ভোট'ক বুজাবলৈ 'বগা' বহন' শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

বপাৰ ঠাইত কেৱল 'পা' ব্যৱহাৰ। যেনে : "বোলে পা কি সোধা?" 'ভেনেহলে'ৰ ঠাইত 'ভেনো' 'যেন'ৰ ঠাইত 'যো'—যেনে :—'তোমাত লাগিলে যো কুশল নহয়'।

সৰেও ভকত হ'ল অসুখা এৰি; পাছত চোট আতা শুকবাক্য মনকৈ ঘোৰা কৰিছন্ত স্তম্ভীত; দেখি বস্ত্ৰি গাত চমৎকাৰ লাগি ব'ল হুঁহকি চুপে; পাছে কোনবা বুলি ৰাগকৈ খাপ দিছে বংশ ছেদহ হক বুলি; বোলে বাপ, ভলে সমে চাউল এপহা গিলা হ'ল, গা বিষমৰ হেতু; দুয়ো পানীয়ে গৈছে গৰা ভলে; ইত্যাদি। আকৌ:চমু প্ৰশ্ন-বাক্য। যেনে :—

'ভোজন আছে নাই', 'জান কৰা আছে নাই' অৰ্থাৎ ভোজন হৈছেনে নাই, জান কৰা হৈছেনে নাই। ইত্যাদি স্বাভাৱিক কথা কোৱাৰ ভঙ্গিমাৰে পুথিখনি লিখা বাবে ই চিত্তাকৰ্ষক হৈ উঠিছে।

ইয়াত নানা পুৰাণ সাহিত্যৰ বিতোপন বিতোপন তত্ত্ববুলক উদাহৰণৰ সমাবেশ আছে। এটীবোৰে সেই কালৰ লোকৰ জ্ঞানৰ বিশদ পৰিধিৰ পৰিচয় দিয়াৰ উপৰিও গ্ৰন্থখনিৰ মূল্য বঢ়াইছে।

এই চৰিতপুথিখনিৰপৰা কেতবোৰ বিশেষ বিশেষ প্ৰমাণ পোৱা যায় :—

১। ইয়াত উল্লেখ আছে যে বামাৰণ কবি মাধৱকণ্ঠী শ্ৰীমন্ত শৰৎমেধৰ ছাত্ৰাৱস্থাৰ খ্যাতিবান পণ্ডিত বামৰাচাৰ্য্যৰ গুৰু আছিল। এই কথা আন ঠাইত পোৱা নাযায়। ইয়াৰপৰা মাধৱকণ্ঠীৰ কাল নিৰ্ণয় কৰাত সহায় কৰে। (আমাৰ কৃত "অলমীয়া বামাৰণ সাহিত্য চাওক।)

২। মাধৱ কণ্ঠীৰ বামাৰণৰ অধ্যায়বোৰৰ শেষত স্নতে "ভক্ত ভক্ত" য়ে আছিল, উপদেশ নাছিল; পিচত মহাপুৰুষ ভকত হুজুৰ দিনতহে সেইবোৰ বোপ দিয়া হৈছে—এই সন্তৰ এই প্ৰস্তাৱে আছে। এই প্ৰমাণৰ আলোচনা এই প্ৰবন্ধৰ মূল পুথিৰ পৰাকী ভক্তৰ কাকতি মেৰেহে প্ৰথমে প্ৰচাৰ কৰে।

৩। শ্ৰীমন্তৰমেধৰ কালত অসমৰপৰা কোনো কোনো লোক বিভা আৰু ধৰ'ভক্ত বিভাৰি শিফাৰ কেন্দ্ৰ আৰু নানা ভীৰ্ষ বৃষিকুৰাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। এই সকল লোকে বৃষিকুৰি আহি মহাপুৰুষ ভকতজনৰ ওচৰত বৰ্ণনাত কৰেহি। ইয়াৰ বাহিৰে বিশেষৰ পণ্ডিত, ব্ৰহ্মচাৰী আদি লোকে তৰ্কীহি কৰিবলৈ অসমলৈ অহাৰো প্ৰমাণ আছে।

৪। অসমৰ উত্তৰ প্ৰান্তত যে কলিতা দেশ বুলি এখন ঠাই আছিল সেই কথা আৰু অন্তৰ্গত চৰিত পুথিত নথকা নানা কথাই ইয়াত আছে। সেইবোৰ বাহ্যিক ভাৱত লিখা নহ'ল।

এই পুথিখনতে মহাপুৰুষ গুৰু হুজুৰাৰ জীৱনলীলা ক্ৰম এই দৰে দিয়া আছে :—ত্ৰিমন্ত শতক দেৱৰ

জন্ম—কাৰ্ত্তিকৰ সংক্ৰান্তি, বাৰ বৃহস্পতি, পূৰ্ণিমা প্ৰৱণা নক্ষত্ৰ, মধ্য নিশা, জ্যোতিষৰ ১৩৭১ শক।

আলিপুখুৰী—	৪৮	বৰ্ষ
পছিমকৈত্ৰত—	১২	বৰ্ষ
বৰদোৱাত—	৭২	"
বটাত—	২	"
গাংমোত—	৪২	"
কোমোৰাকটাত—	২	"
বেলগুৰি (ধুৱাহট) ১৪২		"
গজলা স্থিত—	২	"
কাপালত—	২	"
পথে—		২০ দিন
চুনপোৰাত—	২	বৰ্ষ
হুমাৰ হুচিত—	১	"
পাটবাউনীত—	১৪	"
গজাজগৰাথে—	২	"
বেহাবে অহাবোৱাত—	২	"
চিলাৰায় গৃহত—	২	"

১০৫২ বছৰ ২০ দিন

এই হিচাপত বাৰ পৰা সময়খিনি ধৰি শতব্দেদেৱৰ মুঠ জীৱন-কাল “হুমাৰ কয় হুৰুৰি বছৰ পাৰল্যৰ্য।”

ভাবৰ ২১, বৃহস্পতিবাৰ, শুক্লাধিষ্ঠীয়া দুপৰীয়া চাৰি ৫৬, আত্মী নক্ষত্ৰ, প্ৰৱণা শক ১৪২০।

মহাপুরুষ ৮ মাধবদেব লীলা ক্রম :—

জেঠ মহা বিবিদ্যাব, অমাবস্যা তিথি, ভবগী নক্ষত্র ১৪১১, এদিন যাওঁতে দুই প্রহর নিশা ছদ্ম নবদেহা বেকত হৈছে গুরুজন ।

শ্রীমদ্বৈদ্য ৭৫ বর্ষ যোহাত শ্রীমাধবদেব ৩২ বছর যাওঁতে কোণবিত লগ পাইছে ।

ভবাৰি ডুবিত—	১১ বর্ষ
আহত গুবিত—	৬ মাহ
কাপলাত—	৩ মাহ (মাহ চলিছে)
বাবাদিত—	৩ বর্ষ
কলানিকুচিত	৩ মাহ
গণককুচিত—	১৮ বর্ষ
পাটবাউনীত—	১ বর্ষ
সোন্দৰাত—	৩ মাহ
স্বন্দৰীত—	১২ বর্ষ
গোম্বাত—	৩ মাহ
হেবেমদত—	৩ মাহ
বৰপেটাত—	৮ বর্ষ
বাধব ভাণ্ডাত—	৬ মাহ
বৰামবাত—	৩ মাহ
চোণগুৰি—	৩ মাহ
মানদৈয়াত—	৩ মাহ
বৰকুচিত—	২ মাহ
হাণ্ডবিত—	৩ পক্ষ
চৰাববিত—	৭ দিন
বাবাগণ ঠাকুর পাট গোহালিত—	৩ মাহ
বাবদিত্তা বালিত—	৩ মাহ
বিজয়পুৰ—	২০ দিন
বেহাবত বাব বাব আটত বাবিত—	৩ মাহ
ববিদ্য দলৈ বাবিত, ভেলা মনুপুৰে—	২ বর্ষ
জুঠ আদ পাচ কয় এল বর্ষ	

ভেলা মধুপুৰে ভাৱমাহে কৃষ্ণা পঞ্চমীত সাতাইশ দিন বাওঁতে পূৰ্ণভৱা নক্ষত্ৰে, মঙ্গলবাৰে, জ্যোতিষৰ ১৫১৮ শকত নবনাট সামৰিছে পৃথিৱী এৰি।

আনো সৰ—দুজন ঠাকুৰ দেউ, ন জনা আতা আৰু নানা সেৱকৰ যিওঁ বিহৰণ পুথিৰ ভিতৰত আছে আৰু যিসকল বংশাৱলী ক্ৰম ইয়াত পোৱা হৈছে, তাক পৰিশিষ্টত দিয়া হৈছে। এইবোৰৰ উপৰি যি সকল পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ, ভক্ত আৰু ঠাই সমূহৰ উল্লেখ আছে বাহুল্যভৱত সেইবোৰ দিয়া নহ'ল।

মুঠতে গ্ৰন্থখনি অসমীয়া সাহিত্য ভণ্ডালৰ এক অমূল্য সম্পদ।

অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতি কামী গুণগ্ৰাহী গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভাইছ চেন্সেলাৰ শ্ৰীযুত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ অহুমোদনত—ই গ্ৰন্থখনি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উচ্চতম মহলাৰ পাঠ্য হৈছে। ই সমূহ বাইজ, পণ্ডিত আৰু ছাত্ৰসমাজৰ আদৰৰ বস্তু হব বুলি আশা কৰিলোঁ।

সৰ্বশেষত কওঁ যে, অসমীয়া সাহিত্য প্ৰচাৰত মহাত্মা শ্ৰীযুত হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা (ডাঙৰীয়াই বিশেষ খবচ কৰি এই গ্ৰন্থ ছপোৱাতহে ই বাইজৰ আগত দেখা দিব পাৰিছে।

তেখেতৰ আন্তৰিক শলাগ লওঁ। সমূহ বাইজো তেখেতৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ থাকিব।

আমাৰ বন্ধু সকলৰ দুই একে কেতিয়াবা আমাৰ কামত সহায় কৰিছিল আৰু দুই এক সৰুই গ্ৰন্থখনিৰ বা-বাতৰি লৈ আমাক আশীৰ্বাদ জনাইছিল তেখেত সকলক আন্তৰিক শলাগ, আৰু শ্ৰদ্ধা জনালোঁ। ইমানতে মহাপুৰুষ গুৰুদুজনাক স্মৰণি আমাৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

কটন কলেজ

গুৱাহাটী

২৪/১/৫২

}

ইতি—

বিনীত

শ্ৰীউপেন্দ্ৰচন্দ্ৰ লেখাক

FOREWORD

Early Assamese literature is abundantly rich and varied in prose writings. The two great Sanskrit texts the *Gita* and the *Bhagavata Purana* were reduced into Assamese prose as early as the 16th century A.D. Besides other kinds of religious writings Assamese developed a secular prose literature in the *Carita Puthis*—biographical narratives of the Vaisnavite saints, such as Sankara Deva, (1449-1569), Madhava Deva (1489-1597), Gopala Deva (d. 1537). Written from a devotional point of view and recording the day to day experiences and incidents of the saints' lives personally witnessed by the authors or handed down by sacred traditions, the *Carita Puthis* may be considered to be the most human and realistic documents of early Assamese literature. They further possess immense historical value for the light they throw upon contemporary social life, manners, Vaisnavite movement and institutions.

Of all the biographies of the Vaisnavite saints of Assam hitherto discovered, the *Katha Guru Carita* appears not only to be the most voluminous and complete but very trustworthy and authoritative as it was compiled within the sacred precincts of a *Satra*. The manuscript of the book was obtained from His Holiness the Late Shri Chaturbhuja Mishra Satradhikar of the Barpeta Satra. It contains one hundred and fifty folios written on strips of *Saci* barks, each folio measuring 6½" × 18" and bearing an average of seventeen lines per page. The Vaisnavite modesty prevented the author from putting down his name in the book. But from an examination of the list of successive Vaisnavite saints enumerated in the book, it may be surmised that the book was compiled immediately after the ninth *guru*, whose time may be placed at the end of the seventeenth century, if not earlier.

The *Katha Guru Carita* is a remarkable compilation. It does not confine itself to the description of the life of a single saint, but throws light on the lives of several great men of mediaeval Assam. All eminent men and women of Assam who came into contact with the Vaisnavite movement and worked for it are portrayed in the pages of this book with details and attendant circumstances. In no period of our history do we find such a galaxy of men of letters as in the fifteenth and sixteenth centuries. The first thing which strikes us most on the study of the present publication is the tremendous awakening of learning during this period. We hear of a large number of *Chatrasalas* or schools providing instruction in important villages and towns which were mainly maintained by public charity. The schools were cosmopolitan in character and admitted pupils from all castes. Both Sankara Deva and Madhava Deva had their early education in such schools maintained respectively by Mahendra Kandali at Bardova (p. 25) and Rajendra Adhyapaka at Banduka (p.62). A school kept by Jadavendra Bhattacharya at Srihati on the north bank of the Brahmaputra attracted students from different parts of the country (p 321). Vyaskuehi, Hajo, Cooch Behar, Ratnapur were among the other prominent centres of learning. The syllabus was wide and comprehensive as it is reported to have included the four *Vedas*, the fourteen *Sastras*, the eighteen *Puranas*, the *Mahabharata*, the fourteen *Vyakaranas*, the eighteen *Kar-yas*, the eighteen *Koshas*. Education generally commenced from early years on an auspicious day (p 25). Among the pupils there were keen students as well as dullards who used to while away half their lives in schools like the Brahmana Dhilai (p 405). Sometimes old people, like Buda Ata showed a keen desire to join school (p. 310).

There are many instances to show that the Vaisnavite teachers were greatly responsible for educating the masses of

the country. Without the aid of a slate and a pencil, Bhavanipuriya Gopala Ata made Laksmāna Ojha remember the entire Book XI of the *Bhagavata* (p.270). We may refer to another instance where an old couple arranged among themselves that the wife would manage the household duties and the husband daily attend the *Nama-Kirtana* party held by Gopal Ata and his disciples during the day and would in the evening recite the verses learnt during the *Kirtana* to his wife. One evening on his return home, the old man could not however, remember the verses heard in the day's congregational gathering. His wife, therefore, refused him food and drink till he would go back and learn the verses. The old man then went to the *Satra* and narrated his lot to a disciple, who taking pity on him taught the verses again (p. 332). Such was the zeal of the Vaisnavites to teach the illiterate people.

The Vaisnavite epoch was an era of classical learning in Assam. During this period Sanskrit was assiduously studied in our schools, and all the Vaisnavite teachers and theologians were erudite scholars in Sanskrit language and literature. King Naranarayana of Cooch Behar maintained in his court not only a circle of reputed Sanskrit scholars, but also directed his officers high as well as low, to cultivate Sanskrit for administrative purposes (p 193). An interesting incident is noted in the text in this connection. Once to Naranarayana's capital came a profound scholar named Kavichandra with two hundred pupils as his followers in search of a rival disputant. While the scholar with his pupils was moving around the city enquiring about the residence of Sankara Deva, they to their utter surprise found that all their enquiries to the passers-by were ably replied to in Sanskrit. Kavichandra then made a significant remark to his followers. "Look! this seems to be a country of scholars" (p.193). The Persian language was also cultivated and songs were composed in it (p 187).

It should be noted that during this period Assam main-

tained constant contact with all-India centres of learning. The *Katha Guru Carita* records many instances of Assamese scholars going out for higher studies to centres like Benares, Mithila and Nadiya. Scholars from these places, also particularly from Santipura in Nadia (p 10, 194, 357), came to Assam to hold scholarly discussions. Even women were found solving knotty problems of scriptures (p 116).

Our text gives us a detailed account of the growth and development of the huge mass of Vaisnavite writings; it records how, when, where and under what circumstances a particular treatise was compiled or translated, and a certain *Kavya*, drama, or song was composed. As such, the *Katha Guru Carita* serves as a splendid commentary upon the works of the early Vaisnavite poets. Without the light thrown by such a historical document much would have remained unintelligible; for Vaisnavite literature was mainly the outcome of the religious experiences of our saint poets. Further, the book incorporates incidents relating to the popularity of the Vaisnavite authors and their works in their own time. It records that even illiterate people preserved manuscript copies of texts like *Ratnavali* with veneration (p 275). Murari Koch, who was hardly conversant with the three R's, showed his eagerness to transcribe Vaisnavite texts (p 342).

The *Katha Guru Carita* not only gives an elaborate and faithful account of the Vaisnavite faith and movement of Assam, but also throws much light on the organisational aspects of the Vaisnavite movement, the nature and structure of the *Satsa* institution and its administration, method and procedure followed in winning converts, difficulties and hardships undergone in its propagation, history of the schisms and accounts of the different sects. It further gives us glimpses of the religious history of the other faiths such as the Sakta, the Tantric, and the Buddhist which were prevalent in the

country during the period. Incidentally it refers to and records incidents from the lives of the contemporary saints of India, such as Visnupuri Sannyasi, Caitanya, Kabir, Rupa, Sanatana and others. The book is a treasure-house of information on religious beliefs, customs, and superstitions of the Assamese people. It gives a vivid account of the ordeal systems prevalent at the time (p. 40).

The institution of pilgrimage and the system of setting up *Satras* (monasteries) immensely advanced the geographical knowledge of the people. In connection with the accounts of the pilgrimages, we get valuable information regarding many sacred places of India and of the then-existing communication systems. To propagate their faith and to build up monasteries and *Nam-gharas*, the Vaisnavite teachers were on constant move within the state. In describing these accounts the *Katha Guru Carita* indirectly refers to the internal communication and other routes from Sadiya to Cooch Behar.

The book sheds a flood of fresh light upon the economic condition of the time. Generally speaking the people enjoyed considerable prosperity and trade and commerce progressed favourably. Eastern Assam has been described as a land of plenty and prosperity, as it possessed gold, silk, ivory in abundance. The book refers to various arts and industries that were flourishing, particularly, weaving, rearing of silk cocoons (p. 57), designing, basket-making, net-making, wood-carving, and pottery. The village wells were constructed by the potters with burnt clay-rings (p. 252-253). In rural areas barter was frequently resorted to, though gold, silver and cowries were also employed as other mediums of exchange. Occasionally there were famines (p. 55) when food became difficult to obtain even by begging (p. 57). In respect of social customs what strikes us most is the slave system. The slaves were not always kindly treated and they often changed hands

(p. 101). The condemned criminals were sold and sometimes bartered for horses to the Bhotiyas (p. 179).

As referred to above, the book narrates chiefly the events of the 15th and 16th centuries. During this period Assam was politically divided into a number of independent principalities. The Chutiyas ruled over the easternmost region of the country while the south-east was under the Kacharis. West of the Chutiyas and of the Kacharis on the south were the domains of some petty chiefs called Bhuyans. To the extreme west was situated the kingdom of Cooch Behar, and the rest of the Brahmaputra valley was under the Ahoms. In narrating the life of Gopala Ata, the book gives an interesting information of a *Kalita Desa*, an Aryan settlement at a distance of fifteen days' march through hilly roads from the Ahom territory beyond the regions occupied by the Abors and the Miris. The people of the region bore Hindu Vaisnavite names like Vasudeva, Harideva, Sankarsana, etc. There was also a king in the *Kalita Desa* (p. 249). The *Katha Guru Carita*, therefore, affords us glimpses of the political history of several states. The references to different kings and to their courts therefore seem to be wider in scope and as they were made incidentally and in a historical context they are more trustworthy and realistic than the official accounts of the *Buranjis*, the chronicles of the Ahom court. The *Katha Guru Carita* recounts incidents relating to the alliance of Gauda with Kamata, the conflict between the Koch kings of Cooch Behar and the Ahoms, the struggle between the Kacharis and the Bhuyans, and the invasions of the Muhammedans. Further it preserves accounts relating to the menace of the Bhotiyas, who later on, though for a short period, established suzerainty over the Cooch territory. Moreover the book presents a picture of the prevailing administrative system, and of the various punishments imposed by the court on the culprits (p. 177).

Apart from its historical importance, the *Katha Guru Carita* stands pre-eminently as a detailed and systematic prose biography in the early Assamese literature. Any language may feel proud of a prose work of such magnitude produced as early as the 17th century A.D. Here for the first time we come into more intimate relationship with the great personalities of our country and see them in social surroundings in which they lived, and the contemporary men and women with whom they worked and daily conversed. In this respect the *Katha Guru Carita* claims to be a human document of irresistible charm, absorbing interest and of wide appeal.

The language in which this classic is written is elegant and elevated; it perfectly befits the dignity of the narration. The author was wholly conscious of his sacred task and he tried his best to reproduce the Vaisnavite atmosphere with right use of right expressions. It is a kind of hieratic prose which in its rhythmic movement may be compared with the English prose of the Authorised Version of the Bible.

This magnificent prose work of immense national interest would not have been published so soon if we had not received Shri Harinarayan Dutta Barua's financial assistance at the opportune moment. A self-made man, Sri Harinarayan Dutta Barua is a very silent and solid worker in the field of Assamese literature. Beginning his career as a school pundit on a salary of rupees eleven per month, Shri Dutta Barua has made himself very conspicuous by his manifold literary activities, and has become to-day an outstanding figure in the publication enterprise of Assamese Vaisnavite texts. He patronises individual scholars and writers in the matter of publishing their works. He has thus become the pride and ornament to the teaching profession of the province for his intellectual pursuits. His life has well revealed how sincere individual efforts alone can further the cause of

the literature of a province. Shri Dutta Barua to-day spends his well earned retired life by collecting, compiling, editing, and bringing to light rare and valuable early Assamese texts and paintings. His manuscript hunting led to the recovery of an artistically illuminated manuscript of the Assamese version of the *Bhagavata Purana*. This has now been published with a learned introduction by Shri K. K. Handiqui, Vice-Chancellor, Gauhati University under the title *Chitra Bhagavata*, which stands as a monumental work in the field of mediaeval Indian painting. Shri Dutta Barua earns the gratitude of the Assamese people by having creditably edited and published the Assamese versions of the *Bhagavata Purana* (1948), *Madhava Deva* (1937), *Bhakti Ratnavali* (1949) by Madhavadeva, *Sankardeva Bani* (1948), *Sri madbhagavata Gita* by Govindamisra (1946), the *Ramayana* (1952), *Bargits* of Sankara and Madhava Deva (1950) and the *Namaghosa* of Madhava Deva (1937). His *Kamarupar Kayastha Samaj*, a history of the Kayasthas of Kamarupa, is a publication of much historical importance. At present he is engaged in editing the Assamese version of the *Mahabharata* and *Sri Sankarvakyamrita*, the entire works of Sankara Deva. We may therefore join with Shri K. K. Handiqui, and rightly say that any of these publications alone would have done credit to any research institution. But Shri Dutta Barua has to-day individually done more than what an institution could do, and the Assamese people will ever remain grateful to Shri Dutta Barua, and will cherish his name in love and admiration.

Gauhati University,
Gauhati.
Feb., '52.

B. KAKATI
B. K. BARUA

সূচী

বিষয় প্রবেশ—১

পূর্বকথা আৰু অৱতৰণ ৩—৮

কামেশ্বৰ ভুলভি মাৰাৱণ—৯

কামেশ্বৰ গৌৰেশ্বৰৰ মৃত্যু, সাত শূল সাত ব্ৰাহ্মণ, লেহামাতৰি, চণ্ডীৰূপ শান্তি, শান্তিপুৰীয়া পণ্ডিতেৰে বাহ, সম্মান লাভ; পদ্মকৰ্ণাৱ, বাজধৰ, তেজস্বী উপজয়, বাজধৰৰ উদ্ধাৰ, বাবড়ুঞাৰ ভুলকাণ্ডবিলৈ প্ৰস্থান, বটী, তেজস্বী পৰাজয়, চণ্ডীৰূপৰ মৃত্যু, আলিপুখুৰী, তুঞা আৰু কছাৰী মৃত্যু, সূৰ্য্যধৰৰ জন্ম, খেবহুতী, বাজধৰৰ মৃত্যু, সূৰ্য্যধৰ বাবড়ুঞা হয়, কুহুধৰ, কামেশ্বৰ, কুহুধৰৰ সপোন,

বৈকুণ্ঠৰ চৰিত্ৰ—১৭

অন্তৰঙ্গা, বিবলা, ভাগবতী, হৰিব্যাস, কপলনাভন, চৈতন্ত, বৃন্দাৱন দাস, ১৩৭১ শকত শুক অৱতাৰ, দশনাম, বনগঞাগিৰি, শঙ্কৰদেৱৰ ঐশ্বৰীক লক্ষণ, টাটকীয়া, বাসভক্তি, বালালীলা কুহুধৰৰ মৃত্যু, ১২ বছৰত খেবহুতীৰ ভিবহাৰ, শঙ্কৰ পাঠ আৰম্ভণ, বাহৰাচাৰ্য্য, শঙ্কৰৰ আত্ম বচনা, হৰিচন্দ্ৰ উপাখ্যান, অধ্যয়ণৰ বিজ্ঞতি, বোগ শাস্ত্ৰ অধ্যয়ণ বোগাত্যাস, বিবাহ, মল্ল কস্তা, তাৰ্ঘ্য বিয়োগ, তীৰ্থপৰ্যটন, কপলনাভন বৃন্দাৱন দাস, তীৰ্থপৰ্যয়া প্ৰত্যাবৰ্ত্তন, পুনৰ্বিবাহ, কীৰ্ত্তনধৰ নিৰ্ম্মাণ, চাৰিবহু, বটব্ৰহ্মা, ভক্তিপ্ৰদীপ, কল্পিতবহু, ভাগবত, ভগৱীশ মিত্ৰ, উদ্ধৰ সংহাৰ, ওষেধাকীৰ্ত্তন, চিকুমাৰ্জা, বাণেশ্বৰ, বাহিকা শান্তী, অনন্ত কন্দলী, মনুতাবতী, সাক্ষীতৌৰ তট্টাচাৰ্য্য, কছাৰী আৰু তুঞাসৰৰ কন, শীতাপাত্ৰ লাভ, কোচহাৰণ, গান্ধৰী, ভুলনীৰাৱ, ভুলনীৰাৱ, কোমোৰাকটী, বৰঠাকুৰদেউ, বেণুভৰি, পান্ডৱৰ্কন,

ছোট আতাৰ কথোৱালী চৰিত্ৰ—৪৬

ছোটহাৰণ, বোম্বাৰাৱাৰ মৃত্যু ১৪১১ শকত বাহৰদেৱৰ মৃত্যু, উৰুশিৰ কন, বাহৰদাস, উৰুশিৰ বিবাহ, বাহৰদেৱৰ শিক্ষাবল, শিৱৰ মিত্ৰ, অজিতা ৱতিতাবল অৱাটন, শঙ্কৰদেৱ সৈতে সাক্ষাৎ, বাহৰদেৱৰ পৰা, মল্ল

বেউতি ডাঙি উটায়, বিষ্ণুপ্ৰিয়াক মাধৱত বিবাহ দিয়াৰ কামনা আৰু
 মাধৱদেৱৰ উত্তৰ, বিষ্ণুপ্ৰিয়াৰ মৃত্যু, নামত ঈশ্বৰ আৰ্হিতাব, মননা পুষ্পৰ
 উপপত্তি, বামদাস, বামবামগুৰু, ডাঙৰগুৰু, বিদ্যাব স্বপ্ন, সৰ্বজয় আঠৈতৰ
 ভক্তি আৰু শৰবদেৱৰ শুক্ৰবা, খৰিষৰ শ্ৰুতিধান, শিৱৰ সপোন, চণবা চৌধুৰী
 চুপপোৰা পালেংদি, ঠাকুৰ আতাৰ জন্মকৃষি, বৰফুই, ডিঙ্গানগৰ, হালধা
 গাঁও, কুপাজাৰ গাঁও, আতাৰ বিবাহ, ভবানন্দ, চৈতন্তপন্থী লোক, নামা
 নগৰ, সচৰা গ্ৰাম, ডাঙৰ গুৰু, দেবী পুত্ৰক গোবিন্দ গৰমজি, বামচৰণৰ
 জন্ম, চণ্ডীয়া মাজি, গীতাৰ কবি, জন্মৰ মধাই, চণ্ডালৰ লৰাৰ মুখত
 কৃষ্ণনাম, মাধৱদেৱ, নাৰায়ণ দাস আৰু জন্মৰ মাধাইৰ কবিতা, কুমাৰ
 কুচি, তান্তিকুচি, বামুণা, কমাৰকুচি, ভকতদ্রোহী, বিদ্যাব শোকত কন্দা,
 বাউসী, পাটবাউসী নাম, দীঘলা কাণ, তপাৰ বলোৰাম আঠৈ, পত্নীপ্ৰসাদ
 নাট, শ্ৰীবাম আতা, গণককুচি, বুঢ়া দৈৱজ, দ্বিতীয় অনাদি পাতন,
 নগৰগু, নিমিনবসিদ্ধসংবাদ, জয়ন্তিৰ মধাইৰ জ্ঞান লাভ, লোকলৈ আহিবৰ
 উপদেশ, বৰনগৰ, গুৰুগৰ্জৰ শৰণ, গুৰুগৰ্জৰ অসম আক্রমণ, গুৰুগৰ্জৰ নামৰ
 কাৰণ, হালোৱাৰ বামত শৰণ, গৰোৰ গোবিন্দ আঠৈ, মধাই আঠৈতৰ ঠাকুৰ
 আতাৰ গুহত ভিক্ষা, একাদশীত ভোজন, কালীদমন নাট, পদৰ অৰ্ঘ, হৰিগুৰুৰ
 বাসনাগুণ, ভক্তৰ ধন আৰু অতক্তৰ ধন, হৰিগুৰুক কণা বুলি কণা হোৱা,
 শৰবদেৱৰ গুৰু, চন্দ্ৰবী আইৰ গীতাতত্ত্ব ব্যাখ্যা, মাধৱদেউৰ বিৰুদ্ধে কথন,
 বহুপতি খোৰাৰ মৰণ, শিৱামৰলৰ পুত্ৰ গোপাল, মাধৱকন্দলীৰ বামাৱণ, জলিয়া
 আঠৈ, জইতী মধাই, ২য় ভক্ত ভাগৱতচৰিতা, ব্ৰাহ্মণ সত্ৰৰ ঐশ্বৰ্য, বগাবতৰণ,
 খৰীয়া, গদা গজুলা, কৃষ্ণ গুৰু, বতিকান্ত হঠৈ, বস্ত্ৰাৱলী চৰ্চ্চা, ঠাকুৰ আতাৰ
 তেজভাৱ, বাগজীভা নাট, কালী বাট, ভূটী, সন্তোষ, বৈৰা, কমা, ভকসেৱা
 খাণ্ডা, বৈৰাগা কুঠাৰ, আশ্বৰী আৰু উলসীৰ আৱৰ্ণ, বৃত্তকৰ পুনৰ্জীৱন,
 কঠম প্ৰচলন, ভকপদেৱণ, বুঢ়ামঠৈৰ ছোৱ, ভকতৰ পৰীকা, হঠৈৰ শৰণ,
 শ্ৰীবাম আতাৰ জীৱন্ত অৱস্থা, উজানৰ কথা ১০০, গীতচৰিতা ১০০, বামবাম
 গুৰুৰ মিঠা ১০০, কবি চন্দ্ৰ, কোৰ দাবোদৰ ১০১, খোৰা, বামবাম দোৰ্গাইত
 দাবোদৰ দেৱৰ শৰণ, ১০১, ব্যাসকলাই ১০০ মাধৱৰ ভকতভক্তি ১০০, পদবাৰ্ণ
 সাৰ খোৱা ১০০, উৰাব আঠৈ ১০০ দ্বিতীয়বাৰ ভীৰ্ব বাজাৰ উজোৰ ১০১,
 চন্দ্ৰবাণ, জগুৰু, পত্নীকীৰ্ত্তনকথা ১০০, বাবৰ পৰা ভকতবিভটৈ ১০২, ভকাইতৰ

প্ৰজ্ঞা ব্যাধৰাৱ ১৫০, টেঙন্তৰ লগত সাক্ষাত ১৫২, কবিত্বৰ ভেটি দৰ্শন ১৫৩, দাসী মতাঁ সৰ্ব্বত শঙ্কৰৰ ইহি ১৫৫, শীত, লখাই হুঁদাৰ ১৫৭, কপসনাতন, কটক ১৬০, মহানন্দা জাহানপুৰ, বালেখৰ বন্দব, বগী, বুঢ়ীৰ সিধা, ১৬৩, বৰ্দ্ধমান, কামাৰপুৰ, গোপীনাথ, শান্তিপুৰ, কাটুৰা, কাচিমগঞ্জ, মূচোৱাৰাত, ১৬৪, ভটিমাটোটাৰ বচনা, জজিনপুৰ, শীত, চন্দাগঞ্জ, বিনাজপুৰ, গোবিন্দগঞ্জ ১৬৫, ঘোৰাঘাট, সিদ্ধিগঞ্জ, পাটবাউসী, ১৬৬, শীতবচনা ১৭০, উদাৰ আঁঠে ১৭১, কৰ্ণভূষণ ১৭২, ব্ৰহ্মানন্দ, বিষ্ণুপুৰী ১৭৫, বজাৰলী ১৭৬, ব্ৰাহ্মণৰ খল ১৭৬, নবনাবায়ণৰ সভালৈ শঙ্কৰ দেৱৰ আগমন ১৮৪, নবনাবায়ণ চিলাৰায়ৰ মিল সাধন ১৮২, কবিচক্ৰ পণ্ডিত ১৮২, নবম কছ ভাগৱত বচনা ১৮৩, শিলৰ পথলিত মাহাত্ম্য, দেৱদত্ত অধ্যাপক ১৮৫, ঠাকুৰ আতা ১৮৬, ভেলা মধুপুৰ ১৮৮, শঙ্কৰৰ অহঙ্কাৰ ১৮৮, বজাৰ একবহাতে ভাগৱত প্ৰণৱ ইচ্ছা ২০০, গুণমালা বচনা ২০১, জল্পপুৰাণ ২০১, ভক্তৰ পৰিচয়, হৰিদাস বনিয়া আঁঠে, ২০৬, বজাৰ গৃহত ঘোণী, বোদ্ধ সন্তানী ২০৫, বজাৰ দিৱ্য দৰ্শন, ৰংগেশ্বৰ সন্তানীৰ বাদ ২০৭, অনন্তকন্দলীৰ দশম বচনা শেষ, ভীমাৰায়ণ, চাকুলী পোন হয় ২০৮, বুদ্ধাবনী কাণোৰ ২১০, বুৰাবায় আতাৰ বৰ্গগমন আৰু পুনৰাগমন ২১১, ধৰ্মবন্তৰ স্থিতি ২১২, মদন গোপাল মুক্তি, দামোদৰ, বাবকুৰি বৰগীত বচনা ২১২, মাধৱদেৱৰ বৰগীত বচনা, বুদ্ধাবনীকা কাণোৰ বাহুদেৱ মুক্তি, বজাৰ নানকাৰ দান ২১৩, তৰ্ক কবিতালৈ অহা বায়ু, কাকত কুটা নামৰ কাবণ, বামবিজয় নাট, শঙ্কৰদেৱে কাপ কাটি এবিছে, বাউসী ২১৪, বৈকুণ্ঠগমন, ঘোৰা বচনাৰ আবেশ, বুঢ়ীৰ ঘোণা ২১৮, কুমাৰগাৰি বিজয়পুৰ, কাকতকুটা ২১৯, ছকুৰি ঘাঁটে, ২২০, অস্তিত্বকালত বাহানন্দৰ ভক্তি প্ৰাৰ্থনা, মহানন্দ গোৱালৰ দ্বষ্টান্ত ২২২, মহাপুৰুষৰ নবদেহা সম্বন্ধ ২২৩, শ্ৰীমাদ্ভগৱতৰ ধৰ্মৰ পৰাকী হয় ২২৮, মাহেকীয়া জাহ, শ্ৰীমাদ্ভগৱত আৰু শ্ৰীমাদ্ভগৱত দেৱৰ এৰাএৰি ২২৯, ঠাকুৰদেৱ আৰু ৰাকলি পো ৰামৰ মুকু, বজাৰলী ২৩০, হুন্দাবী নামৰ অৰ্থ ২৩০, সোন্দৰাপৰা, গ্ৰীক নিৰ্ভালি দান ২৩৪, কুন্দমালা, জাৰলি, মালতা কোটাৰা খেলোৱা নাট বচনা ২৩৮, কংসাধি ঠাকুৰ ২৪০, শঙ্কৰকৰ দিকা ২৪৩, ব্ৰহ্মিণ ৰাজা ২৪৭, কুলভবি সন্ন আৰু আনি আনি সন্ন ২৪৮ ।

ভূমিপুৰ আভাৰ চৰিত্ৰ ২৪২, কলিতা দেশ ২৪২

অৰ্জুনাবাৰণ সিংহ, অয়সিংহ ২৫০, অকাইচুক, গজপুৰ, বেচাপৰা, অৰ্জুন
 গুৰি, জাৰিবাৰ, পাকৰি গুৰি ২৫১, দৰক বৰভাগ, সিদ্ধৰা, জুন্দৰী, বাজুহুই
 বচনা, কুমাৰ গাওঁ ২৫২, গোপাল আভা ২৫৪, অচ্যুত গুৰু ২৫৭, বাবড়ুগাৰ
 সজাপণ্ডিত, গোপালৰ পশ্চিম কেন্দ্ৰ গমন ২৬০, ধৰ্ম্ম ধৰে, গোপাল আৰু
 বহুমানিৰ ভিন ভিন পথ, হৰিবৰৰ পৰা পাঁচ সত্ৰ ২৬২, বংশীগোপাল ২৬৩,
 গুৰুধৰ্ম্মত আহাৰ বিচাৰ ২৬৩, মদনগোপাল মূৰ্ত্তি, বুঢ়া আভাৰ উপৰি
 পুৰুষ ২৬৪, মিছামুখ, কুকৰা পাতিদৰক, তাঁতীকুচি, গোপালৰ চৈতনীয়
 যন্ত্ৰ গ্ৰহণ ২৬৫, মহাপুৰুষক গুৰু বোলে ২৬৭, গীত বচনা ২৬৮, দামোদৰ
 আঠে, শ্ৰীৰাম আভাৰ ভোজন হ্ৰাসৰ উপায় ২৭০, হৰিগতিৰ উপৰি পুৰুষ,
 সংস্কৰ মাহাত্ম্য ২৭১, শ্ৰীৰাম আভাৰ ভিক্ষা গ্ৰহণ, বৈদগ্ধো বাম, হিৰণ
 কাজি ২৭৫, চোৰধৰা নাট, হৰিকৃষ্ণৰ মাধৱদেউত শৰণ ২৭৬, গুৰুধৰ্ম্মৰ
 উদাৰতা ২৭৭, বাসন্ত্যমুখা নাট, বহুমানিৰ শৰণ ২৭৮, বালক দাসৰ শৰণ ২৭৯,
 বহু আঠেৰ শৰণ, ঘোৰা বচনা, প্ৰথম কাণ্ড বামায়াণ বচনা ২৮০, গীত বচনা
 ২৮২, পিয়াল কন্দলী ২৮৩, গীত বচনা ২৮৪, বমাইগুৰু সনাতন আঠে
 দিগ্ৰৈ নাৰায়ণ আঠে ২৮৫, অনিৰুদ্ধ আঠে, সনাতন আঠে ২৮৭, মাউতৰ
 জয়ানন্দ আঠে, বৰচুলিয়া মুকুন্দ মাধৱ ২৮৮, নবনিধি আঠে ২৯২, বহু আঠেৰ
 তৰ নিৰাৰণ ২৯২, জীৱহিংসা ২৯৩, গোপাল আভাৰ ভেদ বৃদ্ধি ২৯৪,
 ঠাকুৰ আভা আৰু পৰ্ৱানন্দৰ বন্দ, পত্নীৰ অৰ্পণ ২৯৭, শ্ৰেয়সীয়া জয়ন্ত
 ২৯৮, পোৰিষ আঠে ২৯৯, খাবাৰাৰ, জকৰাৰাৰ ৩০০, সিধা ভোজনৰ
 আৰ্হি ৩০২, গুৰুজনৰ চাউল সিধোৱা লোক, গৃহাৰম্ভ তন্ত্ৰিধৰ্ম্ম ৩০৩,
 পোৰিষ আঠে, জালোৱাৰ বৃষ্টান্ত, লীলাবতীৰ বৃষ্টান্ত ৩০৫, মৰাজীয়া
 বনৰালী আঠে ৩০৬, তন্ত্ৰত জ্ঞান অজ্ঞান, কবিত্বৰা পোৰিষ ৩০৮, মহাপাৰ
 পোৰিষ ৩০৯, খাতাৰ হৰিচৰণ ৩১০, নামৰ অনন্ত বহিমা ৩১১, বাট্ট
 কন্দলী আঠে, হাবিহা বিহাৰ জীৱনা আঠে ৩১৩, হিবৰ্টেন, বিহাৰ, বৃহৎ-
 পুৰানৰ আৰ্হি ৩১৪, লভে ধৰ্ম্ম ধৰে, চোৰধৰা নাট বচনা ৩১৫, কৰন-
 মোচৰ আঠেৰ খেৰ ৩১৬, উৰেশোভৰ পট্টা আঠেৰ তীৰ্থত উপবেশ দাত
 ৩১৯, লুফিমাৰা আৰু ভক্তি ৩২০, শ্ৰীমতীৰ দাক্ষিণ্য ভট্টাচাৰ্য, অন্ত মেৰী

দেউ.পূজা ৩২১, পঢ়িয়া আঁঠেৰ শান্তি, শুকজনৰ দয়া ৩২২, কাৰবি, চুৰবিৰ ঈশাৰ গোবিন্দ আঁঠে, হৰিনামত কাল, বেণ পাছ ৩২৩, গোবিন্দ আঁঠেৰ অকুত মৰ্শন আৰু গৃহভাগ ৩২৫, দিব্যমৰ্শন ৩২৬, দিনটৈ গাঠৰ ভোবোৰা আঁঠেৰ নামত প্ৰেম ৩২৬, শ্ৰীৰাম আতাৰ বোধ ৩২৭, গৰুট ঈশবাগমণ ৩৩০, দাউকী গাঠৰ বুঢ়াবুঢ়া ৩৩১, অকুতাকৰ মলৈ ৩৩২, শ্ৰীমাতৰ দেৱে ঠাকুৰ দেউৰ শিবত কঠমালা বস্ত্ৰ শোধাৰ ৩৩৫, কালিয়া মলৈ ৩৩৬, খৰতিয়া গোপাল ৩৩৭, ডকলা মাৰণত বাৰৰ মাজি ৩৩৮, শীত ৩৩৯, নীলাসেনত মাধনেউ, হাজোত মাধনেউ ৩৪১, জাবৰি কুঞ্জমাধনেউ আৰু দামোদৰ ঈউ লচাকনীয়া গোবিন্দ, খটবা গোবিন্দ, গম্বাৰ গোবিন্দ ৩৪৩, গৃহৰ আঁক উদাসীন ৩৪৪, খটবা সজ ৩৪৫, গোবিন্দৰ দণ্ড ৩৪৬, বৰুবাৰী ৩৪৭, কেবল ধৰ্মৰ দৃষ্টান্ত ৩৪৮, বৰপেটাৰ মঠ ৩৫০, উত্তম মধাৰ কৃতা ৩৫১, বদায়ণ গৃহ, লটা কটা ঘোৰা ৩৫৬, ডকতৰ শৰণ ৩৫৮ ।

ভাটোকুচীয়া আতা-৩৫৮

হাজোৰ ম'ল নিৰ্মাণ ৩৫২, আতাৰ বিবাহ, কেণ্ডৰণ ৩৬০, দাত্তভাৰ, কেবল ধৰ্ম, মথুৰা দাস, কনপুৰ ভাগৱতী ৩৬১, কৰ্মকল ৩৬২, ডকতচিলা ৩৬৩, ঘোৰা, বুঢ়ীপো গোবিন্দ ৩৬৪, ঘোৰা ৩৬৬, ডকতৰ অৱশেষ, বৈকানন্দৰ স্নোৰ পদ, পহাৰিৰাম আঁঠে ৩৬৬, সৰ্পতকত ৩৬৭, ডকতৰ সজ মাহাশ্মা ৩৬৮, ডকতৰ কিলাকিলি ৩৬৮, এক বুঢ়াৰ শৰণ, জনাৰ্দ্দন আঁঠে, দুই ডকতৰ দণ্ড ৩৭০, কুকাই আঁঠেৰ শৰণ নাৰায়ণ নিৰঞ্জনৰ শৰণ ৩৬১, বাৰাহি ৩৭২, লোকবাৰ, বেদ ৩৭৪, দামণ্ডক আঁঠেৰ বদৰিকাজৰ আৰু উত্তৰ মৰ্শন ৩৭৫, মহন্তৰ সন্ধান ৩৭৬, দাঙবিত শুকজন ৩৭৭, কঠকুৰণ ৩৭৮, বিভাধৰ মহন্ত ৩৭৯, শ্ৰীৰাম আতা ৩৮০, আজৰী উদাসীনৰ দানঘাট ৩৮১, নিকিনি ঘোৰা ডকত ৩৮২, ধীৰাই আঁঠেৰ বৰ্জিন ৩৮৩, জয়ানন্দ আঁঠেৰ নৰিয়া ৩৮৫, শ্ৰীৰাম আতাৰ পৰিচৰ্চা জয়হৰি শ্ৰীহৰি আহি ৩৮৬, অনাচাৰত অনাটন ৩৮৭, খনচিলা ৩৯০, ঘোৰা বচনা ৩৯১, টকাৰ মোহত বস্ত ৩৯১, ভবপতীৰ দ্ব বদা ৩৯৩, কুৰণ শুকৰ দ্বয় ভাগ ৩৯৬, বিহু আতা ৩৯৬, অজাধিন উপাখ্যান ৩৯৮, শুকজন কাৰ শুক নহয় ৩৯৯, ঘোৰা বচনা ৩৯৯, আৰ আৰ কেডেবী দুল বোপন ৪০১, শীতৰ ভণিতা ৪০১, বৰকৈলুট আঁঠে ৪০৩,

ককিলা গুৰু ৪০৩, নন্দ নন্দনে গাৰীয়া খায় ৪০৪, ঘোষা, খিলাই বামুণৰ শৰণ,
 বেবে তেবে অৰ্ধ, গোপাল আতা ৪০৫, জয় বাত্ৰা ৪০৬, গোপাল আতাৰ
 হুহিৱী ৪০৮, কল বৰ্জেন, গোপালৰ প্ৰতি উপদেশ ৪০৮, বামতাওনা ৪০৯,
 জীৱাম আতা আৰু গুৰুজন ৪১০—৪২৬, পমানন্দ ৪২৬, কৃষ্ণাই ৰেউৰি ৪২৭,
 আসন ভিৰা লোক, গাৰোৰ গোবিন্দ আটৈ, গোমাৰ গোবিন্দ ৪২৮, গীতৰচনা,
 মন বিৰাৰ্ণ ৪২৯, ডকতৰ অজগৰ বৃত্তি ৪৩০, কৰ্মজৰি ছেদন, মোহ ছেদন,
 ৪৩১, ডকতছোহীলৈ গুৰুজনৰ খেদ ৪৩২, গোবৰ্জন বাত্ৰা ৪৩৩, দৈবজৰ
 যলোভা আটৈ ৪৩৪, গোবিন্দ আটৈৰ সৰ্পদংশন, হেৰেদেখৰ বজাৰ নাম
 পৰীক্ষা ৪৩৫, ব্ৰাহ্মণৰ বিৰোধ ৪৩৭, বাধানাচ, গীত ৰচনা ৪৩৯, বিৰমজল
 ৪৪১, বাগীশ তট্টাচাৰ্য ৪৪৩, কুমাৰ গাৰী ৪৪৫, জীৱৰ অৰ্থে নাম, জিগিৰি
 ঘোপাত গুৰুজন, বৌ বৌয়া মুখত ৪৪৬, ঈশ্বৰে খাদ্য দিয়ে, মাদল কোবাই
 সতা গোৱা ৪৪৭, গুৰুজন হুন্দৰীত ৪৪৮, হাজো পুণ্যভূমি, শোৱালকুচি ৪৪৯,
 তিনিলাৰ আহি, বাৰদিয়া ৪৫০, জয়ালিনী বুৰী ৪৫১, উদাৰ গোবিন্দ ৪৫২,
 কুলবিচাৰ, মনদিয়া পৰিয়া আটৈ ৪৫৩, গাৰো খৰামীৰ বণ, কাঠামি বাট ৪৫৪,
 পজিয়াবাট ৪৫৫, বামচৰণক কীৰ্ত্তন গোটোৱা আদেশ, খাগৰিকটা, মৌ ভৰিয়া
 ঘোষা ৪৫৬, বঠাপোতা বাট, হিংসাধৰ্ম, সাধুখানি বাট, ডকতগুৰু ৪৫৭, লুহিয়া
 বটাৰাৰি ৪৫৮, গুৰুজনৰ বেদাৰ গমন ৪৫৯, ঘোষা ৪৬০, গুৰুজনৰ বেদাৰ
 গমন ৪৬১, ঘোষা ৰচনা ৪৬০, ভেলীকুৰ, ৪৬১,

বহুলা আতাৰ চৰিত্ৰ—৪৬৩

গুৰুলা দাৰণ, উদহাদিত্য বজা ৪৬৫, গোপীৰামখোজা ৪৬৯, ভাটোহুচীয়া
 কেনচৰণ আতা ৪৭১, কাঠীকটা নদী ৪৭১, শুভালকুচী ৪৭২, দেবেৰাপাৰ,
 কৰক ৪৭২, হাজো, দিবিলক্ষীকান্ত আটৈ ৪৭৪, বাক্যব্ৰহ্ম, তীৰ্থ আৰু ডকত
 ৪৭৬, গুৰুলা হুতি ৪৭৭, বাম বাম আটৈ ৪৭৭, হৈলাহ আটৈ ৪৮১, চিৰাম
 আতা ৪৮২, নবনাৰায়ণ, চিলাৰায়, উদহাদিত্য ৪৮৫, বহু বাজা বহু আৰু
 লক্ষীনাৰায়ণ ৪৮৬, সুকনাৰায়ণ জয়নাৰায়ণ, পৰীকিত নাৰায়ণ ৪৮৭, পুৰানন্দ
 আতি, গুৰু হাজ ভোজন ৪৮৮, বাউগাৰ নবহৰি আটৈ ৪৯০, তিনিবিৰ লোক
 ৪৯১, বিলা ৪৯২, ব্ৰহ্মপুৰাণৰ আহি ৪৯৩, মন, বাক্য, কাণ, ৪৯৭, জীৱাম
 আতা ৪৯৫, ভাৰবা কৃষ্ণাই আটৈ ৪৯৫, পুৰুষোত্তম গজপতি, বাম দাৰিকা

৪২৬, মুকুণ্ড আঠে ৪২৭, পদ্মনাভ লক্ষ ৫০০, শুকতৰ প্ৰতি জিহ্ন বাহবাৰ ৫০১, চন্দ্ৰ, কীৰ্ত্তন, বোৰা বহাৰলী ৫০২, বৈকুণ্ঠ আঠে, জনাৰ্দ্দন আঠে ৫০৩, শুকৰ স্থান শুকৰ হৃদয়, শুকতৰ কামনা ৫০৪, জনাৰ্দ্দন আঠে, বিজয়পুৰ হৰিকৃষ্ণ আঠে ৫০৫, বহুমণি ৫০৬, হৰিকৃষ্ণ আঠে ৫০৮, হাকৰা আঠে ৫০৮, বাহুনি বলাই আঠেবুঢ়া আতা, বোমাবি ৫১১, বাটিমৰা, হাকৰা, বলামাটি, বলিচন বকৰা, গনাধৰনৈ, বকণ ভোবা, বামৰায় কুঠি, বৰবৰি জ্ঞান, লক্ষণ গুজা, মথুৰা আতা ৫১২, বন্ধনেশী ৫১৪, বাঘাচৰণ ঠাকুৰে কীৰ্ত্তন গোটাই আনে, প্ৰেমকলহৰ কীৰ্ত্তন, চোণ্ডাৰি লক্ষীকান্ত আঠে ৫১৫, মাৰামণী টাঙ্গ ৫১৬, শুকপদসেনা, হুম্বন্তী কাব্যৰ আহি ৫১৭, ন বিধ গন, ভক্তি লক্ষ্মী পাত্ৰ ৫১৮, হংসনাম ৫১৯, ভগবতী, নিৰ্ভাণ, কেইলা, সূৰ্য্যমা, চাৰিবিধ ধৰ্ম, শ্ৰীৰাম, সন্তানী, ব্ৰহ্মচাৰী, চৈতন্ত, হৰিকান্ত, সদাশিব, শ্ৰীকৃষ্ণকব ৫২১, হৰিপৰ্কা ৫২২, তিবোতাক মেধী পাত্ৰে, ৫২৩, পীৰোজিহ্নি আঠে ৫২৪, শুকৰ প্ৰতি ভাৱ, খবাই হৰি ৫২৪, ভাগবতৰ আহি ৫২৬, জ্ঞানগা দেশ, শুকলগা ভক্তি ৫২৬, ভাৰ্যা-স্বামী ৫২৮, শুকলগা, শ্ৰীহৰি আঠে ৫২৯, সন্তানীৰ জগৰ ৫৩০, অসম ৰাজ্যৰ বিষয় কথা, উজনিয়া বাপুৰ ৫৩২, চাৰিকথা ৫৩৩, সদাগৰৰ আহি ৫৩৫, কলানি ভিটা, নন্দৰাজখোৱা ৫৪০, নেপাল ৫৪১, ধনেশ্বৰ অধ্যাপক, তিনিচুকীয়া হাট ৫৪২, কল্যাণ বিল ৫৪৩, দামোদৰ আঠে ৫৪৩, বাটাই শুক আঠে ৫৪৫, জয়ভাৰতী ৫৪৬, চণ্ডাভিটা, হৰিপতি আইৰ জগৰ ৫৪৭, পিতামৰ শুক ৫৪৭, চিন্তামনিৰ আহি, বেহু কাব্যৰ আহি ৫৫১, কাত্যায়ণ কাব্যৰ আহি ৫৫২, গোপাল আঠে ৫৫২, কলকৃষ্ণ আঠে ৫৫৪, বাহুণী, নিহুৰী বিষ্ণু আঠে ৫৫৫, হুহুৰৰ মুক্তি ৫৫৬, বেহুৰীৰ মুক্তি, বংশী গোপাল, খবাই নামল ৫৫৭, নিত্যানন্দ আঠে ৫৫৮, শ্ৰীৰাম আঠেৰ ৫৫৮, গোমথা বাহবা, ৫৬০, সেৱাৰ পাত্ৰ, বিহুৰ, পিঙ্গলায়ণ ভক্তি ৫৬২, পাবনি হৰি চৰনাৰ, মৰিচাৰ লুইবা বুৰা, চৰাইমৰা বলাই ৫৬৩, গুণপুৰত আতাই বৰ, চতুৰ্ভুজ আঠে ৫৬৪, নিহিৰ কোটোহাখাট, আমহাট ৫৬৫, বহুবাৰ ৫৬৬, পাটনৈৰ নিৰাধৰ আঠে ৫৬৭, জয়ভাৰতী, পাটনীয়া ভিটা, মইমাণ্ডৰি ৫৬৯, শ্ৰীৰাম আতাৰ ভিটা ৫৭০, কীৰ্ত্তন, শ্ৰীহৰি আঠে ৫৭১, বাহুৰোজা - গোবিন্দ আঠে ৫৭২, বহুমণি আঠেৰ বেদ, হৰি ভক্তি ৫৭৩, বিকৰ জোখ, বাহুৰ

খল ৫৭৪, মাধৱ ভট্টাচাৰ্য্য, একশৰণ ধৰ্ম আৰু কালীপূজা ৫৭৫, মালাত মেক, শঙ্কৰদেৱৰ চম্ভ, সূৰ্য্য বিপ্ৰভক্ত ৫৭৬, বামচৰণ আৰু গুৰুজন ৫৭৭, বিকৰ দ্বাৰা গোবিন্দ আঠৈ আৰু কৃষ্ণা আঠৈৰ পৰীক্ষা ৫৭৮, আঠৈসৰৰ পুনৰ পৰীক্ষা, গুৰুজনৰ ভক্তৰ প্ৰতি আজ্ঞা, ৫৮০, হৰিবল্লভ আঠৈ ৫৮৬, মাণ্ডৱ সংহিতা স্বপ্নপুৰান ৫৮৭, মাধৱদেৱৰ পিচত ভক্তিৰ গৰাকী ৫৯১, বলোৰামৰ সজ মধুপুৰ ৫৯৩, গুৰুজনৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ ৫৯৪, অচ্যুত গুৰু, বৰপেটাত উৎসৱ, উজনীত উৎসৱ, ৫৯৮, মাধৱদেৱৰ জীৱন কাল ৫৯৯.

হৰিহৰ আত্মৰ চৰিত্ৰ ৬০০

মঙ্গলবৰীয়া শিৱালৰ আৰ্হি ৬০১, চোৰ কণা হয় ৬০৬, মইনাবৰি ৬০৭, হাট্টাবাৰী ৬০৮, হৰাম, হৈৰামৰ পৰীক্ষা ৬১৩, গোপাল আত্মৰ প্ৰৱ ৬১৪, চাৰিগৰ, সৰঠাকুৰ দেউ ৬১৫, বোণৰ দ্বাৰা তন্ত্ৰত্যাগ ৬১৭,

বৰঠাকুৰদেউৰ চৰিত্ৰ ৬১৮

ব্ৰহ্মঘটি, নিকষটি, কালঘটি, কমলগোচনৰ বোৱাবী ৬১৯, পাটকীৰ জীৱৰ অধ্যাপক, চৰিত্ৰ লিখকৰ ক্ষমাপ্ৰাৰ্থনা ৬২০, পশ্চিমৰ ফিৰিঙ্গি ৬২১/

১। বিষয়সমূহ প্রবেশ

প্রথমে আদি পুরুষ, হুজুরা গুরু, বজনা আতা হুজুরা
ঠাকুর দেহ। আকে মুখাঠে আনোনিব সেহক ; পূর্ণ ভক্ত
পূর্ণ ভক্ত পূর্ণ বৈকুণ্ঠন পবা জীৱক কৃপাৰে মাছিল পৃথিবীটায়।
মায়া নবদেহাৰ জন্ম আলিপুখুরী লেটেৰু পুখুরীত। কৰ্মজান
পবা পাটবাউজিলে কথাচৰিত্র যোৱা কীৰ্তন তে আছিল।
সক আতা, ঠাকুর আতা প্রমুখ্যে সোণে গুৰুজনে মুখপদে
কীৰ্তন কৰে দশ অৱতাৰ বাইশ্ অৱতাৰ ত্ৰিবাৰকক বলোভজৰ
চৰিত্র। আটে সৱে মহাপ্ৰভাতাৱে কৰ্মজানি ভবি বিএ।
গুণমালা, লীলামালা, তটমাৰ ক্ৰম মাছিল, আৰু কীৰ্তন
জ্বাহে নাইছিল।

জীৱীমন্ত শব্দবোৰে জনত শুক; চোটি আতা, দামোদৰ,
হৰিশ্চক পৰিশ্ৰু মহন্ত এই মহন্ত বৰ্ণবন্ত থৈ উল্লিখিত শব্দবৰ্ণ
যদি বেহাৰে কাকতকুটাত গুচিবী এৰি নকদেহ। সৰ্বজন
কৰি বৈকুণ্ঠে গগন্ত ॥

ତେହେ ମାଧବେହେ ଶୁକବାକ୍ୟ ମିଶେ ଧରି ଶୁକବାକ୍ୟ ମନାମର୍ମନା
 ଚରିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତନ କରାହୁଁ । ଆଦିତ ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବସେ । ହୁମକୀର୍ତ୍ତ
 ନକହୁଁ ବଦେ ଶୁକବାକ୍ୟ ସହାୟତା ଯୋଗ ମୋଡ଼ି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବସ
 କରାଇ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡିମଣ୍ଡଳେ ପାତିରେ, ଧାବୁଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ।
 ଶୁକବାକ୍ୟ ମୋଡ଼ି ଶୁକବାକ୍ୟ ବସିତ ଧରି, ଶୁକବାକ୍ୟ ମାନି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ଆଦିହୁଁ ବସି ଆଦିହୁଁ । ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ
 ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ ହୁମକୀର୍ତ୍ତ

গোবিন্দ, মহিষ লক্ষীকান্ত, পট্টয়াৰ মাধৱ, হৰিকৃষ্ণ, অচ্যুত
শুক, মানিকবৰিয়া কৃষ্ণ, লচাকুনীয়া খটবা গৈগোবিন্দ বংশী-
গোপাল আৰিলিয়া যত্নমনি এই পৰিচয়জনা আচাৰ্য্য পাতি
ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ ধৈ আজ্ঞা দি, নিগুণা, কেৱলা, সপ্ৰেমা ভাগৱতী,
বিবলা, অস্তবলা যাক যি ভাগৰ ইছা পাত্ৰ চাই দি বেহাৰত
ভেলা মধুপুৰে নবদেহাএৰি বৈকুণ্ঠে গলন্ত ॥ ৬ ॥

সেই ন জনা-আভাৰ সঙ্গৰে ভাটোকুছীয়া বদলা আতা
একে বস্ত্ৰ । সদাসৰ্ব্বদা শুকবাক্য শিক্কা ধৰি প্ৰৱণ, কীৰ্ত্তন,
প্ৰেম, ভক্তি কথা চৰিত্ৰ সুখত বত । পাচে আতা ধৰ্ম্ম
বস্ত্ৰ জয় আটৈতে, ভোগপুৰ দামোদৰতে ধৈ পৃথিৱী এৰি
বৈকুণ্ঠে উঠিল ।

পাচে তাৰা পুতে কুকাৰবহীয়া পৰীক্ষিত আটৈ ; তাৰা
থলে মনিপু আটৈ, তাৰা থলে বৰজনা আটৈ ; তেওঁ থলে
সকলন আটৈ ; তাৰা থলে গবলীয়া বাপুত ; তাৰা জয়বাপুক
সজীয়া পাতি ধৰ্ম্ম আটৈ পুৰুষক মহাপুৰুষ ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ দি সেৱকৰ
মুখ্য পাতি গ'ল বৰবহাত । জয়বাপুৱে বিক বাপুক আজ্ঞা
দিলে । আটৈএ থলে কুকাৰাম জয়বাম আটৈত । বামগতি,
মনিবাম, জীবাম, বহুৱাম, পৃথুৱাম, কুকাৰাম, ভগিবাম,
জয়বাম আটৈ, এই সহ সকলো ৰাজ্যৰ শিবোৱনি আনো
সহ সেৱকে প্ৰৱণ কৰে, আটৈএ কীৰ্ত্তন কৰে নিজে ;
বেদৰ অৰুতে উজ্জ্বল কৰি কামক বচাৰ ; হৰি কথামতে
সমোৱ বস্ত্ৰ চিহ্নি পৰীৱ শুক ছুত কৰি অন্তকালে পৰমপদ
বৈকুণ্ঠক বিএ ॥

অনন্ত চৰিত্ৰ ব্ৰহ্মা সিদ্ধ মূনি সৰ্ব্বোত্তম কৰিব পৰা নাই ;
আৰি পুৰ ঠিগটী কুৰ, জুই আৱনি নিজে পৰমপদ বিজয়
কিঞ্চন শিৱবিন আৰুপাত, জগা-পুটী, অৰ-আতি, হৰ-পাৰ্শ্ব,
কুণ্ডল কোকত বি হৰ সাহু পাৰ্শ্ব ভূমি বিনা এৰি অৰিয়া ।

উভয়োক্তমে অল্প গুণক বিস্তৰ কৰে, উভয়ে যোৰ এৰি গুল
লয়, মধ্যমে যোৰ গুণ বিচাৰ কৰে, অধম খলুৱা একা যোৰ
কহে কলে। মহাপুৰুষৰ একান্তিক সেককৰ দাসৰো দাসৰ
চৰণত ধৰে। গুৰু বশ, লীলা চৰিত্ৰ শুনি মোৰ সহস্র
অপবাৰ্ধ ক্ষমিব ॥ ১ ॥

২। পূৰ্বকথা আৰু অন্তৰ্ভাৱ

পাতে একদিনা নাৰদ দেৱ ঋষি—অবাদিত গতি; কলা
অৱতাৰ কেৱলা পূৰ্ণভক্ত গোলক ঠাইলৈ গ'ল। পাই সবৰতী
সমৰিতে কুকক সেন্না কৰিলে। তেহে কুকে পৰম স্নেহত
জন্মবহন্ত কলে, যত যি অংশ কলা, বিকৃতি পুহু হবহি কলে।
সল শ্ৰীতি কবাই বহন্ত প্ৰেম নাম দিছে। মাতিলে, ওলাই
বাখা সৰে কুকে নাৰদক বীণা দি বোলে এটি স্নিত গোৱা।
তেহে নাৰদে মহাপ্ৰেমবসে পকতৰে পক সুব তুলি তাৰ মন
যোৰটেক গীত গালে। শিলা অৰি কুকৰ ঘৰ বলে। পাচে
কুকে আজ্ঞা কৰিলে সবৰতী ভক্তি মাতৃক, বোলে জিয়া
তুমিও এটি স্নিত গোৱা। পাচে আইএ শাৰদাদাৰ চৰিত স্নিত
বিলে সাত বহুৰ সপ্ত বৰ তুলি। পাচে শিলা অৰি, কুক
অৰি, মহৰি পত্ৰ অৰি কুকৰ শৰীৰ জৰ হৈ উল্লসনৰ বৰিলে।
মাতৃ বেখে বাৰী কবাইছে। তেহে স্নিত এৰি অৰাসি বৰিলে।
পাতে সেই প্ৰেমাবন্ধ কলবে ইকৰ ইহাত একটী শিত স্নিত
শিতক শিৱোদয়ি হৰোদয়ৰ মধ্যতে উভত হ'ল। পাচে
নাম ধৰে কুক প্ৰেমে পূৰ্ণানন্দ। স্নিত, বাৰ, পান

ভাল-ভুল নাই সৰ্বস্বপ্নাকৰ, হুলকণ, হুশোভিত হৃদয় দিয়া
 পুৰুষ হ'ল। পাচে পোলকতে কতোদিন বাধাকৰ আশত
 গমন নাই কৰি আছে। পাচে একদিনা বেতবলাসৰ ঈশ্বৰ
 সৈছিল পোলকৰ নাথৰ ঠাইলৈ; মান নাই দেখি মোহ হৈ
 আৰ্হনটক কৃষ্ণত খুজি আনিলে। তৈব পৰা সাত্তান ভগবন্তে
 আনিলে খুজি আৰ্হনটক। তাৰ পৰা কৃপণ ঈশ্বৰে আনিলে
 তৈব পৰা অন্ধক বলাসৰ কৃষ্ণে আনিলে। তাৰ পৰা কণক-
 দত্ত হংসনাথগুণে আনিলে। তৈব পৰা নিত্য বলাসৰ
 জীনাথগুণে আনিলে 'প্রাৰ্থি। তৈব পৰা কালপুৰ নাথে
 আনিলে। তৈব পৰা সনাতন বলাসৰ নিবন্ধনে আনিলে।
 তাৰ পৰা সত্যলোকৰ পালক বিষ্ণুৱে আনিলে। তৈব পৰা
 ব্রহ্মলোকতো আহিল কতোদিন। তৈব পৰা কৈলাসলৈ
 পার্শ্বভীনাথ সদাশিবে নিলে। পাচে অনাদি শিৱৰ ইহা ইল
 পৃথিবীলৈ নিজকুল ভাষণ কাৰণ হেতু সেই বংশত। পাচে
 জিনুবাৰি বিবেচনে কানী বাবানসীলৈ অহাড ভাসীৰী ভীবে
 থৈ গ'ল। কনৌজপুৰে পূৰ্ণানন্দক নাম দি গ'ল। পথতে
 বিত্ত কৈ গ'ল দেখি হুগুনিবি। পাচে ঈশ্বৰশক্তি পুৰুষ,
 কৰে ধানে আবে দাস দাসী গো মহে জনে অচলালক্ষী হ'ল।
 দাসী, দাসী দাতা, কৃপা অতিৰি শুভকথা বশে জনত জুৰিলে।
 পত্নী বিহালে নেউতী। পাচে পুত্ৰ নাই; বিএ আনি দত্ত
 কটে বিবিধতে বীজ ব্রহ্ম যন্ত্ৰেবে হোম আহতি কৰালে পুত্ৰ
 সন্তিকৈকে প্রাৰ্থি। তেহে পুত্ৰ জাত হ'ল নাম কলে ব্রহ্ম
 দাতা; ওমে ব্রহ্মসিবি। জাত কলে কাৰুহ বুজি। পত্নী
 বিহালে বিয়া মাৰে; পুত্ৰ নাই; ব্রহ্মে ব্রহ্ম থাকি বীজ ব্রহ্ম
 ব্রহ্মক প্ৰাৰ্থনা কৰি পুজিলে, পাচে হ'ল। ব্রহ্মবীজ অৰ্থে
 কনৌজ হুগুনিবি নাম দিলে। সেই ব্রহ্মে অকৌজ পুত্ৰ নাই।
 ব্রহ্মে বোলকৰ স্বৰ ব্রহ্মক ব্রহ্মবীজ ব্রহ্ম ব্রহ্ম দাসি ব্রহ্ম

হুগুনিবি

ব্রহ্মক

ব্রহ্মবীজ

হোম কৰাই পূজিলে পুত্ৰ অভিষেক। পাচে হ'ল পুত্ৰ, নাম
 দিলে কৃষ্ণদাতা গুণে কৃষ্ণগিৰি। পুত্ৰ অপুত্ৰক। ডেহে ব্যাং,
 পৰাশৰ, তুণ্ড, পুলহ, পুলস্তি, অগতি, সোতৰ, তৰ্বাক, কৰ্ণ
 আৰু মুখ্যকৈ অনেক কৰিক পূজিলে। অত্ৰ সৰু গোল্ড
 হ'ল। পুনাৰ গোল্ড গুণে নাম থলে অত্ৰ, পত্নী হ'ল হৰিগিৰি,
 পুত্ৰ পুত্ৰ নাই। পুত্ৰা সংকল্প লৈ সুৰ্য মণ্ডলী নাৰায়ণক
 আৰাধনা কৰিলে ডেহে জন্মিল বেটা। নাম দিলে সুৰ্যগিৰি।
 দাতা, কৃপা শক্তি থলে নাৰায়ণ সন্তান হ'ল। তথানি অপুত্ৰক।
 ডেহে মনকটে জ্যোতিৰীয়া বিদ্যা আৰু পুত্ৰা, হোম কৰাই
 গন্ধৰ্বক প্ৰাৰ্থিলে। পাচে পুত্ৰ হ'ল জাত, কপে গুণে বিজাই
 গন্ধৰ্ব সন্তান। গন্ধৰ্ব আত্মিক হেতু নাম থলে গন্ধৰ্বগিৰি,
 পত্নী হ'ল শশীপুৰা। সকলো প্ৰকাৰে আচাৰ্য্য, সন্ততি নাই।
 বেদকৈ সন্তানৰ প্ৰতি বৈশাগৰ দশদিন হোমতে গুৰা দশমীত
 জীৱাক চিত্তি পুত্ৰ মানিলে। সন্তানলৈ জন্মিল। জাত
 গনাই নাম থলে বাম দাতা অৰ্ধে বামগিৰি। পত্নী বিহালে
 ভাৰতী। সেই বাম সন্তান থলে, বৌৰ্ণে, পৰাক্ৰমে হ'ল,
 তথানি পুত্ৰ নাই। তত্ৰ দ্বিজ সব আৰু বেদ মন্ত্ৰেৰে পূজিলে
 হেমবল্লাসৰ ইন্দৰক। তুলাই দান, গো, বজ্জ, বজ্জ, সুৰ্যগি
 পুত্ৰ দান মানিলে। পাচে পুত্ৰ হল মহাবীৰ, গভীৰ, শান্ত,
 দাতা। গনাই হেমদাতা অৰ্ধে নাম থলে হেমগিৰি। পত্নী
 হ'ল ইন্দনী। পূৰ্বক বীতি পুত্ৰ নাই। ডেহে বতী, বতি,
 ব্ৰহ্মাবী, সন্তানী, বৈকৰ, বৈবাসিত তুলাই ইন্দৰ পুত্ৰ পুত্ৰ
 দান মানিলে, হ'ল পুত্ৰ আশ্বিন কৃষ্ণ একাকীত। হেমদাতা
 গুণে নাম দিলে হৰিগিৰি গিৰি। পত্নী হ'ল প্ৰকৃতি। আতৌ
 পুত্ৰ নাই। বেদকৈ ডেহে সেই মতে জাতি বিদ্যা পতিৰ
 তৌৰ বি পুৰুষ প্ৰাৰ্থিলে অত্ৰ বলাসৰ হৰিক পুত্ৰ। পাচে
 পুত্ৰ জন্মিল হৰিগিৰি, হৰ্য, হৰ্য, হৰ্য, হৰ্য, হৰ্য

কৃষ্ণগিৰি

অত্ৰ

সুৰ্যগিৰি

গন্ধৰ্বগিৰি

হেমগিৰি

প্ৰকৃতি

কুককাণ্ডি

উপরন্ত, পত্নী বিহালে তিনি—ইন্দুলী, অকণী, অমুস্বরা
 পুত্র নাই। পাচে সবস্বতীক চিন্তি পূজি যব মাগিলে, হ'ল
 জন্ম হুহিঙ্গী, কুকব যি একান্ত ভক্তি মাতৃ শরীর পবা বাজ
 হৈছে নিজ শক্তিএ। তানে দাতা মানস গুণে কুককাণ্ডি
 নাম দিলে হবিগিবি। মহামুন্দরী, সর্বমুলকণী, শাস্তী, সতী,
 লক্ষ্মী পার্শ্বতী সম কপে গুণে। বাজি দিনে শয়নে ভোজনে
 কুকব চরণ সদা সর্বদা ধ্যান, সীতা ক্লিন্নী ভাব প্রাই।
 অনেক কায়স্থ সব সুখিবলৈ আছে। পাছে হবিগিবি পুত্র নাই
 দেখি জামাতা বেটাকৈ বাখিবলৈ নিদিএ। তেহে একদিনা
 আশি মাতৃক কলে বোলে আমি কাতো বিহা হুশুমাঞ,
 পিতাত কবা। পাচে নিশা স্মরিত কলে, বিষই নকবে বুলি।
 পাচে বিহানে কষ্টে হবিগিবি বেটাত পুছিলে, বোলে, আপি,
তুমি হুহু কলকো নবদ্বা হয়নে? বোলে, পিতা, বিভৎস
 বিবর, সংসারত আয়াবাত। প্রহ্লাদব বাক্যে গৃহ অঙ্কুপ
 বহুলোহা, পশুআদি সবো যোনিত পার় বাক, হবি ভক্তি
 মানগী বিনে নাই আক। ত্রজ্ঞাব প্রার্থনি নবদেহা ভাবতবর্ষত
 পাইহোঁহি। কু-টি সম ত্রজ্ঞাব বিমেষ, কুকক চিন্তি থাকিমহে।
 পিতা, কাতব করোঁ, ইসর তজ্ঞাল রণাতিবা আক ॥ ৬ ॥ পাচে
 হবি উত্তব না পাট খেদকৈ বহিল। তেহে আশি পুশ্পাংসব
 বৌবন হ'ল, ভব বরল, চক্রে, সূর্য্যে, বধ বাখে দৃষ্টীপাতে।
 একদিনা শিবজান হৈছিল, স্নান দানকৈ গলা স্নানে
 থৈ, কবি ভীবে বসি কুকক ধ্যানকৈ জদরত চিন্তি দেখিলে,
 অস্ত্রধান হ'ল। তেহে চক্ৰ দেখি উর্ধ্বদৃষ্টি কৈ চালে। দেখে
 গরুড় বাহনে শখে, চক্রে, চাক স্তানতরু, চাই বীজ্যপাত হ'ল।
 আশীষ মুখে পবি গর্ভে খিত হ'ল। বশিত চক্ৰ হুবি লোম
 নিবসি জাগ্রহে। তেনেতে গলা বেণা যি সন্ধ্যাবন কৈ
 পড়িহে। পাচে আজি কালকৈ গর্ভ বেকতে হ'ল। জন

মুখে কথাকণি কৰে, কৃষ্ণকান্তি শাস্তী বুলি কয়, মহাবেণ্ডা, দেশ
বিটালিলে। সেই বস্তিত এক লোকৰ সভা হুইছিল। তাতে
হৰিগিৰিক ধৰিবলৈ আলচিলে। সেই কথা শুনি হৰি অনা-
হাবে কষ্টেৰে গুলে। পাচে স্বপ্নত কৃষ্ণে বোলে, তুমি কিছু ভয়
সংশয় নকৰিবা, আমাবেসে বীৰ্য্যে সম্ভৱি। সেই ক্ৰমে গাঞিবো
মুখ্য সৱক দেখা দি কলে ॥ পাচে প্ৰাতসে হৰিগিৰি হুহিতাকে
বোলে, আপী, লোকবায়তে আমাক আজি ধৰিব খুইছে;
বিনাইশ কৰ্ম্মত তোমাৰ এই কথা ক'ব বাহিছে, সত্য স্বৰূপ
কৰা, মিছা নকৰা। আপী বোলে পিতা, মোৰ কৃষ্ণহে স্বামী,
গুৰু, বন্ধু, স্নেহদ, সোদৰ, পিতা, মাতা, আত্মা, প্ৰাণ; নিশ্চয়
নিশ্চয় স্বৰূপ, স্বপ্নতো পৰপুৰুষৰ হাৱাতো পাৰ নিদিক, দিষ্টকত
যি নাই; আৰু গজা মাঞ বিত্তমানে এই কথা জানে। তেহে
পিতৃ স্বপ্নে সমে ঋজু খালে জানি মন ডাঠে সন্তোষে বহিল ॥
পাচে মধ্যাণ বেলা হৰি কীৰ্ত্তন হ'ল, তাল'কে গল। দুই থলুৱা
সবে হাই দি হৰিগিৰিক ধৰিলে, তোৰ বেটাৰ জমাই নাই,
কেনে গৰ্ভজ হ'ল কিবা উত্তম, অস্ত্যজ আৰু কি চিণ কটোন।
তেহে-আবা বোলে আমি আপীতো সুখিহোঁ, স্বপ্নতো কৃষ্ণে
কৈছে আৰু গজা বিত্তমানে জানে ॥ পাচে মুখ্য সবেও কলে,
বোলে আমাতো ভগৱন্তে কৈছে স্বপ্নত কৃষ্ণেহে পতি, কিছু
সংশয় নকৰিবাঁক। তেও হুই, থলুৱা নমানে। তেহে আপী
গৈ বোলে মোৰ মাংস সুবৰ্ণ বজতৰ বজ্জিৰ অলকাৰ গৱাত
খেপৌ, তাসেহে কৃষ্ণে স্বামী, তল গলে মই বেণ্ডা। তেহে
বোলে এৰে কথা ককল, তেহে পেলালে ডাঙিল। আত্মৰূপ
অজুত হ'ল। কতো মুখে কই, সীতাৰ মৰে পৰীক্ষিহে অৱিষ্ক।
তেও হোমাই, কেসাই, কেসেবা এই তিনি মহাহুই খুই কৈ ব'ল।
নিপা স্বপ্নত কুলাত পান তিতাকান কৈয়ে কৃষ্ণে। তেহে
সবাৰে হুই চাই পৰি পতিবানে ॥

কথা

পাচে কালব প্রমাণে আদ সন্ত মানে দেহ বীৰ্য্যে উত্তম
 হ'ল। মহানন্দব, গহন, ধীৰ, গভীর হ'ল। পাচে মাতৃ
 মাতামহে নাম দিলে পিতৃ নাই দেখি লগা, দেহ বীৰ্য্যে দেখি
 দেহ, বব দাতা দেখি লগাবব। পাচে কৌশিকব ছাত্রশালে
 পঢ়িবলৈ দিলেনি। ছাত্র আগ শাবী নিদিএ পাঠশালি মচাত
 বাপ নাই বুইলে। নিশা অধ্যাপকত স্বপ্নত ভগবন্তে দেখা দি
 বোলে মোব কলাকহে অনুভব কব? তেহে শুক সবাত্তে কৈ
 আগশাবী পাঠ মান দিছে। পাচে আহি ক্রমে বয়স যৌবন
 হ'ল। পত্নী বিহালে সুপ্রভা। পুত্র নাই। চণ্ডীক আবাধনা
 কবে, তুৰচা কাকী আনি হবন কবাই বিপ্র আনি দান কবে,
 গো, বজ্র বজ্রত, সুবর্ণ, লোম, কথিব দি অগ্নিত পুত্র অভিষেকে।
 পাচে স্বপ্নত চণ্ডী বোলে, হক পুত্র। পাচে কালব প্রমাণে হ'ল
 পুত্র ভাজব গুণা দশরীতে, সুন্দব শান্ত পুরুষ, নাম দিলে চণ্ডী-
 দাতা দেখি চণ্ডীবব, কাল অহুক্রমে যৌবন হ'ল। পত্নী বিহালে
 সন্তা নামেবে।

কথা

আদি বিক্রম আদি সৌবদন; তাব পাচে ভোজ নাম;
 তাব পাচে পুরুষ; তাব পাচে কল্প নামে। তাক মাঝি হ'ল
 পাঠান। তাক মাঝি লাল কুচানে তিনি পুরুষ। পাচত
 অবাক্য হ'ল। তেহে দিল্লীবব একবব পাঠান হ'ল। হৈ
 তাকব, কজির, বৈকুণ্ঠ, শূককে দুখটেক লবে আতিক ধবি বুঝী,
 কলি, মহাবন দেখাই কুলাব কুলাইলে কুল মাঝি ববন কবে।
 চণ্ডীববক কৈলেনি বুঝী পুরুষটেক পেলাই বৈকুণ্ঠ, তাল,
 তকাই, পল কুসুমি বাই চাই মপাই হব কটে পায়ে বসি
 আবে। তেহে বব অসাম কাহ পূর্তে ছুনি দিলে; চণ্ডীবব
 হলে বাগদাত দেখাই জাত বদায়ল। তেহে অসীমব বাই
 লোকসৌ কল্পণ পাখীৰ বাগ কৈলে পবন উপকান দেখি
 কল্পত।

৩ ॥ প্রতিরা কামেশ্বৰ দুৰ্গত সান্নিধ্য ॥

গৌৰেশ্বৰ ধৰ্ম্মনাথায়ণে জমিন দেশৰ পৰা বিবাদ সংগ্রাম
লাগি কামেশ্বৰে সেনা জন্তাই লৈ, হস্তী, ঘোৰা, উট, গৰ্ভভ, বধ
যো কৈ খেদি গৈ গৌৰেশ্বৰৰ বাজ্য পালগৈ। মহানন্দা
তীৰে ব'ল গড়কৈ। বৈ কটোৱলে দি যুদ্ধ বা দেশ খুজিলে।
পাচে গৌৰেশ্বৰে বাগি নিচান দি সেনা জন্তাই বিহানে
ঠেকিলেহি। পাই যুদ্ধ যো কৈ পাতিলে, কাৰো ভয়, জয়
নাই। বধী, বধ, হস্তী, ঘোৰা, সেনাপতি ছয়োদলৰ কৰ্ম্মকাৰ
হ'ল, সাদিন সাত নিশা। মাহনা গজা শোনিতে কৰ্ম্মদে 'ঠৈ
বহি বাই, তীব ঢাকি শএ জুৰিলে। ছয়ো বাজা দেবীৰ শিষ্ট,
গুজাতে সাকাত কৰে। চণ্ডী দেখে ছয়ো পুত্ৰ দেশ উত্থন
হয়। পাছে স্বপ্নত বোলে ছইকো, যি দেশক লাগি যুদ্ধ, সবে
প্রাণী মাৰিল, কা-বে বাজ জমি ভুজ? জয় পৰাজয় কেহো
কাকো নপাব হক। মোৰ বাক্যে যুদ্ধ এৰি মিত্ৰত্ব হ।
গৌৰেশ্বৰেকো কলে, তোৰ মাৰক কাইলৈ সৰ্পে ধাব;
কামেশ্বৰে চালে জীব। এই বুলি দুৰ্গা অন্তৰ্ধান হ'ল।
পাচে খালে। সেই ক্রমে কটকী দি অনাই অনেক সান্নিধ্য
মিত্ৰ হ'ল; মা-কো জোলে। দেশলৈ নি দাসী, দাস, গজ, বাজী
বধ, বজত, সুবৰ্ণ বস্ত্ৰ, বানাত, হিৰা পোহাল, বাখৰ দি সন্মান
কৰি মিত্ৰ কৈলে। কামেশ্বৰেও বজত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ, দি গজাতে
হাত দি ছয়ো চাই মিত্ৰ সন্মান কৰিলে। অনেক প্রাণীক
ভক্ষ্য, ভুজ দি বাখিছে নবাহ। পাচে কামেশ্বৰ সোকে
আৰ্জ হবৰ শুনি বিস্ময় কৈলে। আক বোলে, আমাৰ দেশত
পণ্ডিত জ্ঞান, কামহ নাই, তোমাৰ আমাৰ দুখ দুখৰ বাজী
কুজিব লাগে। চাই আমাৰ বক্তাব্যেও বাজিছে বিদ্যা বাজী
পাচে গৌৰেশ্বৰে চাই আৰ্জ কামেশ্বৰে উত্থন সন্মান কৰে।

কামেশ্বৰ
গৌৰেশ্বৰ যুদ্ধ

মিত্ৰতা

সাত খুন্
সাত ব্রাহ্মণ

চৌধেটিয়া পণ্ডিত ব্রাহ্মণ সাত, খুন্ সাত ঘব দিলে। হবি, ঐহবি, ঐপতি, ঐধব, চিদানন্দ, সনামন্দ, চণ্ডীবব, এই সাত কান্দব। পুৰোহিত, কৃষ্ণপণ্ডিত, বসুপতি, বামবব, সোহাব বয়ন, ধবম, মথুবা, এই সাত ঘব ব্রাহ্মণ। দুর্গাক সাকাত কবে পূজাত; চণ্ডীববে দেবীদাস নামদি ব্রাহ্মণ বোলে। সবাঘে মুখ্য কৈ ভোক দিহোঁ, হিত, অহিত, সুখ, দুখব আমাৰ সখি, দেশব বার্তা বৎসব উদানে আহি গৈ থাকিবা।” বসু, তামূল ব্রাহ্মণ দিলে নি। এক ঐহব পথ আগ বাহি পঠালে। ব্রাহ্মণ আনি চৌধে ঘবক ধান, কোব, দা, বন্দী, বেটী দি লেজা মাগুবিতে। পাতিলেনি ববনদীৰ নামে হাজোব উপবে। পাচে গৃহ, বাৰি, কৃষি কৰি হুয়াহব অস্তে চৈধে ও জন নৌকা লৈ ঘবোহাহি তুলি আনিবলৈ গল। পালত, কালব প্রমাণে লগাবব চলিল। পাচে চণ্ডীববে সাহকাৰকৈ প্রেত কর্ম কৰিলে। গক, ধান খৰ্জা কৈ লোকে ভবা দি ব্রাহ্মপুত্রে উজাই গলা ভটিয়াই পালেহি। পাচে গোবেরবত লগালে দিপ কটোহালে, বোলে, এনে স্তেহব চণ্ডীবব। ভাললৈ থাইছিল, আহি প'লহি, ওচব মানে নাছিল। ব্রাহ্মণ মনে বোলে বৎসব উদানেহে মাতিহোঁ, আহিব। পাচে ববকৈও চাৰিল, নবাই পিঠিদি। ভেহে হলেনে লোহোহালী বগলা টুপি দি নিবন হুয়ামক পঠালে নিবলৈ। পাই বাজ আজ্ঞা শুমাই নিলেহি চাব থুইহে বুলি। পাই ব্রাহ্মণ আগ কৈ দিলেনি। তাই কোবে বোলে মোক পালনিলেই, ওচব মানে নাহে, পাইতে কুন্দা মাৰি থকনি। নিবিত আখইক পাত খানি চাক খাল কুন্দা দি পলৈগৈ। দুপক পৰি হুয়াহ হল। ভেহেহে এক পণ্ডিত আহিল ভব কহি। মনে মাতিবন হাব অবে মাতিপুৰব পৰ।। বেহে বেহে কহি কহি গিলি গেল মাতি আহিহে। মাতিবন ওচৰ টুটিবন

লোহোহালী

চৌধেবপাতি

পণ্ডিত হুঁজিলে। কোজ দি বাধি দিলে, পাঠ দিনা মাতিবকৈ
নপাইলৈ, সুৰ এাই হ'ল। সিহঁত মহাকবি সিংহএাই, বাজী
ডাই মানি মাতিলৈ। জিনা-মানা বান্ধি কহব তু নোপোৱাত
বাজা প্রজা বুৰ্খ বুলি নিলি বাঞতে লক্ষ্য দিলে পাতৰ পৰা
চণ্ডীবৰে। নিলি উততি গৈ বাজাক ডকি বোলে, এনে পণ্ডিত
ধৈ মিচা মাত ? পুহু বাধি বোজ দি লবী কমাৰক দি মোহা
কটাই তুলি, পমৰ নাপিতে কোবে কৰ্ম কৰাই পঞ্চাশতে
ভোজন কৰালে; টাব, হাব, কিবীটি, কুণ্ডল পিছাই বাজাব
কাহে পণ্ডিতৰ আগত কাৰ্ণে চুটিলি কহল দিলে, বসিলি।
পণ্ডিতত হুঁজিলে সংস্কৃতবে কোন দেশ, গ্রাম, বেলী, গোট।
সংস্কৃত কলে পোতনিপুৰ বুলি। পণ্ডিতেও পুহিলে চণ্ডীবৰত।
সংস্কৃত কলে গোগবিয়া গ্রাম বুলি। পাচে পণ্ডিতে হান্স
কবিলে, একে মচল গক, তাতে গবিয়া দগা, নিলিও এয়ে
জন্ম। পাচে চণ্ডীবৰে সংস্কৃত চৰ্জিলে, বোলে, গৃহস্থে স্তম্ভ
খায়, চব্বিৰাত পোতনি-ধয়, ওটাত বাকে, বাজে গাত, তাত
বয়, চিকা, কাকে লুটে; তাক চোতাল থলাত পবিলে জল
মাতিবে তিনি মচা, সেই গো গবিয়াৰ লাহেবে হুই মচা দিলেহে
ওচি হয়। তোৰাব সজ, আমাব নিলিদি ? পাচে পাটে
চৰ্জিলে-চাৰি পাও, কাণ, নাক, বেল ওলাই পৈল। পণ্ডিত
আশ্চৰ্য্য অকুত হৈ বামেবে নপাবো যেন জানি জল মানি
মাতিবা নাসবাই ওচি গল। চণ্ডীবৰ বাজা সন্মান কৈ বয়,
টকা, বাঞ বাজি দি বোৰানি। পাই মন্তনিত কতো দিন
আহেহি। বাওবি জানে জন্মপুৰ জল সেৱাই এজাক পত
হানি কৰে। পাচে বাটনীয়া পৰ্জৰবাৰ বাজা আমা টেকা
বায়তক বয় বাজিবলৈ; হাত চপাই বকাইহৈ; আমাব বিহা
বিহা একেও বেল কৰি বোৰাইহে, বাটি বিহা, উটাই বিহা, কৰা
হাত-পাতি বয়। কেবলক চণ্ডীবৰ ওলাইহৈ। বোজা দি

চণ্ডীবৰ
পণ্ডিতগীতা
পণ্ডিতৰ বাব

চণ্ডীবৰ সন্মান
মাত

কবিতা

বুদ্ধিহীন লোক! প্রাণীহে মাঝি ধব নহই। পাচে বাজা
 শুনি বোলে ডাৰাকে দিহোঁ মুখটেক, জানটো বান্ধক। লম্বা
 কাঁক অনাই পজালি টাঙ্গনি বান্ধি মাহুহ তুলি লেজুবে কচালি
 পোতাই চতি খুয়াই, চবা মবাই বৃন্দ পেলাই মাটি দি খুন্দি
 মবাই পেলালে। বাজা দেখি পৰম সন্তোষ লভি গুহা এক
 সঁফুবা দি বোলে, তুমি বব কাৰ্য্য কৰালা, সবে প্রাণী, শস্ত্ৰ বন্ধা
 পালে, বাজ্য বাজা সন্তোষ হৈ হৰিধ্বনি কৈলে, বোলে এটি
 পুত্ৰ হক ॥ পাচে পুত্ৰ কালৰ প্রমাণে মাঘ মহা কৃষ্ণচতুৰ্দশী
 দুপৰ চাই দণ্ডে নিশা জন্ম। মহা স্তম্ভৰ, ধীৰ, গহন, গন্তীৰ,
 শাস্ত্ৰ, ধৌৰ্য্যে সৰ্ব্ব স্তম্ভকণ দিব্য পুৰুষ হ'ল। চণ্ডীবৰে পৰম
 সন্তোষ হৈ ধব বন্ধা বাজৰ ববত হ'ল দেখি নাম দিলে বাজধব।
 বয়স যৌবন হ'ল, পত্নী বিহালে দেৱহুতি নামে। ভেনেভে
 ভোট নামি আশ্বন মহা দেশ লুটি মাৰি নিছে, গো,
 মহিৰ সমে। বাজ ডাঙি বন সোমাইছে। গন্ধৰ্ব্ববায় চোট
 বাজা কামেশ্বৰ কবতলীয়া ডাগি দখিন পাৰ হ'লগৈ। পাচে
 গধূলি বেলা বাজধবে ডাঙৰি বান্ধিছে, তাতে ভোটে পাট
 ধৰি বান্ধি নিলে। নিশা চণ্ডীবৰে তুমি আৰ্ত্ত হৈ দেহ এৰি
 দা খেল লৈ খেদি গ'ল। বোলে বেটীৰ লগে ছেনেবা মৰে।
 কিবা জীঞ। পৈ বেখে পথে ত্ৰী, নিতু ব্ৰাহ্মণ ছেদি
 দৈছে; অগ্নি লাগি নৈছে শবীৰত। দৈ মৰা বোলে, তাতে
 ভোটে হুবা ভাত খাই। মাহুহ কল কুন্দা মাৰি মহ, গক
 বান্ধি শুলে। তাতে পাএ এমুখ পৰা ছেদি কলতাব কৈ
 পেলালে। অতো বেজি পাই বেৰি কুন্দা মেজি লই বি পাৰে
 আনিলে ব্ৰহ্ম, আশ সৰাকো বান্ধ কুন্দা কাটিলে। প্রজা
 তুমি মাৰ বি মিহিল সবে আনিলে দৈ। চণ্ডীবৰ বীৰবক
 প্রকৰা কৰিলে বাজ বাজা। পাচে তাৰ পৰা পোকা বি
 জয়হিৰ, পৰ্ব্বতে কাৰি লাক মৰ্বব অস্তে ঢেঙা চৈ অগ্নি

বাজধবৰ জন্ম,
 বিবাহ

ভোট উপজন্ম

শব্দৰ পৰা
 চণ্ডীবৰ
 বাজধবৰ উজ্জ্বল
 কৰ

কৰিলে, আমাৰে গোপ্তিক যি মাৰিছে, চলে বলে দিনে নিশা
মাৰোঁহক। পাচে সেই আলচ শুনি বাজ বাজা ভকত
বোলে আমি ভাব ভোট মৰা নাই; যি জোহী পাব সি।
পাচে চণ্ডীৰে শুনি বাবেও ভূঞা চপাই মেলকৈ বোলে,
মই সবাবো হিতকাৰীহে, তেও আমালৈ খাল চাফে।
আমাৰে আশীধান চালেৰে এই বাজা বাজো ভাববা কৈলে
আমিএ পাৰোঁ। তেও যে আমাকেহে দেখাই ই অৰুয়া
দেশত নথাকোঁহঁক। এই বুলি বাহুও ভূঞা উজাই কাজলি
মুখে সোমাই ভলুকাগুৰিতে ব'লহি। হুয়াহ বৈ খেতি কুৰিব
আচল পাই পৰ্বতৰ নিকট উতপাবে কুঠাৰ ডুবি কেটা
সিয়লুতে ব'লগৈ। মাছ, পানী, খৰি কষ্টে পাই একবৰ্ষ বৈ
আছিল উজাই। সিদ্ধিৰি পোনে বটাতে চাৰি গড় বাছি
বাবেও ভূঞা ব'ল। পাচে তত ভোটে পৰ্বত নামি নপাই
কৈ পাচিলত অতে বুদ্ধ বেঢ়ি বেঢ়ি ধৰিলেহি। পাচে দিনে
নিশা তিন দিন বুদ্ধ কৈলে। তাৰ কিছু পৈল। বাজৰ
লোক মাৰি জ্বাৰ লৈ ভোট হাবি গুচি গল। পাচে ভৈতে
কালৰ প্ৰমাণে আউ অহুজমে পৌবৰ কৃকা ইকাদশীত
চণ্ডীৰ বিহীন হ'ল। কৰ্ম কুয়া আচৰি বাজৰ ববভূঞা
হ'ল সবাবে উপৰি। সেইখিতে মহেশ্বত হস্তে বিধাসিংহে
সবাকে জিনি একহুৱে বাজ লৈছে। পাচে ব্ৰহ্মপুত্ৰ স্নান
কৰোতে দেখিলে কেবা দিনো, এটা কপিলী খেৰু পাব হই।
বাজৰে চোট নৌকা লৈ চাই গৈ, দেখে, দৰিনে অটব্যত
একলা লৰা মিলতে শুভি আহেদৈ বুদ্ধ জ্বাৰি মৰা বাছি
কৈছে। বাই দাই দেখে মাটি, পানী, জিলা, মাছ, খৰি,
ভলল ঠাই। আহি বাহুও ভূঞা আলচি বাবে বৰ বহি,
উঠি পাব হৈ ব'ল। জামিহৰক আলি বাছি পুখুৰী পাতি
কৰিলে, আলি পুখুৰী প্ৰাণ বোজা। জেনেহে বহুদায়ী এ জন

বাহুঞা
ভলুকাগুৰি
কৰিব

বটাত ব'লগৈ

কোটৰ পৰাজ

চণ্ডীৰ বুদ্ধ,
বাজৰ
ববভূঞা

জামিহৰক
কৰি

ভূঞা আৰু
কহাবী পুত্ৰ

খেমি, সূৰী, মাৰি নি কনিচী মুখতে বৈছেঠৈ। বাজ জাগি
হাঁৰি সোৱাইছে। ভূঞা সবে ওলাই নিশাই সবে বোঁ হৈ
নাঞৰে বেড়ি থৈলেগৈ, কতো মাইলে, কতো পানীত টৈল,
কুত পলাল। সবে বস্তু নাঞ লৈ আহিল। তাৰে পৰা
কহাবী চুপ খালে, নোলাল। বাজ বন্ধা পালে।

হৰ্ষবৰ জন্ম

পাচে বাজধৰ মনে কৰ্ত, সকলো সম্পত্তিৰে জোঁট, তথানি
বংশধৰ পুত্ৰ নাই। পাচে জ্যোতিৰীয়া বিপ্ৰ আনি সূৰ্য্যক হৰ্ষন
কৰি পূজিলে। পাচে কালৰ প্ৰমাণে পুত্ৰ হল, মহা বিচক্ষণ
মুন্দৰ পুত্ৰ। প্ৰথমে সূৰ্য্যক আৰাধনে হ'ল ত নামদিলে
সূৰ্য্যবৰ। বাম চৌধীৰীৰ পত্নী জয়ন্তী প্ৰসবৰ দিনা তুলি
পাতি কুটা চুলে, নিশা খেৰ পাৰি শুলে। তাতে জন্মিল
কাৰণে নাম দিলে মাতৃ খেৰন্তী। তাকে বিহালে সূৰ্য্যবৰে।
চোট আকৃতি। মধ্যম হ'ল জয়ন্ত, পত্নী বিহালে গুটিমালী,
কনিষ্ঠ হলোউৰ্দ্ধ, পত্নী সুভদ্ৰা, ছোট মাধৱ, পত্নী হ'ল
সুভগা। হলোউৰ্দ্ধ অগ্ৰতে চলিল সন্ততি ন'হল। জয়ন্তৰ
পুত্ৰ সভানন্দ, তানে পুত্ৰ জগতানন্দ, পত্নী নাৰায়ণ প্ৰিয়া,
মাধৱৰ পুত্ৰ মাধৱি মলৈ, তানে পুত্ৰ কৃতিকান্ত মলৈ, তানে
পুত্ৰ হাতীয়া মলৈ। পাচে কালৰ প্ৰমাণে কতো দিন থাকি
চলিল বাজধৰ। পাচে সূৰ্য্যবৰে কৰা কৰ্ম আচৰিলে।
ঐধান বৰভূঞা হ'ল। পুত্ৰ নাই, মনত অশুভ। ধনেধানে
সম্পূৰ্ণ সম্পত্তিৰ পতি, পুত্ৰ নাই নিভজলক। পাচে
পতিত চন্দ্ৰবিপ্ৰ আনি তত পূজা হোৱা কৰাই দান দক্ষিণা
কুৰাই সবে বেৰক আৰাধন কৰি পুত্ৰ দান প্ৰাৰ্থিলে।
পূজাত সন্তোষ হৈ কথোবিপ্ৰনায়ে কুহৰ পুটি দৈব দিলে।
দান দাৰে খেৰন্তী নিব দান হল, সূৰ্য্যবৰে বীৰ্য্যবান
কৰিলে। পাচে কালৰ প্ৰমাণে আশিবৰ একদিন বাহুত
কহাবীৰ ভৰণ্যৰে জন্ম হ'ল। কহাবীৰ, পত্নী চাঁক

মাৰ্গবৰ মুখ,
হৰ্ষন
বৰভূঞা বৰ

কুললক্ষণ, গহন শাস্ত, শিঙল হ'ল। দেখি সূৰ্য্যবৰে সন্তোষ
 আনন্দ লভি জ্ঞাতি দৈৱজ্ঞ জ্ঞানক কুণ্ডাই বহুত সুৰ্ব্ব
 দান কৈলে। যেন অতিবেক কুন্তমদানৰ নিমিত্ত কুন্তম
 নাম দিলে। পাচে আজি কালি কৈ বোঝন হ'ল। পাচে
 সূৰ্য্যবৰে শ্ৰীহৰি নামে ভূঞা, তানে পত্নী মালাকাতি, তানে
 পুত্ৰ হৃদয়ানন্দ, পত্নী বামপুৰী, তানে পুত্ৰ হ'ল অনিৰুদ্ধ পত্নী
 হ'ল স্বৰ্ণভী নামে। তাহানে হুহিড়, মহাকপলতী, সতী
 শাস্তী, নামত সত্য সত্যা। তাবাকে খেৰ শুভী আএ সূৰ্য্যবৰে
 জুৰিলে গৈ। পাচে শুভ মাসে, বাৰে, তিথিত বিবাহ
 কৰালে। কালৰ প্ৰমাণে পুষ্পোৎসৱ হ'ল। শাস্তি, কৈ
 কুন্তমৰে বতিবসে আছে। পাচে কতো দিনৰ অন্তৰে কালৰ
 প্ৰমাণে সূৰ্য্যবৰ পৰলোকে গ'ল। পাচে কুন্তমদেএ কৰ্ম,
 ভোজ, কাৰ্য, কৃয়া, দান, দক্ষিণা, কৰি বাৰেও কুণ্ডাৰ উপৰি
 শিৰোৱণি ভূঞা হ'ল। পুত্ৰ নাই দেখি আৰ এক কন্তা
 শ্ৰীপতিৰ গৃহৰ কুণ্ডাৰ হুহিড় বিবাহ কৰালে, মহাকপলতী,
 দিব্যাকাতি অহুতী নামে। কতোদিন আছে, তথাপি পুত্ৰ
 নাই হুও পত্নীৰ। সকলো সম্পত্তিৰে লক্ষী ঐশ্বৰ্য্যখানী,
 বংশধৰ পিওজলক পুত্ৰ নাই। কুন্তমৰৰ মনে কটোৰে আছে।
 পাচে কুটা ধা দলৈৰ এক কপিল খেনু আছে, বাৰে বাৰানে,
 নিজে নহি হুও সৰে। পৰা পুলকা দি বাই পুত্ৰ সেই
 ভক্তৰে থাকেহি; গা-টি ভিত্তা পাই কৰালে লক্ষ কৈ
 একদিনা জুপি আছে। দেখে চাই নিজেৰে জপনা কাতিকৈ।
 গ'ল কলাই। পাচ ধৰিও নৈহে। লোহিত বাৰ হৈ সিদ্ধি
 গোপেন্দ্ৰক হাবা, দিলেই। পুত্ৰানী উঠি কৰি হুও বাই
 গোপেন্দ্ৰক সন্নিহিত হুও কৰাই ভেগ দিও। পুত্ৰ আৰি
 সেই ভক্তৰে বাৰানে কৰি। পাচে কৰালে আহিল, যেন
 কৰি। পুত্ৰ সৰাৰে কৰে আনন্দ অহুত কৰা। তাৰে

কুন্তমদেউ
সগোব

তুমি কুন্তমদেউ জাগ্ৰত সদাশিব মানি জানি জবা, পুৰা,
দধি, দুধ, ঘৃত, মধু, আঠা, মিঠা, পায়েল, পনস, চেণী, চুৰা,
খল, খীব, খীৰিসা সবাকৈ নি পূজিলে গৈ পুজ অভিজানৰে।
সন্তোষ হৈ তুলসীৰ চোপ খাব পৰিল। পূজাবো বিপ্ৰে আশংসা
কৈ দিলে হৰ্ষে, বোলে, পুজ হব, গোবিন্দাথ সন্তোষ। পাচে
বজ্জত সুবৰ্ণ বস্ত্ৰ দান কৈ আহিল হৰ্ষে। পাচে মাসেকৰ
অন্তে শিবস্নান হ'ল আইব। সাদীন অস্তে নবীন বিচনাকৈ
ধূপ, দীপ, গন্ধ, ঘট পাতি সাহাধানে আছে। ধানিক নিজা
আছিল। অগ্নত দেখে যুগত যানে গৰুৰ স্কন্ধে সদাশিবে
ভগবন্ত শম্ভু, চক্ৰ, গদা, পদ্মে, দেখিলে। মাই ধান দিয়া
বুলি অন্তৰ্ধান হ'ল। চমৎকাৰে বস্ত্ৰ লাগি সাৰ পালে,
বামকক্ষ বুলি বসিল। পাচে মধ্য নিশা কুন্তমদেউ গ'ল
ভাৰ্যা সজ্জে গৈ বতি সন্তোষ কৰিলে। পাচে আএ
স্বামীত কলে শ্লগৰ কথা। তেহে কুন্তমদেৱে পৰম সন্তোষ
হৈ পুজ হব যেন মনেৰে ভাবি বোলে, কা-তো নকৰি ॥

৪ ॥ এতিয়া বৈকুণ্ঠ-চৰিত ॥

সভা যুগে তদন কোটি দেহতা পূজা নাপাই আদি নিবন্ধনক
চিহ্নিলে, খীব সাগৰৰ তীৰে। পাচে ভগবন্তে তুতি তুত হৈ
বাত হ'ল। আজ্ঞা কৰিলে মহেশ্বৰ বাব নামৰ ধানেৰে
ঘোৰ পৰম্পৰ পাট, ভোজ্য সব পূজা নাই। আগৰ কৰি
অৰ্ঘ্যলোভ দেখাই লোক চাক। লোক সংসাৰী হক, মোৰো
কষ্ট আজ্ঞাৰাতি হৈ বাঢ়ক। সএ দৈ অংশ কলে জেতা জানবে
নানা পূজা কৰেবে পুজি বতি থৈ, দেখি সবে বৰিব। ভোজ্য-
কৰ ভোৰ তুতি পূজা মিলাব। তুমি সবে নেট হৰ্ষ
হ'ল। পাচে মহেশ্বৰ বাত নকৰি। ভোজ্যক চাতি অৰোচন

ব্ৰহ্মহত্যা পাপ হয়, নপাৰো গ্ৰেহ। তেহে খাঙনাম বিহি
জলিকলৈ। তেও নলই। পাচে ভগৱন্ত তুই হৈ বোলে ভোমৰ
নাম ধৰি কলিত হস্ত ৰূপে শূদ্র কুলে জাত হৈ সংসাৰী যত জীৱ
এক শৰণ কৈ উদ্ধাৰিম। তুমি নিসংশয়ে কৰা মোৰ বাক্যে।
পাচে কৰিলে। দিনে কৰে মঙ্গ হই, নিশা ৰূপে গুচে।
অনেক জীৱ ভোগ ঐৰখা অত্ৰাৱতী ইচ্ছাবে লাগি অৰ্ধে
নৰ্কে নানা যোনী, গৰ্ভবাসে আয়াযাতকৈ জন্মিছে। নিস্তাৰ-
হেতু অস্তবজা, বিবলা, ভকতিৰ ভাগ দি বিতৃষ্ণি পৰিমাতি
সৱক পাচিলে। তেহে পূৰ্ণ সনাতনৰ আভাৱে বাকত্ৰয়ৰ
খৰি হৈ পৃথিৱীৰ আধো দিশে বৃষি দোকান পাতিলেহি।
পৃথু, শ্ৰিয়ত্ৰত, দশবধ, ঋষভ, নিমি, অৰ্ঘবিৰ, দিল্লিপ,
বুধিষ্ঠিৰ, হুই, ইন্দ্ৰহায়ে, সুধৰা, সুবধ, ভগিৰথ, ভবত, নইয়,
খটাক, যযাতি, বহুগণ, ভীষ্ম, বহু, অলক, হৈহয়, উগ্ৰসেন,
বুহুপুন্দ, সুগ্ৰীৱ, গুহ, ঋষিৰ পৰামৰ, ৰশ্মিষ্ঠ, বান্দীকি,
বৈসম্পায়ণ, জৈয়ুনি, জামদগ্নি, ভৰদ্বাজ, গৌতম, গৰ্গে,
ব্ৰহ্মৰ্ষি, দেৱ বৃহস্পতি, শুক্ৰ, সপ্তৰ্ষি, ক্ৰব, নন্দী, তুলি,
কান্তপ, কৰ্দম, অত্ৰ, তৃণ্ড, মকচি, অৰি ঋষি। এই সবে
হাট পাতি বেসালে। লাভ ঘটিব বুহাইলে। মূল বাৰি
খা বৈ দোকান এৰি গুচি গল। পাচে অনাদি ব্ৰহ্মে মূল
নাটি দেখি জীৱন স্নেহত নাতি সৱক চপাই আজ্ঞ কৈলে
ভাবতলৈ ভাগৱতী ভক্তি ভাগ দি। বাহুজনা বৈকুণ্ঠ, চৈধ
জনা পাৰ্ঘৱ, হজনা ভক্তে। সৱক বিদ্বৰ্ধ মৈত্ৰেয়, সৌৰক,
জলভবত, দাতাক্ষয়, মোহিনী, ধনৰ্ষি নৱ চাৰিসিক, নন্দাৰায়ণ,
হৰিবজ্জ, হৰপুংক, আহি হাট পাতি কোৱল হিহা বহু।
কলো মূল পাতে, কঁতো না হে ধন; কৈলো মূল পৈলো
বুজিল কলক নপাৰি হাট এবিটৈ পিতাভক্ত কলোঁকো।
পাচে অনাত্ম ব্ৰহ্ম জীৱন চপায়ে নলো পুৰুষ চপাই কলৈ

অন্যদৰ্শিনী

অন্যদৰ্শিনী

কুর্খ, বুদ্ধিহ, কামন, পশু বায়, হানবায়, জীবায়, বোধ, কক্ষি, কুক। ন-বিধ ভক্তি ন ভাগ্যকৈ দি অংশরূপে কেবল অমূল্য সর্বসর গুটি কুকব হাতে অর্পি অনু বীণে ভাবতবর্ষে আঁজা পাড়িলে। আহি ভাবত হাটত দোকান পাড়িলে। ধনে দুই এক গবাকী, বস্ত্র ললে, কতো মূল বাখিলে, কেহো লাভ পালে। চল কবির নপারি গল হাট এবি। ছয়লায়া পুত্রে একা মধুবাতে বস্ত্রদেয় মনে দৈবকী গর্ভে খিত লৈএ অমূল্য কলব গুটি পচালে। গোকুলে আহি বলেছি। বুদ্ধাবনে অজুবে সমে বুদ্ধ পূর্ণ হ'ল। ভোজন বেহাবে মাংস দি চুপছি ধবিলে মধ ভলে অস্ত্র দেউ বাহুলি আদি পক্ষী গোবর্জনে আবৃত কৈলে। মহাবাসোৎসবে অমূল ফুল ফুলাই ঝকমক হ'ল। ভক্তিহাট পাতি দোকান মেলিলে। পাচে হাট খোয়া পাই বুদ্ধে ফলে পুষ্প দোকানে সৈতে নিলে। চাৰি বিছা সোমাই হাট ভাগি বিচারি ব্যাকুল হ'ল। বুদ্ধ পশু পৰ্য্যন্তে জুধি নপালে। তেহে সোলকপুৰব বেহাক আহিব শুনাৰ বালাত প্রেম বসেবে বৰ্ণাই কেবল মন্ত্র গালে। বুদ্ধে ফলে দোকানে কাবকে উর্জ্ব হ'ল। পাচে জলে স্থলে বাখিল কবিলে। ধন ডাকব অমূল্য সর্বসর দব টান। মূল জাতিব নপারি হাট সমাই ভাগিল। তৈব পবা গৈ মধুবাতে হাট হৈছিল। দল-বিব বেহাক দললাথ টকাৰে দল ডাকে মূল কবিলে। লব নপারি হাট দোকানী ভাগিল। আবকাতো পাড়িলে হাট। তৈতে একা কল নিচিনেলে, দবাওঁতাই নহ'ল। তৈব পবা থৈ বাজসুইত বর্ষবাজাব ইজপ্রহসন্ত দোকান পাড়িলে গৈ। অনেক কবুতা হৈছিল, কিনোতা নহ'ল। বিবা মধ্যম পাওএ দব যোল কৈ লৈছিল টকা খোয়াব নপাটিলে, দাব লাগিল। পাচে দোকানী খোঁটৈ খোঁটে অনেক কৈটি, দাকবুজ, দাববলব কল মূল

সধাগৰে দিলে। লাভ চাৰি মূল বাখিৰ বে নপাইলো একা-
 সূৰ্য্য গ্ৰহণত ভেঁহে গৈ কুকৰ্ণেত দোকান পাতিলে। তমতে
 গুহ্মানীপাৰ সমাধি কিছু ফল কিৰিলে। দৰ ভাওকৈ
 দোকানী দিলে, মূল বাখি লাভ মাপই সাহাৰিলে।
 পাচে ভাৰত হাটত যি অনেক অনেক অধৰ্ম্মী সোমাই আহে,
 আপুনিও আনৰ হতাগ গোটে সমে মাৰি মৰাই নিজ ঘৰে
 গৈ পিতৃত জনাই ভেটালে যি পালে। তেহে একা সধাগৰ
 বুঢ়া নৃপবৰ স্নেহাৰ মূল নাঠি হ'লত আলচ কৰি মেল পাতিলে।
 নাম স্বৰ্ণবলাস, বলাসৰ অৰ্থে বৈকুণ্ঠৰ এই চাৰি অৰ্থে
 বৈকুণ্ঠৰ শক্তি, নাম পুৰবলাস, নাম পঞ্চবলাস, গোলকবলাস,
 নিভ্যানন্দ বলাস, খেত বলাস, নিভ্য বৃন্দাবন বলাস, সৰ্বাধীন
 বলাস, কৃপণ বলাস, অন্ধক বলাস, পদ্মবলাস, জ্বেয়স বলাস,
 চন্দ্রবলাস, কালপুৰবলাস, অনন্তবলাস, হংসবলাস,
 তুৰুটবলাস, চিদানন্দবলাস, কনকদণ্ডবলাস, উত্তিৰবলাস,
 মৰকটবলাস, শ্ৰুতলবলাস, খেতুটবলাস, বহুবলাস, নিম্ব-
 বলাস, নিৰাকার বলাস, প্ৰসিদ্ধ নিৰ্ভৰবলাস, উক্তি
 বলাস, প্ৰতিব বলাস, সভ্যবলাস, কল্যাণবলাস, বজ্জম
 বলাস, এই বিংশতি পঞ্চদশ বৈকুণ্ঠৰ দৈবৰ চণাই স্বৰ্ণপুৰ
 বৈকুণ্ঠত বৰ মেল কৈলে। কবি বোলে মোৰ অংশে বহু
 জীৱ হুৰত আছে, আৰু পূৰ্বকৈ বাক্য বুলিলো, তেহে আজী
 কৰিলে—উত্তৰে হৰিবাগ, পূবে স্বৰ্ণ সনাতন, দৰিমে চৈতন্য,
 বাহুব্য কবিত্ব, পঢ়িমে বৃন্দাবন দাস, মৈথিলে সিধ্যামন্দ,
 মধ্যত অমৃত অৰ্জুত শুভ সনাতন অৰ্থে চাৰিওটি মাৰি চাৰি
 পাৰি নকনা মন্ত্ৰী একুৰি চৈব বৈকুণ্ঠকে দুৰ্গাকৈ অৰুণ বৈকুণ্ঠৰ
 পুৰা নাতি দৈবৰে সনাতন অৰ্থে কলা বিকুণ্ঠৰ শক্তি আদিত
 দৈবৰ অমাবসি উলৰ শুভ সনাতন, আৰু অৰুণ কলা,
 বহু, শিখ, কুলা, বহিৰি পঞ্চ পুৰিৰি সনাতন

হৰিকান, কন
 সনাতন, চৈতন্য
 কলাবলাস
 আদি

১৩১১ শকত
৩৮ অৱতাব

স্নেহ প্রভা প্রীতি লবণ, ভজন, প্রাণ, কীৰ্ত্তন, কেবল সপ্রেমস্নেহ,
শুক সেবকৰ আন পাচৰ বাহকৈ আহি অযোনিজাত পুৰুষ
নিজ কুল ভাষণ হেতু চন্দ্ৰমায়া নবদেহা কাৰণকৈ, সভাসম্বা স্নাত্ত
শ্রীমন্তে মহাবত্ৰ। কালৰ প্ৰমাণে মাঘৰ পৰা আধুনলৈ ন মাহ
সম্পূৰ্ণে কাৰ্ত্তিকৰ সংক্ৰান্তি, বাৰ বৃহস্পতি, তিথি পূৰ্ণিমা,
জ্যৈষ্ঠা নক্ষত্ৰ, মধ্য নিশা জ্যোতিষৰ তেৰণ একসত্তাবিশকৃত
শ্রীশ্রীমন্ত শুকৰ তিনি নিৰ্বন্ধৰ কল্পতক আত্মা মহাপুৰুষ শুক
অৱতাৰ। নাবনী, পাতালী, বৈকুণ্ঠী, তিনিও সম্প্ৰদা গোটাই
এক কৰিলে। তিনি হাটি মাইলে; তিনি হামি তুলিলে,
স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য, পাতালৰ সেৱক জীৱ আনিছে; অসম, কামৰূপ,
বোহাৰত, জন্ম তিনিও ৰাজ্যে ভক্তি প্ৰচাৰি তাৰিব। তিনি
কাহ মাৰিলে, গুণা নিৰ্গুণা ভাগৱতী অন্তৰঙ্গা; শুক, দেউ,
নাম, গোটাই কেবল একশৰণ, খীব লৱণ্য, দুহু মধি মৃতকৈ সেৱক
দি তাৰিলে। নব বৈকুণ্ঠৰ পৰা সুবৰ্ণভূমাবে ত্ৰান
কৰালেহি। জল নি সোকা কল গোবে হাটি মাইলে,
উৰ্দ্ধে গ'ল। পাচতহে নমাইছে। জলজন্তু, থলজন্তু,
মনচৰ, হতী, ঘোৰা, কাঁহ, ডেক, মৰা, কালি, শৰ, বটী পৰ্য্যন্ত
বাৰিল, উকলি মজল কৰিলে। কুহুমদেও শুনি বহন হুই
সপটে স্তান কৰিলে; জাতি বিগ্ৰহ যেন জল, বত্ৰ, খেহ
মাৰিলে। কসটীৰ চণ্ডা হালি ঠৈল, এশ বন্তি ৰাত্ৰ কৰে
হুমলে, বেৰ ভাঙ্গি এশ পুৰা সৰিহ পৈল কাৰণৰ নিমিত্ত আক
এহাত পৃথিবী উঠিছে, আক ভিনগছ মাড়ি মেবাই আহিছিল,
তিনি গুণে। তেহে বেৰ নীতি, তিনি বিনত গৃহৰ জিন্ন কৰ
আতৰি চাইকিন্ত শ্রীমন্তে পাৰ্ৱতী কল্প কৰিলে। গাঁও বিনত
শুকীয়া গৰু পছিন। বেৰ, জ্যোতিষত চাই মেৰ, পূৰ্ণ
পুৰিষৰ ভাৰত অৱতাৰ, তেহে কুহুমক কোলা কোলাৰ পুৰা
কিন্ত বন্তি। কৰা-কৰা কৰা, কৰা হতে কৰা-কৰা-কৰা

অৱতাৰ

হব, জোয়ারো কুশল, সাবধান পালি বাধা। গনি চাই কাম
মিলে কোটি গজাধব, গিড়মত শব্দ দাতা বব দেখি শব্দ ;
বংশে থলে ডেকাগিবি, তত্ব একা আতা, বাপ, মহাপুত্র,
আট, হবি, গোপীনাথ, কিংব, এই গুলে দশ অর্ধে দশ নাম
থবিলে ।

দশমাব

কহাবী মাঝনাব তরত বব জজলত পাম, ববি তাতে
জ্যাবন্ত, গক, মহ, জী, চহা, থই তাতে জগিছে ভেব ববব
পাচত বৈবাগত বৈমাত্ৰ পুত্র বনগঞা গিবি, পত্নী হুচবিজ্ঞ।

বনগঞা গিবি

হুদিনত সর্পে শিষ্টানত কেই তুলি ছত্র থবিহিলে।
আইএ দেখি আর্ন্ত হৈ চিকবিলে, এবি অন্তবিল। দেখি, সবে
অকৃত আশ্চর্য হ'ল। আক তিনি দিনত প্রামবে সৌন্দর্য
হাবাগি, ব'তে লবা জগিবব শুনে বাই, টকা বজ্র দিএ,
নেপালেহে বাগি বাই। সেইকপে দি থৈ মাতে গৈ, ভাল
কবেহি। ভাল'কু গ'ল শুনি। গিড় কুশল দেউ নাছিল, একো
দিকতা নহ'ল। নেপাই কসিসু গ'ল। বব পালত গৈএ পেট
উসহি নিকত হ'ল। টকা বজ্র আগে থৈ জুতি তর্পণ কবিলত
সক হৈ, সেই দিনাবে পবা এবিলে। আক চাইদিনত
সুনেখোলা বব চতি বাবলি ভাগি থেব পাচ অন্তবি পবি ব'ল।
সবে দেখি অত্রাহি হৈ ব'ল। পাচ দিনত আএ তন দিছিল ;
গাফি মাগি জব সব নগাবি থবব হুতি নপালে। থম্বাতে
চিকবি আই বাই হুনি সবাতে কলে, অকৃত, মানি
ব'ল। সাত দিনত চ'তি ভাগি শুভাই থৈছিল, এক
বাম পাচত অকৃত পবি একুতন সাতি ব'ল দেখি অত্রাহি হৈ
ব'ল। এবার দিনত কপদাব পুত্র বামবা, পত্নী বামা, ভানে
পুত্র বক্যাবাম মোহে, অত্রাব কালে জোজব; কেল কলে
কু কল্য আছিল, গিড়মত তববিজ্ঞ। এই সাতিন, পত্নী
টকা, তাতে থৈ জুতিবত অশুবি, মাগি, জুতিহৈ।

শব্দসেব

ঐতিহাসিক গল্প

শুক উঠি নিজরূপে ব্যক্ত হৈ বোলে শুকতহে বলন্ত হুসিলা,
 শেবে আগ হবা। কখন কবি শুচি গ'ল। পুহু ছয় বেষে
 শুতি বহিল, কেবে তর্কিব নপাইলে। আক চতুর্দশ দিনা
 তন পান কবাই, মাত্র চাই দেখে মুখব ভিতবে পুব, বাবী,
 গো, মহিব, বৃক্ষলতা পর্যন্তে গর্ভতে দেখি ভ্রম কি নগ্ন থগিত
 বাই অত্রাহি হৈ ব'ল। আক সপ্তদশ দিনা খেব শুতি, আবু
 মাএ লৈছিল। সূর্য্যব প্রকাশ বেন জ্যোতির্ময় হৈ অগ্নি
 লগাশি দহে দেখি নমাই থৈ আই বাই বুলি সবাকৈ মাতি
 জান দিলে আহি। চাই দেখে শিশু পূর্ব্বদত আছে।
 আশ্চর্য্য হৈ গলাগোপা কবি মাব গ'ল। আক অষ্টদশ
 দিনা আই শুয়াই স্নিগ্ধ গৈছে, বগা সর্পে ডলাব মান কেট
 তুলি ছাঁকৈ আছে, আহি দেখি চিঞবি অত্রাহি হ'ল, সব
 চাপি চাই যে কিছু নাই, আশ্চর্য্য হৈ ব'ল, গল। আক
 বিংশতি দিনে চৌব সোমাই সবে দ্রব্য লৈ ওলাব নপাবি
 বেবুহা লাগি কু হবাই নিশা পুরাল দেখি ধবি মাব কিলকৈ
 এবিলে। আক ঐকদশ দিনা বৈদ বোগীএ ডাঁহী কেঁটী
 সর্প ধবি ববতুঞা গৃহে নচাব নিলে। বহু পড়ি মেলিলতে
 গৈ মাতৃ সমে নবি কেঁটী সোমালেহি। নি ঈবব শক্তি দেখি
 আশ্চর্য্য অকৃত হৈ শুচি গ'ল। আক বাইশ দিনত টাটকীরা
 বাজীকবে ছাঁরাপুতলা নচাব ধবিলেহি। জবে ঠবে জবে
 ব'ল। লাজ হৈ গ'ল ববলোক মহিমা আছে বুলি। মাবদ
 আহিছে কানীয়াব বেশ ধবি বীণা বাই। নবি বোলে আবাকো
 শুক লহা, প্রহু ভোমাব চবন সোদা যলে তবু বোদনারা জামো
 সফলে আহি ছয় ধবিলেহি। আক চৌবিশ দিনা বতাহে
 বিহি আম ডাখি গৃহ তানি এহাডব খাটি উপবে বৈছে।
 চৌবিশ দিনে কামাত কৈলে। সূর্য্যব বিজয়ন বে গজবাত
 কৈল পান বিহিল একল তানি কুহে পবি কথা ডাখি এহুই

এতিয়া বৈকুণ্ঠ চৰিত্ৰ

উপহাৰ বৰ খাটৰ সবে দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। আক
মাস জুৰি হোম কৰিছে। বাবে তুঞা অনেক বাত্ৰ গুই
বাইছে; অস্থি হোমৰ্ত্তে ওহ্লাই বৃত্তি ধৰি নমিছে।
সবে দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ ঈশ্বৰ মানি নমি গৈছে ॥

মানভবি

এই মতে আনো অনন্ত মহিমা দেখাই চাৰি পাচ বৰ্ষ
হ'ল। অনন্ত চৰিত্ৰ সাৱশ্বেষে কোনে জানে। জন্ম, কৰ্ম্ম,
জাতকৰ্ম্ম, নামকৰণ, অন্নপ্ৰাসন, চূড়া কৰ্ম্ম, কৰ্ণ বিদ্ধন,
বিবাহ এই বড় কৰিলে। এতেকে বড় কৰ্ম্মী কায়স্থ
বোলে ॥

শৰৎচন্দ্ৰ
বাগীশ

পাচে মহাপুৰুষ নিতে নিতে বাঢ়ি বৌবন হৈ আহিছে।
সমন্বা জইবাম, বিতোপন, চান্দ তিতাবাম, তেজুৰি,
কেতাই, সনাতন, হৰিবৰ, সতানন্দ, বাম বাম, বাম বাই,
এই বাহুতুঞাব শিশু সবকে মুখ্যকৈ আনো সব অসংখ্য
বৃন্দাবনত বি লীলা কৃষ্ণদেবে সেইৰূপে গুৰুজনো কৰিব
ধৰিলে। আক অষ্টমাসে উবা লঞতে সব শিশুৰে কথা
বাঢ়ি কছপ ধৰি আনিছে বুৰ মাৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰত একদণ্ডে।
বাই বনগঞা কান্দিছিল নোলাবৰ দেখি কিবা হ'ল বুলি।
বাম বাম গুৰুৰে একদিনে জন্ম পাচ বৰ্ষ আগ বুলিও কয়।
একদিনা কুহুৰ, চণ্ডী পাৰি বসিল। দেখি সত্যসন্ধা
আএ স্বামীক বোলে তোমাৰ পুত্ৰৰ কাম চোৱাহি। কুহুৰ
দেৱে চাই বোলে তাকে গুচাবলৈহে আহিছা। আক সবে
শিশু বটা খেদে, আন সবে হুই চাৰিহে পায়, গুৰুজনে
একো কৌত ঘৰে। সবেটি চাই চিন্তি এবি দিএ পুহ। চতুৰ্দশ
মাসে কৃষ্ণ দেউ ধান চাবলৈ গৈছিল। অকলম সৰ্প স্বামীত
জৰা এক খেদি হুৰিহে জনি, আহি পাই, চাতি বাত্ৰ পাৰি
কাটিলে। তেজু আহি গুৰুজনে পৰ হুই পলহি কাকৰে মাৰিল।
কায় এক দিনা পুৰুষৰ মাসে হামৰ দিনা নিদিবৰ ধৰি

বাইছিল 'বাটি'। চির ধবি বোলে বাগু থৈ ন'লোঁ। কিয়,
 কিয় থালা ? বোলে, ডোমার বেটা দিয়াতছে খালোঁ। হই
 বাস বাসে দেখাইছে। বাস বাসর মাড়ু বুকুতা আএ খেলা
 বাইলে গুটি আহিল। আএ পাটি কাখে লৈ পানী বাটে
 গ'ল, নিজ কপ ধবি চিবা চেবি ছুঁ-দিলে ॥ আক শিশু
 সববে ভাজমহা সুইতে সাধুবি, চোট নাঞ নিএ আন সব,
 মাজতে-বনো সব উঠে, কতো পাৰ হৈ নারে আহে, পুতু
 গুজনে সাধুবি আহে। আক ডন্টাডু গহোৰ ঢোক
 অনেক লীলা কবে। সবোডে জয় পবাজয় নাই কতু ॥ আক
 একদিনা "ভেঁকুবিব" ডুগডুগলি খেদোতে হাত ভাগিল।
 পিতামাতা সপোতে গুজনে, ক'তনো ভাগিল বুলি ধবি
 চালে। যুহুর্ন্তে সজ হ'ল ॥ আক একদিনা ঢোপ খেদোতে
 'চান্দ'র বজ্র খণ্ড খণ্ড হ'ল। পাচে গৈ বাপেক কেতাই বাঁ
 কুণ্ডল গোচব দিলে। সেই কথা আএ শুনি সপিলে।
 গুজনে হাতে চুই মেলি দেখালে, পুতু সজ হ'ল। আক
 ভিতাবায় আঁঠেব ভটা খেদোতে কাণ হিগিল। কুসুমদেবে
 শুনি দাবি দি খেদা বাইলে। গুজনে পলাই গৈ বোলে,
 চাক'চোন, ক'ত নো হিগিল, এই বুলি ধবি টিপা বাইলে,
 বোবা খালে পূর্ববত। দেখি শুনি আশ্চর্য হ'ল। পাচে
 ভেনেতে কালর প্রমাণে আউ অহুক্রমে কুসুমবর চলিল।
 খাটী সভাসদ্যা আই দাবী পদে অহুনারী গ'ল। পাচে
 গুজনে শিশু ক্রিয়া কর আচবিলে। সুখবর পত্নী
 খেবডতি বুলি মাড়ুএ পূর্বব বাকবর নিমিত্তে দুখিলে। আক
 একদিনা আএ অর ব্যজন চকত বৈছিল। আনি বাব ছিল,
 কোন কলা চাই কেবে হুটি হাতে অর বাটি হুই হাতে আখা
 'কৈ কলাই' 'মারে' বন 'ভোজিবিব' একা-পকৈ। বিহুই
 'বিহুই' হৈ ইক-কেন আনি বুলি, পাচবিব বজ্র কলা কলসে

কুসুমবর চলিল
 সভাসদ্যা আই
 অহুনারী গ'ল

শি শব্দগাপন্ন হ'ল ॥ আৰু মাথ মৰা কবদলনিন্দ হিঙ্গলগুৰিত
সব ল'ৰা বাল্যভাত খাইছে চাউল নি। গুৰুজনে সিন্ধাই
দিছে সবাকৈ, ভেৰভেউকা মাগুৰ মাছৰ গৰিদি, বালি চুকা
সল মংস্তে, বালিচুকা জালী ভাজন দি, বালি বাবৰিএ
বৰিয়াল৷ মাছে অমৃতপ্ৰায় হৈছিল ॥

আৰু একদিনা আএ গুৰুজনক স্নান ভোজন কৰাই দৈল
দি বোলে টামন, ভোৰ আৰু পঢ়িবৰ মন নাই। ভট্টা খেৰি
গৰু জাকভহে চিন্ত। বাবে বংসবীয়া হলিকে। আমাৰ
বংশত অপণ্ডিত নাই। তই মূৰ্খ হব খুইছনে? বৈকুণ্ঠে
চাই পণ্ডিত হব বুলি কলে, সিও দেখো মিহা হ'ল।
“আমাৰেই কৰ্ম্মভবে, পণ্ডিতৰো বাক্য ল'ৰে।” বাজাক
বদেৰেহে পূজ, বিভাৱন্ত সৰ্বদেৰে পূজ। “মাতা শত্ৰু
পিতা বৈৰী, যেন বাল্য ন পাঠিত। সভামধ্যে ন শোভন্তে
হংসমধ্যে বকো বধা ॥” পাচে গুৰুজনে বোলে আইচোন
পঢ়িব পাবো নপাবো পঢ়াশালোতে খোৱানি। পাচে আএ
দালী জোবাই চাউল এপাচি, টকা এটি, বস্ত্ৰ, আগতকৈ
গ'ল। পাচে কন্দলিএ আথে বেথে জুৰিলে, আই কিয়
অহা গ'ল? বোলে, ছফাটি পঢ়াই দিয়া। পাচে বঢ়া বহা
আছিল, তাকে আওতাই দিয়ালে। তাতে চক জুৰিলে।
পাচে কিলে সজ বাব ভিৰি চাই কলি দিলে। একবাৰ
মাত্ৰ দিএ দেখাই, মাত আৰু সবে আহে। পাচে পুৰি
দিলে। পুৰিতো সেই মতে আছিল। পাচে দিবা নিশা
আঠো পৰে পঢ়িব খবিলে। দোহাল শিহাতে শয়ন কৰে।
একালে এক শত্ৰু বন্তি, ইওকালে সেইমতে শুধাবটী, দুবাসবে
হুকালে পঢ়ে অবিচ্ছেদে। পাচে হাজে পাঠশালী মজুৰ
বাৰি খৰি অসুল কৰে। একদিনা স্নান কৰি মহাপুৰুষ, তক
একবা শিল আহে কৰাৰ মূৰ্ত্তে, তাতে বহি কৃত্তিক কালিহৈ।

১২ অৱত
খেলতীৰ
জিলাৰ

কন্দলী
তকম্বে পাঠ
আবল

ওজা ছাত্ৰ
নিয়োগ

বান্ধাচাৰ্য

ছুই কাত্তে ছুই হস্তে গা মচিছে। তেহে কন্দলিএ দেখি
আশ্চৰ্য্য ছুই পায়ত পৰিবলৈ যায়। পাচে ছুই হাত ইল্লকৈ
বোলে, শুক, কি কৰা? তেহে পাঠশাল মচিবৰ নিৰাৰ
কখি ওজা ছাত্ৰ পাতিলে। তাৰে পৰা ঈশ্বৰ বোধে মানে।
সবাকৈ পাঠ দিয়াই, দেউ বোলায়। তাকে নসৈ ছাত্ৰ
ভাগি মাধকন্দলিৰ শিষ্য বাঘ আচাৰ্য্যত কলেগৈ। পাচে
তেঞ আহি মহিষ কন্দলিক ধৰিলেহি, বোলে শূজক হে
ওজা কৈ বামুনক পাঠ দিওআ, দেউ বোলোৱা, কিয়?
নকৰাবা। পাচে সেই নিশা ভগৱন্তে ভব্য ৰূপ ধৰি হেচি
টোকন খুণ্ডি দশন সবাই ভিণ্ডাকাৰ কৈলে। ভই খাই
সেই স্বপ্নতে চাৰি বস্ত্ৰ লভিছে। পুৱা সবে ছাত্ৰ আনি দি
সবাতে কৈ, নমি, ঈশ্বৰা এৰি, একৱাই গলহি বিপ্ৰে।

আক কন্দলিৰ ধান এফেৰি বৈছিল। জেঠ মহা পকাত
ছাতী সাভোট। খাইছেহি। একো ৰূপে খেদিব নোৱাৰি
এৰি গ'ল গোলাম। শুনি শুকজন খেদি গ'ল। দেখিএ
বিদ্যুত সঞ্চে ভিৰি গৈ দল পলসত সোমাই মাৰ গ'ল জন্ম
নিৰাৰি। সুৰ্য্যৰ বধৰ সপ্তঘোটকে সপ্ত ব্ৰহ্ম হৈছে। লক্ষণা
সন্ন্যাসে মন্দিছে, বৈত (ঐত) হস্তী হৈছে, ছুই মহ মাৰিছে
কাষণ চুন্দুতি ছুই অশ্বৰে হৈছে, শ্ৰীৰামে জৰাদলি মৰাত
ব'ত (অ'ত) জন্ম সাবিল ॥

আক ভালে দিন ধৰে, গৃহলৈ বাবলৈ, নপঠায়। নটক
একদিনা গৃহৰ আবে এক ৰজ, টকা আনি অধ্যাপকক দি
কৈ প'ল ধৰে। পাচে বিপ্ৰে আৰ ছাত্ৰত কৈ দি পঠালে
আইলৈ। পাই আবু মাএ ধৰিলে, বোলে, কেলে নৈছিলি?
শুক বোলে, পড়িছিলোঁ। বোলে, তাকে ক? এই টকা
বজ্জ চুবুকৈ বি দি পকজাকত কুৰনৈ? দেখি অখোৱুয়ে
ভল্লুতে প'ল ॥

আৰু একদিন অধ্যাপকে সবে ছাত্ৰক বোলে, মোক একোটা শ্লোক কৰি দেহঁক। পাচে আন সৰু ছাত্ৰে কৰিলে, খনো একাকি, কতো গোটে খনো আদধান; ভাবো অৰ্থ নাই। গুৰুজনে কৰি দিলে। বৈকুণ্ঠৰ পৰা পাত, কাপ, মহী, মৈলাম চাইটো বস্তু নমাইছে। আৰু ঋংখ অক্ষৰ শক্তি নমাই গছ কৰিলে, “খগচৰ, নগখৰ”, আকাৰ ইকাৰ নাই, শুদা; অৰ্থে গৃথিবী, পাতাল, বৈকুণ্ঠ স্বৰ্গ ভেদি গ’ল। অধ্যাপকে চাই তৈল লোন নাই, শুদা ব্যঞ্জনৰ এমে স্বাদ, বিনা জক বন্ধন, আৰা শুদা শক্তি মজ্জা মুহি, কিবা হৰিহৰ হৃদয়ে আছেহি।

শব্দৰ আভা
বচন।

আৰু একদিনা কন্দলিএ বোলে, দেকাগিৰি, দুৰ্গাৰ বিচ আফ্ৰিক শিখাঞ, মাহ, চাউল, জৰা, পুৰা, হাঁহ, পাৰ, কি পাৰা আনা চপাই। গুৰুজনে বোলে ক’ত পাম, নিশিকোঁ, কুকুশকে দিআ, তুলসী পাতেৰেই সন্তোষ। আমাৰ পূজিবৰ শক্তিও নাই। গুৰু সন্তোষ হৈ বোলে, এনেই কঞ, শিকা। আপুনিও পূজিবা, লোকে মাতিলেও কৰিবা, চাউল-কানি হব। তেহে কৃষ্ণ কৃপাত চণ্ডীতৰ পাগৰি কৃষ্ণ বিচশিকালে॥

কৃষ্ণপ্ৰাপ্যতাৰ
প্রকাশ

আৰু কুসুমদেউৰ তিথি কৰ্ম কৰি গ’ল ছাত্ৰশালে। পথতে এটা পণ্ড পাই মাৰি সবাকে সিধাৰে দিছে।

আৰু মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণৰ পৰা প্ৰথমে কাপ ধৰি হৰিচন্দ্ৰো-পাখ্যান কৰিছে চাৰি খুটা মাৰি সেৱকলৈ।

হৰিচন্দ্ৰ
উপাখ্যান

আৰু কথা বান্ধি এটা ম’ৰা ধৰি এৰি দিছে পুনত; আৰু সান্ধৰি পাৰ হৈ সিদ্ধবিভ এটা ভালুক মাৰিছে কাষৰে; আৰু একদিনা লুইতে স্নান কৰাত সৰে ছাত্ৰেৰে এটা শিহ ধৰি মাৰিছে কাষৰে; আৰু কথা বান্ধি দুব সি দুই-দাঁৰ মানে কটিলে মাহ ধৰি সজি কৈ আনিছে, কুটী মাৰিছে কাষৰে

অবদান
বিবৃতি

কটাই সবাকৈ দিয়াইছে ॥ এই মতে পঢ়িছে । সাম, ঞ্জ, অধর্ম, বজুব, ভবেদ, চৌধ শাস্ত্র, শিক্কা, কল্প, জ্যোতিষ, বীতি, নীতি, নিজস্ক, হুন্দঃ, ঞ্জতি, শ্রুতি, মীমাংসা, তর্ক, কলাপ, তৃক, জায় এই চৌধ শাস্ত্র অষ্টাদশ পুকাণ, শিষ, মৎস্ত, বৈষ্ণব পুকাণ, স্কন্দ, কুর্ম, গকড়, মার্কণ্ডেয়, ভাগবত, বামন, বাবাহ, লিঙ্গ, ভবিষ্যৎ, ত্রৈলোক্য, বৈবর্ত, বৃহৎ, নাবদী, ত্রৈল, পদ্ম ॥ অষ্টাদশ ভাবতঃ—আদিপর্ব, সভাপর্ব, বনপর্ব, বিবটিপর্ব, উত্তোগ, ভীষ্ম, দ্রোণ, কর্ণ, শৈল্য, সৌপ্তি, দশম, দ্রৌপদ, শান্তিপর্ব, অশ্বমেধ, আশ্রম, বানস্কর্গ, স্বর্গাধোহণ, বিজয়পর্ব ॥ সংহিতা—সুত, ব্যাস, গোতমী, নাবদী, অগষ্টি, বলিষ্টি, মার্কণ্ডেয়, ত্রৈল, ভূমি (ভূগ ?) পবানব, বিশ্বামিত্র, ভবদাক, চুর্কাসা, বৈশ্বানব, কপিল, অজিবস, সৌমি, এই অষ্টাদশ ॥ চৌধ ব্যাকরণ—পানিনি, কলাপ, পঞ্জিকা, শকবদ, মূর্খবোধ (মুখ ?), জ্ঞানাকুশ, সন্ন, স্ববদ্রদীপ, শকজ্ঞান, প্রবোধ, প্রাকৃত, সন্ধি, বৃত্তি, কৃতি, আখ্যাত ॥ অষ্টাদশ তত্ত্ব । অষ্টাদশ কাব্য—মাঘ, ভাববী, ভাবভী, নৈষধ, হিতোপদেশ, কুন্দাবনচন্দ্রাবতী, অস্ত্রাপদেশ, মোহমুদগব, প্রধান, হুমন্তী, হিমন্তী, মেঘদূতজ্ঞান, নহবদ, পঞ্চবদ, দবিত্র, অকৈক, মূর্খাকৈক, বিভাবিহবী, শান্তিপদক, এই আঠাব কাব্য । দণ্ডি, প্রবোধচন্দ্র, আনন্দলহবি, শূকর-ভিলক, ঞ্জবোধ, ঞ্জতুবণি, হান্তার্ব, কবিরত্ন, অমব, হাবাহলি, মেদিনী, শকবদ, কলাপ, পঞ্জিকা, শকজ্ঞান, প্রবোধ, ঞ্জবোধ, ঞ্জতিবোধ, এই আঠাব কোষ । অমব, জ্ঞানকা আনো শাস্ত্র সবাকৈ পঢ়াই ঞ্জ কন্দলীয়ে খেলে, বিশ্বামি জানে, পঢ়ালে একা ; নাইও আব । আনো পদ কব পঢ়িও নপারে একা । মই কাবে যে । “আমুহি মিহিলা শাস্ত্র । তাকো পঢ়া হুয়া হুয়া”, এই কুহি বিবদ

দিলে। একবৰ্ষ পঢ়ি আছিল। পাচ দিনা আএ গুৰুৰ অনাই ভোজন কৰাই দক্ষিণাটক পঠালে।

যোগ শাস্ত্ৰ পঢ়িবলৈ আছিল, গৃহতে পঢ়ি জলন্ত এগৰ বুৰ দি থাকে, বস্ত্ৰ নিভিতে। পাট সূতাৰে বন্ধ কৈ বায়ু নিৰোধে, ভট্ট ভট্ট কৈ হিগে, আলসে বস্ত্ৰ, হৰণ, পূৰণ, পাচে তাকো এবিলে।

যোগ শাস্ত্ৰ
অধ্যয়ন আৰু
যোগভ্যাস

পাচে সূৰ্য্য ভূঞাৰ দুহিতৃ সূৰ্য্যাবতী আএ খুজি বাঢ়ি। শুভ বাৰ মাহ তিথিত গুৰুজনৰ একৈশ বৰ্ষ, আই চৈধ্য বৰ্ষত বিবাহ কৰালে। গুৰুজনৰ বাইশ বৎসৰ, আইৰ পোন্ধৰ বৰ্ষত পুণ্পোৎসৱ হ'ল। শান্তিয়নি কৰাই বতি সন্তোগে আছে। সপ্তদশ বৰ্ষত মজুকতা জন্মিল। ন মাহৰ অন্তে আই চলিল। কতো মুখ ভেদে কই তেহু বৰ্ষত আপীক হৰি জমাইত বিহা দি গৈছে। কৃষাকৰ্ম আচৰি ডেৰ বৰ্ষ বহি আহিনৰ এদিন যাঞতে বুদবাৰে। বামচন্দ্ৰ কাঠৰ বেটা হৰি জমাইত বিহা দি গৃহে থৈ গৈছে বিবৰত বৈবাগ্য হৈ। কতো মুখে কয় নাঞৰে গৈ তেলকুণ্ডিত উঠি সূমালিনী পসাৰীএ স্বপ্ন দেখি ভোজন সম্ভাৰ দি পুৱা চুশ টকা, চুকৰি সোনা, জপা চুই দি গুৰুভক্তক দি বাম নাম লৈ চলিছে। গুৰুজনে সহকাৰ কৰাই গৈছে। মদাবগজত নিশা-ঈশ্বৰে ভোজন সম্ভাৰ দিছে। জগন্নাথ পাই মহিল্লকন্দলী আদি অনেক স্বাতীক দেখে পঠাই আঠজনে সৈতে গৈছে। বাহুজম ভক্তৰে পছিম ক্ষেত্ৰ কৰিবলৈ বাজা কৰিলে। বাম বাম, সৰ্বজয়, পৰমানন্দ, বলোবাম, বসোভজ, গোবিন্দ, নাবায়ণ, বৰচিৰাম, গোপাল, চোট বলোবাম, মুকুন্দ, সুবাসি এই সৰু চাভেৰে (চাভ্ বাতি) জলায়। জগন্নাথ আদি বাটি কলম্ হুয় কুৰি বেহু, বৰকুণ্ডা বিবৰ সোণাই গুহ বাৰি পৰিকৰে লগে দিলে, বিজ্ঞকো জগকুৰি বোকতা জেই সৰু কৈ ব'ল :

বিজ্ঞক

মদু কতা

ভাৰ্যাবিৰোগ

ভাৰ্যপটন

পুনৰ্জন্ম কৰাভিৰূপে প্ৰথমে জ্ঞানকৈ ভাগিৰথী চিলিপুৰ ঘাটে
জ্ঞান দান কৈলে। তাৰ পৰা গৈ গয়াত বিষ্ণুগদত চৈধ
পুৰুষৰ পিণ্ড দিলে ফাক্ততীৰে, দান দক্ষিণাকৈ গ'ল।

তৈৰ পৰা বাৰানসী, কাশী বিখ্যেৰ খানে জ্ঞানকৈ দান
দক্ষিণা দি বাস কৰি গ'ল। প্ৰয়াগ পাই যুগুত কৰাই
ব্ৰহ্মবট দৰ্শন হৈ দান কৈ গ'ল। যমুনা গজাত পৰিছে,
পুৰুষ তীৰ্থ জ্ঞান দান কৈলে। তৈতে কৰি গোপীনাথে
শৰণ ললে। তাৰ পৰা গৈ প্ৰভু শ্ৰীৰামৰ থান অযোধ্যা
পাই ফুৰি, সীতাক সিংহপাতলে থকাত ব্ৰহ্মাৰ আদেশে
ইজ্জৈ পায়স, মিহিৰি অমৃত দিছেনি। একবৰ্ষ ক্ৰুধা ভুবা
নাই। তাৰে গুটি বান্ধনী সবে আইচাতে আহি কলেহি,
কলিত খালে মাংসকলৈ ভোক নাই। প্ৰাই সাতজননেহে
বেৰে পায়, হুহালিচা জুৰিছে। গহতলে ব'লতে মৰিব
থৈলে। আকাশ জ্ঞান দি বাক্য থৈছে; বখীয়া সবে বিন্ময়
হৈ দি জৈবৰ মানি সেৱা কৰিছে। প্ৰদক্ষিণ কৈ সবমু গজা
জ্ঞান দান কৈ গ'ল। গৈ কুশৰ নগৰ কুশৱতী পুৰে নিখা
বৰ্জি চাই গৈ। লবৰ প্ৰসন্নৱতী নগৰে বহি বৰ্জি গ'ল। গৈ
বিজ্ঞাপিৰি পৰ্বতৰ কাহে নদিগ্ৰামে ভৰজাজ আশ্ৰম পালে।
জাতে কতো দিন বহে গৈ। নিজ আপোন কৃষ্ণদেৱৰ
কৃষ্ণাবন গকুল পালেগৈ। তৈতে বাধা নামে সন্ন্যাসীএ
খৰণ ললে। বহি কালিন্দী তীৰে কালীহুদে জ্ঞান কৈ
কদম্বতলে বাস কৰিছে। তৈতে কণ সনাতনে কৃষ্ণাবন
দাসে গুৰু মানি খৰণ লৈছে।

কণ সনাতন,
কৃষ্ণাবন দান

সুহ, সুহ, লাল, ডাল, সুজ, সুজ, নিকুজ, খাজুৰ, অশোক,
ভাতিৰ কাষাখিৰ, অশোক কেনীবাট, বখীৰট, বয়নাড জ্ঞান
দান কৈ বহি প্ৰদক্ষিণ কৰি গোবৰ্দ্ধনে কডোখিন বৈ গৈহুত।
তাৰ পৰা গৈ হৰিশ্চাপুৰ পাই বিষ্ণুৰ আশ্ৰম বহি, পাছ

পাণ্ডৱ ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ পাই নমি একবৰ্ষে বহি, কুকৰ্ণে পালেগৈ ।
ভক্তি হাটি কৃষ্ণ গোপীক স্নান দান কৰা ধান নমি গ'ল ॥

গৈ বদৰিকাশ্ৰমে উঠি উদ্ধৱক দৰ্শন হৈছেগৈ । তাত
দক্ষিণ বাহুত বাঢ়িছে মাংস । সৰ্ব্বজয় আঁতৈ বোলে, কিবা
হবহে । শুক বোলে, আমাৰে সৰ্বা ইফৈ এজন পুৰুষ
মাধৱ নামে জন্মিছে ॥ আহি হিমালয় পাই পদ্মা বহি পৰিছে,
বেত্ৰকুট, সদাশিৱৰ মাথে, তাতে স্নান নমস্কাৰ কৈ আহিচক্স ।
তাৰ পৰা নেপাল, নৈমধ, কৈকেউ, কৈশলা, ত্ৰিবিড়, পাঞ্চাল,
শ্বেতদ্বীপ এই সৰু দেশ গ্ৰাম ৰাজ্য ফুৰি চাই ৰাৱণে যুদ্ধলৈ
অনা ক্ষুদ্ৰ নদী কৰ্মনাশৰ কাখে বৈতনাথ পালেগৈ । চাই
চিন্তি বহিলগৈ । কেশৱী পাই স্নান দান কৈ কাৰেবী
পাই পৰি স্নান কৈ বহি মাৰ্গকাশী পাই নমি স্নান বাস কৈ ।
বিন্দুকাশী কতো দিনে পাই সেৱা স্নান কৈ, গৈ পয়োম্বিনী
পাই দৰ্শন হৈ স্নান কৰি গৈ মহাতীৰ্থ কোসিক পাই
বকি স্নান কৰি বন্দি গৈ যুকণ্ড আশ্ৰম পাই চাই
পুণ্ডৱত্ৰয়ে স্নান বাস কৰি গৈ সোনাকত স্নান কৰি বহি
গৈ কণিল পালেগৈ । পাই স্নানি পৰি গৈ গজুকী পাই
স্নান দান কৰি গৈ মধুৰা পাই ফুৰি চাই, উপদ্বাৰকা পাই,
ভৈত্তো কতো দিন বকি ভৈত্তে ৰামাকান্ত নামে ক্ষত্ৰিএ শুক
মানি শৰণ লৈছে । কতো সৰে তোলে কল্পিণী মন্দিৰেও
গৈছে বুলি ।

তাৰ পৰা গৈ লক্ষ্মণ পুত্ৰৰ দেশ অজদীয়া নগৰ পাই চাই
বহি কুবে গৈ । শিখৰ কুমি চত্ৰকেতুৰ নগৰ চত্ৰাৱতী নামে
গ্ৰাম দেশ চাই অহৈগৈ । বাৰেখৰ সেতুৰও পাই দৰ্শন
পৰ্শন হৈ গ'ল । গৈ সাগৰত স্নান পান কৈ গৈ, সীতাকুণ্ড
জীৱাৰে পৰীক্ষা সীতাক দিয়া পাই দেখি কহে বৈ । সৰ্ব্বজয়
পুত্ৰৰ দেশ নগৰ হুৱাহ জই অহৈগৈ । হানক হুৱাহ বহ

কৌশিক্যঃ স্বজ্ঞানং চাই বহি গৈ, সুচৰিতাব বিদিশ নগৰ
 পুৰ গ্রাম চাই বহি গৈ দণ্ডক চিত্ৰকূটে জীৰামে ধান ভিটা
 নমি, খৰ ছৰণৰ যুদ্ধৰ সূৰ্যনাথক দণ্ডা চাই গৈ, গোদাবৰী
 পাই স্নান পান কৰি বাস কৈ গৈ, গোমতী গঙ্গা পাই স্নান
 দান কৈ গৈ তক্ষক নামে নগৰ পাই ভৈতে বহি চাই গৈ,
 পঞ্চবতী তীৰ্থে স্নান পান কৈ গৈ, দশকন্ধ জটায়ু যুদ্ধ সহকাৰ
 পাই চাই বহি গৈ, বিচয়ুধ পৰ্বত পাই চাই জীৰামে তালভেদা
 পঞ্চ বানবে খৰণ লহা পাই বহি গৈ, কিঙ্কিদ্ধা নগৰ পাই
 বহি গৈ, পুষ্কৰাবতী ভৰতৰ পুত্ৰৰ দেশ, পুৰ, নগৰ গ্রাম চাই
 বহি গৈ ভৰদ্বাজ পাই ক্ষেত্ৰ ভূমি নমি, পৰ্শি শুদ্ধকই গৈ,
 ক্ষেত্ৰ হৰিষাব পাই চাই চিত্তি গৈ, জয়দ্বাব পাই চাই বহি
 কডো দিন গৈ, নৰ্মদা গঙ্গা পাই স্নান দান কৰি গৈ, মহানন্দা
 গঙ্গা পাই স্নান পান কৈ কটক নগৰে বহি গৈ, উৰিষা দেশে
 বগুৰী বাজ্য ওবেৰা পুৰী ত্ৰিপুরকোত্তম ক্ষেত্ৰ পৃথিবীৰ বৈকুণ্ঠ
 পূৰ্ণ জগন্নাথ দৰ্শন হ'লহি। শ্বেত গঙ্গা, মার্কণ্ডেয় চন্দন
 সৰোবৰ, ইন্দ্রদমন, লোকনাথ এই পঞ্চ তীৰ্থ স্নান পান দানকৈ
 সবে তীৰ্থৰ ভূমি সিদ্ধবাজ স্নান কৈ, পাতালী গঙ্গা স্নান কৈ
 দেহ দল দৰ্শনে গ'ল। দাবিকানাথ, হনুৰন্ত, জাহ্নবন্ত,
 বিভীষণ, সুগ্ৰীক, যম, বলি, ব্ৰহ্মা, লক্ষী, সৰস্বতী, যুজ্জা,
 উগ্রসেন, চৈতন্ত, বাগীধাৰী কুক, গোবৰ্দ্ধনধাৰী, বৃষ্টিহ,
 জীৰাম, লক্ষ্মণ, ভৰত, শত্ৰুঘ্ন, নন্দ, যশোদা, বনুদেহ, দৈতকী
 একাদশী, গন্ধৰ্ব, হৰগৌৰী এই সবকে মুখ্য কৈ প্ৰাভবে
 চাৰি সৰোবৰ স্নান কৰি সবে দৰ্শন হৈ দিনমানে,
 নিশাভটমানে পাণ্ডা চাপে, শুকজনে ব্ৰহ্মপুত্ৰান কৰ ইন্দ্রদায়
 জগন্নাথ অপাৰ বাহাদুৰ্য। এইকমে একবৰ্ষ বহি চাই কুক,
 কলভৰু গুজ্জা, জয়বট, সবুজ স্নানি পাণ্ডানৰক বৰিলা কৈ
 স্নানহি। তেঁও পৰা পৰা সৰস্বত স্নান পান কৈ কৰিলে হুনি

আজ্ঞামে কল কৰি ভগীৰথৰ আজ্ঞা চাই আহি জাহ্নবী মোহনা
কলিন্দী পূৰ্ণভোয়া কৰতিয়া স্নান পান কৰি এই সবকে মুখাটক
আনো যত পৃথিবীৰ ভীৰ্ষক্ষেত্ৰ আছে দেশ, ৰাজ্য, দ্বীপ,
দ্বীপান্তৰ পুণ্ডভূমি চাই চিন্তি কুৰি বেড়াই বাহু বৰ্বে আহি
আলি পুখুৰী আজ্ঞামাহা এপৰ নিশা যোৱাত বুঢ়ী আইক মাত
লগাইছেহি। মাত বুৰি আৰ্ত্ত হৈ আহি কচাৰি খাটৰ খুৰাত
উৰাচি খাই পৰি আঠমুৰ ভাগি সাৰটি ধৰিলেহি মোৰ বাপু
বুলি। পাছে খান দান কৈ নিশা ৰহিল, পুত্ৰা জ্ঞাতি স্নিগ্ধ,
বন্ধু বৰ্গ, বাহুও ভূঞা চাপি গুৰুজনক চাই বাৰ্ত্তাবিত্ত সুধিছে।
মহাপুৰুষ গুৰু যি ভীৰ্ষৰ যি ভাৱ কথা কাৰ্য্য, মাত বলি কৰ্ম্মি
মহাজ্ঞা, যি দেশত যি ধাৰা নীতি খান পিছন সবাতে সবে কথা
কৈ ভীৰ্ষৰ জল মুক্তিকা, প্ৰসাদ নিৰ্ম্মালি দিলে। লৈ বাবে
ভূঞা প্ৰসংসা কৰি বোলে বাপু, তুমিহে আমাৰ বংশত পদ্ম,
প্ৰদীপ(প) হল, পুৰুষকো উদ্ধাৰিলা। এই বুলি গল দিশা
দিশি জয়ন্তক চেনৌ দিছে, নি বাট মাহ পুৰি সানি খাই কলেহি।
বোলে মুৰ্খ একো নাজান কি কিহেৰে খাব লাগে, পগা দৈ
খাইগৈচো, কেনে পা। খাই চাই তেহে শলাগি টকালি পাৰে।

দিনা চাৰি বৈ বাথানে পালৰ ধেমু ধৰিলে আনিবলৈ
গুৱালে নিদিঞতে হুতুতু মাৰি আনিলে সি গৈ ৰত্নিকান্তত
কলে। বোলে ভাৰাৰ ধেমু নিএ, ধৰ কিয়? যদি আমাকে
বিলন দিএ ডেকা গিৰিএ, নগলে পাবোনে? কতো মুখে কয়,
বনগঞা গিৰিহে গৈ ধৰাত হানি মাৰিহে দাইকৈ ৰাজকৈ দগু
লৈহে।

আক একদিনা খেৰগুতী মাতৃবোলে বাপু, তুমি মোৰ
বংশধৰ নাতি। আপলৈ সন্ততি নাই এটা ককা জোবো।
কক বোলে মাতৃ, বিবাহ কৰালো ককিল, কক কপাহে সি
ককিল কপাহে আক। তলি আই কনক বহিল। খাট

পূৰ্বাৰ্ধগত
পৰৱৰ্তী

୧୫ ବରଦ
ଦ୍ଵିତୀୟ ବିବାହ

କୀର୍ତ୍ତନ ବନ
ବିର୍ବାଣ

ଗାବିନ୍ଦ

ବନାବାସନ
ବଟିଆ

ଦିନା ବଞ୍ଚବ କୁଣ୍ଡା ବାମଧା, କପଧା, ଗାଞ୍ଜୁଧା, କେତାହି ଧା, ବୁଢ଼ାଧା, ହରିଧା, ବୁଢ଼ ମତାହି ଆନି ସବାକେ ହେବାହି ଧବାଲେ । ତେହେ ଶୁକଜନେ ସବାବେ ବାକ୍ୟ ଖେଳାବ ନପାରି କଟେବେ ବୋଲେ ବାକ । ତେହେ ଛୁକୁରି ଚୈଧେ ବର୍ଷ ଆଇ ପୋଞ୍ଜେବ ବର୍ଷତ ବିବାହ ଶୁଭ ମାହ ବାବ ଡିଧିତ କବାଲେ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ମାସେ ପୁଲ୍ଲଙ୍ଗେସର ହଲ । ଶାନ୍ତିଅନି ଲେ ବତି ବସେ ଆଲିପୁଧୁବୀତ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଆছিল । ପାଟେ ଅନେକ ଶାନ୍ତ ବସ, ତସ୍ତ ଲେ ହରି କୀର୍ତ୍ତନ କରି କୁଞ୍ଜ କଥା ଚଢ଼ିବଲେ ଧବିଲେ । ଅନେକ ଜଞ୍ଜାଲ ପାଇ ବାମ ବାମ ସାଧି, ନବୋତ୍ତମ, ଚତୁର୍ଭୁଜ, ସର୍ବଜୟ, ପର୍ମାନନ୍ଦ ଓ ଲସି ବାମ, ବବ ଜ୍ଞୀବାମ, ବୁଢ଼ା ଦୈବଜ୍ଞ, ଜଗତାନନ୍ଦ, ବବ ବଲୋବାମ, ଚୋଟି ବଲୋବାମ, ବଲୋଭଜ୍ଞ, ନାବାୟନ, ଜାତକୁବିୟା, ନାବାୟନ, ଗୋବିନ୍ଦ, ହରି ଏହି ସବେ ଆଲଚ କେ ଶ୍ରୀମତ ଦୂବ କୁନ୍ତୁମ ଦେବର ସାହି ତଲି, ଡାତେ ଗୈ ଗନକ ଜାନେ ଚାରି ହାତି କରି ଗୃହ ବାନ୍ଧିବଲେ ଚାବ ମାବୋତେ ବାନ୍ଧୁଦେବ ସ୍ତୁତି ଖୁଲୁଇଛେ । ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତ ଧୀର ମାଗବେ ବିଚାରି ମଧି ଅସୁତ ଉକ୍ତୁତକେ ଶ୍ରୀଚାରିଲେ । ଡାଗରତ ସନ୍ଧ୍ୟା, ସହସ୍ରନାମବ ନାମ, ଶୀତାବ ଏକ ଶର୍ମ, ଏହି ତିନଟି ବସ୍ତ୍ର ବାନ୍ଧୁ କୈଲେ । ଶିଟି ଶୁଣେ ବାରିହଲି ; ଚୋଟି ଶ୍ରୀତା ପାଇ ବେଳଶୁବିତ ଶ୍ରୀଚାରିଲେ । ଡକ୍ତେ ହରି ଶୁଣ ଗାଈ ଆହେ ମନ୍ତ୍ର ତିନି । ପୂର୍ବେ ବରପେଟା ବିଲ, ଡାବେ ଜଳ ଧାର—ଦୂବ, ଗବ ଡାଲୁକବ ଡର ନିଆ ବାବଲେ ହୁଡ଼ିଏ ନପାବେ । କଟି ପାଇ ଶୁକଜନତ ସବେ ଡକ୍ତେ ଶ୍ରୀର୍ବନା କବିଲେ । ବୋଲେ ଡୋଞ୍ଜାସବେ ଦିନେ ନିଆ ନାମ ଡୋକା, ମାମ କେ ଜଳ ଦିବ ଡଗରଡ଼େ । ପାଟେ ନାମ ଦିଲେ । ମହାପୁରୁଷ ଶୁକ ଜ୍ଞପବ ନିଆ ଗୈ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼େ ଦେହେ କାବ କରି ଉଠି ହସ୍ତକେ ମୋହାନି ମାବିଲେ ; ଗିବଗିବ ଧବେ ଆକାଶି ମଜା ନାମିଲିହି ପୂର୍ବବୋ ନିସିତ । ପୁରା ଦେବେ ବାହି ଡକ୍ତେ, ବାକବା ବାବୀତେ ବିଲ ଜଳ ହଲ ; ବଟି ମଲ କଲେ, ଆକାଶ୍ୟ ଅସୁତ ହେ ଶୁକଜନତ କଲେ । ବୋଲେ ବୁଢ଼େ କୁଣ୍ଡାକେ ଡୋଞ୍ଜାସବକ ନାମ ଜଳ ନାମ

কৰিছে। তৈতে গডুৰ পুৰাণ চাই “ভক্তিপ্ৰদীপ” কৰিলে ;
 হৰিবংশৰ পৰা কল্পিনী হৰণ কৰিছে। তেহে বাহু কঙ্ক
 কৰিবৰ মন দিলে। মূল আৰ্য্য। নাইকাত সূচক থলুৱা নিন্দে
 বুলি ভোচা খাই আছে। তেনেতে পছিমৰ পৰা বাহু কঙ্ক
 ভাগৱত লৈ জগদীশ মিশ্ৰ পালেহি। গাঞ মূৰতে বাই
 আতাক পাই বাঁহী স্মিলে শ্ৰীশঙ্কৰ কত থাকে বহা।
 বোলে আছে নাই মই চাই আহৌ, তুমি খানেক তন্ত্ৰ।
 বাএ গৈ বোলে দদা, ভোজা পছিমত কাৰবাৰ টকা খৰ্চাকৈ
 আহিছানে? এক বিপ্ৰ ভোমাক বিচাৰি আহিছে দেহৌ।
 বোলে আনাগৈ; আমি লোকজব্যা খাই নিদি আহৌ,
 ভোমাৰ মনে লয়, যোৱা আনাগৈ। আনিছে। মহাপুৰুষ
 গুৰু খোজা চাৰি আগ বাঢ়ি আনি ঠাই মচাই ঠগা দি শাজ
 ধলে। আসন দিছে বহিল। ছই চাকৰে পাও ধুৱালে।
 পাচে গুৰু স্মিলে, ভোজা ক’ব পৰা অহা যায়; কি শাজ
 আন্ত? বিপ্ৰে বোলে বাৰানুসী তিকতীয়া গ্ৰামে গৃহ,
 পঢ়িলৌ ব্ৰহ্মানন্দৰ ছাত্ৰ শালে বাহু বৰ্ষ, গুৰু নাম দিলে
 জগদীশ। বাহু কঙ্ক কঠোগত হৈ জগন্নাথলৈ স্তনাবলৈ নিলৌ।
 স্বপ্নত জগন্নাথে বোলে কিয় আহিলা? বোলৈ ভাগৱত
 স্তনাবলৈ। বোলে মই অন্তৰে চৈতন, লোক দেখাই জ্ব
 তাৰে আহৌ। দোষণ সিদ্ধান্ত কেনেকৈ দিম? মই অ’ত
 কলাহে, পূৰ্ণ শঙ্কৰ ত’ত হে। ত’ত কলেহে আমিও পাঞ
 শঙ্কৰেও পাই। মাতা জগন্নাথ ভাবা হে। যোৱাগৈ স্মি
 পূব দেশে ‘ব’ আদি গ্ৰাম। ছয় মাসে স্মি পাইহৌহি
 আগুনাক। তেহে বামবামৰ গৃহে ঠাই দি ভেঙিন কবালে।
 তেহে দিহে বোলে সীত কথা অৰণতে মহো বাহুও কঙ্ক
 ব’লু কম নো কি? পাচে সৰু বাৰ ভিখিৰ সৰাই দি ভাগৱত
 পঢ়ায়ে। এক “বৰ্ণে” ভাগৱত অজ্ঞান হলো, বিপ্ৰও বাম

ভক্তিপ্ৰদীপ,
কল্পিনীহৰণ

ভাগৱত

জগদীশমিশ্ৰ

উৎসংবাদ

তথোপনিষদ

বুলিলে : “কতো মুখে গান্ধত বুলিও কয়। বামবামৰ হতুকা
সহকা কৰাই কুয়া কৰ্ম কৰালে। তেহে মূল চাই জীহি লৈ
পদ্যবি পদ কবিলে, প্ৰথমৰ পৰা দ্বাদশলৈ আঠ কক, ঠেক
সংবাদ মূল নাইকাতো কৰা। পাচে গুৰুজনে জগন্নাথৰ কৃপা
মানি গুণ বৰ্ণালে ওড়েবাব একৈছটা কীৰ্তন। পাচে দশম
পটোতে ওলাল—

“বিষ্ণু বুদ্ধি কৰি নন্দৰ পোক।

দেখাইলা বৈকুণ্ঠ ব্ৰজৰ লোক॥”

জিহ্বা

গুনি ভক্তে প্ৰাৰ্থনা কৰিলে বাবে ভূঞা সমে, গোপ গোপী
যে কৃষ্ণে দেখালে, আমাৰো কৃষ্ণ তুমি, ইচ্ছা গৈছে দেখোৱা
যক। তেহে ভূঞা সবে দল কৈলে। গুৰু কপিলী মুখৰ
কল্জ কাথৰ কুমাৰত খোল গঢ়ালে জোখা দি, দাইনা
সাত আঙ্গুল, বেঞা ভেৰ আঙ্গুল হ’ল, চালে। ঘুন দিবৰ
তু নাপাই মাত নোলায়। কষ্ট পাই অসন্তোষে আছে
ঘুমাই। ভাত খাই পাতৰ কাকে ঠোঁট ধহালে মাত
ওলাল। তেহে বৰা ভাতৰে খোলা গুৰি বটি দিছে। নাট সূত্ৰ
সৰ্গী আৰিয়া জো কৈ পাতিলে, চন্দকৈ সন্ন্যাসী ৰূপ ধৰি
এককণ ধৰি দেখাইছেহি লোক দেখাই। তুলাপাতত
সাত বৈকুণ্ঠ লিখিছে, কল্লতক দিবলৈ ব্ৰজ হৈ ধাগিও খাই
আছে। চন্দৰী আইএ ধান হতাইছিল। বোলে ডেকাৰিবি,
সেইবিত্তে নিদিয়া কিয়, জীমলিৰ কাণে সপ্তমহাৰ আগ কৈ ?
তেহে গুৰু দিছে, পঢ়িয়ে বাহু ভূঞা চাপি দল বান্ধি বাজা
পাতিলে, বৈকুণ্ঠৰ পৰা বৰধেমালি ঘোৰাধেমালি ভাল
মান নমাই গালে ভীৰ্য্য বান্ধনে, গুৰুজনে বাহুবলি বাপ
দিলে। লক্ষণ ধায়ন কলাই ধায়ন ভিৰি বাপ দিছে।
পাতিসোন্দৰ পাতি সৰি দল বৈকুণ্ঠ বাপ দিলে, লাখিল

পাত। শুকজন সাত বৈকুণ্ঠৰ উপবাস। বহাগ গায়ন হৈ মেঘমণ্ডল বাগ দিছে। পাতিসোন্না গাহ আহিল, পাত সবিছে; পূব হলত লাগিছে। মেঘ দি বৃষ্টি আনিছে। নদী বিলে থলক্ষি চৌ উঠিছে। বাত্ৰিদিন পুৰুষ স্ত্ৰী অচিন হ'ল। বায়নত, নটুৱাত, সূত্ৰ, ওজা, নাৰদ, এই চৈধ্যকণ হৈছে। লোক বায়তে দেখি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। উপবাস বুদ্ধি কৈ মানিলে সবেও। ভ্ৰাক্ষণ সবে মহিমা উপবাসকিত দেখি শৰণ লবলৈ ধৰিলে। এবাব নোৱাৰি শুকজনে বোলে দেবী দুৰ্গা সেৱা পূজা এবিলেহে ই বস্তুত বৰ পাৰি, দিবও পায়, আৰু দশম শত্ৰু লাগে, আজিলৈ বক কুলি দান দক্ষিণাকৈ পঠাইছে ভাঙি। পাছদিনা কবিস্বৰ, বিজ্ঞানত, সবলতী, বাম, বাম-বাম শুক চতুৰ্ভুজ স্বপ্ন কথা কৈ শৰণ লৈছে, সিহঁতেও লৈছে উদ্ধৱ সংবাদ আগে ধৈ।

আৰু একদিনা স্নান ভোজন কৈ, নবিন বজ্জ পৰিধাম কৰি, তুলসী ধোণ মাথে লৈ কমলধৰা পৰমানন্দেৰে গৈছে কপৰীৰ আলিয়ে। পথকৰা লোকে সেৱা কৈ কতখানি গৈ বয়, খনো সোধে বোলে বাপ কলৈ যায়? বোলে এইখিনিতে আহো। এটা স্ত্ৰীয়ে চাই আছে দৃষ্টিলৈকে + পৰমানন্দে সুধিছে, শুকজনে কৈছে বেণুকাৰ জন্মৰ কাৰণ, ইবাৰ সাঁচিব বুলি। পাছে লৈ দেওবা কাৰে গৈ দলনি তুজি পালেগৈ। পৰমানন্দে বোলে, তেকাগিৰী এই পথে ক'লা বাগে পাব, লোকে পহু এবিলে ভয়ত। তুমি যা ক'লে? শুক লোলে ভয় নকৰিব আহ। বাগে চকুৰ দৃষ্টিৰ দেখি বিহাং সৰ্গাৰে বেদি আহিছে, বাৰ বেগে হুই শিং-ভাৰি, সৰীপ পাই চাই দেখে বৈ আহে। আৰু সোঁত তিনি লব মাথে পোহত ঘোৰে বেদি সিএ ভেঙেতে শুক

ধোপুটি মাঝি দিলে, শিঙ্ত পবিচকু থাকি ধবিলে। গৈ শিঙ্ত ধবি খুঠবি ঠেকেছি আলি খাঠৈলৈ মাঝি পঠালে, অবিচি মবাদি পকাই। কতো বেগি বৈ পৰমানন্দে জুসি চাই দেখে খাস নিখাস নাই। ভয় হৈ বোলে ডেকাগিৰী ভাল কবিলা, গক মৈল। পাছে কতখানি থাকি এক আখি পিৰিকিয়াই চাই দেখে আগতে আছে। তেহে প্রাণৰ কাতবে উঠি ল'ব মাৰিলে। কমলিধৰা হান্ত কৈ বোলে ডেকাগিৰী ধবা ধবা। তাৰে পৰা আনসবে যত দেখে ডেকাগিৰীৰ কথা ক'লে ভিৰি ল'ব মাৰে। পাছে পৰমানন্দে সৰাতে কলে বাঢ়-মৰ্দা। শুনি আশ্চৰ্য্য হ'ল; ভয় ভাগিল ফুৰিবলৈ।

আকৰা স্তুতিএ লোহিত গৈছিল। টেবুৰা জানে জল সোমাই প্রজাব শস্য হানি কৰে। কেতাই খাঁ, বুঢ়াখাঁ, বামখাঁ, হবিখাঁ, গাভুৰখাঁ, ত্রীৰামখাঁ, হৰামখাঁ, কপখাঁ, বিৰামখাঁ, ত্রীহবিখাঁ এই সবকে মুখাটক বাহুভুঞা চাপি ধৰ বান্ধে, চামধৰাতে কপিলীমুখলৈ উত্তবে শিঙৰী বোতাতে মানুহ চপাই গোজ ধাম মাঝি চতি খুয়াই বান্ধে, তাতে বাবদ্যৰ। প্রজা হাবাপাতি হ'ল। পাছে সবে চাপি ত্রীশঙ্কৰদেৱকো নিয়ালে, অনেক ব্রাহ্মণ পণ্ডিতে চপালে। অনন্তকন্দলি, মহেন্দ্ৰকন্দলি, গোবিন্দ মিশ্র, খৰা মিশ্র, অৰা মিশ্র, গৰা মিশ্র, চন্দ্ৰ সবদ্যতী, বাম সবদ্যতী, সদ্ধি সবদ্যতী, ঠেঙাল সবদ্যতী, বাগী ভট্টাচাৰ্য্য (১) হবি ভট্টাচাৰ্য্য, বাগী ভট্টাচাৰ্য্য (২) ডৰ্ক বাগীল, ভাহু বাগীল, কবিবদ্য, বিভাবদ্য, হেমবদ্য, পকবদ্য, চন্দ্ৰবড়ি, সূৰ্য্যবড়ি, বিজয়বড়ি, বদ্যবড়ি, বদ্যতাবতী ৩ ৩ ৩ অনেক। শুকচৰনে গৈ বোলে বিপ্লব এই জান ধৰ শাস্তী হলেহে বাস্তব পাৰি। পাছে ব্রাহ্মণে বোলে আবার কৈ পতি শাস্তী আছে, কাইলৈ অনা হব। বোলে

আনিবাহা, এইখানি ক'বা—পলবে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ জল আনিব লাগে, ব'লেহে পতিব্ৰতা সত্যী। তেহে গৈ সবে বিদ্রো স্থিলে, গৃহে পতি ওলাল। পলবে জল অনা ক'লত তোছাখালে নপাবো বুলি। পাছদিনা সবে চাপিল। গুৰু স্থিলে। বোলে আগে ঘৰে ঘৰে মএ বুইলে, জল অনা ক'লত পাছ হুইকি পৈল। তেহে গুৰুজনে বায়ুগৰ আগত স্বক পুৰানৰ এক আহি কৈছে—কলিঙ্গ দেশৰ ৰাজ্যৰ মুখত বেথা বোগ হ'ল। পাছে চুখত ৰাজ্য এনে অঙ্গীকাৰ কৰিলে বোলে মোৰ ব্যাধি যেএ চাব পাৰে তাকে মোৰ অৰ্দ্ধ ৰাজ্য দিম। তাকে শুনি অনেক দেশৰ অনেক বৈদ্য ধনন্তৰী, অথৰ্ববেদী আহি অনেক টকা বাখৰ বজত সুখৰ্ণ ভাঙি জাৰণ কৰি খুৱাই দিএ; কোত মিছা। পাছে ৰাজ্যৰ আপাল লাগি নিহলে ৰাধি থয়। এই মতে কত বন্দী হৈ পাৰি আহে আশাত। পাছে কতোদিনৰ মূৰত এটা বেজ মজলীয়া আহি দাৰত বোলে ৰাজ্য বন্দী নকৈলে আমি এ চালোহতে পাবো কি চাবো। দাবী জান দিলেগৈ ৰাজ্য নিয়ালে। গৈ বৈতে বোলে চাব পাৰি, শাস্তীৰ এটোপা ধীৰ লাগে। ৰাজ্যৰ ওচৰতে গুৰু ব্ৰাহ্মণ আহিল চালে। বোলে মহাৰাজা, আমাৰ গৃহে আহে, এতিকণে অনা যাৰ। এই বুলি উঠি গঞ ভৰি গৈছে। পথে পাই বি লোকে স্থিলে বোলে বৰ বেগ দহো? বোলে ৰাজ্য ঠেবলৈ শাস্তীৰতন আনো আমাৰ গৃহৰে। পাছে সি বোলে ভই সৰ্বনাশ হ'ব—ব'হো মই কৰ্ত, তুমি গৈ চোভালৰ মূৰে মূৰ খুৱাই বসি থাকগৈ অসন্তোষ ভাৱে। আনসৰে মাতিয়ে পা হুখুৰি। পাছে ভোক ভাৰ্য্য মাতিলে এই ক'বা কৰি বুলি এনপতি-বেস্তাৰ তন বিচাৰি দিব দিহে ৰাজ্য ঠেবলৈ বৈবে বুইছে-ক'ত দাওঁ, কি পা কৰ বা। নিদে গৈ সেই

মতে আছে বহি। পুত্রে ভাত্ মাতে, নমাতে। পত্নী
 ওলাই মাতিলেহি, কলে সেইক্রমে। তাই বোলে গা ধোয়া
 কি চিন্তা কবা মোবে নহৈছে একহে ক্রম। পানীলৈ যাওঁতে
 পূৰ্ণাম; নি দিবা। বিশেষে শুনি অগ্রাহি হৈ শুনি মনে বোলে
 মোৰ জাতি ক্রিয়া সকলো গ'ল। এই বেষ্টাৰ সঙ্গে—জীৱ
 হুথহৈ হব। এই বুলি সবাকৈ ছাৰি বনে গৈ যোগ চিন্তি
 গতি লভিলে। জানা গুৰুস্ব, তোম্বা সবোৱা তেনেহে
 হৈছে। বামুনে শুনি মৌনে তুব হেট মাথে অধোমুখে
 ব'ল। তেনেতে লুইতে পূৰ্ণানন্দ নামে পত্নী যোগমায়াৰে—
 বাধিকা বুলি কতো সবে কয়, উজাইছে। পত্নীয়ে সুধিলে
 বোলে সেই কিহৰ মেল? বোলে বাবে ভুঞা ধৰ বান্ধিবলৈ
 শাস্তী বিচাৰিছে। বোলে মএ শাস্তী। পূৰ্ণানন্দে বোলে
 সবোৱা হীন তুচ্ছ অধম জাত, আমাত তই জো শাস্তী।
 বোলে কিয়? তোম্বাত ৰাজে পৰ পুৰুষত মুখ যি নাচাওঁ
 হাতো ভৰি দিয়া আছে নায়। এনে বোলা কবা শুনিলে
 কিনাৰত। গৈয়ে সেই মেলতে কলে বলদা যুঁদে। পাহে
 গুৰু ভেতিক্ষণে মতাই নিয়ালে। পাই সেৱা কৈলে। গুৰু
 এজুৰি বোত বস্ত্ৰ পল দি আশীৰ্বাদ কৈ পঠালে। সেৱাকৈ
 গুৰু আজ্ঞা শিবে ধৰি জল আনিলেগৈ। চাকৰ চাৰি আঙুল
 কম হ'ল। গুৰু সুধিলে কিবা দোবে কম হ'ল জল? বোলে
 স্তম্ভিবা জনীজামাইক পাত কাটিবলৈ কাচি দিওতে মুখ
 দেখা গ'ল। দাসীত এইখানি অপৰাধ, গুৰু বোলে এইখানি
 হলে আমি সবেও লৈছো। পুহু আনালৈ। আনিলে, চাকৰ
 পৰা বাঢ়ি আহিল। বাকি দিলে, বেগ জ্বৰ হল। কতো
 সুখে কয়—হাটিৰে আনিছে পল্লবে। সবে লোকে, হাটি দি
 পুৰি বাঙিৰে—শাস্তী জান নাম হ'ল, কু-তৰ্কী সুচক কৰ্মী
 হুথহৈ চাই পেলাই, শাস্তী পূৰ্ব কাৰণ সোধি গ'ল।

বাধিকা শাস্তী

অনন্ত কন্দলী
মথুৰাবতী

আৰু পোতনি পাখৰি গৈ ননৈৰে জলাহৰে মাজ পৰ্বতৰ
নিকটে অনন্ত কন্দলীৰ গৃহ বাৰী খাত। মহাপণ্ডিত, পুৰান,
ভাৰত, ভাগৱত বেদ, জ্যোতিষত, পাৰ্গত, ভাষাৰি হৰিবিমুখ
শান্ত। ধৰ্ম পূজা। সন্তোষ হৈ পূজা ব্যক্ত হৈ—বৃষভ
স্বৰূপে গ্ৰহণ কৰে নিতে। ভাৰ্য্য পত্নীটো মহা শাস্তী,
বিষ্ণুভক্তা, অশোকৰ বিপ্ৰপত্নীৰ সদৃশ। আএ নিতে হৰি
গুণ পাই গুৰুজনৰ মাহাত্ম্য উৎকৰিষা কৰি থাকে। বিপ্ৰে
নসই আনত লগাই মাৰিলে। সেইদিনাৰে পৰা পূৰ্ণ,
নোহোৱা নোখাইও। পূজা নলয় যেন জানি মনত কষ্ট বিপ্ৰৰ।
আএ একদিনা স্বামীত সুখিলে বোলে তোমাৰ দেখো মৰুটি
কষ্ট? বোলে কি মোৰ, মই বাক পূজিছিলোঁ। চৈতন্যৰূপে
লৈছিল। ভোক মাৰিবৰ পৰা নোলাই নাখাইও। পাচে
আএ বোলে ব'ব বস্তু তলৈ গ'ল। বোলে ক'বনো? বোলে
শ্ৰীশঙ্কৰৰূপে হৰি অৱতাৰ পূৰ্ণে বৰজন্মত। ত'লকে গ'ল।
কন্দলী সেই বেগেই গ'ল। পাই দেখে গুৰুজন বসি
আছে হৰি কথা চৰ্চি ভক্তে সন্মত; 'পাচতে ধৰ্ম পৰি আছে
কপিল গোকৰ্ণে। দেখি বিপ্ৰৰ লোম সিহৰি প্ৰেম ৰবি
আছিল। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে মথুৰাবতী দেখো
অহা যায়? তোমা মহাভাগৱতবক্তা পণ্ডিতৰ মথ্যে
শিৰোমণি। তেহে বিপ্ৰে নজ ভাএ পৰি বোলে বাপ,
দৰশনৰো কাৰ্য্য, আৰু আৰি ধৰ্মক পূজিছিলোঁ। উত্তৰ হৈ
পূজা লৈ গ্ৰহণ কৰিছিল। আত দেখো আছেহি। তত
পূৰ্ণোহে হই নাই। বোলে তোমাৰ যদি হয় বিয়া বক,
আৰি অন্য নাই। তেহে বিপ্ৰে সেৱাটো তুতি নকি
কৰি ধৰি কুলিৰ খোজে লোমো লাৰিৰ সখাৰি অৰোহণে
ভক্তি গ'ল। সেই বাক্যটো বোলে হয়, বৰ ভক হৈ
আহেহেঁত আৰু তই বাক ভব শ্ৰীম কৰাম হৈকৰেই হৈ।

জ্বাৰক অন্তৰ্গতকৈ তোক সৰাতহে য়োক এৰিলে গুৰু।
 তাৰে পৰা নিতে গৈ ভাগৱত কয়, নাম লয়। একদিনা
 খৰণ পৰীক্ষা মনে নিচই কৰি বোলে আকে যদি বুজ
 মনৰ কথা, আৰা কৃষ্ণ, ভক্তি গুৰু। পাচে সেই দিনা
 ভাগৱত কৈ ব'ল। গুৰুজন ভোজন কৈ উঠাৰ বেলা হৈছে।
 তেনেতে ধৰ্ম্ম আঁতত কৈ জনোৱালে বোলে আমি গুৰুজন
 ঠাই যাব খোজোঁ, কি বোলে? গৈ কলে। তাৰা বোলে
 সজ, আনাটৈ। নিলেহি। পাই দণ্ডতে পৰি বোলে
 বাপ, অৱশেষ প্ৰাৰ্থনা কৰিছোঁ। মহাপুৰুষ গুৰু হস্ত
 দাৰ্জি বোলে বিপ্ৰ উঠা, যক, পাৰা। বোলে আমি
 আদ্য কৰিম, মধ্য শেষ কৰিণা তুমি। কৃষ্ণৰ ভক্তি লীলা
 বৰ্ণাই গাহিবা। সম্পূৰ্ণে কৰিব খুইছিলোঁ, তুমি যে প্ৰাৰ্থিলা
 কৰা গৈছে। তেহে বিপ্ৰ অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল প্ৰভাবৰ
 কাৰ্য্য চাৰি ভবিষ্যৎ কথা জানে বুলি। আৰাহে দৈবকী
 পুত্ৰ, ঈশ্বৰ কৃষ্ণ, নবদেহা হলহে ধৰিছে। এই বুলি নিচই
 কৈ গুৰু মানি খৰণ ললে। তেহে কৰিতা কৰিছে দশম
 দোহৰা, সাতকাণ্ড বামাৱল, বামকীৰ্ত্তন, বামগুণ মালা, সুখা
 কীৰ্ত্তন, বৈষ্ণৱায়ুত, মহন্তৰ, মৎস্য মাধৱ চিত্ৰকেতু চৰিত্ৰ,
 চতুৰ্থ, পঞ্চম, সপ্তম, নবম, বৰহুডীয় বামমালিকা, কাণ ধোৱা,
 জীউজুতি, কহবামল, সাবত ভক্ত আনো শাস্ত্ৰ সব কৰিলে
 আজ্ঞালৈ গুৰুজনৰ।

সাক্ষীতীয়
 ভট্টাচাৰ্য্য

আক সাক্ষীতীয় ভট্টাচাৰ্য্যে কানী, বাৰানসীতে পঢ়ি পণ্ডিত
 হৈ গুৰুজনক বাদে ভজাবৰ চিন্তে কৰে শাস্ত্ৰ বিচাৰি। একদিনা
 বসন্ত বৰ ভাত্ৰৰ ককাত তৈল-বসাই ভাজিছে জীৱক।
 দিছে জ্বাৰাহি হৈ জ্বিলে এই প্ৰাণী কি পাপ দোষ কৈলে? বোলে
 পৰম্পৰক গুৰু মহানি শাস্ত্ৰ পঢ়ে বাহু কৰা পাণ্ডি।
 কহিবাহে বিচাৰি হৈ সাৱ পাই পঢ়ৰ গুৰু কৃষ্ণক কৰি আহি

ঈশ্বৰ বোধে মানি শৰণাপন হ'লহি। পাচে খাল্ল চাই
বোগিনী, তন্ত্ৰ, হৰগৌৰী সত্ৰাদ, কজ্জ যামল, সাহুত তন্ত্ৰ, দীপিকা
হন্দ, পদ্মপুৰাণ, অৰোদয়, এই সবত পাই স্বৰ্গধনু, স্বৰ্গ আৰোহণ
স্বৰ্গ-ধনুত গুৰুজনৰ ঈশ্বৰ শক্তি পূৰ্ণে বান্ধি পণ্ডিতব'মুখে
ছাই দিলে।

আক কছাৰীয়ে বাবে ভূঞাবে গক, খেতিপথাৰ একেলগে
কৰে। 'কছাৰী স্ত্ৰী পি লৈ সহ খুৱাই লৰা মাৰে। অসুবিধ
ৰব নপাবে ভূঞা সত্ৰ। বাজা প্ৰজা যবে পাই লুৰি মাৰি নিএ
আগুৰি। বুঢ়া খা, কেতাই খা, গাভুৰ খা, কপ খা, বায় খা
সবেও চাপি আলচি বোলে এই কছাৰী কেঘৰ বুদ্ধিকৈ চলেবে
মাৰোইক। এই বুলি তাৰে শঠামিত্ৰ হৈ ভোজ পাতিলে
হাবিত দেওঁৰা বিলৰ কাখে। সবাকৈ কছাৰী ভালকৈ মাতিনি
খাঞতে-বেঢ়ি মাৰিলে, কতো লৰ মাৰি কছাৰী বজাত পৈলগৈ,
কতো বন সোমাল। শুনি বজা লক্ষৰে প্ৰজা খাণ্ডা বাকধৰি
আছিল খেদি। মহাপুৰুষ গুৰু ভক্তে সযে হৰি কথা আনন্দতে
অৰ্দ্ধ বৰ্ষ গল। পাচে ভূঞা সবে মাৰি গৈ গুৰুজনত কলে।
বোলে কিয় প্ৰাণী বধ কৰ ? সবাকো মাৰিব কছাৰীএ। বোলে
কলৈ যায়, কি হবহু ? গুৰুবোলে আগে নোসোধ যি কৈলি,
এতিয়াকৈ ওলাইক, লুইত পাব হ। যাৰ যি পাই ধাপতে লৈ
ভাগিল। ধান, বজ্জ, গো, মহ সব ব'ল। গৈ জন্মপুত্ৰ পালে,
দেখে নোকা নাই। গুৰু বোলে এইতে নামইক যাৰ,
পাইহি বে। নাৰি গৈছে জাল খালে বহুনা নন্দক, সমুদ্ৰে বাসক
পথ দিৱাদি জন্মপুত্ৰ অগাধ জল গুৰুকাকো ওচৰ হৈ পৰ
দিলে। সবে সোক নাৰি গৈছে; গুৰুজন পৰাতে আহে।
সবাবে পাচত নাৰি দুবেক মান গৈছে। জেয়েতে কছাৰীয়া
কৈল, দেৱ, বাকএ বেদি পালেগৈ শৰ শেল লুৰি বান্ধে আক;
যেদি গুৰু দাত লপালে। 'খেতি সৰএ জন্মতে দীতা খাল্ল বন

কছাৰী আক
ভূঞাৰ দ'...

কছাৰী
বন পৰি

উঠা পাইথৰি দাজি বোলে, মই বৈবাসী, সন্যাসী, অধিকৃত, ডইতৰ জোহী নহওঁ পা। বোলে, আমাৰ নোঁ মানুহ কোনে যাইলো? বোলে এই ভোৰ মাৰি পলাইছে ভাগি। পাচে নামি গৈছে-খেদি অনেক কহাৰী। গুৰু-আগতে গৈছে। দৃষ্টিৰে-দেখি লুইতক চাবিও নামি এতাল, গুৰুজনো উঠিল উত্তৰে আখাউনি হৈ সবে কহাৰী ভাঙি ভেনেই মাৰ-গ'ল। তুঞাসব দেখি অত্ৰাহি হৈছিল।

কোচমাৰণ
স্বাক্ষৰিত খিত

সবাবে খাতু নামিল গুৰুজনৰ প্ৰসাদত। পাচে ব'তাতে বহি জ্ঞাতি মিত্ৰে এটা খেতি কৰি খাই সুস্থই হুমাৰ আছে। পাচে কোচ মাৰণ লাগি দেশ ভাঙিছে-নিশা আকাশী বাণি শুনি পুৱা উজাল। আহি গাজমোতে খিত লৈ কুৰি গৃহ কৰি ব'ল বাবেও তুঞা।

তুলসীৰাম

অয়ন্তৰ পাৰিনাতি তুলসী ৰাম স্বেত বোগ হ'ল পূৰ্বৰ কাৰণ নিমিত্তে। জীৱিকাৰ কষ্ট পাই। গুৰুজনত প্ৰাৰ্থিলে গৈ। ঘাটৰে বাটৰ জলৰ আলিৰ ঠিকানা চাই এটি-গৃহ বাৰী কৈ এস তুলসী কই নাম-গোৱাগৈ, অন্ন বস্ত্ৰ দিব ইতৰে। সেইৰূপে চাই কৰি নাম ধৈলে, খাব নপাবা জব্য মিলিল। আকজন চাবি চাপি গাই খাই আছে। ভেহে কালৰ প্ৰমাণে চলিল। সেই খবীৰেই নিলে। আমৰ লোকে বথৰ প্ৰকাশ জ্যোতি দেখি চালেহি, তুলসী হালি আছে, ভাবা গ'ল। নামৰ মহাত্মা দেখি আশ্চৰ্য্য হ'ল। ভৈতে পাচ বৰ বহি ডকলা মাৰণ লাগি উজাই গৈ চাকিনি কোমৰা কটাত ব'ল চাবিৰাহ পানী তল গ'ল। বলাহালৰ আটিত মৈ চাক পাতি চোম পাচে আহিল হুমাৰ। ভৈতে বৰঠাকুৰ দেৱৰ জন্ম। পাচে মহাপুৰুষ গুৰু জীৱক কৃপাকৈ বিহৱৰ হুখ দেখাই তহুঁনি বৰৰ ছুটি নীত কৰিলে "পাওঁ পাবি হৰি", "দোপাল কি গতি কৈলে"। মাহ লাখীৰ ঠেক, খেতিও কলে মিলে, ডকলাৰো জোটি হুমাৰ বহি

ডকলা মাৰণ
কে বৰা কটাত
জাবিৰাহ
বৰ ঠাকুৰদেৱ
জন্ম

সবেৰে আলিচি বাম বাম গুৰু, বামদাস, বুঢ়াখা, কেতাই খা,
গাভুৰ খা, বাম খা, হৰি খা, কপ খা, জইহৰি, সেতেৰি,
বহাইদলৈ, জহাই ঠাকুৰিয়া, উত্তৰাবাৰি, জবামবাৰি, বাজনবাৰি,
অৰ্জুনামুদৈ এই সব গৃহ খেত কৰিবলৈ লুইত পাবহৈ বেলগুৰি
ধুৱাহাটা গ্ৰামত বহিলহি। পাচত মহাপুৰুষ আহিল।
সেই গ্ৰামে দুটা বোধমতীয়া টাটকীয়া আছিল। এটা হয়
বাধি, এটা হয় বৈষ্ঠ। হৈ জাবে ফুকে সজ হয়। বস্ত্ৰ,
টকা, ধান, উপাধি দিএ যায়। এই মতে প্ৰস্তুতি আছে।
গুৰু শুনি পাৰশুৰামদৰ্শন কীৰ্তন কৰি দিলে। তকতে পাই
ফুৰে। বব নপাৰি গ'ল গুচি দাঙিলে। পাচে কীৰ্তন গৃহ
কৰি কথা শ্ৰৱণ, কীৰ্তন ওজা সবে ভক্তে শুনে, গুৰুজনে কয়।
বাম বাম, বামদাস ঘোষা কীৰ্তন কৰে, এই মতে বহিচক্ৰ।

বেলগুৰি
বহিলহি

পাৰশুৰামদৰ্শন

আক বাবে ভূঞা কামৰূপ আলি পুখুৰীতে ইদেখে উজাই
অহাত নবনাৰায়ণে শুনি নিবলৈ যুদ্ধেৰে পঠালে চিলাৰাইকে
গাভুৰখাকে। ইন্দ্ৰৰ সন্তান। মনকুমৰ পৰা নামি অহা ৰাজা
দিহিজৰ হাজৰি বাৰীত নগৰকৈ চুপ খা সিংহে লাইখা বল
ততে পাত্ৰ লেকাই চেটিয়া চিন্তামনি গঢ় ৰাখি যুদ্ধ দিলে
ভজালে। ৰায়ত ভাগি বন সোমাইছে। পাচে উপাই নপাই
ৰাজা ৰাতিএ হুতক পাচিলে গুৰুজনক নিবলৈ। বোলে ভাৰা
সব বাবে ভূঞা অহাত মোৰ দেশে বজালেবে যুদ্ধ। কি উপাই
যুদ্ধি দিএ আনগৈ। হুতে গৈ পাইফলে ৰাজ আজ্ঞা। পাচে
গুৰু জগদানন্দ আত্মকে লিকাই বুজাই দিলে। বোলে ৰাজাত
কৰি আবে মতে চলিব যি কই জয় হয়। আনি যোগালেহি।
ভেহে গৰুত বাহুৰ ভুলি নটাত আনকো ইন্দ্ৰৰ ৰতিয়া, তাম,
দিতল, আত্মটি যি যুদ্ধত আগ কৈলে। চিলাৰাই মোনা
কাকৰাম ৰাহুলিখাব বৈ গা ধোঁতে বজাছিল। ৰাণ যি
হাজাৰক নিলেহি। ভাৰতা তৰ পালে। ৰাজাৰাজে চলিৰ বেলা

ମାଲେ ନାମ । ଚିଲାବାଏ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖି ଯୁକ୍ତ ଏବି ହୁହକିଲ ।
 ଅହମେ ଖେଦି କଲିଆବବ ନାମ କୈ ଚାମଧବା ଗବ ବାଞ୍ଛି ମୀମା
 କୈଲେଗୈ । ମାଚେ ବାଞ୍ଛା ବଟା ବାହଣ ଦି ବାୟ ବାୟ ନାମ ଦି
 ଥରାଲେ ନି । କତୋ ଚିନ ମାବି କତୋ ଧନ ଭବି ଲେକାହି
 ଚେଟିଯାତ ଶୁଦ୍ରେ ବାୟୁଣ ହ'ଲ । ମାଚେ ଚୁମଧାବ ପୁତ୍ର ହଲ ହେଉ-
 ମଲୁଧା ବାଞ୍ଛା ହୈ ଦଲେ ଶୁବିତ ନଗବ ଗବ କୈ ବ'ଲ । ତାନେ
 ପୁତ୍ର ମନଚେକ୍ତ ଡୁଧବିଦିଚାମତ ନଗବ ବାହବ କୈ ବ'ଲ । ତାନେ
 ବେଟା ଚାବି ଢଗା ଢଗନୀୟା ଲାଈଧା ଚୁମଧାବ ବେଟା ଧୋବା
 ଲେଜକା ।

ଆକ କମଲଲୋଚନ, ହରିଚରଣ ; ହୁହିତ୍ ହରିପ୍ରିୟା କନ୍ୟା
 ଆଶୀର୍ବଦ୍ୟ ହ'ଲ ॥

॥ ଐତିହାସିକ ଐତିହାସିକ ବଂଶାବଳୀ ଚରିତ୍ର ॥

(ମାଧବ ଦେବର ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ)

ପ୍ରଥମେ ଆଦି କୃଷ୍ଣ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର ବିକ୍ର ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ
 ପୁତ୍ର ଗୋପାଳ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର କୃପାଳ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର ବାୟ
 ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର ଚିତ୍ରାୟ ଭୂଞ୍ଜା,
 ତାନେ ପୁତ୍ର ଯୁକ୍ତ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ଭୂଞ୍ଜା, ତାନେ ପୁତ୍ର
 କାବ୍ୟ ଶୁକଜନ କୋଟ ଭାତ୍ତ ନାମୋଦବ, ମହା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାନେ ପୁତ୍ର
 ଅନିକ୍ତ, ତାନେ ପୁତ୍ର ମର୍ଦ୍ଦିନୀୟ, ତାନେ ପୁତ୍ର ବାୟଦେବ, ତାନେ ପୁତ୍ର
 ମହାବୀର ବଞ୍ଚୁକାତ ।

ଏକଦିନା ବୃତ୍ତାନ୍ତେ ହରିମୌରୀ ବାହି ଆକାଶେ ବୀର ନାମବ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଶାସିନୀ କହାବୀ ନାମଦେ ମୈ ଜିଲେ ମର୍ଦ୍ଦିନୀୟ ଆବା
 କାଠି ଧାତ, କହୁ କୋରୋବା, କମାହ, ଆନୁ, ବାହ, ଅବିରହ କବି
 ଶ୍ରୀ ବି ଧାତେ । ତାବ ମର୍ଦ୍ଦିନୀୟ, ହିବା ନାମେ ମିର ହାନ ହୈ

গা মূৰ খুই মোহা নদীতীৰে বতি সন্তোগক ইহাবে স্বামী লৈ
 খেদ কৈ বসি ঘুমাই আছে। দেখি গোবী হবত পুচিলে
 ইটো জী কিয় কান্দে? বোলে আলকে আহা ভূমি।
 শৃঙ্গাব ইহা কৰে, ক'ব পাব; পতি আছে পৰ্ব্বতে। বোলে
 প্ৰভু, মন তাইৰ শাস্ত কৰা যক। আমাৰো তেনে। পাচে
 সেই জী গৈ ভাত, পিঠা, চিৰা, দধি, মধু লৈ কছাৰী তলৈ
 গৈছে। পতিত্ৰতা শাস্তী ভক্ত প্ৰিয়াৰ বাক্য বাধি হৰে সেই
 কছাৰী ৰূপ ধৰি পথে সবে দ্ৰব্য খাই লৈ শৃঙ্গাবকৈ গ'ল।
 কছাৰী কিবি গৃহে আহিল। কছাৰীৰ চাউল খুকাল।
 নিবলৈ নামি পালেহি গধূলি। পাই ডকি বোলে সোয়াই
 খাই থাক, ভোকে, জাৰ, বতাহে থাকোঁ, এগাল চাউল দিঠা
 লৈ যান সুদাৰ? তাই বোলে অধনি খাই লৈ শিলিখাতলৈ
 বহি নগৈছ? সি বাগি টাঙ্গন লৈ উঠিল। নিজম দি ব'ল
 তাই। পাছে দুয়ো জীতি বশে ব'ল। পাছে অল্পকালে
 সদাশিৱৰ ব্ৰহ্মবীৰ্য্য উদ্ভৱ হ'ল। মহাবজ্ৰময় অজৰ অবধ্য
 শৰীৰ আজি কালিকৈ সাত বৰ্ষ, গক চাৰিৰ ধৰিলে। সত্বে
 উপৰি দলৈ হ'ল। গৃহতে মাটিৰ দুৰ্গা সাজি কবিল কাটি
 বলি দি পূজা নিতে। গাপতি লৰা কবিল দিএ চেচুৰে চেকনি
 কুদা পুতি কাটে। পাছে এটা লৰা নাপালে। ছই তিনি
 লৰা বলে ধৰি আচাৰিত ডিঙি স্তমাই চেচুৰে বেপ মাইলে
 সেইতে ছেদ হ'ল। দেৱী লৰাৰ পূজাতে চৈতন্ত হৈ ললে।
 পাছে তাৰ পিতামাতা বান্ধতে নৈতে দুৰ্গা নাবাৰণ কামেৰবত
 কলৈগৈ। গৰখীয়া লৈল বাজা হৈ দেৱীক মানুহৰ বলি দিছে।
 পাছে বাজা বুজলেনাপতি দিলে। সব মাইলে, বাজাকো
 মাৰিলেহে। আনোবাজা বেশ কেশান্তবে ভৰাই নিকজি
 কবিলে মাৰিলে, কৰো পলাল। - চকুৰাং হাল, কাঠ
 জলপাত, চেচুৰাৰ ব্যস্তিবে জিনিলে। সন্তপ হৰিহা ম'ল বে

বিশেষজ্ঞ লোক হ'ল। পাঁচে সাতবাজ মাঝি একেহুতে
 ভেঁজাল পৰ্বতে দা, খেল, ঢাল, মাঝি ধলে; মিলা হৈ ব'ল।
 পাঁছে পূৰ্বৰ চেকনি পোতা ওভোতা বাঁহ হ'ল। তাতে দেয়ীঘৰ
 কৈ নগৰ কৰি চিকনা নগৰতে ব'ল। পাছে বাজাৰ তিনি সপত্নী
 মধ্যে ওঠেবজন পুত্ৰ হ'ল। ঘট পৰিখি বাজ বাণি দিলে।
 তাম, বাজ, কাঁহ, পিতল, কপা, সোনা, সেতু, সিহ, লোহা,
 বগীতাম, চিচা, কাচ, মাটি, লোন, মুগা, কপাহ, সুবগা, অস্ত্র,
 টুপলি, পত্ৰকাঁক ভবালে। য়েয়ে বিহকে আনিলে যি দেশত
 উৎপন্ন হয় সেই দেশে দেশে নগৰ, গৃহ, বাজ্য দি বাজা পাতি
 ধলে। বেজিনি, দেবাধৰ্ম্মা, বাণী, লুকি, পানতনৌয়া, বগল,
 বনগঞা, চয়গঞা, মহৰাপবীয়া, ভোলাগঞা, বেছেকা,
 বননগবীয়া, কুৰৈববীয়া, আঠিয়াববীয়া, কামতাববীয়া,
 বলোবামপুৰীয়া, বেলতনৌয়া, ডিমকরা। যুতিকা নবনাৰায়ণে,
 অস্ত্র শুক্লধ্বজে আনিলে। যুতবাজ ডেকাবাজ পাতি বেহাৰে
 নগৰ কৰি ধলে। এই ক্রমে বিভাগি বাজা কলল ভাজি বাণি
 দিন কুৰি তিনিধিক বৰ্ষ বহি কালৰ প্ৰমাণে কৈলাসে গ'ল।

বাৰে ভূঞাৰ মুখ্য বামখা বিশ্বসিংহৰ দিনত বাৰেখান ঢাল
 বহিছিল। কামেশ্বৰ হুৰ্গত নাৰায়ণক মাঝিলত ভেঞ'বে তল
 বাজা সজল গোমে বামখা ভূঞাবে বুদ্ধলৈ আলচ পাতিলে।
 ধলে নপায়ে যেন জানি পলাই বড়ুক। প্ৰতাপ বাই নগৰে
 ব'লগৈ। পাঁচে পতাপ বাএ ছবিত বাজাবে বুদ্ধ সময় লাগি
 দেখব পৰা। পাঁছে নগৰ বন্ধা দি গজ বধ, প্ৰজা, সেনা,
 জন্তাই গ'ল প্ৰতাপ বাই। পাছত বামখাৰ বেটা গাভুক বা
 প্ৰতাপ বাই বড়ত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ ভণ্ডাৰ ভাতি চেবেলা ভবি
 সোমটৈ নৈএ একে মিলাই তোষোচাত পাব-বেহাৰত বলহি।
 পাঁছে ধন, বস্ত্ৰ, গাভুক বাৰ কলীয়েক দি নবনাৰায়ণক মিত্ৰ
 কিলে। তেহে নবনাৰায়ণে ভোলাই ভিলাই গাভুক, গাভুক

হাতে অচম মৰে। বাজলি গৰ পূৰ্বে বিশ্বসিংহে বান্ধি সীমাৰ
পৰা হোহকাই চামধৰালৈ ললে দেখি যুদ্ধে পঠালে সেনা,
গজ, বথ, দি। যুদ্ধ লাগি অচম ভাঙ্গি খেদি উজাই আনিলে।
চিঙ্গফু সিংহৰ পুত্ৰ খোৰা বাজা সলখৰ পোৰা নগৰত লাদৈ
মেৰাগৰ বন্ধাই যুদ্ধ দিলে। ডেবেৰা বন্ধুৱা কেকোৰা পাত্ৰ।
চোট বাজা বাক চাট মাৰি গৰতেই মানুহ কাটি ভঙালে।
তেহে চিলাৰাই নাম হ'ল। পাছে একেনিশা মাছখোৱা গৰ
বান্ধি যুদ্ধ দিলে। তাৰে পৰা জ্বহকি গ'ল ভটিয়াই।
তেহে ই বাজ্য সি বাজ্যৰ মানুহ চলিব পাৰিলে চকী মুকলি
হ'ল।

চিলাৰাই নাম

পাছে লামকণা গোবিন্দ আতাৰ পত্নী চলিল। দামোদৰ
বোটাৰ বহাৰি আনিলে, খানেক বিৰাজী হ'ল। পাছে কামেশ্বৰে
যি চৈধ্যঘৰ লোক ইদেৰে আনিলে আতাৰ জীয়তী, পুত্ৰতি, মিত্ৰ,
তাকে বিচাৰি আহিল উজাই। বিচাৰি সুখি আলি পুখুৰীতে
পালেহি। তেওঁ বগুৰীয়া বাজাৰ কাকতী আছিল। তেহে
আতিপুৰি ক'লত কুসুমদেৱে চিনি পাই আতাক জী বোধে
বংশৰ এটি কন্যা বিহা দিলে মনোহৰী নামে। আঠ ভুজা
দোলা দিলে, আঠ ছলিয়া দি ব'তাৰ পাবে বৰা পাতি থলে।
তেনেতে ভোটমাৰণ লাগিল। পাছে সেই আঠছলিয়া জব্যবস্ত
বান্ধি আৰা ছুইকে। দোলা জুৰি অটব্য চাপৰি হাবি
সোমালগৈ। এক বন্ধুৰ তলে জিৰাইছিল। ধৰি বিবস্ত্ৰ কৈ
সবে জব্য বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। গাছৰ পাত পিঙ্কি আছে মনুষ্য
ভাৱক লৈ গুৰুজন। আই পাঁচ মাহ, কুখা তুখা আইব
চিন্তাখিত হৈ লাগিল, পানী খুজিলে আতাত, নগৰ চুজা কৰি
জ্বপুত্ৰে গৈ পাই স্নান-পানকৈ জল লৈ আহে। তেতি সন্ম
খোৰা বাজা চলিল। তানে পুত্ৰ স্বৰ্গনাৰায়ণ। মাক নাহবক
উপপত্তি ললত মাৰি নগৰ এৰি বাজা হৈএ আহি ভৰিকাত

ভোটমাৰণ

স্বৰ্গনাৰায়ণ
হুহ

বাহৰ কৈ বৈ গৰগাঞ কৰাই বৰ ঘৰ সিংহাসন উঠিছে।
 বাজগৰ সিংহদ্বাৰ কৈ বাহগৰা বন্ধালে। লাছিকত বৰ ফুকণ
 পাতি বজাল খেদি গুৱাহাটী পাতিছে। হৰসিংহ উজীৰ
 বৰাক দি উজাই মানুহ চলাই পাতিছেনি ৰাজাৰ আজ্ঞাৰে একে
 হাজাৰ লোকেৰে চৰাৰে আহিছে। দৃষ্টিৰে পৰা দেখি মানুহ
 দি আগচাই ধৰাই নিলে। বৰা সুধিলে, আতা সকলো বৃত্তান্ত
 কলে আদি অন্তে। স্নান কৰে, ভুনি পচৰা এজুৰি দিলে।
 আইলকু ৰিহা পাট দি অনালে হাবিৰ পৰা। ছুন্ধ চিৰা ভোজন
 কৰাই, বৰা আহন গুলি পাটি গাক আতা আইক তুলি ভাৰী
 নৱত উঠিল বৰা। পাছে সবে হজুৱাক বোলে মই আৰা
 ছ'জনক পিতৃমাতৃ বুলিছোঁ। যাৰ মুখত অবাচ্য শুনিম শুদাই
 নেৰিম। পাছে ঘাট পাই মানুহ দি গৃহলৈ কৈ তুলি পঠালে।
 বোলে মই আৰা ছুইক পিতামাতা বুলিছোঁ, অনাদব নকৰিব।
 নগৰে ৰাজ কাৰ্য্যো গ'ল বৰা। পাছে শুনি দৰাব পত্নী পুত্ৰে
 অভাৱে চাই দি থলে। ৰাজ জঞ্জাল ভাঙ্গি তিনি মাহে
 উজীৰো পালেহি। তেহে পাঁচ মাহত পঞ্চামৃত জেউৰ গুৰা
 দিছে আইক বৰা নিএ অন পিঠা সমে। পাছে সম্পূৰ্ণে নমাহ
 হ'ল। জ্যোত্স্ন মাহ ববিবাৰ অমাবস্তা তিথি, ভৰণী নক্ষত্ৰ ১৪১১
 এদিন যাঞতে ছুই গৃহৰ নিশা ছদ্ম নৰদেহা বেকত হৈছে
 গুৰুজন। সাতজন দেৱ দিবা নাৰী সুবৰ্ণৰ ঘট ধৰি ধুৱালে,
 বেৱথা ক্ৰম লগাই গ'ল। প্ৰসূতাৰ বেদনাত আএ বোলে
 জানো বৰাৰ গৃহবহে। পাচে মাতে, সাৰ নাই; তেহে জাগি
 সবে চাপে। পাছে লামকণা আতা শুনি মনে সপটে স্নান
 কৰিলে। ব্ৰাহ্মণ জ্ঞাতিক দান কৈলে। বৰানীএ পাছ দিনা
 পঞ্চ কচু জাল পিন্ধলি দিছে। পাঁচ দিনত গৰলা দলৈএ জাত
 গনিছেহি। বেদ জ্যোতিষত অনন্ত মহিমা পালে। দেখে
 ঈশ্বৰ শক্তি, কাৰণ হে মনুজ। বোলে তোমাৰ তনয় যে মাধৱ

বোহিণী সূত সেই মাধৱ। আৰু কোষ্টিতো সেই নামেই
সুজিছে। মহাধীৰ, গহণ, ক্ষমানীল, কৃপা ধৈৰ্য্যে বিমুগ্ধসম,
বহুজীৱ নিস্তৰিব, ভোমাৰ কুশল। পাছে নাম কৰ্ম, জাত
কৰ্ম, চুবাকৰ্ম, কৰ্ণবিক্ৰম, উপনয়ন, অন্নপ্ৰাসন ক্ৰমে বড়কৰ্ম
কৰালে।

পাছে বৰাৰ তোলতে আঢ়ৈ বৰ্ষ হ'ল। বৰাৰ তোলত
গোলাম, বহতা, বান্ধা, লঠৰিয়া বায়তে সৈতে আদ সাতকুৰি
গিৰি। চোৰ, ডাকু, বেজ, ওজা, মচল, দেশ বায়ত ভাজি
চল কৈলে। ডমাই চহৰীয়া ফুকণত কৈ বাজো ঘৰ লুটিবলৈ
হ'ল। আতা ভূ পাই বাৰীতে এযুৰি গৃহ বান্ধি চাৰি বৰ্ষ
বহি তালকে গল। গুৰুজন জন্মতে বৰাৰ গৃহে ধান, ধন,
গৰু, মহ চলে বলে আনে বানে বাঢ়িব ধৈলে। আৰু চ'তমহা
বাতবৃষ্টি শিলা, বক্ষ, শস্ত্ৰ, দেশ, চল কৈলে। পশুপক্ষী কত
মৈল ভিতৰ বাজে চাবিশ্ পুৰা মাটিত শিল বাত বৃষ্টি কিছ
নহ'ল পাতো নলবিল। বাজে দেখি শুনি বৰ আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত
হ'ল। বৰা বোলে মই জন্মতে প্ৰমাণ পাইছোঁ। বৰা চুই
বৰানী, লৰা নাই, দাসী দাস টোলৰ লোকে দেখি মোহ যায়।
ছত্ৰাকৃতি মাথ, আকৃষ্ণিত কেশ, পূৰ্ণ চন্দ্ৰ বদন, কৃন্দ কটি দশন,
নাসা তিলফুল, আয়তলোচন, বাহু বক্ষস্তল, উৰু বামকল,
চৰণ কমল দেখি মনোহৰ। সমস্তে লোকৰ সদায়ে আদৰ,
স্নেহ, দয়া কোলে বোকে, মাথে হুংচায়। লৰা নাই, বৰা
বৰানীৰ প্ৰাণতো অধিক। ব্ৰজৰ গোপীক যেনেকৈ কৃষ্ণে
নুহিলে গুৰুজনে মোহ কৈলে।

আৰু এদিন বৰ কাঠ খনি আনি বৰ মেজি বান্ধি থৈছে ;
ঠেলা মাৰি পেলাই বহি আছে। আই, আতা, বৰা, বৰানী,
শৰু শুনি হিয়া ধাকুৰি যাই দেখে উপৰে বহি আছে।
আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল। আৰু এদিন ধান বহাই আখা জুই

আছে, গৈ তাত বহি আছে। দেখি আইবৰানী হিয়া
ধাকুৰি কান্দি গৈ চায় একো হোৱা নাই। সবে আচৰিত
অদ্ভুত হ'ল। আৰু এদিন চাউল পাত যতাই বাজ ওলাইছে।
গুৰু সোমাই বগুভগু কৈ পেলাই পানীয়ে সৈতে। বৰাগীএ
দেখি কোলে লৈ বোলে আই, চোৱাহি তোমাৰ পুত্ৰৰ কৰ্ম।
আএ দেখি খেদকৈ অতাইছে। বৰা পাই দেখি বোলে
মোৰ গিৰি-দ্ৰব্য কি বস্তু? আতা আইক মাও বাপ বুলিছে।
আৰা একা পিতৃ, মাতৃ, গুৰু, বন্ধু, সুহৃদ, সোদৰ, দেউ,
মোৰ শিৱৰ শিখৰ সিন্দূৰ।

আৰু জেঠ মহা বৰাৰ চণ্ড জ্বৰে ধৈলে। তেৰ দিনে
অনাত্ৰাবে তত হৰাই বিক্ৰতি হ'ল। সকলো বিহ্বল হ'ল।
দেখি তেহে গুৰুজন গৈ হাত দিলে মাথে। তেতিক্ষণে
সৰ্ সৰ্ কৰে নামি গ'ল। তৎ পাই জল পান কৈ গাৰ
নবীন বৰ কাপৰ দি সেৱাকৈ বোলে আৰা মনুষ্য নহয়,
ঈশ্বৰ সাক্ষাত, নৰদেহা ছদ্ম হে, জন্মতে প্ৰমাণ পাইছে। মই।

আৰু এদিন বৰাৰ বাথানে সাতটা বংস খীৰাই; বান্ধি
থৈছে, সি হেৰুৱাই ধৰফুৰাইছে। গৈ দেখি মেলি দিলে,
সব পিলে। গুৱালে আতাহপাৰি বৰাত খল দিলেহি।
গুৰু বান্ধি থৈ আহে। বড়া বোলে বাপু, কিয় মেইলা বংস,
ভেইশ ভাণ্ড ছদ্ম দৈনা পৈল। বোলে দদা মিচা, দোৱাই
চক, নেপালে ছদ্ম, হয়। তেহে মানুহ দি খীৰালে, আগতকৈ
হুগুণা পালে। দেখি সবে বিস্ময় হ'ল, আশ্চৰ্য্য, নাশ্ৰুত।
বোলে শুধা শক্তি নুই।

আৰু বৰাৰ মহপালত এক কম এশ জাত বনৰীয়া
ষেনে, গুৱাল বিতিবি আন যাবৰ অসাধ্য। এদিন গৈ জাক
সোমাল ঘাই। দূৰত গুৱালে দেখে দাউৰ গেৰি দি, হা, হা,
মাইলে, মাইলে, কৈ দেখে ঘাই ডাইল ঘাই মহ কেজনী

খেদি গৈ আগ ঠেঙ পাৰি সেৱা কৈলে। দেখি আশ্চৰ্য্য
অদ্ভুত হৈ বৰাত কলেহি বোলে আগতে প্ৰমাণ কত পাইছে।
ঈশ্বৰালি কৰ্ম।

আক বৰাব টোলৰ সমনীয়া ছাতৰ উমলা হৰি, হৰিবৰ,
হৰাই, নিৰাই, নিৰঞ্জণ, নিৰাময়, নৰহৰি, নাৰায়ণ নৰোত্তম, এই
ন-কে মুখ্যকৈ ডুগ টোপ, চোইৰ বাঘ, পঞ্চি, পাহ, ঘিলা,
সোৰটাক্স অনেক খেলা কৰে, সবাতো জয়। এদিন ডুগত
হাত ভাগিল, হৰিব মা বাপে সান্ত্বা হালগিৰিএ গৈ বুঢ়া
আতাক বহু বুলিলে গৈ। আতা বাগকৈ খেদা মাইলে।
শুকজনে গৈ চায়, জৰে বিষে পৰি আছে। ক'ত টান পালি বুলি
হাত দিলে, সেইতে পানী হ'ল। সবে দেখি আচৰিত হ'ল।
বোলে এৰা জন নোহন্ত মানুহ, এহেস্তে সে মহা পৰম পুৰুষ।

আক বৰাব দু'শ ছাগ দু'টা পাট গোহালি, চাইটা গোবখ।
এদিন তেৰা ছাগ যুজাত পাছ ঠেঙত ধৰি দলি মাইলে,
দুইটোৰে ঠেঙ ভাগি পৰি ব'ল। বখীয়া বৰাত কৈলেহি, বোলে
যা ছাগ ভাল হব। বুৰা আতা শুনি বাগকৈ বোলে আৰাত
অ'ত বব বঞ্চিব জুৱাবি। কত লোকৰ জগৰ শুনিম। তেহে
গৈ পৰি থকাত পাও ফুৰালতে উঠি দাউৰ মাইলে। দেখি
সব লোকে আচৰিত হ'ল। বৰা বোলে মই আগে কৈছে।
বাক হব বুলি।

আক পাকৰি গাছ ঘাইকৈ হৈ খেদিছিল। হৰাম খা
বাটে লব দি খাপ মাৰিছোতে ঠাং কৰে পাকৰি ছিগি পৈল।
সব লৰা আচৰিত হৈ বৰাত কলেহি। বৰা গৈ চাই বোলে
জুহি। বুলি আছে। পথে গাছ পৰি আছে, সাৰি, খবকা খাই
ব'ল। আতা আগ হৈ বাম হাতে দলি মাৰি পঠালে। বৰা
দেখি বোলে ভজা হই। বুলি দণ্ডতে পৈল পানত। বোলে
অৰ্জুন দৰে হ'ল, আৰা কুক।

আক দিন কলিজি বৰুৱা গোচৰ দিলে মমাই বৰুৱাত ।
বৰুৱা, সতৰুৱা, দুই সাৰা দি ঠাৰা বন্দী কৈলে, গা ধুব নিদিএ ।
শুনি শুকজন গৈ বহি কথাবাত্তা হ'লতে তেজে ধৰি শাস্ত হ'ল,
বৰাকো মেলিলে । ৰূপ, কাপৰ, দি পঠাই দিলে, এৰি গ'ল,
জাগৰো ভাগিল ।

আক নাৰায়ণপুৰে বৰা যায় । গিৰি উলিবলৈ যাবলৈ
হ'ল । বোলে বাপু আহা, চাউল সিজাই দিবা, কিবা কিছু
মিলেই । তেহে গৈ সেইদিনা গমিৰ হাজাৰি গৃহে ব'ল ।
বৰা শুকজন ক'ব বুলি সোধাত, গুণ শীল মহিমা কোৱাত বৰুৱা
বোলে মঞি খাঞ তেহে দিছে । বৰুৱাৰ আঠৈকুৰি লোকে
খালে দুকঠি চাউল । ঘেনীত সুধি আশ্চৰ্যা অদ্ভুত হৈ পুৱা
পাঁচটকা, বস্ত্ৰ এজুৰি দি সেৱা কৈ পাঠাইছে । বিহানে গৈছে,
চ'ত মহা বৰ যুপ । একযোজন ফল্গুবাৰি, দু'পৰবেলা । হঠাৎ
বৰা গা হৰি বোলে বৃক্ষ ছাঁ নাই, এনে ব'দে টেঙাদৈ
মিঠৈ কলা পায়। হাপাহ মৰে । পাছে কিছু গৈ বৰ আহত
তিনি বাট মুৰে পাই বহি পৰিছে । তেনেতে ছটিলোক গুৰ
কল দৈ লৈ ব'ল । আতাক দেখি মোহ গৈ সব দি গৈছে
সেৱাকৈ । খাই লৈ ঠাণ্ডা হৈ গৈছে । পাছ দি চাই দেখে
গাছ নাই । বৰা মনে আশ্চৰ্যা হ'ল । মনৰ ইচা হয়, এনেহে
আতাৰ মহিমা । গৈ দু'শ ৰূপৰ থলত ডেৰ কুৰি পাৱনা হ'ল ।
আহি দহ টকা দিলেহি ।

আক মাঘ মহা সাৱতী দাসীয়ে ধান সিজাইছিল । জুই
লাগি এখোটাৰি পুৰিলে । সব টোলৰ লোকে ধৰি একটাব
জুৱাবে । শুকজন গৈ পালতে জাম খাই ভুমাই গ'ল । সবে
লোকে মহিমা দেখি আচৰিত অদ্ভুত হ'ল ।

আক বৰাৰ শাওনা হালগিৰি চামনে পাই মাৰি ধৈছে
মাধ, মাধও নাম লোৱাত চাৰি গ'ল, হবতকি গাছ জাজি ।

সবে লোকৰ দেখি ঈশ্বৰ বোধ হ'ল। আৰু বৰাৰ পাৰ সোমাই চক চুলে, ছাগ চোতাল খচে। তেহে বৰাত কলে বোলে হাহ, পাৰ, ছাগ, ধুৱা, ভাজ, আয়ু চাছি, হাত ভৰি কেশ মাৰ্জনী, শয়ন, ভোজন, গমন, হাত, কাচ, মাত, দুসঙ্গ, অনাচাৰ, ছৰাচাৰ, বিভিচাৰ, এই একৈশটা বিভিচাৰ হলে নৰ্ক। অন্ন বস্ত্ৰ নাটে। বৰা শুনি সৰু দূৰ কৈলে।

আৰু কাতি মহা বৰ আকাল দেশত। আই আতা দুই তিনি সাজো উপাসে থাকে। এদিন শুনি, বৰাক কাঁহী বেৰাতকৈ ভাত দিছে। তেহে বাগটকৈ বৰাগীকে দোপিছে বোলে যাৰ যশে শাখ সিদ্ধুৰ, তাক পাত ভেকোলা ইন্দুৰ। মই ৰাজ কাৰ্য্যে ফুৰোঁ, তই বিচাৰ নল (ৱ)। আতা মোৰ মাও বাপ, মাথৱ মোৰ জীৱৰ ঈশ্বৰ। তেহে চাউল, লোন, তেল, পাচি ভৰি দিছেনি, ভাত খাইছে।

আৰু কলনপুৰে গ'ল জাইগিৰি তুলিবলৈ। বৰা গুৰুজনক লৈ সতাই নেওগৰ গৃহে ব'ল। চকখুটি দিলে চৰা ঘৰে। গুৰুজনে বোলে চাউল সিদ্ধাব হুৱাবি, চুৱা মজুৰ্য্যৰ হাব, পাঁচ হাতৰ তলে খনাই চালে, ওলাল। আশ্চৰ্য্য হ'ল। বৰা বোলে অনেক প্ৰমাণ ঈশ্বৰ শক্তি দেখিছে। তেহে টকা বস্ত্ৰ দি সেৱা কৰিছে। তেহে ৰাজা ধন তুলিছে জাইগিৰি এঘাৰকুৰি উঠিছে। একুৰি ঘাটি টকা শিকাৰে। শাস্তিত মাৰিছে প্ৰানী। গুৰু বোলে বৰা এৰা নাই দুখী দৰিদ্ৰ লোক। বোলে উপা বজ্জ ধন ক'ব দিম কুৰি টকা, দুই এক নহই। বোলে টকা চাওঁ, হাত ফুৰাই বোলে দহো পুৰে হৈছে একা, শুদাই প্ৰানী দুখ দিয়া। গনি চাই হুমহা বেছিহে। সবে লোকে আশ্চৰ্য্য অকৃত হ'ল, ঈশ্বৰ শক্তি।

তেহে ভাত আচাৰি বৰ ভাজৰ গৃহ, বন্দী, বেটী, গৰু, মহ, জাৰ পান্ন অনেক ধন, বাৰ্তা সোধকৈ চকী দৰ হ'ল।

তবে পৰাটৈ লেটেৰু পুখুৰী পহিম পাবে ছুটি গৃহ কনাকৈ বল। এদিন হৰি পুখুৰী পাবে বৰা মেলালৈ গৈছিল। শুক গ'ল, বহাত কাপৰ ভিতৰে বস্ত্ৰ ডাব কটাৰীৰে খানি থৈছে, টঁপা ফুল পাৰি পিচ্কাইছে। গধূলি আহিছে সূৰ্য্যৰ মান প্ৰকাশ কৈ আহিছে। গৃহ খলতে যাৰ নপাবে। দহ দাব নিশা আন্ধাৰ হল। ঘৰে জোৰ লৈহে গল। বৰা অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল ঈশ্বৰ শক্তি দেখি, বোলে মানুহ আৰা নহয়, যাৰ প্ৰকাশত বাতি দিন হয়, মহিমা বাপ। আজি কালি কৈ শুকজনেৰ ন বৰ্ষ হল। পাছে এদিন উজীৰৰ ধান নিবাবলৈ নিলে মাতি। পাছে শুকজনে ধান কাতে, বনকে বাখে। পাছ বেলা উজীৰ গৈ দেখে সব ধান, কাতি গৈছে, বন বাখি নিছে। বোলে নজনা ছৱা, তোমাক কোনে আনিলে? কাহানি ধান নিকাৰিছে আৰা? বোলে এই হালগিৰিএ আনিছে, কলো আমি নজানো বুলি। বোলে যক গৈ আপুনি। আহিল শুচি। এখেত আএ বাট চাই খেদকৈ আছে। পালত বোলে কেনেকৈ আহিলা বাপু? বোলে এনে বাদি কৈ আহিলে।

আতা কাকতী আছিল বুদ্ধিমন্ত। এদিন উজীৰক বোলে তোমাৰ এহেজাব বজা দিয়া গা মানুহ আক কি পোৱা? বোলে কিছু নাই। ওলাই সোমাই লগে খৰি পাতেই বায়, পাবে যদি উপায় কৰক। পাছে কত ধনী খতিয়ী লিকচৌ, মুগা, কপাহ, জালুক, ক্ৰম লগাই দিব ধবিলে। আতা সুবিলি তিনি কুৰি টকা পালে তাতে। পাছে উজীৰ নগৰে গল। পাইকে বকৱাত গোচৰ দিলে বোলে এই উজীৰে, লগত ভাটিব কাকতী এটা আছে, ধৰ খাই দেশ ভাঙিলে আমাৰ। বকৱা হুত বিলে আনিবলৈ। উজীৰে হিত মানুহ পঠালে নিশাই আদৰ্শকৈ

বোলে, ব্যৱহাৰে গোচৰ দি লাবা দিছে, লভ্যক শীঘ্ৰে
 তৈয়াৰ কৰা বৰি বেছি তিনিখনি মিলাই জাৰিল। সেই কাম
 কৰাৰ পাছত পৰিছে দেখত। কাৰোবাৰোত জিকিৰি লিভা।
 নিজে গা, লেৰিকলৈ একফাল বৰি মিলে। কলৰ টি
 মাকট এটা লাগে, কল ঠোকাৰ কৰ লয়। লোম, তেল,
 ঘন, বজ, এনে ডেৰ কুৰি টকা ভাগিল। তেহে খিভা
 হুৱে হুৱো ভিৰা বৈলে। দিনতে ভিৰা কৰে, কল
 হাৰ, পুৰা কাটে। এদিন দিনটো কুৰি কলটো মপাই
 মাতাৰ গা বহি জাৰে গল। কলকৰে পমুৰা চৰ কৰি
 এই এটি কল পাই বাহৰ কৰ্তনেৰে কলপাতে হাতি
 কলিলে। আহি আতা বাই কুৰা কুৰা ওচি হুৰ হুৰ
 মপিকৰাৰ কৈলে, গিঠি খানি শুক ভোজন কৈলে। শুক
 বালে আএ বাটলৈ চাইহে থাকিল। সেই কাচি কটা
 চাখৰে কুৰিৰ গৃহতে সেৱাৰ। সি পাট পলু বাঢ়িহে চাইহে।
 বালে বাপু, কি চোৱা? বোলে পলুহে চাইহে।
 জোৱাকোকে কেলিৰ মাছানা। বোলে কেমেইকোকে কৈলে।
 পাছে তিনি খন কলা অৰালে। তাতে কৰ, কৰ, বাজ
 গতি দিহালে। পাছে সেই কৰে দিহালে। পলু চপ চপ
 কৰে পাত বাৰ দৈলে। শুক বোলে এমেইক দিৰ লাভ।
 চাকৰ বচাৰ মক কত বৰিহে। সি বোলে পাত পলু
 পুৰি এতমান হলে, তেও এনে কুৰি কলকোচনা।
 জোৱাকোকে কি লাগে? বোলে জিহুক, দিহা, মক, লগে
 লগে জোৱাৰ মাক, কল, লোম, পাত, দিহা। এমনি
 কলকৰ ওচিৰ দিহা। আএ কলকৰ টি একফাল বাৰ।
 শুক, দিহা। মককোকে কৈ বোলে, কল, পাৰাৰ কল
 দিহাৰ কৰ, কল। জোৱাৰ কল কৰ, কল। কল
 কল, কল। কল, কল। কল, কল। কল, কল।

হুৰুৰ 'দিক্ৰ' লোৱে নোৱাৰে জানে। তেহে 'কিহানে' উঠি
জানুৰ পাৰ হৈ গুৰুি পালেগৈ। 'তিনি কঠি চাউল দিলে
ঠেঁকীনায়ে' কলে 'ঠো জুৰি। পুৰা সুৰেণে' বাঁহাতিয়ে
হীলে পিতৃ আৰু প্ৰিয় পালে। 'আৰু আহে' বোলে
কলম সেই বিতে সম্বন্ধীয়া তাই বুলি এটা আছে, ভল'বে
ব'ল। গৈ দুই দণ্ড বেলা থকাত পালেগৈ চিকালি ব'ল।
পাহে চেতাল সুৰে গাঁথি খৰি এবুজৰ আছে, কালি এৰা-
বুলি এ আনি কুঠাৰ খান দিলেজি। বোলে আৰু কালা, তোমাৰ
আৰাৰ ভাত বাবলৈ। শুক কালি নিলে কাহ কাহকৈ। বুলিয়ে
বি'আছে। বোলে পিতৃকে লাগিব এতাৰ ভাতৰ জহুত। এ
বোৰাখান কালি ভাতে কুঠাৰ পখালিটক বাহিল। গাঁথিও
কুলল। 'মেয়েহে কলে' আৰু। সু আছাৰি দিদি পালেহি।
কুললৈ চাই ভিতৰ লোৱাল। বম্বাতিয়ে চিনিও। পাহে
মাক বেগে ভোবে তাই বুলি কই দহো। 'বোলে ব,
খাকৰ দিনত কলাইছেহি। তিনি কঠি চাউল, চক দিলে।
তাকে আঁঠুই মাতি বহালে। এখানি' পাততে পাৰিলে।
ময়ে আতাকহে ভোবে। 'আৰু কালি বালে, অৰ্দ্ধখানি
ক'ল। 'আৰু বোলে বাপু আঁঠুৰ কিবা হেতু জুখা নাই,
জুৰি এ জেলজন কৰাহি। বোলে মাৰু মোৰো মাই, আপুনি
কৰি আহক। নেবাও দুই মা পো এ ভোজন কৈলে। 'অৰু
হৈ শুক বোলে পিতৃ, তাই বুলি আহিলা, 'আৰু' প্ৰিয়
পালে। 'আৰু ইটো দিহা আহে'। 'হমাৰতে সুৰে বৈ
কৰি' দহো। 'আৰু বোলে বহুৰুত থকাতে জহান খা-
বাহুৰ' একম বাহিৰ 'বুলিলে, 'তাকে বন কৰি বঠি' বাহুৰ
বৈ- এই কলে 'আৰু কলমৰ জুৰে- বুলি 'ভাৰিয়ে
বি'আৰু- এই কলে 'পাৰি কৰিলে উভাই- পৰ হ'ল। 'ই
জাহুৰ' বৰি কলে 'আৰু- এই 'সুৰি পালে 'আৰু

হুনিৰে—সেইটো অজিৰ ক'ব কইনে? মোকো হয়? আঁতৰ
নাই? মোকো আঁতৰ ক'ব? মোকো আঁতৰ ক'ব কইনে
কুনি আঁতৰগিৰি বকলো ক'ব আহিছে কুনি। সেই জনে
গৈ কলে বুঢ়ীএ পাছে মণ্ডিৰাই মাটিএ। মোকো ভেঁ
কি অজিৰ ই বাজো? বৈ মোকো কিবা আহিছে? এই
বুনি উঠি গ'ল আগবাঢ়ি। দেখি তব ক' চাই বেলে
এমে লোকক এনে অজিৰ কি হ'ল? ভোজন আহি বাই?
মোলে অজিৰে চাবি হুনিৰো নাই। মোলে আহি
পাছেও বাৰ্তা হুনিৰ। আনি ম চৰিত্ত পাছ ধুৱালে।
ভিতৰত নি পৰীএ আহিৰো ধুৱালে। শুকনক লেজি
মিলে। ভিমিকো হুৰ, চিকা ভোজন ক'বাই জা দি বাৰ্তা
হুনিৰে। জাভা পূৰ্বৰে পৰা হুৰ হুৰ কৈ মোলে এতিয়া
ভোজন গৃহ হুনি পাইছোঁহি, ভোজা কি কৰে। বাজীএ
মোলে এতিয়া আক পৰা গৃহ মোলো মাৰা। ভোজন
ক'ব-বাৰী, মো, ক'ব, মাস, মাসী সকলো, মক মাস, কুৰি
কুৰী ককা কক, একো চিন্তা নাই। ভিমিকো বজ, জম;
সিঙল, একো মাক মিলে। কতো দিম কই মৈ মৰা গৃহে
আছে। উৰুৰী আশীও জয়িন। একদিন বাজীএ আতাক
মোকো আতাক ম বৰী। কাকক; কাল মণ্ডিত কলুৰী মলে
হাতে কিয় আই মৰী? আতাক সকলো কুৰি কৰে।
ভাৰে এই খানি মোক কুনি কটিয়া নিতি ক'ব। ক'ব
মোক। মোকো কেতি ক'ব, নিচাৰী। ল'ব। ভাৰে
বাক্য কৈছে। এখুৱীয়া মাক সিএ কবিত মোক কুনি কুৰি
মাকি মলো, নি মোলো বাই মলিলে ক'ব মলিলে মোক
মোকো মোলো মোলো মোলো, মোলো মোলো মোলো মোলো
মোকো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো
মোকো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো
মোকো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো মোলো

উৰুৰী ক'ব

এতিয়া মুলো ওচালে। পাছে সেই নিশাই বৰ বৰষুণ
 আনিলে। হাডৰ অন্তে একো জুপি ওলাই লতা বাই
 গুটি দম খালে। মাজী গৈ দেখি বোলে এই ডবা কাৰ ?
 গোট পথাৰ মাহ আভে হ'ল। বোলে তাৰা সবৰ বৈছে।
 সেইৰূপে মাহ, সবিহ, ধান, গুৰু সবাকৈ বৈ বেচে, খায় ঘৰৰ।
 কিছু টকা হ'ল হাতে। তাতে গুৰুজনৰ পাঁচ দিন পানী
 তুলি ধোলে, মিবদলে নোহাই ধুৱাই ছুৱাকৰ্ম কৰালে মাজীএ।
 একদিনা মাজীত কলে আতা, বোলে—তোমাৰ বাজত কাথ
 বুলি কয়, হাল তাৰ বয়, বেটী খানি বিবাহৰ কাল হ'ল,
 বেটাকো কৰাব লাগিল, সজ জাতি নাই মিত্ৰ কৰিবলৈ।
 মাজীএ বোলে এই খানিৰ উপাই নাই মোৰ। আতা বোলে
 জীশকৰদেৱ বটাৰ পৰা ধুৱাহাটালৈ আহিছে বুলি শুনিছোঁ।
 তাতে আমাৰ জাতি মিত্ৰ, তাই বহু সকলো আছে। তালকে
 বাৰ খোজোঁ, কি বোলা যায় ? মাজী বোলে বাক। আমি
 ভোজ্যাক এক বৰ্ষ জোৰাকৈ সকলো দিয়া যাৰ। মাজী বৰ
 নাকত এনাঞ ধান কাপৰ, মাহ, সবিন্নহ, লোম, তৈল, কচু,
 কোমৰা, খাৰ, কিছু টকাও দি আগে মোৰে মানুহ দি চৈধ্য বৰ্ষ
 বাৰি পঠাইছে। তৰাৰি ডুবি, সেইখানি পাইছেহি। আদি
 সবৰষতী, তানে পুত্ৰ গোপাল, তানে পুত্ৰ কৃপাল, তানে পুত্ৰ
 বাৰ, তানে পুত্ৰ বিকু, তানে পুত্ৰ গই, এশ বাজীৰে গোট
 বাই গজা জগন্নাথে গ'ল কথা বান্ধি নেবাটক। গজা স্নানকৈ
 জগন্নাথ পালেগৈ। পাই বাৰ বি ইকৈ বৰ প্ৰাৰ্থিলে। গ এ
 মানিলে সন্তৰ সজ। নিশা বৰ পাণ্ডাক স্বপ্ন কৰালে জগন্নাথে
 কৰলৈ, পূব দেশে বক, সন্তৰ সজ পাব। পুৱা বিচাৰি
 কলে। পূৰ্বে এৰা এৰি কৈলে বাতিনলৈ কথা বজা শুধে।
 বোলে কোন কলৈ বোৱা ইক ? কতো বোলে কুৰাকৰ
 মাক, কেহো মাহেবৰে, কেহো সেতুপথে, কেহো বোৱলৈ

বদৰিকাঞ্জে, কতো অৰোধ্যা, কেহো সন্ময়ে, কতো
কুকৰ্জে। এই মতে দহ আঠ গোট খাই—বাওঁ বুইলে।
এঞ বোলে সবে কথা এবিলাইক; মই আক দেশেহে উজাই
যাঞ। এই বুলি গা সাৰি গুৰু জনক পাই ধৰ্ম্মক ধৰি
সন্মতে আছে, গুৰুজনে বামদাস নাম দি থৈছে। স্নান
কৰিছেহি, তেঞতে বাওঁ। স্নানিলে, বোলে ত্ৰিশৰুবেউ
বটাৰ পৰা আহিবৰ শুনিলাঁ হইনে? ক'ত বইছে? বোলে
হয়, আমিএ ভাৰাৰ লগৰে। কিয় স্নানিলা, তুমিনো ক'ব?
আতা বোলে আমাকে দীঘলা কাথ বোলে। স্নানিলোঁ
কিয়, ভাৰা লগে জ্ঞাতি মিত্ৰ সবে আছে? তৈতে বেটা
খানি বিহা দিব লাগে, বেটাকো কৰাৰ লাগে পালে। তাওঁ
বিচাৰি আহিছোঁ। বাম দাসে বোলে বেটা খানি দিলে
আমিএ কৰাম। বেটালৈ বিচাৰ কৰা যাব। বোলে তেনো
আমিও দিলোঁ। আক তোমাতে। মিত্ৰ হৈ ভৰা বস্ত্ৰ তুলি
আনিলে ভাৰাৰ গৃহতে সোমাল গৈ। নাঞ উজাই পঠালে,
এটি গৃহ কৰি তাতে ধলে। (.....তানে পুত্ৰ বামচৰণ,
হুহিঙা উৰ্দ্ধিলা, হৰিচন ঠাকুৰত দিলে, বামচৰ পুত্ৰ দৈত্যাবি,
জিপুৰাবি। নবহৰি জিপুত্ৰ। বিকাই ঠাকুৰ, তানে বেটা
মনি, তানে পুত্ৰ ৪ কাহু, অকণ, পৰাণ, কপনাবাৰণ। কাহুৰ
পুত্ৰ বসুধৰ, অকণ, তানে পুত্ৰ পৰ্শ্বানন্দ, আত্মাবাম,
পৰ্শ্বানন্দ পুত্ৰ হাটিৰ বাপুৰাম, কপনাবাৰণ, পুত্ৰ ৪
ভোপৰাম, সন্তৰাম বাপু, ভদ্র বাপু, বিজই বাপু।)
পাহে শুভ বাব, তিবি, মাহ, চাই উৰ্দ্ধশী আপীক বিবাহ
দিলে। ত্ৰিশৰুবেউৰ একধৰ্ম্ম পাহতে আতা পাই বিহা দি
হৰাহ বৈ, আইক এী জমাই লগে থৈ নিতাপুত্ৰে সন্মোখন কৈ,
মিত্ৰ বাহ্য ভাতৃ দেবাৰ্জনে গ'ল ভটিয়াই নিমাই হুঁদৈৰ সাক্ষী
কৰুকা পাই গৃহস্থ-দেৱতালৈ বস। বসন্তৰ মন্ত্ৰিৱাকৈ যোমি

বামদাস

ভৰ্ম্মক
বিবাহ

আধবেধ কৈ চৰিয়াত পাও পথালিলে, পৰিষে সেৱা কৰিলে।
 চাই বোলে এইটি নো ক'ব হাঁতে ? আতা বোলে সি যাকো
 গৈ বৈমাতৃ এজনী তোমাৰ বিহা কৰালে।। ভোৰে কনিষ্ঠ
 কান্ধ হয়। দামোদৰে সাবটি ধৰি সাদৰিলে, লোটা দিলে,
 পাও ধুলে। তেহে তিনি পিতাপুত্রে আনন্দে ভোজন কৈলে।
 দামোদৰৰ পুত্ৰ নাই। চোট আতাক বোঁ মাতৃএ বৰ বেধ
 স্নেহ পুত্ৰ বোধে কৰে। পাছে ভৈতে আতা গুৰুজনক বাজে
 অধ্যাপকৰ ছাত্ৰশালে পঢ়াবলৈ দিলে। এক বৰ্ষে সাত
 ব্যাকৰণ, ভাৰত, পুৰাণ, ভাগৱতখো শিক্ষিত হ'ল, একবাৰ
 কলে পুত্ৰ কব নালাগে। আহি কায়খালি পঢ়িলে। পঢ়ি
 পিতাপুত্রে উজাৰ খুজিলে। কালৰ প্ৰমাণে আতা চলিল।
 ছয়ো ভাতৃএ নিকিতা নদীৰ তীৰে চিতাকৈ দহন কৰিলে।
 গৃহে আসি অসন্তোষকৈ আছে সুৰ সুমাই। গুৰু বোলে দাদা
 কিয় অসন্তোষ কৰা ? বোলে বুপা, মই হয়হে ভৰাৰী বকৰা
 নাঞ, ভিনিকুৰি টকা ধাৰহে লোকৰ। আক এই দেশত
 এখ চকুৰি টকা হলে কৰ্ম কাৰ ভোজ হয়, নিয়মকৈও তিনি
 কুৰি তেও লাগে। বামুনৰ কাৰণেই বকা নাই। হাতে
 আমাৰ দেবকুৰিহে আছে। আবে কি কৰিম, বুদ্ধি পোৱা
 নাই। বোলে দদা গোট। চাৰি টকা দিয়া, চিন্তা এৰা।
 দিলে, ডাকে ডকাই কৰি। চোট কল লৈ বৰ অট্টোচাৰী
 অধ্যাপক কল্লী, কবিত্ত, মিচিম এই সবক কৰে পতি-পৈ
 শিকা, মহা, আদমহা, একাএন দি যাতিলে সন্তৰ্পণকৈ
 নাহাবলৈ। পাছে মহা কাৰ হ'ল, অনেক জৰা ভৰিপুৰ হ'ল।
 কান্ধ বৰ সৰু নাৰাধৰ দেখি সৰু ভোৰ নৰ্গল। পুৰোহিতহে
 কৰি দাব দৰিদ্ৰ কৰালে। তেহে ভোজ দিবলৈ ধৰিলে।
 দিকেন্ত হাত পাৰলৈ নাই। পাছে এটি জৰী মৈ ৰ'ল
 দাবলৈ। হুটা কান্ধ হাত আনিব, সি পোৱাও নহয়।

বহুকাত
 মাথৰদেৱৰ
 শিকাবত

পিতৃৰ মৃত্যু

কুমাৰী। পৰে মথকৰা দেখি বোলে ইহঁতৰ ভোজত গঞা দাঁৰিবহে। গৃহে দদাএক দেখি বোলে উপা, কি কৈলি ? কি মাহ আনিলি ? পুত্ৰ ভোজ দিব লাগিব, দাঁৰিবও। ই দেশত আজা মাহ বেয়া হলে, দাঁৰেও, ছুছবি খায়ও। পাছে শুকজনে বোলে দদা, আমিএ চাউল সিজায়। এই বুলি মাহ ছুটা বাচি পেটা কাটি খুই কলত জ্বৰি দি আৰি কিচা কাভি ডাবৰ পাতি চেপিলে, খামুচিলে, চালে হাৰেহে ব'লগৈ। অগ্নিসম জলত দিলে, গেট হৈ পৈল। কটাৰীৰে কুতি আদ খাব কৈ, টেলা দি, ভাজি কৈ লোন, জালুক, বনী, গন্ধ, গাঠিয়ন দি, মাহ, মণ্ড, মাটি পাঁচোখন আজা আয়োজিত হ'ল। বাচি দিলে, গঞা জ্ঞাতিএ বোলে ভেনে মাহ এনেইয় বুলি কোনে জানে ? একোদিনে খোৱা দেখা মাহ আজা নাইপা, নাকুত নাকুত, আমাক এই টাতে আজা সবহকৈ দিয়া, খাব মাহ চোৱাটো এৰিলোঁ আক। দিব ধৰিলে হুও ভাট। অন্ন আজা বাঢ়েহে, ছুটুটে। মৰদে খাই গ'ল, ত্ৰীলোকে দিনাত খাই ওৰ কবিব ছুৱাইলে। জিৱা-কৰ্ম ভোজ কৰি আছে।

দামোদৰ দদাএক খাব, খনৰো ধানৰো সাধেহি। দেখি বোলে ভোমামৰ যে খাবলৈ নাটে কিবা অভাৱ কৰা হবলা ? বোলে বুপা কি কৰে ? শুক বোলে কিয়, বাতিতে গৃহ আওতাই চাউল সিজাই খোৱা, বাহি গা নহয়, ডাতে নথৰা ? এই এটা, আক বেলা দেব পৰত পাই দোহা। বংস ভ্ৰমাত মৰে, এই এটা। আক বাতিতে নি হাল জোৰানি। এক বোধ অভাৱ কাৰণেই খাবলৈ নাটে চাউল কানিএ। বোলে দদা হুটাবাৰ বেতি আমিএ কবালোঁহতে। বোলে বুপা, "লাবা বে, কৰোৱা।" পাছে হালোৱাক নি মাটি সীয়া চাই খাব বোৱা। ভাবে আঁৰখানি এৰিলে। দুই ঠাই ভাবে হাল জোৰাই কলৈ

আচল
ব্যতিকৰণ.
অনাটন

ধান। দুপৰ নৌ-হাওতেই মেলায়। পাছ বেলাও গধুনিহে যায়। তেহে গুৰু বোলে দদা, ভ'বাল এটি আৰু সাজিৰ লাগিল। বোলে কেলেই? মাটিও হুতু আদখানি এবিলা, হাল জোৰে বেলাকৈ, মেলেও বেলেতে, পথকৰা যায় তিনি পৰীয়া, আগটাকত বো মাখন। তেও এটি সাজিলে। ধান দালে, চপালে আগবটো ভৰিলফো। ভৰি কতখানি ব'ল আদিকি। মৰাই মেৰতে থলে ছ'শমান। বোলে দাদা, কাৰ খাৰ আছে সূজানি। মাহ, সবহ, গুৰ, তাকো অভ্যদয় কৈ পাই বেছি খনবো নিৰ্ধাৰী হ'ল। “আপুনি লক্ষীপতি, তান কি বস্তু কতি”। আকতো কুৰি কবাই আহন্ত। ভবাৰী বকৰা কাহিলা পৈল। বোলে বাপু, বাজাব পালে আছে। গুণে এক চাইটা মাহুহ লোন, তৈল, গুৰা, পান ভাবে বনে আছে পাইছোঁ, ঘৰে পৰি থাকিলে আমাক কোনে দিব, গুচাবহে। মোৰ হ'ল জ্বৰ কাহ দিনা চাৰি থাকিব পাৰা। বোলে দাদা সজ। পাছে গৈ বাজাত ভেটাই চিনাই থলেনি। তেহে বাজা বৰ দয়া কৰিব ধৰিলে। যেই বাক্য বোলে অখণ্ডিত। ধীৰ, গহণ, গম্ভীৰ, ধৈৰ্য্য এই দেখি ভায় উচিত প্ৰবৰ্তন। পাছে একবৰ্ষ অন্তে বৈভৱ ঔবধ খাই গা সজ হ'ল। পঠাবলৈ গৈ যা বুলিব নপাৰে খাটনি দেখি বাজাত। গুৰ মন বৃত্তি বোলে দাদা, তোজাই থাকা, আমি গৃহলকে বাঞ্ছ, কত পাপ সিজ। বোলে বাক বাপু, বকগৈ। গৃহতে আচন্ত। একদিনা বোলে দদা, মাতৃটি আছে, কিছু নাই; আমাত্তে আনা, পত্নীও চলিল, তাকো জনা নাই। বাবকে খোজোঁ, কি বোলা যায়? বোলে বাক তেনো। দুহাহাটীৰ পৰা গুৰা সজাই দুদৈক ধৰি পঠালে বৰ্তাদি। উজাই এদিন দৈব উদয় চলিব ধৰিলে। গুৰুজনে বোলে কিবা আৰু টাৰেই হয়? জাৰাব বাজাতে ছুনি গ। জহাৰ মান গুৰুকে ঠে

গ'ল এৰি। গৰু চৰা লৰা দেখি বোলে মোক বাম ভোলহঁক। বোলে কেনে কৈ? বোলে গোচাৰি পৰা মেলি জোৰাই যি জাক লৰা বল দেহঁক। পাছে সবেও দি বল দিলে, ধৰি আহিল ভাতে। নৈ কাষে বাজপথ, পৰি আছে। হুপৰীয়া গাঞৰ লোকে দেখি বাৰ্তা কলেহি দদাএক নাই, বৌ-মাতৃ চাকৰ ধৰি পিৰা পিঠা দখি দি খেদাকৈ নিশাই পঠালে। পুৱা পাই খুৱাই, খুৱাই পিৰা দোলাকৈ নিলেহি। পালত পৰম ব্ৰহ্মৰে বেজে ওঁৰখে চালে বৌএকে, সজ হ'ল। হমায়ে গা টকাই খাহি এটি ভোজন কৰি সজ হ'ল। খুৱাহাটাৰ তামোল বৰীয়া লাখটকীয়া ধনাই মুদৈ গুৱা সজাই নাএ ধৰি পুহু উজাই আহিছে। ভাজ মহা হোকৰাকুহীয়া হিবমল লোন মুদৈএ চিনি পাই বিশ্বনাথে বাৰ্তা কলে বোলে খেদাকৈ গ'লে বা মাৰক দেখাগৈ, নাপৰা টান। তেহে গুৰু খেদকৈ, গিড়ও গ'ল মাতৃও নেদেখোঁ বুলি গোসানীলৈ এজোৰ পাঠ। মানি বোলে যেন মাতৃক দেখোঁগৈ। ভৰাৰী ডুৰি পাই নাৱৰ পৰা খেদকৈ উঠি গৈ দেখে আই সজ হ'ল। বোলে শাখ, সিন্দূৰ থহাবহে লাগে, আতা চলিল। আইএ শুনি কান্দি ব্যাকুল বিহ্বল হৈ সবে থহাই গা স্নান বস্ত্ৰ পতিলা দূৰ কৈলে। সতাকৈ সজ হ'ল। পাছে বামদাস আঠেক বোলে বৈনাই, আই নাপৰা শুনি পাঠ। এজোৰ মানিলোঁ গোসানীক, আনি দিয়া, পূজাতে কতাক, পালেহি দিন। বোলে বোনাই, বোৱা আজি। তাৰা গৈ গুৰু সেৱাকৈ গুচি আহিল, নাপালোঁ বুলি। শুনি গুৰু বাগি বোলে মৰ মৰ, "বামত হোজৰা বুদ্ধিত পাগল, বিহানে টকা দিলোঁ, নানিলি ছাগল। "তেওঁ বোলে কি পাঠ পাঠ কৰা, আৰু যি বাৰা কৰ্ম কৰে নবকতহে মান। বোলে তই তালেহে নাম? কোনে কৈছে?" "বুৰ্খা আগত বেন কথা কহ তৰ।

ধর্ম চিনাঙ্গস কিছু নাকানোহোঁ মঞ ॥

বোলে বাবাহে আক বাত কর্ম লেখি ধৈছে ভাবাব আগত
একাবাবো মাতিব নগবা, একে আবাবে নিমাত কবিব।
বোলে “মোব আগতহে বব বাগ গোট, শঙ্কব গুবি পালে তুমি
হবা সোত লোট।” বাগি বোলে ব’ল চোন বাঞ, দুর্গা
দেবীকে নো কোনে কেনেকৈ খণ্ডে চাঞ, যাব সৃষ্টি মায়াত
অজ্ঞা হব সবাই নাই। ওলাই চায়, বেলা চোট হ’ল। বোলে
কাঁলে বিহানে ওলাবা, যাম। পুরা স্নান কৈ ছয়োজনে
বজুকীয়া ছবুবি, পকা গুহা এচক লৈ গৈ দেখে ত্রীশঙ্কবদেব
বিহানে শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুচ সেবাকৈ, নাম কীৰ্ত্তন কৈ
ওলাই ভক্তে সমে চালিতে কৃষ্ণ কথা চৰ্চি বসিহস্ত। দেখিএ
গা-টি জাকি মাৰি লোম সিহবি পৈল। কোটি সূৰ্য্যাব
সদৃশ জ্যোতি, পৌষবর্ণে, ছত্রাকৃতি মাধ, নীল আকৃতিত কেশ,
শঙ্খপ্রায় গ্রীবা, কর্ণত মকব কুণ্ডল, চাক উজ্জ্বলিত। পদ্ম
পাহী সদৃশ আয়তলোচন, মদন চাপ ক্রম যুগ, নাসা তিলকুল,
অধব বস্ত্রিমা বাতুল, পূর্ণশশী মুখ পদ্ম, দশন কুম্ভকাব পাণ্ডি
দাবিহ, বেত হস্ত, বাক্য গভীর, মধুর অমৃত বববে, চাক চিবুক
ভ্রাম, সিংহ বহু স্বর, বহল বাহু বক্ষস্থল অখণ্ড পত্র নয়, ভূজ
বানুকীপ্রায় আভামূলস্থিত, বদ্রব মোলান অঙ্গুলি, নখ চন্দ্র সম
জ্যোতি, নিতম্ব কুব কটি পীত ত্বনি, উক বামকল জাহ্নু স্তম্ভাম
নবপন্নর পাদপদ্মকোষ, বদ্রব পাকবি আঙ্গুলি, পদতল ছতর
পক চিহ্নে বিখ্যাজি নেত পিচুবা, উজ্জ্বলিত, সাগব সদৃশ গহন,
পৃথিবীর সম সহন, বুদ্ধি বৃহস্পতি, ধৈর্য্যে বেক গভীরে বিকু,
এনে দিবা ঋণ দেখি চন্দ্রকাব হৈ বামদাসে পবি দণ্ডযতে
বসিলে, সজোচিত ভাএ চোট আভাও পবি নমস্কাব কবিলে।
গুচকবাব প্রাতসে কবিন ভুজ, কবিত্ত হৃদয় লখা কর্ম জিনি
সজোবে আছে। দেখি বেদব গভীরে মহাপুরুষ গুচ কহু

মাধবদেব
শঙ্কবদেব
সৈতে সাক্ষাত

বাক্যে স্মৃছিলে বামদাস, আৰা কোন? বোলে বাপ, বৰকনা
কাথৰ বেটা। তেহে গুৰু বোলে অ, মনোহৰী নাইব বেটা
এমান মৰদ হ'লনে, বাটে গছ লগ পালেও নিচিনো নেপা।
বোলে তোমাৰ প্ৰতাপ বায় আছে? বোলে বাপ, কি
সোখা বায়, কাইলৈ অত্ৰাহতী ভুৱন হব, বেলবোন্ধন
হুৰ্গোৎসৱ।

পাছে শ্ৰীশঙ্কৰ দেএ মুখ বাত কৰিলে বোলে বাটকৰ্ম্মৰ কথা
কোনে স্মৃছিলে? কি বাত কৰ্ম্ম বোলা যায়? গ'ল। এ
নাহি, মূল কৰ্ম্মহে। তেহে অনেক প্ৰবৃত্তি, আগম, তৰ্ক, নীতি,
জ্ঞায়, কল্প, স্বৰোদয়, অনেক মাৰ্গৰ শ্লোক আনিব ধৰিলে।
শ্ৰীশঙ্কৰদেএ নিবৃত্তি বাহকৰ আনি খণ্ডি পেলাই

“হংস ছাগ, কাটি ঘিটে কথিৰে কৰ্ম্ম কৰে।

সি যেন স্বৰ্গে যায়, নৰকত নো কোন গৰে?

বোলে নাজানিসে ব্যাসে কলে বোলে বেদৰ শাখা, ব্যাসৰ
ভাগৱত চম্ভৱ আগে জলৌকা, সূৰ্য্য আগে বন্তী আগম কৰি
ব্যাসৰ মন কণ্ঠাৰ বিহিনে নাঞ সাগৰে ফুৰাদি মন অখিব
হ'ল। নাৰদ কণ্ঠাৰ ভাগৱত ব'ঠা ধৰি কলে, অজ্ঞান অখিব
চৌ বতাস নিৰ্ম্মল হৈ জৰ চৈতন্ত মাত্ৰা সবাকৈ দেখিলে। এই
শ্লোক মাতি অৰ্থ কলে। এই মতে আনে, তাৰা বগে।
প্ৰবৃত্তি, নিবৃত্তি, তিনি প্ৰহৰ বেলি বাদ কৈলে। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ
‘তকবুল’ শ্লোক আনিলে।—এই শ্লোক নাতি অৰ্থ দৃষ্টান্ত
কলে—প্ৰাণৰ ভোজনে ইন্দ্ৰিয় তুই, বত্ৰিখ অলকাৰে কঢ়ালে
শিব নহলে অশোভন। এই মতে চৰ্চ্চিলত সেৱা কৰিলে তৰ
সৈ। বোলে বৰাৰ পো, বোবানে এতিয়া? বোলে বাপ
নৰাক। বোলে দেখো আহিত সেৱা কৈলা, এতিয়াও সেৱ
কৈলা, কিয়? চোট আতা বোলে আগে বি কৰিলে মৰ দুৰ্গ
বিৰাৱ মানি, এতিয়া বি কৰিহে। অতৰ পান পৰমত বিৰাই

জীৱ কৰি গুৰু মানি। পাছে ছয়োজনা বিদায় কৈ গধূলি
ভৰাৰি ডুবিলে গল।

মাধৱদেৱৰ শব্দ

পাছ দিনা মাহ, চাউল, জৰা, পুৰা গুৰা পান বস্ত্ৰ
হৰিচে গৈ বস্ত্ৰ লভিছে আহি দিনা চাৰি আছে। আহিনৰ
পূজাৰ সময়ত গৈ বাম বাম গুৰুক নিছেহি। প্ৰসাদ
নৈবেদ ধোৱাই কটাই বিষ্ণু পূজা কৰাইছে। বোলে
অশ্ব দেৱ নামে ফুল পাতো নিদিবা। বোলে সজ কৰি
ঘোৰা কীৰ্ত্তন ও জাগালে। প্ৰসাদ ভাজি চকতকৈ
আনিলে গুৰু ঠাইলৈ। বোলে বৰাৰ পো, ইয়াক দহো
লাবিব নৌ হয়। বোলে বাপ সি নহয়। ৰাজাৰ হেজদান
পাত্ৰৰ কি? বোলে কিনো? বোলে বিষ্ণু নৈবেদ হে তাক
আমি কিয় কৰিম? বোলে কালি লাগ পাই গৈ এক
চিত নিচই বিষ্ণুত পূজি প্ৰসাদ আনিছে। এগৃহৰ
জীয়ে বুজাব নপাইলো। বোলে ৰামানন্দৰ মাক ধবানি,
স্নানকৈ লম। পাছে শৌচ শুদ্ধি স্নান গুৰু সেৱকৈ
প্ৰসাদ ছোট আতাকো দিলে। আই, ঠাকুৰ ভকতকো
দি ভোজন কৈলে বিৰলে ছয়োজনা গুৰু আলচি এক দৃষ্টান্ত
কৈছে। এক বুঢ়া বুঢ়ী ছয় অৰণ্যত গৃহ, পূজা হ'ল।
সি সমস্ত ধৰে বুঢ়া বুঢ়ী বুলি। পাছে ছয়ো আলচি বোলে
আই বোপাই ছয়ো ছইক বোলোঁ। ই লবা শুনি তেহে
বোল ধৰে। এতেকে বৰাৰ পো, শিশু গুৰু ভাৱ দেখালেহে
ধৰিব আতুৰা জীএ। সেৱা হল গুৰুজন, সেৱকৰ
ভাৱ ললে ছোট আতা। আগৈ বস্ত্ৰ ভিনটীহে
আছিল, গুৰুজনৰে পূৰ্বে চাৰিপোৰা সেৱকৈ দেখাৱ লেৱকত।
নিতে কুক কথা শুনে ছয়ো বেলা আহি গৈ। গুৰুজন ভোজন
কৈ একেৰি শোৱে। ছোট আতা আহি বৈ বহি থাকেহি।
গুৰু বোলে ৰামানন্দৰ মাক, মাধৱ ৰাক্ষস আহিলে আমাক

জগাবা ! পাছে হৰিপ্রিয়া আপী জগাই গৈ বোলে আতা, মাধৱ বান্ধৱ আহি বৈ আছে, উঠা যক । উঠি বোলে আমি জানো মাধৱ বান্ধৱ বুলি তুমি কালিৰ ছদ্মা, তুমি জানিলা কি কৈ ? এই বুলি মুণ্ডত চুহুৰ কৰিলে ।

এদিন গোসানীয়ে বোলে বামান বাপখন, তাৰা দেখো কালি বেলা ভাটীত গৈ বেগেই আহে, চাউল বা সিজায় নিসিজায় ? অ'তে লবলৈনো কি ? বোলে সোধা যাৰ । পাছ দিনা আহিলত স্নুখিলে বোলে কালি যে বিয়লা গ'ল, চাউল সিজাব পৰা হ'ল নহ'ল ? বোলে বাপ, নহ'ল । বোলে আমাৰ অতেনো লবলৈ কি বোলা যায় ? বোলে বাপ, তোজা ঠাইত নলৈ ক'তনো লম, যাৰ প্ৰসাদত সেৱাকৈ সংহাৰ তৰিবলৈ আশা কৰিছো ? তেও আমি ভিতৰ চাও । ভিতৰ সোমাই গৈ দেখে একালে পতিলা, এচুকে ভিটি বান্ধি ঘট পাতি আমডালি আৰা সূতা থৈছে । বোলে মাতৃ, এই কি ? বোলে বাপু, তোজা স্নুখিব নালাগে ; চাইটি ছাদা চিতা আছে, আৰে কিবা পাৰতেহি কাৰণে থৈছোঁ । বোলে ঘৰতে পৰম ব্ৰহ্ম, তাৰা যো বিস্মি দূৰ কৰিব নপাবে, এই ভোৰে দূৰ কৰিব, যাৰ দাসী ঘৰ দেউতি ? এই বুলি মৰিয়াই ভাজি পাচি ভৰি কলা কাউতে উঠালে নি । গুৰু বোলে, আমি কলে নলয়, এতিয়া পাইছে কাজীএ । তেহে স্নানকৈ আহি বোলে মাতৃ পাগ পাত্ৰ দূৰকৈ বজ্ৰ খুই থাকে টোলা স্নানকৈ উপাসে, থাকি চাউল সিজাবা । পাছ দিনা আহি গুৰুজনক সেৱাকৈ ভিতৰে গ'ল । সেই ক্ৰমে আহিল আহি বস্ত্ৰ লভি । পাছতে শিৰ দি সেৱা কৈ বোলে বাপু, সূৰ্য্যক কুহলীএ চকা দি অগ্নিক ভৰে চকা দি ঢাকিছিল । তোজাহে চক্ষুৰ পতাল শুভাই দিয়া অস্ত্ৰন দিলা আজি, প্ৰভুৰ মাৱাত ভালেহে ব্ৰহ্মক বিজ্ঞতি, ইন্দ্ৰো লখে, মোৰে মাত্ৰা মোকে চাকে । বোলে মোৰ গুৰুজনক

দৰ দেউতি
ভাজি উঠা

কি বুলি জানিছা? বোলে খারী বুলি। বোলে তাবা পূৰ্ণ
ইন্দ্রবো ইন্দ্র, তুমি লক্ষ্মী। আক মাতা কি বুলি? বোলে
বামানন্দ বাপ বুলি, বা হৰিচন্দ বাপ বুলি। বোলে সামান্ত
লোকবহে ই সমক? বৈকুণ্ঠৰ বস্তু আমাৰ গোসাই বুলিবা।
শয়ন কৰা কেনেকৈ? বোলে একে শয়্যা পাটি গাকএ।
বোলে তেনেকৈ কৰা নাযাব, নাভিৰ সমে মাথা থৈ কৰিবা,
সেৱাকৈ শুবা, ধূলা লৈ উঠিবা, এতিয়া চাউল সিঁজাক গৈ।
হ'ল, দুয়োজনো গুৰু আনন্দ মুখে ভোজন কৈলে। বসি
মুখশুদ্ধি কৈ বোলে বাপ, আপোনাৰ বাক্যে এসকল ভোজন
কৈলোঁ। গুৰু-পত্নী অৰ্দ্ধ শৰীৰ আপুনাৰ, আক বোলা নাযাব,
অপৰাধ হই।

বিষ্ণু প্ৰিয়াক
মাধৱত বিবাহ
দিবলৈ কামনা
আৰু
মাধৱসেৱক
উত্তৰ

এদিন গোসানীএ বোলে বিষ্ণুপ্ৰিয়াক তাৰাতে বিবাহ
মিলোহঁতে, শুধিব কি বোলে। গুৰু পাছদিনা শুধিলে বোলে
এখানি বাক্য বুলিব খোজো-কৰা কি নকৰা? বোলে বাপ,
সৰেখানি কৰা যাব, এটিহে ৰাখিব নপাবিম। জীৱৰ কুশলৰ
হেতুহে আপুনাক গুৰু মনা গৈছে। মায়াময় বিবয়, পশুপতী
শৰীৰভো পায়, আক লাগি আশা-ভাৰবা কৰা নাই বাপ।
বোলে বৰাৰ পো, গড়বাছি বুলিলে সজ, প্ৰাণৰ সংশয় নাই।
বিনাগড়ে বুলিলে ভয়। বোলে বাপ, গড় বাছি বুলাক একাক
কেজিয় বোলে কোনে? বিনাগড়ে বুলিলেহে বুলাক। ডেহে
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে-কাত বলে বোলা? ব্ৰহ্মা সদাশিৱ
বিনা নিৰ্জ্ঞান গৰুৰ বাক্য বুলি পাইছে; চেষ্টা হেৰাই মৰে
বিক্ৰতি হৈ। বোলে বাপ, ভোজ্যৰ অন্তৰ হই চৰণত থৰি
অৰ্গমোক নৰতক মানে কুল্য কৰি। বোককো অভিনাৱ
নাহি হ'ব, জোৱাৰ চৰণ কেবুৰ এৰি। নপাত ব্ৰহ্ম হৰে বেএ
বাক, হেৰুৱাবি নাথ বাখা আমাক। এ বাপ, সন্সাৰ ভিৰি
জালে পূৰ্বি মৰ্ত্তকৈ ৰাসবোতে তুমি, খেটা নগোষ্ঠ; তুমি কৰাৰত

পানকৈ পদ খেতহুৱাইয়াত জিৰাওঁ দিনা চাৰি। বিবয় বিব
বহিহুত নেপেলাব ঠেলি। বোলেবি আপোনাৰ অভয়পদ
আজ্ঞয় বলেহে কঞ। তেহে বোলে বৰাৰ পো, আক দিনা
চাৰি আগে লাগ পালোহেঁতে তোমাক, এ আমিও বামানন্দৰ
মাকক বিবাহ নকৰিলোহেঁতে। তেও কৰাইছো বুলি গৃহ
বন্ধকুপত প্ৰাণত্যাগ কৰা নাযায়। হৰমোহনৰ কীৰ্ত্তন
কৰিছিল সেইধিতে ঘোষাত দিছে “মাধব বাঁহৰ দেৱ হবি কৰা
চুপা দাসে ক্ষেমা কৰি।” তেনেকৈ বুলিলতো আইমাতৃৰ
আপীক দিবৰ প্ৰবীন চিত। পৰিচৰ্যাখানি কৰাই, কঠ পৰাই
দিএ, গুৰাখানি দিৱাই, বহুালৈ মাছ গাখীৰ, শাক, লোন ভেল,
হলকীয়া বেদেনাটি দি পঠাই, শয্যাখানিও পৰাই জোকৰাই
য়। এদিন ছোট আতা আপীক ধৰি কহে তুলি বোলে তুমি
গুৰু ছহিঞী, সেৱাৰ বন্দনী, আমাৰহে বনকৰা বুলিনি গুৰুজনৰ
আগত ধলেগৈ। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে, বামানন্দৰ মাক
চাৰাহি। মই কওঁ নপতিৱা, নিগুৰ্ণত গুন দিব খোজা?
তাৰে পৰা নপঠাই আক।

হুজনা আইৰ ছুটি ছুইঞী। কুষ্টিত নাম, মন্তকল্যা,
কল্পিণী; আএ দিয়া হৰিপ্ৰিয়া, বিষ্ণুপ্ৰিয়া। হৰিপ্ৰিয়া আপীক
হৰি জমাইত দিলে বিহা। সক আহৰ ছোট আপী আছে
বৌবন বয়স হৈ, আপে জ্যোতীৰ্ময়, চক্ৰে সূৰ্য্যে বধ বাধে, লক্ষ্মী
পাৰ্শ্বভী সম। বসে তেহে ফুটি ৰাই, গৌৰ বৰ্ণ, ত্ৰৈলোক্য
মোহিনী দিব্য কন্যা। একদিন দেখি মায়াক শক্তি বোলে
কোন বৰ? বৰ্ণ চুৰ হে কৰিব লাগে। এই বুলি বোলে
আপী এটি বস্ত্ৰ দে বোক। বোলে আতা কি বস্ত্ৰ? বোলে
তোমাৰ বগটি দিৱা বুলি হস্ত পাতিলে। আপীএ আতা দিহে
বুলি দিলে। হুই হাতমোহাৰি পেলালে। ভাবেকৰা ঈশে
বস্ত হৈ শুকাই বীলাই পৈ কুমাৰ কুহিত শব্যাত্তে কৰিহে।

বিষ্ণুপ্ৰিয়া বস্ত্ৰ

নামত দিবস
আবিৰ্ভাব

আক এদিন ঘোষা কীৰ্ত্তন গাইছে। ওভাৰা বৰ্ণৰ দৰনা
পুস্পৰ জ্ঞাণ উঠিল। শুকজনে বোলে বাগুসৰ, নাম নেবিবা,
জগন্নাথ আহিছে দৰনাৰ জ্ঞাণ উঠিছে। সেই দিনা বামদাস
নাই। পাছ দিনা আহিছে। শুক বোলে কালি নাহিলা
জগন্নাথ আহিছিল, দৰনা পুস্পৰ জ্ঞাণ ওলাইছিল, বোলে বাপ,
মই মহাপাপী, ভাগ্যহীন, দুৰ্ভগীয়া, নাপালে।। ‘অন্নতো
নেদেখে অন্নযুক্ত লোকে’। ব্রহ্মপুৰানৰ কথা তুলিলে। সেই
ক্ৰমে আকৌ জ্ঞাণ উঠিল দৰনাৰ। শুক বোলে নাম লোভী
এফু কালি বি আহিল, অজ্ঞে, আজি একা বামদাসৰ
প্ৰসাদত হে পাইছোঁ সবেও। বোলে পূৰ্বে ত্ৰেতা যুগে
ইন্দ্ৰদ্বায়ে বাজসূয় যজ্ঞে যজি ওষেবা পুণ্য ক্ৰেত্ৰত জগন্নাথ
ধাণি সেৱা পূজা ভোগ দি ৰাজ্য, দেহ, ছহিতাকো দি
আছে। নিজে ভোগ নিৰ্দ্দালি পাস্তা দিয়েনি। একদিনা
ভক্তিত বশ হৈ পূৰ্ণ জগন্নাথ চৈতন্য হৈ গৈ পাছৰ
পৰা ৰাজ্য ৰাজকথা চৰ্চি আছে, পাস্তা দিছে বুলি
হস্ত পাতি ললে, গহন গধুৰ লাগি গা জাকি বাম মাৰি
লোম থিয় হ’ল চাই উভতি কৃষ্ণ। তেহে খৰ্গ ধৰি
সক গাঁঠিতে ছেদকৈ দস্তব্ধতে পৰি কান্দি স্তুতি নতি কৰিলে।
পাছে সন্তোষ হৈ বৰ দিলে, হাত পূৰ্ব্ববৰ্ত্ত হ’ল। কটা
হাতে গৈ পাৰত পৰি আছে। নিজ ভৃত্যৰ বস্ত্ৰ, বৰ দিলে,
দৰনা পুস্প হ’ল, চিহ্ন ব’ল পাঁচ আতুলিব। মহাতত্ত্বৰ অজ
দেখি সদায়ে নেবে জগন্নাথে।

দৰনাপুস্প
উৎপত্তি

আক মাঘ পুহ মহা সেৱা ধৰি, আনি ৰাজতে জুই ধৰে,
শুকজন বসি থাকে নাম সেৱাকৈ। ভক্তে নাম কীৰ্ত্তন কৰে।
বামদাস আটে ওলা, প্ৰজ্ঞাদ চৰিত্ৰ পদ পাইছিল। “হাতে
পলে ৰাক্ষি অগ্নিত পেলাই” এই পদ মাতি প্ৰেমে ধৰি অগ্নিত
জাপ মাৰি পৈল। শুক বোলে কথা কথা। তুলি ধৰি গৃহলৈ

দামদাস
কীৰ্ত্তন
কৰা

পঠালে। পুৱা বাৰ্তা লোৱাই পানীজলা হিগিছে বুলি চাই দেখে সজ্জা কলেহি।

আক একদিনা বাম বাম গুৰু ওজা গাইছিল কংস বধৰ পদ। কুবলয়ৰ দস্ত উভৰা পদ মাতিএ কীৰ্ত্তন ঘৰৰ টুপৰ খুটাটো উপাৰি লৈ ফুৰিলে তিনি পাক। গুৰু বোলে ধৰা ধৰা, প্ৰেমত লৈছে। পাছে দুজনেহে ধৰি থুৱাইছে।

বাম বাম গুৰু
কীৰ্ত্তনত মত্ততা

আক বাম দাস আতৈএ, বাম বাম গোসাঁএ প্ৰসাদ বিলায়। দেউৰি প্ৰসাদ দিছে, পুণ্ডৰী, গিৰি, দুই ভাইএ প্ৰসাদ নলয়, গালিহে পাবে স্তুতিয়া, বৰিয়া বুলি। শুনি আছিল আগে মানে, দেখে ৰাজ সভাতে লাজ হয়। তেও শুনি আছে প্ৰসাদ দি; কহু পাতে পানী লৈ ক্ষুদ্ৰ শৌচৰ চলে ওলাই যায়। ছোট আতা দেখি বোলে গুৰু, কি কৰা? এক ৰাজা ৰাজমুয় যজ্ঞ কৰি অস্ত্ৰে দান দিবৰ বেলি পলাল। তুমিও ভেনে কৰা কিয়? নাযাবা, গুচি আহা। ৰালকে শিলত বজ্ৰমুঠি মাৰে, ক্ৰভঙ্গ নাই, হাতহে ভাগে। তেহে ব'ল।

আক এক সভাত বাম দাস আতৈএ বিলাইছে। সেই দিনাও প্ৰসাদ নলয়। ঠেহ পাতি দুয়ো উঠিল কঁকালত কাপোৰ বান্ধি। ডাবাও পাচি থৈ যুদ্ধ সাজে হ'ল। ছোট আতা বোলে বৈনাই কি কৰ? দুও একল ভোকে নপাবে, আক আমিও আছোঁহে; বহুচো অথন। বাম দাসে, বামে বামে গৈ গুৰুজনত কলে, বাপ, পুণ্ডৰী দুই ভাই গুণে প্ৰসাদ বিলাব হুৱাবি। বোলে কি বুলি নো নলয়? বোলে আগেই প্ৰসাদ খোজে। বোলে হেনো দিব! তাকে। এদিন দিলে লাজ হৈ নলয়। যেন তাৰ মনে গুৰুজনৰ পাছত দিব নপাই, নিন্দা কৰে। গুৰুজনে সবাতো কয় বোলে যদি আমাৰ ভক্তক মাতা তাক নম্ৰাতিবা যদি তাৰা দুইক মাতা আমাক নম্ৰাতিবা। এই বুলি নিষেধিলে, সবে ৰাজ্য, এবিলে।

ভাস্কৰ গুৰু

আৰু বৈয়াব্ৰত গ্ৰামৰ ভাস্কৰ গুৰু বৈবাগ্য বিৰকত হৈ ফুৰিছিল তীৰ্থ বেবাই। “গোপাল কি গতি কৈলে, কি মতি দিলে” এই গীতৰ ভক্তি পাৰ্শ্ব গুৰুজনৰ অৰ্থে বিচাৰি গৈ মহাপুৰুষ গুৰু বুলি আছে। বেদ, ভাগৱতৰ অৰ্থ ই হুই নুই বাদ যেন হৈ ভটিয়াই জগন্নাথে যাওঁ বুলি মনে পঢ়িবৰ ইচ্ছাৰে বিদায় কৈ গ’ল।

বিধবাব দ্বন্দ্ব

আৰু বামদাস আতৈএ হৰি কীৰ্ত্তন কৰিলে লাক বন্ধাই, বিলাই খাই গ’ল ঘৰাঘৰি। এক ব্ৰাহ্মণৰ বিধৱা স্বপ্ন দেখি শঙ্কৰদেৱত কলেহি, বোলে বাপ, কালি সভাৰ এনে সুন্দৰ ছৱাটি, সুৱৰ্ণৰ লক হাতে লৈ তাতে বহি আছে, বোলে সকলো দ্ৰব্য পালে, এই মিঠে চকু নিদিলে, এনেকৈ বুলিলে। পিছে গুৰুজনে মতাই আনি বোলে তোমাৰ ত’ত কেনেকৈ লাক থাকিল নে? বোলে বাপ নাই। বোলে চুকে কোনে সজকৈ চোৱাটো। গৈ চাই দেখে, এনে চুকত লাক এচক পাতৰ আঁৰত আছে আৰি থৱা। আহি কলেহি বোলে বাপ আছে হয়। বোলে কালি যেনেকৈ মাতিছিল, আজিও সবাজে জান দিয়া। দিলে, সকলো গ’ল। নাম কীৰ্ত্তন কৈলে। গুৰুজনে বোলে লাক কৈ যে নাটে ভক্তি গুৰি কৰি সবাকে দিয়া। দিলে। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে কালি যি তোমাৰ সবে ভোজন কৈলা, প্ৰসাদ, আজিৰ এই একা মহাপ্ৰসাদ।

আৰু যজ্ঞধাৰি বিলৰ কাখে সৰিহ বৈছিল, মাটি মঘুৱা তলি দ। হালোৱা সবে কয় গুৰুজনত, কাণ নকৰে। ছোট আতা গুনি বোলে বিলত যে মাছ মাৰিৰ খুইছে, কাহানিলৈ? বোলে একাদশীত। পাছে ভিতৰে গৈ আই গোসানীক বোলে মাটু চাইদোনমান চাউল, ছুইদোন মাহ, কল, তামোল, যন্ত কৰক। বোলে সৰিহৰ কাখে মুঢ়া ইকৰা নলৰ আছে, নাই? বোলে

বাপ দল। গৈ থুবাই লালিকৈ থবা। একাদশী হ'ল।
সাতখান গ্ৰামৰ লোক নামিল বিলত। ছোট আতা মাহ
চাউল জোৰাই গ'ল। জাৰত ভাটি বেলা উঠিছে। মূঢ়াত
জুই লগাই দিয়ালে, সবেও পুৱাইছে। একো পোহা মাহ,
প্ৰসাদ, কল, তামোল দিলে। তাৰা সবে বোলে বাপ, মাহ
চাইনে? বোলে নহই, এ জগতগুৰু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ এই মঘুৱা
তলি মাটিখানি পলস হয়। আৰে যেন সবেও একোপজালি
সৰিহ বাকৰানিতে পেলাই দিবা। অ, বোলে বাপ, এপজালি
নলাগে ছপজালিও পাৰিম। এই বলি হাতে হাতে নিমিষতে
বাকৰানিতে থলে যায়। উদঙ্গ হ'ল মাটি। বোলে হালোৱা
সব, এতিয়া কঠিয়া সিঁচি বাই থবা, কালি পশু লৈ পাচলৌ
সৰিহ মাৰি নিয়া।

আক একদিনামান কীৰ্ত্তন কৰিছে, মহাৰাসৰ দশমৰ পদ
গাই। বুদ্ধ সৰ্বজয় আতৈ প্ৰেমৰসে মজি দেহ পাসৰি মোনে
ভক্তিযোগৰ খেলাত আছে, ক্ষুদ্ৰ শোচ গ'ল, শ্ৰেষ্ঠা নপালে।
কঠৰ তলে বৈ খালে ডোঙা বান্ধি আছে। ভকত উঠি আহে,
দেখি নিলগে ডেওদি যায় ফুৰা হয় বলি। উপহাস্য কৈ গ'ল
সবেও। পাছত গুৰুজনে দেখি বস্ত্ৰ থৈ আতৈক ধৰি তুলিনি
স্নান কৰাই কাপৰ কঠ তিয়াই ধুতিকৈ চৰিয়াত আটালৈকে
ভৰি মটি মাটি পানীএ স্নান কৈলে। ছোট আতা দেখি
আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে বাপ, দাসী দাসে কৰিলে একা?
আপোনাৰ যেন ই বন? বোলে বৰাৰ পো, সকলো বৰ হবহে
খোজে, হৈতেও নপাবে, মধ্যবৰ্তী হৈ পাশদলত লাগি বয়
আয়াজাতকৈ। বৰে ছোট হব পাইলে সংসাৰ হাত সৰকি
সাৰিব পাৰি। দেখা সকলো বাম টিঙতে গৈ, দেখালত হে
বৈছে বৈ। ব্ৰহ্মা হব লক্ষ্মী যি প্ৰসাদ পোৱা নাই ইয়াৰ ভূ
অস্ত্ৰ কোনে পাৰ? হৰি ভকতিৰ বিষম সন্ধি দেখি শুনি ছোট

সৰ্বজয়
আতৈৰ ভক্তি
আৰু শঙ্কৰদেৱৰ
গুণবা

আতা নান গোৱা মালা সেৱাত শ্ৰদ্ধা এৰিও শুকজনৰ পৰিচৰ্যা কৃত্য সেৱা অহো পুৰুষাৰ্থে কৰিব ধৰিলে।

আক একদিনা ভবাৰি ডুবিৰ পৰা আহে, লালি বৰষুণ। বহিলত বোলে ববাৰ পো, আজি আমাৰ উপবাস হে। বোলে বাপ, কিয়বা? বোলে শুকান উখান নাই। পাছ দিনা আহি বোলে আই, ছুকুৰিমান ধান উলিয়াই দিয়া যক। দিলেনি। শুকালত চোঁকা খলাকৈ সিজাই ধনু ধৰি শুকাই উপৰ চাক্কে ডুলি ভৰি থৈ বোলে মাতৃ, তোম্ৰা আক ভোজন নকৰিবা, আগে যেনেকৈ কৰিছিল, এতিয়া সেই ক্ৰমে কৰিব। ইয়াক ডাৱৰত উলিয়াব। এতেকে গৃহস্থৰ উপবাস নপৰে।

আক এদিন বোলে ববাৰ পো, আজিও আমাৰ উপবাস হে। বোলে বাপ, কিয়বা? বোলে খৰিৰ পৰা ডাৱৰত। সেই বেগে হালোৱা সৱক লৈ ঠাইতে জাবনি, গছ কাটি ফালি দম কৈ শুকালে। গৃহকৈ চাক্স পাতি চকুৰি ভাৰ ভৰাই থলেনি। হালোৱা সৱক বোলে আগৰ মতে খৰি লুৰি দিব। আক বৰষুণে উলিয়াবা। এতেকে শুকজনৰ উপবাস নপৰে। খৰি-ঘৰ, ধুতি ধানৰ আহি তাৰে পৰা হ'ল।

আক শুকজনৰ গাপ লগা আছ চাউলৰ অগ্নে উদৰ মন্দ হ'ল, বনবৰা, বকৰাক আগে লৈ, গোৰে ব'ঠা ধৰি পোকপৰা সোমাই উত্তৰ শালি ধান আনিছেগৈ। বোলে মাতৃ আবে সিজাই বানি দিবা, আন সবে আছ খাব, এতেকে গৃহস্থৰ উদৰ ভেদ নকৰে।

বৰিষ
যুতিগন

আক এদিন শুকজনে স্নান কৰিছে, পাৱত বালি, মাটি ছিটিকি পৰিছে, পদজল বৈ গৈছে, সবেও খচে। ছোট আতা দেখি মনে বোলে যিবন্ধ মহেশে জটা পাতি ধৰে, বলিয়ে সবংশে স্তূভল পালে, দেএ নপাই, এই বুলি কোৰ দা লৈ বাহ আনি পাতি থানি দলজ বৈ গৃহকৈ বেৰি ডা'ৰ দি দিলে।

আক এক ব্ৰাহ্মণ জগন্নাথলৈ গ'ল, ছটকি সোণ লৈ।
পাই এটকিব' ভোগ লগাই এটকি নিদি আনে। স্বপ্নত
জগন্নাথে বোলে মই অ'ত জব হে, নেথাকোঁ, চৈতন আতা
জগন্নাথ শঙ্কৰতহে থাকোঁ, মই ত'তে দিলেহে পাওঁ। বামুণ
ছনাই আহি পালেহি। বোলে শঙ্কৰ কেহেলৈ গ'ল। বোলে
সেই স্নানে গৈছে। বসি হাত পাও ধুইছে বামুণে। গৈ
পালে। গুৰু বোলে ক'ব তুমি? দ্বিজ স্বপ্ন জগন্নাথৰ
আজ্ঞা কলে। বাক বুলি ঠাইতে (মূল সাচি পতীয়া পুথিৰ
২২ৰ পৰা ২৮ পাতলৈকে পোৱানাই) পা তোমাৰ আমাৰ
আক নাতি এই সব আহিছেও, বৈকুণ্ঠৰ পৰা কেৱল ধৰ্ম্ম ধৰি
আচৰি প্ৰবৰ্ত্তি যাৰও। পাছৰ লোক আমাত তোমাত
পৰমব্ৰহ্ম চহুৰাত (বাট ?) হস্তে অনেক পথ হব, ডালপত্ৰ
বাঢ়ি সবে আমাক তোমাক গুৰু দেখাব। আপুনি নাচৰে
লোকতহে কয়। শিষ্যোও বচনে কেৱল হব, চিন্তে অন্ত
দেউ ভজি গুৰু শিষ্যৰ কব লৈ, ছয়ো ভ্ৰমিৰ সংসাৰে, মৰণ
শৰত পৰি আয়াযাতকৈ গৰ্ভবাস নৰ্ক ভুঞ্জি। আক যি
ধৰিব চাৰি সিদ্ধে একাদশ স্কন্ধত কৈছে নিমিত্ত —

তুহি সুখ কিছু মাত্ৰ আছে জানি।

ভকতিক নধৰে তুহিকে তত্ত্বজানী ॥

সিটো মধ্যবৰ্ত্তী সব যাইবে অধোগতি।

কোটি কোটি কল্পত নেৰাই মৰণ উৎপত্তি ॥”

এতেকে বৰাৰ পো, যিধাৰ, বিভিচাৰ, ভকত ভ্ৰোহ,
অনেক কোটিৰ মাজত কঃচিত সাৰিব। বোলে বাপ, এই শুদ্ধ
মত ধৰ্ম্মনো পৃথিবীত সম্পূৰ্ণে কত দিন বহিব? বোলে
বৰাৰ পো, ছকুৰিবৰ্ষ। বোলে বাপ, বৈকুণ্ঠৰ বস্তু
আনি অনেক অবণ্য কাটি বাদকৈ বখা গৈছে। ছকুৰি
বৰ্ষ দহো এক পুৰুষবহে, কি জীৱ সাৰিব? বোলে অল্পক্ৰমে

জলহ মলহকৈ আৰু ছয়কুৰি থাকিব পোতু অংশে। এ বাপ কোৰে কটা বগৰা জীৱ আৰু কিছু হলে সাৰে। তেহে বোলে কলাকটাত যেতিয়া খাব ধান বব তাৰে পৰা খেলেপ জেলেপ হব। যি ধাৰ, ঘাট ভগা, নাঞভগা। টানমুঠে বঠা বাবৰ মূৰে বা পাৰ হয়। পাছে ঠাই খৰাঙ্গ, হাবি, কষ্ট, দুখ, তেল টেঙ্গাবো চেক পায়। জ্বৰে খৰে ধৰি মাৰে। কিন্তু যুবা বুদ্ধ ছয়কুৰি ভক্ত চলিল। ছোট আতাৰ মাতৃ, সৰ্বজয় আতৈও চলিল। দশা কৰ্ম কৰি সবেও আলচি গুৰু ভক্ত ছমাহ বহি নাৱে ভাটিয়াল। গৈ চকীয়া মাজীত বাৰ্তা পুছি গৈ জানে সোমাল গুৰু ভক্তে সমে। পাছত খান চাৰি নাঞ গৌছিল, ভূ নপাই গ'ল ভটিয়াই। ছোট আতাৰ নাঞ গৈছিল, চকুদেখাতে কাপৰ বাউলি দিলে, আহিল উজাই। সি কেঘৰ গৈ চপৰাতে বৈ বহিল, মাটি, পানী, মাছ খৰি চল পাই, ভূ পায়ো পাছত নাহিল আৰু। তাতে চপৰা চৌধাৰী হ'ল পৰঙ্গনাৰ। গৈছে উজাই ধাৰ নিমিত্তে যাবই তুৱাৰে।

চপৰা চৌধাৰী

গৈ জানত কুৰি বৰাৰি দেই নাৱত পৰিছে। দেখি গুৰুজনে বুলিলে, বৰাৰ পো, নাঞ বৈ ভকতে উঠি চকচো মাটি খাবে পানীএ, মাছে সজ যেন দেখো। উঠি গৈ চাই সজ দেখি কলেহি। ভক্তে সমে গ'ল। উঠি গৈ এভোপা বাৰ পাৰলি বুদ্ধ আছে, তাৰ সমীপে বহিছন্ত। পাছতে অনেক চড়াই বাহা ই লাদি বগাকৈ থৈছে। আৰু ভাটি ফালে চমাব, হিৰা আছিল সেই নিমিত্তে চুনপোৰা বোলে। প্ৰথমে কোৰ চাৰ মাৰি বিৰিণা জোপ উতাৰি এচক চুন ওলাল, পোৰা শামুক। আৰু কৃষ্ণদেউ কৰ্ণীগী সৈতে অহাত কুণ্ডিলতে গুৱা ভোজন কৰাত টেমিৰ চুন পৰিছে এতেকে চুন পৰা। এই চাৰি অৰণ্যএ নাম। বৰিৰ নাম পালেংদি। গৃহ বাৰী কৰিবলৈ হাবি খাগৰি কাটিছে সবে ভক্ত।

চুনপোৰা
পালেংদি

এতিয়া ঠাকুৰ আতাৰ চৰিত্ৰ বংশাৱলী

প্ৰথমে ঈশ্বৰ অৱতাৰ হৰি হিৰণ্যক বধি, পৃথিৱী উদ্ধাৰি
শৃঙ্গাৰ কৰিলে বজ্জ চলাত, পুত্ৰ হ'ল নৰক। তানে পুত্ৰ ভগদত্ত,
তানে পুত্ৰ সিষিৰ, তানে পুত্ৰ বিষিৰ, তানে পুত্ৰ চপাছ'। তানে
তনয় সুবাহু, তানে সুত মিহিৰ, তানে বেটা শশধৰ, তানে
নন্দন যশধৰ, তানে পুত্ৰ ৰূপধৰ, তানে সুত সগৰ, তানে পুত্ৰ
ধৰম, তানে সন্ততি ভৱানন্দ পিতৃ দত্ত নাম। আতাৰ পুত্ৰ চাৰি;
পদ্মানন্দ, তানে পুত্ৰ হৰিগতি ঠাকুৰ, তানে বেটা দামোদৰ
তানে সুত হৰিচন্দ্ৰ, তানে নন্দন ৰঙ্গৰাম ঠাকুৰ, তানে গৰ্ভে
পুন্না ঠাকুৰ, তানে অন্তজ কামদত্ত মনোৰাত জগতানন্দৰ পুত্ৰ
অনন্ত ৰাম, তানে বেটা বেথাৰাম, তানে সুত অনত।
শিৱানন্দৰ পুত্ৰ কৃষ্ণৰাম ঠাকুৰ। তানে বেটা হৰাম ঠাকুৰ, তানে
সুত কান্ত ঠাকুৰ, তানে নন্দন বনমালী ঠাকুৰ, তানে সনাতন
ঠাকুৰ, তানে বীৰ্য্যো দয়া ঠাকুৰ, তানে গৰ্ভে ৰতিকান্ত,
হৰিকান্ত। ৰামাই-ঠাকুৰ পুত্ৰ কুন্দ্ৰা ঠাকুৰ, তানে বেটা লক্ষণ
ঠাকুৰ, তানে সুত বল্লভঠাকুৰ।

ঠাকুৰ আতাৰ
জন্মস্থান

গুৱাহাটীৰ উত্তৰ পাৰে দুই পৰ্বতৰ মাজে, মালো বোলে।
তাতে ঠাকুৰ আতাৰ জন্মভূমি। পাঁচ বৰ্ষৰে পৰা সমনীয়া
শিশু সবেৰে বালিৰে খুলিএ গৰু চৰাতো। শ্ৰীতিকৈ ফুলে জলে
হৰিকহে পূজে। উমলাতো বৃন্দাবনৰ খেলাহে কৰে। গহন
গম্ভীৰ থিৰ স্বভাৱ শাস্ত। চোপ, ভটা, ঘিলা, চোৰ, ডুগ,
ছুৱাৰ, পচি, বাঘ, ছাগ অনেক ক্ৰিয়া কৰে। কেহো হয়
গোপী, কতো কৃষ্ণ, কতো বালক। এই মতে বৃন্দাবনৰ খেলাহে
কৰে। পছলি মুৰে একোপ বৰ আহত আছে। তাৰ তলে
ক্ৰিয়াৰ থান যত লবাৰ। সবে শিশু বোলা বুলি কৰে, খনো
খইলে খলে মলে, কেহো বোলে কাৱৈ পালজে, কতো বোলে

বৰভুই

দৰিকে বান্ধনে, কতো বউএ ঠুঁট, কতো কয় চুকা মাগুৰে, ঢেকৌয়া মোৱা, বাবৰি বটিয়া, শেষত ঠাকুৰ আতা বোলে খলিহা বেহাৰে। এই মতে বাল্য ক্ৰিয়া এৰি যৌবন যৌব বৰ্ষ হ'ল। আয়ুৰৰ প্ৰমাণে পিতৃ চলিল। ক্ৰিয়া কৰ্ম আচৰি কৃষি, দাসী দাস, গো, মহ, পালি পাচি কৰাইছে। গুৱাহাটীৰ নামে বৰভুই বোলে, তাতে পিতাএকে একুৰি ৰূপ লগাইছিল। তাকে আতা আহি গৈ সাধি থাকে। একবাৰ যাওঁতে সুধিলে বোলে আমাৰ যি ঠাই, ঠেক। পানীগতিয়া, ধান চাউল কঠা কঠে। অ'লকে আহিব খোজো, কি বোল? সি বোলে অহা যক। পৰা খনি মাটিএ গাতিএ চেপ্টা কৰা যাব। আহি আতা লোক দেখাই যাব নপাবে দিনত, চকীও ৰাজেও দেবে। চৈধে প্ৰাণী, গো, মহে—ঘৰোৱা চহকী। গৃহে বৰ নাঞ আছিল, তাতে ভৰা দি গক যতৰি পৰ্য্যন্তে ভৰা দি খুড়াক চতন আতৈ গুৰিত, আতা আগে হৈ নিশা মেলি দিলে। ভাদ্ৰ মহা প্ৰচণ্ড ব্ৰহ্মপুত্ৰ জল। আন্ধাৰ লাহ দখিনে বিলাহৰ উতৰে। সিন্নিহে ছুই নাঞ মাৰে। তকিব হুৱাইলে, লাহত সুমাই ঘূৰি ঘূৰাই পুজা বহাদি বহালেনি। গক, মানুহ, বস্তু সবে মাৰ গ'ল। আতা তলতে তিনিপাক দি মাথাটি ওলালহি। চতন আতৈৰ হাতে ব'ঠা আছিল, তাকে দিলে, ধৈলে ছয়ো। মেলা পাকে ঘূৰি ঘূৰি পুত্ৰতিয়া দখিণে চাপিল গৈ। কতো বেলি সুস্থ হৈ শ্ৰেষ্ঠা পাই চায় কটিতে কঠা নাই। ছয়ো পানীয়ে গৈছে গৰা তলে। ঘাট এটা পাই বৈ আছে এনাভি জলত। গ্ৰামৰ বুঢ়ী এটি আহে পানীলৈ। দেখি বোলে সুন্দৰ পুৰুষ হ'জন দেখো পানীতে, উঠা নাই কিয়? পাছে বুঢ়ীত সকলো বৃত্তান্ত কলে। এনে অৱস্থা হৈ বিবস্ত্ৰে পৰি আছে।। গুনি বুঢ়ী হাহকি লৈ একুচি পিচ্চি উপবিয়ান খানি ছহিটিকৈ পেলাই দিলে।

তাকে পিছি উঠি বুঢ়ীতে বাকী শুধিলে, কি গাঞি বুলি। বৰফুহী বোলে। তেনো সুকান্দি আছেনে? বোলে সেই খিতে মেলত বহিছে। আতাৰ কান্ধে বঠা, চতন আঁঠে আগত গৈ ঠিয় হ'ল। দেখি মেলুৱাএ শুধিলে, সুন্দৰ পুৰুষ ছুজন কৰ? বস্ত্ৰ কাৰন কি হ'ল? পাছে আতা সকলো খানি বুজাবলৈ কলে। কৈ বোলে এঞে একুৰি ৰূপ দিব লাগে। পূৰ্বেও আৰ আলসেহে আমাৰ এনে অৱস্থা হ'ল। এতিয়া সৰ্ব্বখান্দি হল। পাছে সকলো বোলে ৰূপ কুৰি তাই দেহে। সি বোলে কিছু নাই দিবলৈ, অকান্ধে পৈল। ঠাকুৰ আতা বোলে দহোটা এৰিলোঁ, দহোটাকে দে উপা। চতন আঁঠে বোলে অপা, কি কৰ এতিয়া? মৰা ভগাত জো এবিধৰ কাল। আতা বোলে মৰা হবোৱাভোৰ কত পাম? সেই লগে হ'বাল জানিবা। পাছে সি গোট দৰিদ্ৰ, দহোটা দিবলৈইও কাতৰহে কৰে। আতা বোলে পাঁচোটাকে দে। সি নাই বুলি কাকুতিহে কৰে, জাতে দৰিদ্ৰ অকম ছুখিত। আতা বোলে তাকে এৰিলোঁ একুৰি মোটা, বাটি, টৌ দে, দুইক দুসাজি কাপৰ দে, দুসজা ভোজন কৰাই পাৰকৈ থক। পাছে মেলৰ মানুহে তাক হেচি হেবাই ধৰিলে, বোলে বা বা দেগৈ। পাছে সি গৃহে নি ভোজন কৰাই, দি, পাৰকৈ থৈ আহিলগৈ। আতাৰ কান্ধে বঠা খানি, চতন আগে গৈছে। ভিলা নগৰ সমীপে পেরীএক একনী আছে, তালকে গৈ গধূলি গৃহ পালে। নিশা বৈ এসাজ ভোজন কৰিলে। পুৱা পেরীএক বিলৰ ঘাটে গ'ল। আক একনীএ শুধিলে, বোলে কালি ক'ৰ মানুহ বৈছেহি সেই ছটা? বোলে বোৰে তাই ভক্তিলা হয়। সৰ সন্দৰত বিচাৰি সোধোতা নাই, এতিয়া বাৰি এটাইবোৰ বাৰি ছবত বাবলৈ পাইছেহি। আতা নাম ঘাটে হাত পাও খুৱলৈ গৈ শুনি। আহি খুৱাকত কলেহি, বোলে এই অৰন

জিলাদৰ
হালধীগাঁও

হুসানো বৌ দিএ, এতিয়াই হুস্তৰ বতিব ধৰিলে। এইব এখেত
নখাওঁ, নখাকোঁ ব'লা বাওঁ, বুলি গ'ল। গৈ ডিঙ্গা নগবৰ
উতৰে হালধা গ্ৰাম, তাতে এঘৰি কলিতা মানুহ, তেওঁতে
কৈ বাৰীতে এটি পজা কৰি পৰলা হাট নিকটে, তালকে
গ'ল। গৈ হাট পাই বুঢ়ী পসাবী গুৰিতে বল। আতাব
জী, শক্তি অনুৰ দেখি অধিলে, বোলে বাপু, তোমাক কি
লাগে? আতা বোলে আমাৰ কিছু নাই, দিলে সব লাগে।
বুঢ়ীএ ভোজন সম্ভাব সমগ্ৰে দিলে, আছিল। পাহত বুঢ়ীএ
এই প্ৰমাণ পালে বহু খৰ্চা লাভ হ'ল। ভোজন কৰি আকোঁ
গ'ল পসাবলকে। বুঢ়ীএ বোলে বাপু, তুমি আনৰ পহাৰে
নাছাবা, যি লাগে আমি দিম। আলকে আহি গৈ থাকিবা।
তাত বিস্তৰ পান বেহা কৰে। বুঢ়ীৰ এপাচি পান আছে।
বুঢ়ীএ বোলে বাপু, খানেক থাকা, ঘৰতে আহো মই।
তেনেতে গোপাল কোৱৰ তিনি কুৰি খৰিভাবী আহে। সি
হজুৱা, দুই চাৰি কৰাব পান খোজে। সমাএ নিদিএ গুছি
ভাজি, তাৰ নাটে কৰি গুছিকে নিবলৈ। পাহে আতা ভাজি
দুই চাৰি পাতকৈ দিলে। বেগড নিলে পাচিকে। বুঢ়ীএ
ঘাটৰে পৰা চাই আছে। দেখে পান পাচিত নাই। বোলে
বাপু, পান কি হ'ল? বোলে বিকিলোঁ। একে ভিলে দেখো
নিলে? কেনেকৈ বেচিলা? বোলে তইকে গুছি ভাজি
নিদিয়া, তাৰ নাই কৰি, ভাজি দিলোঁ, নিলে। বুঢ়ীএ বোলে
বাপু বুঢ়া হলো পানকে বেচি, এনে বুদ্ধি নজানোনে।
ভোজনৰ সমগ্ৰ যি পঠালে। আতা আনি ভোজনকৈ বহিল।
আক সেই বেগড সবেও পান বেহা কৰে। সেই বুঢ়ীৰে
আতা চাৰি পোন কৰি ধাৰে লৈ গ'ল সমাই লগত। গৈ
কুপাৰাৰ পাৰ্শ্ব পাই। আন সৰ নবহীয়া বৌ সোবাই গ'ল।
আতাব চাৰি পোন কৰি। দুবৰ ঘৰিতে জুগিচাবেক পান

হুসানো

আছে, ভাতে সোমাল। তাৰ মৰদ নাই, খীটে ডাঙ বৈ আছে। দেখি বোলে ক'ব লোক, কি লাগে? বোলে আমাক চাৰি পোন কৰিত পান লাগিল। বোলে আমাৰ পাৰোঁতা নাই, যদি আপুনিএ পাৰি নিয়ে তেহে। বোলে মৈচা, পান খাজ, ভমাল দেখাই দিব্বক, সবে দিলে। আতা উঠি পান মুৰীয়া-মুৰি চিগ্ন সলসলীয়া কৈ বাকি নিছে। তেনেতে গিৰি পালেহি। বোলে কোনে পান পাৰে? কলে, সি চাইগৈ, দেখে, বোলে আমি গিৰিও এনেকৈ নপাৰোঁ। নেকি, সজলোক জন একা? আতা নাহি পান বাকিলেহি। কৰিবো দিলে, সক সূৰা এনেকৈও দিলে। দি বোলে তোমাক যি পান লাগে, অৰে নি থাকিবা। আতা লৈ লাঠিৰ আগতে পান আছিল, তাকেহে ভাৰ কান্ধে লৈছে। পাই ভজাই গুছিয়াই বিকিলে, মূলে ছলে আঠ পোন পালে। তাৰে চাৰি পোন সূজিবলৈ নিলে। বুৰীএ নললে। পান বেহাতে হাতে কিছু টকা হ'ল, তাক এৰিলে। কৰি খেদিবলৈ ধৰিলে। কতোদিনা আতা জিকি পায় ভালে ধানি। কতো দিনা একবাও নথাকে, নিএ। একদিনা আতা চাই টকা পালে জিকি। চলাথানে ভৰি লৈ আহিল। গধূলি খুৰাকেৰে আলচ কৰিলে বোলে খুৰা, ই-বুড়ি সজ নহই, মিছা, হোতা দন্দবাদ, হতাহতি কত, নগলেও নেবে সজালৰ জিকি আনিছো। কাঠে তুমি গৈ দাৰি হুকি দি লাঠিৰ হনা দাৰি কৰি চলা, কাঠি লৈ আহিবা, এতেকে ছৰাবে আক। পাহ দিয়া সেই বতে পথৰে পৰা গালি পাৰি লাঠি হাস দাৰি কৰি চলা লৈ আহিল। আতা লৰ দাইলে। তাকো এৰিলে আক। পাহে চতন আঠএ বোলে বাপু, তোমালৈ এটি ককা আনো। আতা বোলে খুৰা, তোমাককে আনো। বোকা ককা, ককা ভটিম, এতিয়া নৰ্বনাই আক। আতা বোলে খুৰা, তোমাক

আতাব বিবাহ

হলে খুব বুলি সবে খানি আমি খুজি খাব লবলৈ সজ।
 বোহাৰীটি হলে তোহা খোজা-মেলা অচল। 'সজ কলিতা
 চাই আতালৈ এটি কত্ৰা বিবাহ কৰাই আনিলে। বৰ কলিতা
 যি ঘৰৰ আশ্রয়ত, বাবীত আছে তাৰে হুছিটীটি আছে। মহা
 গহীন, গম্ভীৰ, ধীৰ, শান্ত, দিব্য সুলভী,—সৰ্ব্ব-সুলক্ষণী। তেওঁ
 আতাব পৰিচৰ্যা সেবাখানি কৰিছিল আগতে। মচা, সৰা,
 মাহ, খৰি, পানী শাক কুটা-বছা বস্ত্ৰ ধুই-জুই পাত পৰ্য্যন্ত, ধিত
 লবৰে পৰা। এদিন মাকত কলে বোলে পিতাত কৰা আমাক
 আৰাতে বিয়া দি থব। পাছে পিতা মাকে আলচি আতাতে
 কুটা গছা নখৰাকৈ সম্প্রদান কৈ আতাতে সাদৰে বিবাহ
 দিলে।

ভাবন

আক এজনৰ নাম ভবানন্দ, আতাবো নাম সেই, পিতৃদত্ত।
 হুঙ সখি কৰিছে। তাৰে এমহা কৰি দিবলৈ এটি ছাগ আনি
 পাট গোহালি দিলে, অনেক ছাগ হ'ল। তাৰে যিকিও কিছু
 পালে, আছেও। পাছে এদিন ডেওঁ খবিলে বোলে সখি, ছাগ
 যে আনিলা, কি কৈলা? আতা বোলে তোমাৰ কৰি মহা লৰা,
 কি ছাগৰ কথা কোৱা? বোলে এতিয়া কৰি দিলে লম কিয়,
 যি মোৰ অনেক ছাগ হৈছে। জ্বলোবো তাতে দন্দ লাগিল।
 বোলে কাইলৈ মেল নিম, যাকে দিয়ে তাৰে হব। এই বোলা
 কথা কৈ আহিল। ভোজনকৈ পখুলি জ্বৰত বহি থুবাকত কলে
 দন্দ মেলৰ কথা। কুমি চোন তেওঁ হৈ উত্তৰ কৰা। পাছে
 হুঙ উত্তৰ পাতৰ কৰি আতাক ঘটালে। বোলে বপা, লোকে
 আমাক কথা বঢ়া বেচহে দিয়াৰ। বোলে খুবা, মই তেনে শুই
 থাকিম। কুমি, আহিলে এই বুলি কৰা। সেই মতে আছে।
 'পালেহি, বোলে খুবা সখি কলৈ গ'ল? মই মানুহ আনিছো।
 'য়েলে বোপা, তোমাৰে হেনো কিবা লাগি, তাতো নখাই
 পৰিলে আছেহি। বোলে সখি আহিলে কৰা, বেলাই ছাগৰ

পৰা মই মিত্ৰ ভাঙ্গিব নোৱাৰিলোঁ, নিব। কতো মুখ ভেদে
কয় খুৱন খুৱন সন্তোষকৈ দিছে। বোলে কালিনো দন্দ কৰে
কিয়, এনেয়ে কয়? খুৰা, মইভেনে এবিলোঁ, সখিকহে লাগে।
বেলাই ছাগ কৰি সবাকৈ এবি গ'ল।

আক নান্ন বেহা খবিলে। কালিৰাম, ধৰম, বামধন,
ভৱানন্দ, বঙ্গ আতা, বাকলি পো বাম সৈতে সাতজনে বেহা
বনিজ কৰে চাইও দাৰে। বজা দানহাট মাৰি গোপাল
কোৱঁৰ বুলি কৈ ফুৰে। বস্তি চকীদাৰে নাঞ তলচালত বোলে
মই বাজাৰ জামাতা। পাছে ছফ্টে শঠে খল দিলে কোৱঁৰত,
বোলে এটা সদাগৰে দান হাট ফাট মাৰি বেহা কৰে, নাহে,
একো নিদিএ। তেহে ছুই সেৱা দিলে আনিবলৈ। গৈ পাই,
বোলে বাজ আজ্ঞা, তুমি বাব লাগে। আতা তাহাতক খুৱন
বুৱন কৈ পঠালে। বোলে কাইলৈ যাম মই, বুলি। পাহ
দিনা ছখন ভাৰ লৈ গ'ল, ছুই ছুতে ভেটালে। চৰাত দেখি
কোৱঁৰে বোলে চাপি আহক। গৈ বহি ভাবে ভেটিএ, বোলে
কিয়বা মতাইছে? বোলে তুমি হুহু চাৰিও হুৱাবে বেহা কৰা,
অচম, গাবো, ভোট, বজাল, দান হাটিল মাৰি আমাৰ কথা
কৈ, দহোঁ আলকো নাহা? কিয়? তাতে অনাইহোঁ।
পাছে আতা শ্লোক মাতি সংস্কৃততে কলে। বোলে চৰ্চ্চি
কোৱাচোন। আতা বোলে দৃষ্টান্তেহে বুজাব পাৰোঁ। এক
লোকে কিনি এবাহ ছাগলিএ বৰ হাবি চৰাই এক দেখলৈ।
ভাবে এটি ছাগল পলাই, ছু হবাইছে, ব'ল জ্বলে। পাহত
পাই বাবে, ভালুকে, বোলে, মহে, বৰা, হতী কেবী বৰি থাব
খোজে। ছাগে ভৱত অজাহি হৈ বোলে মই সিংহৰ মাহীদাক,
মাখাৰিহঁক। সবে বসন্তৰে শুনি বোলে যদিহে সিংহ বাজাব
বাক আমাক দহোঁ বহু দান কৰব পড়ন্তো একদাবই পাবোঁ।
বোলে সিংহৰ হে মাক হুৱা, আমাক কৈ এবাহ মাৰিহি।

বোলে কিয়, মোৰ বেটাত মই যেই বোলে। সেই। তেহে
সবে মিলি ফাঁহ যোগাই হস্তীৰ কন্ধে লৈ ফুৰাইছে। এক বৰ্ষৰ
অন্তে যুগেন্দ্ৰ পালেহি। শুনি নেল, কেৰ্কেটুৱাৰ পৰা হস্তীলৈ
ছাগ আগৰ্তৈ পালেগৈ। দেখিএ সিংহই স্তম্ভিলে, বোলে
কই কোন? বোলে মহাৰাজ, মোকে ছাগ বোলে। মহা
আপদ শঙ্কটত তোমাৰ নাম ক'লত আৰা সবে কৰ এবাবলৈ
কন্ধে বৈ আহাৰ দিছে। এতিয়া যেই কৰে তোভা সেই।
তেহে সিংহে সম্ভাষ হৈ বোলে মোৰ যশ কৈ তোৰ প্ৰাণ বন্ধা
পালে এই যুধৰ পশু এৰিলে। যাগৈ-ইঁক, এই বুলি পঠালে।
এতিয়া মইও তোভাৰ যশ, গুণ, শীল, মহিমা কৈ চকী, হাট,
কাটে বন্ধা হৈ ফুৰোঁ। এতিয়া 'যেই কৰে তাকে কৰক।
এই ক্ৰমে ক'লত কোৱাৰ পৰম সম্ভাষ হৈ বোলে মইও সবে
এৰিলোঁ, আতাৰ তেজ শক্তি ধৰি। তোভাই আমাৰ নাম কৈ
চাৰিও ঘাৰে ফুৰাগৈ, বছৰ উদানে আহি যাবা, সম্ভাৰা, দৰ্শন
হয়; যকগৈ।

চৈতন্যপৰী
লোক

আক সেই দেখত সকলো গুৰু পতিকা শিখা লয় সোজল
নৱীয়া চৈতন্য। এঘৰ কৰ্ম্মত আতাক ধৰিলে গঞা, বোলে
তুমি ভোৰ কলিক নাই, নখাঞ তোমাৰে। আতা বোলে
আমি নথৰাকৈএ মনেৰে ভাবিছোঁ, লয় পশু মানলৈ। এই
বুলি আহি গুৱাপান আনিবলৈ গ'ল হাটে। তেনেতে এজন
দিব্য পুৰুষ আহিল। আইএ তাঁত বৈছিল। বোলে ক'ব
লোক কলুবা ৰায়? বোলে হৰিজী, হৰিপো, লানানো কলৈ
গ'ল? আইএ বোলে ভাৰাও নাই, গৈছে; ৰাবানে বহা
ৰায়? বোলে ভাবাক লাগ পাইছে ৰায়। আইএ আসন
কিলে, বহিল। তেনেতে আতা পালেহি। পাইএ আইত
স্তম্ভিলে বোলে পুৰুষ পুৰুষ কস বেৰোঁ, ক'ব? বোলে বিচিনেঁ;
কোজাক লগ লাবলৈ আহেহি ৰহোঁ। পাহে আতা গ'ল

ওচৰলৈ। তাৰা হুথিলে, তোজা কলৈ গৈছিল? আভা বোলে এই দেশত সকলো গুৰু পতিকা হয়। আমিও এঠাইত হব খুইছোঁ, নহলেও বাইছে বাচে। তাতে হাতে গুৰা পান বিচাৰি গৈছিলোঁ। তাৰা বোলে তুমি ক'লকো মন নিদিবা, নাযাবা, তোজা মহা বিশিষ্ট সম্পূৰ্ণ গুৰু অচিৰ কালে পাবা। সেই বাক্যে মন্ত গজক অক্লেশে বাহুতাদি ব'ল মন। আভা বোলে তোজা আমাক এনে হিত জ্ঞান উপদেশ দিয়া গ'ল, মই কি দিম? তোজা আত ধানেক বহা যক, মই হাতে এখানি বজ্জ আনোঁগৈ। এই বুলি চাৰি পোন কৰি লৈছে। তাৰা বোলে আমাৰো এই চাৰি পোন নিয়া যক। নি আঠপোনৰ ছুখানি যোটাগমচা পাই লৈ আহিল। পাই এখনি কাটি দি সেৱা কৈলে। পাছে তাৰাও আভাক স্নেহ আদৰ কৈ ইফালি দিলে। বোলে এতিয়া আমি বিদায় হে, বাঞ। কতো মুখ ভেদে কয় ৰাখি ভোজন কৰাই পুৱাৰে পঠাইছে। আভা গৈ চকু দেখালকে আগ বঢ়াই ধলে নি। থৈ পাৱতে শিব দি চাই দেখে, নাই। আশ্চৰ্য্য বিশ্বয় হৈ বোলে এবা, ইখবৰে, মনুষ্যৰ এনে কাৰ্য্য নহয়।

তেহে আভা ডিঙ্গা নগৰ পৰা নামা নগৰলৈ গৈ মাটি কিনি গৃহ বাবী কৈ সৰিহ বেহা কৰিছে। বুৰী লুইতে সোমাই গৈ সৰিহ জোখাই লৈ কৰি গনি দিলে গৃহতক। সি গিৰিও লেখি চাৰি কান বঢ়ালে তুলি। আভা বোলে দেইক তাৰ কৰি নলাগে আমাক। ভাগী সবে বোলে গৃহতে দিছে আমি এৰোঁ। কিয়? তৰাই লৈ আহিল। উজাই আহে এৰয়া খাপৰিত খোৱ খাই চৈ হুও তৰপ কুটি একবি একবি কৈ পঢ়িছে। আভা তনি বোলে কি পৰে ইক চোৱা চোৱাহকচোন। চাই দেখে কৰি পৰিছে। বাৰ তুলি চাই গনি, চাৰিও কাণৰ শৈল। আভা বোলে আমি তেতিয়াই কঞ, লোকৰ কৰি আনিব নলাগিল।

নামানগৰ

সন্ধ্যাপ্রায়

আহি লুইত ওলাইছেহি। সন্ধ্যা গ্রামৰ ঘাটেবৈ সন্ধ্যা তৰ্পণ
কৰিছে, মধ্যাহ্ন বেলা সূৰ্য্য নমি অৰ্ধজল চলু চলু দিছে। সেই
সময়তে ভাস্কৰ শুক বৈ শৌচ শুধি হৈ বামলৈ জল চটিআইছে।

ভাস্কৰ

কেৰি ঠাকুৰ আতা বোলে বালাত পানী কিয় দিছা? বোলে
ধুৱাহটা গ্রামে কল পুলি দুটা কই আহিছে, তাতে দিছে।
বোলে অ'ত দিলে ত'ত পাব জীৱনে, মাহেকৰ পথ? ভাস্কৰ
আতা বোলে সূৰ্য্য দহো এক লক্ষৰ উৰ্দ্ধ, অ'ত দিলে ত'ত
নেপাবনে, তুমি যে দিছা? তেহে বুৰ মাৰি উঠি বস্ত্ৰ স্নান
ৰাম বুলি জল পান কৈলে। কৰি গ'ল আতাৰ নিকটে।
বোলে তোজা শূজ নহয়? বোলে হঞ। হোৱা যে এই
বোৰ কি কৰা তপ জপ? কলি যুগত পাতকীৰ কৰ্ম আছে
শুনি মৰিছিলে। কলিকালে হৰিনাম বিনে ধৰ্মৰ তিনি চৰণ
জাঙিলে। যত ধৰ্ম কৰ্ম হৰি নামত শৰণ পৰি বৈছে। 'ৰাম
নাম ষিটো লয়, সবে ধৰ্ম তাৰে হয়। কৰিলে কলি সৰ্ব ধৰ্মকে
ছৰিত। ভৈল একাকাৰ সবে পাতকেসে চিত।' এতেকে
শূজৰ তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ ক'ত আছে? আমি ব্ৰাহ্মণৰ নেদেখা জাপ্ৰাই
বুৰটা প্ৰাই গ্ৰাহ। তুমি কি কৰা সন্ধ্যা তৰ্পণ? সি তিনি যুগতে
গ'ল। এক শৰণ ৰাম নাম বিনে জীৱে সংসাৰ পাব নপায়
কলিত। আতা বোলে কোনেনো শুচাই কয় আক? ভাস্কৰে
বোলে ধুৱাহটা গ্রামে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ নামে পূৰ্ণ ঈশ্বৰ অৱতাৰ
হৈছে, তাৰাএ সবাকৈ শুচাই প্ৰৱণ কীৰ্তন কলিযুগত সাৰ
কৰিছে। বোলে তুমি নো ক'ব পৰা আহা? বোলে তাৰাৰ
ত'ৰে পৰা আহে। বোলে তাৰা যে ভেনে হৰি অৱতাৰ তুমি
নো এৰি আহিলা কিয়? বোলে তাৰাৰ মায়াএ বুলিলে মোক,
চকুৰ পটালে অজান আছাবে। তাৰাতে প্ৰাৰ্থনা কৈ বিদ্যায়
কৈ জপমালাৰে বাওঁ। বোলে মোকো নিয়া বক। বোলে তোজা
আতা জপমালাৰ মহাপুৰুষ শুক ত'লকে উলুই বকমৈ। বোলে

কোন্টী কখনোই ফুল, সমুদ্র গহন, পৃথিবীর স্নান স্নান, তৈলা
 বেক, বুদ্ধি বৃহস্পতি বনখনি বিবাজি পছিন মুখে, গীতা কখনোই
 আমি বন কটাৰ লাগিছে ডকডক। পূব পাছতে গৈ-তাঁহু
 আতা সৈত্ৰা কবিলে। শুকজনৰ পদ পছজতে আতাৰ শিখৰ
 ইটি পৰাতে নাবায়ণ লৈএ চাই বোলে ক'ব পৰা অহা বান ?
 বোলে প্রভু, হালুখা গ্রামৰে, বোলে তোকাক দেবি চাৰিবেক
 মাৰ চাৰি বস্ত্ৰএ পরম মজল নাবায়ণ নাম উচ্চাৰণ হ'ল এতেকে
 তিনি পূৰ্ণতম ভৰতৈ সম্পূৰ্ণে নাবায়ণ দাস নাম থাকক
 ক্ষিত্ত। আক আমাক তুমি কেনেকৈ জানিলা ? বোলে
 বাপ তাকৰ শুক হুহু দৰিদ্ৰক অকুনীৰি অকলাক চকু
 দিয়াদি বার্তা কলে। “তোমাৰ ভৃত্যতো ভৃত্য জানিবা
 আমাক তাকৰব প্রসাদেশে দেখিলো তোহ্মাক” আপোনাৰ
 ঠাইতে পছিন ক্ষেত্রে গৈছে, গুণশীল মহিমা তাৰা কলে।
 চাৰি শিক্কে বৈকুণ্ঠ বুলিছে “পিতৃমুখে তবুগুণ শুনিলো
 বৈমানি সেহি দিনা হিয়তে পশিলা চক্ৰপাণি। তাকৰ
 বাক্যেই হৃদয়ত কইলো এই পাদ পর। শুকজনে বোলে
 অ' তাকৰে আমাক পরোকতো বিত্ৰকেনে চিন্তি গৈছে।
 সেইখিতে শুকজনৰ কলীকনী দুখ-দুখ খান, ক্ষেত্রে নবে থানি
 কৈছে আতাৰ আগত। আতাও কৈছে শুকজনৰ আগত।
 মাৰ মি দাম কাড়ি ডকডক চিৰাইছে। বোলে বাপ,
 কুঠে তোহ্মাৰ সবে ডকড কতখানি ? বোলে হুহুবি
 বব : বোলে বাপ হুহু, তোহ্মাৰ সমস্ত কেইয়বি ?
 বোলে নাবায়ণ দাস আট্টে ববি। বোলে বাপ মাৰ অবি
 লগতে আতাকো যোৱা মাৰ। বোলে নাবায়ণ দাস,
 তোহ্মাক কে : আবৰৰ সমস্তহে কল, খোটে একখটে সৈয়ব।
 বোলে অকুনীৰি কলায়ণ দাস, তোহ্মাক পুত্ৰএ বেকজন কলয়,
 সৈয়ব : কলয়ৰ বৰাই বি : একম পুত্ৰম : আতাই, সোৱাই

বিচৰণ পুৰ।" তাৰাক "বোলে যে গোটেই আকুল হবানে
চাইছে।" বোলে বাপ "তাবানো ক'লৈ গৈছে? বোলে
তাৰাক "মাতৃ গৈছে, কাতো মাহেকীয়াটো টকা ভৰাবলৈ
গৈছে। বোলে বাপ, টকা যদি ভৰাব নপাৰে, আমাৰ
ঠাইলৈ সঠাৰ। বোলে আনিছা সৰায়াৰ দাস, তোমাকে
তাকে সখি কৰোঁতা বাব। বোলে বাপ, তোমাব হুই
পাদপদ্মৰ ভৃত্য কিব কৈ লোৱা বাব দাসক। পাছে
আতা নাৱলৈ গ'ল বিদায় লৈ সেৱা কৈ। ভেহে ছোট আতা
পালেহি আহি। মহাপুৰুষ গুৰু জুখিলে বোলে ককা
পো, টকা ভৰাবলৈ পালা? বোলে বাপ, নপালো চকীয়া
মাজীৰ গৃহত। বোলে জুখিছে নপালা আমি এওঁকে
পাইছো। বোলে বাপ ক'ত বা? বোলে ককাৰ পো, একজন
পুৰুষ যি আহিছিল বৰ বিচৰণ পুৰুষ। তাৰাক ওল'কে মাৰা,
কবি দিব খুইছে। আক তাবাকে তোমাকে সখি ককাৰ
খুইছে। বুলিএ বুলি গ্লোক মাতিছে। "ভাবত, পুৰান আদি
যত, প্রকাশ কৰা নানামত; যত মহাজন সত্য সত্যত।
পৰম আনন্দ বসন্ত, কোটি সূৰ্য্য সব প্রকাশত, মহাত্মনত
বোহৰ বাবে বেকত।" গুৰু বাক্য পাছে ঘোৰাত দিছে।
বোলে বাপ, তোমাৰ অন্তৰগত পৰম প্রসাদতহে ভকত
বন্ত পায়। পাছে সেৱাকৈ বাৰাদিলৈ গ'ল। নিশা বৈ
বিহানে উঠি গৈছে। হাতে লাঠি, মাথো পখালি গামচা,
দেখে নাহিলকে গৈছে। ঠাকুৰ আতা আমাৰ পৰা উঠি
তামল'কে চাই আহে। সন্ধিয়া দেখে ডিঙা বৰবড় বাৰাকে
দেখিলে, সেই ঠাকে মানে, কল, কল, কলুই হয়, কেখে,
কিলা বসন্ত খানিক হয়। কেখে বাৰি কাকো শিঙিলা বাৰি
দেখিলে কলকল কল চাই দেখিলে, কল বাৰি লোকৰ পৰা
কলি কি সৰায়েক দেখিলে, কল, কল, কল, কল, কল

স্বামীজীকে কহিলেন যে আমিও একজন ব্রাহ্মণ।
পদ্মকমল হার কৈ দিছে। তোমাকে আমার কৃতা-
নন্দ জানে। এই বুনি পাদপদ্মত শিব বি দেয়া করি যোগে
বাগ-টকা ভঙ্গাঘটনে মোরা গ'ল নে? বোলে নশান্দে।
বোলে তেনো টকা দিয়ক। দিলে। তাবে দুই কাণ্ডন করি
দিলে। গুড়া পানো কিছু দিলে। বোলে পাঁচ কাণ্ডন
পাঞ, দিছে দহৌ দহ উকাষ? বোলে তোমার বে-মাতি
আমায়ো নহয়? কর্ম করবি পাঞ। ওতে দিছৌ, নিরাক।
কালিদাস আঠেক জোবাই দিয়াছেন। তাকে জ্ঞানি
কার্য কর্ম দখিনা কবিলে সকলোখানি। তেহে আভার
সঙ্গ হও জন শুকত হ'ল, মহাপুরুষক শুক বুনি। ছটুশনি
চটুলখে ছও জনা শুককে মেহাটক গ'ল গৃহল। পাই
বার্টে নাঞ থাকি চুটে তিন দিন। আএ আগ বাড়ি গুর।
সবাইবে মাতি ছুযিলেগৈ, বোলে আনকাল যে গৃহল উঠে
হার, খার, ই বেগিনো কিয়বা নবাই? আমাক দানী দাস
এবিলেন? আস্তা বোলে আরি মহা বিশিক সাধু মহাপুরুষক
শুক বুনি শুক মত ধর্ম-ধরি আহিরৌ। তাকে রবি তহতো
ধর্মিক, হার, খাম, উঠিলো। এক তইতক, তহতো কোম,
হনিয়ে নবা, মধ্য বাক্যত বৈ, তইতো ককবা কোন। পরে
চারি দানহে এষ্টেত আক শুক ঠাইলো। তনি আএ
মাত লগালে বোলে আপুনি শিব গৃহত। আপুনি পড়লো
বুজিলে হাত, পাও, দানী, দাস সবার, নচলিম কিয়?
সি বোলে দকবি লাচবি থাকা সবনেরে আবাক এথা
বুঝত? আচনা, ঘোহাত চলিলেনো কোম আইলো? তেহে
আস্তা বুঝি বাড়ি দেখি আস্তা কৈলো। তক আসি ককহ
ধর্মিক। ককহ থানা, তিনিহু বহু, আমাক সমাই সবাই
ককহি বচাই উঠিল গৃহল আস্তা। পাই বিদ্যা বহু, তহিত

চোভালৰ। তেৱেঁতে কলাঠোকা আগত থৈ সেৱা কৰিলেই।
 শুকজনে দেখি বোলে তুমি ক'ব কোন? বোলে এৰু,
 আত্মক গোবিন্দ গৰমনি বোলে। বোলে আমাক তুমি
 কেনেকৈ জানিলা? পাছে আদিবে পৰা তৰিখো আতাক
 লাগ পোহা পহা সকলো ধানি কলে। মহাপুৰুষ শুক
 জানিলে নাৱান্ন দাসে পালে। বোলে বামানন্দৰ মাক
 চোৱাহি, কৃষ্ণে বুলিছে, “মোৰ ভক্ত থাকে ব'ত উদাৰ চৰিত্ৰ।
 কীট পতঙ্গকো তথা কৰয় পবিত্ৰ।” এ উল্লুৱনিভো পদ্ম
 বুলিছেহি। অ আমি বোলো জানো দেবীদাসৰ চাউলে
 জাতি মাৰিবহে। ই ৰাজ্যতো শুকতৰ কঠিয়া হ'ব।
 যাঞতেই বাহুতে পবিত্ৰ হৈ আহিছে। বোলে আহিহাহে
 হয়, তুমি ই ধৰ্ম কি কৈ ৰবিবা, ৰাধিবা? বোলে ৰাণ,
 আপুনাৰ অন্তৰ পদৰ অঙ্গুগ্ৰহ হলে ৰব পৰা ৰাব। পাছে
 নীতি হৰিষে থাকি বস্ত লভিছে, হৈ গৃহলৈ গ'ল। গৈ নাক্ষ,
 টকা লৈ দিনা চেবেকৰ পাছে সৰিহ বেহালৈ আহিল। শুক
 সোৱাই বোলে ৰাণ, মই একলহে; কিছু বেহাৰ আনো
 হুজুৱান ভক্ত দিয়া থক। তিনিজন ভক্ত দিলে। লৈ
 নাক্ষ মেলি গ'ল। পথতে তিনিও বন্ধ লগালে। এটাক
 বোলে গক, এটাক বোলে পত, এটাক বোলে ছাপ, এই সতে
 তিনিও তিনিও বোলা বুলি কৈলে। এঠাইতে গৈ গবুলি
 নাক্ষ ৰাধি ৰখিলে পাচিলে, এটা ছুইলৈ পাচিলে। এটা
 গ'লত বকাটোক ৰবি নাক্ষৰ পোহতে ৰাখি ধলে। সিটো
 গালত ৰখি ৰাখিলে এটা শিৰিত, সিটি গালত তাকো ৰাখি
 ধলে এটা শিৰিত ধলে। থৈ বীহ দিলে তিনি বিধে। ৰাণ
 বোলাটোকে দিলে কঠাল পাত, পত বোলাটোক বোমল বীহ
 দিলে, গক বোলাটোক বন বীহ দিলে। এই সতে সি একল
 কৰাৱিহিৰি। এঠাই থৈ আহিল। ৰাধি ৰাখি ৰাখি ৰাখি

মলি মিলে। গৈল তাবা হবে গুণজনক কামিকান্তি করে
বল। পরহুত গৈ আই পাবিলেতে গুণজনে থাকৈ বোলে
ভক্তিরাই কুণ্ড জোত নই, তই বাজার গরমণি, ই ধর্ম কি
কৈ বাখিনি? তেহে পোবিলেন বোলে বাপ, ছাশি বেই, কত
করে তাকে করোক দালক। বোলে কিরনো তকতক বাহ?
বোলে বাপ, আগুনি দিছে পাবণ মর্দনত, “নিম্মা তুনি
যদি তৈব হুণ্ডে। কল্লেক মানে নবকত পচে।” তথাত
প্রাণ এবিষ যাবর ঠাই নাই যদি। পাবিলে শান্তি কখির।
এতেকে বাপ, যাবরো ঠাই নাই, পানী, ছাশি, নিশা। একা
প্রাণো ত্যাগ কবির সুধাৰে, তাতে জাবা সবকে বাজা
গল আপুনা বাক্যলৈ মনত পখি। পরহুত তকতক কইক
বোলে এনে বাক্য প্রহাৰলৈহে তকত হর ইক?

আক হোটে আতা বাবাদিতে আছে। বাবচর ঠাকুর
উপজিল। উর্বশী আই-এ মায়েকব অন্তে নি পাবত
পেলাই কামিব খৈলেগৈ। বোলে দা, আলংকে দিলা
মোক? ইইতব পূর্ব হুহ হোকোবা কুচিতে বাবুণব বকরা
হৈছিল, দাপ দিছে বংশহেনব মোব লবাটিতে সাত পুতব
হৈছে, মখিব এই বুলি পুহ বাও বাছিলে। দেখি গুণজনব
দায়া ভবি বোলে আপি, তোব ব্রহ্মশাপে মোব বংশ হেন
হক; নই ললু গোত্রের সনে। আবাণ স্তমবে গোত্রের এট
কল্লিনক মিলে। মরুকে ল, বংশ বুদ্ধি চিবখটীট হক। এই
বুলি রোজ কল্যাই বক দিছে বাপ লৈ।

আক এহুদিয়া কীপকবের মোলে লাকুর দাস, তোরব
মিলিয়া এবে তেইকন আছে? এহুদস বাপ, ভিবি খনি
মাহে। বোলে কাম কি নাম? এহুদস একই তবীরা মজি,
করম বিজায় কবি, এহুদ মজির মজাই। বোলে মোহরুতি
করম মনে ক, বোলে বাপ, তবীরা মজির, আ, কল্যাই

পারচর
ম

এহুদমজি,
পীতব বজি,
মজির মজি

বিবৰুৱা বৈবাগ্য নিৰপক হৈ ছয়ো ভাৰ্যা তেজি হাটি বহা
কবি গুৰুজনৰ সজতে বহিল কুৱৰা নথ মাৰি ।

আঁক একদিনা ছয়ো জনা গুৰু ঠাকুৰ আতা, জন্ম
মধাই, আনো ভক্ত সৰেবে গৈছে বুৰী লুইতে ভটিয়াই ।
পালেংদি ঘাটে বাইৰ কৈদৰ এক স্ত্ৰী কাপৰ খুইছে উলজতে ।
উপৰ ভাগে কতখানি গৈ গুৰুজনে বোলে বৰাপো, কি
দেখিলা ? বোলে বাপ, একো নেদেখোঁ । বোলে কলৈনো
চাই আহিছিলো ? বোলে বাপ, আপুনাৰ অভয় পাদ পদজলৈহে
চাই অহা গৈছে ।

পাছে তেনেতে লুইতৰ দিয়াত গোঁ চাৰিছে এটি চণ্ডালৰ
হৰা । তেওঁ বুলিলে বান্ধৱ কৃষ্ণ । পাছে গুৰুজনে বোলে ই
বালক হৰা । ইয়াৰ মুখত যে নাম আছিল, এই দেশত নাম
ধৰ্ম বস্ত্ৰ প্ৰকাশ হব । সুৰি নাম চমু চাপিলহি । বোলে
বৰা পোএও কতক কবিতা কৰা, নাৰায়ণ দাসেও কৰা, মধাএও
কৰা । ছোট আতা কৰিলে কবিতা গুৰু বাক্য শিৰে
ধৰি—“জয় গুৰু শঙ্কৰ, জগত প্ৰখ্যাত । স্বৰ্গ, মৰ্ত্য, পাতাল,
অনন্ত, অচ্যুত বৈকুণ্ঠ সমে ভেদি ; পৃথিবী, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য থাকে
মানে বহিব ।” ঠাকুৰ আতা কৰিলে, “জয় জয় অনাদি
শঙ্কৰ মইতু দাসকু দাস । উজানৰ হস্তে আসি প্ৰাণ প্ৰভু
নিকটে লৈলা বাস ।” মধাএ কৰিলে, “বাউ ধৰ নামৰ বাচক
শ্ৰীশঙ্কৰৰ ঘাটে । বাৰ জুৱাক নামৰ বাচক ব’ঠা নাইকিয়া
হাতে ।” তেহে গুৰু জনে বোলে বৰাপোএ যি কবিতা কৰিলে,
সাত পাতাল, স্বৰ্গ, সাত বৈকুণ্ঠ ভেদি গ’ল । নৌকা চাদি উপতি
গ’ল । বোলে বৰাপো বাৰ গুচা নাম ই কুকৰাক হয় ।
বোলে বাপ বাৰ দিল্ল হব, শঙ্কৰ তাকেৰি অংশ, আগে শঙ্কৰৰ
অংশ দিছিল । নাৰায়ণ দাসৰ কবিতা নাকো চপচপীয়া হ’ল ।
মধাইৰ কবিতাহে ভলিতে লুকাল ।

চণ্ডালৰ লবাব
মুখত কৃষ্ণনাম

নাথৰদেৱ
নাৰায়ণ দাস,
আৰু
জন্ম মধাইৰ
কবিতা

পাছে ভৈতে আছে ভাটিএ চমাব, বাজশাল শামুক পোৰা
হুগুৰু, পুবে কুমাৰ, দখিণে হীৰা। সন্ধ্যা হলে হাই হিহনি
কোঁহাল লাগে। নিতে হৰিগুণ নামত অমৃত পায়। তেহে
ভক্তে সমে আলচি হমাহ বৈ সি ঠাই এৰি কুমাৰ কুচিত গৈ
গৃহ বাৰী হৰি গৃহকৈ বহিচন্তু ভক্ত সমে।

কুমাৰ কুচি

আক এদিন ভক্ত সমে বজিয়া জানে গৈছিল ভাস্কিকুচিলৈ।
আহোতে কোটো তলিতে নাঞ এৰি জজ্বলে পোনাই আহিছে।
হৰিণাৰ খোজ দেখি গুৰুজনে বোলে আজিএ গৈছে পশুটি।
আতৈ সবে চাই কতো বোলে কালি যোৱা, কতো ২, কতো ৩,
কেহো ৫, কতো ৭, কতো ৯, কতো দহ, বাহু, কতো জনে
বোলে মকৰা জাল বান্ধিছে, পন্দেকেই হ'ল। তেহে ছোট
আতা চাই বোলে এতিয়াই গৈছে। তেহে গুৰুজনে বোলে
মোৰ বৰাৰ পোহে মনৰ মনক বুজি আজি যোৱা দেখি
বুইলে। তোজা সবৰ বিষয় গ্রাম্য কথাই একে নাহে, অন্তৰ
পৰমার্থ ক'ত হব।

ভাস্কিকুচি

বামুনা

আক একদিনা ছুওজনা গুৰু ভক্তে সমে বামুনাৰ ফাললৈ
গৈছে। চ'ত মহা ধান বৈছে পথ মাৰি। বকৰানিএ বাট
দিছে নৌ জলে। তু নপাই গজা ধানেই গৈছে পোনাই।
দেখি গৃহৰ পৰা জীটে বোলে কটাৰ পো কটা ইড, চকু নেদেখা
ষেন বাট এৰি ধানেহে বা। শুনি সবে ভক্ত মোনে কষ্ট পাই
বিমন হৈ গৈছে। বিষৰাটক বোলে মনে লোহাৰ আগত
অগ্নিৰ মাৰ, উলুৰ সঙ্গে যগৰি গোৰে। আমাৰ লগত বেটা
শিশাটীএ গুৰুজনকো গালি পাৰিলে। আমি পাগীএ বদি
বাট চাই বাকৰানিএ খাওঁ ছুট ছুৰ্জনৰ গুৰুজনে কৈলৈ গালি
ধাৰ ? এই মনে ভাবি গৈছে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু মনৰ
মনক বুজি আত্মাৰ অন্তৰ্ঘাৰী মাত লগালে। বোলে আটৈ
সৰ, আত কিছু বেদ কৰা নাৰাব। তাই সজহে কৈছে,

বুলিছে। পিতৃ, মাতৃ, অনেক উদ্ধাৰ হ'ব পৰিপক কৈলে, হলে, ভক্তি ঘাটি, বিভিচাৰ নহলে। তেওঁ উত্তমতে পিতামহ, পিতা, ভোজ্যসংবে ব্ৰহ্মাৰ লিখন ধৰ্ম্মৰাজ্য চিত্ৰগুণক চোৱাই কাকত আয়াযাত জন্ম মৃত্যু কটালে। তাকেহে তাই বাৰ্তাটো কলে কটাৰ পো কটা হুঁত বুলি ভোজ্যসংগত পিতৃ পিতামহৰ কথাটো। তেহে সবে ভক্তৰ শুনি শোকাগ্নি বৃষ্টিজল ঢলা দি মৰাৰ মুখত অমৃত সিঁফাদি হৰিৰ হ'ল সৰাৰে। মুখীৰ চুনৰ দুৰ্গন্ধত ছমাহ বৈ কমাৰ কুচিলৈ গৈছে।

তিবোভাৰ
গালি

কমাৰ কুচি

আক একদিনা ঠাকুৰ আভা, মখাই আঠৈ, সবে ভক্তৰ আনিয়া অনি লাগি গুৰুজনত শুধিলে, ভকতদেবীৰ গতি আছে নাই বুলি। গুৰুজনে বোলে বামৰুৰ অৱতাবে হে দেব কামে শত্ৰু ভাএ গতি পালে, কংস কুজী, গোপী, দম্ভবক্ৰ, শিশুপাল আদি। এতিয়া একা কৃষ্ণদেএ কৈছে—“মোৰ জোহী ভৈলে তাক বাধিবে ভকতে। ভকত জোহীৰ মই ছুহিকো শকতে।” গুৰুত লাগিলে ভক্তত বব, ভক্তত লাগিলে অধঃপাত হ'ব। ভকতক ঘেৰকৈ সংসাৰে ভ্ৰমি যমদূত বেষকৈ ফুৰিব।

ভকত জোহী

আক একদিনা বুৰী লুইতে যায় ছুওজনা গুৰু-ভক্তে সমে। নোকাবে গৈছে ভটিয়াই। গজিয়াঘাটতে এটা মৰা থৰি দিছে জ্ঞাতি-বংশে। তাৰে জীটে অন্তৰতে বসি কান্দিব লাগিছে বিনাই ইনাই। দেখি গুৰুজনে বোলে বৰাপো, মৰা মৈলে, কিয় কান্দিছে? এ বোলে বাপ, যি হে মৰিছে, সি জিয়াৰে পৰা মৰা, এই যি কান্দিছে ইও প্ৰায় মৰাহে। এ বাপ, পূৰ্বেই জীৱ বাজকৈ প্ৰকৃতি মায়াৰ হাতে দিলা আয়াযাত কৈ, তু হুৰাই অজ্ঞান তুসত পৰি মৰাকে লাগি মৰাই কান্দিছে আপুনাৰ মায়াত। বোলে বৰা পো, আয়াৰো কান্দা একেৰি। তেহে জীয়াথমেহে আয়াক, মৰে থৰি, পৰম গুৰু চৰণত বিনাই কান্দিছে কাকুতি।

কিমাৰ শোকত
কমা

“কিমতে ভকতি
কৰিবো ভোমাত”

“কিমতে ভকতি কৰিবো ভোমাত হৰি এ, মই মৃতমতি
নজানো তাৰ উপাই বাম বাম—” এই ঘোষা পটল কৰি
গাই বিনাই কান্দিছে। শুনি মহাপুৰুষ ত্ৰীশঙ্কৰদেৱ
শৰীৰ বোমাৰু হৈ মজৰি জ্বৰি ছুই ধাৰা প্ৰেম জৰিব-ধৈলে।
বোলে বৰাপো, কি মোক অমৃত পিয়াই সন্তোষ কৰাল।
আজি! আহি তাতে আছে পুবে দৰিণে হিৰা, কুমাৰ।
পুৱা গধূলি গঢ়া পিটা ছুই ছুই হাট্ হাট্ হাই। শুকজনে
শুনি হৰি কথা চৰ্চ্চাত কষ্ট পায়। পছিমে ডোম গাওঁ।
নিশা তাৰ ঘৰে বিড়ালী-এ পোৰা মাছ নিলে। খেদা
কোৰা কৰিছিল। পুৱা দেখে বান্ধন গৃহে পাতৰা মাছ ধৈছে নি
আনি। পাগ পাত্ৰ গৃহ সব পেলনি গ’ল।

বিষ্ণু প্ৰিয়া
গুৰু

আক বিষ্ণুপ্ৰিয়া আগী শয্যাতে নিশা চলিল। এই
তিনি বিকতে শুকজনে এৰিবৰ চিন্ত হ’ল। তেহে দামোদৰ
দাসকে বগা দলৈকে অনাই মাটি খুজিলে। বকাতলি হাৰি,
তাকে ছুও দিলে আচহনি দেখি। পাছে ভক্তে সমে আলচকৈ
একবৰ্ষ বহি কুমাৰকুচি এৰি বাউসী লৈছেগৈ। আগে
সেইখানি বৰলজাৰ বুলিছিল। পাছে ভক্তে সমে ত্ৰীশঙ্কৰদেউ
পাই হৰিধ্বনি কৈলে। পাছে বৰ লুবিৰ বগ তিনি গ্ৰহৰ
বেলি আকাৰকৈ উৰি গ’ল। তেহে শুকজনে জাৰ টকাই
চৌহাটি গৃহ হৰি গৃহকৈ বহিচন্ত।

বাউসী

আক কৃষ্ণদেউ কুণ্ডিললৈ বাঞ্চেতে কল্পিণীৰ কাৰ্য্যত
বখৰ বেগত মূৰ্চ্চিত হঞ্চেতে বেদনিধি তাতে বহি ধনুৰে আক
কৈ জল উলিয়াই মাখাত দিছে; জল পান কৰিছে। শুবা
ভোজন কৈ সুখানুত পেলালে। তাকে পৃথিৱীএ আৱৰণকৈ
পাট মাৰি ধৈছিল। কীৰ্ত্তন গৃহৰ গাত খানতে উলিয়াই
সধাকে শুক বাউ-দি তাতে পুৰ কপাট-মাৰি ধৈছে।
ভাঙেহে বৰ কালুৰিএ আৰবি আহিল, কেও লোৱাব

নপৰাই, হস্তীকে বিদাৰিলে শৰে। আৰু মহাপুৰুষ গুৰু
বৈকুণ্ঠৰ পৰা একখন বস্ত্ৰৰ পাট সকাৰ ভাতে মেলি
গজালিছে। আৰু বাউসী বিলাইতৰো নাম এই তিনি
অৱশ্যে জগত প্ৰখ্যাত পাট বাউসী নাম হ'ল। তাতে
গুৰুজনে গোকৰ বৰ্ষ বহি অনেক লীলা কৰিছে।

পাট বাউসী
নামৰ ভৰ

আৰু ছোট আতা বাবাদিত তেৰ বৰ্ষ বহি, হৰি কথা
শুনিবলৈ বেলা হয়, বৰ পেটা বিল লেজে ঘূৰোঁতে দেখি
তামধ্বজ বাৰালৈ আহিল। তাতে চাৰি মাহ আছে, সমজীয়া
জোঁঠা এক হয়। গৃহ খান কদৰ্যা, গোটেই অনাচাৰ। আৰু
দিনে নিশাই দন্দ, কন্দল, বিভিচাৰ, ব্যাক্য বচন। অনীতি
অনাচাৰ স্বেচ্ছাচাৰে প্ৰবৰ্ত্তে। কলে, বোলে সাত পুৰুষ
এনেই গ'ল, এতিয়া ধসাই তৰাবলৈ আহিছে। 'এতকাল
গ'ল কৰাই ভাজি খাই, চাউল চক আছে ই কথা মনত
নাই'। শূনি গুৰুজনে এৰি গলগৈ। এৰি দীঘলা কাথৰ
গৃহলৈ আহিল। তৈবে পৰা আহি গৈ কুকুৰ কথা শুনেহি।
আৰু ঠাকুৰ আতা কলা বিচাৰি গৈছিল, শ্ৰীমাধৱেশ্বৰ
মাতৃৰ কৰ্মলৈ পথালি কুচিলৈ। ভপাৰ বলোৰাম আঁঠে
পাচ টকাৰ বান্ধা আছিল এক গৃহন্তৰ, কেও কিছু নাই,
হুখ দিএ বৰ। চ'ত মহা হাল মেলি লাঙলতে পৰি
হুমাইছে। দেখি আতা সুধিলে বোলে দলিতে লাঙল
সিথানে খোৱা, ঘৰে কিয় নাযা? বোলে বাপ, মাৰে,
ভাত নিদিএ, কাপৰ নাই, মাল, বাপ কিছু নাই, কি সোৱা
আমাৰ হুখৰ বাৰ্ত্তা? শূনি আতাৰ দাৱা জ্বলিল। বোলে
টকা দি নিওঁ, বাৰানে? বোলে দাস কৈ নিলে এতিয়ণে
বাৰ্ত্ত। আতা পথে শিকাই দিছে। ঘৰ পাই কলে, বোলে
আমা সৰু মোৰ গঞা বৰাও, চিনি পাই বৰিছেহি।
আতা বোলে আগৰ লৰা যি বুলো, টকা দিওঁ, এৰি য়ে।

দীঘলাকাথ

ভপাৰ
বলোৰাম আঁঠে

সি বোলে এনিবলৈহে কুৰিহৌ, দিওতা নাই কাঙেহে।
ধাবহে হবাই বেন দেখো কতো বেলি ধৰে জনে। ভেহে
দিলে। সি লৈ বোলে ভোজা সব খানেক বহা। হুপৰীয়াই
ভাউ খাই বক। আঁতৈএ বোলে লোকৰ দাস হ'লু, তোব
ঘৰে এতিয়া কিয় খাম আক ? শুনি আতা পৰম সন্তোষ
হ'ল। এই বুলি আতাৰ পাছত কলা লৈ আহি পাই
শুকজনক ভেটাই দিছে। পাছ দিনা হৰিষে থাকি ধৰ্ম
লভিছে। নীতি, সদাচাৰ দেখাই সজ বুদ্ধি দেখি সামৰিছে।
সেই কলা পকাই ছোট আতাৰ মাতৃ-কৰ্ম্মত পত্নী প্ৰসাদ
যাত্ৰা নাট গাইছে।

পত্নী প্ৰসাদ
যাত্ৰা নাট

আক একদিনা মনথৈ পৰা ঠাকুৰ আতা আহে। শিমলুৱা
বোলে, তাৰে গৃহতে ধান দাইছে গ্ৰামী শুকত। আতাক
আহিবৰ দেখি সেৱা কৈলেহি। শ্ৰীৰাম আতা অহা নাই।
বোলে সেইটি কৰ, দহৌ নাহে ? বোলে বাপু, ছুনিয়া চাইছেহি।
বোলে মাতা, তামোল পান নিয়কহি। পাছে গৃহতে বোলে
আহা, আতাকো সেৱা কৰাহি, তামোল খোৱাহি। আহি
তেহে সেৱাকৈ শুৱা খালেহি। ঠাকুৰ আতা বোলে এটি
মানুহ লাগিল নাঞৰ আগত। তেহে গৃহতে বোলে বাপু,
ভূমিএ যোৱা আতাৰ লগে। তেও আমি ধান পুৰা দিম।
বোলে মই পুৰাই কৈ চাম ও বুলিহৌ ধান দাম। মোৰ বোলা
বাক্য বাৰ নপৰে। এই বুলি দাব ধৈলে। আতা দেখে কি
নিশ্চই বুদ্ধি ডাঠ লোক। পাছে ঠাকুৰ আতা গৈ বোলে
তোমাৰ বাক্য বাখি নও দাঞ। তেও বলা। যুটিচাৰক
দাই আনি বোলে গা ধোৱা। ধুলে। এৰুখি কাপৰ দি নিছাই
তুলি আগতে ব'ঠা ধবাই আহে, পালেহি। শুকজন বহিছে
ভিতৰত, ছৱাৰ চুকত। আতাক ঠাকুৰ আতা গৈ শুকজনক
সেৱা কৈলে। শুকজনে কক কথা চৰ্জিছিল, থলে, বিদায় কৈ

শ্ৰীৰাম আতা

আছিল। বোলে শ্ৰীৰাম, আহা বাওঁ। বোলে ভোজা বক আমি আক নযাওঁ। শুনিলে বুলি বৰ গুৰুজনে বোলে নাৰায়ণ দাস, কাৰে কথা হ'ব? আতা বোলে বাপ, তিন ভাই ঘৰৰ খান দাইছিল, কৈ মাতি নাঞব আগত তুলি আনিলোঁ। ত'ৰো পৰা নাহে, খটবন্ধ কৈ, অতো নযায় এতিয়া। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে নযায় যে থাককেই। তেহে বৈ পাহ দিনা মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। পাত, খৰি, মাহ, শাক বাজ পৰিচৰ্যা সেৱা খৰি আছে।

আক দীঘলা কাথে স্নেহত উপাধি খানি পালে সজ ছোট আতাক দিএ। আতা হৰি বিমুখ দেখি নখাই চুকত হয়, গেলে, পেলায়। তাকে তেওঁৰ পত্নীএ লক্ষ্যকৈ—দেখি কলে বোলে নেখায় ভাগিনাক বস্ত্ৰ দিয়া, নেখায়, গেলাই দলিয়ায়। তেহে দীঘলা শুনি খন্দি বোলে মোৰ বস্ত্ৰ যে বয়া, ঘৰনো শুচিনে? এই বুলি কুটা পেলাই চকটি মাৰি থৈছে। ছোট আতা কৃষ্ণ কথা শুনি গৈ দেখে হিংসাকৈ চক মাৰি থৈছে। পাহে বিশুদ্ধি হৈ পুহু গুৰুজনৰ পাশ পালেগৈ। বোলে বৰাপো, মুখ শুকান, চাউল সিজোৱা হ'ল নহল? সোনকালে অহা গ'ল দহৌ? পাহে সবে খানি কলে গুৰুজনত। শুনি গোসানী মতাই দুখ চিৰা ভোজন কৰালে। তেহে ছয়ো জনা গুৰু ভক্তে সবে গৈছে সেইতে বিল পাৰাই।

এক গণকে গৃহ বাৰী কৰিছিল বাবলৈ তাৰ পত্নী কাহিলাত যাৰ নপাৰি আছে। ভক্তে সবে গুৰুজনক দেখি আগ বাঢ়ি গৈ সেৱাকৈ নুখিলে, কিয় আহিছে বুলি। গুৰু বোলে দীঘলা কাথৰ শুভিত তোমাৰ যে গৃহ-বাৰী কৰিছা পায় খৰিবলৈ তাকে আমাক দিয়া বক, খুজিবলৈ আহিছৌ। বৰ আন্তি কৈ তেওঁ বোলে গৃহ বাৰী এতিয়কৈ আপুনাৰ অন্তৰ পদত সৰ্গৰিলো, মোৰ সদু ভাগ্য বংশে লয়ে উদ্ধাৰ হব। পাহে সেইতে বৈ

গণককুটি

কালি বায়ে সৈতে ছোট আতাক থৈ তেহে গৈছে গুৰুজন।
গণকৰ গৃহ-বাৰী দেখি গণককুটি নাম হ'ল।

বুঢ়া দৈৱজ

আক বুঢ়া দৈৱজ আঁঠেৰ চোৱা চিন্তা জ্যোতিষত
বৰ আন্তিক দেখি গুৰুজনে বোলে, “অনাদৰি আন ধৰ্ম
কৰ্মক প্ৰতি। এক চিন্তে কৰা হৰি কীৰ্তনে ৰতি।” বোলে
এই বোৰ কি চাই চিন্তি থাকে? “ভকতি আচৰি যিটো
গুণ নাম ধৰে। জীৱন্তে মুকুত হয় সংসাৰক তৰে।”
তাৰে পৰা চাবৰ এৰিলে। তেওঁ মন চলে, তাপৰি
নপাৰি পাছ ফালে চাই চিন্তি থাকে ভাৰি গোপি। পাছে
অন্তৰ্য্যামী পুৰুষ জানি গ'ল একদিন। দেখে পাছৰ কান্তিটো
মেলি চাইছে। পাছতে গুৰুজনে গৈ ঠিয় দি চাইছে। তেওঁৰ
গা-টি খিল সম গাদিৰ লাগি জিকাৰ মাইলে। পাছ দি
চাই দেখে, গুৰুজন। সেইতে পাছতে পৈল। বোলে বাপ,
পূৰ্বৰ অভ্যাস, চাবৰ মন যায়। বোলে বাক তেনে। তেহে
দ্বিতীয় অনাদি পাতন ভাগৱতৰ মূল, তাতে জ্যোতিষ ভাঁজি
মিহ দি কৰিলে। পাছে আঁঠেৰ জ্যোতিষ এৰি তাকে
চাই গাই অধাৰ্কে হৰিগুণ গাব ধৰিলে। আক গাব হলে
ঠাকুৰ আতা দিয়া কালিবাম আঁঠে পৰিচৰ্যা সেৱা বনকৈ
বহাত থাকে। অকলে অহা বোৱা কৰে ছোট আতা
হৰি কথা শুনিবলৈ গুৰুজন তত। দেখি শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱ
বোলে বৰাপো, একলে আহে যায়, শ্ৰীবাম আজিৰ পৰা
তাতে থাকি তুমিএ আহিবা বাবা।

দ্বিতীয়
অনাদিপাতন

বৰ পত

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে বৰাপো, পশু নকৰিবা
শব, যবাও নানিবা, জীৱাও নানিবা, শুদা হাতে নপৰিবা
ঘৰ।” এটি কালৈ যোক নৰপশু আনি দিয়া। পাছ দিনা
আছিলন্ত হুৰিলে বোলে পশু পালানে? বোলে বাপ,
আপুনাৰ বাক্য শিৰে ধৰি আজি চাবা নিশা নিহা নাছিল,

শুনি ভাবি বিচাৰি সপ্ত বীণ চৈধ ব্ৰহ্মাণ্ড, তিনি ভুবন,
স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য, পাতাল চালোঁ, মোত পৰে নবাধম পশু নাপালোঁ
বিচাৰি। আটাইতকও মঞিহে নৰপশু, পাপী। শুনি গুৰুজনে
নৱসিদ্ধ একাদশৰ শ্লোক ভাদ্ৰি পদ কৰিছিল। ছোট আতাৰ
বাক্যত সন্তোষ হৈ প্ৰেম জৰি জ্বৰ হৈ উপদেশ দিছে—
“তোমাৰ ভৃত্যৰ ভৃত্যবো ভৃত্যৰ ভাবো ভৃত্য ভৈলোঁ আমি।
মোক জগন্নাথ, নকৰা অনাথ, নেৰিবা মাধৱ স্বামী ॥”

নিমি বৰাগড়
সংবাদ বচনা

আক শ্ৰীমাধদেৱে স্নান, গুৰুসেৱা, মালা সেৱা কৈ
প্ৰাতৰে কৃষ্ণকথা শুনিবলৈ গুৰুজন তত্ৰায় শ্ৰীৰাম আতা
সৈতে। ভক্ত কালিৰাম আতৈএ নিত্য কৰ্ম কৰি, ঠাই,
খৰি, পাত, মাছ, শাক, পানী, সবাকৈ যতাই থৈ গুৰুসেৱা
কৰে নিতে। সেই দিনাও কৰিছে মনে। সেই জৱ্য অলঙ্কাৰ
পিছাই দি আনিছে বজ্ৰিশ অঙ্গে। এপদে দিছে, এপদে
দিবলৈ আছে খৰম। তেনেতে আহি গুৰুজনে গল ওকাহি
দিলেহি পদূলিত। শুনি তেনেই এৰি আতৈ জল-পাত্ৰ লৈ
ওলাই আগবাঢ়ি গ'ল। তেহে ছোট আতা চাউলত
জল দি ধ্যান কৈ দেখে আত্মাত, এপদে পাছকা নাই।
অনেক ভাএ তুতি নতি কৈ দিএ, নলয় একোৰূপে। তেহে
বোলে মোৰ প্ৰভুক কোনে এনে বিতণ্ডা কৈলিইক ?
পাছে কালিৰাম আতৈ দণ্ডহতে পৈলগৈ। বোলে বাপ,
মই পাপীৰ্থৰ হে বন। বোলে কিয়নো নিদি এৰি গ'লা ?
বোলে বাপ, আপুনাৰ মুখপদ্মে শুনিছোঁ গুৰু সেৱাতকৈ
ভক্তৰ সেৱা ভাঙৰ বুলি। বোলে ভোজা আমাৰে সমান
ভকত হ'লা, আমাৰ পৰিচৰ্যা কৰিব নলাগে আক। এ
শ্ৰীৰামেই কৰিবা আজিৰ পৰা, কালিৰামে অহাবোহা কৰিবা
আমাৰ লগে।

আক জৱতিৰ মৰাই আতৈ গৃহে বাবলৈ বিদায় কৈলে।

জন্মদিন নবাই
আটের সন্ধ্যায়
এতি আকর্ষণ
আর
জান লাভ

বোলে হাপ, গৃহবে পবা আহি গৈ নাম হৰি কথা জনিস,
যাবই খোজো। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু শ্লোক মাতিহে।

বৈধাগ্যত পৰে ভাগ্য নাই পুৰুষৰ,

সংসাৰত পৰে বিপু নাহি।

হৰি বিনে মাই পৰিত্রাণ।

বিষয়ৰ আশা ভঞ্জে ভক্তৰ হৰিষ।

দেখয় বিষয় সুখ বিষ্ঠাৰ সদৃশ ॥”

ছোট আতা গুৰু বাক্য মনকৈ পাহত শ্লোক ভাঙি সুন্দৰীত
ঘোৰাত দিছেনি। মাতি চৰ্চি কৈ বোলে নচলাকৈ
মন বলে সজ, বাক চলিছে যে যোৱাযক। তেহে গৈ
তেঞৰ আগৰ হৰি গৃহতে বহিল। তাতে দুয়ো পত্নীয়ে
সেৱা কৈলেহি। বোলে মই গুৰুজনত বিদায় কৈ আহিছোঁ,
মাই চাৰেক থাকিবলৈ। পাগ পাত্ৰ পেলাই ততে চাউল
সিজাইক। আঁঠে শৌচ শুদ্ধি হৈ গুৰু সেৱা নাম গালে।
আইব চাউল সিজাই বাঢ়ি গুৱা এখন খুন্দি চোবাৰ ক্ৰমে
অন্নৰ উপৰে দি থৈ আঠু পাৰি জনালে গৈ। আঁঠে
আহি চাই দেখে চোবা ধান। সেইতে অত্ৰাহি হৈ বোলে
এখেলৈ আহাচোন। তেহে আই আহি আঠু পাৰিলেহি।
বোলে ভোৰ হাতে খাঞ বোলাতহে এনে লম্বু কৰ? বোলে
দাসীত দায় হৈছে, তেও জিজ্ঞাসি সুখি মৰবিব পাবে।
দণ্ড কৰিলেও দোষৰ ভিতৰ। বোলে কচো, কিয়নো দিয়,
চুৰা নহয়, খাবলৈ যে মাত? বোলে পূৰ্বে তোজা আমাক
চাৰি জীৱৰ কুশলৰ হেতু সন্তৰ সজলৈ গ'ল। মহাপাপৰ
হন্তে অনাচাৰী ত্ৰী জন্ম পালে। বৈকুণ্ঠৰ সুখক এৰি
পশু পক্ষী সমস্তে বোনীত যি বিষয়ক পায়, তেনে কাতক লাগি
মাণিক তেজি আমি পেলনীয়া চোবাত প্ৰবৰ্তিলে। এই
চোবাকে গুচাই অহা ললেহে থকা সজ। পাছে আঁঠে

হক্ হক্ কৰে কান্দি ওলাই আহিল। বোলে আজি তুমি মোক সজ বাখিলি জ্ঞান বোধ দি। মোৰ পৰম বান্ধৱ উপকাৰীহে, ভাৰ্য্যা নহলে। পাছে আহি মহাপুৰুষ গুৰু বসি আছে মধুৰ-মুৰ্ত্তি ৰূপ ধৰি। পৰি দণ্ডমতে কলে সকলোখানি। বোলে সেই স্ত্ৰী এৰি সোধাই দিছিলানে? বোলে বাপ, দিলে। তাৰ মাতৃ, ভাতৃ, নযায়। বোলে 'তোমাৰ গুণ গাই তোমাকে চিন্তি অ'তে থাকিম।'—এই বুলি আছে আমাকে ভিয়নি-টনা খন দি তাতে। তেহে গুৰুজনে সজ বুদ্ধি, শুদ্ধ জীৱ জানি অনাই ধৰ্ম্ম বস্তু প্ৰকাশকৈ বাজ হাটি দি কাটি থলা সৰা মচাকৈ থলে ভকতৰ খাৰীৰ ভাগ দি।

আক একদিনা ভক্তে সমে আছে ছোট আতা, মহ এটা পৰি আছিল বাটৰ কাখে। দেখি আম সবে আশুৰি হাৰি ভাজি গ'ল। ছোট আতা তাৰ আগেই গ'ল। পাই ভকতে কলে, বোলে বাপ, মহ আছিল বাটে, ছোট আতা সিজৰ আগেই আহিল, আমি হাৰি সোমাই আহিলে। বোলে বৰাপো হয়নে? বোলে হয়। কিয় আহা? "সাপে খায়, বাঘে খায়, যদি মৰে জলে, বাৰ যিবা হব লাগে নিজ কৰ্ম্মকলে।" বোলে বাপ, তাৰ হাতে যাব লগা হলে আঁতৰি গলেও মাৰিব, নহলে একা চাউল, আয়ুত, আগেই গলে কি কৰিব পাবে সি? পাছে গুৰু থকাকৈ বোলে বৰাপো, এনে উত্তৰ কত শিখিলা? তুমি-এ জানানে আনেন্ত জানে? অ সি কাল, বলহন্ত, ডাকু। সিকি জানে কাল অকাল? হুত্যা সবাকো চল পালে মাৰে। তৈল থকাতে বাকুএ বন্তি লুয়াৰ, আঁৰ দিলে বয়। পলাই অকতাই, মাৰে। তোমাক নপাৰে এই কৰ্ম্মে আহি লৈ আকো আশা-খাতী নহব? এই বুলি বৰি বোধ দিহাক দিছে।

লোকসে
আহি বৰাপ
উপদেশ

ববনগৰ

আৰু নবনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ বাৰীত শনি প্ৰবেশিল। পাছে পণ্ডিত দৈবজ্ঞ জ্ঞানগত শৃংখলে, বোলে কি হ'ব? বোলে মহাৰাজ, আৰু প্ৰতিক্ৰিয়া কৰি দেশান্তৰ ফুৰিলে অশুভ নাচবে। তেহে পূজা, দান, হোম কৰাই ৰাজ্য আহি ববনগৰ কৰি ব'লহি। তাতে শুনি গুৰুজন গৈ কলামাহ ছচক ভেটি নিৰ্মালি দিছে। চিলাৰায়ে ভৈজ শক্তি ঈশ্বৰ লক্ষণ দেখি গুৰু মানিবৰ চিন্তা; দদাএকৰ ভাৱ নহ'ল। তাতে আঢ়ৈ বৰ্ষ হ'ল। চাই পণ্ডিতে কলে ৰাজ্যত বোলে শিৰতে গৰ্ভে থিত হৈছে শনি। ই-গৃহ যেনো হ'ল এবাহে সজ্জ। তেহে তাৰ পৰা গৰু প্ৰাক্তি কৰি ডিঙ্গা নগৰলৈ গ'ল। তাতে আছে। একদিনা ছোট দেৱানৰ ক্ৰীদাম লিগিৰা আহি ৰামৰাই আতাৰ ছহিত্ৰী কমলপ্ৰিয়া আপীক দেখে দিবাকৰু ত্ৰৈলোক্য মোহিনী। চুলি মেলাইচে, ছকাচি চবাত তিনিপাক দি পৰিছে। পাছে সি গৈএ চিলাৰাইত কলে ৰূপ গুণ চুলি লক্ষণৰ কথা। শুনি ৰাজ্য ভেতেন্ধৰে ধৰাই নি মুখ্য পটেশ্বৰী পাতিলে নি। বিবাহ পাতি ৰাই আতাক নিবলৈ পাছিলে, নেযায়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে সি নিলে কি কৰিবা, দিয়া গৈ শুদ্ধ কৈ। পাছে গৈ দিলে। তিনিখনি গাঞ্জ দি কুঠি কৰি দিয়ালে।

আকৌ ৰাজ্যত পণ্ডিতে চাই কলে বোলে মহাৰাজ, শনিৰ আট বৰ্ষে ভোগ ৰাশি তত। শিৰত আঢ়ৈ বৰ্ষ, গৰ্ভে আঢ়ৈ বৰ্ষ, মোৰে আঢ়ৈ বৰ্ষ। এতিয়া বিদেশ বৈবাগ্য হৈ ফুৰাতহে অৰিষ্ট নাচবে। পাছে ৰাজ্য বেপছন কৈ শস্তা কৰ্ত্তা মৰা পকালৈ অচম ৰাজ্য উজাই গ'ল। ছোট বুৰাজ চিলাৰায়ে বেহাৰ নগৰে ৰাজ্য ধৰি পাতি পাচি প্ৰবৰ্ত্তাই আছে। একদিনা ৰাজ্য বুৰজা কৰিতে গৈছিল। গৃহে এক পত্নী সূৰ্য্য আশী সবাতেকৰ। সবেও একজ হৈ বহিল, ডাকুলী চ'ৰাতে

আইক মধ্যাকৈ ধৰি গীত গোৱাইছে। চাবজ দাবত স্বৰ তুলি
ধৈলে—

“পামৰ মন, বাম চৰণে চিন্ত দেহ।

অধিৰ জীৱন বাস, মাধৱকেৰি নাম,

মৰণ সমল লেহ।” এই গীত গাইছিল, কোকিল
হুৰতো অধিক। মাত ৰাজা শুনিলেহি। আন সতিনী
সবেও ৰাতাই উঠি গ’ল, আই লাগী, নগ’ল। বোলে গীত
যে গাইছিল, কোনে কৰা? বোলে আমাৰ বৰ আতা।
ৰাজা শয্যাতে গোৱাই পুত্ৰ শুনিলে, মহা পণ্ডিত গুৰুধ্বজ
অৰ্ধে মজি গ’ল। পাছে ৰাজা ডিঙ্গা নগৰে আহি মহাপুৰুষ
গুৰু তাল’কে কাতৰকৈ নিয়াই কায় কষ্টে ত্ৰতে হৰিয়ে
খাকি, টকা দহ, কাপৰ এমাজ দি শৰণাপন হ’ল। আক
বেশছনকৈ অচম ৰাজ্য ফুৰি শনি চাৰিলত গ’ল বেহাৰে।
দেখি গ’ল গুৰুলা হস্তী মানিক খাইক। তেহে অনেক
মাছুহ, চিপাহী, চাকৰ, লক্ষৰ লৈ উত্তৰে নবনাৰায়ণ, দখিনে
চিলাৰাই, বিৰাম কাজি অনেক সেনা লৈ যুদ্ধ ধৈলেহি।
কেকোবা ৰাজা, লাহন বৰবৰুৱা, মাছুৰিয়াল ৰাজমন্ত্ৰী
বৰগোহাই, ভেৰা বৰফুকণ এই সবে আলচিদলৰ গাওঁত
এক যুদ্ধ, ভেলীয়াডোলাত এক যুদ্ধ দিলে। অনেক প্ৰাণী
হানি হ’ল ছয়োদলৰ। পাছে হহকি কেৰিমিৰি গব
বাৰ্জি সাদিম সাত নিশা যুজিলে, অনেক লোক কয়কাৰ
হ’ল। নপাৰি ৰাজা প্ৰজা নিশাই সব এৰি পলাল। হস্তী
খাইক পালে, মানিক লৈ গ’ল। পাছে পাছে খেদিলে।
ৰজা পাট এৰি চৰাই খোৰোজ পৰ্শ্বত সোমালগৈ।
মানিক পাই লৈ উভটিল। চিলাৰাই কাজি হস্তী খাই লৈ
নাৰায়ণক দিছেহি। জুলা হাতী আনিমে দেখি গুৰুধ্বজ
নাম দি ভট্টিয়াল আপুন দেখে।

গুৰুধ্বজ
শৰণাপন হয়

গুৰুধ্বজ
অসম আক্ৰমণ

নাম কাল

হালোৱাই
বামত পৰণ
গাবোৰ
পাবিন আঁত

আক মনৰ্ধৰ পৰা ঠাকুৰ আতা নিতে গণকুচি সোমাই
ছোট আভাবে ছুওজন আহে বাউসীলৈ। পথতে এটা
হালোৱাই হাল বাইছে হে হে কৰি। দেখি ঠাকুৰ আতা
বোলে কি হে হে কৰ, বাম বাম বুইলে কি হয়? পাছে ছোট
আতা বোলে সখি, বোলাইহে আহিবা, বোবোলালে জেজা
লাগিল, নামৰ দশ অপৰাধৰ এটা সিজিল। পাছে ঠাকুৰ
আতা পাছে পাছে ঘূৰিছে, বোলে বাম বোল। সি নোবোলে।
আতা বোলে একেখাৰি বাম বোল উপা হে। তেহে একো-
কপে এবাৰ নপাৰি বোলে বুলিলো বাম, কি হৈছে এতিয়া?
বোলে একো নহই থাক পা। তেহে গৈ বাউসী পাই সেৱা
কৈলে। ছোট আতা শুখিলে বোলে সখি, বুলিলেনে
মুৰুলিলে? বোলে বাপ, যেনে তেনে প্ৰকাৰে বোলোৱা হ'ল।
বোলে তোমাক নো কোনে তেনেকৈ বুলিব দিএ?
মুৰুলিলেইতে কি হ'ল হঁতে আজি? পাছে তাক অন্তকালত
যমদূতে ধৰিলেহি নিবলৈ লোহাৰ ডাল ঘোচা সব জৰিএ সৈতে।
কক্ষ বন্ধে বিকৃত মূৰ্ত্তি দেখি পূৰ্বৰ সেই বাম বোলোৱা আতাৰ
কপাত বাম আহিল মুখত। বাজ উলিয়াইছিল। অজাহি
হৈ বামজনি লাগি দূত ভিবি লব দিলে এবি। পাছে বহু হৈ
বোলে মোক ঠাকুৰ আতা ঠাই নেইক। নিলে, পাই
সেৱাকৈ বোলে বাপ, ভোজাব পৰাহে বন্ধা পালোঁ, দাস বুলি
দেবিবা মোক। বোলে বাক আহ। পাছে নি ছোট আতাক
পূৰ্বৰ কথা কৈ ভেটাইছে নি। তেহে শুকজনে ঘোৰা
মাতিছে,

“মুত্ৰাৰ মুখত পৰি, আছে ঘিটো সিটো জব,
হৰি গুণ কীৰ্ত্তন নকৰে।

“মুত্ৰা ভবিবাব জানা, নাহিকে উপায় আন,
হৰি নাম কীৰ্ত্তনত পৰে।”

বোলে সখি, দেখিছো। এই বুলি হুঙুৰনা আতা তেওঁক নি মহাপুৰুষক শুক বোলাইছে গৈ। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ গোবিন্দনাম দিছে। পূৰ্বৰ গাৰোৰ পৰা অহা আতৈ, সিজস্বৰো কাৰণ।

আক একদিনা মথাই আতৈ ভিক্ষা কৰিবলৈ গৈছিল। খুজি গৈ গৈ মনতৈ পালে গৈ। ঠাকুৰ আতাৰ বাৰী বুলি ভু নাপায়। শীজে পদূলি সোমাই গৈছে। আএ তাঁত বৈছে, দেখে সুল্লৰ ভৰ যৌবন, দিবা পুৰুষজন, গৌৰবৰ্ণে, হাতে লাঠি, মাথে ভগ্ন ছাতি, আঠু মুৰে তুনি, কটা বজ্জ কাৰু, বুলি গহণ শাস্ত্ৰ ধীৰ ভাএ গৈছে। বেষটি ভক্তৰ, গা লক্ষণ ডাঙৰীয়া মহন্তৰ, সাজটি ছৰী, দৰিদ্ৰ, ভিখুৰ। মনে পৰীক্ষি আএ ককৰা মাতিলে, “নাঞ চপ্‌চপ্‌ দেখো টউ অণাৰ?” আতা বোলে মাত্ৰ, “হুবুৰে নৌকা সজ্জান কঢ়াৰ।” নকৈ নাৰ্জো, পুৰনি থাঞ। ভিক্ষা দিয়া মাও ঘ-লৈ যাঞ।” শুনি অএ অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হৈ স্মিলিলে বোলে তোজ্জা ক’বতে আহে, ক’ত থাকে? বোলে মাও, বাউসীৰ মহাপুৰুষৰ সজে থাকোঁ, ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্তে। পাছে আএ উঠি আহি পানত পৰি সেৱা কৈ বোলে, তোজ্জাক দাসীএ ক’ববা বুলি পৰীক্ষা কৰিলোঁ, অপৰাধ ক্ষমা যাৰ। তেহে এপুৰা চাউল, এপোৱা লোন এপোৱা তৈল, আদপোৱা খাব, বোলে মই ত’তে দিয়ায় দাসীএ। আপুনি আজীৱ পৰা নাম লব বসি। সেই মতে মাৰে মাৰে শোধাই আহিল।

মথাই আতৈ
ঠাকুৰ আতাৰ
গৃহত ভিক্ষা

আক একদিনা হুঙুৰনা যায়, ছোট আতা ঠাকুৰ আতা। এটি জান আছে, ভাতে নাঞ খানি সিপাৰে আছে, হেচুকি দিলে ইপাৰে পায়। সিপাৰে এটাই দুই কুৰিছে। তাকে বোলে নান্ন খানি ইপাৰকৈ দে, আৰি ভগত-ভক্ত, ঠাইলৈ বাওঁ। পাছে জীৱাৰ দেএ বজিলে বোকে কিছু তেনেকৈ বোলা? “শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ, হৰিতকন্তৰ, ণানা বেন-

কল্পতক—তোমাৰ আমাৰ সেৱকৰ হে? ভাৰ কি? সি
বোলাইতে, তহতৰ জগত-গুৰু, আমাৰ কি, পাছে ক'ত
বলু বলা ইতে?

আক কমললোচন ঠাকুৰৰে মহাপুৰুষ গুৰুৰে একে বৰ্ণ,
মুখ। একদিনা শতানন্দ দলৈ গৈছে। কমললোচন চ'ৰাতে
বসি আছে। সেইতে পাৱতে পৰি সেৱা কৰিব খোজে।
বোলে খুৰা, কি কৰা যায়? বোলে বাপু, তোমাৰে গুৰুজনৰে
কিছু ভেদ নাইনে চাইছোঁ দৰ্শণ চোৱা যেন। ডেঁকা গিৰি
যেন দেখিলোঁ মই।

একাদশীত
ভোজন নিষেধ

আক এদিন শ্ৰীমাধৱদেৱ গা বিৰমৰ হেতু চাউল সিজাব
হুৱাইছে। পুৱা হ'ল একাদশী। পাছে শোচ-শুদ্ধি স্নান,
গুৰু সেৱা কৈ ক্ষুধা তৃষাত গা বৰষাব ধৈলে। তেঁহে এপোহা
আতপ চাউল, দুই পহা জলেৰে ভোজনকৈ গৈ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক
সেৱা কৰিলেগৈ। চাই বোলে বৰাপো, আজি দেখো
মুখ প্ৰসন্ন? কিবা ভোজন কৈলা হবলা? বোলে বাপ,
জলে সমে চাউল এপহা গিলা হ'ল, গা বিৰমৰ হেতু।
পাছে গুৰুজনে বোলে উদবেই চকু তাতে জঠৰ বহি আছে,
চাউল, পানী বহাইছা, লোন ভৈল খাব দিলে, সম্পূৰ্ণে
ভোজনেই হয়। “তুমি আমি কৰোঁ যদি গৰিহিত কৰ্ম।
পাছৰ লোকে আক মানিবেক ধৰ্ম,” এই বুলি থকিছে।

কাণীদৰ
নাটক

আক ৰাই আতা দশমৰ কালীদয়ন চৰ্চা সন্তোষ পাই
গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনাকৈ জীৱক কৃপাৰে নাট কবালে।
তাতে স্বৰ্গতে গজৰ্ব্ব আসি চিন মাৰি শিকিবলৈ অহাত
গুৰুজনে চিন পাই সটচক্ৰৰ গীত কৰি গালে, “হু ৰবিব
হুৱাবি লাজ হৈ জীৱ মানি গ'ল শুচি।

আক গোবিন্দ গুৰু তিনি তিনিটা কুহিয়াহ নিএ
একাদশীত। দেখি মহাপুৰুষ গুৰু বোলে গোবিন্দ, দেখো

আজি একাদশী, তিনি কুৰ্হি লৈছা ? বোলে বাপ, তোম্মাথেৰ পদে দেখোঁ কৈছে বোলে—“নপাই একাদশী উপবাসে, নপাএ মোক যোগ সন্তাসে।” তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বামানন্দৰ মাক, একাদশ শাস্ত্ৰ খান আনা, পদটো কাটি গুচাঞ। অ’ আমি পদ কৰিলোঁ জীৱ তৰিবৰ কাৰণে, কেনেকৈহে বুজিছে দহো। এই বুলি নৰণি ধৰিলে’ পাছে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, কাটিব নালাগে। নাৰায়ণ দাস কেনেকৈনো লৈছা ? বোলে বাপ, একাদশী ধৰ্ম্মৰুৱাৰ, তিথি আক কৰিব পাই, তাৰ ফল বাঞ্ছাহে কৰিব নপাই। যত্ন মহাপাপ ব্ৰহ্মহত্যা আদি কৰি অন্নত বাসা কৰে গৈ। তাক এৰিব। বাৰ গুচালে মজলীয়া ওলাই, পাছে গুৰুজনে বোলে এবা আমিও তেনেকৈতো কৰিছোঁ। তেহে পদ ব’ল। পাছে গুৰুজনে বোলে নাৰায়ণ দাস, অনেক শ্ৰমকৈ অৰণ্য কাটি একোটি পদ কৰিছোঁ। আজি পদটি তোমাৰ পৰা ব’ল। এই বুলি পৰম স্নেহত বাম হাতে গুৱা এমুঠি কোচলৈ পেলাই দিলে। সেই গুৱা গণকুচিত নি দুওজন আতা ভোজনকৈ বোলে পৰম স্নেহত সীতা বাম হস্তে মুকুতাৰ মালা দিছে হৰুমন্তক। আক কোনো লোকৰ দুই পত্নী থাকে, বৰজনীৰ আবে দ্ৰব্য খানি দিএ। গুৰুজনেও আমাক আপুনাৰ অভয় পদৰ তলতে ৰাখিছে।

আক একদিনা গুৰুজনৰ গা বিষমৰ হেতু স্নান ভোজন ন’হল গধূল। পুৱা হ’ল ভীম একাদশী, বিহানে গুৰুজন নিত্যকৰ্ম্ম কৰি নৈমিত্তিক অন্নসানে ব্ৰহ্মমান কৈছে। ছোট আতা পাই গুৰুজনক সেৱাকৈ ভিতৰে গোসানী মাৱক সেৱা কৈলেগৈ। বোলে বৰাপো, আমাৰ গোঁসাইত জনোৱাগৈ—গধূলি উপাসে ব’ল, এতিয়াও একাদশী, নিবাহাৰে কাহিলা পাত টান হব, উদবো চলিছে। আঠৈ জহা চাউল এপহা দুগুৰুত

পদৰ অৰ্থ

পাক কৰিবলৈ কি বোলে ? দধি অন্নত দোষ নাই যেন দেখোঁ।
 বোলে মাতৃ, কব নপাবো, সিদিনা খজিছে আমাক। আনত
 কৈ সোধা যক। তেহে হৰিগুৰুতে কৈ জনাইছে। তেওঁ
 ক'লতে বাগকৈ হাপালি মাৰি বোলে নাম। পাছে সেইতে
 পানীকটাত পৰি ছহকি চেপেটা খালে। তাতে পৰি এপৰ
 থকাতে ছপৰ নিশা হ'লগৈ। তেহে বতাহে বৰষুণ শিলে
 ওপচাই আনি খুন্দি পেলালে। তিতি জাৰে ভোকে বিচেপ্তা
 হ'লগৈ, মাতৃ হৰিল। পাছে গুৰু স্বপ্নত দেখে সুন্দৰ ব্ৰাহ্মণৰ
 ছৱাটিএ বোলে, তোম্ৰা শুই আছা মোৰ তিতি দেহ যায়হে।
 তেহে সাৰ পাই বহি বোলে ধ্বজা, বাজত কোন আছে চা।
 জুই লৈ চাই দেখে হৰি গুৰু আতৈ মৰিব লগা হ'লগৈ।
 তুলি, ধুৱাই কাপৰ, আজচ সলাই জুই সেও দিলতহে মাত
 ওলাই শ্ৰেষ্ঠা পালে। বোলে সেই তেতিয়াৰে পৰা নগৈ কি
 কৰিছিলো তাত পৰি ? বোলে বাপ, তোম্ৰা নাম বুলি এৰাতে
 মৰা প্ৰায় হৈ আছিলোঁ পৰি। পুৱা বোলে তুমি চৌৰাশি
 নবকৃত ভুঞ্জিব লাগিল। অন্ন খাব দিয়াত যুধিষ্ঠিৰে নৰ্ক দেখাত
 উৰ্দ্ধ গতি হৈ উদঙ্গ হ'ল। একাদশী, আউসী, আচাৰ বিভিচাৰ,
 মিছা বেণ্ডা ভৰিবগৈ কলিত। আৰু কুশ্ম পুৰানৰ আহি
 কৈছে, ভক্তে অন্ন অৰ্পণা নকৰি খালে কুৰ্তা খোৱাৰ সদৃশ আৰু
 ভক্তৰ হাত ঘালিলে জোখাকৈ হুণ্ডণ টকাৰি মাতিব, সম্ভাষ
 হলে, হলু বুইলেহে বক্ষা পায়, আপুনিও, উপৰি পুৰুষো।
 আৰু অভক্তৰ ধনে ইহ জন্মে দুখ পৰ জন্মে সংসাৰ। ভক্তৰ
 টকা মোক্ষ সাধে। আৰু বোলে গৃহ, বানৰ, বৃক, বায়স, উট,
 পৰ্শুৰ, গুৰু, কীট, পতঙ্গ এই সমস্ত জন্ম লভে সংসাৰত ব্ৰমি।
 পাছে এই সব আহি যুগুতি কয় গুৰুজনে। কতো মুখ ভেদে
 কয় সেই দধি ভাত ভোজন কৰালে আতৈক, কতো নাই বোলে।
 তেহে গুৰু বোলে নবক চৌৰাশি মই লেখি নিওঁ, তুমি বাগৰি

হৰিগুৰু
বাসনাখণ্ড

ভক্তৰ ধন
আৰু
অভক্তৰ ধন

ষোৱা বাসনাটো খণ্ডক। বাগৰি ম্লান কৰি দণ্ড সবাই দিলে।
বোলে আগলৈ নকৰা এনে কথা আৰু।

আৰু হৰিগুৰু আতৈত মনিয়ৰিত থাকে। আহি গৈ নাম
হৰি কথা শুনে। পাছে এদিন বেলা ছোট হ'ল, গজা ধানে
পোনাই বেগ দিছে। এক গৃহতৰ লবাই, বোলে কনানে,
ধানৰ উপৰে যা ? আতৈত কাণ নকৰি গ'ল। সি অন্ধক হৈ
তাতে আছে। তাৰ বাপ মা এৰাতি বিচাৰি নি সুধিলে
তাত, বোলে এটা লোক ধানে যায়, কণা বুলিলত তেনে
নে দেখিলোঁ আৰু। তেহে সিহঁতে বুজি তাৰ ভেটি লৈ আতৈত
পৰিলগৈ স্তুতি কৈ। তাৰা বোলে মই শুনাও নাই, লাগাও
নাই। যদি লাগিছে, ধৰিছে দোষ, মহাপুৰুষ গুৰু ঠাই ব'লা
হঁক যাওঁ। আতা গৈ এই ভাবে ভেটিএ তেহে সবে গৈ গুৰু
জনত গুণ, যুগুতি কৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিলে। গুৰুজনে দুৰ্বাসাৰ
আৰ্হিকৈ আতৈক মতালে, সন্তোষ হ'ল। তেহে
চক্ষু এ দেখিছে।

হৰিগুৰু
আতৈক কণা
বুলি কণা
হোৱা

আৰু এদিন শ্ৰীমাধদেউ আহে গণক কুচিৰ পৰা। বাটতে
এটা বামুণে আগচি ধৰিলে। বোলে তোম্ৰা কলৈ যায় ?
বোলে আমি শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ ঠাইলৈ যাওঁ। বোলে তোম্ৰাৰ
গুৰু কোন ? বোলে আমাৰ গুৰু তাৰাই। বোলে তাৰাৰ
একা ? বোলে ই কথা তাৰাতে সুধিবা, আমিও সুধিলেহে
কব পাৰোঁ, সোধা নাই। তেহে গৈ গুৰুজনক সেৱা
কৈলেগৈ। বোলে বৰাপো, আজি দহোঁ বেলা হ'ল ? বোলে
বাপ, এটা বামুণে আগচি ধৰি খট বন্ধকৈ নেবে, সেই খন্তে।
বোলে কিয়বা ? বোলে সি, তোমাৰ গুৰু কোন। মই
বোলোঁ আমাৰ গুৰু তাৰাই। বোলে তেওঁৰ একা ? আমি
বুইলোঁ তাৰাতে সুধিবা, আমি ভূ নপাওঁ এই খানি। পাছে
গুৰুজনে বোলে এনেকৈ ভুবুলিলা কিয়, কৃষ্ণদেউ বুলিছে,

শঙ্কৰদেৱৰ
গুৰু

“মোৰ গুৰু ভকতেহে স্বৰূপ স্বভাৱ। যেন বায়ু আকাশৰ নাহি ভিন্ন ভাৱ ॥ আমিও ভাবিছোঁ, “সৰ্ব্বতন্ত্ৰ ভকতক মই গুৰু মানো। ভকত গুৰুত পৰে আনক নজানো,” বোলে বাপ, কিয় বুলিম একা, কি সাহেবে ?

আৰু শ্ৰীৰাম আতা গণকুচিৰ আগত এফেৰি খেতি লৈছিল। তাকে দাই মাৰি সিজাই শুকাই ধুতিএ মুখ বান্ধি চাউল কিছু লৈ গ’ল। গুৰুজনে দেখি বোলে বৰাপো, কি ? বোলে বাপ, এ শ্ৰীৰামে কৃষি এফেৰি কৰিছিল, তাৰে চাউল কিছু আনিছে সজকৈ কৰি তোত্ৰাত লাগিবলৈ। বোলে বৰাপো, তোত্ৰাত লাগিলে যো কুশল নহয়। এ বোলে বাপ, শ্ৰীৰামে আমাক পুৰিবই লাগিছে, তেও তোত্ৰাত একটি লাগিলেহে সজ।

চন্দৰী আই
গীতাৰ বাখ্যা

আৰু একদিনা বায়ুণে গীতাৰ শ্লোকৰ অৰ্থ সুধিবলৈ আলচ কৰি আহিছে। ধনুখনাত চন্দৰী আএ কাপোৰ ধুইছে গুৰুজনৰ। শুনি বোলে ভগৱন্ত প্ৰসাদে মিলয়। কৃষ্ণৰ কৃপাত তেবে গুচয় সংসাৰ বন্ধ। এহি মানে গীতাৰ নিৰ্ণয়। শুনি বায়ুণ তথা লাগিল, মুখলৈ চোৱা চুই কৈ, বোলে দাসীএই এনে সিদ্ধান্ত কৈলে। গৈ নো কি সুধিম ? দহোঁ অঠৰ আখ্যাৰ একেধাৰে কলে। শঙ্কৰে আৰু লঘুহে কৰিব। এই বুলি তাৰে পৰা উলটি গ’ল। সেই সংস্কৃতৰে পাছে ঘোষা কৰিছে।

মাধৱদেউ
বিহুৱে কথন

আৰু একদিন শ্ৰীমাধৱদেউ আহিব মুৰাইলৈ হৰি কথা শুনিবলৈ গা বিষমৰ হেতু। কৃষ্ণ কথা অৱসানত গুৰুজনে বোলে বৰাপো নাহিল আজি। তেহে তিনিজন ভক্তে বোলে বাপ, তাৰা ত’তে এখান মেল হৰিকথাৰ। আহেনো কৈলৈ ? এখেত আৰু অৱহেলা হে হব এহেলৈ। শুনি তেহে মহাপুৰুষ গুৰু খেদ কৰিহন্ত, “হৰি হৰি, ইবাৰ

জীৱ সাৰেহে বুলিছিলোঁ; এনে হলে ববহে। অ'ৰ খানি কৰা বিৰূপে ত'ত, ত'ৰ কৰা বিৰূপে অ'ত, দুখ আয়াযাতহে সংসাৰত। পাছে সেইতে তিনিএ দণ্ডতে পৈল, বোলে বাপ তৰ্কিব নপাৰি কলু, কি গতি হব? বোলে বৰাপোত কৈ দণ্ডতে পৰাগৈ। তাৰা ৰাখিলেহে বক্ষা পৰা। পাছে তিনিও গৈ কৈ দণ্ডতে পৈল। তেহে ছোট আতা গুণ উপকাৰহে ললে, বোলে বৰ হেলা গৰ্ব ভাও হৈছিল হয়। কৈ বুলি মৌক যানিবা জ্ঞান প্ৰদীপহে দিলা, অন্ধলাৰ চক্ষু দৰে। বোলে পুত্ৰ গৈ ততে পৰা যাই, ক্ষেমিব। আহি কলেহি সেই ক্ৰমে। বোলে চাঁহী কাঢ়িবলৈ যোৱা, হাতীতে উৰাটি খৱা? উত্তমে অল্প গুণকে বিস্তৰ কৰে, দোষকো গুণহে লেখে অধমেহে দোষ কৰে। পৰা ঠাইলৈ পাৱ ধৰি লুঠিলে কি উপায়? আকৌ যোৱাহক, এনেকৈ নোবোলে। চুপে বৈ স্নান কৰোঁতে দণ্ডতে পৰি পাৱত ধৰি ক্ষেমিলোঁ। নোবোলে মানে কাতৰ স্তুতিকৈ নেৰিবা। তেহে সেই মতে থাকি ধৰি অনেক কাৰ্পণ্য কৈ নেবোতে বোলে এৰা, এৰিলোঁ। পাছে তাৰা সৰু সহিতে আহি গুৰুজনত কৈছে, বোলে বাপ আৰা সবে আজি আনাক এনে কৰিলেগৈ। মই দহোঁ জৰ, তোত্ৰাহে মোৰ চৈতন্য আত্মা, অ'তে ৰাখিলে দহোঁ হয়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে আনাত তোমাত হস্তে যি ধৰ্ম্মক ধৰিব আমাকে দেখিলেও তোমাক দেখে, তোমাক দেখিলেও আমাক দেখে, অ'ত দিলে ত'ত পায়, ত'ত দিলেও মই পাওঁ। এ বৰাপোকে আমাকে যি ভেদ কৰে মাজত কৰত হে দিএ। গীতাত কৃষি বুলিছে। অৰ্জুনৰ আগে, মইও কৈছোঁ, বৰাপোকে মোকে যিটো মনে ভেদ কৰিব মোৰ শৰীৰত যাৱ মাৰি অস্ত্ৰ ধৰিব।

আক বহুপতি নামে ধোবা গুৰুজনৰ ভকতৰ বস্ত্ৰ ধোএ,

বঘুপতি
ধোৱাৰ মৰণ

নামো গায়। পুত্ৰ ভাৰ্যা ততো থাকে, খনো হাটি গোৰে বহা
লৈছিল, এখেতো থাকে। পাছে পূৰ্বৰ পাপে লাগ ললে
অন্তকালে। তেহে আউ অনুক্ৰমে চলিল বহাৰ ভিতৰে দুৱাৰ
মাৰি। পাছে ভাৰ্যা পুত্ৰে বোলে হাটিত আছে, আতৈ সবে
বোলে ঘৰে আছে। এই মতে তিন দিন বাহি হ'ল। তেহে
বিচাৰ লাগি চাই দেখে শয্যাতে মৰি আছে। তেহে মহাপুৰুষ
গুৰু সেরক ভক্তিৰ বাদ গুচাই নামৰ মহিমাটাই পাও গতিকৈ
গৈ বোলে বঘুপতি, আমাক নমাতি এ যোৱানে? পাছে চক্ষু
মেলি, সবাকৈ চাই বাম বুলি গ'ল। তিনি জন্ম ভক্তি শৃণু
শুদ্ধ হ'ল। গুৰুজনৰ নামৰ মহিমা সবেও দেখি শূনি আশ্চৰ্য্য
অদ্ভুত হ'ল—তিনি দিনৰ মৰা জীএ!

আক একদিনা কমললোচন ঠাকুৰ আমৰ গাছত উঠিছে।
হিঙ্গলীয়া পাট ভুনি পিন্ধি, পূবৰ পৰা আদিত্য উঠি আহিছে।
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বামানন্দৰ মাক, চোৱাহি, চোৱাহি, ছুট।
সূৰ্য্য ওলাইছে দহৌ। ভকতে চাই বোলে বাপ, তুহি, ঠাকুৰ
উঠিছেগৈ আগত। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বামানন্দৰ
মাক, কমললোচনলৈ এৰা। এৰা চিৰকাল পৃথিৱীত নৰয়।
তেহে ছুই মাহৰ অন্তে ঠাকুৰৰ বসন্ত ওলাল। তাৰাৰে,
কমল ধৰা দামোদৰ আতৈ, আৰাৰো ওলাল গুটি। তাৰাক
ভকতে চায়, চিন্তে, সোধেগৈ। দামোদৰে বোলে আমি
সজেহে আছো। গুৰু পুত্ৰকেহে চাব গোনাৰ আকাঁকৈ লাগে।
কা'লৈ ডেৰ পৰ উঠাত গুৰু পুত্ৰ যাব। ডেৰ পৰ থকাত পাছত
কমলি লৈ আমিও যাব লাগিব। পাছ দিনা সেই বোলা
বেলাতে দুওজনা চলিল। গোসানী এহে খেদ কৈলে। গুৰুজনে
পৰম হৰ্ষে আছিল।

খিৰামৰ ৭৭
পুত্ৰ গোপাল

আক খিৰা মৰলৰ তিনি ভাঙ-মুকুল, মাধৱ, গোপাল।
ভেৰে আহি সেৱা কৰিলেহি। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে গোপাল,

আম কিছু পাৰি দিয়া ভকতলৈ। বোলে বাপ, আম পাৰিব পাৰো, এখান কুঠাৰ হে লাগে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলেউহ আমাৰ, আগতে এনে কথা কয় কুট! আৰু এবাৰ মূৰ খুৰাওঁতে বোলে মই বাপ, বুৰা দা-ৰে হে পাৰেঁ। তেহে গুৰুজনে বোলে তোক কুটনিএই নেৰক। মৰোঁতেও কুটনিকৈহে মৈল। পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক খোলা বান্ধি দেখাই জনজনাই এই টকা প্ৰতি-পালন কৰহঁতে এতিয়া হুখৰ কালত যেএ কৰে তাকে দি যাম। তেহে হুও বেটা আনুৱা অনিকৈই বোলে তোক দিব, সি বোলে আৰু দিএ খাবলৈ নেপালে জানো। এই বুলি মাহ, গাখীৰ, গুৰ খুৱালেহে খুৱালে। তেহে মৰিলত বাজ উলিয়াইএ টনা মেলি চাই দেখে খোলাভোৰ।

আৰু মাধৱকন্দলীৰ কবিতা বামাৱণ ঢাকি তুচ কৈ গুচাবব মন দিলে অনন্ত কন্দলীএ। তেহে গুৰুজনত বিপ্ৰে স্বপ্নত শৰণাপন্ন হৈ প্ৰাৰ্থিলে ববৰ হেতু। পাছে গুৰুজনে বোলে বৰাপো, তোমাৰ মিতাৰ শাস্ত্ৰ কবিতা গুচাব যে খোজে, আমি ধৰেঁ। গোৰত তুমি হোৱা আগে। তেহে আগ, উত্তৰা, কৰিছে। কাপৰ গাৰি দৰে আগ গোৰ সমে ব'ল, উপদেশ আচু ফুল হ'ল। আগ উপদেশ নাই, শুভ শুভ হে আছিল আধ্যাত। ছোট আতা দিছে।

মাধৱকন্দলীৰ
বামাৱণ

আৰু জটিবাম আতৈ দতকুচিত আছিল গজা, জগন্নাথ বেৰাই আহি। ঠাকুৰ আতা লাগ পাই আনি জট দাৰি খুৰাই কথা খন্তা পেলাই গুৰুজনত ভনি মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে গৈ। গুৰু, জটিবাম নাম দি হাটি বহা দি থৈছে। পাছে ভেঙে স্নেহত বিশ্বাসে নি জটটি জপা বান্ধি শোৱা উপৰে আৰি থৈছে। ভকতে দেখি গুৰুজনত কলে, বোলে বাপ, জটিবাম আতৈএ কটা জট নি বান্ধি থৈছেনি। তেহে গুৰুজনে মতাই বি বোলে তোমাৰ শোৱাৰ উপৰে জপা বান্ধি কৈ থৈছা? বোলে

জটিবাম আতৈ

বাপ, জটটি থৈছে গজ্জাত পেলাবলৈ বুলি। তেহে মহাপুৰুষ
গুৰু বোলে আতৈত সব, জটিবামৰ বাহিৰ জটহে কৰা গ'ল হয়,
হৃদয়ৰ জৰ আছে। পাছে আতৈত গুনি জট দলিয়াই পেলাই
তীৰ্থৰ বিশ্বাস এৰি একচিতে নাম লব ধৰিলে।

মইতী মথাই

আৰু জইতী মথাই আতৈতৰ বসন্ত ওলাল। মুঠি তল গ'ল
চলিবলকে টানে হ'লগৈ। পাছে গুৰুজনে গুনি বোলে
তোমাৰ মিতাএৰ টানহে, সোধা গৈচৌ, গা কেনে পাইছে ?
পাছে পাছে গৈ চাই চিন্তি স্মিধিলে, গুৰুজনে পঠাইছে বুলি
কেনে কৰিছে পাইছা গাৰ গম গতি ? বোলে মোলৈহে
সোধে, তাবাই জানে দহৌ অন্তৰ্য়ামীৰূপে, মই কি কম জৰে ?
পাছে সেই ক্ৰমে কলেগৈ। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে
বৰাপো, আকৌ যোৱা সোধাগৈ। পুনচ গৈ স্মিধিছে গুৰু
আজ্ঞাকৈ কেনে পাইছা শৰীৰ গতি বুলি। বোলে এনে
বৈকুণ্ঠ, সাত স্বৰ্গ, সাত পাতাল, সাত দ্বীপ, নৱ বৰ্ষে,
অনেক ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বালি চাহীৰ পৰা হস্তী সীমাকৈ অখিল,
নিখিল, স্থাৱৰ, জঙ্গম, কীট, পতঙ্গৰ আত্মা অন্তৰ্য়ামীৰূপে
পালি প্ৰমাণ পাইছে। মই জৰ ক্ষুদ্ৰ জীৱ এটাবহে প্ৰমাণ
নাপাই, স্মিধি পঠায়, তাবাই দহৌ জানে, কি কমনো মই ?
পাছে ছোট আতা সেই বন্ধে গৈ কলে। গুৰুজনে গুনি
মহা খেদকৈ আকৌ পাচিলে। তেহে ইবাৰ গৈ গাত হস্তপদ্ম
দি ফুৰাই স্নেহ আত্মাবে স্মিধিছে গুৰু বাক্য কৈ। বোলে
বাপ, মোৰ গুৰুজনত জনাবাগৈ এ অমৃতৰ ভাণ্ড ভ্ৰাণ পাই
মুখ মেলি দেখিলোঁগৈ নিৰমল; হাত সূমাই মথামখে
ভুঞ্জিব নপাইলোঁ, আয়ু দৈব্যে নাটিলে, সি মুখে বকিলে
বিধি। ই খেদ লগতহে যায় ই জন্মলৈ। ই পঞ্চভূতৰ
দেহ পৰিব এতিয়া। উপজিলে এবাৰ মৃত্যু—জন্তু পৰ্য্যন্ত;
আত্ম খেদ নাই। তেহে ছোট আতা গুনি নিবেদন প্ৰাৰ্থনা

খেদ ভক্তি সেইতে লোম সিহৰি, ত্ৰিবি, মজ্জৰি, লোটক
ধাৰাবাৰে বহিব ধৰিলে। পাছে নমস্কাৰ কৰি গৈ জনালে,
সেই মতে খেদ প্ৰাৰ্থনা। শুনি, মহাপুৰুষ গুৰুজনে দ্বিতীয়
স্কন্ধ লিখিছে পদ্যৰ শ্লোক ভাজি, দু-আধ্যাই বৈত্ৰিল,
সেইতে হস্তৰ পৰা কাপ, পাত, মহী বহি, দুই ধাৰা নীৰ
বহি হলি গ'ল। তেহে গোসানী মাএ দেখি বোলে বৰাপো,
ধৰা ধৰা, গোসাই ভকতৰ স্নেহ—শোক আকুল হ'ল।
কাল সোৱাহি কমল লোচন পুত্ৰ চলিল, প্ৰাণ সম কিছু
খেদ নকৈলে, “ভকতৰ পদে হৰি আকুল আপুনি। হেনন
কৃষ্ণক নেৰে অৱ কেনে গুনি॥” পাছতে আটৈ বাক্য
বুলি অভয় ব্ৰহ্মত দ্বিত হৈল—নৰদেহা এৰি বৈকুণ্ঠে গ'ল।
দ্বিতীয় শাস্ত্ৰ গোসানীৰ ভাতৃএহে কৰিছে পাছত।

২য় বন্ধ
ভাৰত বচন

আক জীশঙ্কৰদেৱৰ সাত হাল গক। তাৰে এহাল
বৰ ডাঙ্গৰ ওখ। গক মেলি নিছে আনৰো, পথে। সেই
হালেহে মাজ মূলাকৈ গৈছে খেদি। বায়ুণ আহে তেহেৰ
পৰা। দেখি সুধিলে, বোলে এই হাল কাৰ গক? বোলে
জীশঙ্কৰদেৱৰ। ইটো সিটে বোলে দেখাচোঁ, গক হালৰো
কাখ চাপিব নোৱাৰে আন গক, আশ্বিনো বাদ কৰি কি
কৈ জিনিম, ভজাম? এই বোলা কবাকৈ উত্তৰি গুচি গ'ল।
আক কৈমলাৰ গাতে আম পুলি পজি বৰ হৈছে। তাৰে
দাল এটা বাঢ়ি-সোমোৰ্ত্তে গাত লাগে। গুৰুজন চাপৰিহে
সোমায়। এদিন মনেখে বোলে কটৰহে লাগে, বৰ বোঁট
কৰিছে ই। পাছ কেন্ন ছোট আভা অকস্মাত সোমাই
দেখে ডালটে বৰ বোঁট কৰে গুৰুজনক। পাছে দাখান খুজি
কাটী শুচাই গ'ল। পাছ দিনা গৈ গুৰুজনে দেখি বোলে
ভাৰত কোনে কাটীলিহক আদৰ? বৰ আটৈএ বোলে
কালি বহৌ ছোট আভা সোমাই কাটী গ'ল। মোৰ

মোৰ বৰাপোহে মোৰ আত্মাৰ মনক বুজি জানি কাটিলে।
তেহে, কীৰ্ত্তন কৰিছিল, তাতে ঘোষা দিছে—

“স্বামী মোক পাব কৰা ককণাসিকু, সংসাৰ সাগৰে—

মোৰ আন গতি নাহিকে মাধৱ বান্ধৱ, তোমাত পৰে ॥”

ব্রাহ্মণসকল
এৰ

আক একদিনা ব্রাহ্মণ আহি গণকুচিতে সোমালহি।
বোলে আৰা যি কয় তাকেহে কয় শঙ্কৰেও। তেহে
শ্রীমাধদেৱে বোলে বিপ্ৰসব আহিছা দেখোঁ, কিয়? বোলে
ভোত্ৰাতে এটা কথা স্মৃতিবলৈ আহিছোঁ আজি। বোলে
কিছা কথা? বোলে সবাতোকৈ কুলীন উত্তম কোন? বোলে
সবাতোকৈ উত্তম কুলীন মাজাৰী আক নিঘিনী পক্ষী।
মেকুবীএ নপৰ্শা কি আছে দেখা, মাধি নপৰ্শা কি আছে দেখা।
বেদ, স্মৃতি চাই ঋষি সবে আৰ প্ৰাচিন্ত নিয়ম নিবিহিলে,
গমন বচনতহে শুদ্ধি। শ্রীভাগৱতে কৈছে, “হৰিনাম লৈয়া
ভবে মহা মহা অন্ত্যজাতি। যিটো নাম নলএ হীনতো
হীন অতি ॥”

মোৰ শুকলনে দিছে কীৰ্ত্তনত—

সেহি কুলীন বেদক বুজয়।

সাহাৰ মুখে হৰিনাম বিজয় ॥

কুকৰ কথাত যিটো বলিক।

ব্রাহ্মণ জন্ম তাৰ লগৈ কিংক ॥

প্ৰহ্লাদে কৈছে—যিটো চণ্ডালৰ কাৰাবাক্য মনে—

সদাএ স্মৃয়ে হৰি।

আছে বাহুবল যিটো ব্রাহ্মণৰ

সি সি শ্ৰেষ্ঠ ছাক লবি ॥”

বায়ুণে আমাকে বোলে কুলীন উত্তম বুলিহে স্মৃতিলৈ।
হি। ভাগৱত, পুৰাণ, বেদ, ঋতিষ দেৱালত শুচি নল
ভুটাই।

আক গুৰুজনৰ মাটিএ বগা যন্তনৰ মাটিএ একে সীমা।
যন্তনৰ হালোৱাই বহুবি মাটি সীমাত ভাজি ঠেকি নিএ,
বলুৱাই কয়হি গুৰুজনত। তাক বলে জুৰাবে বাজাৰ দৰ্জি,
বল্লভ, খাটনী। একদিনা স্নানত টাটীৰ বাহিৰতে যন্তনে
দেখিলে চতুৰ্ভুজ ৰূপ। সেইতে দণ্ডহতে পৰি বোলে প্ৰভু,
মই মাটি এৰিলোঁ আক। আপুনাকে সেবা কৰিছোঁ।

আক এদিন ছোট আতা শ্ৰীৰাম আতাৰে সৈতে বাই
কথা প্ৰবণত আছে। ৰজিয়া জানতে দুই খৰীয়া বহিছে
ভাৰ ধৈ। শুধিলে গুৰুজনে। বোলে খৰি বেচি জীওঁ।
বোলে জগত গুৰু ঠাই দিবি জীৱ দেহ জীৱি আহ, নি দিলেনি।
আনি খাই আছে তিনি পক্ষ, হস্তে—কুটাই ৰাণ তাই মাৰে,
গুচি গৈ লেটেৰু জানে মৰি অজ ভুত হৈ। ধৰি মাৰে,
ইটে জাৰে সাদহ দধি খাই যায়। এইৰূপে খাই আছে।
গুৰুজনত কলে, ধৰাত, শ্ৰীৰাম আতাক পঠাই ৰাম ৰাম
কৈলেনৈ, পলাল। তাৰতে ধৈলেই ৰাম বুলি আতাৰ
কথা কলেই পলায়। তাৰ পৰা কলুৰা গ'লগৈ।

আক একদিনা ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে বোলে বাপ, তোভাব
গৃহত যি সবে সেৱা কৃত্য কৰিছে, সেই সব মহাভাগ্যবন্ত
জীৱ। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু ধৰ্ম্মাক মাতিলে। আহি
বোলে কি হুইছে কোৱা? ডেকাগিৰি বোলে এখাৰি ৰাম
বোলপা। বোলে কি হুইছে কোৱা। বোলে একো নহয়, এখাৰ
ৰাম বোল। বোলে অত কি এইবোৰ কুতনি কৰি থাক? ~~খাৰ~~
কিয় মাতিছা মোকৰা কিয়? ভেহে বোলে সেই পৰ্বত খান
কাটি আন। বোলে এৰা, এনেকৈ কথা। আনি দিলে।
বোলে যা পা গুৱাবাৰী চাচ গৈ, গ'ল। বোলে দেখিলাইক
এতিয়া ভাগ্যবন্তৰ ভাণ্ড। পাছে ধৰ্ম্মা আদিত্য মাতৃ চন্দ্ৰী
আইবে খানিক লাগি আক গুৰুজনেওঁ ৰাম কৈলে ভকতৰ

আমি কত ত'ত থয়, তাব বস্তু অ'ত থয় দেখি বিশ্বকত্ত লাগি
 ভটিয়াই গুচি গ'লগৈ, কটক নগবে ব'লগৈ। এদিন বাজা
 গন্ধ তেল একলহ ধ্বজাত কৈ জগন্নাথলৈ দি পঠালে। কত
 খানি গৈ বিবিনা মুঢ়াত জগন্নাথ লহা বুলি বাকি গুচি গ'ল।
 কোটবালা দেখি বাজাত খল দিলেগৈ। বাজা ধবাই নি
 অনেক কৰি ভজি গজি বন্ধিয়াব কৈ বাখিলে। নিশা স্বপ্নত
 জগন্নাথে বাজাক কলে বোলে চা, মোৰ মাথা বুৰি গৈছে।
 তাবা কবা থা কিয়? পাছে বাজা অনেক সন্মান কৈ এৰি
 দিলে। তেহে তৈব পৰাও ভেবা জগন্নাথে গ'ল গুচি। পাই
 পুৰিতে আছে কতো দিন। পাছে একদিনা জগন্নাথৰ কুলৰ
 মালা কান্ধে চৰি কিৰিটে আলোতে বৰ পাণ্ডা দেখি কোবালে
 দায় কৈ। পাছে ধ্বজা গ'ল। শিলে বতাসে গাহ গহনি
 ভাজি চুন ছাদ কৈ জগন্নাথক সাবটি ধৰি সেইতে শবীৰতে
 লয় গ'ল।

গদা আৰু
 গোকুলা

আক গদা গোকুলা ছই ভাও শুকজনৰ বহুদা বুদ্ধি
 চিকন। পূৰ্বৰ নিজ কুল দেখি ছুওজনাক শুকজনে পবমার্থ
 জাতিলে। শ্রীতি সুখত নিশ্চয় দেখি বনবাৰি নকবায়, ভকত
 শাখীৰ ভাগটি দিয়ায়। পাছে ভকতে অসুয়া কবে বোলে
 নাম গুণ নাই, বাবে বৰে গোৰ্গাই বৰত নবহে, আমাৰ মুখৰ
 ভাগ নি দিএ। তাবা ছইব আন নাই, য'তে মাহ, খৰি,
 শাক, পাভ, কচু, ঢেকিয়া, ঠেটেজা, বেটগাজ, য'তে দেখে, শুনে,
 বান্ধা পায়, ছুও নিশাই আলচি গৈ আসি শুকজনক দিএনি।
 তাবে শুকজনে ভকতকো দিএ, আপুনিও লয়, তাবা ছইকে
 দিএনি। অৱশেষ মানি লয়, বিহানে বিভাস্তে আনি দিএ।
 সেই মতে সৰ্ব্বতে সেৱা ধৰিছে। তেহে ভকতৰ অসুয়া
 শুনি শুকজনে বোলে নামকে গোৰ্গাইক। ভকতে বে
 ইকিয়া কবে তাবা সব হোজা হেনা হুড়া মাত। বোলে

তোক নো'বাহ, খৰি, পাত, পহলা, শাক, টেলা, কোনে দিব, ক'ব খৰি? ভকভক দিবি ক'ব? আমি আনি দিও, খাই তই নাম গাঁ, তেওঁ হ'ব আমাৰ। বহি নাম গালেহে হয়? পাছে কতো দিনৰ অন্তে আয়ুসৰ প্ৰমাণে বৈকুণ্ঠ বাবৰ কাল হ'ল। তেহে সেই দিনা প্ৰাতৰে শৌচ শুদ্ধি নিত কৰ্ম কৰি স্নান, গুৰু—সেৱা কৰি ছুও গৈ গুৰুজনক, গোসাণীক, সেৱা কৰি গৈ ভকভৰ ছুৱাৰে পতি ধূলা লৈ সেৱা কৈলে চাৰিও হাটি ঘূৰি। তেহে কীৰ্ত্তন গৃহত নাম গাবলৈ বহিলগৈ। পাছে ভকতে, যুগত কীৰ্ত্তন গৃহ নেদেখা আশ্চৰ্য্য দেখি উপহাস্ত কৈ বিগতি কৈলে। তেহে নাম হৰি কথা অৱসানত প্ৰাৰ্থনাকৈ বিদায় মাগিলে। তাতো উৎকৃষ্ট কৈলেহে। তেহে বাজ ওলাই ছুওজন্য খলাতে একেখনি কঠতে বহি সাবটি খৰি বাম নাম লৈ নবদেহা এৰি বৈকুণ্ঠে গ'ল। সেই বহা আলিঙ্গন সাবটাই হ'ল। পাছে গুৰুজনে নিয়াই একেখনি চিতাতে ছুইকো তুলি সংস্কাৰ কবালে। মাৰেকৰ অন্তে ফলাহাৰ সিধা দিলে গুৰুজনে।

আক চিলি গ্ৰামে চক্ৰপাণি ঘিৰ ভট্টাচাৰ্য্য, তানে পুত্ৰ বাম, ছোট ভাই বৈকুণ্ঠ, তানে পুত্ৰ ভূষণ গুৰু। তাবাবে পত্নী বাত্মাল হওতে জাবাবলৈ গৈ ঠাকুৰ আতাৰ গৃহে নীতি সদাচাৰ প্ৰবৰ্ত্তন দেখি আহি স্বামীত কলেহি। পাছে তেওঁ গৈ গুৰু ধৰ্ম্ম খৰিবলৈ সুধিছে। আতা বোলে তুমি যদি কৰ্ম্ম কাও এৰিব পাৰা নিচইকৈ, তেহে এই বস্তু লভিব পাৰা। তেহে বিপ্ৰে গৈ আলচি বোলে এই তিনিকুৰি কৰ্ম্ম যজমান এৰি কিহেবে প্ৰবৰ্ত্তিম? আতে কী জ্ঞানহোঁ। আশ্চৰ্য্য কহ বোলে আন লোকে প্ৰবৰ্ত্তিছে কেবেকৈ? এৰা টোকাৰ লৈ খেদা মাৰে। পাছে একদিনা গ্লোক আঠোঠা বি ঠাকুৰ আতাক খৈলে গৈ লগক বুলি। আতা গল্পৰ তেওঁ লৈলত

ভূষণগুৰু

লৈ আহিল গনকুচিলৈ। পাছে ছোট আতা চাই অনেক
প্রকাৰে চৰ্চি বিবকত লগাই পেলানে বিব্রম। তেহে গৈ
ভাৰ্যা পুত্ৰ সবাকৈ লৈ ঠাকুৰ আতাক ধৈলে গৈ। আতা
আনি শুকজন ঠাইত মহাপুকবক শুক বোলাইছেনি। সবাকৈ
এৰি ধৰ্ম্মক ধৰিছে। পাছে ৰাজকৰ্ম্ম নকৰা নোখোৱাত
অসুয়া কৰি মেল কৰিছিল। তেহে বিপ্ৰে সবাকৈ বিবকত
কৰাই শুকজন ঠাইত দিছেনি। সৰেও ভকত হ'ল
অনুগ্ৰা এৰি।

বতিকাঙ দলৈ

আক বতিকাঙ দলৈ যোগ চিন্তিছে। আফ্ৰিক, তৰ্পণ,
সজ্জা কৰি উৰ্দ্ধ হস্ত কৈ সূৰ্য্যক। মহাপুকব শুক ভাস্তে
জ্ঞাতি সমে বাঁমানন্দ বৰ ঠাকুৰক বিবাহ কৰাই আহে,
পৰেকিয়াত নিশা বধি, কুমাৰ কুচিৰ বিলম্ব কানে আহত
হলি। পানীত পৰিছে, তাৰে ডালে বহি চক্ষু মুদি। তেহে
শুকজনে দেখি বোলে ইয়াক কৈ বুজাই একদাব নোৱাইলোঁ।
ছাতিৰ নালত আঙ্গুলি পশিল, সবাকৈ চকু ফিকাই দিলে।
ব'ঠা হাতে পানী ছটিয়াই জলাকলা কৈলে। পাছে কোনবা
বুলি ৰাগকৈ শাপ দিছে বংশ ছেদ হক বুলি। পাছেহে শুনি
বৰ বেদ কৈলে।

আক একদিনা ছোট আতা, ঠাকুৰ আতা, জীৰাম আতা,
কালিৰাম আঠে, ৰামদাস আঠে, গোবিন্দ আঠে, নাৰায়ণ
আঠে, গকুলচান্দ আঠে, এই সৰে সহিতে গনকুচিৰ পৰা
আহে শুকজন ঠাইলৈ। আহিন মহা, ধান গেৰ হৈছে।
এজনে ভাবে এৰিবা টা'নি বোলে এখমানে হৈছে, ইজনে
বোলে হুকুৰি যান, এজনে কলে সাত কুৰি, বোলে ইজনে
চাৰিকুৰি। এই ক্ৰমে বোলা বুলি কৈ বাউসী শুক ঠাই
পালেগৈ ডাঙে শুকজনে বহুদূৰলৈৰ শব্দ কিবাচন চৰ্চিছে,
সৰেও শলাগিছে। ছোট আতা মতা নাই। তেহে ঠাকুৰ

বহালী চৰ্চা

আতা বোলে বাপ আমিহে শলাগিছোঁ হয়, আমাৰ আতা
নমাতো দেখোন। বোলে বৰাপো, হয়তো দেখোঁ, নমাতা
নশলাগাওঁ কিবা বিষয় হৈছে নে? পাছে ছোট আতা
বোলে বাপ, তাৰা সবৰ ঘটিকে কান্তে শলাগিছে। ভেঁও
সোধায়ক বাটে কি বোলা কৰাকৈ আহিছে। বোলে
কিবা ভোত্ৰাসবৰ লাগিছিল নে? একো লগা নাই, বজতে
ধান এঠোকাতহে এনেকৈ বোলা কৰা হ'ল। তেহে
মহাপুৰুষ গুৰু বোলে ভালেহে বৰা পোএ নশলাগে।
বিষয় কথা ভাএ একে নাহে, আক পৰমার্থ কি আহিব।
হৰিনাম লৈ ও সাতে পাঞ্চে হয়। সাজ বাহিৰে অন্তৰে মাৰ্গে
তিনিও প্ৰকাৰে, “মনে মুখে এক কৰি সদা বোলা বাম।
তেহে লভিবা পৰমানন্দ, দুৰ হএ কাম ॥” এজনে এশ ছকুৰি
যি বুলিলা সবেও তাকে কিয় নুবুলিলা ইক? দুহোৱাৰ
পুত্ৰ কিয় লাগিল পুনচ? পাছত ছোট আতা গুৰু বাক্য
মনকৈ ঘোৰা কৰিছন্ত সুন্দৰীত।

আক ঠাকুৰ আতাৰ, মনত হুওজন। গুৰুত কিছু ভেদ
ভাৱ আছিল। তেহে শ্ৰীমাধৱদেৱক ঠাকুৰ আতা, বোলে নিতে
দহোন নবীন শাস্ত্ৰ পুৰি পাত দেখোঁ, লিখে, আজ্ঞাই কৰে বা
কেতিয়া? বোলে বাক সখি, আজি আহা গৈ, নিশা দেখাম
বাই। পাছে আহি ভোজনকৈ গৈছে হুওজন। আতা গন-
কুচিতে বাউসীলৈ হপৰ নিশাত। দেখে বাই বাট গৃহৰে
পৰা, অকতুৰ হৈ দুহাতে জাঞ দিছে, দুহাতে ভিকিছে,
দুহাতে কুট দিছে, দুই হস্তে লিখি নিছে। পৰম বহন্ত
প্ৰেম খেলা বাসৰ নাট কথা সূত্ৰকৈ। কোটি সূৰ্য্যৰ সদৃশ
জ্যোতিৰ্ময় হৈ প্ৰকাশ কৰিছে। দেখি বান্ধি পাত চমৎকাৰ
লাগি ব'ল হহকি চুপে। তেহে শতবদেৱ আতাৰ গুৰু আতা।
অন্তৰ্যামী পুৰুষে জানি বুজি মাত লগালে হুওজুক পুৰুষত

ঠাকুৰ আতাৰ
দুয়োজন গুৰুত
ভেদ ভাৱ

বাউসীত
বান্ধি বাট
কলা

হৈ। বোলে অহা বক। পাহে গৈ অন্তর পৰ্ব্বত পৰি
সেৱা কৈলে। গুৱা বাক্যে সম্বোধন কৈ পঠাইছে। কতো
মুখ ভেদে কয়, ঠাকুৰ আতাহে গৈছে, সেইকপে দেখি হুহকি
ব'ল। গনকুচিৰ গৃহৰ আগে এটা গোনা মহ পৰি আছে।
ভাতে পৈল গৈ। দেখি অজাহি হ'ল। ছোট আতা আগ
বাঢ়ি গৈ বোলে সখি-অহা বক, সংখয় নকৰিব, গৈ সকলো
খানি কৈছে। পাহে সেই দিনাৰ পৰাহে ঠাকুৰ আতাৰ
হুওজনাক অভেদ জৈবৰ ভাও দেখি মানি ভজিছে।

আক ঠাকুৰ আতা নিতে ন কঠি চাউল লৈ যায়।
এদিন শুকজনে নিবেধি বোলে তোমাৰ অগ্নে প্ৰবৰ্ত্তিৰ লাগে।
বিস্ময় হৈ গৈ খোসাগীক সেৱা কৈ কলে, মাতৃ বোলে
গোসাঁইৰ বাক্য শিৰে থৈছোঁ, তুমি জানিবা। পাহ দিনা
পাহ খানি আছাতকৈ দিছে। সুধিছে কৈছে বোলে তবু
বাক্য শিৰলৈ আমি অনাইছোঁ অনেক সেৱক সুধিব লাগে।
ভেঞাৰো সেৱা ভক্তি বাঢ়িব লাগে। তেহে শুকজনে, বোলে
নাৰায়ণ দাস, মোৰ প্ৰাণ, পুত্ৰ পত্নী, মাতি, হুহিভু, বধু,
বন্ধা, গোলাম, অনেক মুখে কিবা বুলি শুচাই বুলিহে বাখা
কৈলোঁ, অনেক পুৰুষে আৰ্জ, হুৰ্বাক্য অগ্নিব ফিৰিলা দহে
বুলিহে কলু। তেহে পৰমানন্দে ভোজনকৈ পঠাইছে
সন্তোষকৈ।

কাৰ্য্য বাঢ়ে

আক এদিন কাৰ্য্যলা বাঢ়ে আহি সেৱা কৰিলেহি।
শুকজনে যোগে বাঢ়ে, তুমি হনু অনাচাবে প্ৰবৰ্ত্তা, হয়নে ?
বোলে বাপ, ভোজ্যৰে পদে দেখোঁ কৈছে।

“সেৱত, মোহ, কাম, ক্ৰোধ, বিবৰ আক্ৰোধ।

মোৰ শুকজক নোভোএ একো মোৰ ॥”

আক বোলা যায়, “হুহিভুৰো শুক হুহি নষ্ট” শুনি শুক
বোলে বহাসিবৰ দাক, একাদশ শাস্ত্ৰখানি জানা। অগ্নি

পদ কৰিছোঁ। অনেক শ্ৰেয়স্কৰ্ত্তৈ জীৱ তৰিহৰ কাৰণে। এই মতে বুজিলে দুখতহে পৰিব, গুচাবহে লাগে কাটি। পাছে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, পদ কটা নাযাব, সেয়েহে ৰাখিছে আমাক। পাছে গুৰু বোলে নাৰায়ণ দাস, কেনেকৈনে, লৈছা কোৱাচোন? বোলে বাপ, লোভে ধৰিলে 'পৰব অনেক আছে ঘিউ, মউ, চেনী, চুৰা, দুধ, কীৰ, লৱণ, দৈ, আনো উপাধি, দেখিম, শুনিমহে, কিয় পাম তাক? আপুনাৰ লাগে তিতা শোকেতাই হ'ল। তাতেহে লোভ সাঘৰোঁ, খাই, পাই। আক মোহে ধৰিলে আপোনাৰে সোণ, ৰূপ, তাম, কাঁহ, পিতল, বস্ত্ৰ, গো, মোহ, আক চাই সন্মৰা যায়। কামে ধৰিলে আপোনাৰে বিবাহিতা ভাৰ্যা আছে, তাতে সাকলোঁ, আক মনৰ কামনা যি হয়, অৰ্থে বিভে কৰা যায়, লঞা, থঞা, লগাই ডালি চিঙ্গি। আক ক্ৰোধে ধৰিলে আপুনাৰে দাসী, দাস, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, বান্ধা, আক শনি মাৰি সাৰা যায়। পাছে সবেও সজ কোৱা হৈছে বুলি শলাগিলে। তেহে ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, আমি কৈছোঁ হে হয়, সবেও শলাগিছে, আমাৰ ঠাকুৰে নামাৰ্ত্তে নশলাগে দেখোঁ। বোলো হয়তো, বৰাপো, তুমি দহো নমাতা? বোলে বাপ, সখিৰ কথাতে শলাগিব নপাৰিছোঁ। তাৰা বুলিছে তাৰাৰ সকলো আছে, তাতে সাকলিব, আমাৰ কি-আছে, লাউটো আক ফটাকানি খান? আমি ক'ত সাকলিম? বোলে বৰাপো, তোমাৰ নো কেনে মত? বোলে বাপ, বিবেকৰ চাৰি পাত্ৰ, চাৰ বাগৰ চাৰি পাত্ৰ, মন, পৰমাত্মা, প্ৰবৃত্তি, নিবৃত্তি, বাজা হ'ই ধৰ্ম অধৰ্মৰ। মানৈ ভক্তি মাতৃ, মাত্ৰা মাতৃ লক্ষী সৰস্বতী। পাছে চাক বাগৰ চাৰি পাত্ৰ সৈতে আলচ কৰি বিবেকৰ বাজ মাৰিব বোলে। পাছে বিবেকেও আলচ কৰিলে তানি চাৰি পাত্ৰ ইয়াত। বোলে

ତୁଟି, ମନ୍ତ୍ରାବ,
ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ବନ୍ଧା

ଉତ୍ତମୋଦାଧାତା,
ବୈଦ୍ୟା କୁଟାବ

ଆଜ୍ଞାବୀବାକ
ଓମାନୀବ
ଆର୍ଦ୍ରା ନିର୍ମା

ଉଦାହରଣ ପାଇଁ ମୋତେ ଆମର ବାକ୍ୟ ଶାନ୍ତି
ହୁଏ, ଆମର ନାମ ପାଇଁ ସବୁ କି ବୋଲି ହୁଏ ? ବୋଲି
କହାବାର, ପାରିବ । ବୋଲି କାକ କୋନେ ମର୍ଦ୍ଦ ହବା ବାକ
ମର୍ଦ୍ଦ ସଂଗ୍ରାମତ ? ବୋଲି ଲୋଭେ ଖେଳି ଧର୍ମେ ଯଦି ଆମର
କୋନ ମଧ୍ୟେ ଆଗ ହୋଇବାରୁ ତୁଟିଏ ? ବୋଲି ଆମି ତାକ
ମଧୁକ ହେ ବନ୍ଧା ଯାବ ତୁଟିକେ । ଆକ ମୋହେ ଖେଳି ଧର୍ମେହି ହତେ
ଏକା ଆମର କୋନେ ଧରିବା ? ତେହେ ମନ୍ତ୍ରାବେ ବୋଲି ତାକ
ମହି ପାରିବ, ବିବକତ ଲଗାଇ ଶାନ୍ତି କରିବ । ଆକ କାମେହେ
ବଢାଳି, ତାଲେ ଆମର କୋନ ଆଗ ହବା ? ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି
ଆମି ତାକ ବନ୍ଧା ଯାବ, ମୋବ ଆଗତ ସି କି ବନ୍ଧୁ ? ଆକ
ବୋଲି କ୍ରୋଧେ, ତାବ ବବ ଅଧିକ ବୀବ ଦେଶ, ଏକେ ତିଲେ
ହୁଏ ଆଦ କବେ, ତାଲେ କୋନ ଆଗ ହୋଇବାରୁ ? କ୍ରମା ବୋଲି
ଆମର ଆଗତ ସି କି ? ଆମି ବନ୍ଧା ହବ । ଏହି ମତେ ଜବ,
ଚୈତନ୍ୟ, ପ୍ରବୃତ୍ତି, ନିବୃତ୍ତି, ବାଧି ଆପୁନାତ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ—ସେବେ
ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକ ଦମି ଶୁକ ମୋଦା ଧାତା, ବୈଦ୍ୟା କୁଟାବେ ଛେଦନ କି
ମାୟାକ, ହରି ଶୁଣ ଗାହି, କେବଳ ଶ୍ରବଣ, କୀର୍ତ୍ତନ ପରମ୍ପଦ, ବୈକୁଣ୍ଠ
ପାବନେ । ଏହି କ୍ରମେ ଜ୍ଞାନାଧିପତି ପୁରବେ କଳନ୍ତ । ମାହେ
ମହାପୁରବ ଶୁକ ବୋଲି ନାବାୟା ଦାମ, ତୋମର ଆମର ବାକ୍ୟ
ଜାଣିବା କହୁବ ବାଓ, ବବାପୋବ ବାକ୍ୟ ଡିବାଳ ଧାତା ହ'ଲ ।
କହୁତ ଡିବାଳ ଧାତା ସବ କୋନ ମତେ ? ତେହେ ସେହି ଧିତେ
ନୀୟା ଦିହେ ଶୁକଜନେ, ବୋଲି ଓମାନ ହଲେ ମୋବ ବବାପୋ
ହବେ ଡିକ୍ତ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ହବ, ଆତ୍ମାତ୍ମ ହଲେ ନାବାୟା ଦାମର କ୍ରମେ
ହବ । ଏହି ବୁଲି ବାଧିବିହେ ହୁଏନାକ ।

ଆକ ଏକଦିନା ଆତ୍ମାତ୍ମ ମବେ ଡିକ୍ତ ଆଗ ଶୁଣି ହୁଏ ।
ମାହେ ଶୁକଜନେ ବୋଲି ଡିକ୍ତ ହୁଏ ବନ୍ଧ ଚାଲ, ତାକ କୁଟାବେ
କେତେନିକେ କିହେବେ ହେବିବା ? ଶ୍ରୀବ ଶ୍ରୀବାରୁ ମାନେହେ ହୁ ପାରିବ ।
କେହେ ହବିକତ ଆତ୍ମାତ୍ମ, କେତେବେ ଆତ୍ମାତ୍ମ ମୋହେ ଶ୍ରୀବ

আঁতাৰ তলৈ। আঁতা খুৱন খুৱন কৈ লোন দিছে। মোহা
পগা শুকজনলৈ দুসেৰ, হোট আঁতাৰ এসেৰ, ত্ৰীৰাম
আঁতাৰ আঁতসেৰ, বলোৰাম আঁতলৈ তিনিসেৰ, তাৰ দুইক
দুই আদ পোহা দি পঠালে। শুকজনক দি কলেহি
বোলে বাপ, নকলে শুকতিৰ আগ শুৰি আঁতা মুখিলো।
বোলে লোন কাঁলে কি দিলে? বোলে এই ক্ৰমে দিছে।
বোলে কৈ সিকাল কৈলে।

আক একব্ৰাহ্মণ আহি গৈ থাকে। তেহে মহাপুৰুষ
শুক বোলে শুক, এই নবীন চাউল কলহি নিয়া। বিপ্ৰে নি
গৃহীক দি বোলে শঙ্কৰে চাউল মুঠি দিছে আঁতালত তুলি
খ নি। তেহে লালি বৰষুণ হ'ল। বায়ুগীএ বোলে চাউল
খান শুকান নাই, লঘনহে আজি। বোলে সেই শঙ্কৰে বিয়া
চাউল কলহি নাহে? বোলে আছে, ক'তো নকৰি, তাকে
বহাগৈ। সিজাই ভোজন কৈলে। দ্বিজ কতো দিনে
আয়ুসৰ প্ৰমাণে চলিল। হুতে নি যোগালে গৈ যম ৰাজ্যত।
চিহ্নশুক বোলে চা-চৌ পাপ-পুণ্য আৰ। চাই বোলে
মহাৰাজ, আৰ মান পাপী নাই, সৰ্বশৰীৰ পাপ হৈছে। বোলে
সজকৈ চোৱাচোন। পুত্ৰ চাই বোলে শঙ্কৰদেৱৰ চাউল
একটি থাইছে। তেহে ৰাজা বোলে ইয়াৰ অধিকাৰ ত্ৰীশঙ্কৰ-
দেৱ হে, আমি নোহোঁ, শীঘ্ৰে লৈ যা, ত'ত সজা পুৰি আনিছে,
এখেত চিতাত তুলি জুই দিব খোজোঁতে উঠি বহিল।
সকলোৱে আশ্চৰ্য্য দেখিছ, বোলে উসু পা; সৰা বহিল, ধোঁৱ।
বোলে কি দেখিলা, কেনেকৈ জীয়া? বিপ্ৰে বোলে অভ কৰ
নপাৰোঁ, গা ধুৱাই লৈ গ'ল জ্ঞাতিবংশে। শুকজনে অৱ
হাস্ত কৈ বোলে বৰ সপৰা শুনিছিলোঁ। বোলে বাপু, শৰীৰেই
পৰিছিল। তোমাৰ চাউল কতিএহে আনিলে কিয়? বোলে
বোলে তেনেহে তোমাৰ অধিকাৰ আছিল। বোলে বাপ,

শুক
পুনৰ্জন্ম লাভ
পৰমত পাপ

ভোজ্যৰ দুই খানি পান্নতে বিক্ৰই গলু আক। পাছে ভোজ্য
ছাত্ৰ যিখানি আছিল সবেও শৰণ ললেহি গঞা খনই।

আক একদিন ছোট আতা এখনি কট সাজি কলথলুৰাৰ
সজ্জকৈ ধুই পখালি দিলে নি গুৰুজনক। বোলে বাপ, আতে
বহি হৰি কথা চৰ্চা যাব। বোলে আৰ কি নাম দিছা?
বোলে বাপ কট নাম দিয়া হৈছে। বোলে সজ্জ নাম হৈছে।
আতে বহি হৰি গুণ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰিব দেহৰ কট শত বাসনা
দূৰ হব ভকতৰ। তেহে শ্ৰীৰাম আতা সাজিলে সুধিছে,
গুৰু চৰ্চি দেখাইছে বনৰ জুহাকুটি পৰ্য্যন্ত। তাৰে পৰাহে
কঠৰ আহি হ'ল। সবে গান্ধি ললে। আগে চলাপিৰা
হৈ আছিল। সেই কট খানিকে শ্ৰীৰাম আতা পাৰে, তাতে
কমলি খানি পাৰি দিএ। উঠিলে, ধূলিখানি জোকাৰিলে
বাৰত তুলি থয়। কমলিখানি থৈ যায়। এইখানি নিতে
পৰিচৰ্যা সেৱা ধৰে। পাচে কতো দিনৰ ধূলা গোটাই
গৰ্গকুচিৰ হাটিৰ পাছে ন চকত তিয়াই লাক কৈ শুকাইছে।
আত্মা অন্তৰ্য্যামী, তাৰা ভকত অবিদিত, গৈ দেখি বোলে
শ্ৰীৰাম, এই কি শুখাইছা? বোলে বাপ, গুৰুজনৰ আজি
একবৰ্ষৰ কট কমল তুলি ধূলি ফেৰি শুকাইছে। গুৰু সেৱাৰ
বেলা ভিলক লবলৈ বোলে শ্ৰীৰাম অমূল সৰ্বসৰ মোলক
ভূমিহে পালা চিনি, জগত উদ্ধাৰ বন্ত। এই মহাপ্ৰসাদ বন্ত
আত্মাকে দিবা। এই বুলি তাতে ঘোৰা কৰি মাতিছে—

পৰম-ঈশ্বৰ কৃষ্ণ, ভাহাৰ নপাই লাগ,

ভপ, জপ, যোগ, যোগ, দানে।

একান্ত শুকত পদ, বেণু শুক চিন্তে

সাথে অভিষেক মকৰণ নামে।

তাৰে পৰাহে ধূলাৰ আহি হ'ল।

কঠৰ প্ৰচলন

ভকপদেব
সাহায্য

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে কথা প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে,
 আতৈ সব নাম নেবিবা, চাৰিৰ সংযোগ পৰিছেহি, ধন্য কলিযুগ,
 ধন্য বাম নাম, ভাৰতবৰ্ষ, নবতনু। এইবাবে যায় আক।
 ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, যি কৈছে, হয়। নামৰ মূল ধৰি
 অৰ্জ্জিত কৈ যি নামৰ মুখত দিব তাৰ সন্তে ফল ধৰে। পাছে
 গুৰুজনে বাগ কৈলে। আতা গৃহে গৈ দুখ কৰ্ত্ত কৈ স্নান,
 ভোজন, নকৰি খেদকৈ আছে। আএ স্নান দিহা কৈ পাচ-
 খানি আঞ্জা দিছে। মুগ, মাটি, মচুৰ, কলা, চেনী, হুফ, তৈল,
 লোন, চাউল, শস্ত্ৰ দি পঠালে। গোমানীক দি তুতি নিবেদন
 কৈ পাগ কৰাই চুপে গৰকটাত পৰি আছে। গুৰুজন গৈ
 ভোজন কৰোতে স্নানিছে ক'ব বুলি? কলে সবে খানি।
 তেহে হাত ডাঙি মাতি স্নান ভোজন কৰি বোধ দিছে, বোলে
 তুমি যি কলা অন্তৰ্বোধে সেয়ে হয়। কাক কোনে মানি
 কৰি দিব? নাম হলে দোকানত সবে গাব। সভাত
 সংজ্ঞাটো ভাঙিলে আকো এৰিব তাকো কৰিব নোৱাৰিব,
 ঘন চৰাইৰ দৰ লব। এতেকে আগলৈ সমাজত বাব
 নেভাজিবা। আক নাৰায়ণ আতৈৰ জ্যেষ্ঠ বুৰা দলৈ বাজাব
 পাশে থাকে। ভাএক মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাঁহ, হাগ,
 পাব, গুচায়, ঘৰে নাখায় নকৰে, বৈবাগ্য হৈ গুৰু ভক্তৰ সঙ্গত
 কুবে। তাকে শুনি তেওঁ গৰ্জি বোলে মোৰ ভাইক যি
 ভকত কৈ বলিয়া কৰিছে তাৰো সঙ্গ কৰিম। ই যি
 পাইছে, আৰো জেজ্ঞা মাৰিম। এই বুলি বাজাত বিদগ্ধ
 কৈ আহিছে ক্ৰোধ ভাএ। এখেত চকীয়া সাজিএ সভালৈ
 জনাইছে ভকতক। তেহে হোট আতা ভক্তে সনে ওলাই
 গৈ সেৱা কৈলে আহিবলৈ। গুৰুজনে বোলে কৰা পেট
 আজি সাধবানে বাবা। পাছে আহি সজা পাই বাই হ'ল
 অৱসান, বায়, বৈবৰ্ত্ত আতৈও গৈছে আঁপ স্নানলৈ। তাহে

স্বাক্ষৰ
 কলকাতা
 ১৩৭

লক্ষ্যবশত পালেহি বুবা নলৈ। দেখি সেইতে বাবদগি হ'ল
 খোটে ক্ৰোধত। বোলে ইহঁতেহে মোৰ ভাইক কথা শিকাই
 বলিয়াকৈ স্বৰ ভাঙে। এই বুলি গালি অংকাৰ ই টাঙ্গন
 উপৰি সি টাঙ্গন যাচিছে। ছোট আতা শুনি মনে মনে
 শুকজনক চিন্তি গৈ আছে। কতো বাৰ আগচি ধৰে
 অনেক কপ অহকাৰ কৈ, গৈ আছে। দেখে মুখেৰেও
 নেমাতে। অত গালি পাৰিছোঁ মই, তেও বামকে বোলা
 নাই। আবাই জৈশ্বৰ মইহে মহাপাপী, সম্ভব সম্পৰ্কে আশ্ৰয়
 মাত্ৰকে পাপ ক্ষীণ হৈ বাসনা লাগিল, জবতবতৰ দৰ্শনে
 বহুগনৰ গুচাদি। তেহে গৈ আগচি দণ্ডহতে পৰি অনেক
 কাতৰ কৰি বোলে প্ৰভু, ভোত্ৰাই জৈশ্বৰ, মই মহা পাপীএ
 অত ভিৰ্কাৰ কৈলোঁ, তেও বাগ উঠি মুখ ফন্দন নকৈলা,
 আন কোন প্ৰাপী সব পাৰে? ভুগুৰ প্ৰহাৰ বিফুহে সলে,
 আন দেহৰ বাগ হে উঠিল। এতেকে নিচই জানিলোঁ সেই
 বৈৰকী হুত তুমি এ জৈশ্বৰ কৃষ্ণ ভগবন্ত। এই বুলি অনেক
 ক্ষতি নতি কাতৰ কৈ নেবে একোৰূপে শৰণ দিয়া বুলি।
 তেহে শ্ৰীমাদেশেও পুৰুষ বোলে, মহাপুৰুষ গুৰু আছে,
 বাবা কটলৈ। তেহে গ'ল, তেওঁ ছোট আতা আতৈ সবত
 কৈ গৈছে। বোলে, সহিলে সম্পদ পায়, ন সহিলে আপদ
 পায়। ই মহা ছাগ কটা খাত্ত, কৰ্মী, মোৰ শুকজনৰ
 প্ৰসাদেই ইও খাত্ত সজ বাসনা হ'ল। এই বুলি বোবা
 মাতিছে, "কৰ্মত বিশ্বাস বাৰ হিয়াত থাকন্তো হবি,
 অভিশয় বুৰ হোন্ত তাৰ, বুৰতো বিদূৰ হন্ত তাৰ। অহকাৰ
 থাকন্তোও..." গৈ শুকজনক সেৱা কৈলে, বোলে দেখো
 কৰাপো, বাতি হ'ল? বোলে বাপ, এই প্ৰসাদে পাইছিল,
 আপোনাৰ কৰ্মৰ প্ৰসাদেহে কৰ্ম পালেওঁ আজি। তেহে পাহ
 দিয়া গৈ বুলি নলৈ কৰাপুৰুষক গুৰু বুলি মহাতকত হ'ল।

শুকজন পৰীক্ষা

দৈৱ পাল

আক একদিনা কৃষ্ণ কথা শুনি সবে গ'ল। হোট
আতাও গ'ল। গুৰুজন উঠা নাই, ভেনেতে বৃষ্টি আনিলে,
বোলে দহো জীৰাম বোৱা নাই? বোলে বাপ, আপুনি
উঠা নাই দেখিহে বৈছোঁ কটখানি তুলিবলৈ। বোলে
আন খনো তুমিএ তোলানে? বোলে হয় বাপ। বোলে
ছন্ন মেঘ, বৰাপো গ'ল। - গধূল। বেলা যাবই নালাগে,
অতে থাক। তেহে ভোজনকৈ গুৰুজনৰ খাটৰ কাষে
শুলে। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু চিৰাম আতাক মাতিছে
প্ৰথমৰ পৰত, বোলে জীৰাম, বোলে বাপ। আকৌ দুই
পৰত বোলে জীৰাম, বোলে বাপ। বোলে মই নাম হে
লোছোঁ। পাছে তিনি পৰত মাতিলে বোলে জীৰাম।
আতা বোলে বাপ। মহাপুৰুষ বোলে জীৰাম মই নাৱহে
লৈছোঁ। বোলে বাপ, আমিও অৰণ হে কৰিছোঁ। তেহে
শেষ পৰত মাতিছে বোলে বাপ, পাছে গুৰুজনে খেদকৈ
শুধিছে বোলে জীৰাম, দহোঁ মই চাৰিও পৰত মাতিছোঁ,
মাতা, নিজাণো নাহেনে তোমাৰ? এ বোলে বাপ, পূৰ্বে
সিদ্ধিমুৰী কৰে ছহাতে মৰা গ'ল, পূজ ভেদি সোমাল,
আপুনাৰ নিজ দেহবতে বাজ কৈ জীৱক প্ৰকৃতি মায়াৰ
হাতে দিয়া গ'ল আক সত্য যুগেও আগম কৰাই
চকাল, জেতাভো বজ্জ, দান, তীৰ্থ, ব্ৰত, তন্ত্ৰ, মন্ত্ৰ,
আপৰতো জীৰাম আদি আনো অৱতাৰ হৈ বজ্জ, হোম,
পূজা, আপুনি কৰি থালা। এতিয়া হয় হে কলি-
বুগড বন্ত চাইটি প্ৰকাশকৈ চাৰিহাতে আত্মি চাওঁ
তোটা সিদ্ধিমুৰী, প্ৰকৃতি মায়াৰ মধুৰি পাই ৰোজাৱ নৰবে,
নৰে হুখ, বৰ্ক, নিকাৰ, আৱাৰাত দেখি নিয়া নাহে
বাপ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু চিৰাম আতাক খেদতকৈ
দেখি খেদকৈ, বোলে হনি হনি কৰাৱা দেই কৰি

জীৰাম আতাক
বীৰমুক্ত অৱস্থা

মুকুত। ভাবাহে দেখিলে সংসাৰৰ ছখক। বৃসিংহৰ
আগত বোলে,

“ভয়কৰ কপ দেখিয়া তোমাৰ

ঐহু মোৰ ডৰ নাই।

সংসাৰ চক্ৰৰ নিকাৰ শুনন্তে,

সদাএ খাতু উবাৰ।”

এ জীৱাম তুমি জীৱন্ত মুকুত। তুমিহে দেখিছা সংসাৰ
জীৱৰ ছখক, নাহে নিজ্ঞা তুসে আন্ধাৰ গৃহে অন্ধকূপ,
ভাৰ্যা পুত্ৰে নিহল, বিফুৰ মায়াত বন্ধ হৈ পৰি আছে
আহোঁ, আমি নেদেখো সংসাৰ ছখ নিজৰ। এই বুলি
সেই খিতে মহা প্ৰেম খেদত গীত কবিত্তে,—“বাম, মেৰি
হৃদয় পঙ্কজে বৈছে।” আৰু সেই পুৰাতীয়া বেলা চকুৰিমাণে
ৰাজহংস গ’ল মাত লগাই। কতখানি পাহত গ’ল আকৌ
আট্টে কুৰিমান। তাৰ পাছতো গ’ল ডেৰ কুৰিমান।
দামৰ শেষত গৈছে এটি মাত লগাই। তেহে জীৱাম
আতা স্মৃধিলে উমান লৈ শুকজনত, বোলে বাপ, সিভোৰ
দহো অধনিএ গ’ল, এইটি গৈছে এতিয়া, সিভোৰ বা
ক’ত লৰে কি প্ৰমাণে পাবগৈ? বোলে জীৱাম, আন মন
নকৰে যদি ৰাত বৃষ্টিএ নপাই হতে দিল নিবীক্ষণ কৈ পাবগৈ
সৰোবৰত। যদি হে দিল হৰায়, নপায় আৰু তু হৰাব। তেহে
জীৱাম আতা স্মৃধিছে, শুকজনে কৈছে চক্ৰি, বোলে বৰাপো,
আমাৰ সৰ্কে অনেক বাৰ হয়, সাত কুৰিও, আৰু তুমি,
নাৰায়ণ, নাতি সব, বৰাপো, হন্তে শাখা ৰাঢ়ি অনেক জীৱ
বাৰ। আৰু পুত্ৰ পৌত্ৰ স্মৃংশে বহুবংশে আহি সন্তৰণ ধৰি
ভাবিব। সাত পুৰুষৰ অন্তে একা হুই এক বি সাৰিব, অন্ত
বেউ, আন মন; ৰাত, পৰদাৰ, বৃষ্টি, সন্, মাৰ্গে, জোহ, দিল
পুৰুষপৰ চাব। এই যতে বৈ বি লৰে তত্ত্ব কবিলে মানস
সৰোবৰ বৈকুণ্ঠ পাবগৈ।

ছোট আতাব চৰিত

আক এদিন প্ৰসঙ্গ অৱসানে বুঢ়া গোপাল গৈ ছোট আতা ঠাই গণকুচি সোমাল। আতা বোলে আমি দেখো অথনিএ আহিলেঁ, তুমি কি কৰিছিলি? বোলে পাছত বহুস্ত কথা উঠিছিল, বহিছিলেঁ। বোলে কি কলে? তেহে সবে খানি কলে। বোলে গোপাল, তোমাত গুৰুজনে বাব থৈছে। খেদ কৈ উলটি কান্দি কাটি পৈলগৈ। তেহে গুৰু ককৰা দিছে—“গাও ভাই গাও, আনে খায় ডাব নাৰিকল, মাধএ খায় লাও।” বোলে যোৱা তাৰা বাব গুচক। পুত্ৰ বিহুল হৈ কলে যাই। পাছে আতা গোপালক আনি গুৰুজনক প্ৰাৰ্থনা কৈ বাব দাজি অমৃত পান কৰাই পঠাইছে।

আক এদিন শ্ৰীৰাম আতা যাওঁতে বেলা হ'ল। তেহে ছোট আতা বোলে দেখো বেলা হ'ল? বোলো বাপ, আছিলেঁ, খেদ কৰিছিলে গুৰুজনে। বোলে কি খেদ কৰিছিল দেখিলা? বোলে, “সিয়ান ছবাই ভাও, লাফ দি দি আহাৰ খায়, ফান্দত নিদিএ পাৱ। নাৱ দিলেঁ, ব'ঠা দিলেঁ। আক দিলেঁ। চৰি, বাই বটি খাব দুৱাবে কাৰ কোন বৈবী।” আমি গীত, ঘোৰা, পদ, ভটিমা কৰিলেঁ, এ ডোলতো বে জীৱক লগাব দুৱাইলোঁ। এই চাৰি আঙ্গুলৰ পৰা আঙ্গুৰাব নপাবিলো। ঠেংতলে বৌ বান্ধ, মিচালৈ টোপনিয়ায় এই বুলি দেখোঁ খেদ কৰিছিল। বোলে কালৈ কৰিব আক তোমা আমালকে কৰিছিল। তেহে পাছদিনা হুওজন আতা গুৰুজনৰ পাশে নিশা বৈ খেদ গুজাইছে।

গুৰুজনৰ খেদ

উজানৰ কথা

আৰু উজান ধুৱাহাটাৰ পৰা বাবে ভূঞা যি বৈছিল, আহিল। সবেও গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে এজন ভকত নিবলৈ। বোলে সি ৰাজ্যত যি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৈ অহা গ'ল সেয়ে লোপ হৈছে আছে। এজন ভকত দিলে প্ৰকাশ হয়। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু বোলে সি মহা বাদিকৰ ঠাই—, তাত ভকত গৈ কোন তৱৰিব, জনাব, বব? লক্ষ্যৰ সুবেলত সমুদ্ৰে সেতু বান্ধি গৈ থিত হ'ল। বাবে গুৰু শাৰণক পাঁচিলে সেনা গণিবলৈ। আপুনি প্ৰাৰ্থি উঠি চাই বোলে এইখন বুদ্ধত কোন সমুখ হব? প্ৰহন্ত, বাস'ই দুইত বাজে এতিয়াও তাত কোন ববগৈ। নাই বৰাপো, নাইবা আমি দুইৰ এজন হলেহে তন্ত্ৰিবই পাৰি। কতখানি থাকি বোলে বৰাপো, তুমিএই যাৰ পাৰিবানে? বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ বাক্য হলে পাৰি। বোলে তেনেহলে চাউল সিজোৱা লোৱাগৈ যোৱা। গণকুচিত আহি চাউল সিজাইছেহি। তেনেতে মনধৈৰ পৰা ঠাকুৰ আতা পালেহি। দেখি এ ছোট আতা বোলে অ সখি, আমিএই যাৰ লাগিল হতে, বোলে বাপ কলৈ? বোলে উজানৰ পৰা ভকত আহি এজন ভকত খুইছেহি। তাতে গুৰুজনে আমাকে পাঁচিছে। পাছে আতা বোলে বাক বাপ, যোৱা ধক, সজহে। এ উজান ৰাজ্যত সুবৰ্ণ পোৱা যাব, পাট-কাপোৰ পাব, হস্তীদান্ত পাব, ডাৱ-কটাৰী পাব, জাতি-মৰিচ পাব। তাকে গুৰুজনলৈ দি পঠোৱা যাব, এখেত গুৰুজনে একলে ভোজন কৰিবনে? আমাকে দিবহে? পাছে ছোট আতা বোলে সখি, আমি তাকে লাগি স্বাৰ্ভনে? বোলে কিয়নো যাব? বোলে গুৰু বাক্য ৰে। বোলে পালেও যোৱা নেবাৱনে? বোলে না স্বাৰ্ভন্তো। তেনে হলে একেৰি বক, আমি বাক। মৈ বাউসী পাই মেৱা কৰিলে। গুৰুজনে বোলে অ' নাৱান্ধ

দাস, তোমাত সুধিবলৈ নহ'ল, বৰাপোক উজানলৈ পাঁচিলেঁ।
 গ'ল হে হবলা। বোলে বাপ, উজান দেশৰ সুবৰ্ণ পাব,
 পাট-কাপৰ পাব, ডাৱ-কটাৰী পাব, মৰিচ পাব, হস্তীদান্ত
 পাব, দিলদহীয়া বৰকাপোৰ পাব, পাই তোত্ৰালৈ দি পঠাব।
 তাকে আমি দাস ভৃত্যকো দিবহে। একলে ভোজন কৰিবনে ?
 তেহে গুৰুজনে বোলে নাৰায়ণ দাস, আমি তালকে পঠাওঁনে ?
 বোলে বাপ, কেলৈনো পঠোৱা যায় ? বোলে এ ধৰ্ম বস্তু
 গোট হুতু ত'ত লোপ হয়, আতেহে পাঁচিছেঁ। বোলে বাপ,
 তেনেহলে সি ৰাজ্যত প্ৰচাৰ হব, অ'তেহে লোপ হব। বোলে
 কিয় ? বোলে বাপ, তাৰা সোধে, তোত্ৰা তাৰাৰ মুখলৈ চাই
 কীৰ্ত্তন কৰা যায়, আমি সকলো শুনো। এতিয়া তাৰা গ'লে
 তোত্ৰাত সুধিব কোনে, আৰু কাৰ মুখলৈ চাই কীৰ্ত্তন কৰা
 যাব ? এতেকে লোপ হব। বোলে অ' এনেহলে নাৰায়ণ
 দাস, নাপাঁচিলেইতে ! বোলে বাপ, পালে ৰখা যায়নে ?
 বোলে নাৰায়ণ দাস, পালে ৰাখোঁ আৰু। পাছে আগতে
 সেইখিনি বাহু দাঙ্গি লব মাৰি গৈল। গৈ গণকুচি পালেগৈ।
 বাটতে বোলে চিৰাম আমালৈ চাউল দিয়া। চিৰাম আতা
 ধুই দিলে। ফুট অহা চকতে বহালে। সেৱাকৈ বোলে
 আপুনাকে হৃদয়ত লৈ প্ৰাৰ্থনা কৈ ৰখা গ'ল। ঘোৰা
 মাতিছে,

“ইটো ৰাম নামে আপুনাৰ গুণে

ঈশ্বৰকো কৰে বশ।

এতেকেসে জানা ইটো ৰাম নাম,

শাস্ত্ৰবো মহা বহুত ॥”

তেহে হুওজনা আতা, শ্ৰীৰাম আতা, ভোজনকৈ আনন্দ-সুখত
 আগনিহা কৈ পৈ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱক সেৱা কৰিহুত। সেই বেলা

মধ্য-দশমৰ জবাসন্ধৰ যুদ্ধ কীৰ্ত্তন কৰিছে, তাতে এক আহি
কৈ গীত, ঘোৰা দিলে বহন্ত,

“এ হৰি নাৰায়ণ মাধ এ গতি ।

কৃষ্ণৰ চৰণে মোৰ নচাবোক মতি ॥”

বোলে এক বাজাৰ খেৰকটীয়া মানুহে ছমাহ খেৰ কাটি
এক নান্দ ঘাট নদীৰ চলে গৃহস্থৰ আশ্রয়ত মেজি বান্ধি থৈ
গ’ল। পাছে তাৰ ছৱাই অগ্নিৰ ফিৰিঙ্গা পেছলাই ছমাহৰ
খেৰ নিমিষত ভস্ম কৈলে। এতিয়াও বৰাপোএ, আমিএ
আলচি তুলচি সকলেও পাঁচিলোঁ, এতিয়া নাৰায়ণ বহ্নিএ
পাই একে কুৰাই ছাই কৈলে, এই আহি দি গীত কৰিছে—

গীতবচন।

“নাৰায়ণ, লীলা জানব কোই,

চিৰি বাম, মই হৰি পাপী পামৰা

তেৰি ভাৱনা নাই।

জনম চিন্তামণি কাহে গেওঁ,

যচ কাচকু লাই ॥”

বামবাম গুৰু
কথাকাহ নিচা

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে আমি এটা বস্তু দিওঁ,
কোনে লবাইক ? পাছে বাম বাম গুৰুএ বোলে বাপ, আমিএ
লম। বোলে লবাহে একা, নেৰিবা। বোলে সজ, বাপ,
নেৰোঁ। বোলে ধৰা, আমি এই বাম-নাম পৰম তত্ত্ব-বহন্ত-
বস্তুটি দিছোঁ, সদা সৰ্বদা নেৰিবা। তেৰা গৈ হাতহিৰে
এধা চচাকৈ ললে বিচনা নিদ্রা অহা দেখি। এদিন, তেওঁৰ
পুত্ৰ কৰিচন্দ্র, তাৰা ভিতৰ সোমাই চাই দেখে, খলা বম্বা।

কথাবচন

বোলে অ’ আত্মহে পিতা শয়ন কৰে। এই বুলি বাতলৈ
নি কাপৰ যেন কৈলে চাচি পাৰি থৈ গ’ল। সেই নিশা
চেতন না পাই বোলে কোনে এনে কৈলিইক ? বোলে আত্ম
আমিএ ভোম্বাৰ ছুখ দেখি চাচিলোঁ। বোলে মোক আগদৰে

দে, মোৰ আজিএ গুৰু-বাক্য পৈল, পুনৰ সেই ক্ৰমে লৈ
শুলে।

আৰু বাউসীত কোৰ দামোদৰে তিনিটা বাৰী পোষে
কোৰখনেৰেই মাক, বাএক, বৌএক। বাউসীৰ ভাটি-
ভাগে কৃষি লৈছে। সেইতে অহাযোৱা কৰে। গুৰুজনে
বামৰ কৃষ্ণ-চৰিত্ৰ কয়, কেনো ভাগৱত চৰ্চে নাম লয়। কতো
ভোকে, কতো বেলা কোৰ খানি খুতিত দি এফেৰি স্তান
যায়। তাৰে অনুভৱ ছোট আতা ঘোষা কৰিছে পাছে
সুন্দৰীত—

কোৰ দামোদৰ

৭৭

“যিটোজনে কৃষ্ণ-কথা বিচাৰ সমএ মনে

ধৈৰ্য্য ধৰি ক্ষণেক থাকয়।

যত তীৰ্থ, স্নান, দান, দেৱ, পিতৃ, যজ্ঞ, যাগ,

যোগাদিৰো ফলক পায় ॥”

এদিন গুৰুজনে বোলে দামোদৰ, শুনিবৰ মন যায়নে ?
বোলে বাপ, যায়! যায় হে, অবজৰ নাই। তিনিটা বাৰী
পুহিব লাগে। বোলে কৃষিনো কিমান কৰা? বোলে বাৰ
হালিচা বোৱা যায়? বোলে তাৰে ই-বেলি চাৰি হালিচা
এবাগৈ। সেই বেলা খানিক হৰি-কথা শুনিবা, তেও কুলাৰ।
পাছে সেই সেই বেলি চাৰি হালিচা এবিও বাবে হালিচাৰ
সমে পালে ধান। পাছ বৰ্ষ আকৌ চাৰি হালিচা এবিৰ
দিলে। এবিৰে, সেই সমে পালে ধান। তেহে মূলেই
এবিৰ দিলে। পাছে গুৰুজনে সবে শুকতত কলে, বোলে
একোমুঠি চাউল আনিবাইক দামোদৰলৈ। তেহে সবে
আনে। চাউল কত হ’ল। হাটিতে আছে কতো দিন,
আৰু এবছা সুৰ্য্য দি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিবলৈ ধৈলে।
তেহে গুৰুজনে নকবাই বাম বাম গোসাঁইৰ ভাঙে কবালে,

বান্ধাৰ
গোসাঁই
দামোদৰেৰ
নক

সোণাও দিলে। পাছে এ তোলা সোণা দি বগা দলৈৰ মাটি
কিনি ধনুখনা সিপাৰে বহা সজাই থলে। ব্ৰাহ্মণ ভকত
আছিলে দামোদৰ ঠাইত শৰণ কৰায়।

আক একদিনা গুৰুজনে, বোলে দামোদৰ, যদি বিষয়ত
বত তৃষ্ণা আছে, বিবাহ কৰা। আমি অলঙ্কাৰ পাতিএ খুজি
বান্ধি দিঞ। বোলে পূৰ্বে কৰালো, আপোনাৰ কৃপাত গুচিল,
সজ হ'ল, নকৰাঞ আক, বোলা না যাব বাপ, বাসনা লাগে।

আক হাটিত থকাত ইজন সিজনে চাউল পাত মুঠি
দিছিল, যাবৰ পৰা নাই। গুৰুজনে চাউল লোন, সমগ্ৰে এসন্ধ্যা
দিএ, তাকে ভোজন কৰে দিন মুৰি। তাকে ভকতে দেখি
হাটিত অমুয়া কৰে। বোলে অত দিন গুৰুজনৰ সজে
আছোঁ, ফুৰোঁ আমাক কুটা গছেবেও নোশোধে নিদিএ,
কালি সেমাইছেহি একোটা, বৰ কাম কৰিছে, নিতে বোজ
ধৰে। শুনি গুৰুজনে বিপ্ৰলৈও নিদিলে, গৃহৰো ধোৱা
চাউল শাক ব'ল, সিজাব নিদিলে, উপবাসে মনোকষ্টে পৰি
বহিল। পাছে সেই নিশা স্বপ্ন দেখিলে পাটকীৰ এক মুঠে
ব্ৰাহ্মণে বহুবি মাঘমহা পাঁচ শ পাঁচ অধিক ব্ৰাহ্মণ ভোজন
কৰায়। ভালকে চাউল, লোন, তেল, মাছ, গাখীৰ, গুৰ,
মাছ, পহু, খৰি, চক পাত পৰ্য্যন্ত সকলো চপাই পুৱালৈ
পাতিছে। ঈশবে বেকত হৈ বোলে এইবোৰক কি খুৱা?
হৰিবিমুখ পশুৰ লগৰ এটি হৰি গুণ গোৱা বিপ্ৰক দি খুৱা
হুতে এনে শত সহস্ৰৰ কল সেইতে হয়। বোলে প্ৰভু, তাকে
বে নিচিনো, ক'ত আছে? বোলে শতৰ ঠাইতে দিবি নি
বুলিএ অন্তৰ্হিত হ'ল। পুৱা বিপ্ৰে অনেক ভাবী হৰি সবে
সজাব লৈ দিছেনি। তেহে মহাপুৰুষ শুক আঠৈ সৰ সৰাকৈ
বজাই বিপ্ৰত স্থিতিহে কৰিব কৰা। সবে বানি কৈছে। শুক
বোলে তোহা সবে একটা বিৰ্ত্তে অমুয়া কৰা। এতিয়া

ঈশ্বৰে চাউল দিছে দামোদৰক। পাছে গুৰুজনে "উপাধি
সবাকৈ বাৰ্টি দিয়ালে। দামোদৰ ঠাইত চাউল খানি দিয়ায়।
বোলে দামোদৰ, তোমাৰ কৃষ্ণ চাউল দিছে, আমিও আজ্ঞা
দি আচাৰ্য্য পাতিছোঁ, তোমাৰ জগত-জুৰি দামোদৰময় হ'ব
যশে। তেহে ছোট আতা বোলে বায়ুগীৰ বেটা সি জগততো
আত্তে হুখ, অস্তে ভোগ দিলে। অতো সেই কৃষ্ণ গুৰু আপে
দিছে আশ্চৰ্য্য বিভূতি পুনৰ।

আৰু বাস কলাইৰ ছটি পুত্ৰ মৰিল বসন্ত ওলাই।
পাছত হৃদয়ানন্দ নামে ছোট, ওলাল খহু। টান দেখি
মাকে বোলে হৃদয়ানন্দৰ হৈ চপৰালকে ই সি দিব খোজোঁ।
তেওঁ একো নমাতিলে পুত্ৰৰ স্নেহত দে নেদে। পাছে
পত্নীএ পাৰ এষুৰি উৰালে লোকৰ হাতেদি। বেটা পাৰ
দিবৰ ভূপাই বোলে আৰা ছুই গুৰুধৰ্ম্মৰ বাজ হ'ল, জানিও
আত মৰা সজ্জ নহয়, এই বুলি চুচৰি বাই গৈ বাজত মৰিল।
পাছত সেই কথা শুনি গুৰুজনে বোলে হৃদয়ানন্দ মৰা নাই,
আমাৰ হৃদিতে আছে, বাসকলাইহে মৈল কিন্তু। দায়
জগৰ ধৰি সবাবে অস্তৰ কৰিলে। তেওঁ একো উপায়
নপাই বাই আতাত ধৈলগৈ, বোলে মই তিনিকুৰি টকা
দণ্ড দিওঁ, সামৰক, ধৰা, গুৰুজনক মাতা। পাছে আতা
গৈ প্ৰাৰ্থনা কৰিলে, বোলে বাপ, তিনিকুৰি টকা দিওঁ,
বখা যক, দোৰ গুণে দণ্ড হৈছে, দায়হে ভাগে, ভকত
কাহানি ভাগে? তেহে গুৰুজনে বোলে জগতানন্দ, জানি
মাতিছ নে নাজানি? বোলে বাপ, নজানিহে মাতিছোঁহি।
জানি মাতিনিহতে ভোব নিতাবেই নাই। ভকতিপ্ৰদীপ
মাতিছে যোকে—

বাসকলাই

“অনাচাৰ কৰে যিটো অগৰাধ হুহি।

বিভাৰ কৰে যিটো সেহি মোৰ মোহী।”

শ্রোক ভাঙ্গি ঘোষা কৈলে,

“মাথরে বোলন্ত ঋতি শ্রুতি,

মোৰ আজ্ঞা বাণি জানা নিষ্ট,”

এই ঘোষা পদ মাতি, যি কৈলি, কৈলি, ব্যাসকলাএ
যি টকা সৈছে তাৰে ছনা টকা দগৈ। তেহে ছমাহৰ
অন্তে ছকুৰি টকা লৈ তিনিভাগ কৈ চাউল, সিধা, তৈল,
বস্তি, শৰাই গৃহস্থ ঠাই দি থৈ সবেও মতাতহে
সামৰি হৰি গৃহ তুলিছে। তেহে ব্যাস কলাইএ গুণজনৰ
এখেত ঠাই নপাই জগন্নাথলৈ গ’ল। এদিন বাট থকাতে
গোপালপুৰে জগন্নাথে স্বপ্ন কবালেহি মানাকৈ এহেলৈ
নাহিবি বুলি। পাছে এওঁ অনেক তুতিতৰ্পণ বধ শপত
দিব থৈলে। জগন্নাথে শুনি বোলে তেওঁৰ বধে আমাকো
নপায়, শঙ্কৰকো নপায়, আপুন দোষে, কৰ্ম্মে বাজ হ’ল।
পাছে তাতে অচল হৈ কতো দিনৰ অন্তে দুখ ভুঞ্জি শৰীৰ
পৰিল, একোএ ছুচুলে, নখালে। তেনেই জহি খহি গ’ল,
পকৰানিষ্পবাও মাটি ছুতুলিলে, যাজ্ঞীএ পথ এৰি এক
গ্ৰহৰ অন্তৰিহে গ’ল।

আক একদিনা ছয় মেঘ, গধূলি বেলা স্নান কৈলে।
বোলে আজি আজচ ছুগুকাবহে, কালৈ পিছিবলৈ।
পাট তুনি পছবা যুৰিও অনাবলৈ নহ’ল। তেহে ছোট
আজা শুনি গৈ গনকুচিত ভোজন পাতি কৰি আঠৈ সব
গুলত গ’ল, আজাব ছপৰ নিশা। বৃষ্টিএ বৃহু, এককাল
জল ঠাই ঠাই, হাবি জল, বোকা, মহ, বাঘ, হাতী।
গা, উক, জলবা কাটি, এবালি সিঁজাৰিএ, জোকে পোকে,
মহে দাহে খাই বোববা, বজা, কৈলে সব শৰীৰ। এই
মতে বিল, জাহ, হাবি, উভৰি পালেগৈ তিনিপৰ নিশাত
বিধাকৰ বকলৰ গৃহ। মাজিলে, উঠি ববলে দেখি অম্মাহি

হৈ বোলে বাপ, কি হৈছে ? এই ছপৰ নিশা কিয় অহা গ'ল ? বোলে তুমি পছৰা বাহুৰী দিয়া গুৰুজনক পুতালৈ সলাবলৈ লাগে। তেহে মৰলে নবীন বস্ত্ৰ দি সলোৱাই জুই ধৰি গা সেকি বস্ত্ৰ সুৰি দি নৌকাৰে থৈ গ'লহি। পূবেও পোহৰ হৈ আহিছে, ছোট আতাও খোজ লৈছে বাউসলৈ। গুৰুজনে শৌচ, শুদ্ধি, নিত্যকৰ্ম কৈ স্নান কৰি গা মচিছে, তেনেতে ছোট আতা শবাইত তুনি পছৰা দিছেনি। দেখি গুৰুজনে আচৰিত হৈ বোলে কালি সন্ধ্যা গৈছা, এই ভাজ্জমহা জল, বৃষ্টি, পছে কেতিয়া কেনেকৈ আনিলা ? বোলে বাপ, নিশাই অনা হ'ল। বোলে আমি কালি মধ্যতে সবাবে আগত কলোঁহে কথাটো এই নিশাৰ কাল কিয় যোৱা তুমি ? মই কাহানি পাঁচিছোঁ। তোমাক ? বোলে বাপ পাঁচিব লাগে কলেই ? দাস, ভৃত্য স্বামীৰ কাৰ্য্য বুজি আমি কৰিবই পাওঁ। পাছে মহাপুৰুষ গুৰু সেই খিতে প্ৰেমে জৰি ভক্তিত বশ্য হৈ ঘোৰা পটল কৰিছে পৰমার্থ সাৰ—

“মাধৱ মাধৱ নাম, বচনত উচ্চৰয়,

মাধৱ মাধৱ হৃদয়ত।

নিবন্তবে সাধু সবে, মাধৱ মাধৱ নাম,

উচ্চৰয় সমস্তে কাৰ্য্যত ॥

পৰম মঙ্গল কপ, মাধৱ মাধৱ নাম,

বিটো মহাজন উচ্চৰয়।

তাৰ অমঙ্গল কপ, গুচয় সংসাৰ ভয়,

মাধৱ নিকট পাৱয় ॥

জন্মৰ নান্দন ইটো মাধৱ মাধৱ নাম,

হুই এই ভয় বিনাশন।

পৰমার্থসাৰ
গোষা

পৰম সম্পদ কপ জ্ঞানি মাধৱ নাম

সৰ্বদায় কৰিয়ো কীৰ্ত্তন ॥

মাধৱে সে আত্মা নিজ মাধৱে সে ইষ্ট গুণ,

মাধৱে সে দেৱতা পৰম ।

পৰম ঈশ্বৰ স্বামী জ্ঞানি মাধৱক ভজা

মনুষ্যৰ এহি নিজ ধৰ্ম্ম ॥

পৰম চতুৰ সিসি বুদ্ধিত কুশল আতি

যিটো মাধৱ গুণ গাৱে ।

মিছা কলৈৱৰ গোটে মুকুতা বনিজ কৰি,

ভৱ তৰি মাধৱক পাৱে ॥

যিজন একান্ত চিন্তে মাধৱক ভজে নিতে

কুৰে মাধৱ গুণ গাই ।

ছলভ অমৃত যেন, যিজন কৰিলে পান

মধুৰ পিবাক আৰ নাই ॥”

এই ছ-টা ঘোষা কৰি গাই বোলে পাছলো যাৰ যত মানি
নিচই পৰিব, এনে কাৰ্য্য ভাও হব, মনৰ মন বুজাতেহে
জীৱৰ সংসাৰ সাৰিব ।

আক উলাৰ আঁতে ভিলা কৈ প্ৰবৰ্ত্তে । কথা প্ৰসঙ্গ
হায় বুলি বন জঙ্গল ভাঙ্গি পোনাই হায় । গা কাটি সাং কৰে ।
অগ্নত গুৰুজনক, বোলে ভাৰ্যা, পুত্ৰ, দাস-দাসী সবাকৈ
পুহিছা, মোৰ উদ্বন্ধ হে একঠা চাউলবে পুহিব নোৱাৰা ?
গা চোৱাচোন আগত কুৰাত । তেহে গুৰুজনে আঁতক
বোলে তুনি ভিকালৈ নেবাৰা, নিত নিবা । এই বুলি চাউল,
লোন, ডেল, বি পঠালে । নি আগত থৈ কান্দিছে বোলে
মাৰ্কণ্ডেয় সাত যন্ত্ৰৰ ভিলা কৈ গুৰু-সেৱা কৈলে, আৰি
সেৱা চাবি খাই কেইকৈক সন্সাৰ ভৰি ? এই বুলি ভাৰ্য্যতে
বিবিলে আক প্ৰাৰ্থনা কৈ ॥

জনাৰ আঁতে

আৰু গুৰুজনৈ গোঁকুল, বুলদাবন, মধুবাৰ, বহুবাৰ
গোপবালকৰ চৰিত্ৰ লীলা কৈ থাকে। পাছে বাই আতাকে
মুখ্যকৈ সবে ভক্তে আলচি ধৰিলে গুৰুজনক, বোলে বাপ,
গোঁকুল, বুলদাবন, জগন্নাথ এবাৰ দেখক গৈ। বোলে সি দেশ
কটকিনা, ভীৰ্থে মৰণে সম। টকা নহলে কিছু নিমিলে,
কাৰ কি খৰ্চা টকা আছে, কুলাব নকুলায়? বাৰ যি আছিল
কলে, দহ, বাৰ, সাত, আঠ, খনো বোল, কুৰি, কতোৰ পাঁচ,
ছয়, কেহোৰ চলিশ, ত্ৰিশ এই মতে সবেও কলে। উদাৰ
আতৈএ বোলে মোৰ কবাটো নাই, নাইকিয়া সবক খৰ্চা
দিবলৈ। কতো বাই আতা ললে, কেহো বাম বাম গোসাঁই
ললে, খনো বামদাস আতৈএ ললে,—গুৰুজনৈ ললে কতো।
এই ক্ৰমে বিভাগি ললে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু ছয়কুৰি-
ভক্তে সমে হ'ল যাবলৈ যাত্ৰাকৈ। আই গোসানীএ শুনি
ছোট আতাক মতাই নিলে ভিতৰলৈ বোলে বাপু, গোসাঁই
আপুনাৰ লীলা খেলাৰ ঠাই পালেগৈ নাহে ইবাৰ। এ আমি
ভিনি হুৱা সহিতে অনাথ হ'লু। তাকে তুমি যেনে তেনে
প্ৰকাৰে বখা বক। তেহে ছোট আতা বোলে মাতৃ, সবে
ভক্তে আলচকৈ ওলাল। এতিয়া কেনেকৈ বাখিম? আপে
জনা হলে তেও। বাক তেও বেই সেই মতে বুলদাবনে
নোবোৱা কৰিম আপুনাৰ বাক্য শিৰত লৈ। আত্ম মহা
ছয়কুৰি ভক্তে সমে গৈছে জীৱন্তবদেউ। এদিনৰ পথ গৈএ,
চতুৰ আতৈ বুদ্ধ, হাটীৰ নপাৰে দেখি ঠাকুৰ আতাক ধৈ
প'ল। কতো বুধে কয়, পজাৰ পৰা পঠাইছে।

আত একদিন এজোপা শিমলু বৃক্ষ আছে, পক্ষীএ লাগি
কটাকৈ বৈছে। দেখি গুৰুজনৈ ভাব হ'ল এবাই হাবি ভাঁড়ি
প'ল। ছোট আতা বোলে বাপ, এই বৃক্ষে কি লোৰ কৈলে
হ'ল কোৱাৰী বপৰিল? বোলে কবাপো, উলৈ যাব নাপায়

বিত্তৰবাৰ
তীৰ্থ যাত্ৰাৰ
উদ্যোগ

গুৰু দাশি

ই পূৰ্বে জ্ঞানী গুৰু আছিল, লোকক জ্ঞান দিএ বিস্ত
আশা কৈ কয়। তাতেহে আৰ নাম হ'ল ই জন্মতো বিস্ত
ব্ৰত। জীৱ তাৰিৰ মুৰাইলৈ, তাৰে চাউল ধাবহে খালে।
এতিয়া গুৰু হ'ল বৃক্ষ, শিষ্য পক্ষী হৈ জীৱাই লাдиছেহি।
কাটি যদি নাৱ কৰে, তাতো শায়ুক হৈ ধৰিবহে, বৃক্ষ হলে
বহুমলা হৈ চৰে।

আৰু এদিনা গৈ বহি জিৰাইছে, কাথতে এজোপা অশ্বখ
আছে। সদাই শাখা পত্ৰ জৰজৰাই আছে। দেখি ছোট
আতা সুধিছে। গুৰুজনে বোলে, পূৰ্ব জন্মে ই অনেক
জীৱ তাপ দিছিল। অকাৰ্য্যত আপুনিও মহা 'তিনি তাপে
তাপিত, এতিয়াও স্বাবৰ-জন্মতো হৈছেহি তাপিত। একে
জন্মে তিনি জন্মবো বান্ধা, যাবা সবৰ আগে আৰ্জি লগাই
আহিছে, আৰ্হি কতো হৈছে, লগাই আৰ্জিছে আকৌ পৰ
জন্মতো হব তাৰ। যাবহে আগে দুখী, কৃপণ, এতিয়াও
নাই,—পৰতেও নাই তাৰ। এই ক্ৰমে ছোট আতা সুধি
যায়, গুৰুজনে কীৰ্ত্তন কৰি যায়, কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ। সবে ভক্তে শুনি
যায়। হঠাৎ তু-কে নপাই, জন্ম, ভাগৰ, বাক্যামতে স্মৃশাস্ত
হৈ যায়। গৈ গৈ বেহাৰ পালেগৈ।

বেহাৰ

এক পাৰলি বৃক্ষৰ ডালে বসি কৃষ্ণকথা কৈছে গুৰুজনে,
গাহৰ খোৰজে মাখী ঘৌ পাই পাৰি লৈছে। ছোট আতা
বোলে কি পুখু ভূমি থানি? হৰিকথা মধু পান, গুৰুভক্তৰ
ধূলা পৈল। তেহে মহাগুৰু-গুৰু বোলে বৰাপো, তোমাৰ
আমাৰ পাছত, আতে মধুপুৰ নামে এখানি থান হব।

মধুপুৰ

আৰু একদিন হাবি-চনেদি গৈছে। দেখে ব্যাধে কান্ধ
পাতি থৈছিল, হৰিন-পত্ৰটি পৰি আছে। গুৰুজনে বোলে
হৰি হৰি, অজ্ঞান কন্ত এনে লোভ দেখাই ফুটকৈ যবে,
কোৱাইক। ঘোই বোলে, সি তাপিত আৰ্হি, আখাকৈ

গুৰুদেৱ
দয়

হুৰ কৰিছে। নাৰেংজি আখলি এটি খোৱা ভাতে। বৈ গৈছে, কিছুমানে দেখে জালিত মৈৰা এটা লাগি পৰি আছে। তাকো গুৰুজনে খেদকৈ মেলাই একশিকা খোৱাই হৰিকথা কৈ গৈছে। তেহে ব্যাধে আহি চাই দেখে, মেলা চিন, আখলি, শিকাও আছে। তেহে তাৰ ভৱবদ্ধ অপবৰ্গৰ সীমা পৈলহি। লৈএ ছুইবো মহা বিৰকত জন্মি বৈবাগ্য খেদ লাগি খেদি গ'ল। পাই তাৰাৰ দোহাই দি আগচি দণ্ডতে পৰি অনেক কাতৰ কৰি নেৰে। বোলে জ্ঞানশূণ্য পশু-পক্ষীকো যে বন্ধৰ পৰা টকা দি মুকুত কৰি আহিলা, প্ৰভু, আমাকো সংসাৰবন্ধৰ পৰা মুক্ত কৰা শৰণ-বিন্ত দি। পাছে মহাপুৰুষ-গুৰু তুতি-কাকণ্যত সন্তোষ হৈ গুৰু ধৰ্ম বস্ত্ৰ দি নিস্তাৰ কৈলে। পাছত ছোট আতা গুৰুজনৰ কৃপালু গুণ বৰ্ণাই ঘোৰাত বান্ধিছে সুন্দৰীত,—

“জ্ঞানশূণ্য আতি, পশু পক্ষী জাতি

তাকো অনুগ্ৰহ কৰি আছা কৃপাময়।”

আক একদিনা গৈছে কুকথা কীৰ্তন কৰি কুৰংবীগঞ্জৰ সেই থিতে অনেক লোক চাপি এশ, চাউল সিজাইছে, তাৰে মাজতে কাকে নিলে। অত্ৰাহি হৈ সেইতে লৰ মাৰি গুৰুজনক দেখি সুধিলে, বোলে বাপ সৰ্বনাশে হৈ মইলো, কি হব? ভক্তে সন্মৈ বৈ বোলে মাজৰে তিনি কোৰ ভাত গুচাই থকগৈ। ভাগৱত, পুৰাণ, বেদ, জ্যোতিষ, ক্ৰতি, শীতা সহস্ৰ নামত আকেহে—পূৰ্বে বিধি সবে বান্ধি গৈছে, ইন্দু-আজ্ঞা কাকে গুচাব ভৱাবে বা। আহি সেই ক্ৰমে গুচাই সবে বান্ধো খাইছে। কুকথা কীৰ্তন কৈ গৈছে। পাছে বাই আতা বোলে দদা, বাহৰ চক্ৰি কোৱা কুক ভৰ্ণে। তেহে বাহৰ চক্ৰি তুলি থৈছে, কুকথাত

সকলবিধৰ পৰা
কুকথাত
গোচা

পৈলছি। বাই আতা বোলে দদা, বামৰ চৰিত্ৰেহে স্নিহেঁ।
দহো, কৃষ্ণকথা কয়। বোলে কোনবা খানিতে গ'ল।
ছোট আতা বোলে বাপ, তাৰকা বধতে পুতনা বধলৈ গ'ল।
আকৌ তেহে তাৰকা বধৰে পৰা ধৰিলে। কতখানি কৈ গৈছে,
আকৌ কৃষ্ণচৰিত্ৰত পৈল গৈ। আকৌ বাএ বোলে দদা, বামৰ
চৰিত্ৰেহে স্নিহেঁ, দহোঁ কৃষ্ণকথা কয়? বোলে কোন খানিতে
আছিল ভূ-কে নপালেঁ। ছোট আতা বোলে মাৰীচ বধৰ
পৰা চক্ৰবাত বধলৈ গ'ল। তেহে বোলে এ কৃষ্ণকথা চৰিত্ৰে
আমাৰ চিত্তক আহৰণ কৈলে। বাএ নধৰিলে আক।

আক একদিনা কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৈ গৈছে গুৰুজনে। সবে
ভক্তে একচিন্তে শুনি গৈছে। গৈ ছয় হাবি এজুপিত ডাকু
খাট ন এটা খাপ লৈ সোমাই আছে। দুই-এক যাত্ৰী পালে
টান্জন মাৰি জুলি খানি লবলৈ। সবহ লোক দেখি হুৱাবি
বলে লব, ক্ৰোধ কৈ এখুৰ ইটা মাৰি পঠালে সবাবে মাজলৈ।
আহি বলোৰাম আতৈৰ তালুতে পৰি ফুটি তেজ ধাবে বব
ধৈলে। গামচা বান্ধি, তেল, পানী দি আবৰি ধৈলে, কতো
এ হাবি জুপি বেৰি গৰকি ডাক ধৈলে। আতৈৰ স্নেহত
ডুকু, কিল, হানে যাচে, ডাবি ছকি দিছে বাগি। গুৰুজনে
বোলে হা হা, তোমালোকে কিয় মাৰিব খোজাইক?
যাবাক জোহ কৰিছে ডেওঁত সোধা যক, কি কৰিব দিএ।
তেহে স্নিহিলে, বোলে আতৈ? স্নিহ পাই কৈছে বোলে
আমাত স্নিহিলে, ডাক আক একো নকৰিবা। সি জন্মে ডাক
কৰিছিলোঁ, এতিয়া স্নাতালে। পুত্ৰ লগাব নেলাগে আক।
যদিহে কৰা নাই তাৰ স্নেহত থাকি আৰ্জিত কল ইথৰে
লভিলে। গুৰুজনে, বোলে সেই কি বোলে দেখা এতিয়া।
বোলা মাৰোঁ, কিলোঁ, তেহে এৰি গৈছে।

তলহিত্ত অতি
কথন

আক এদিন গৈছে। এটা মোক পৰি আছে বিৰ্ভাব গৰ্ভে। অনেক নেজল পোকে খাইছে। মাখে মালতী ফুলৰ চোপটি আছে। দেখি পথ এৰি গৈছে। ভেহে গুৰুজনে চিৰাম আতাক বোলে চাই-আহা। চাইছে গৈ, তেহে জীৱ গৈছে। ভকতে সুধিছে প্ৰাৰ্থনা কৈ গুৰুজনে চৰ্চি কৈছে।

আক এদিন গৈছে। এখন চোতালৰ-মান মেঘ দিছে। দেখি ছোট আতা বোলে বাপ, খৰকৈ হঠাৎ বক, ডাৱৰ দিছে। গুৰু বোলে ই মেঘে একো নকৰে। গৈছে, বৃষ্টি নানিলে।

আক এদিন গৈছে। দোন এটাৰ মান ডাৱৰ দিছিল। গুৰুজনে বোলে বৰাপো, মেঘখানি দিছে, কুচিত (কুংচিত) খৰকৈ ব'লা। ছোট আতা বোলে কালি তেতখানিও একা নহ'ল, সি কি কৰিব বাপ? গুৰু বোলে নহয়, ই কুচিত মেঘ। পাছে তৎকালে আনিলে বৃষ্টি। সবেও বেগাবেগীকৈ গৈছে। আগৰ সব নিতিতাকৈ সোমালগৈ, মাজৰ সব কিছু ভিজিল, পাহৰ সব গোটে জলবোৱা হ'ল। গৈ আলিপোন নগৰতে এক ক্ষত্ৰিয়ৰ গৃহে সোমাই ভিৰাইছে। তাৰ মুখেতে শিলৰ খুটাটো লগাইছে। তাতে ক্ৰীশকৰদেউ আউজি মাথা সৈতে বস্ত্ৰ পৰিধানকৈ ভিতৰতে মালা জাপ্য কৰি সেই পোনে সিখান গৃহৰ দ্বাৰ মুখে বহি। সেই গৃহস্থৰ স্ত্ৰীটে একেঠাৰে চাই আছে। দেখি ভক্টে বোলে গুৰুজন দিব্য ৰূপ দেখি খোজিত হয় নাগৰী নাৰী। ভেহে বৃষ্টি এৰিলে। ভেনেতে কল্যাণীপুৰে এক সদাগৰে চলিছে, একলোকে বাৰ্তা কলে। সেই স্ত্ৰীএ বোলে নৰী নে স্বৰী। পাছে আঁতে সবে-সুছিল বোলে হৰি জী, কি চিন প্ৰমাণ পাপ, পুণ্য, স্বৰ্গ, নকৰ? বোলে বাৰ, অহিতে চিন, কিহে পুণ্যহন্ত, উৰ্ম্মতি, স্বৰ্গ, স্বৰ্গ,

দিয়া, খুৱা, আতে শুক্লৰা লক্ষিত, অন্তকালেও বাম নাম
জ্ঞাত হৈ বৈকুণ্ঠ স্বৰ্গে বাসা হয় তাৰ। শুনি দেশ ব্যৱতে
প্ৰশংসা কৰে। বাবা হে শৰীৰে মল পাপ, অধে গতি,
সদায় কুকথা, কটুৰ নিষ্ঠুৰ, হিংসা ছেৰ, চোৰ, পৈশুন্য,
দন্ত, গৰ্ব্ব, অহঙ্কাৰ দিন, আয়ু যায়, অন্তকালেও অমাত
কুৰাক্য বতি মৰি নবকে ভুক্তি সংসাৰত আয়াযাতকৈ ফুৰে,
গৰ্ভবাসে যোনি চেপা খাই। শুনি নিন্দা কৰে। এয়ে
চিণ প্ৰমাণ। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু প্ৰশংসাকৈ বোলে
সজ কৈছে, কথাই হয়। তেহে বৃষ্টি এবাল। বোলে
বৰাপো, বলা। পাছে সেই স্ত্ৰীএ পাঁচ টকা, বস্ত্ৰ এবুৰি দি সেৱা
কৰিলে। বোলে ভোজ্য পূৰ্ণব্ৰজ দৈৱকী স্তুত গোকুলৰ
কানাই, আমি কেনেকৈ বাখিম খালি গৃহত? আপুনি
বা ব'ব কিয়? এই বুলি অনেক তুতি কাতৰ কৈ পঠালে।
ওলাই গুৰুজনে নাম কাঢ়ি বোলে আই, তুমিহে জানিলা
মহাভক্তক।

চৈতন্য লগত
সাক্ষাত

আক একদিনা গৈ গোপীনাথে চৈতন্য গোসাঁইৰ
ঘাৰে থিত হৈছে। গুৰুজনে আগে কৈছে বোলে
চৈতন্যক সেৱা নকৰিবাইক, কৰিলে ভেওঁ কৰে, লবলৈ
টান। শিশু সবে জনালেগৈ বোলে পূব দেশৰ্ত্তে শঙ্কৰ
নামে গোসাঁই ঘাৰে খাৰা হৈ বহিছে, খবৰদাৰ আজ্ঞা
মহাবাজ। শুনি কুক চৈতন্য গোসাঁই আথে বেখে আগ
বাঢ়ি মঠতে আহিল। দেখি গুৰুজনো ভক্তে সয়ে কিছু
আগবাঢ়ি গৈছে। তেহে চৈতন্য ককৰা মাতিছে—বোলে
আহিছা হৰিপো, কি বুলি কাঢ়িলা বাও। সংসাৰ জুৰি
গুৰু বহিছে, ক'ত দি আহিছা পাও। 'পাছে গুৰুজন
ব'ল খবকা খাই ছোট আভাৰ বুথলৈ চাই, বোলে বৰাপো,
বাব মলাৰি। 'পাছে ছোট আভা মাতিছে—হৰিৰ আজ্ঞাত

আহিছে। গোসাঁই, পৃথিবীত দি পাও। জন্মৰ বাবে শুক
আছে, . আত্মা বিচাৰি চাওঁ। আকৌ চৈতন্ত
মাতিছে—শুদ্ধ স্বৰ্গ মাথা গোট থাকে উপবত।

কি কাৰণে পৰি সেৱা কৰে চৰণত ? ”

ছোট আতা বোলে—কোনজনে সেৱা কৰে কোন জনে লয়।

ইয়াৰ গুহু কথা মহন্তেয়ে কয় ॥”

তেহে চৈতন্ত গোসাঁই কমণ্ডলুৰ জল বাকিলে উজ্জ্বল
দ খালত বৈ ব'লগৈ। দুওজনা দুইকে চাই প্ৰেমবহন
ভক্তিৰ, ভাও বৃষ্টি প্ৰেম জৰি লোতক বহি গল। মাথা
চপবাই নত্ৰে নমস্কাৰ কৈ গ'ল দৌলে সোমাই। শুভে
সমে শুকজনো গৈছে।

আক এদিন কবিৰাৰ ভেটি পাই বোলে কবিৰ কোন
আছে? বোলে নাতিনিয়ক এটি আছে। তেওঁ আহি
সেৱা কৰিছেহি। বোলে গোসাঁই ভিটা ক'ত? দেখালে,
চালে। কবিৰ পাগটি দিলেনি। বোলে এভগীয়া খসম
নাইকিয়া গৃহে, আতে পাও দি যক। বাম বাম শুকক
বোলে তুমি দিয়া। বোলে বাপ, কিয় দিয়? তেহে
শুকজন বুদ্ধ আত্মটি দিছে, দি গৈছে। পথে আঁঠে সৰে
বোলে কবিৰ দহোঁ যবন বুলি শুনে, কিয় সোমাল, কি
অভাৱ? বোলে কবিৰ গোসাঁই ঈশ্বৰ অৱতাৰ, বিৰাট
ব্ৰহ্মৰ অংশে আহিছে। আদি জনে এক ব্ৰাহ্মণৰ বিধৱা
ঈশ্বৰক চিন্তিলে কতো কাল। দেখা দি, বোলে কি বৰ
লাগে লৱা। মোহ হৈ কৰ্মৰ ৰূপত বোলে তোমা লৱ
এটি পুত্ৰ হক। হৰি বোলে মোৰ সৰ কোন আছে?
কৰে হৰ লাগিল। তুমি বিধৱা হলে নিশ্চিত লোকত
বৰুৱী হয়গৈ শালগ্ৰামৰূপে জন্মিৰ জন্ম নহি। ইল
সেইকাল মে বাসনা কৰ সাৰি। ইয়াৰ ভেতৰে আদি লৱ

কবিৰ ভেটি
কৰ্ম
কবিৰ পণ্ডিত
লাল

কিছুটা হ'ল। বুদ্ধ গিড় আছে, মৃত্ত বিহীন হ'ল।
 বিহীন শিব জানে পাঁচদিন উপাসে ধকাত বিপ্রে আশ্রি
 হুতুত মন্দাকৈ দিওতে বন্দবিন্দু পৈল। সেএ গুৰ্ভে খিত
 হৈ বিবাট অংশে পাঁচ মাহে বাজ হ'ল। দেখি বাপে জীএ
 বিকৃতি হৈ নিশাই নি জোলা এক যতনৰ বাবীচুকত এৰি
 আহিলগৈ। অপুত্ৰক জোলা পাই পৰম শ্রদ্ধাবে তুলিলে।
 পাঁচ বৰ্ষতে তাৰ অন্ন জল এৰি মহাসদাচাৰী, বৈবাসী,
 বিবক্ত হৈ ফুৰে। তেহে সবে যতনে পাংসাত খল দিলে,
 আমাৰ ছত্ৰাই বাচে, ঘিনায়, বুলি। পাছে ধৰাই নি বোলে
 মোৰ লগে ভাত খাব লাগে আজি। বোলে ভোজা
 বাজা, ঈশবৰ বিকৃতি অৱতাৰ, মই সামান্য প্ৰাণী। কিয়
 খাম? বোলে হক, মই দোষ এৰিছোঁ। বোলে নপাবি
 খাব। বোলে শাস্তি কৈ কটাম, কি উত্তম ওলাইছ? বোলে
 বাক দণ্ডি কৈ মাৰা ৰে খাওঁ। তেও আমি সামান্য,
 ভোজা উত্তম বাজা, একালে তুমি খৱা, এই কালে মই
 খাওঁ। এই বুলি অৱতে আতুলিবে আঁক দিলে। পাছে
 সুকৰ্ষৰ মাইহাজ ঠাড্ কৰে হুকাল হ'ল আঁকৰ পোনেই।
 বাজা দেখি ভৱ, আশ্চৰ্য্য হৈ অনেক সন্ধান, নমকাৰ কৈ
 পঠাই দিহো।

আক চৈতন্ত গোসাই পালক বিকুব অংশ। কবিয়া
 বিঘাটে সৈতে পৰমার্থ বস্ত লভিছিল। কবিয়া চলিত
 নিশা চৈতন্তে পৈ কাহে বৈ সাগৰ বালাত নি সূত্ৰাৰ
 কৈলে। হুটে, থলুতা দেখি পাচুচাত খল দিলে। বাজা
 তুমি খানি বোলে বেশ অৰ্থ হ'ল, ব্ৰাহ্মণে যতনক চোএ।
 খান কৈ পিৱালা কিলে বোলে, এৰি জ্ঞান এতিয়াই।
 নি কুৰিহ। বোলে আমি জ্ঞান কৰকি নাজানো। আৰু
 শিখা মহানন্দা শীবে এখতৰ জাতি তবৰ পাই ভাৱে কিলে।

গৈ বাল্যত পুতি থৈছো হয়। বোলে দেখাৰ পাৰিবা ? বোলে কিয় মহাবাজ ? সুচকক বোলে তই পোতা ঠাই নেদেখিছ ? বোলে কিয় ? তেহে দূত দিছে, দেখাইছেনি। চৈতন্ত গোসাঞি বোলে আতে পুতিছো। সি ছুটেও বোলে হয়। খান্দি চায়, জাতি চন্দন, গন্ধে মলমলাৰ থৈলে দশোদিশে। সেই মুখে দেখা বাজাত কলেহি দূতে বোলে জিজ্ঞাস নকৰা হলে ব্রাহ্মণ মহন্তক অকাৰ্য্যত দণ্ড কৰা হ'ল হতে ছুটৰ কথাৰে। এই বুলি তাক কাহি দিয়ালে। চৈতন্ত গোসাইক অনেক টকা বস্ত্ৰ দি সন্মান প্ৰাৰ্থনা কৈ পঠালে। এই মতে নিতে হৰি কথাতে দিন যায়, ভূ-কে নপায় যায় বুলিএ।

একদিনা ব'ল বিনাইগঞ্জৰ কাখে বটৰ তলে বাসা কৈ। তাতে বো বাহণে গজা আহি স্বপ্নত দিব্যৰূপে দেখা দি আগ বঢ়াই সেৱা কৰিছেহি। তাৰ পৰা গৈ নেলাই হাতে বহি, চাৰি বাটৰ যুৰ ভাতে, বৃন্দাবনলৈও, জগন্নাথলকু, সেতুমণ্ডলকু, গঙ্গালকু। মহাপুৰুষ গুৰু স্মৰ্ত্তিক সুবাত্তে বোলে কলৈ যোৱাইক আগে ? গঙ্গালৈ যোৱানে, বৃন্দাবনলকে; সেতুমণ্ডলকে নে জগন্নাথলকে ? পাছে বাএ বোলে দদা, আহিছো বৃন্দাবনলকে যাওঁ আপেই। সকলো বোলে হয় বাপ। ছোট আভা মতা নাই। বোলে আমিহে কৈছো হয়, সক আভা নমাত্তে দহৌ ? গুৰুজনে বোলে হয়, বৰাপো দেখৌ নমাত্তা ? বোলে বাপ, আমি হলে স্বাৰ নপাবিম। সবেও বোলে কিয় ? বোলে বাপ, ভোজ্য বিহুপে যেনেকৈ কোৱা গৈছে এতিয়া গৈ তেনে ৰূপ গুণ নেদেখিছ, হেয় ভাব হব, আঁক খৰ্চাও নাই। বাএ বোলে আমি কিম ? বোলে বাপ, কিহেবে স্মৃতিয় ? গুৰু বোলে জানিছা বৰাপো, এ বৃন্দাবনত ৰূপ সন্মাত্তনে এক

কিলাইগঞ্জ

শব্দ ধর্ম প্রকাশ করিছে বুলি শুনিছোঁ। . আশ্রমে সৈতে
 একে হয়, নহয় চাওঁগে বলাইক। . বোলে কপ, এনে হলে
 এটা খোজোঁ নকাটো। . যাবা 'সব সংশয় আছে বন্দাবন
 দাঁসে' দেখি পতিয়ারলৈ সেই 'সব যাক'। . যদি আছে
 একে, তেহে মানিম, নহয় যদি এবিম, 'এনেহে হ'ল, আমি
 হলে নযাওঁ, নযাইবোঁ। . পাছে গুচ্চজনে বোলে আমাৰ
 জ্ঞান কাণ্ডাবী বৰাপো হুে, বৰাপো নগ'লে আমি মাৰ
 নপাৰোঁ। . তেহে তাৰে পৰা দক্ষিণ দিশে গৈ দোলামাৰি
 ঘাটে পজা উত্তরি জিয়াগঞ্জে গঙ্গা, স্নান, দান, পান, কৰি
 মুখচোৱা ব্ৰাজে বহি কাটুৱা গঙ্গা পাৰ হৈ গ'ল। . বাম বাম
 গুচ্চৰে খেলৈ গয়ালৈ নোঁ কেনি যায়। . গুচ্চজনে বোলে
 'ল' গম্মাৰ পথ। . জ্বাৰা নগুনিলে। . আকৌ শুধিলে বোলে
 'ত'তে থাকিল সি পন্থ, পুতু তাকে সোধেহে। . পাছে গুচ্চজনে
 গীত কৰিছে, বোলে হয় তুমি উজাটছা, সোজা পথ পোৱা
 নাই। . "ওজা সোজা" গীতটি কৰিছে সেই বেলাত। . সকলো
 বোলে সাক্ষৰ কিনাবেই জগন্নাথলৈকে যাওঁ বাপ। . তেহে তীৰে
 তীৰে গৈছে। . দেখালে সেই কল্পিত-দেবীৰ রত্নৰ মন্দিৰ
 ঘাট সমে, যাক মধুসূদনে কণেকো নেবিছিন্ন। . তেহে সবেও
 চাই দেখে গুচ্চজন তাতে আছে। . অ'তো চাই দেখে আতো
 আছে। . আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত স্থান। . তেহে সৈ সেই দিবা
 তুলসীচৰাভে বৈছে। . পুৱা আঠাবে নলা চাৰি গৈ পুৰিত
 প্ৰবেশ হৈ সিংহদ্বাৰতে থিত হৈছে। . সোমাই বাওঁতে
 পাজা বোলে কোব ল'ব লাগে একটি পাঁপটি। . তেহে ছোট
 আডা ঘোৰা যাতিছে। .

দোলামাৰি
জিয়াগঞ্জ

বীত শচল

কল্পিত মন্দিৰ

পুৰি প্ৰবেশ

ইতি পুত্ৰ-দ্বাৰে বৈত-প্ৰহাৰ-বোলা
 ব্ৰজা ইতি শ্ৰী-বাক্য

—হেঁদর বাহুর বেজ প্রহর পাইবা বোণা,

হও আনি কেন্ন বণিক ॥

পাছে গৈ নাট সন্নিবড়ে বলিহন্ত। আক মহন্ত সব
বহিছে। কুচৈতন্ত, ত্রিচৈতন্ত, ইবিব্যাগ, বামানন্দী,
নিভ্যানন্দী, শিশু জগন্নাথ, ছোট জগন্নাথ, গৌরীনা শিশু
গাবিম, বধ গাবিয়া, সক গাবিয়া, হুত্মান, জাহ্নবন্ত, উদর,
অখখামা, বিভীষণ, এই নর মহন্ত একত্র হৈ বহিছে।
আবতি প্রসঙ্গ হ'ল, দাসী নচাইছে, এটাখ কুলবিন খসিল,
কুকজনে অন্ন হান্ত কৈলে। দেখি তাবা সবে বোলে এনে
লবু কার্যত উত্তম লোকে ইহা নহয় সজ। শুক বোলে
কিহত? দেখালে তাবা সবে। বোলে আক আনি দেখাই
নাই। বোলে কিয়নো হান্ত কবা গ'ল? বোলে পাণ্ডা
ভোগ নমাইছে ঠাকুর, উতল হাতে পৈল, এবিলে পবে,
নেবিলে পোবে, উপায় নেপাই চেলেকা মাঝি খই ধলে।
তাভেহে হান্ত কৈলো। দুখুলে দেখি। তেহে মতাই আনি
সুখিলে বোলে হয়, আক খেঁটা নপাইছে—কৈলো। মহাজন
সবে বোলে পাণ্ডব-গৃহ অভ্যন্তরে কথা, কিয়নে জানিলে,
দেখিলে ভবিষ্যৎ-কাৰ্য্য। আক ঈশ্বর যে সদাশিব সেই শঙ্কর,
আমাব সন্তত প্রণাম। তেহে পূর্ব শক্তি দেখি শুক
বব পাণ্ডা ঠাকুর। কচা মারিকি নখুরী ভোগ প্রসঙ্গ মিলেদি।
শুকজনে বোলে কবাপো, সজ কৈ সব। দিগ্ন দ্বাখকুঁ
হান্টে জোজন কবির গখল। পাছে ক পাণ্ডা বাসি বোলে
তেকাজিনি, এই দুকখাত্তর কেন্ন সুখিনী বৈকুণ্ঠ, অন্ন
পূর্ণ ভক্ত মনোহর সাক্ষাত কহু হৈ আদি, আত হৈ কহা
আদ্য। গাবি সিন্ধু কক বিকর দেখি, কেন্ন ইহা কহেনিহি
ককত কি বিকর পাইল। পাইল যক পাইল যক, পাইল
ককত। কক পাইল কক, কক পাইল কক, কক পাইল কক

দশকৃত্য নবাত
কৃত্যব ধাই

দেশত প্রসাদত বিশ্বাস মান নহব। তেহে ভক্তে সবে
 গুণজন ওলাই আহি মার্কণ্ডেয় হৃদ ভীবে বাস। কৈ বহিছে।
 ছোট আতা প্রসাদ বাচি দিছে, গুণ ভক্তে সবেও লৈছে।
 গুণজনব অরশেব কিছু ব'ল। ছোট আতা গায়চাবে
 আটিকা বান্ধি খন্তাব আগে আবি ধলে। ছুপব নিশাত
 সুবর্ণৰ মাজ্জাবী ৰূপে জগন্নাথ লৈছেহি। গুণজনে সাব পাই
 শুনে খুটু খুটু কবে। বোলে ববাপো, প্রসাদ কিহে খায়
 চোৱা। ছোট আতা গীত কবি মাতিছে,—

গীত

“যাদৱ, লীলা জানব কোই।

ব্রহ্মা শিৱ, সুবপতি চিস্তিতে আকুল হই ॥”

প্রাভ শৌচ শুদ্ধি হৈ সমুজ্ঞ স্নান কৈলে, চৌতে সাগব-
 জুলি বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে। নিত্যকৰ্ম কৰি জগন্নাথৰ পুৰি
 দৌল সোমালগৈ। নাটমন্দিৰ দ্বাৰতে ধৰি ছোট আতা
 গীত কৰিহৈগৈ,—

গীত

“মোকে দেখিও না কেনে আহে জগন্নাথ

মই বব পাপেৰ পাপী - ।

সংসাৰ কুপত পৰিয়া তোমাৰ

চৰণে নধৰৌ চাপি ॥”

আক জগন্নাথৰ জগমোহন চৰাই নাটমন্দিৰ গৈ মোহন
 মন্দিৰ পৰাহে দৰশন হ'ল। শ্ৰীমন্দিৰ নোলোৱাল। আক
 কতো ব্ৰুখে কৰ সাগবে আহি ব্ৰহ্মতে সাগবজুলি বস্ত্ৰ দি
 গুণজনক সেৱা কৰিছেহি। আক পূৰ্বে ইন্দ্ৰহায়ে একোটি
 খালপ্ৰাণ কলী-নাৰায়ণ পুতি দৌল কৈলে। সবুখে বাওঁতে
 পুণ্য উৰ্দ্ধ—পাহ বি অহাত পাপ অধ। আনে হু সেপাৰ
 আক। এতেক গুণজন নোলোৱাল। বেত পৰা,
 মার্কণ্ডেয়, ঐন্দ্ৰহায়ে, কন্দৰৱ-সৰোবৰ, মোকমাথ, এই পৰ্বতীৰ-
 দান কৰি, ঐন্দ্ৰহায়ে বহিলাক বিলা জগন্নাথ কৰ্ম হৈছে। আক

পাহত যুজুহা বাবী আৰু কানাত, বংশীধাৰী, বৃসিংহ, উৰু, বালি, প্ৰহ্লাদ, বম, শিৱ, ব্ৰহ্মা, হৰুমন্ত, বাম, লক্ষ্মণ, জাম্ববন্ত, লক্ষ্মী-সবস্তী, বিমলা স্বৰ্গদ্বাৰ, বটগোবিন্দ মংগুমাৰণ, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য, বায়ু, উগ্ৰসেন,—বসুদেউ, দৈৱকী, নন্দ—যশোদা, বাধাকৃষ্ণ এই সবকে মুখ্যকৈ আনো-অসংখ্য গুৰুগুৰু তীৰ্থক্ষেত্ৰ মূৰ্ত্তি সবাকে মহাপুৰুষ জ্ঞান, দান, দৰ্শন, পৰশন, দেখাই কবালে। পাছে বৰ বৰ মুখ্য পাণ্ডা গুৰুজনৰ ঈশ্বৰ শক্তি দেখি গুৰু বুলি শৰণ ললে। গুৰুদত্ত, বাম, বামানন্দ, হৰি, হৰিদাস, জয়, জয়মুনি, শ্ৰীৰাম, যজ্ঞ, কৃষ্ণ কাম—এই বাহু জনে। তেহে গুৰুজনে তিনি পক্ষ বহি ঠাকুৰত বিদায় কৈ আহিছে। পাণ্ডাসবে আঠাৰে নলা চৰাত, তুলসী চৰাত, আগ বঢ়াই সেৱাকৈ গ'লহি। তাতে গুৰুজন বহি পাহ দিনা ছাতি গোপালপুৰে লখাই ছদ্মৰ গৃহে বৈছেহি। তাতে দুই বাত্ৰী আগে বৈছে। গুৰু বোলে তুমি কোন দেশ, কোন আচাৰ্য্য? কে ধৰ্ম্ম ধাম, কেবা তুৰু বাজি? মহা ভেজ শক্তিএ ধৰি বোলে মহচয়, পূৰ্বাপৰে কহোঁ চুনা। গৌৰেখৰে দিগ্বিজয় কৰি দেশ প্ৰদক্ষিণ কৰোতে পূব দেশে এক ক্ষত্ৰিয়ৰ বাবী গৰ্ভৱতী ত্ৰীতে মহ জনী খীৰাইছে। পেৰা পোৱালীটো, কই পাছে ভবিবে টিপা মাৰি লব চৰ কৰিব দুৱাবে। বাজা লক্ষকৈ বোলে এই ত্ৰীটো লৈ থক, আৰ গৰ্ভে ক্ষত্ৰি ছটা বীৰ আছে। তেহে আনি থৈছে বৰজ পুত্ৰ হ'ল দিবা সন্ধ্যা, সুলক্ষণ পুৰুষ। নাম দিলে সাত্ৰুদত্ত ৰূপসনাভন। বিক্ৰু অশে দুই চাই দিনে যৌৱন হ'ল। বাজা অপুত্ৰক দেখি পৰম সন্তোষ। তেহে গৌৰেখৰ ৰূপক বাজা অভিষেক কৰি কালৰ প্ৰমাণে চৰিল। ৰূপ ৰাজ পালি পাঁচি মহা ক্ষত্ৰিয় বহুৰূপ-বৈ পুত্ৰজতে ৰাজ্য চৰিত আছে। একদিনা বৰজালাসকে চৰি হতী খুলাই।

লখাই ছদ্মৰ

পদাভাৰ

হুয়াটোক খেদি নিছে জিকাটে। পাছে চিপাহী দিলেগৈ
কাপৰ বাউলি দি চাপৰ মাৰি চিটি দিলে। উভটি বাতুল
গজে খেদা মাইলে; হয়হে গজাকোশে ধৰে, নগনে তাক।
পায় পায় যেন হওঁতে বোলে সাৰ ভাই সাৰ, এই বাবেসে
বাৰ। পাছে সাৰিব হুৱাইলে, ঘোৰাই সহিতে বাহুত
মাইলে। পাছত ৰাজা স্মৃথিলে বোলে মৰা সমএ মাজতে
কি বুইলে? মন্ত্ৰীএ বোলে মহাৰাজ, চিপাহী মাউত দুই
ভাত, হস্তী গজাকুশে ৰাখিব নপাৰি, “সাৰ ভাই সাৰ, এই
বাবেহে একা বাৰ” আকে বুইলে। পূৰ্বৰে অৱতাবী অশ্বৰ
পতি অংশে, নবভাও এৰিবৰ চিন্ত হ’ল। ৰাজা মনে শুনি
ধিব কৰি মহাবৈবাগ্য বিবকতি লাগিল। বোলে সাৰ ভাই
সাৰ, সাৰিব হুৱাইলে, মৰিল। ইবাৰপৰা দহোঁ জইন্ম
নাই। কিহত লাগিছো, কি তুচ্ছ ৰাজপদ ই। এই বুলি সবে
ৰাজচিহ্ন এৰি চিব ছিগা জুলি কহা খহা মৈৰা লৈ নিশাই
শুচি আহি বৃন্দাৱনত ঈশ্বৰক আৰাধনকৈ আছেহি। মধ্যাণ
কালে ভগৱন্তে এসক্কা দেৱযোগ্য জ্ঞা মিলায়। তাকে
লৈ আছে। ত’ত পাত্ৰ মন্ত্ৰী সবে মিলি ৰাজাক
বিচাৰকৈ নপায়। ভাত সনাতনক দণ্ড পাট দি ৰাজা পাতিলে।
ভাৰাও মহা বিবকত ভাএ জ্যেষ্ঠকে চিন্তি ৰাজ্য পালি আছে।
বৌ-মাতৃবে একে শৰ্যা শোএ, শাস্তী ধৰ্ম-ভ্ৰষ্ট হয় বুলি মাজতে
বজ্জখান ধৰ, মনে যেন পৰ্বত খান হে আছে, মনে দুইক
দুই-দৃষ্টিৰেও নেদেখে। এনে ভাএ ধৰ্মে এবৰ্ত্তি ৰাজ্য পালি
আছে কতোদিন। ভেহে ৰূপে এখেৰ পৰা ৰাজ্যৰ হাতে
পত্ৰিকা দি ৰাজপদ নিলি তুচকৈ মাতিলে। পাই চাই মহা
বিবকত বৈবাগ্য লসিল। শুদ্ধি কহাকৈ হুৱাতাতে বলি
হুৱাই, বহু পাট এৰি বৌএকক লৈ নিশাই শুচি গ’ল।
লৈ কিয়দি কতো দিনে পালনৈ কলক, পুৰি বগৱন্ত বোহে।

কৈলে। বোলে সনাতন আহিলিনে পা ? বোলে দদা, আপুনাৰ প্ৰসাদেৰে কৰ্মবদ্ধ হিণ্ডি আনিছে।” “এই জীটো আনিলি কিয় ? বোলে আপনাকে কায়, বাক্যে মনে চিন্তি আছে। পতিব্ৰতা নাৰী এবিলে দোষ হয় বুলিহে অনা গৈছে। আৰু শাস্ত্ৰনীতি—মাতৃক পুত্ৰে অনাৰ্থকৈ এবিধ নপাঞ। বোলে বাক বাপু, ভগৱন্তক চিন্তা আন আশা নকৰি হৰি গুণ লগাই সাৰিবৰ মন কৰা হুইও বাক। পাছে আছে দিনা চাৰি, আহাৰ নিমিলে। বোলে সনাতন, কিবা আছেনে, তোমাৰ হাতে ? দহৌ ভোগ ঈশ্বৰে নিমিলি আৰু দৰে ? বোলে দদা, এ এশ সোণা বলি কথাত আনিছে। বোলে ভালেহে। উলিয়াই ভজাই বৰ সাতদিন সাতনিশা ভওবা ফলাহাৰ পাতিলে। অনেক ব্ৰাহ্মণ, বৈষ্ণৱ, বৈবাগী, যাত্ৰী, সন্ন্যাসী, যোগী, যতী, ব্ৰহ্মচাৰী, দণ্ডী, বানধ আত্মী, ছফ, চিৰা, চেনী, স্বত, মধু, বগা, মনোহৰা, বাতাচা, জেলপি, কেনী, লুচি, পুৰি, জিনৈ, আতা, মোদক, ইখু, আঠে, জৰা, পুৰা, খাই আগাব কৰিব ছুৱাইলে। অনেক সহস্ৰ সংখ্যাত লোকে দি অৱজৰ হৈ এক শব্দ ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তি-প্ৰবৰ্ত্তাই আছে বুদ্ধাবনত।—আৰু এ চলা থলা খোপা শিলাত শয়ন কৰে হৰিক চিন্তি। সনাতনে দেখি শিলাকুটি আনি নিয়জ কৈলে নিজা আহি সুৰি হবাল। বিচাৰ কৈ কুকতে অনেক শিশু সৰে কোৱাৰ তাতে ব্যক্ত হৈচে পুনৰ। অকলমে দেৱ-বোণ আহাৰ মিলি আছে। তাৰাবে আৰি দাস ভাগিন হঞ। শুকজনে বোলে এক শকীয়া লোকৰ এনে বেশ হব জনাৱ দহৌ ? বোলে বাপ, চাটল কান্দনেনে লৈ ফেল। অস্তৰ বোধে পৰমাৰ্থ হৈ চালে একে আহিক। পাছে শুকজনে সন্দেহ বি ভুতি কৈ কোৱা-কৈলে। তাৰে মোক ভাৱি আত্মপটন হুন্দৰীত হোট আতা যোবা কৰিহে—

“নোহো জানা আমি চাবি জাতি,
চাবিও আশ্রমী নোহো আতি,
নোহো ধৰ্ম্মশীল তীৰ্থ ব্রতঅবগামী ।
কিন্তু পূৰ্ণানন্দ সমুদ্ভব,
গোপী-ভৰ্তা পদ কমলব,

দাসবো দাসবো তান দাস ভৈলেন। আমি ॥”

কটক

তৈব পৰা আহি কটক নগৰত ব'লহি। ছোট আতাৰ হাতে এটি টকা দিলে খৰ্চা কৈ সিধা আনিবলৈ। গৈ বন্দবত বটৰ তলে মেৰিত খেলী বৰপসাবীক দিলেনি। টকাটি চাই পসাবীএ বোলে দেখো গোকুলৰ কানাই চিহ্নী টকা। নিয়া যাওক, ইয়াৰ আমি খৰ্চা দিম। টকাৰ জোখে বস্তু দিলে। আক এটি টকা দিছে কালৈ সিধা, ভাজি দিব দিছে। আনি বাৰ্টি দিলে ছোট আতা, ভোজন কবিলে সবেও। গুৰুজনব, ছোট আতা ঠাই, চৌকা, খৰি, পানী, পাত, জুই, শাক, সবাকে ধুতিএ কৰি ভোজন কৰাই পাত, চুৱা, গুচাই বিচনাকৈ শুৱাই তৈল টেকা দি পাও জাহে, নিজা আহে, ভেহে সেৱাকৈ ৰাৱ। সেই মতে জীৱাম আতা সকলোখানি কৰি বৈ থাকে। গৈ চাউল সিজাই হুওজনা ৰাৱ, শোএ ঠাই শুকুৱাকৈ পাও জাহে, নিজা আহে। ভেহে জীৱাম আতা খৱন কৰেগৈ। নিশা তিনি পৰ খনো বাঢ়েগৈহে। আন সব হুহুৱতি, এহুৱতি শুই সাব পাৱ। এই মতে নিতে ওলাবৰে পৰা হুও মানে গুৰুজনব ছোট আতা ভাবাব জীৱাম আতা পৰিচৰ্যা কৃত্য সেৱা কৰে। সেই দিনা পাও বাৰ্জোতে ছোট আতাত সুখিলে বোলে কবাপো, আহি ক'ব চাউল আনিলাগৈ? বোলে বাপ, টকাটি বি বিজা গৈছিল, খেলী বৰ-পসাবী বোলে হুৱ, তেওঁকে

দিলোঁগৈ। তাৰা চাই বোলে দহৌ। গোকুলৰ কানীইব
এই টকা বুলি ওভটাই দিলে। টকাৰ জোখে খৰ্জা দি
পঠালে শুদাই। পাছে গুৰুজনে বোলে বুঢ়ীএ কি কাম
কৰিলে, গোটে নিসিজিবলৈ নথাকিল আক। বোলে আমি
পৃথিবীৰ ধূলা, হিমৰ কণিকা বুঠিব ধাৰা, সাগৰৰ বালা
সবাকৈ গণিব পাৰো, শত সহস্ৰ ব্ৰাহ্মণ সুবৰ্ণ দানত যি
ফল হয়, তাকো কব পাৰোঁ, তেও বুঢ়ীএ চাউল কঠি দিছে
তোমা সবে গৈ হৰিগুণ গাইছা, আটকত আঁকাৰে, বুৰী নো
কত ভাগ্য ফল হব কবই ভুৱাৰোঁ। আক হোৱা, আখ্যন্তক
দান দক্ষিণা ভোজন কৰালে ভৰণ কলহত জল ভৰা ক্ৰম,
সাগৰত বৰষী টোপোৱা দৰে, পাবৰ-গাজ বহু কালেহে
গাজ ধৰে, ছুৰী দৰিজক, ভক্তক, দান দক্ষিণা দিলে থলে
একা আকাল আটকত এগুণে হুগুণৰ সম ফল গাঠিত গজে,
চেজাৰ গাভৰ টোপ দিলে ধৰে, গাজে। তাৰ পৰা গৈ
মহানন্দা পাৰহৈ বৈভবী জাহানপুৰত বৈছে। আনখন
জনমুৰী কবি তুলি নি ছোট আতা বেসাটি কৰি আনি
সবাকৈ ভগাই দিএ। এটি টকাৰ কবি চাৰি কাঞ্চে
কুলায়। চাউল, লোন, তৈল, পতিল। লাকুৰি ভৰকাৰি,
একালি, বাস্তুকি, হৰিজা শুবা, শুৱা চকাৰি সবাকৈ এ
সন্ধ্যা জোবে। গুৰুজনে খেলী পসাবীক প্ৰশংসা কৰিব
শুনি আঁঠে সবে জনমুৰী সিধাৰ বাবে একোটি টকা ভাৰি
একো সন্ধ্যা দেখা দেখিকৈ দিছে। আনখন কবি তোলাত
হকা হুনা লাগে কিছু। সেই দিনা ধনকৰ, সৰুৰ ছুজনে
দিলে টকা নিজ জানে। ছোট আতা আনি তাৰকৈ দিলে,
ভোজন কৈলে। গুৰুজনে সুখিছে বোলে কৰাপো, কবি
তুলিবৰ আছি কহৌ সাব নাপালে, কহনা বৰ্জা, বৈ
শিবা আছিল। বোলে বাপ, আশুনি খেলী পসাবীক

মহানন্দা
জাহানপুৰ

প্রজা কবির গুনি গা পতি একোটি টকা দি নিতে সেরা
 সবিলে আঁতে, সবে। আজি সজ্জয় ধজ্ঞএ দিছে। তেহে
 শুকজনে এক আঁহিঁতুলি দৃষ্টান্ত দিছে। এক বাজা যুগয়া
 কবিরলৈ গ'ল অবণ্যত। ব'দে তাপে তুয়া খুয়া আঁর্ড
 হ'ল। নদী, পুখুরী, বিল একো নাই, জল নপাই বাজা
 প্রজা বিকল হৈ বিচারি এটা মহখুলি পাই তাবে জল খাই
 বাজা প্রজা বইখা পালে। পাছে বাজা মন্ত্রীক আদেশ
 কৈলে, এটি আতে পুখুরী খনা। বকরা গৈ খনালে, হ'ল।
 তেহে বাজা উছর্গা কবিরলৈ গ'ল। পুৰোহিতে বেদ মেলি
 সজ্জয়লৈ দেখে বটাও ধবে; পুহু চায় কোহুতে ধৈলে;
 আকৌ চালে কবত ধবে; লুটিয়াই চাই দেখে মবাত
 উঠে; পুনব চায়, ববাত; ছনাই চায়, ম'হত, ছুছবি চায়
 গবত; তার পবা চায়, হস্তীত ধৈলেগৈ। তেহে বাজাত
 কলে। পুৰোহিতে বোলে, মহাবাজ, এনে আশ্চর্য দেখা
 নাই। বটা, কোবা, মবা, কৈবা, মহ, ববা, গব, হস্তী এই
 সতবহ সজ্জয় ধবে, আহে। আপুনার নামে দুবাই পকাই
 চাঞ, নাহে দহৌ, কি হব? তেহে বাজা জ্যোতিবীরা
 চন্দ্রবিপ্রক আনি চোন্ডালে। বোলে মহাবাজ, বটা, মবা
 এই সবত ধবির পার। বোলে কিয়? আন পুখুরীত
 যে নধবে, মোবনো কিয় ধবে এতেকত? বোলে
 পূর্বে তাতে বটা পবিখুলি কৈ-খুলি ললে। তাতে
 কিছু জল ব'ল। তাতে কোছাও পবি দ কৈলে, ম'বাও
 পৈল, কৈবেও খানিলে কিছু, ববাও পবি খুলি বঢ়ালে কিছু।
 মহ লেটি পবি বাক কৈলে, গব তাতে ব'দত বব দ কৈলে,
 হস্তীএ দৈ জল খাই পবি বব বহল বকে কৈলে। তাতেহে
 আপুনি জল খাই পুখুরী খমাটহা। এতেকে মহাবাজ; বেদে
 পুখুরী বটাও পবা সজ্জয় ধবে, বটাও কিছু আপোনাবো

অৰ্দ্ধ-ধৰ্ম হ'ব। পাছে কৰিলে উছৰ্গা, দান দৰিণা। এতিয়াও
জানা-আতৈ সব, খেলীক দেখি যি দিছা সিকঠিৰ লগ সয়
কিয় হ'ব? তেও কিছু হ'ব, দিয়াইক। পাছে তাৰ পৰা আসি
বালেচৰ বন্দবে বুঢ়া নদী তীৰে ব'লছি। সন্ধ্যা লাগি হাট
শুনে, উঠিল। ছোট আতা জন চাৰি ভক্তলৈ গাওঁ সোমাই
গৈ, একবুৰীএ কান্দিছে বিনাই। তালকে গৈ বোলে বুৰী,
কিয় কান্দ? বোলে বুপা, কি সোধা? একেটি বেটা,
সে এ গৈ চিপাহী চাকৰ হৈ বণে গ'ল। ভজালে বৰ্গি এ,
হুহু বহুত পৰিছেও, মোৰ ভৈয়াইৰ বা কি হৈছে! তেহে
ছোট আতা বোলে তোৰ কেঁটা পক্ষিৰ বৰীয়া মানে নহয়?
বোলে হয়। দাৰি নগজা, নহয়? বোলে হয়। উজ্জ্বল দস্তা
নহয়? চেপেটা কৈ নহয়? বোলে হয়। বোলে হয়।
ক'লা নহয়? বোলে হয়। তেনেহলে সেইটো আহিছে,
ঘোৰাভ উঠিএ মোটৰি ৰূপলৈ। পাছে বুৰীএ বোলে মোক
জানিবা জীউ দান হে দিলা। তোমাৰ টকা নালাগে, এনেট
দিওঁ চাউল, বাপুৰ বাৰ্তা ক'লা। সবাকৈ জোৰাকৈ ভোজন
সজ্জাৰ সমগ্ৰে দিলে। আনি বাৰ্টি দিলে, ভোজনকৈহে
শুকজনে বোলে বৰাপো, ক'ত পালাগৈ চাউল, টকা দিছে
কাৰ? বোলে বাপ, হাট ভাগিল, বস্তি গ'লোঁ। সোমাই,
এক বুঢ়ীএ দহো কান্দিছে। এই ক্ৰমে বয়স আকৃতি ক'লোঁ,
এনেই দিলে টকাৰ সমল সম্পূৰ্ণে, ভাঙি-বলৈ নহল টকা।
বোলে বৰা পো, এনে কুকুৰাই ভাঙি মিছাকৈ আনিব
পায় নে? বোলে বাপ, মিছা কোৱা নাই। বোলে কাছানি
তাক কুৰি দেখিছা, বয়স আকৃতি ৰে ক'লা বুঢ়ীত? বোলে
বাপ, এতিয়া এই ক্ৰমত যদি দেখা নাই, তেওঁ জৰাজৰে দেখা
হৈছেহে। কলিয়া বুলি যি কলু, তোমাৰ একো শৰণ-কৰ
কথাৰ সোৱে, অনাৱিজনৰ বাসনা সোৱে ক'লাহে। দাঁড়ি নাই

বালেচৰ বন্দব

ক'লা

বুৰীৰ সিধা

যি ক'লু, ভক্তি বস্তু নে পালে জীৱ জীহে। উৰলা বুইলোঁ,
 তোজাব শুদ্ধ মত ধৰ্ম পালেহে সম, ন পাই মানে স্বৰ্গ, মৰ্জ
 পাতাল অনেক ব্রহ্মাণ্ডত উৰাৰিহে ফুৰে জীৱ সংসাৰত ভ্ৰমি
 বাগবি। আক চেপেটা বুলি ক'লু হৰি ভক্তি হৰিগুণ নলয়
 মানে যোনি চেপাত আয়াযাত কৰোঁতে চেপেটা। বেতিয়া
 পৰম তত্ত্ব লভে তেহে জন্ম মৰণ গুচি গোটা হয়। পক্ষি
 বৰীয়া বুলি যি কলু মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ পঞ্চা কোটি কল্প
 ভ্ৰমিবইহে হৰি ভক্তি নপায় মানে। টকাৰ কলু মোহে
 মোটৰি, অবিদ্যাৰ পঞ্চ পৰ্বেৰ ধন, আশা এ বজু, মনে ঘোঁড়া,
 খেদে বেগ, তিনি তাপে শোকাগ্নিত পুৰি মৰে বুৰী, তাইবো
 জুই জুমালোঁ। বাক্য বৃষ্টিৰে, আপুনাৰ হৰি গুণ গোৱা
 সেৱকবো উপবাস গুচাই আত্মা তুষ্ট কৰা হ'ল আপুনাৰ হৃদয়ত
 লৈ বাপ, কোন খানি মিছা কলু আমি ? গুৰু হস্ত প্ৰশংসা
 কৈ ব'ল। তাৰ পৰা দামোদৰ নদীৰ কিনাৰে বৰ্দ্ধমানত ব'লহি।
 তপাৰ বলোৰাম আঠৈএ সিধা দিছে অনেক ভবেৰে। তাৰ
 পাঁচ দিনা কমাৰ পুখুৰীয়াত বৈছেহি। বাম বাম গুৰুএ দিছে।
 ডেৰ পৰা নদীয়া গোপীনাথে বৈছে। বাই আতা দিছে ছুই
 টকা ডকাই ছসছা ছদ, খীৰ, দাইল, চেনী, বাবে মহলা দ্বত
 মধুএ সৈতে। তাৰ পৰা গৈ শান্তিপুৰে বৈছে, কালিৰাম
 আঠৈএ দিছে। তাৰপৰা কাটুৱাত বৈছে, পৰ্দ্দানন্দ আঠৈএ
 দিছে। তাৰ পৰা গৈ গজা ডগিনি মুখে স্নান, দান, দক্ষিণা
 দিছে ব্ৰাহ্মণ বৈষ্ণৱক সাদিন বাচ কৰিছে। দৈৱজ্ঞ নাৰায়ণ,
 নিউৰৈনাৰায়ণ, বলোভজ, জটীয়াৰ, গোবিন্দ, গোপাল, সুকুন্দ
 এই সাতজনৰে সাত টকা ভক্তি সাত বোজ বৰিছে। তাৰ পৰা
 কাচিবৰুৱে বৈছে, তাতে আঠৈ আঠৈএ দিছে ডেৰ টকা ভক্তি
 ভক্তিকৈ, তাৰ পৰা সুচোৱাৰুৱে বৈছেহি। তাতে সৰু কলোৰাৰ
 আঠৈএ দিছে সাত পিকা ভক্তি। পাঁচ দিনা জিৰাইছে, তাতে

বৰ্দ্ধমান

কামাৰ পুখুৰী

গোপীনাথ

শান্তিপুৰ
কলিহা

কাচিবৰু

সুচোৱাৰু

গোকুলচান্দে সাতকুৰীয়া নাৰায়ণ আঠৈএ ছও দহ মহা খৰ্জ
কৈ লি পুৱা দিছে। তাতে বৃন্দাবনৰ ৰাজী শূন্য প্ৰান্ত
কালে বাধা কৰিব বৰ্ণন আৰম্ভি তদু গাইছে ভট্ ভট্ কৰে।
মহাপুৰুষ গুৰু শুনি বোলে বৰা পো, লোকৰ ভাটে দেখো ভট্-
ভটাইছে, আমাৰ ভাটে নো কি কৰা যায় ? মূল বাখিব পাইলে
সজ। পাছে জীমাধদেউ পুৰুষে গুৰু বাক্য শিবে ধৰি প্ৰাতঃ
সমএ ভটিমা টোটয় কৰিছে। তাৰে পৰা গৈ গজাৰ ভীৰে
জঙ্গিনপুৰে বহিছন্ত। তাতে বুঢ়া দৈৱজ্ঞে দিছে। তাতে
গোকুলৰ বৈৰাগী ৰাজী বৈছে। বিহান কালে গাইছিল, তাৰা
মাতে বঙ্গালী কৃষ্ণ বলভদ্ৰৰ চৰিত্ৰ,—“যমুনাৰ ভীৰে ভীৰে
যতুৰাই। ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ঈশ্বৰে ধেনু চৰায়।” তিনি চাৰিজনো একত্ৰ
হৈ গাইছে কুত্ জুত্ কৰে, বেচ শুনি। গুৰুজনে শুনি পৰম
সন্তোষ হ’ল। বোলে বৰাপো, মূল বাখিব পাবিলে, পূৰ্ণৰ
খেলা সজ গাইছে। তেহে ছোট আতা গীত কৰিছে ‘কামদ’
বাগ দি—“আজু গোপীনাথ পেখলো আখি

যমুনাৰ ভীৰে ফিৰে ধেনু বাখি ॥”

মুখ্য, মুখ্য, এই থকা ঠাই, আৰ মাজত কত বৈছে। হমাহত
ন কুৰি দিনত, ছকুৰিজন ভক্তে অনেক ঠাইত দিছে অহাত বৈছে,
কোনেকৈ অস্ত পাব—কৰিব আগপাহ বঢ়া টুটাৰ।

তাৰ পৰা ভগনগোলাত বৈ ভক্তিপুৰ ঘাটে পৰা পাবহৈ
পুখুৰীয়াগঞ্জে বহিছে। তাৰপৰা জাহ্নবী ভীৰে সৈ স্নান
পান ভোজনকৈ বৈছে। তাৰপৰা খাজুৰপুৰে বহিছে।
তাৰপৰা কালিজী পৰা স্নানকৈ চন্দাপুৰে বহিছে। তাৰ
পৰাহে তিনিগুৰু বৈছেনৈ। তাৰ পৰা বোহা পৰা ভীৰে
বৈছেহি। তাৰে আহি পুৰতৰা পৰাৰ কাষে বিমলপুৰে
বৈছে। তাৰ পাহ দিলা কবতীয়া পৰা উৰুবি-গোপীনাথ-পুৰে
বহিছন্ত। তাতে শূলগামি সত্যানী এ-কইজন-চিৰি দৈ

ভটিমা টোটয়
কৰ

জঙ্গিনপুৰ

গীত—

চন্দাপুৰ

বিমলপুৰ
গোপীনাথ

ঘোবাঘাট

এতগুলো, চেনী এমলা কলা এক আখা ববচকত সানি খাইছে। গুরুজনে দেখি বোলে ববাপো চোরা চো, আমার সবাকে কুলায়, কিয় অত খায়? বোলে বাপ, পাপময় দেহ। তাবেহে ভারী সেরক বস্ত্র নাম বাসা হৃদিত ক'ত খাব সংসার পুরা নিশা পেট ফিফি দেহ যায় বুলি গেবিয়াইছে। গুরুজনে বোলে ববাপো, কিবা উপায় আছে যে দিয়া, প্রাণী বন্ধা পক। তেহে ছোট আতা পান বসকৈ খালোন খুয়াই দিলে। উদর চলি জাহ গৈ সকাহ পায় পুরা শবণ লৈছে নেবি। তার পরা আহি কিস্তা গঙ্গা উত্তরি তার কাছে মন্য বাজাব বাবী ঘোবাঘাটে। কৃষ্ণ গৃহচিচাব তাতে বহিছে সেয়া সংকাব কৈ। তার পরাগৈ গৌবাজ পার হৈ সিঙ্গিয়াগঞ্জে বৈছে, দোকান উঠিল। সেএ সীমা বেহাব বজাব দেশ মাটি সেই গ্রাম চিলাবায়ব। গুরুজনে বোলে ববাপো ভকতব আজি উপাসে হ'ল। বেহাব কিনাবলো হাট উঠিল। বোলে বাপ, জনচাৰি ভক্ত দিয়ক। লৈ গৈছে, সিবোলাকক বোলে মই মেই বোলোঁ ধৰিবা কৰিবাঁইক। দেখে এটা কোব ধৰিছে, বোলে সেইটো ধৰি আনা। সি বোলে বাপ, কি হৈছে? বোলে তোঁৰ ঠাকুৰিয়াক দেখাই দে'। সি গৈ দেখালে, বোলে আক ধবা, গোটাই বাজা, বোলে বাপহে, কিয় বাজিব লাগে, কি হুইছে কোরা বক। বোলে ছুজনা-কৈ বাজাব শহবেক বাকবানিত পাৰি আছেহি, অব ছুজাব নাই, সিধা পাতি নাই। বোলে বাপ, আমি তু নপাওঁ, কোরা বক, আমি এভিন্নবে সকলো নিওঁ গ'ল পাহতে। হাতে হাতে খেব বাঁহ লৈ সিঙ্গিত অব কবিলে। পাহে যোজ সিধা সময়ে দিলেনি। ছোট আতা ভাব কৈ দিলে। কোজব কবি সিধা বহিহন্ত।

তার পর বিহারে বৈ কলীর কলী ভীমে থাকিবুৎ

অনেক জাইগাকৈ সন্ধ্যাৰ বামাউত বহিছে। দেখি বাওঁ
 বোলে দদা কি পৰমহংস সন্ধ্যাৰী সব, ইবিলাকৰ চাতে
 আজি জেগাকৈ বাস কৰোঁহক। শুকজনে বোলে বাক তুমি
 কৰা, আমি নথাকে আত' এই বুলি বেলি মণ্ডলৰ গৃহত
 ব'লহি। তেহে ছোট আত্মা শৰণৰ ঘোৰা গাই শুকজনক
 আগত থৈ প্ৰসঙ্গ কৈলে তাতে সেই মণ্ডলেও গালেহি।
 পাছে মহাপুৰুষ শুক বোলে বৰাপো, নাম গাবৰ ছলে তাক
 শৰণ কৰালা। পাছে সি অনেক সাদৰ কাভৰকৈ সাৱধানে
 সিধা পাতি দিলে। ভোজন কৈলে। কৰি শুকজনে এক
 পুৰাণিক আৰ্হি কৈছে বোলে এক চোৰ মহা ডাকু; এক মহা
 নিম্পাপ পুণ্যবন্ত ঋষি গৈছে এক অৰাজ্য জঙ্গলত গধূলি, হ'ল'
 বৰৰ ঠাই নপাই উপায়, তাৰ দলকে গৈছে' বোলে ই বস্ত্ৰহে
 লৰ নিদিলে মাৰিব, দিলে কিছু নাই। হাবিত বলে হাতী, বাঘ,
 ভালুকে, দেহকে লব। এই গুণি গাছ বাতি সোমালগৈ।
 সি দেখি আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে মোৰ নাও শুনি ভয়ত বাতি চাবি
 দিনতো পলায়, এই বায়ুণ যে নিশা খেদি আহিছে আৰাই
 ঈশ্বৰ, মনুষ্য নহয়। এই বুলি মানি পৰম আত্মাকৈ একাটি
 চাউল খুৱালে, বিচনাকৈ শুৱাই, পুৱা আগ বঢ়াই ধলেনি।
 পাছে কালৰ প্ৰমাণে ছও চলিল। ছতে নি ধৰ্ম বাজাক
 যোগালেগৈ। চিত্তশুদ্ধক বোলে চোৱাইক। চাই বোলে
 আৰ মান পাণ্ডাই নাই, সবে শৰীৰ পাণেহে, একাটি
 চাউল লগাইছে পুণ্যবন্ত বিপ্লব। তাৰ পুণ্যেৰে এককোনা
 বাজতোপ পাইছে। এহেলে নৰ্ক বাটি সহস্ৰ বৰ্ষ কৃত্তিক
 লাগে। তেওঁৰ চাই বোলে শৰীৰটি নিম্পাপ পুণ্যেৰে
 অতকত পাণ্ডাই একাটি চাউল পাইছে। তাৰে সোৱে এক
 কোণা নৰ্ক কৃত্তিক এহেলে বৰ্ষ ভোণ অৱসৰ। সোৱে কোণা
 নৰ্কতে নৰ্ক বৰ্ষ বাজকৈ থৈ যুগে। নৰ্কৰ বৈ পলায়

ভগৱান দান কৈলে অক্ষয় পুণ্য হ'ল পাপ খণ্ডি। আৰা
বোলে অনেক দিন যদি পুণ্য স্বৰ্গ ভোগ এদিন নৰ্কলৈ কি
আহিম, ভুজিএ একেবাবে যাওঁ। এই বুলি ভুজি উঠি
জোক জন্ম ধৰি স্বৰ্গলৈ যাবৰ হ'ল মূৰ, ব্ৰাহ্মণৰ কপিলাৰ
কথিব পিলে অনেক দিন নৰ্ক হ'ল ঋষিৰ।

পূৰ্বে অনাদি শিএ, চাউল আত্মাৰ বাজকৈ শ্ৰজিলে,
জীৱতকৈ এদিনৰ আগে, তাকে কৃকদেএ ভাগ কৈলে সংসাৰী
ভকতলৈ দাবকাত। বিপ্ৰ দামোদৰে চাউল চিৰা নিয়াত
চাৰিভাগকৈ তিনিভাগ এৰি এভাগ লৈ সেৱকলৈ ধলে। চাৰি
মুঠি জীৱ শ্ৰজি আদি নিৰঞ্জে মায়া প্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে
তাৰ ভ্ৰমণ মুঠিকে চাৰি ভাগ কৰি নিজ অংশে ভকতক বাচি
ললে। তাৰে তিনি ভাগ কৈলে, উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম,
প্ৰাকৃত্য ; নাম চাৰি, বেদ চাৰি, জই চাৰি, শৰণ চাৰি, যুগ চাৰি,
প্ৰসঙ্গ চাৰি, ভক্তিও চাৰি বিধ, নিগুণা, কেৱলা, ভাগৱতী,
সপ্ৰেমা। সংসাৰীৰো তিনি ভাগ, অধ্যম, নবাধ্যম, নবাকাৰ।
অধ্যমে কেৱলে দোষ দেখে, তাৰ জ্ঞাতি ধৰ্মে, বেদেৰে প্ৰবৰ্ত্তি
আৱাজাত গৰ্ভবাস নৰ্কভুজি ফুৰে সংসাৰত। নবাধ্যম বিধে
একা বচনে তোমাক আমাক গুৰু বুলি দেহাৰ মমতত্ত্ব
আন দেউ ভজি কলে সীমাকৈ হাডনাতে দিন যাব
নবাকাৰ বিধে একা নবৰ আকাৰ মাত্ৰহে, গুৰু, ভকত, বেদ,
ধৰ্ম, নীতি, একো নাই। পৰ্বতে পাখৰে নগা, মিৰি, গাবো,
ভোট ডকলা, অকা নবা, বাকস, অনুব, দৈত্য, দানব
কলে মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ ভ্ৰমিব। এই তিনি ভাগলৈ
তিনি মুঠি এৰিলে। এডেকে ভকতে চাউল কঠা বাহি
খাব। ইনি বিবুধৰ চাউল কঠা অৰলৈ টানে, সেৱকৰ
চাউল কঠাকৰ বহু বাসনী হিচি উঠিলে নিএ। বোবাতে
কল-হ'ল, চাউল কঠা জীৱ বিন, কথা সদাৰি শব্দ

কৈলে। তেহে দুপৰ চাই দণ্ড মানত বাই আভা মাতিব
 বৈলে আটাই পাৰি। সেই সন্ধ্যাসীএ লুটি সবে খানি
 ললে। শুনি গুৰু বোলে বৰাপো, আমাৰ বাইক বাজহংসে
 খুটিয়াইছে হব লাগে। পাছে ছোট আভা ওলাই মাত
 লগালে, সিহঁতে যেন, দুশ মানব মাত শুনি ভাগিল।
 বাএ গৈ ওলাল গৈ শুদা হাতে। তাৰ পৰা আহি-
 সোনকোচৰ কাখে বলহি। তাতে উদাৰ আতৈ এটি টকা
 ভজাই সেৱা ধৰিছে মদাৰগজত খৰ্চাকৈ। ভোজনকৈ
 গুৰুজনে সুধিলে বোলে বৰাপো, আজি কাৰ টকা ভাজিলা ?
 বোলে বাপ, উদাৰ আতৈৰ। বোলে উদাৰবো আছেনে ?
 আমাৰ আগতো যে মিছা কয় অত মুখ চাবলো সজ
 নহয়নে ? শুনি আতৈ আগলৈ নোলায়। গুৰুজনে কুকথা
 কৈ যায়, সেই পোনে হাবি ভাজি শুনি যায়। তেহে
 দিনা চাৰি কক্ষ কথা খুটি ধৰি খোচৰোতা নাই। বোলে
 বৰাপো, উদাৰক দহোঁ নেদেখোঁ, কলৈ গ'ল ? বোলে বাপ,
 তোহ্ৰা যে বোলা গ'ল, সিদিনা মুখ চাবলৈ সজ নহয়,
 তাতে হাবিএদি যায়। বোলে মাতাচোন। পাছে
 মাতিলে, আহিল। দেখে গা কাটি বখলা বখল কুবিলে,
 দুখ দেখি বোলে উদাৰব হবি কথাত কি খেদ, দেহৰ অজ্ঞা
 এৰি। মোৰ পাছতে শুনিবা, দোৰ, এৰিলে। মই।
 তেহে আহি ছমাহ বেবাই বৈসাগত পাটবাউসীত ধিত
 হ'লহি ভক্কে সমে। পাএ ছোট আভা সোণালীক সেৱা
 কৈলেনৈ সোমাই। বোলে মাতৃ যেনে ভেনে একাবে
 আপুনাৰ ধূলাৰ প্ৰসাদে জনা হ'ল। আএ বোলে বাপু,
 তোহ্ৰাব প্ৰসাদেসে মোৰ সোলাইব দুখ দেখা গ'ল।
 বিদায়ক জীৱাৰ আভা সমে গ'ল নগৰুটিলৈ। ঠাকুৰ
 আভা শুনি অনেক বতাব লৈ সেৱা কৈ ভীৰ্ষসেৱাৰ

পাটবাউসী

বাত্ৰা বিদ স্মৃতিছে নিশা থাকি। ছোট আতা বত যি
খান দান মাত বলি ফাচ্চি, খাটা ব্যৱস্থা ক্ৰম, কৈ বোলে
“পোৱালো বিঠৈ, গোবৰো কিতৈ, বিন্ধ্য ভৈলোহোঁ দেখি।
বৈতৰিবা আমি দেখিলে”। শুনিলো, কতেক কহিবো সখি॥”

আক এদিন বলোৰাম আঠৈ স্মৃতিলৈ গৈ বেতনিৰ
মধ্যে ওতলে বহিছে তিনটা পকা ওঁ সৰি গাত পৈল। আহি
মাটি পানী স্নান গুৰু সেৱাকৈ গুৰুজনত কলেহি বোলে
তোত্ৰাৰ পৰজন্মৰ বাসনা, তিনটা কিল খাব লগা আছিল।
নামৰ সেৱকৰ কৃপাত সাবিল। তেয়ো দৈব্য ওঁ কপে চুই গল।

আক কাৰলা বাট্টে এ মূৰ্ত্তি কৈলে খেৰ পুঁজিৰ, ফাগু
যাত্ৰালৈ। এক হস্তে গৰু এ ভাজিলে, খুন হ’ল দেখি
নপাতি ধনুখনাত পেলালে নি। তাকে ছষ্ট ব্ৰাহ্মণে দেখি
কৈ গাই কবিৰ ধৰিলে শব্দৰে মূৰ্ত্তি নমানে, ঈশ্বৰ মূৰ্ত্তিকো
জলন্ত ভৰায়।

আকৌ আহে কাতিত ৰাই অতা। ৰাম ৰাম গুৰু আক
পাঁচ সাত আঠৈ সবে গোট হৈ আলচ কৈলে পুহু বৃন্দাবনে
বাবলৈ। কবি গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা বিদায় কৈলে। বোলে
বাপ, গয়া, কাশী, বৃন্দাবন চাবৰ চিত্ত থাকিল; সিবাৰো নহ’ল
হাব খোজো। বোলে বাক বা বৃন্দাবন দাসৰ ঠাই সোমাই
আছিবা আমাৰ কথা কৈ। পাছত গুৰুজনে গীত এটি কৰি
বহা পোনে চালিতে খুচি থলে, “নাহি নাহি ৰময়া বিনে ভাগ
ভাবক কোই—

পৰমানন্দ পদ মকবন্দ” পাছ দিনা সবেও খাই বৈ ওলাই
আছিল, গুৰুজনক সেৱাকৈ বাবলৈ পছিমন্ধেত্ৰে। গুৰুজন
তোজনলৈ গৈছে, আবা সবে বসি চালিতে দেখি আনি মাতি
চাই সবেও ভক্ত পল। গুৰুজন ওলালত প্ৰাৰ্থনা কৰি বোলে
বাপ, বাক আক। বোলে কিয়? বোলে বাপ তোত্ৰাৰ এই

নীচে কৈছে দেখে। তীৰ্থক্ষেত্ৰত জমছে, একশৰ হৈ হৰিভক্তি
হৰিগুণ গালেহে জীৱৰ সংসাৰ নিৰাৰণ। তোমাক নজানি
নিচিনি নভজোঁ। কান্তেহে তোমাৰ মায়ী মুহি এই ভোৰ ?
তোমা দহোঁ ঈশ্বৰ নিশ্চয় কৈলোঁ, সব এবেলোঁ, তীৰ্থ ক্ষেত্ৰ
নাযাঞ আৰু নিশ্চয়, এই বুলি উভটি গ'ল।

আৰু মহাপুৰুষ গুৰু, ছোট আতা, ঠাকুৰ আতা শ্ৰীবাম
আতা পৰমানন্দ আতৈ, উদাৰ আতৈ, বামদাস আতৈ, বাম বাম
গুৰু এই সবে সৈতে পাছ বেলা আঘনমহা বাও নবাতলিত মাঘ
পুহ মহা মাহ সৰিহ খলাত কথাশুখে বহে গৃহত জজ্ঞাল পাই।
সক আতা সোধে গুৰুজনে কীৰ্ত্তন কৰে। আতা আতৈ সবে
শ্ৰৱণ কৰে। উদাৰ আতৈএ খুটি ধৰি খুচৰি সোধে।
গুৰুজনেও কয়, আতৈ সবেও শুনি শ্ৰদ্ধা পায়, নোলোৱাটিও
ওলাই যায়। এদিন সম্ভবিবৰ বেলা হৈছেহি, গধূলী
মেঘেও বয়্য কৰিছে। আতৈ হোজা মতে মন নকৰি,
তেনেতে আওৰা খুটি ধৈলে। গুৰুজনৰ বাগ উঠি
বোলে ভোৰ নাম হে উদাৰ, বুধি খানি গুদাৰ, একো
নজান। এই বুলি খজ কৈলে। তেহে ভয়ত আগলৈ
নোলায়। যেই ঠাই যাবৰ ভূ পায় ততে আগে গৈ
মাহৰ বা সৰিহৰ গোলাত সোমাই থাকেগৈ। এদিন
আছেগৈ, হৰিচন ঠাকুৰ, পুৰোত্তম ঠাকুৰ, বামচৰণ ঠাকুৰ,
পৰমানন্দ ঠাকুৰ এই সবে ওমলোতে উলিয়ালে গোলাতে।
তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে উদাৰৰ হৰি কথাত কি
শ্ৰদ্ধা খেদ! লগতে জুগুনা কিয়? বোলে বাগ, সিদিনা মই
হু নপাই শুছিলোঁ। বাগ কৰা গ'ল। তাৰে ভয়ত হে
সোমাই গুনোঁ। বোলে মই গুহু নকৰোঁ খজ, শুধিবা,
তনিবা। এইদৰে তুমি কথো সৈতে উচ্চাৰ। আৰু বাৰে
ভিতৰে উদাৰ।

উদাৰ আতৈ

আৰু ভাগৱতীয়ে ভাগৱত কয়, গীতা কয় মাঘন্ত । এতোলা
সুবৰ্ণ দিএ গুৰু । উদাৰ আঁঠৈএ বোলে নামকো বেচ
বায়ুণে ? এনেকৈ বায়ুণে সৈতে বোলা বুলি লগালে । গুৰুজনে
শুনি উদাৰক খজ কৈলে, এনেই বায়ুণ অশ্লুয়া, তাতে বুলিব
নমানেহে, কিয় বোলা তেনেকৈ ? এই তিনিবাৰ খজিছে ।

কঠভূষণ

আৰু কঠভূষণ ঠালৈও গৈছে মাগুৰিলৈ গুৰুজনৰ
হাতত কেতেকী ফুল এটা লৈ । তাৰে জ্যোতিএ পীত
ভূনিৰ জ্যোতিএ সুবৰ্ণ তনাৰ জ্যোতিএ বৰ্ণাব নপাৰি গৌৰাঙ্গ
শৰীৰে মিলি কোটি কাম দেউ, কোটি সূৰ্য্য কোটি
শশাঙ্কতো জ্যোতিপূজৰ প্ৰায় হ'ল । যৈতে যাৰ দৃষ্টি
পৰে চমক লাগে আৰু সবাতো কৈ এহাতমান চৰা হৈ
গৈছে । জগতৰ দ্বাৰা পৰি সেৱা কৰে । তেওঁৰ কীৰ্ত্তন
গৃহতি বসি থাকে । ভাগৱত তেওঁ কয়, গুৰুজনে
কতো চৰ্চ্চে । কঠভূষণে বন্ধ, মুকুত চৰ্চ্চিছিল ; অৰ্থে
নোলায়, নপায়হে নোসোধেও । পাছে গুৰুজনে হয় মুকুত
চৰ্চ্চিলে, বন্ধ মুকুত, জীৱন্ত মুকুত, সত্য মুকুত, পৰম
মুকুত, মহামুকুত, সূক্ষ্ম মুকুত । এই হয় মুকুত গুৰু
ভাগৱতৰ পুৰাণ গীতা কাব্যৰ সাৰীৰে তিনি প্ৰকাৰে
সুন্দৰ কৈ চৰ্চ্চি বিপ্ৰৰ মাত মাৰি কলে । কঠভূষণ
লাজ হৈ মনে বোলে এএকে বাদে ভজাব জিম্বিৰ দুৱাবো
মানে নাহেঁ । এই দেখক, ধিক্ আমাৰ পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণৰ
জীৱনড, শূজে নিৰাও কৰে । এই বুলি ভটিয়াই বেদান্ত
পঢ়িবলৈ গ'ল । নিগুণা ভাগৱতী, কেৱলা সাধ্য, সাধন কল
তিনিবো তিনি তিনি প্ৰকাৰে চৰ্চ্চি কৈছিল । সেই শ্লোককে
ভাজি তাৰে পাহত সুন্দৰীত ছোট আতা গুৰু বাক্য লৈ
মন কৈ হয় মুকুতৰ হটা বোবা কৈলে হব বাৰ পটল দি
অৰিন্দ্য জনিত সুখ, সত্যলোক আদি কহি, আত নিৰপেক

পুৰুষাৰ্থ মুমুক্ জনৰ। খণ্ড বিদ্যা অবিদ্যা জ্ঞান, সমস্তে
সুখকে তেজি, মুমুক্ জনৰ যেনে, জ্ঞান নিষ্ঠ জনে বিদ্যা,
পুৰুষোত্তমৰ প্ৰেম ভকতি সুখক মাত্ৰ, নিশ্চয় কৰিলে
যিটোজন। শৰণ কালৰ পৰা বিধিৰ কিঙ্কৰ গুচি, কৰে
সদা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন” তেহে কৰ্ত্তভূষণ গৈ ডাঙৰ পণ্ডিত
বিচাৰি ফুৰি ফুৰি বাৰানাসী পালেগৈ।

পূৰ্বে আদি নিবন্ধনে কলে শ্ৰীভাগৱত অনাদি অনন্তত,
তাৰা কৈলে কালপুৰীয়া নাৰায়ণত, তাস্ত হস্তে পালে
নৰ নাৰায়ণে, তাৰাত হস্তে পালে হংস নায়াণে তেওঁ কলে
সূৰ্য্য মণ্ডলি নাৰায়ণত, তেওঁ কলে শ্ৰীনাৰায়ণত, তেওঁ কলে
ব্ৰহ্মা বিষ্ণু কল্পত, একশৰণ কৈ, তেহে ব্ৰহ্মা কলে নাৰায়ণত,
তাৰা কলে ব্যাসত, ব্যাসে গুৰুত, গুৰুকে পৰীক্ষিতত, ব’ল
মৃতত, তানে শিষ্য কলে মনোহৰা মৃত, তানে শিষ্য
শঙ্কৰাচাৰ্য্য, তানে শিষ্য শ্ৰীধৰস্বামী, তানে শিষ্য ভাস্কৰ
আচাৰ্য্য, তানে শিষ্য নৃসিংহ পৰমানন্দ, তানে শিষ্য বদ্ব
ভাৰতী, তানে শিষ্য মহাভাৰতী, তানে শিষ্য পুৰুষোত্তম
ভট্টাচাৰ্য্য, তানে শিষ্য বিষ্ণুপুৰী, তানে শিষ্য ব্ৰহ্মানন্দ,
তানে শিষ্য জগত্তদিশ, আনি গুৰুজনক দিছে। তাতে বিষ্ণু
পুৰীৰ শিষ্য ব্ৰহ্মানন্দে একহাজাৰ ছাত্ৰ পঢ়াইছে। পাঠশালাৰ
এক সুবীয়া পকী ভিটা ; তলতে বৈছেগৈ ; উপৰত চাৰি মূৰ্ত্তি
ওকোৰে ভাগৱতৰ পাঠ চৰ্চিছে। দশম কন্ডে ব্ৰহ্মমোহনৰ
অৰ্থে নোলায় ; কতো কয় কেশীৰথৰ বুলিএ। বসিত
বাই আছে ; এওঁ তলৰ পৰা মাত লগালে বোলে পোন
গোন্ধতে যে এই, চল্লিশ, ছবিশ, পঞ্চিশে বুলি চৰ্চিলে একা ?

—“ব্ৰহ্মায়ে যবন্ত, দেবি ভগৱন্ত,

কল, চাকিলন্ত, দুলাই কীলন্ত।

কেশীৰ পৰীৰ কৈল চিৰাচি ;

পেলাইলা কৃষে বিপাতি
বনিয়া চিন্দাল যেন খণ্ড খণ্ড
ভৈল চিৰাচিৰ কাটি।”

ব্রহ্মানন্দে
কৰ্ণভূষণক
উপদেশ দিয়ে

কতো মুখে কয় একাদশৰ অশ্বখৰ তলে উদ্ধৃত জ্ঞান
কৈছে বুলি। পাছে ব্রহ্মানন্দে শুনি বোলে কাৰ ভাষা
মাতিলে, কৰ লোকজন, আহক ? আসন দি বহাই শুধিলে,
তোজা কোন দেশী, খাম কোন ? বোলে উজান দেশত ত্রীশঙ্কৰ
নামে হৰি অৱতাৰ হৈছে, তাৰাই বাহু কঙ্ক শ্লোক ভাজি
দশম, কীৰ্ত্তন, পদ, ভটিমা, গুণ লীলা, নাট, অনেক ছন্দে
কৰিছে। বোলে কেই খনি হস্ত ? বোলে আমি মল মাংস
চক্ষুৱে ছখানিহে দেখিছোঁ। বোলে চাৰিও খানি, ছয় কৈছে
ধৈছে। অ’ আমি বোলে। অতেহে জাত হব, পুণ্য ভূমি
বাধি আছে। অ যাদৱ, গোবত গাজি উজানত বৰষিলেগৈ।
বোলে তই কৰ্ণভূষণ আহিলি কিয় ? বোলে মোক তাৰাবে
মায়ায়ে মুহি ডেওঁকে বাদে হে পঢ়িবলৈ আহিছোঁ। বোলে
অঃ তোৰ দাকণ অপবাধ হ’ল। তাৰাৰ পাৱতে পৰি স্তুতি
কৈ মাত গৈ, তেহে বন্ধা পা। বোলে মোৰ গুৰু কৈ
গৈছে ব আদি গ্রাম শ আদি নাম হৰি অৱতাৰ পূৰ
দেশত, বাৰানাসী নহইনে বৰজৱাডেহে হ’লগৈ, বাক প্ৰমাণ
সজাত চাওঁ, কৈধৈ গৈছে মোৰ গুৰুজনে তেহে চাজত বাহু
কঙ্কৰ পেৰা নমাই চাই দেখে বজাৱলী উপৰ উঠি আছেহি।
বোলে পূৰ্বে চলোঁতে কৈ গৈছে। এই মোৰ কৃত্য ডলত
ধৈছোঁ, বৈসানি এই শাস্ত্ৰ উপৰ হয়, ডেতিয়া পূৰ্ণ অনাদি
নিৰ অৱতাৰ পৃথিবীত হব। মোৰ সন্দেশ দি মেৱা জনাই
পঠাবা। পূৰ্বে গুৰুচৰিত কৈ ব্রহ্মানন্দে ত্রীশঙ্কৰদেউক
নমস্কাৰ কৰি এটা শ্লোক কৰি দিছে ত্ৰুতক নমস্কাৰ কৈ
এক শ্লোক, ধূলভূমিক নমস্কাৰকৈ এক শ্লোক, দ্বি নমস্কাৰ

নিরুপাধ
অবিতৰ বাণী

কৈ এক শ্লোক দিছে। এই চাৰি শ্লোকেৰে পদ্ম কৈ কৰ্ত্ত-
ত্বৰণৰ হাতে দি সেৱা জনালে। আৰু বিষ্ণুপুৰী গুৰুৰ
সন্মুখত বাহু কৰ্জৰ সাবোকাৰ বস্ত্ৰাৱলী দি সেৱা জনাই
পঠাইছে। কৰ্ত্তত্বৰণে তিনিমাহে উজাই আহি পাট
বাউসীতে গুৰুজনক পালেহি। সেৱা কৰিব খুজিলে,
আৰ্ঠ্য পাৰিবকে নিদিলে। বোলে কি শাস্ত্ৰ? বোলে
বাণ, বস্ত্ৰাৱলী। ঠগা দিয়ালে। তাতে থৈ চাৰি শ্লোক
দি তুতি নিবেদন সবে খানি প্ৰাৰ্থনা জনাই সেৱা কৰিলে।
গুৰুজনে বোলে বৰাপো, শাস্ত্ৰখানি চ'ক। বোলে বাপ,
ভুৱাৰি চাৰ। বোলে চোৱা। বোলে বাপ, সন্ন্যাসীৰ কৃত
ই বা কি মত, কিয় চাম একা? পতিব্ৰতা শাস্ত্ৰি কহা
অধৰায়ত, চৰণায়ত, অৱশেষ উচ্ছিষ্ট খাবলৈ নিধিনায়
স্বামীৰহে, পৰপুৰুষৰ মুখ যি নচায়, ছাত্তো পাও নিদিএ।
গুৰুজনে আনি হস্তততুলি নমি দিলে। বোলে বাপ, এতিয়া
হলে পাৰিম। চাই দেখে শিৰ ভাগ তললৈ ওভটা হৈ
আছে। বোলে বাপ, গ্ৰন্থৰ অমূল্য বস্তুৰে অলি, কিন্তু তেও
শিৰভাগ তল। গুৰুজনে বোলে ভালুকৰ ওভটা খোজ,
মহা বুদ্ধিমন্ত পৰমহংস বিষ্ণুপুৰী কতুবা খেছে চোৱা। বৰ
সদাগৰে ৰূপ, সোনা, তাম্ৰ, কাঁহ, অনেক চিজ-বস্তু পসাব দিএ
ডলাত, হিৰা, বস্ত্ৰ, জপা, পেৰাত তলকৈ থয়। চাই পালে
তলত। বোলে বিষ্ণুপুৰী মোৰ সঙ্গী, আগে পোৱা হলে অমকৈ
বস্ত্ৰাকৰ নকৰোঁএ, তেও আমাৰ ভেটা বাক্স হৈছে, আগে
পানী বুলে ধানডালি হয়। ব্ৰহ্মানন্দৰ প্ৰাৰ্থনা শ্লোক
চাইটা ভান্দি ছোট আভা পাহত ঘোৰা চাইটা কৰিলে
শেচাৰি, (১) “ব্ৰহ্মানন্দ পদ কুশল”, (২) “ঈশ্বৰদেৱী ইন্দ্ৰবত্ৰ”,
(৩) “সেহি কৃত শ্লোক গুচিলন্ত”, (৪) “বিদিশত মহা কৰ্ত্ত
কৰে”। মহাপুৰুষ গুৰু বোলে বৰাপো, কহাবিচকল

বিষ্ণুপুৰী

পদবৰ সঙ্গী
বিষ্ণুপুৰী

বঙ্গভাষী
পদভাষ্য

শাস্ত্র, ভকতৰ সৰ্ব্বস, শ্লোক ভাজি পদ কৰা যক। বোলে
বাপ, আমি কেনেকৈ কৰিম? বোলে কিয়? বোলে
বাপ, কি শক্তিৰে কৰিম? তেহে মহাপুৰুষ গুৰু আৰ্হেঁটা
পদ কৰিছে—“মহা বিশ্বদ্রোহী তৰে যাব লৈলে নাম।”
আতে প্ৰেম উপজি পাত, কাপ খসি পৈল। বোলে
বামানন্দৰ মাক, ধৰ্ম্মানি, ই শাস্ত্র বৰাপোতে হস্তেহে হব
পাছত।

ব্রাহ্মণ
নবমাবয়ণ
বাজাত থল

আক বাগী ভট্টাচাৰ্য্যৰ বেটা, বাগ চক্ৰবৰ্তী, যাদইশ্বৰ,
হিৰাই, মেবাই, কেসেৰা কন্দলি, এই পাঁচেই মুখ্য আক
অনেক বায়ুণে তান্ত্ৰিক, শাস্ত্র, হৰিবিশুখীয়া, হৰি ভক্তি
নৈল নবনাবায়ণ বাজাত থল দিলে। বোলে শঙ্কৰে কাকো
নমনে দেউ, দেবী, আধৰিধি; মূৰ্ত্তি পানীত পেলায়,
ভাগৱত ভাজি পদ কৰে, ব্ৰাহ্মণ, গঙ্গা, গীতা, ভুলসী,
শালগ্ৰাম, নমনে সুপুজ; ব্ৰাহ্মণ, কৈবৰ্ত, দৈৱজ্ঞ, কোচ,
শুভ্ৰ সৰে ভজায়, একত্ৰে খায়, কুল, শীল, ধৰ্ম্ম, কৰ্ম্ম, বেদ,
নীতি এৰি একত্ৰাই দেশগেটে তোমাৰ অনাচাৰী কৈলে।
বেদ, ভাগৱতৰ সত্ত্ব ধৰ্ম্ম ভ্ৰষ্ট. অনাচাবে যি দেশত, তাৰ
বাজা নাশ, ছত্ৰভঙ্গ, মন্ত্ৰী হানি, প্ৰজা ছুৰ্ভিঙ্গ, আকালত
মাৰি মৰক, গো, শস্ত্ৰ, হানি, অৱুজি। বাজা শুনি বাসি
বোলে মোৰ দেশত মই থকাত এনে কৰে? সজ গৰমলি
পৈ ধৰি আন। তেহে পাঁচ গৰমলি পৈ যবত নাপালে।
গুৰুজন গা আন্তৰিল, বিচাৰি কুৰিছে। পাছে হাৰিয়া
পাই চকু কিছাই দিলে। মধ্য নিশা পৈ গুণ্ডুলচান্দ
আঁতক ধৰি বোলে মুখ্য ভকত, তোৰ লগৰ দেখাইদে কত
আছে। এই বুলি যবে পতি কুৰাই নপালে, সৰে চাউ
হাইলে। পৈ ঠাকুৰ আতাক দেখালে কৰ্ম্মখেত। ধৰি
ললে। জনতে সৰাকে এৰি আইও গ'ল। যি চৌখুৰিতে

বন্দী কৈলগৈ। ৰাজা হৰি গৰমলিক দিলে সুখিবলৈ।
 সি সোধেগৈ নকৰে কি প্ৰবৰ্ত্তাই অনাচাৰ কৰে? আছে
 কত? আতা কয় কি অনাচাৰ কৰিব, তাৰা পৰম ঈশ্বৰ,
 মহা সদাচাৰী, কত আছে, কলৈ গ'ল তু নাপাওঁ, এপৰ বেলি
 বাটত থাকোঁ, পালে আমিও পলালোহঁতে। সেই যুখে
 হৰি গৰমলিএ জনায়গৈ। ৰাজা বোলে অনাচাৰ নকৰে
 নকৰায় যে শঙ্কৰ পলায় কিয়? এয়ে প্ৰমাণ নহয়?
 সি সোধেহি; পুত্ৰ সেই ক্ৰমেহে কয়। পুনচ গৈ কলে
 ৰাজাত। তেহে ক্ৰোদ্ধ হৈ বোলে নকয় যে শাস্তি কৰগৈ,
 কবহে, আদিকিব। তেহে সি আহি শাস্তি কৰিব ধৈলে, চেপা
 কুন্দা দি। কোৰ তপতাই পোবে, নানান ভাৱে শাস্তি কৰিব
 ধৈলে, আঠাৰে ঘোৰ কঠাৰে কঠায়, চাল টানি কমাৰ
 সবাহেৰে ধৰে, তলে চেপা কুন্দা, নিশা পোতা কুন্দা, হাতে
 ডফলাকুন্দা, চাকশাল শৰীৰ জুৰি দিএ ঠাই নথকাটকৈ। আতা
 বোলে মাৰ যিমান পাৰ পা। ই মনুষ্য শৰীৰ পাই, গুৰু
 কৃত্য সেৱা নকৰে, ঈশ্বৰ সেৱা নকৰে, ভকত সেৱা নকৰে,
 মাৰ যিমান পাৰমানে। সি এৰি গলেই সোলকে। আতা
 আকৌ মাতে, উপা-হৰি, কি দিলি পৰিলহে দেহি। আকৌ
 দিএগৈ। পাছে হৰি গৰমলিএ ৰাজাত কলেগৈ বোলে
 মহাৰাজ, আমাৰহে ভাগব লাগে। তেওঁৰ একো নাই,
 আক মাতেহে দিবলৈ। তেহে হৰিৰা নামে এটা মহাজুট
 অসং। সেএ বোঁল মহাৰাজ, মই তাৰ সৈণ্ড কৰায়। বোলে
 বাক বা। সি গৈ হাতী শালে এৰিলীয়া গাভৰু লায়,
 হুত জাবৰ, ভেৰেৰ চুটি পেলাই তাতে নি ছুইকো পেলাই
 মাখাত বা, বাঁহ দি হেচি বুৰাই ধৰে ক ক বুলি। এবাৰ
 আতাক ধৰোকেই পোকুলচান্দে বোলে কৰ্ত্ত। বোলে
 কাক ক। বোলে কি কৰ যিহেটোত, মাৰ ধৰিহে কৰ

ভেনেকৈ। আতা বোলে বংশছেদ হোৱা কি কৰ্ম? মোৰ
গুৰুজনে কি অনাচাৰ কৰিছে দেখিছ? নকয় দেখি তাৰ
পৰা ভুলি লোৱা দিলে। লোৱাতো আতা অবিচ্ছেদে নাম
নেৰে। এদিন নিজাতে ছিগিল লোৱা। বোলে হৰিবা
কি দিয়ালি ছিগিলহে দহৌ, পুত্ৰ কমাৰ আনি ছপতীয়াৰ
দিয়ালি, দিনে নিশা অবিচ্ছেদে আঠো পৰে নামে মুখে অখণ্ড।
আতা লগায়, গকুলচান্দে আইএ গায়। কৰ্ম গ্ৰাহে প্ৰেমে
খৰি কতো কান্দে, কতো বাৰ হাঁহে, কতো বেলি পৰি
থাকে, কতো জমক দি গেৰি পাৰে উকি মাৰি। হৰিবাৰ
আগতে ছপতীয়া লোহা ধনবাই ছিগি পৈল। সি বিস্ময়
বিশ্ৰুতি হৈ লৰ মাৰি ৰাজাত কলেগৈ বোলে বাক, ছিগিল
যে এনেই, দিনত থাওক, নিশা কুন্দা মাৰি ৰাখগৈ। নামৰ
আতাৰ প্ৰভা এদিন মানে যত পহাৰীএ পথুক, ভাৰী,
সমাই, মমলিয়া, গৃহতী, মহলীয়া, খৰিভাৰি, দোকানী,
মহাজনীয়া, লোন, মাছ, তেল, খৰি, পাত, শাক, বেঙ্গেন
জলকীয়া, পতিলা পৰ্য্যন্তে নাম গাঞ্জেতেই দি বৈ সেৱাকৈ
যায়, আতা, আতৈ, আই, হৰিবা খাইও আদিকি দ'ম
খায়। পাছে আই প্ৰমত্ত হৈছে। হৰিবাৰ ভনীএক
হৰিগতি। তেওঁ ৰাতিএ দিনে পৰমজ্ঞানকৈ চাই চিন্তি
খুৱাই খুৱাই পৰে পালিএ জাল পহু দি চালে। এদিন
হৰিবাই বোলে ভহতে দেখো অবিচ্ছেদে নাম লয়, ইখবে
একো প্ৰমাণ নেদেখাই, নেদেখো, কি লয় হক? পাছে
সেই নিশা স্বপ্নত পাচ হাত মান গোব দীৰ্ঘ পুত্ৰৰ জনে
হেঁচা মাৰি সুবৰ্ণৰ লাখুটিৰে হুও পালে খুন্দি দোন বেন কৈলে,
বোলে, মোৰ উকতক নাৱক নিন্দা কৰ, খুলি অন্তৰ্ধান হ'ল।
ৰাজিএ সাৰ পাই বাৰ বাৰ খুন্দি ৰহি আতাত কল্প কথা
কৈ, গাল দেখালে। পাছে হৰিবা ইখব পাতি জানি যায়

শুক-বোধ কৈ শৰণাপণ হ'ল আভাতে। হৈ বহুত উপাসা
অল্পকুল ভজিব ধৈৰ্য পৰিচৰ্যা সেৱা। পাছে হৰিৰা
জনাগৈ বোলে, মহাবাজ, শান্তি কেতেক কৰিম,
ভাগবিলো, নকয় একো? বোলে ভেনেহলে ঘোৰা
কৰনীয়াটক ভোটক দগৈ। পাছে সি আহি হুখকৈ
কলেহি। পাছে আইএ অতাহি হৈ কৰুণা মাতিছে

“যতেক কৰিলো, চাই হানিলোঁ,

পাণী, নাইকা তৰতে ডুবিলোঁ।”

বোলে হৰি হৰি বিধি, এনেহে দৈ এ কৰালে। একবাৰ পৰি
বিপদ নদীৰ তৰ নপাইলোঁ, এইহে খেদে খায়—অন্তকতৰ
সঙ্গে মৃত্যু, শুকজনক নেদেখিলোঁ পুত্ৰ। এই বুলি কালীদমন
নাটৰ খেদকৈ গীত মাতিছে—

“নাহি ওহি শোক,

মৰণ মিলোক,

আৰ নাচিন্তোহো আমি।

তোহাৰি অকণ, চৰণ পঙ্কজ,

পুত্ৰ না দেখবো স্বামী।”

পুৱালৈ [ভোটক] দিব, নিশা হৰিৰা স্বপ্ন দেখিলে।
দেখে ত্ৰিশঙ্কৰদেৱ আহিছে কোটি নূৰ্য্যৰ প্ৰকাশকৈ,
চিত্ৰগুপ্তকো আনিছে। বোলে লিখা, মোৰ নাৱাৰণ দাসক
গোকুলচান্দক কোনে বিকে, কোনে কিনে, বৈকুণ্ঠৰ বস্ত
আৰ কোন অধিকাৰ? আভা বোলে বাপ, হৰিৰাকো
লেনত ভোলা মক। বোলে ই মোৰ ভকতবৈৰী, আক কিয়
লিখিম? বোলে বাপ, আপুনাৰ চকুতে বিজয় হৈ অনেক
উপকাৰ কৰিছে। পাছে পুৱা হ'ল, আভা দানটক ভলাহি
এক দোকানত পান চকাৰি, খুজি আহিলে, কলীয়া আই,
হিৰালোৱাৰে জালি বুজনি কৈলে। তেহে হোৱা উপাসা হৈ

ভোট পায়েহি সজ ছশ্ব কপৰ ছটা ঘোৰা লৈ। বাজা নি
আৰা সবক দিলে' ঘোৰা লৈ ভোটৰ হাতে। নিছে, আইও
গৈছে ছহাটি কোলে লৈ কান্দি ছখকৈ। মধু দোকানীত
খুজি ভোজন সম্ভাৰ লৈছে, সবাকে দিছে। হৰিবা, হৰিগতি
হিদল গুৰিলকে গৈছিল কান্দি-কাটি। তাতে আতা ধলে।
আতা, আতৈ, আইক নিলে। চাক শাল, কুন্দা কাক দি
নিছে, দিনমান নি এ, নিশা মাৰি ধয়। বাজাৰ মাটি চেবাই
ভোটৰ সীমা পালত ভোট চকুএ নেদেখে, গকহাৰ, চপৰা গাত
পৰে। উভতি বলেই দেখো নমাবে, গলেই পুহু সেই মতে
মাবে, নেদেখে। চাৰি পাঁচ বাৰ উলট পাৰ্শটকৈ ছুৱাবি লৈ
আছিল। বোলে ই ছই দেৱ মানুহ, নলাগে আক, আমাৰ
ঘোৰা দিয়ক। পাছে বাজা দিলে ঘোৰা নি। বোলে ছএ
ছশ টকা দিয়ক। পাছে বাজা আতা, আতৈএ সাতকুৰি
হৰিবাৰ লগা কৰাই ধাৰে ললে। হৰিগতি আইএ তিনিকুৰি
এৰি গৃহৰে দিলে। দি আতাক ধৈলে, গুৰুবোধ কৰিবলৈ।
আতা বোলে ঐশ্বৰদেউ মোৰ গুৰু আছে, তাৰাহে
ই তাৰৰ সামৰ্থ, আমি অভাবীএ কি কৈ বয় পা? আক
তোৰ ছই ছৰ্জন বাজা শুনি দণ্ডিব, পুনৰ ভোটক দিব। পাছে
দুদা বৈনিএকে ছেবাই ধৈলে, বোলে বাপ, ইবাৰ যদি বাজা
দিএ আপুনাৰ গা বদলে ভাৰ্যাপুত্ৰ বিকি, গক, কাঁহ, তাম,
টকা তৰি চান। যদি বাখিৰ ছুৱাৰে। আমি যাম ভোটলৈ।
একোমূহে এবাৰ নোৱাৰি আতা ভকত কৰাইছে। হৰিগতি
আই বহাবিৰকত ভকত হ'ল। তেহে ছশ টকা বাজাক
সোধালে হৰিবা খাটি দুটি বাজাত। বাজা সম্ভাৰ হৈ তাৰৰ
কৰ্মিত মহু কৰালে। হাতে, কাটে, বাটে, বেহা, বান্ধিছে
ক'ছাৰ। খৰিৰ দেশৰ কুৰি কথা কৰালে মোৰ দেশত পুত্ৰ
আজিৰকৈ। পাছে আতা আই হৰিবা তাৰ লৈ বাজাক

আহিছে। এজুপি কেন্দু আছে পছলী মূবতে। আতা দৃষ্টিতে দেখি বোলে সেই মোৰ প্ৰাণ বহু ইষ্ট দেউহে ওলাই চাইছে। শুকজনেও দেখি দৃষ্টিতে বোলে মোৰ প্ৰাণ নাৰায়ণহে আহিছে। পাই পাৱতে পৰি কান্দিব ধৈলে। শুকজনেও সাবটি ধৰিলে। লোতকে পিঠি ভিজি গ'ল। আতাৰ লোতকে শুকজনৰ পাৱ তিতি গ'ল। আইএ আঠু পাৰি ছৱাটি পাৱতে পেলাই দিলে, দি সেৱা কৈলে। শুক কপালতে বুদ্ধ আনুষ্ঠে টিপা মাৰিলে, চিন ব'ল। শুক বোলে বালকটি ক'ব? আতা বোলে বাপ, আপুনাৰ দাসীবে। বোলে কি নাম দিছা? বোলে বাপ, ছুখত জন্মিল দেখি মাকে ছুখীয়া বৈছে। বোলে তোমাৰ ছুখত আনন্দ দিছে, পৰ্ম্মানন্দ দিছে। বোলে এই ভাৱ অনাটি ক'ব? বোলে বাপ, গৰমলি বাজাৰ। এয়েহে শাস্তি বন্দী কৰিবলৈ পাইছিল। বোলে ই-আহে কিয়? তেহে ঠাকুৰ আতা ঘোৰা মাতিছে—

ভগৱন্ত ঈশ্বৰ গুণ সমূহক যিটো

শুনিতো উত্তম কৰে নব।

তেখনৰে পৰা সিটো, বিশ্বৰ কিছৰ গুটি

হোৱে আতি শুদ্ধ নিৰ্মচৰ ॥

বোলে বাপ, তোমাৰ অভয় পদতে বিক্ৰই গৈছে, শাস্তি বন্দী একা বাজ অজ্ঞাত কৰে। আক তোমাৰ সেৱাচোৰ পূৰ্বৰ আৰ্জিত প্ৰাপ্তন দৈৱ ঈশ্বৰ ইচ্ছাত মুখ মুখ কৰ্মকল ভুজে, জী এ। পাছে শুকজনে সপ্তম কছৰ য়োক মাতিলে। তাৰে ভাতি ঘোৰা কৰিলে ছোট আতা—

“হিবণ্যকশিপু প্ৰজ্ঞান পুত্ৰক

নামান দুৰ্গতি দিল।

হৰি নাম মহা কবচ প্ৰভা এ

ভান লোৱ নববিল ॥

একান্ত শৰণে যিটো নাম লও

হৰিকৃষে তাক বাধি।

আনত যতপি সজ্ঞাত নহৱা

লৱা প্ৰহ্লাদক সাধী ॥”

বামকৃষ্ণ ভাৰিতে ছাবয় কাল সাপে

হৰি তকতক হুখ দিবে কাৰ বাপে ॥

নাম একান্ত শৰণ প্ৰভাও মোৰ নাৰায়ণ দাস কৃতকৃত্য হ’ল, সংসাৰ তিনি তাপৰ বেদনা লোমো নববিল। পাছে গোকুল চান্দক বোলে তোমাৰে নাৰায়ণ দাসেৰে সমান শান্তি। তুমিনো আমাৰ কোন খানি অনাচাৰ দেখিলা, কণ্ঠ কণ্ঠ যে বুলিছিলো ? এ বাপ, বিচেষ্টাতেহে বোলা গ’ল। পাহৰ্লে গকুচান্দৰ বশ চৰিত্ৰ লুঠিল, সেয়ে ঢাকিলে। ঠাকুৰ আতাৰ বশে বংশে চক্ৰসূৰ্য্য জলা দি নদী বোৱাদি আজিলকে বৈছে। পাছে গোসানী মাও মতাই নি ভিতৰত হুখ চিৰা ভোজন কৰাই তেল ভামোল দিছে ছোট আটা পাইছেহি ; সেইখিতে বলিবামনৰ আৰ্হি কৈছে, বোলে সৰ্বস্ব আগ্ৰহি দেহক নিগ্ৰহি, অনেক ভৰ্জনি কৈলো। স্তাতি লক্ষু এবিলে ভাৰ্য্যা বিনে, গুৰুৰ বাক্য চাৰি মোক জজিলে। মই বশ্ত হলেঁ। ছাবত বাস। বৰাপো, মোকো নাৰায়ণ দাসৰ ভক্তিৰ বশ্ত হলু অত। হৃদিত মোক ধৰ্ম্মে সমে সেরকক বাধিলে। প্ৰহ্লাদক দিছে। মঞ কৈছে। মোতোকো দাৱা কৰিবা ঠাকুৰক। সেই নিশা বাধি খুৱাই খুৱাই পঠাইছে মনখৈলে। পাছে ভক্তে সমে গুৰুজন ওলাই পাঁচ পক্ষহে আছে, বিভানিধি ভট্টাচাৰ্য্য বেটা, বাসী, বিজা চক্ৰবৰ্তী দুখ্যকৈ অনেক হুই হুচক বাহুণে পুনৰ খল দিলে বাজাত, ভাণ্ডত পড়ে, পড়ায়, পদ কৰে, গজা, গীতা, ফুলগী, শালগ্ৰাম, বেদ, বেট, দেৱী, বাহুণ, সন্মানিহ, শত্ৰবে কাঁকো নবানে,

সুকীয়াৰ্কে বোধমতে প্ৰবৰ্ত্তি আনকো প্ৰবৰ্ত্তাই গোটেই
 তোমাৰ দেশত বেদ ধৰ্ম্ম লোপকৈ নষ্টকৈলে। ৰাজা শুনি
 ৰাগি অজিকাৰ কৈলে, সিৰাৰ পলাই ব'ল ইবাৰ পালে চালেশে-
 দামা চাম, হাবেবে বাম শঙ্কৰ। কৰ্ত্তভূষণে প্ৰতিবাদী হৈ
 বোলে আমাবে শঙ্কৰে কৰ্ম্ম কৰে, আমাকে নি গীতা পাঠ
 কৰাই, জানো এই খানি মএ। ৰাজা সি কথা নমানিলে টকলা
 দিবলৈ হ'ল। সবাতকৈ ছুট নয়নানন্দ দ্ৰোপধৰা, তাকে যু-
 কৈ আক ন-টা দিলে বোলে য'তে পা শঙ্কৰক ধৰি
 আনগৈ। নাপা যদি মাধৱক, নাৰায়ণ, গোকোলচান্দ বাকে
 পা তাকে শীজে আনগৈ। সেইতে কৰ্ত্তভূষণে গৈ ৰামানন্দ
 ঠাকুৰ কাৰসনা বাবে তাস্তিৰ আছিল, ছোট দেৱান ঠাইত
 কলে। ঠাকুৰে বেগতে কমলপুয়া আইত কলে। আইএ
 ৰাজাত কান্দি কাতি কলে, ধৈলে। তেহে দেৱানে টেকাই
 মাজীক নিয়াই এশকপৰ টুপলি কোচলৈ দি বোলে
 শীজে যা, ৰাজাৰ গবমলি নৌ-পাঞতেই শঙ্কৰক আনি দে
 ৰাতি দিনকৈ মোক। সি ধন পাই নাঞ ব'ঠা লৈ ৰাতি
 দিনে উজাই ৰাজদূত নপাঞতেই পালেহি। পাইএ খুটা
 মাৰি বাই আতাক সাখী কৈ সোধালে, ছলেৰে বন্দীয়াৰ
 কৈলে শঙ্কৰত ধন সেই দিব লাগে বুলি বিবয়ৰ ছোট দেৱানে
 নিব দিছে বুলি লৈ আছিল লোক দেখাই ধৰি লৈএ।
 এহেৰ পৰা ৰাজাৰ সেৱা যাই। তেহেতে মাজী ভটিয়াই। ছয়
 মাজীএ মাৰি দি ব'ঠা মাৰি মাজেই গ'ল। সিহঁতে তাকে
 নপালে। গৈ ঘাটে থৈ কলে। পাছে আপী ৰাজা আগবাঢ়ি
 সাদৰে নিলেহি ফুলি। অভ্যন্তৰে নবীন গৃহ নাৰ কৰি থলে
 গৈ। ৰাজাৰ গবমলি গৃহত নিবৰ ছু পাই গৈ কলে দুখৰ সেৱা
 আনিছে বুলি। ৰাজা বোলে কব ভাব সেই পাব সান্ধিছে।
 সি শঙ্কৰক ইফ'ৰ মানিছে, বুলিএ দূত পাচিলে, বোলে শঙ্কৰক

পঠক, মই একো নকৰোঁ। মুহূৰ্ত্তে বোলে মুহূৰ্ত্তে এৰি দিব।
 নিভে পাঁচে দিবক বুলি। আৰা নেৰে, নপঠাই মুহূৰ্ত্তে বুলি।
 এহেলৈ লাগি পেটে পেটে যুদ্ধ লাগে যেন হ'লহি। তেহে
 শুকজনে বোলে মহাবাজ, আমাকচোন এৰিএ দিবক, যাঞ,
 বায়ুণক সংশয় নকৰোঁ, কিবা বাজা অস্তায় কৰে বুলিহে ভয়।
 মুহূ বোলে বাজালৈ একো সংশয় কৰিব নালাগে, মই দাস
 আছো। সি জানে শালগ্রাম খানিহে ঘৰতে। খাণ্ডা
 বাক এ, পৰদেশে, যুদ্ধ বিগ্ৰহে আমিহে আগ। তাৰো
 আমাতেহে আশা ভাৰবা। কিন্তু বায়ুণকহে একো
 কৰিব মুহূৰ্ত্তে। শাস্ত্ৰত তৰু পাইও। বোলে বাক, বাজাত
 কৰ্গে ঘোঁৰাটোকে তামূলীকে দিবক মোৰ এখেলৈ, মই
 শঙ্কৰক পাঠাওঁ। বাজাৰ স্নেহৰ সিহঁত দুই দিলে, বন্দী
 কৈ ধৈ বোলে বাপ, ধক এতিয়া, কিছু সংশয় নকৰিব
 মই দাস থকাত। এই বুলি পঠাই চাৰি খপুৱাকৈ বাৰ্তা
 লৈছে আৰ পৰা তালৈ হাত যোৰাই। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ গৈ
 দোপদৰত উঠিছে, সাতখাপ খটখটি চাই টোটয় ভটিমা
 কৰি বুলি উঠি গৈছে—“মধু দানৱ দাৰণ” বাজাক আশীৰ্ব্বাদকৈ
 চৰাত উঠিল, সবাতকৈ একহাতমান চৰা প্ৰকাশিত হৈ।
 বাজা দেখিএ বোলে চাপি আহোক। কামলিধৰা পৰমানন্দ
 আউড সোমাল, তয়ত বায়ুণৰ পুখিৰ ভাব সান্নিত। ওচৰ
 পালঙে বোলে দলিচা দিবক দিবক। শুক বোলে আমাৰ
 কামলি আহিছে। বোলে আনক আনক খবকৈ। গড়মলি
 বিচাৰি স্বাতি ভাব সান্নিক পাই আনিলে আজোৰ মাৰি।
 বাজা বোলে, আনক, আনক। বাজাৰ খেৰ দেখি বায়ুনে হাত
 মেলে। নিটে দিৱে ইটোৰ হাতড, আৰ পৰা তালৈ নিৱে।
 সুৰৰ ওপৰেই কোট ২ নি দিলোঁ। নেৱেলি লুবি লুবি বহিল।
 বহিয়ে “দাৰাৱন কাহে ভকতি কৰো তেৰা” গীত ধৰিছে।

নন্দাবান্ধৱ
 দতালৈ
 শঙ্কৰদেৱ
 আদৰ্শ

চোটি দেৱানে বাতৰী লৈ আছিল। বোলে, বহাইছে ওচৰে।
 অজ্ঞা কৈ বোলে যুগীয়াই কি কৰিব আক ? ভটিমা কৰিছে
 “এ জয় জয় ময় নৃপতি স্ত্ৰজান, যাকসৰি গুণীগণ নাহিকে
 সমান”। গীত ভটিমা শুনি সন্তোষ হ’ল। কৰিছে যে ঈশ্বৰক
 বৰ্ণাই, বোলে মোৰ নাম যে দিছে, মোকহে বৰ্ণাইছে। বাজা
 বোলে, বাপ, আমিও আঠোটা শ্লোক গছ কৰিছো, আঠ আঠ
 প্ৰকাৰে ঘোৰা দিছো, আপুনি চৰ্চা য’ক। গুৰুজনে সাত,
 সাত প্ৰকাৰে ঘূৰি কলে। বাজা ভাবাৰ্থহে দিছিল টীকাত।
 গুৰুজনে পৰমার্থেই কলে। বোলে, মহাবাজ, এইমানকৈহে
 পাবি। বাজা বোলে তোম্বা কি সাত প্ৰকাৰেও পাবা যায়
 প্ৰমান পালো। আমি বাজা দেখি ডাঙৰকৈ যোৱা গ’ল সেই-
 প্ৰকাৰ। গুৱা পান দি সন্মান কৈ বোলে ‘যকুগৈ’। আগবেলা
 হুহু ঠাইত থাকিবা, পাছবেলা আমাৰ ঠাইক অহা যাব। আহি
 দেৱান ঠাই পালেহি। চিলাবায়ৈ সেৱা কৈ বাতৰি শুধিছে।
 শুনি পৰম সন্তোষ হ’ল। প্ৰাতৰে স্নান গুৰুসেৱা নাম
 ভাগৱত ভোজনকৈ যায় বাজাব ঠাই। দোপদৰত দলিচাত
 বহিব ধৰিলে। বায়ুন মৰে চখু পুৰি। পাছদিনা গৈ ঘিৱৈ
 ভটিমা কৰি পাইছে “বন্দো গোবিন্দা গোপীজনমানন্দা”।
 তেনেতে বায়ুনে আশীৰ্বাদ কৰিলে শ্লোক পৰি। বোলে
 মহাবাজ পূৰ্ণিমাৰ চন্দ্ৰ যেন হ’ক ত্ৰি, বশে প্ৰকাশ। শঙ্কৰদেউ
 কলে কাব্যৰ শ্লোকেৰে বোলে মহাবাজ দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ
 যেন হ’ক, প্ৰকাশ বৰ্ধ ত্ৰিযুক্ত, এই বুলি আশীৰ্বাদ কৰিলে।
 বায়ুনসৰে বোলে মহাবাজ ভেম্বাক শঙ্কৰে আগতে শপে
 দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ যেন হে হব দিৱে, পা পোহৰাবই নোৱাৰে।
 গুৰুজনে বোলে মহাবাজ আমি শাপো, নে বাবুৱেহে শাপে ?
 আমি এনেহে কব দিছো: দ্বিতীয়াৰ চন্দ্ৰ যেন হিছে একলা
 একলা বাঢ়ি যাব ত্ৰিকণ বৰ্ধ। পূৰ্ণিমাৰ চন্দ্ৰ এতিয়াহে। এয়েলৈ

নিতে একে কলা টুটেছে। এতকে শাপি বায়ুনে টুটাইছে।
পাছে মন কৈ রাজা বোলে হয় বায়ুনে শাপেহে মোক। লাজ
পাইল বায়ুন। তার পাচদিনা গৈ চ'ৰা উঠিও ভটিয়া কৰি
পাই প্রশংসা কৈলে—

“হাসি সভাসদ কক বহু খিব।

মল্ল নৃপতিক সম নাহিকয় বীর ॥”

সেই দিনাও বায়ুণে খল দিলে বোলে গজা, গয়া, কাশী
তীৰ্থক্ষেত্র পদবে নমানে। রাজা বোলে হইনে বাপ? গুৰু
বোলে মহাবাজ সুবাকালতে বাঢ়বৰ্ষ সকলো তীৰ্থক্ষেত্র বেবাই
স্নান-দান কৈলো, এতিয়াও অল্পতে গজা-জগন্নাথ কৰি আহিছো-
গৈছে। বোলে বাপ আকৌ এবাৰ য'ক। বোলে মহাবাজ
বয়সো ভাটি দিলে, হাঠিবও নপাবি আগবদবে আক খচ'ৰা
টকাও নাই আমাব, নবাওঁ আক। বোলে টকা আমিহে দিও
খচ'ৰালৈ। গুৰুজনে বোলে মহাবাজ দেশত লোক সবৰ চাৰি-
ভাগ ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম বি কবে গুৰুএ পায় এভাগ, পিতৃ-মাতৃএ পায়
এভাগ, রাজাব দেশ জমিত থাকে, খাই লই গুণে রাজা পায়
এভাগ। চুখ জম টকা আৰ্জিত ভাজি কৈলেহে পাই গৈ
এভাগ অচিহ্ন কৈলে। চিহ্ন ন্যূনাধিক হলে সবে গুচে।
এতকে মহাবাজ ভোমাব টকা লৈ খচ'ৰা খাই গ'লে আমাব
কিহব? জুহুনিব, নবাওঁ আক। বায়ুণ তাতো মিহা পৰি
লাজ হ'ল। তার পাচদিনা গৈ রাজাক উচাহ বঢ়াই লগাই
ককৰ গুণ পাইছে, ভাবা কাছি মাতে ভটিয়া কৰি।

“পেখিএ চাহুব সভা মাতে বাই।

চুন্নত বাজ আজা বাব নোৰ'াই ॥”

সেইদিনাও পশু মৎস্য অনেক ভেটিগৈলি রাজাক। তাৰে
গুৰুজনকো বিলে, বাহুজকো বিলে বাজা। বি বোলে,
চুন্নত ভোজনকৈ সবেও আহিক কাটল। অহুণে লগালবিকৈ

খাই বই দেবপৰতে চ'বাত বহিল গৈ। গুৰুজনে স্নান, শৌচ, শুদ্ধি, গুৰুসেৱা, নাম-ভাগৱত পাঠতে হ'ল ছপৰ। চাউল সিজাই ভোজনত হ'ল চাই দণ্ড। গৈছে তিনিপৰত। পালতে বামুণে খল দিলে বোলে মহাৰাজ আপোনাৰ কথা শব্দে নমানে। কালি ছপৰতে আহিব দিলে আজি তিনিপৰ মাৰিলে। আমি দেবপৰতে আহিলো। ৰাজাবোলে হয়তো, বাপ দহোন বেলা হল কিয়? বোলে মহাৰাজ আমাৰ শৌচ, শুদ্ধি, স্নান, গুৰুসেৱা, নামপাঠতে ছপৰ হই, চাই দণ্ড ভোজন, চাই দণ্ড জিৰাই অহা হৈছে। বামুণে বোলে আমি নকৰি নেখায়ে আহিছোনে? গুৰুবোলে মহাৰাজ বাক উলু, পানী, চক, দিয়ক মুখ ধুৱলৈ। দিলে; ধুলে। চাই, নিগৰাই লেতেকু, পনীয়লিমান মস্ত মাংস পৰিছে। গুৰুজনে ধুলে চাই, ফটিকৰ ধাবে যেন নিৰ্মল জল। ৰাজাবোলে, বামুণৰ জাতিকুলেই নাইনে চাইছো। তাতো লঘু হল বামুণ।

আক একদিনা ৰাজাক আশীৰ্ব্বাদ কৈলে খোটা উড়িয়া ভাৰা ফাৰ্চি ঠাতে ভটিমাকৰি গাই—

“জয় জয় দিশু ইশু জগ হাসি।

লীলা কও ভক্ত ভাৰ উত্তাৰি ॥”

তেহে ৰাজাবোলে অথনিকৈ কোনে পাব। ভুককাত হস্তি ভৰাই দিব লাগে। গল। গুৰুজন তুলাপাতত হেজুল-হাই-তেলেবে বন্ধকৰি হস্তি সাজি লিখি ভৰাই বৃথত চাব মাৰি লৈ গ'ল। বামুনো গৈছে। ৰাজা ওলাই বহিএ বোলে আনিছোনে হ'ক? বামুনসবে বোলে মহাৰাজ ইশ্বৰ শক্তি হ'লেহে ভুককাত হাতি ভৰাব পাবে। আমি কেনেকৈ ভৰাব? তেহে গুৰুজনে ৰাজাৰ হাতে দিছে চাব। আজি চাই কেখে দিব্য হাতি ৰেন জীয়াহে; বায় খায় সুবেহে। সেৰি সৰা লোকে আশ্চৰ্য্য অনুভৱ হল। বোলে এনে কাৰ্য্য

মজুৰ্য্য নহয় দৈন্যবহে। বামুন লাজহৈ হেঠ-মাঠে অধোমুখে বল।
ৰাজা গুৰুজনক অনেক প্ৰসংশাটকৈ পঠালে।

আক এদিন ৰাজাৰ জালুকবাড়ীৰ বাঢ়ীচোৱাই নি জালুক
ভেটিলেগৈ। ৰাজা তামুলীক বোলে সবাকে বাটি দে। দিলে।
বামুণে পালতে গালে গালে খাব ধৈলে। খাই খলো দিলে
বোলে মহাৰাজাৰ প্ৰসাদবস্তু আমিসবেও ললো আদৰ কৈ।
শক্বে আপনাক বাচে, নলই। ৰাজা বোলে হয়তো বাপ
কিয় ভোজন কৰা নাযায়? গুৰুবোলে মহাৰাজ ইয়াক খালে
পক্ষীৰ লাভ খাবৰ মান জাতি যায়; প্ৰাচিৎ আহে। বোলে
কেনেকৈ? বোলে এই জালুকৰ বাড়ীতে চকদি পানী থয়
খোকাউৰি পুতি। ফেচুলুকা চবায়ৈ ইয়াৰে পকাটি খায়।
সেই চকতে পানী খায় লাভে, তাতেহে ধুই আনিছে, হুই হুই
সোখাৰ'ক। তেহে বাড়ী চোৱাত সোখালে বোলে হয়নে?
বোলে মহাৰাজ হয়। ই দেশত নাই, চবাএ খাই নিয়ে দেখি
ভেনে বুদ্ধিৰে ধৈছো। ৰাজা তাতো গুৰুজনক প্ৰসংশাটকৈ
বামুনক নিন্দা বোলে পক্ষীলাদকে খায় জাতি কুলেই নাই আক।

আক এদিন বাড়ীচোৱাই কলা পকাই ভেটিলেনি। তাকো
ৰাজা সবাকে বটাই দিয়ালে। বামুনে পাল মাতে খালে,
গোচৰো দিলে বোলে শক্বে আপোনাৰ জৰ্য্য ঘিনাই। ৰাজা,
বোলে কিয়নো ভোজন নকৰা বাপ? বোলে মহাৰাজ আক সজ
উত্তম লোকে খাব নপাই। বোলে কিয়? বোলে শৌচ, শুদ্ধি,
মাটি, পানী, ব্যভিচাৰী, হৰি বিম্বীয়া, শৰ তুল্য জীৱ চুৱাই চুই
পকাই আনিছে। এডেকে লোৱা নাই। বাড়ীচোৱাত সুখিলে
বোলে সবে খানি হয়। গৃহস্থি হজুৱা পক পত্তৰ লগৰ; কি
নীতি জানো। বিপ্ৰক ৰাজা তাতো পৰিহিলে; লাজ হল।

আক এদিন উজানৰ সদাগৰ মুঠৈএ জালুক এচক ৰাজাক
ভটিলেনি। ৰাজা সবাকে দিয়ালে। বামুণে পালতে পাল

মাইলে। খলো দিলে, বোলে শঙ্কৰে আপোনাক বাচে, জালুক নি পেলাবনিহে। অতে নখাই। বাজা বোলে বাপ, আমাক কিছুভেদ দেখেতো হয়না, নলই যে? বোলে মহাবাজ ইয়াৰ জন্ম ব'ত পূৰ্বে ত'তে আমি আছিলো। গৃহতে পক জালুক আনি খান চক পানীত উখাই। বান্দিএ ভৰিবে মাৰে খচি। মাজনিবে লবাই; শুকাই তোম বান্দি থই; তাকে আনিছে। সাত ধোৱা কৈলেহে জল নাৰায়ণে শুচি কৰে। তেহে সজ লবলৈ। মুদৈত সুধিলে, সি বোলে হয়। বোলে জল চকৰ আনক, প্ৰমাণ দেখাওঁ। দিলে। ধোৱাই, নিগবাই চাই দেখে তামোল মান মল ধূলি পৰিছে। বাজা দেখি আচৰ্য্য হ'ল। বায়ুনক তাতো গৰিহা কৈলে; লাজ হল।

আক এদিন গৈছে; এটা লোকে এটাক শাস্তি কৰিছে। নাম ললে বিচ্ছেষ্টাত। বোলে মুখত ধব কি নাম লই। গুৰু শুনি বাজ আলি এবি আৰদি হৰি শ্বৰি আন পথে গৈছে, চাব দেখিব নপাই বুলি।

আক বাজা চাইটা শ্লোক কৰিছিল—‘নখানবাদস্তাকেশা।’ তাৰে গুৰুজন ব্ৰাহ্মণত অৰ্থ লগাব দিলে। বায়ুণে কলে—নখানবাকেশাদস্তাখানত্যাগন্তি অপূজ্যক পৰ্শে স্নান—বোলে নখ কাটিলে চুৱা, চুলে স্নান আহে। কেশ খুৱালে, সবিলে অণ্ডচি, চুলে বুৰ। দাস্ত সবিলে চুলে স্নান; নবাধান দালে অবাদব, অপাত্ৰ, অপূজ্যক এই বুলি চৰ্চিলে। গুৰুজনে বোলে নখা, বাৰ, পণ্ড, তৈচ, হস্তি, সোনা—বজতে বাৰ্খা কৰি শিদ্ধি ডাব, কনি, শ্বনি, দাপণ, দৰ্খা, কেক, পাটি, মাল এই ক্ৰমে লগাই শুচি-পূজা। নখা, বাৰ, বড়ী, ভালুকৰ কলত-স্বৰ্ণৰ্বেবে বৰ্জিত কৰি লই শিৱে শুচি পূজা। কেশ পণ্ডৰ শ্বব কৰি মূলে চক্ৰ ভালে দিএ। তেড়া, হাগ, কুৰ্জা এই সৰব কেশ আনি কাষলি, ককল, গুহি, পকু, বানত, দলিচা, দিছি লয়।

ঈশ্বৰকো দিএ, শুচি, পূজ্য। নবদেহা দেয়ৰো হুন্নৰ্ভ, ব্ৰহ্মাব
প্রার্থনীয়। হৰি ভজি, ভক্তি আৰ্জি, হৰি গুণ গাই, সংসাৰ
ভৰি পৰমপদ বৈকুণ্ঠ পায়; শুচি পূজ্য। হৰি বিমুখ হে জীয়াশ,
অশুব, শাকস; চুলে স্নান, অপূজ্য। বাজা বোলে হয় বাপ;
মোৰ মনেও সেই পোনেহে পাতি কৰা গৈছে। বায়ুণ গোটেই
মূৰ্খ, একো নজানে। এই বুলি গৰিহিলে। তাতো লাজ হ'ল।
গুৰুজনক প্ৰসংশা সাদৰকৈ, সোনোৱালী দগলাটো পিন্ধিছিল,
দিলে। তাকে পিন্ধি যাই আলিএ গুৰুজন। বায়ুণে ভয়হৈ
লগুণ ধৰি প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে এয়ে যেন বয়। গুৰুবোলে
তোমালোকে যদি একো বিঘ্নি নাচৰা আমিও একো
নকৰো। যদিহে লগোৱা যুজুৱা আমিও শুদা এৰা
নযায়। আহোতে বৰ্ধবিজানৰ দলঙ ভাগিল; অনেক
মামুহ হাতভৰি ভাঙি খোড়া কোঙা হল। এটা লোকে পৰি
যাওঁতেই বামকুক হৰি ব'ল, হৰি ব'ল, হৰি বল, ডাকিলে।
গুৰু শাকোৰ মূৰ পোৱাতে ভাঙিল। সেই বেলা গীত
কৰিছে।—“বোলোহো বাম নামেসে মুকুতি নিদান।

বুলিতে এক শুনিতে শত নিতবে॥” শুনি তাতে
চোলাটি দি গ'ল। পাচদিনা তাকে দিলে খল বোলে,
মহাবাজাৰ অনেক টকাৰ বস্ত্ৰ দিয়ে জানকৈ, শত্ৰবে ঘিনাই
নলই, বিলাই বাই সামান্ত চাকৰক। বাজাবোলে বাপ অত
টকাৰ বস্ত্ৰ কিয় দিলে? মই আপোনাক পিন্ধিবলৈ স্নেহত
দিলো। গুৰু বোলে মহাবাজ তোমাৰ দেশত বৰ্ধকৰ্ণ নাম
হি লয় কৰে তাৰ এভাগ আপুনি পায়। সি পৰি মৰোতে
পৰমজল কুকৰ নাম ললে, তাক বিলো। তোমাৰ দহোন
হিতহে চিন্তিছো। বাজাবোলে হয়; এই দুৰ্খ বাবুৰতোৰে
একো নজানে, এই বুলি গৰিহিলে। তাতো লাজ হল।

আক এক সময়ত হাল আহিল। সি বেগে বেগে

ভজাই জিকি বামাবাৰ্জি আহিছে। পান্ন বাজাক মাৰ
 বুদ্ধ খুজিলেহি। বাজাবোলে বাক আজি বহোক, বোজ
 সিখা দিয়ক; দিয় মাল বুদ্ধ। তেহে নিখা মাল সবক
 মাতি আনি সুধিলে। দাজি নেসাহে, পাচহোহকে গোটেই,
 সি বব ভব্য মোটা মোটা মাল। দেখি বাজা অসন্তোষ
 কৈ বহি আছে। শঙ্কবদেৱ চোট দেৱামৰ ঠাইতে
 পালেগৈ। দেখি সুধিলে বোলে, মহাবাজ দহোন কট্ট কৈ
 আছে? বোলে বাপ মাল আহি বুদ্ধ খুজিলে, দিয়
 বুলিলো, দাজি নেসাহে। এতিয়া লাজ হলো। আশ্বিনে
 মাল অম ভঢ়ালি পাবো যেনো দেখো। জিনিলেও একো
 বশস্তা নাই, হাবিলে একা দেশে সমে লাজেই। পাচে
 শুকজন বাজাব ওচৰতে উঠি গ'ল। ভবাবিক বোলে
 মালক বোজ কেনেকৈ দিচ? বোলে লোণ, চাউল, খৰি,
 তেল, পশু দিছো। বোলে তেনেকৈ নিদিবি; পাচিবে
 ধান, গোট বাহ, গোটী সবহি গোট পহু দিবি। সুধিলে
 কবি বুলি আমাব মালক যেনেকৈ দিও তহঁতকো তেনেকৈ
 দিছো। সি বোলে যদি, তহঁতৰ মালেনো খায় কেনেকৈ,
 কবি বুলি আমাব মালে দেখো ধান মোহাব মাৰি কু
 মাৰে, তুহ ৰায়; সবহি চেপামাবে তেল ওলাই;
 বাহ পিটিকি ভাঙি নিয়ে; পহু চোচামাবি উলিয়াই খাই
 বান্ধি। সেই ৰূপে বোজ নি দিলেগৈ; সুধিলত কলে
 সেইৰূপে। শুনি মালে ভাত পানী এবি বোলে সকলো
 দেশত কুৰিছো, এমেকাল দেখা শুনা নাই-নেপা; এনেবল
 হলে দেহ-কাইলৈ লবহে। এই বুলি ভয় হৈ বিনাই
 জাকেই গল পলাই। বাজাও পুৱা ক'লে বোলে মাল পমাল
 বান্ধি এ; মণ্ডল খৰ্জা এবি। বোলে শঙ্কবদেৱে কান্দি
 বুকি দিলে এই ৰূপে, বি কলে, কলমে কলো। পাচে

বাজা হুঁহি বালিচত চপাবয়াই। তেহে গুৰুজন আহিলত
বোলে বাপ এনেবুজি দিয়া গল কালি, সজ বখা গ'ল।

নবনাৰায়ণ-
চিলাৰায়ণ
দিল সাধন

আক চিলাৰায় বিজয়পুৰতে গড়-নগৰ পাতি-শোধ-
কোষ সীমাকৈ বাজ লৈ বাজা হ'ল। নাৰায়ণে শুনি
বাগি বুদ্ধে গ'ল। তেহে চোট দেৱানৰ এখপতী আগকৈ
দিলে। ভাঙবধু দেখি বাজা বুদ্ধ এবি গুটি আহিল।
গুৰুজনে মতাই নি অনেক শাস্ত আৰ্হি কৈ নহৰ, খটান,
যৰাতি, মাৰ্কাতা, দিলীপ, সগৰ এই সবৰ আৰ্হি বুদ্ধি ধৰণি
সীতা কৈ মিলাইচে ছয়োকে।

আক নাৰায়ণ কলচি নামে এক ভিকুক ব্ৰাহ্মণ
আছিল। বাজাক কলেগৈ বোলে মহাবাজ নাৰায়ণ
কলচি হৈ আহিছে। বাজা বোলে জানো নাৰায়ণ তৈলবহে
কলহ। বোলে ভবাল তলে সজকৈ বান্ধি থক নি। ধৰি নি
থলে বান্ধি। ডাঙে পৰি ছমাহ আছে। বায়ুণৰ শৰীৰ
গুখাই পৰে বেন হ'লগৈ। বায়ুণে ভবাৰিক লাগ পায় এদিন
কলে বোলে উপা আমি বাজাক একো ছোহ কৰা নাই।
ভিকা চালো, ইচ্ছা দিব পায়, নিদিয়ৈ বাব পাও;
অকাৰ্য্যত বান্ধি গ্ৰাণ মাৰে, জনাইগছো। সি গৈ বোলে
মহাবাজ নাৰায়ণ কলচি ব্ৰাহ্মণৰ শৰীৰ পৰেহে। বোলে
কেনেকৈ আনচো। আনে ধৰি উঠিবই নোহোৱে। দেখি
বাজা বোলো কি বুদ্ধ লোক ই। কৰ নজানিয়ে ব্ৰাহ্মণক
হুখ দিয়ে এত দিন। যদি নকৰ জানেই পৰে। তেহে
দাড়ী-চুলি কৰাই ধাৰে, টোঙাই দ্বান কৰাই, পকাবুতে
ধুৱাই সিঁতাই, টকা বস্ত্ৰ দি পঠালে। বাজাবোলে দোকানী,
চাকুৰী, চিপাহী, নিয়লা ধোপধা, গবৰ্জি, ভবাৰি, মহলীয়া,
সদাশৰ, নট-ভাট, সৰুও সৰুত নিখক অমৰ ব্যাকৰণ।
শিখিহে। তেনেতে আক পশ্চিমৰ পদা কৰিচৰ নামে

কলিঙ্গ পতিত

পালেহি, তিনিবাটি ছাত্ৰলৈ। চ'ৰা উঠি এ হৰিধ্বনি কইলৈ।
 বাজা ত্তনি সোথালে। বোলে আমাক পণ্ডিত লাহন
 বাদ কৰিবলৈ। বাজা পণ্ডিতক আনি সুধি চালে। সিহঁতৰ
 মুখ দেখিলেই পাচ হুহকিল, যি আছিল মানে নগবৰ।
 বাজা লাজ হৈ উপায় নপায় কোৱালে বোলে মোৰ দেশত
 ব্ৰাহ্মণে বায়ুণক জিনিব আমি তাত কি যশস্তা পাব হব ?
 আমাৰ যি শূজ শঙ্কৰ নামে লঙ্কৰ আছে তেওঁকে জিনিলে
 দেশে সমে সবেও তাতে ভক্ত যাওঁ। পাচে বায়ুণে বাজা
 ঠাই বিচাৰি নপায় কওঁতা নাই, কেৱে পোন মুখে নকয়,
 খৰিত্তাৰি পৰ্য্যন্ত সবেও সংকুত দিয়ে। সি একো তত্ত্ব
 নপায় বোলে দেশ এই খানেই পণ্ডিত বৈ। বিচাৰ
 কৈ কুৰি চোট দেৱান ঠাই পালেগৈ। দেখে গুৰু বহি
 নবম কঙ্ক ভাগৱত লিখিছে। বায়ুণে নিচিনি গুৰুজনতে
 সোধে বোলে শঙ্কৰ লঙ্কবনে। কাকবোলে, ক'ত থাকে ?
 বোলে আতে থাকে। বোলে তুমিএনে ? বোলে আমি
 নহও, তেওঁবে কিঙ্কবহে। বোলে তোমৰা শূজনে ? বোলে
 হয়। কি এহু লিখিছা ? বোলে নবম কঙ্ক ভাগৱত।
 বোলে তোমৰা শূজে ভাগৱত লিখিব পঢ়িব নপৰা।
 গুৰু বোলে শূজে ভাগৱত পঢ়িব লিখিব পায়। যিকবধু
 সবেহে নপায়। বোলে যিক বধুনো কাক বোলে ? বোলে
 এনেকৈ আমি কিয় কম। তোমাৰ অধ্যাপকক সোধাগৈ।
 কব নপাৰে যদি ভক্ত মানি আমাতে সুধিবহি। কম আমি।
 বোলে ভাগৱত পঢ়িব নপায় বে বুলিলা ত্তনা—

“ইটো মহাভাগৱত যিকলহে পঢ়ে” যদি।

হোৱে আতি ভাব মনসিকি ॥

অজিৱে পঢ়িয়া পাইবে সঙ্গাঙ্গা কল্পৱতি।

শূজ পঢ়ি পাহে কৰ লিখি ॥—

নবমক
ভাগৱত
বক্তা

দ্বাদশৰ পদু মাতিলে চাবিও জাতিয়ে পঢ়িব পায়। বোলে
তোমালক ক'বতে আহিছা? বোলে নদিয়া শান্তিপুৰতে।
ক'তদিন পথে আহা? বোলে তিনিমাহ কুৰিছো দেশ বেবাই,
বাদকৈ। বোলে ভোজন একা? বোলে য'তে বওঁ ততে
চাউল মিলে। বোলে তোমালোকৰ জাতিএ মৰিল। তিনি
দিন শূজৰ চাউল খালে বায়ুন জাত যায়। স্নানকৰা আছে
নাই? বোলে নোঁ কৰো। চাই দেখে চালিপৰা নঘটি
বেলা হৈছে। বোলে এতিয়া আক কাক স্নানহে ঘটে।
উত্তম বৈষ্ণব্ বিপ্ৰৰ ব্ৰহ্মমূৰ্ত্তে অমৃত জল, চাই দণ্ডে দুগ্ধ জল,
পৰত পিতল শুদ্ধ জল, দেবপৰত খালি জল, তাৰ পৰা
শোণিতময়হে স্নান হয়। ব্ৰাহ্মনৰ প্ৰাতশ্বে স্নান, সন্ধ্যা,
তৰ্পণ, আত্মিক, গায়ত্ৰী বেদৰ নীতি। পাচে সি গৈ অধ্যাপকত
কলে বোলে শঙ্কৰক লগ নপালো। তেওঁৰ কিঙ্কৰকহে
পালো, ভাগবত লিখিছে; মই নপাই বুইলো, পদমাতি
খণ্ডিলে। বোলে দ্বিজবধুৱে হে নপাই। বোলে দ্বিজ বধুনো
কাক বোলে? বোলে তোৰ গুৰুত সোধ গৈ; নপাই
বদি ভল মানিব আমাত সুধিবহি, কম আমি; এনেকৈ বুলি
পঠাইছে। খেদকৈ সবে ছাত্ৰ চাবা নিশা ভাগৱত, পুৰাণ,
বামায়ণ, গীতা, নৃত্তি, ব্যাকৰণ অমৰ কাব্য, জ্যোতিৰ সংহিতা
পৰ্ৱায় আনো বলধি বোবাই অনাই চাই নপালে। স্বীজ
বধু কোন নপাই বোলে শঙ্কৰৰ কিঙ্কৰেই ইমান, শঙ্কৰে
পালে থব কি? পুৱাহ'লে লক্ষুকে সবলৈ দেহাকে মাৰিব।
এই বুলি নিশ্চাই পলাল। পুৱা ভবাৰিয়ে বোজলৈ যায়
দেখে, নাই। কাকে পৰি বমলিয়াৰ লাগিছে। ৰাজাত
আহি কলেহি বোলে বায়ুন নিশাই পলাল। ৰাজা বোলে
শঙ্কৰদেৱক লগ পাইছিল হব লাগে। ভাটি বেলা গুৰুজন
প'লত ৰাজা বোলে বাপ বায়ুন নৈহিঅনে আপোনাৰ তলৈ?

বোলে মহাৰাজ পাইছিলো। কিবা কলেনে? বোলে এই ক্ৰমে বান্ধ-জৰাৰ লাগিছিল। ৰাজা বালিচত চপৰিয়াই হাসে। বোলে, ভালেহে বাতিয়ে পলাল ভয় খায়। আপোনাৰ প্ৰসাদতহে মৰ্যাদা ব'ল আমাৰ। আমাৰ বি পণ্ডিত আছে যে কৰিবই নোৱাৰে তাৰ আগত। কেএ নেসাহিল। মোক পুৱা, আপুনি নোপোৱাহলে লাজ কইলে হতে। সজ ৰখা গ'ল। তেহে ৰাজা ৰূপ পাচটকা, কাপোৰ এসাঁজ দি দণ্ডৱতে পৰি অনেক তুতি কৈলে। বো'লে মই মুখ, ছুট বায়ুৰ কথাৰে অনেক বোল মাত কইলো, এতিয়া দেখো তোমাৰাই ঈশ্বৰ। গৰ্ব্বত থাকি মানিব নপৰাতহে মৰো। ক্ষেমি মৰিছিলো বোলক; তেহে মোৰ ৰক্ষা। সৰ্বনাশ হৈ মৈলো বাপ। তেহে ৰাজাৰ তুতি ভক্তিৰ সন্তোষ হৈ বোলে উঠা মই ক্ষমিলো। বোলে মহাৰাজ তোমাৰ অজিকাৰ ভ্ৰষ্ট হ'ল, ৰাখা। বোলে বাপ কি উপায়; বোলে আছে। তেহে ৰূপালু পুৰুষে দয়াকৈ বোলে মনুষ্যৰ গাৰ বস্ত্ৰই চাল, মনৰ সকল হাতৰ জোখাই হাব। পাচে হাত জোখাকৈ বাৰি দিলে, গাৰ কাপোৰ দিলে, আলি এটাত চোৱাই-বোৱাই বাক্য অজিকাৰ সাফল্যে।

আক শ্ৰী-মাধৱদেৱ গণকুচিৰ পৰাগৈ বটিয়ামৰিয়া শূজা পাটগিৰিৰ ত'তে ব'ল। তেওঁ পৰম শ্ৰদ্ধা কৈ তিনিদিন বাখি ভকত হৈছে বংশে সমে। শিলাৰ পখলি চোতালমুৰে আছিল; তাতে উঠি স্নান কৰিছিল। তাতে পাচত মাহাত্ম্য ওলাল। স্বপ্ন দেখি হৰি-গৃহকৈ থাকিলে, জল যাবি শ্ৰবি থাকে।

পাচদিনা পৈ হাকমাত বৈছে। তাৰ পৰা পৈছে। হালকচাৰ জেহাল কহাৰীৰ গৃহে বৈ পৈছে।

দেৱকৰ অধ্যাপকৰ বাটৰ কাষে হাজি শাল। তাতে খৰু-খানু, নুত, সাখিছে; সন্তি, বৃত্তি, অমৰ পঢ়িছে। দুকলক

শিলাৰ পখলি
মাহাত্ম্য

দেৱকৰ
অধ্যাপক
দাম-পাৰা

শব্দ উঠিছে গহিন কৈ। তাকে গুৰুজনে গুনি খেদকৈ
ব্যাকবণৰ পৰ্য্যায় আনি ঘোষা কৰি মাতি আঁতৈ সৱত
গুনাইছে। ঘোষা—বোলে শ্ৰবহু গোবিন্দমুঢ় ভজহো
গোবিন্দমুঢ়, বোলহো গোবিন্দ সৰ্ব্বক্ষণে।

মৰণ সম্বিত ভৈলে, গোবিন্দেমে বাখিবন্ত, নবাখিবে ছক্ৰ
কৰণে”। তেহে বাকলিপো ৰাম আঁতৈএ সুখিলে বোলে বাপ
ব্রাহ্মণৰ বৃত্তি বেদধৰ্ম চাউলৰ আশায়ে পঢ়োতে শুভুতেই বুঢ়া-
আদৰুটাই যায়গৈ। তথাপি হৰি ভজি জীৱলৈ নিচিন্তে।
দেহাৰ বৃত্তিত অনেক দেব দেবীক পূজে পণ্ডিত হৈ। আৰনো
গতি কি হব অন্তে? তেহে জ্ঞাই তৰ্কৰ আনি ঘোষাকৰি
মাতি সমিচা কৰিছে—“তৰ্কশাস্ত্ৰ মহাব্যাজী, তাহাত নিপুণ
পতি, তান শিষ্য ভৈল পুত্ৰপ্ৰায়। সংসাৰ বনত পশি
পতিপুত্ৰ সম্বিতে উপনিষদ খেহু ধৰি খায় ॥”

পাছে গৈ ভেলাতে গুৰুজন ঠাইতে বল। ঠাকুৰে চাউল
সিজালে, ভোজন কৈলে। গুৰুজনে বোলে বৰাব পো
কিয় আহিলা? বোলে বাপ বন্দুকালৈ যাব খুইচো। বোলে
কেলই? বোলে বাপ আমাৰ বংশ পৰিয়াল যি আছে এই শুদ্ধ,
সং ধৰ্মকে ধৰে কিবা, তাতে। বোলে বাক বোৱা, হৰো পাবা,
বিবাদো পাবা। সেইটে শ্ৰমান লব্বৰ ঠাইত সোমাই বাবা।

পাছে সেৱা বিদায় কৈ গৈ শ্ৰমানন্দৰ গৃহে ব'ল। গুৰুজনে
কৈছিল নিৰ্বিঘ্ন, নিৰাশা, নিৰ্বিকাৰী বুলি। তাকে তেওঁ
পৰীক্ষা মনে কৈ চালে মনে হবলা। ৰূপস্বাই বস্ত্ৰবে
আগবঢ়ালেহি। জুনি, পাটি, গাক, কাছি, বেৰা, কলহ,
গোট, চৰিয়া, সজুলি বস্ত্ৰবো এসাজ দিলে, বজত সুবৰ্ণবে।
শব্দবনেৰে ছেনকৈ কৈছিল তাকে কৈ আছিল। ছোট
আঙা ভোজনপাতি একো নকৰিলে, পাৱকো তাৰ জলেবে
মিডিয়াই পৰিবহিল। প্ৰাতৰে উঠি যাই লব্বৰে বোলে

ঠাকুৰ আভাৰ
বংশপৰিয়াল
ঠাইলৈ গবল

বাপ জৰাখানি একা ? বোলে এতিয়া যাওঁ থাকক, যদি পাবো সোমাই যাম।

এই বুলি গৈ বোল বুজাব গৃহে বহিচন্ত। অনেক সাদবে কৈ শুধিছে, গুৰুবুলি ভক্তি কৰি ভোজন কৰাইছে। এটি টকা বস্ত্ৰ দি আগবঢ়াই ধৈছিল নি। পাচে গৈ বান্দুকা পাই বহিল। দামোদৰ পত্নী, বৌ মাতৃ পানী-পিঢ়া দিলে। মাহী, পেহী, খুড়ী সবেও চাপি আবৰি চাপি শুধিলে। সিহঁতে তঞাঁ হঞাঁ কৈ নি এ। আতৈত সবে শুনি বিষাদ পাই। লগতে চাউল সিজাবলৈ ধৈলে। গুৰুজনে বোলে সিজাব খুইচাহে, অন্ন আমি লব নপাবো। বোলে কিয় ? বোলে আমি ঈশ্বৰ চৰণত শৰণাপন্ন হৈছো। তোমালোকেও যদি এই ধৰ্ম্মকে ধৰা তেহে খাব পাৰি। এনেকৈ বুলিলতে উপহাস কৈ উঠি গ'ল। উগ্ৰ ! আমি ছহু সেই ধৰ্ম্ম ধৰিব লাগে বৈ, তেহে খাই আমাত ! আমি অধৰ্ম্মী হৈহে আছো ? আগে খোৱা ভোৰ বা ক'ত থলে ? দামোদৰ বেটা অনিচ্ছাে তামোল মুদৈৰ হাতে পাই ধৈছিল টকা দি, বেলগুৰিত এৰি অহাত ব'ল বুঢ়িৰ গৃহে, চৌবে নি মুদৈক দিলে, সি লৈ গৈছিল—দশমকন্ধ এখান। দেখি তাকে লৈ তেনেই উঠি গুচি আহিল।

এটা মানুহে কাপোৰ ধুইছে তোবোচাব আগাবিত। চোট আতঁ আগে যোৱা পোনেই নামিব খুজিলে। বোলে বাপু নয়া নাযাব। সেইটো বৰ নিন্দক। আতঁ লাখুটি মেলি চাই, বৰ দ হয়। তেহে আন পোনে গ'ল। বোলে আব পৰাহে শাস্ত্ৰ আমি নিতিতাকৈ কলু।

আহি মৰ্কন কাঁজিব গুলে বৈচেহি। মহা অকাত্তি ভাৱে সেৱা কৰিছে। ভৈবে পৰা আহি তেলি কুকৰ গৃহত বহিচেহি। পত্নী দাৱাল, মহা ভকত গুৰুজক পাই অকাত্তি সেৱা ধৰি পৰমার্থ লভিছে। টকা এটি, কলু, কলু দি

ভেলা মধুপুৰ

জীৱনৰ কেবলৈ সেৱা জনাই পঠাইছে। তৈতে আই ধাত্ৰ...
 লগ পাইছে। তাতে হুনিশা বহি আহিছে। অত গুৰুজনে
 চিলাবাইৰ অভ্যন্তৰে আচল পাই তোবোচাৰ দখিল পাবহৈ
 হুৱাব পৰিছিল, তাৰ কাথে বলহি। চোট দেৱান মাহুহ
 দি দ্বব কবাই দিলে। তৈতে আছে দোবাত মাছ খাই অনেক
 ভেলা পৰি। তাতে নাম জলিল ভেলা। পাচত চোট
 আতা নাম দিছে মধুপুৰ। তৈতে এবাৰ দিন ঘূৰি ভক্তে
 সমে চোট আতা পাইছেহি। পাই মহাপুৰুষ গুৰুৰ অভয়
 পদত সেৱা কৈলে। গুৰুজনে শুধিলে বোলে বৰাৰ পো
 কেনে পালা? বোলে বাপ আগে আবৰি ধৈলে। ধৰ্মৰ
 কথা কলত উপহাস্তকৈ গুচি গল, বোলে সম্বন্ধ বন্ধ, মিত্ৰ
 বন্ধ, লগ্ন বন্ধ, লগুন বন্ধ, এই তিনি চাৰিত নাই, ভক্তিৰ গন্ধ”
 টকা বজ্জদি তেলিকুৰ সেৱা জনাইছে। ঠাকুৰ চাউল সিজালে,
 ভোজন কৈলে। মুহুৰি কৈ বসি শুধিছে বোলে বৰাপো লক্ষৰ
 দ্বৰ সোমাইছিলানে? তেহে চোট আতা নাৰদী পুৰাণৰ শ্লোক
 মাতি চাৰ্জিচে। স্মৃতিৰিত পাচত ঘোৰা কৰিছে—

নাৰদী পুৰাণৰ
ঘোৰা

“ঐশ্বৰ্য্যভোগৰ মদে মন্ত্ৰহুৱা সৈবৰত, পৰাধুৰ ভৈল যিটো জন।
 যেন জীৰ্ণ পাই সিটো। ছৰ্ঘোৰ সংসাৰে মজি, পহুপৰি হোঅয়

মগন ॥”

এ বাপ! মহা ভাসনিক সি। আপোনাৰ বাক্য পৰীক্ষা।
 কেনেকৈ পৰিব তাকেহে চালে। আগলৈ ভেনে ঠাইলৈ
 নাপাচিব। পাচে গুৰু জানিলে কিবা অসন্তোষ পালেবুলি।

লক্ষৰ অহকাৰ

প্ৰত্যহে সেৱা বিনাই কৰি আহি বিজইপুৰে বহিতে।
 তাৰ পৰা ক্ৰমে আহি গনকুতিতে বলহি। দিনা চাৰি পাচত
 তাৰ তিনি খানি লৈ লক্ষৰ আহি সেৱা কৰিলেহি। গুৰুজনে
 লিখিদি বহিল। বোলে নাহিবি গুৰু আশাৰ এখেটো। এই
 বুলি অহিছে। অত গুৰুজনে ঘোৰা কৰিছে—

“বিতো মহামতি গুৰুজনে হৰিভক্তি পথ উপদেশ
দিয়া দুখময় সংসাৰৰ পাৰ কৰে ।

হেনয় পৰম গুৰু ঋণ শুজিবাক প্ৰতি জানা নিষ্ঠে
অশুভ উপায় নাহি অজ্ঞানিতে পৰে ॥

হৰি ভক্তি দাতা গুৰু ঋণ শুজিবাক প্ৰতি অহঙ্কাৰী
অনেক যতনে মনতে আলোচে মাজ ।

ঋণ শুজিবাক নপৰায় জানি বাহা সিটো ছৰাশয়
উপলা সদৃশ বিনোদৰ ভৈল পাত্ৰ” ॥—তই আমাৰ

বাক্য পৰীক্ষিহে গুৰু ভক্তক জ্বা দি চাহকি কৰি ঋণ শুজ
বোল ? কৈচ যে নিৰ্ঝিবয়, নিবাশা বুলি, হয় নহয় চাঞ
জ্বাদি ; ভক্তি ভায়ে স্তুতি-ভকতিত সন্তোষ নহলে, নকৈলে
মায়াময় সংসাৰৰ বস্তুদি সন্তুষ্ট মনত কষ্ট লগা ?

অজ্ঞানক কৃষ্ণে কৈছে—

“মোৰ ভকতক বিটো দেই নাম দান ।

সপ্তদীপা ভূমিদান হুহিকে সমান ॥

ভূমিদান ফল ভুক্তি হুইবেক পতন ।

নাম দান অপতন যোন্ধৰ সাধন ॥”—তোৰ দত্তি গৰ্জিব বস্ত
মোৰ বৰাপো চাবই কেলই ? আগুনি লক্ষীৰ পতি । বিপ্ৰ
দামোদৰ হৰিজহে, মনত যেন ত্ৰৈলোক্য সম্পত্তি । মোৰ
বৰাপো ভেনে, হুৰিতিৰ কৃষ্ণে পত্ৰ লৈ বাওঁতে দুৰ্ঘোষনে অনেক
জ্বা দিছিল । অহঙ্কাৰীৰ বস্ত এহণ নকৰি, নখাকি, বিহু
ভগা গৃহে বল । তই অহঙ্কাৰীৰো জ্বা বি নচাই, নখাকিল
হস্তে, আমাৰ বাক্যভহে মিলা বল বৰাপো । এই বুলি বজি
ভাবে ভেটিএ খেদি পেলোলে । পৈ ঘৰ পাঞ, সৰ্ব সাই
পুৰি কহে বৰে । পানীত পৰে সৈ কিছু থাকি জুই যেন হই ;
আকৌ উঠি আহে, বিচে ; বাহু অগ্নি এহি, কলহেৰে ঢালে
মিত পোৰে । পানী, মাটি, পানী একোটা জ্বাই নাই ।

বিশুদ্ধিত উদ্ধ-জ্ঞান হবাল। টকা পাচ, ভাব, পাচখানি, বজ্জ
এজুৰিলৈ ভাৰ্যা, পুত্ৰ পৰিলগৈ। .তেহে মহাপুৰুষ গুৰু নব
কৰ্মৰ লোক মাতি পদ মাতিছে।—

“মই হবি চবাচব, মই বজ্জ ভকতব, ছৰ্ব্বাসাব আগে
দামোদৰ একান্ত ভকতে পাই, মোক বজ্জ কৰিলেক, মই হবি
নোহো স্বতন্ত্ৰৰ ॥” ছৰ্ব্বাসা অহবিবৰ আৰ্হিকৈ বোলে মোৰ
তই জোহী নহ, বাখিবও নোৱাৰো। এই ভাব ভেটিএ যা, বৰা
পোত পৰগৈ। তেওঁ বাখিলেহে বজ্জ পা জীৱ প্ৰাণ। আহি
সেই জৰ্যাসৈতে মানুহ পঠালে। গনকুচি পাই চোট আতাক
অনেক কাতব তুতিকে পৈলহি। আতা বোলে মই গুৰুজনৰ
ভৃত্য, দাস, কিছৰ, চাকৰ, নেফৰ। গৃহছে কেমিলে গোলামত
কি কাম? যা ভলকে। এই বুলি একো নবাখিলে।
এইকপে অবতলৈ যাওতেই ছজন গুৰু হেচাতে শৰীৰ পৈল।
কতু নেসামবিলে। দাহ তাপে পৰি শুকাই।

আক এদিন চান্দেসাই দৰ্জিত ৰাজা বোলে এটা দগলা সি
দে শৰুৰদেৱৰ গালৈ। সি আহি চালে গুৰুজনৰ গালৈ। গৈ
চাৰি ছাট কৈ দিলে নি সি। গুৰুজনে বোলে কি কৈলি দৰ্জি?
সি বোলে ৰেনে দেখিছো তেনে কৰিছো। বোলে বিকৈলি,
গুচা ছই হাত। তই কতু প্ৰচাব নকৰিবি; কিহু দিমই।
তেহে গুচাই দিচে নি। তাৰ তেহে চোলাৰ পগন হল।
অনেক কাতব কৈ শৰণ ললে। পূৰ্বৰ চৰ জনৰ জনৰ দেখি
কৰাই ধলে।

আক এদিন ৰাজা বোলে ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত সৰুও আতাক
কালৈ বাবেও কত ভাগৱত শুনাৰ জানে; সম্পূৰ্ণে বহুতে
পাব লাগে আতাক। তেহে বাবুলে বোলে বাবে কত ৰায়ে
মাহেও শুখিলে টাকহ; চৰাই চাৰি পাচ বৰেহে পাবি।
চাইয়েও ভাবাব অতি কিছৰ অতি হৰেহে পাব; সৰুতৰ

কথা এক বৰতে
অৱতৰ অৱতৰ
হৈছে

শক্তি নাই। বাজা বোলে বাপ আপুনি পাৰিবনে? বোলে মহাবাজ পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণেহে পাবে, আমাৰ কি শক্তি আছে? তেহে গুৰুজন গৈ নাম-পাঠ অৱসানে বহুমানী বুৰীক বোলে মাহ কিছু বাটি দে। গুৰু চতুৰ্ভুজ হৈ হুই হাতে খাব কৰিছে, দুহাতে জাঞ দিছে। বুঢ়ীএ বাটি লৈ দেখি দণ্ডতে পৈল। বোলে বুৰী যা, কতু নকৰি। তেহে মাহ নি কাটি তিকি বাবেও কঙ্কৰ মুঠ কৈ সাব গুণ মালা লিখিলে। প্ৰাতসে নিত্যকৰ্ম, স্নান, গুৰুসেৱা কৈ হুই দণ্ডে গ'ল। বায়ুণ পণ্ডিতো গৈছে। বাজা সবাতে স্মৃছিলে কালিয়ে কৈছিলো আনিচাহকনে? বোলে মহাবাজ, ঈশ্বৰালি কৰ্ম মনুষ্যৰ কাৰ শক্তি আছে? গুৰুজনলৈ চাই বোলে বাপ আপুনাৰ কালে পাৰিবনে? বোলে সজ মহাবাজ, যি পাৰি শুনাৰ লাগে। তেহে গুণমালা গাই শুনাতে। দেখে বাবেও কঙ্ক সম্পূৰ্ণ উঠিছে। বাজা বোলে পণ্ডিত চা এতিয়া। বোলে বাবমাহেও নোৱাৰিহে ঈশ্বৰেহে পাবে; শঙ্কৰে দেখো হুই দণ্ডে শুনাতে একা বাবেও কঙ্ক? আৰা দেহো ঈশ্বৰ? পাছে টকা, বস্ত্ৰ, ভাৰ, সাজি ফুল, চন্দন দি ঈশ্বৰ বোধে মানি সেৱাকৈ পঠালে। বায়ুণে দেখি হেঠ মাথে তুচ্ছহৈ অধোমুখে ব'ল।

গুণমালা বচন।

আক ছোট দেৱানে জন্ম পুৰানৰ শ্লোক পালে। পাই জীশৰকদেৱৰ হাততে দিলে, বোলে বাপ ভাজি পদকৈ দিয়ক। গুৰু বোলে মহাবাজ অত কৰিব নপাৰিব! তবতে কৰি দিয় বাক। এই বুলি বিদায় লৈ আহিল। গুৰুজন আহিবৰ শুনি চোট আতা, ঠাকুৰ আতা, আমো ভক্ত সব গৈ সেৱাকৈ বাৰ্তা লুখিছে। গুৰুজনে বোলে বৰাপো জন্ম পুৰানৰ শ্লোক পাবি বজা কিছে। পদ কৰি দিয়া বক। বোলে বাপ কি কৈ কৰিব? বোলে কিয়, আমি দেহো কৰো একা? বোলে আপুনি কৰে ঈশ্বৰ শক্তি। বোলে দেৱানৰ আত্মা কৰে ঈশ্বৰ

কবচবাক্য

শক্তি ? নিশ্চয় পাবিবা। তেহে গুৰু বাক্য শীৰে ধৰি আনি কৰিলে। অংগু মাথৱৰে পদ তিনিশ কৈলে। ই দিকি কৈলে তিনিশ। দিলেনি। গুৰুজনে চাই বোলে তেও বোলা, মোৰ ঈশ্বৰ শক্তি নাই ! তেহে খোজা বাজা বৰ্জি পাত্ৰ ভুকুকাত হাতী ভবোৱা আৰ্হি কৈছে পুৰাণৰ পুৰাতন আৰ্হি—বোলে আমি বঢ়াবহে পাবো, টুটাব নোৱাৰো। তুমি হুশ দীৰ্ঘ সবে পাবা দহো ?

আক বামুণৰ হিৰাই, পৰাই, মেৰাই, মকৰাহি, বাম ভট্টাচাৰ্য্য আহি গৈ থাকে হুই তিনি দিনে। এক দিনা গুৰুজনে বোলে আপুনা সবে হৰি কথাৰ আশেই আহানে ? নে আমি মানকৈ অৰ্য্য বস্তু খান দিও তাতে আহা হক ? বোলে মানতো অহা নাই, হৰি কথাও শুনিবৰ মন নাই। যাইহে তাৰ স্বাদ একো নেপাও। বোলে একুটি হৰি গৃহক গৈ যাৰ যি আছে গৰি গুণ গাবা। ইহ পৰলোক প্ৰীতি স্বাদ পাবা। পাচে গৈ সেইকপে কৰি গাইছে, নেপাই। এদিন কেউজনে স্মৃতিবলৈ আহে। চোট আতাত গনকুচিৰ তে গৈছে। জীৱাম আতা সৈতে লগ পাই স্মৃছিলে, বোলে ভোমালোক কলৈ যোৱাইক ? বোলে শঙ্কৰ ঠাই লৈ এক কথা সোধো গৈ। কোৱাচো কি সোধাগৈ ? বোলে তুমি কি কৰা, নজানা ? গৈ আকৌ স্মৃছিলে, বোলে নাম পাব দিছিল স্বাদ পাখা বুলি ; নেপাও দহো পাইছো ; তাকে সোধাগৈ। বোলে ভোমালোকৰ দৰত পাই নোদোৱা ? বোলে, হুই চাকি জনীও বিৰাও। দাসীহে দোহে। বোলে কিহত ? বোলে কৰিয়াত। বোলে মেচাকা ? বোলে চাকি চকত থই খাও তেনি হুৰাবে। বোলে সেই চুলা, বোৱা, চাকনি, চকএ স্বাদ পাইনে ? বোলে কিয় পাব, বোৱাহে পাই। বোলে নামৰো সেই ; গুৰু হুখে স্মৃতি দাখি দাখা সবে পাইছে সেই গৃহহেহে

পাব খাব; তুমি পাবা কিয়? তেহে বোলে আবাই কবিয়ে
এই সিধান্ত! তৎক্ষণত কবিব গলে। চকুঠাৰে চাই কিবি গ'লগৈ।

আক একদিনা গুৰুজনৰ বস্ত্ৰ খানিত মল হ'ল। দ্বাদশী
সবত কলে কাণ নকৰে। তেহে চোট আতা খাব আনি
জোঁকৈ প্ৰাতৰে আহি ধনু খন্দাৰ কাথে সিজাই ধুই দিলে।
দেখি গুৰুজনে বোলে বৰাপো তোমাক এনে বন কোনে কবিব
দিএ! বোলে গৃহস্থৰ দাস গোলামৰ বনেই আমাৰ।

আক এদিন আই গোসানীএ বোলে তোম্ৰাৰ বৰাপোন্ত
বিশ্বাস, স্নেহ, আদৰ-সাদৰ। আমাত, পুত্ৰ, ভাতৃ, কাতো নাই,
চালো। আক বিস্ত খানিও দি থই ভাঙি চিঙি ঢুকাই নিছে।
তিনটি ছৱা চোটা, আগলৈ নালাগে যেন। তেহে একদিনা
গুৰুজন কৈসলাতে আহি বহি আছে স্নান নকৰি। গোসানী
ওলাই বোলে জল ঢালক বেলা হ'ল। বোলে বৰ অকাৰ্য্য হ'ল
আজি। বৎস এটি গৈছিল, কোব মাইলোঁ। মৈল, কি হব, কি
কৰিম? আএ বোলে প্ৰাচিত্ত হৈ বৰ সভা ভোজ দিয়া হক।
বৰ সোমাৰ নোৱাৰে তেনো এতিয়া আক। তেনেতে ছোট
আতা পাই সেৱা কৈলে জীৱাম আতাৰে। বোলে বৰাপো,
এনে হ'ল আজি। বোলে বাপ, সেই পাপ দোষৰ হৈ মই যাম
নৰ্কলৈ, উঠক স্নান কৰিবলৈ। তেহে বোলে বমানন্দৰ মাক,
চা এতিয়া। মোৰ বৰাপোহে নৰ্কলৈকে গা হ'ল। তঞ
ভাৰ্য্যা-পুত্ৰ দোষ পাপ ল চাৰি গৃহ সোমাৰ নিদিয়! বোলে
বৰাপোহে সকলো বিশ্বাসৰ দেখিলি এতিয়া?

ভক্ত পবিত্ৰ

আক হৈদাহ বনিয়া আঁঠৈ বজত সুৰ্গৰ বিচিত্ৰ বন কৰে।
বমাচ কবিতৰ একালে নেৰে। বখাই সোটাং পুৰি সেৱকত
লগায়। গুৰুজনে অৱণ কীৰ্ত্তনত কঠ খানি মাৰি তপবাই
ধনু দেখি আঁঠৈ সবে অহুৱা কৰে বোলে কবিতৰ ফাল নেৰে,
ইজি মাৰি ফালি লয়। ভাব কঠ বা ধন কোঁল? তেহে

হৰিাস বহিলা
আতে

তুনি আঠৈ সৰত গুৰুজনে সুধিলে বোলে বেহাবে নিয়া জগবতে
 টকা কিছু ধাবে ভবা হ'ল, এতিয়া গলে ধৰিব, কাৰ কি টকা
 মহা হাতে আছে দিয়াইক। পৰে দিম আমি। পাছে যাব
 দহ, বাব, সোল, কুৰি আছে তাৰে আদ খানি কলে, মোহ
 মায়াত থাকি। গুৰু অন্তৰ্য্যামী বোলে বাক। তেহে ছজন
 ভক্ত পঠাইছে বোলে হৈদাহত কোৱাগৈ। বায়ুৰ জগবত
 চাৰিশ টকা ভবা হ'ল ধাবে। সেয়ে ধৰিছেহি কি
 দি বাখিব পাৰে সুধি আহাগৈ। গ'ল। পালত গুৱা
 শবাই দি গুৰুজনৰ গুৰু সেৱকৰ বাৰ্তা সুধিছে। কলে
 বোলে টকা চাৰিশত ধকৱা ধৰিছেহি! গা ধুবকে নিদিএ।
 তাতে পঠাইছে বোলে কি দি বাখিব পাৰে। ৰূপ
 চাই, ছশ হ'ল। খাক, মণি, তাম, কাঁহ, পিতল ওজ
 কৈ হ'ল ছশৰ বাব। বোলে আকে নিয়া। দি
 ভোজন কৰক। কালৈ গক, মহ কাপৰ বিকি যি পাওঁ
 নিম। বোলে থাওক, সুধি যাবহে দিছে। গ'ল। পাছে
 বাতি নিজা নাহিল। খেদ কৈ চটকটাই পুৱাল। পুৱা
 কৈসালত বহি গুনিছে, গক, মহ, দাস, দাসী, বহু এৰি
 বিকি ভাৰ্যা পুত্ৰকো যদি সুজিব নোৱাৰে। গা বিক্ৰই
 গৈ গুৰুজনক একদাব লাগে। স্নান কৈ খেদেৰে গৈ
 প্ৰসন্নতে সেৱা কৰিছে। গুৰুজনে বোলে কি পাল।
 বোলে বাপ, টকা হ'ল ছশ, ওজকৈ হ'ল ছশৰ। গো,
 মহ, দাস, দাসী, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, বিকি যি পাওঁ দিও পৰে।
 বোলে পে স্নাত কি মনেৰে আলচি ভাবিছিল। বোলে
 নাটিলে সিও হব। তেহে গুৰুজনে প্ৰেম স্নেহত পদ
 মাতিছে—

“গুৰুজন হিয়া এৰি বাটবাক হুৱাবা হবি,

লবাই স্নান পাওঁ প্ৰেম অৰি।

একবাৰ গজা দেবী পৰশিলে হৰি পাও,

ততো হুহি ভকতৰ সৰি ॥”

ভৈলোহৌ বশু মই তোমাৰ ! শুচিৰ কাণে শূদ্ধা নবাই ধাৰ ।
কৃষ্ণ বেনেকৈ গোপীৰ ভক্তিত বশু হ'ল আমাকো হৈদাহৰ
ভক্তিএ বশু কৈলে । বোলে আঁতৈ সব, দেখি চাৰি,
তেহে চিন্তক লেখি । কত পৰাত অশূয়া কৰা । বক্ত
সুবৰ্ণ, গক, মহ, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, তাম, কাঁহ, দিও দেহা
অৰ্পণ উছৰ্গা কৈলেগৈ । তোম্ৰা সবে অৰ্কেকবহে কলা-হক,
দিম বোলাতো ?

আক বছৰি যাব লাগে বাজা ঠাই সূতা শোখোৱা
বাবত, তাস্তিৰ । তুলি লৈ গৈ পালেগৈ । বাজা আগবাঢ়ি
গুৱা শবাই দি শূখিলে বাৰ্তা । কলে বোলে বাপ, শাজ
অনা হৈছেনে ? বোলে মহাবাজ, হৈছে । দিলে । পঢ়াই
চাই দেখে ভক্তিতা নহই । বোলে বাপ দহৌ ভনিতা নহয়
আপোনাৰ ? বোলে আমাৰ ছাঁতে এজন পুৰুষ আছে,
তাৰাহে কৰিছে । বোলেনে দেখো দহৌ অহাত ? বোলে
নাহে ; তাৰা নিৰ্ব্বিয়য়, নিৰ্ব্বিকাৰী, নিৰপেক্ষ, নিৰাশা,
নিগুণ, নাহে । এদিন দেৱানে বোলে তোম্ৰাক আমাৰ দদাজে
ভাগৱত পুৰাণ চৰ্চ্চাই শুনে তাৰ ভিতৰতে বোঙ্গী এটা
আছে কৈছেনে ? বোলে নাই কৰা । ভেনো শূখিৰ ।
শুক পৈ বোলে মহাবাজ, তোমাৰ ভিতৰতে বোঙ্গী এটা
আছে হয়নে ? বোলে, আগৰে পৰা আছে হয় । বোলে
তাক পোহাৰ তো একো নাই, খেদি পেলোৱা । তেহে
খেদালে বাজা । হুহুএ কলে বুলি বাজা জামি বোলে
বাপ, আপুনাক ঈশ্বৰ বোধে মানিছে । ভিতৰতে বহুটা
নাৰে বৌদ্ধ এটা খেহে, কৈছেনে ? বোলে নকয় । তেহে
ঈশ বোলে মহাবাজ, তোমাৰ গৃহে হুহু নিকানী এটা

বজাৰ পুৰত
বোঙ্গী

বৌদ্ধ নিকানী

আছে হয়নে? আমি নহলে মেল দিএ। কাক চিন্তে? বোলে বাপ, আপুনাৰ দৰে এক ব্ৰহ্মক হে চিন্তে অনাচাৰ নাই। বোলে মাতাচোঁ। পাচে মতালে। বোলে জ্বৰ, জুয়াৰো যাব। বোলে ধৰি গতাই আন। গুৰুজনে মতাত নাহে কিয়? ধৰি আনিলেগৈ। গুৰু ভাগৱত পুৰাণৰ শ্লোক সংস্কৃত দি সোধে, কাক চিন্ত, ধ্যানকৈ পূজ? সি বাবেপতি কয় বোলে হামু এক ব্ৰহ্মক চিন্তে। গুৰু বোলে ই বৌদ্ধাচাৰ খেদি পেলোৱা। ৰাজা গতাই খেদালে। সেই ঋত্বে গৈ গুৰুজনৰ পাচত খেৰ পূজি সাজি চিলাবাইৰ মূৰ্ত্তিকৈ খৰিকাবান হানি হেৰা দিলে। আৰ্হে কুৰি সোবয়বতে গুৰুজনৰ আৰ্হে বৰ্ষৰ পাচত চলিবৰ ভূ পাই। ধূলা পৰ্বতৰ কাখে গৈ পোৰা বাসা দিলে। অনেক বৈদে চাব জুৱাইলে, পুৰি শুকাই চলিল। আক গুৰুজনে বৃন্দাবন, গকুল, মথুৰা, গোবৰ্দ্ধন, যমুনা, এই সৰ্বৰ কথাটকৈ থাকে চৰ্চা কৰি। ৰাজা শুনি এক দিনা ধৈলে ৰাপ, কৃষ্ণক দেখক। বোলে বাক, কিছু মাহ চাউল, উপাধি কৰা সাৱধানে। তেহে কৰি দিলে। ইকাদশীত হৰিষে পাতি-ধূপ, দীপ, লগাই পূজি ধ্যানকৈ আছে। তেহে ছপৰ চাই দণ্ডমানত গোপ-বালক খেদু, বৎস, সমে ওলালহি। শিজা, বেণু, বেত, বেৰটি, বংশী, মৈৰাপকা, চৰা, চলনা, পাকনি, চাঙনি, দিব্যৰূপে দেখা দিলে। ৰাজা দেখি বিস্ময় হৈ চাব জুৱাৰি চেপেটা হল। গুৰু নম্ৰ হৈ নমিলে, তাৰা সবেও নমিলে, প্ৰসাদ উপহাৰ ললে। আজ্ঞা কৈলে গ'ল জাতাই অন্তৰ্ধান হ'ল আগতে। ৰাজাৰ সোম সিহৰি প্ৰেম জ্বৰি ধৈলে কম্পমান হৈ। আক ৰাজা বোলে বাপ, ভোজন কৰোতেই ধৈৰ তিনিও ছোৱা দশৰ শুনিবলৈ পাক হ'লে। গুৰুজনে বোলে বিপ্লৱভিত্ত সব আহে শুনক। বাবুখে বোলে মহাবাহু, ভোজন এককণ্ডে হয়, দশৰ বাহ জ্বাহেও

যজ্ঞৰ দ্বিত্য
কৰ্ম

কৰ্মৰ ভোজন
কৰোতেই দশৰ
শুনিব লগা

টানহে শুনাবলৈ। ঈশ্বৰ শক্তি হলেহে পাবে। মনুষ্যৰ শক্তি নাই। : বাজা বোলে বাপ, কোনে শুনাব দাসক ? গোলামৰ মন গৃহস্থেহে পূবে। বোলে বাক, কাঁলে ভোজনত পাৰি নিকি চাব লাগে, ঈশ্বৰত ভৰসা কৈ। বায়ুণে বোলে কেনেকৈ শুনাই চাওঁ, লাজহে হব, মুহূৰ্ত্তে। এ ছোৱাকৈ টান, আচক তিনি ছোৱা, বাজা লাজহে কৰিব। আমাৰো সোনকালে আহিবাইক, হাঁহি লঘু কৰিম। গৈ গুৰুজনে নাম পাঠ কৰি ভোজনকৈ সবেও শুলে অষ্টভূজ হৈ পাত তিকি কুটি নিমিত্ত কৃষ্ণৰ লীলা মালাৰ সংক্ষেপে কৈলে তিনিও ছোৱাৰ। বিহানে শৌচ, শুধি, স্নান, গুৰুসেৱা, নাম, পাঠ, ভাগৱত, ভোজনকৈ গৈ বাজাৰ ভোজনতে শুনালে। বায়ুণে দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। বাজা সম্ভাৱ হৈ স্বপ্নান কৈ বস্ত্ৰ টকা দি আগবাঢ়ি পঠাইছে।

আক খগেশ্বৰ সন্তাসী আহিল বাদ কৰিবলৈ পণ্ডিত। বিচাৰি, কপিলা উপৰে শাস্ত্ৰ তাৰ ওপৰে উঠি। গুৰুজনে পাই বোলে কেনে ব্ৰহ্মচাৰী! গো, শাস্ত্ৰ, আৰ উপৰে চৰি ফুৰা? বোলে গো, শাস্ত্ৰ, হামু সবে ব্ৰহ্ম, কিছু দোষ নাহি। ই বাম লিগিৰা আছিল, বোলে হামু কে? বোলে ব্ৰহ্ম। তেহে গুৰুজনে চকুত আৰ দিলে, বৰ ভুকু মাইলে হিয়াত। বেকবেকাৰ ধৰিলে। তেহে গুৰুজনে বোলে গৰু, শাস্ত্ৰ, ভূমি হামু, আদি ঈশ্বৰ, ব্ৰহ্ম। ব্ৰহ্মত ব্ৰহ্ম দাঁড়িলে কিছু দোষ নাই। তেহে লাজ অধোমুখ হৈ গুচি গ'লগৈ। বাজা তিনি প্ৰশংসা কৈ গুৰুজনক হাস্যে ব'ল।

আক গুৰুজনে গকুল, মথুৰা, দাবকা, বৃন্দাবন, গোবৰ্দ্ধন, বাৰেন কন, কালিন্দী, বন, বেহু, পোণ, গুপ্তী এই সৰুৰ লীলা চৰিত্ৰ সদায় কৈ থাকে। বাজা বোলে বাপ তুমি ভেকুলিৰ পায়ল, বকিৰৰ সঁচনিবি, খোৱাৰ পৰ্যন্ত কৰা, বন, জিহুৰ

খগেশ্বৰ
সন্তাসীৰ বাদ

অবৃত্ত ইচ্ছা মন দৰে মোৰ অৰম পাণীৰো চিন্তা গ'ল। তবু
 মুখ পৰ্ব্বত জাগ পাই গিয়াব পাৰো নিকিন? গুৰু বোলে
 বজ্জকৈহে দেখাব পাৰি। পৰতে বোলে বাপ, তেনো যকগৈ।
 আমি ততে বাবেও মড়লক সূতা সৈতে গতাই দিঞ কবক
 যাই। তেহে আহি ন দিনে পালেহি। পুৱা শুনি চোট
 আতা ঠাকুৰ আতা আহি সেৱা কৈলেহি তেনেতে অনন্ত
 কন্দলীএ উজানতে দশম, মধ্য শেষ পদ কৈ দি সেৱা
 কৰিলেহি। গুৰুজনে চাই বোলে বায়ুলী পুতেক, হই টোকৰ
 মাইলা বেল শিবত নটপল, ভক্তিপৰ হ'ল বশ্ব, যুদ্ধত কৈলা
 দীৰ্ঘ। বোলে বঢ়া পো, মই আগ, গুৰিএ ধৰো, তুমি উঠা
 মাজত। সাৰ কাটি গুৰুজনে কৈলে হৰিবংশ মিঞ দি
 কৰ্ম্মীহৰণ, কুক্লেদ্র, চোট আতা বাজমুই। তেহে
 মহাপুৰুষ গুৰু বাবেও মৰল চপাই, বুঢ়া গোপালো এজন।
 সূতা গোটাই বনকালে বজ্জা, বগা, কলা হৰিদ্ৰা, মৌজ,
 কাহ, নীল, গোঁব, শ্ৰাম বোলাই ছকুৰি হাত ঘৰ কৰালে
 কাপৰো ছকুৰি হাত বাটি কৰালে। যত যি বগা কলা দিয়ালে
 ব তুলি চলাই মেৰাই শাল তুলি সেই দিনাই চাৰি
 আঙ্গুল বোৱালে। সেই ক্ৰমে নিতে আহি গৈ বোৱাইছে।
 বজ্জিয়া জানে গৈ কুমাৰ কুহিত পৰি কোটা জানে দি বৰ
 পেটাত পৰেগৈ। সেই জানব কাখে ভীমা বায়নৰ গৃহ।
 তেওঁৰে পত্নী জন্মৰে চাকুলী, বহি নেৰি পাৰ্জি কাটি নাম লৈ
 থাকে, যতবতে ঘোঁৰা তোলে, খেএপতি শলাগে "কুক্লেদ্র"
 তুমি এফু দীৰ্ঘ ছখহাৰী। তকত আকে মুখ্য কৈ অনেক গাৱ।
 বাটতে বাঁহ একুপী আছে, জেজত ধৰি গুৰুজনে একেৰি বৈ
 নিতে শুনে। নাম লুতী কপাল পুৰুষ ব্যৱটক এবিন স্বৰ্গত
 বোলে চাকুলী উঠ। বোলে বাপ, মই জন্মৰে চাকুলী,
 কেনেকৈ উঠিম? বোলে উঠায়ে, বুলি হুই হাতে ধৰি পাঞ

অনন্ত কন্দলীৰ
 দশম বচনা
 শেষ

জীৱাবল্য

জন্মৰ পোষ
 ক

ভৰি দি পোন কৈলে হাবে হাবে মৰমবাই গ'ল, চাকুলী দিয়া
কপ হ'ল। নে দেখিলে আক গুৰুজনক, বৰ পুত্ৰ বমাই নাম
ধৰি বোলে উঠাচো বমাই বাপ। তেহে বায়নে বোলে
কতহে দহৌ মাত ? জুই ফু দি চাই দেখে দিব্যকপ। বোলে
কিকৈ এনে হলি ? বোলে মই অত কব বুজাবোঁ। গুৰুজন
ঠাইতহে কম, পুত্ৰা নিবা। পাছে প্ৰাতৰে স্নানকৈ মাহ
চাউল বস্ত্ৰ লৈ গ'ল। গুৰুজনে দেখি অন্ন হান্ধকৈ বোলে
বায়ণ দেখো আহিছা ? বোলে বাপ, চাকুলীএহে আনিছে।
আজি নিশা দহো মাতিব দৈলে, উঠি জুই ধৰি চাও দেখো
এনে হৈ আছে। বোলো কি কৈ এনে হলি ? বোলে
গুৰুজন ঠাইত কব পাবো। বোলে চাকুলী কচো। স্বপ্নত
কৰা ক্ৰমে কলে। তেহে গুৰুজনে বোলে ছদ্মকৈ চাকুলী,
মই নহও, গুণ লুভী হৰি—

“হৰি গুণ গাব ভাই কৰিয়া উৎসৱ।

গুণভেসে তুষ্ট গুণ লুব্ধ মাধৱ ॥”

নামত তুষ্ট হৈ তোক পোন কৈলে ঈশ্বৰে, চাৰি জন্মে ইবাৰ
সাৰিবা, এই বুলি ভাণ্ডি পঠালে।

আক একদিনা বোলে বৰা পো এটি গীত কৰা। বোলে
কেনেকৈ ? বোলে পাৰিবা কৰাই আমি কৰিছো দহৌ ?
বোলে আপুনি কৰে ঈশ্বৰ শক্তি। তোমাৰ জানো
নহয় ? কৰা। তেহে গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি কৰি দিছেনি—
আসোৱাৰী—

“বে মন হৰিকহো চৰণে শৰণা,

নিকটে দেখহ নিজ মৰণা ॥”

চাই, তেও বোলে ঈশ্বৰ শক্তি নাই ? একো বোতা নাই
দহৌ একা ? অহা বোতাকৈ কপৰ বোতাইছে। এদিনা
গা কিয় ? বোলে কৰাপো বোতা আমি কুৰি ৫। বোলে

কুন্দাবনী
কাপৰ

মই কি কৈ বোৱাম ? বোলে দহোঁ আমি বোৱাঞ ? বোলে
আপুনি বোৱাম, ঈশ্বৰ-শক্তি, আমি বোৱাম কেনেকৈ ? বোলে
বোৱা, তোমাৰো। পাৰিবা। গুৰুৱাক্য বাধি গৈ চাই,
ভোজন বেহাৰ পৰিছে। মেলি চাই কিছু ভেট্টি হৈছে,
পোনাই এজলৈ বোৱালে, আহি সেৱা কৈলেহি। বোলে
বৰা পো, কাপৰ কি পৈল ? বোলে কিছু তেৰি হৈছিল
মেলি মেবাই বোৱালোঁ, এবগত হ'ল। গুৰু বোলে তেওঁ
বোলা মোৰ ঈশ্বৰ শক্তি নাই। মই জানোঁ, মোতকৈ বঢ়া
তোমাৰ। তেহে কাপৰ হ'ল হমাহে তিনিকুৰি হাত, ব'ল
তিনিকুৰিটুটিল। জাপি, জপা বান্ধি থলে। শুনি তাস্তিকুছি
গনকুছি, বাউসীয়া, সুন্দৰী, বাবাদি, বায়ুণা, দতকুছিয়া,
পাটকিয়া জাতিবমন সবেও প্ৰাৰ্থনা কৈ চাবলৈ ধৈলেহি।
তেহে গুৰু এটলীয়া চাক্ৰকৈ নবীন ঢাৰি পাটি পৰাই হৰিছে
বৈ কাপৰ মেলি দেখালে বাবেবন বৃন্দাবন, য'ত যি লীলা
খেলা সবাকৈ নাঞকৈ দেখালে, আখৰো হৈছে মাতিব পৰাৰ।
দেখি ৰাজে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে এই কাপৰ ই বৈকুণ্ঠৰ,
বোৱাজনো পতি ঈশ্বৰদেহ, মনুষ্যৰ বন ই নহয়। টকা
শিকানি দোৱানি কৰি দি সবে সেৱা কৈলে, জাপি থলে পুনৰ।
আকৌ চন্দৰী-দাসী নাছিল, ভিকালৈ গৈছিল। গধূলি
গুৰুজনে বোলে বুৰি আজি কাপৰ সবে চালে, তই
নেদেখিলি। বোলে মোকো কালৈ দেখাৰ। বোলে জপা
বান্ধি থলু ভোলৈ মেলো আকৌ ? বুৰীএ বাগকৈ বোলে
ভোমাৰ বোকোণ্ডা ধান খালত ব্ৰজন্তে চিৰিবে কোব এটা
মাইলোঁ, তাৰে ৰং চাবা নাইচো ? কৰ দিয়ানে বাধাৰে
গোকুল বৃন্দাবনৰ কৃত্য ? গুৰু বোলে হা হা বুৰি, মনে মনে
থাক। দেখা, বুৰী গুৰুজনেক ভোলা কোলা বোকা বয়সেৰে
সুৰী মাফুৰ সম, পুৱা সেই ভাবে চাক পতাঁই যেনি দেখালে।

চাই বুৰীএ দেখে ভাস্কৰ বটকেহি ঘাটৰ ক্ৰম লবিল। চাই দেখা বটৰ ক্ৰম লবিল। বয়নাৰ বামেহে লাগিল। কিয়? শুক বিমৰ্শকৈ বোলে বুৰি হুই ভুলিলে।। ছদ্মনা শুক কাপোৰ বোৱায় বুৰীএ দায় ধৰে, বুৰী বৰ ভূপা' তেহে কাপৰ জপা বান্ধি থলে।

আক বহুৱা সাই আঠৈ শুকজনৰ গক এগাব হালি বাখে। নিতে শুধা হাতে নাহে, খৰি পাত, মাচ, কহু, ঢেকিয়া, টেঙ্গা আনি শুকজনক দি ভক্তত দ্বাবে পতি দিএ, খায়। গককে মহ, ডাহ, জোক, পোক, ঘাহ, পানী জ্বা কৰে। আঠৈ সবে শুকজনে যাৰ যি চলে দিএ। এসন্ধ্যা খাই দেহ প্ৰবৰ্তাই, সমূহত ভাগটি থয়। আক এদিন ছপৰ নিশা আন্ধাৰ ৱষ্টি জল, জঙ্গল, পঙ্ক, মন বুঝি শুকজনে বোলে বুঢ়া বাম খিৰামড়লৰ ত'ৰ পান কিছু আনাগৈ, বটাত নাই। বোলে সজ বাপ। তেতিয়াই গ'ল। পথে এটা বাঘ ভেট হ'ল। দেখি বোলে বুপা, তোক কৰ্তা পুৰুষে শ্ৰদ্ধিছে, আমিও সেই পুৰুষৰ বাক্যত আহিছো, কি কৰ এতিয়া? সি শুনি আন্তবিল, কিছু গৈ ভৈচ ববাত পৈল গৈ। তাতো কলে সেই দৰে। সিও একাল হ'ল। পথাৰতে গৈ পালেগৈ গৃহ। মবলে দেখি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। এই নিশা কিয় আহিছা। কি হৈছে? বোলে শুকজনে পান খুইছে। দিলে। লৈ আহি দিহেনি। শুকজনে দেখি বৰ খেদ কৈলে। ভোমাৰ মন বুজি সেই কুটনি কৈলোঁ, হুস্থিখিাও, গৈ বৰ হুখ জয় পালা। পবন সন্তোৰ হৈ বোলে ভোমাৰ কীৰ্ত্তন কুশল হ'ল। এই শৰীবেই যাৰ পবা শক্তি হ'ল। তেহে আৰু অহঙ্কৰে উঠাৱণ একাদশী উদ্ভাবে পতি ভকতৰ ধূলা লৈ বিদায়কৈ শুকজনত প্ৰাৰ্থনা কৈ নাম পাঠ নাই শুনি, হৰি পূৰ্ব কলাতে বাম বাম কৈ কহু সৈন্ত উৰি গৈল। ততে

শুকনান আভাৰ
বৰ কৰ্ম আক
পুৰানকন

দেখি গ'ল গ'লকৈ ছহি লগালে। গুণ তুনি ওলাই চাই
দেখে ছই, দৃষ্টি পালেগৈ। বোলে বাম হবি অহা যাক। তুনি
আহি অভয় পদত শিবদি সেৱা কৈলেহি। বোলে পাচলৈ
ধৰ্ম সেৱকত বাদ পৰিব, সজাটি এৰি গ'লে সজ। তেহে
বাম কৃষ্ণ, স্তম্ভি গুণজনলৈ শিব কৈ গ'ল। সকলো দেখি
আশ্চৰ্য্য অন্তত হ'ল। বোলে এইহে সেৱা ধৰ্মত বল। গুণ
নিয়াই কাঠ সহকাৰ কৰাই শৰাই সিধা, জল পান দিলে।

ধৰ্মবস্ত্ৰ হিতি

আক একদিনা বাম বাম গুণ, চোট আতা, ঠাকুৰ
জাতা, বলোবাম, ত্ৰীবাম, পৰ্ম্মানন্দ, গোবিন্দ, জাতিবাম,
কালিবাম, বাকলি পো বাম, এই সবে সৈতে জুৰত নিশা
সুধিছে গুণজনত, বোলে বাপ, এই ধৰ্ম বস্ত্ৰ কত বৰ
পাচলৈ? বোলে মোৰ বৰা পোত, ছই নাতিত আৰা সবৰ
আজ্ঞা দহ বাহু জনকৈও ধৰিব, জ্ঞান শিক্ষা বোধ লৈ
অনেক তাৰিব তৰাব। বোলে বৰা পো আক পূব
দেশৰ ছই ব্ৰাহ্মণ আমাৰ পিছত আহিব, জাহ্নু পৰাই
জ্ঞান কৰা। আজ্ঞা নিবাজ্ঞা, ভাগৱতী ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তাই জীৱ
নিত্যবিব, আক বেল গাহে ধূৱাহাটত মদন গোপাল থৈ
আহিছে। কৈ দিবা, তানে আজ্ঞা লৈ অনেক শাখা
বাঢ়িব আক আমাৰ দমোদৰ হস্তে আজ্ঞা ধৰ্ম লৈ দহ
বাহু জনেও প্ৰবৰ্ত্তাৰ ভাগৱতী অন্তবৰা, আক উজানবতে
এজন পুৰুষ আহি শুদ্ধ একমন্ত্ৰ ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তি অনেকক
প্ৰবৰ্ত্তাব, মহাজ্ঞান দিয়া অনেক জীৱ নিত্যবিব, মহা যৌতহৈ
অনেকে ধৰি তৰিব।

মদনগোপাল
দৃষ্টি

দামোদৰ

পতনমন্ত্ৰ
বাম দুটি
বনৰীত বৰা

আক শীত কবি মোটাই লিখিলে বাবেও কুৰি, কৰলা
পান্ধলে নিলে আৱৰাবলৈ, চতুৰহাবন পোৰা বতাহত বৰ
পোৰাত পুইলে। গুণজনে বেন-কৈ বোলে বৰা পো,
অনেক প্ৰবৰ্ত্তি শীত খাৰি কৈলো, পুইলে। শীত কিছু কৰা,

আমি নকৰোঁ। আক .তেহে জীমাত মেৰে শুক বাক্য ধৰি কৰিছে। আতৈ সবৰ যুথত বোৱা আগে গুৰি বিহা গাৰি ক্ৰমে দি মাজত চোট আতাই গীত কৈলে নকুৰি-এখাৰটা বৰগীত, ছয় বসে, চোৰ চাভুৰী।

মাথমেৰে
বৰগীত বচনা

বৎসৰ উদানে কাপোৰ সোধাবলৈ গৈছে বৃন্দাবনীয়া। গৈ পাই নিশা বহি নিত্যকৰ্ম নাম পাঠ কৈ 'গল চোট বাক ঠাই। বাক্য গুৱা শবাই থৈ সেৱা বাৰ্তা সুধিছে। কলে, বোলে বাপ, কাপৰ হ'লনে? বোলে হ'ল, অনাইছে। পাছে বাক্যক সাৱধানে হৰিচে থৈ অভ্যন্তৰে চাকী চাৰি পাতি বস্ত্ৰ পৰাই মেলাই সুবৰ্ণ লকৰে দেখাই চিনাইছে বাক্যক যাৰ যি মূৰ্ত্তি। বৃন্দাবন বাবে বন, গকুল, মথুৰা, দ্বাৰকা, গোবৰ্দ্ধন, যমুনা বদ, দশ বাণ্ড অৱতাৰ, গোপ'গোপী, ধেনু, বৎস, শিশু দেখি চাই বাক্য আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। পৰম সম্ভাৱ হৈ টকা এশ, সোনা চাই টকা, বস্ত্ৰ এজুৰি। দিগ্‌বিজয় কৰাত অনা যুধিষ্ঠিৰ যজ্ঞৰ বাসুদেৱ মূৰ্ত্তি দিছে। এশ কুৰীয়ায়ে এশ টকা, এক বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে, সামৰি থলে। বাক্য বোলে দদাক কালৈ দেখাবনি। পাচ দিনা নবনাবায়ণে শুনি বাত্ৰা সাকোঁ কৈলে আহক আনক বুলি। গৈ নি ভিতৰে চাক্ৰ কাপৰ পাতি পৰাই দেখাই চিনালে সেই দৰে। বাক্য দেখি সেইতে বিক্ৰতি হৈ বোলে ই কি মনুষ্যৰ বন। সাকাত সেই কুক বৃন্দাবনেই হৈছে, শো, বৎস, ধেনু সমে অনেক ভাৱ সান্ধি টকা বস্ত্ৰ দিলে, বাদৈ সবেও দিলে। বস্ত্ৰ সামৰি থৈ আহিছে। বাক্য সম্ভাৱ হৈ ইখৰ মানি, বোৱা-মাৰি পশ্চিমে, মানহৈ বৰিমে, ভোবোচা উভবে, ভেলা। পূবে চাৰি ইঁদ সীমা কৈ অষ্ট দশ নাৱক্যৰ বস্ত্ৰবস্ত্ৰকৈ দিলে, বিমে সৈতে পূৰ্ণ মাৰি কাল কৰাই শতে সবে। তাকে বৈ ভোবোচা উভবে।

বাক্য
বৃন্দাবনী
কাপোৰ সোধা

যুধিষ্ঠিৰ যজ্ঞৰ
বাসুদেৱ মূৰ্ত্তি

বাক্য
পৰমেশ্বৰ হস্ত

আক' চোট আতা স্বপ্ন দেখি গৈ পাই মৰামাৰিত
 পা শুদ্ধ কৈ মাটি পানী লৈছে বাকলি বায়ে সৈতে।
 ভেনেতে পূৰ্ণভৱা গঙ্গা-ভীৰতে ছই বায়ুণ বাগীশঠা নামে
 আহে। অনেক পুৰান, ভাৰত সংহিতা, তন্ত্ৰ লৈ বাদলৈ
 গুৰু-জনক। নাঞ নপাই বাৰ্ত্তা শ্ৰুতিলে বোলে শঙ্কৰ ঠাই
 যাব লাগিল, কেনি উত্তৰিয়? বোলে যদিহে বাদে আহিছ
 নেধাই বা, যদিহে গুৰু মানি আহিছ আৰ্ঠহে হব
 আহ। নামি চাই দেখে দ। তেহে গুৰু মানিবলৈ নিচই
 কৈ চালে একাঠ হ'ল। আহি ইপাৰে গৰত থৈ শাস্ত্ৰ সব
 কাটি উটালে। চোটআতা লগে আহি সকলোখানি
 কৈ ভেটাই দিছেহি। বোলে বৰা পো, মই ফুৰো আঁৰ
 হৈ, তুমি দিয়া দেখাই। ছও বিপ্ৰ হবিষে নিশা বৈ গুৰু
 ধৰ্ম্ম ধৰি গৈছে। তাৰ পৰা কাকত কুটা নাম হ'ল নদীৰ
 ধানে সৈতে।

ভৰু কবিলৈ
 অহা বায়ুণ

কাকতকুটা
 নামৰ কাণ

আক চোট দেৱানে প্ৰাৰ্থনা কৈলে বায়ুণৰ নাট
 কবিলৈ। একে নিশা নাট, নৃত্য, গীত, ভটিমা কথা কৰি
 শুনাইছে বাজাক। দেখি শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ ঈশ্বৰ
 শক্তি দেখি এখ পত্নীক হবিচ কবাই সেৱা কবাইছে বস্ত্ৰ,
 টকা দি সেৱা কৰিছে তাৰা সবে। গুৰুজনে তাতে কাপ
 কাঠি এবিহে। পয়ালৰ গদা লোক শক দিছে। ঈশ্বৰ
 ক্ষতি তুবল গুণেন্দু শাকে জাতো গমতু হবিপদং থ বিলা
 বিধু চক্ৰে" ইতি ১৪২০ ॥

বায়ুণৰ নাট

শঙ্কৰদেৱে
 কাপ কাঠি
 এবিহে

বাটনী

পাতে গুৰু তিনি পল্ল বহি বাজা চোট দেৱানত
 বিলায় হৈ উজাই আহি বাটনী পালেহি। চোট আতা
 ঠাকুৰ আতা গৈ সেৱাকৈ বা-বাৰ্ত্তা শ্ৰুতিছে। শুনি
 হেৰুৱাবৰ বাজা ভকত পঠালে প্ৰাৰ্থনাকৈ বিবলৈ। গুৰুজনে
 বোলে কৰাপো বোৱা অৰাৱল দানো বোৱা, তুমি কবা

বিষয় মতে, বৰাপো কৰা শাস্ত্ৰ পৰমার্থৰে বুজাবা, দুও
সখি বোঁৱাহক ১: তেহে আতা উঠি সাৰাটি ধৰি ধুলা
লৈছে। গুৰুজনে দিছে, “ভৃত্যক নেৰিব”। তেহে দুওজন
গৈ বাজাক মহাজ্ঞান কৈ বন্দিয়াৰ মেলাই বোলে গুৰু
ধৰ্ম্মলৈ সমুখ হলে সম, দম, দায়া, কমা, অঠেবটা লক্ষণ
এঘাবটা ভাগ্য হব লাগে। ভকত-হৈ এপক্ষ বাখি সন্ধানকৈ
পঠাইছে। আহি গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। আক আতাৰ
পুত্ৰ চাৰিজন। হুহিত্ৰী পাচ, একদিনা গুৰুজনে বোলে
নাৰায়ণ দাস, লৰা কেইটি? বোলে বাপ, পৰ্ম্মানন্দৰ মাকেহে
জানে। পাচে আই-অহাত সুখিলে, বোলে প্ৰভু, লেখা
নপাঞ, নলধৰাত গুৱাই থওঁ গুনা হলে বিচাৰ লঞ। হাঙ্গ
কৈ গুৰুজনে বোলে বৰাব ছৱা দৰে হৈছে।

আক এদিন বাবা বাহিআএ ঘৰে আতাত সুখিলে বোলে
তোয়াৰ ভকতত স্নেহ নে আমাত স্নেহ? আতা বোলে
তই কি ই জন্মৰ সংসাৰলৈহে টান, সেবক বস্ত্ৰহে পৰলোকৰ
সখা সহায়। বোলে নটা কিয় মিছা কথা ক? আতা কই
বেজাব পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। কবি কলে এনেকৈ
বুইলে পৰ্ম্মানন্দৰ মাকে, বাপ আজি জাত হালি। তেহে
মতাই আনি বোলে মোৰ নাৰায়ণ দাসকেহে এনেকৈ বোল
কিয়? আএ গুৱা শবাই আগ বঢ়াই বোলে বাপ, দাসীত
দায়, তেওঁ ভকতত দায়্য বুলি মিছা কয়। মোৰ এই কেয়া
আত্মলিতে ৰূপ এশ বাখৰে সৈতে আত্মবী দিছে সোঠাৰ।
মাবে আদ খান মান ভকতক দি শুখিলে নহোঁ হয়? গুৰুজনে
বোলে নাৰায়ণ দাস, তোমাক উত্তৰে বটালে, মই কি-প্ৰসন্ন?
আতা পিচদিনা থৈ কপা, সোণ, তাম, কাহ, বস্ত্ৰ, দৰু, মৰু,
দৰাকৈ গুৰুজনক শোধালে দৈ। তাৰে গুৰু তিনি জন কবিলে
সেৱকৰ বাঁহাৰ জ্যোতীপুত্ৰ, কৈ দি পঠালে বৰাধাৰ কৰাই।

আক এদিন ছুজনা গুৰু, ঠাকুৰ আতা, চিৰাম আতা, বলোৰাম, কালিৰাম, পৰ্শ্বানন্দ এই সবে বহি মহা শ্ৰেয় খেলা সুখে আনন্দে চিৰা ভোজন কৰিছে। তাতে ছন্দবী আএ দেখি দোলায়মন হৈ গুণি গান্ধি অধৰ্ম্ম হলে কিয় কৰিব, ধৰ্ম্মবো এনে দেখা শুনা নাই দহো, এই বুলি পুৱা কাহি সাত খান খুই কহুৱা ফুল এটা আনি বোলে যদি ধৰ্ম্মহে জীৱ ধৰি আচৰি এই সাত স্বৰ্গ ভেদি বৈকুণ্ঠ পাবগৈ, অধৰ্ম্ম হলে বৰ সংসাৰে, এই বুলি মাইলে, সবকি গ'ল সাতো খান। গুৰু ভোজনত বদ্ধত নখ লাগি সুখিছে বোলে বাহানন্দৰ মাক, কৰ বদ্ধ ? বোলে জানো। তেহে আএ আঠু লৈ সকলো খানি কৈছে। বোলে অ, তুমি ভুলোকত পৰি ভু হকৱালা আমি তুমি তাৰা সবৰ চিণ হকৱালা, আতো মায়া আনা ?

আক হৰিচৰণ ঠাকুৰলৈ বাম চৰণ ঠাকুৰ বৈগী উৰ্মিলা আপীক জোবণ পিজাইছে। গুৰুজন চলা এঘাৰ বৰৰ পাচত. ঠাকুৰ সাতাবে বৰত, আপীৰ পেছোৰ বৰত বিবাহ কৰাইছে। পুৰোত্তম ঠাকুৰতকৈ সাত বৰৰ বৰ খুৰাক। এই এই ৰূপে আক অনেক লীলাকৈ আছে গুৰুজন।

এদিন ভকতে নাম গাৱাতে চতিত হস্ত দি ঘোষা মাতিছে,— “বিধিৰ কিছৰ তেজি ভকতি,

গাও হৰি যথ নিৰ্মল মতি।

লৈও এক মাত্ৰ সাধু সঙ্কতি,

ভেবেসে নিৰ্মল হৈব ভকতি ॥

পাচ দুিনা সুমখিবা পাৰাবীএ ও মাত নিদি বুলি গ'ল। তেহে সৰাৰে মনত লাগি নৈ গুৰুজনক আৰ্হনা কৈ সুখিছে বোলে বাকহে জানে আক। কৰাপো ভলৈ মোৱা হক। নৈ কৈক বৰেও ভ'ত। মোৰে গুৰুজন নিহ

সবাবে। তাৰাহে জানে ই-কথা। এই ক্ৰমে পাঁচ বাৰ
অহা যোৱা কৈলে। তেহে ছুওজন গুৰু চাপি ধৰ্মপাটত
চৈধ পৰিষদৰ পৰা জয় বিজয় আহি দি ছুজন কৈ অমৃত
ভাণ্ড মেলি পান কৰাইছে গজালি নবলাকৈ। বলোবাম
আতৈ ঠাইলৈ পাঁচি ভক্তি সেৱা সুখৰ আৰ্হি গতি দেখাইছে।
এই ৰূপে গুৰুজন ধৰ্ম বস্তু প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই জীৱক কৃপাৰে
থে বৈকুণ্ঠে ইচ্ছা হ'ল পৃথিবীতে। আগদিনা চিৰাম আতাক
পঠালে বোলে বৰাপো ততে কালৈ বমগৈ, ঠাই জল কবক।
তেহে নৌকাত উঠি যাত্ৰাকৈ গৈ গণকুচিতে বহিছেগৈ।
চোট আতা আগ বাঢ়ি নাৱতে তুলি নিলেহি। ঠাকুৰ
আতা সমে আসন দি বহাই সেৱা কৈলে অভয় পদত।
গুৰুজনে বোলে বৰাপো, আজি তুমিএ চাউল সিজোৱাগৈ।
বোলে বাপ, বোলা নেযাব। বোলে সিজোৱাগৈ যোৱা।
বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ বহুত বংশ পৰিয়াল, আমাৰ হাতে
অন্ন ললে তাৰা সবে বুলিব। বৰ আতা ভোজনকৈ গৈছে
আমাকো দিয়া সিজাই। দিলে বুলিব আমাবো হাতে
লোৱা। পাছে লব লাগিব। আপুনি জ্ঞাতি বন্ধু মিত্ৰ ক'তো
নেখায়, আমাক নিলিব। সি কি কৰি নিয়া উদাসীন উত্তম ?
তাৰে হাতে খায়, আমি তাতো কৈ হীন ! এতেকে বাপ
বোলা নেযাব, চৰণত ধৰোঁ, ঠাকুৰেই সিজক, মই আল ধৰোঁ।
তেহে বাৰানন্দে সিজালে। মহাপ্ৰেমানন্দ খেলা সুখে ভোজন
কৈলে। সুখ শুখি কৈ একে শয্যা শয়ন কৈলে। একে
ভাণ্ড ঠাকুৰে দেখি আশ্চৰ্য্য অকৃত হল। পাচে তৈল টেলালৈ
পাও জালি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে। গুৰুজনে কৈছে বাহু নাম চৰ্চি
পুজ, নাতি, পৰিবাতি, পত্নী বহাবী, দুহিহু, কল, মাৰুও,
পাণ্ডাও, গোপ, গোপী শুখি, বাজা, বৈকুণ্ঠ, পৃথিবী, পাতাল,
সবানে কথা সাধা জিনা। পতি, ভক্তি, কল, লবাকল:

বৈকুণ্ঠনন্দ

সবাকৈ চোট আভাত থৈ ভাগু বাকি অমৃত পান কৰাই জন্ম, যুত্থ্য সবালে। পাচে বিহানে শৌচ, শুদ্ধি গুৰুসেৱা, নাম, পাঠ ভোজনকৈ মুহুৰ্দ্ধিকৈ বোলে নাৰায়ণ দাস নাঞখানি ভূমি ভবাদিয়া গৈ ভূপুৰা আতা বেহা কৰা যি যত দিব লাগে দিলে, হল। (গৈ বোলে বাপ, চোট পুথি এখানি লৈছে বামুণে অনেক শাস্ত্ৰৰ শ্লোক আনিব আমাৰ)। চোট আতা আগ বঢ়াই আদ টকি নি অভয় পদত শিৰ দি বিস্তৰ কান্দিলে। গুৰুজনে সান্ধটি তুলিলে, পদ ভিজি গল নীৰে। ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে সবে ভক্তে কান্দিলে খেদকৈ। বোলে বাপ, পতিব্ৰতা নাৰীৰ স্বামীহে জীৱ প্ৰাণ। তোমাক নেদেখি কিৰূপ বম? স্তুতিতে বিহ্বল হ'ল। তেহে কৃপালু পুৰুষ দায়াকৈ থাকিবৰ থান খিত দেখাইছে ঠাইতে। বজ্জত, সুবৰ্ণ, কাঠ, মউ, তিনি বাহি, গুৰ আলিৰ তিনি দৃষ্টান্ত আহি কৈ শাস্ত্ৰ কৈলে। বোলে বৰাপো, সৰ্ব্বস প্ৰতিপাল কৰিবা। তোত্ৰা সবেও অন্ধা প্ৰীতি হৈ আমি বুলি মানিবা, নাহো মানে আক এখানি ঘোৰা নামে প্ৰেম ভক্তি গ্ৰন্থ কৰিবা, আমাৰ পাচত যেন বো বৰালিবে পৰা তনিকাৰ ই যেন কৈ দহ হাজাৰ বৈকুণ্ঠৰ নাম দিবা, এই বুলি নাঞ মেলি গ'ল ভটিয়াই। আৰা সবে দৃষ্টিলকে চাই আছিল। কুক মথুৰালৈ বাঞ্চে যেনেকৈ আই সবে খেদ কৈ চালে সেই ক্ৰমে। গুৰুজন সেই দিনা গৈ গুত্ৰা নামে পাটগিৰিৰ ঘাটে বহিছে। ভৈতে বামপুৰীয়া সেৱা কৈলেহি। বোলে তোত্ৰা আজি সান্ধধান হোৱা, বৈকুণ্ঠৰ পৰা নৌকাখান আহিব। তেহে আনন্দে সেৱাকৈ গ'ল। নিশা ভক্তে নাৱ বটাব নক সাৰি গুনিছিল। তাৰতে গৈ বৃক্খী ঘোপা নামে দুৰমাখৰ সেই খিতে বগা বেখি গুৰুজনে বোলে সেই মাহ নেকি চোৱাহক চাই দেখে কাতল মাহ, গোটে পানী জুৰা। ঠাকুৰে বোলে দুহুনিবা, নালাগে

ঘোৰাঘচমাৰ
আদেশ

বৃক্খী ঘোপা

আমাক। গুৰুজনে বোলে তোলা, মাহ বস্ত্ৰ এবিধ নেপায়।
তুইলে পানী কুন্ধিতে। ঠাকুৰে কোটোহ কাটাৰ কৈ গৈছে।
গুৰু বোলে বাপু, সজ বোলা চাই নাঞ বাধিবাহক। পাচে
খাগৰিকুটা বালিতে বাধিলে। ঠাই অঁতাই-জাঁজি খৰি
আনি টিঙ্গিৰি মাৰি জুই ধৈলে। মাহ বাকলি গুচাই খুটুবা
কৈ তৰাপাত পতৰা কৈলে। গুৰু স্নান কৈ জুই দিলে।
ৰামানন্দ তুমি থাকা মএ সিজাঞ চাউল। মাহ চোটকৈ
আদখাৰ ভজা, টেজা, মণি, জালুক, হৰিজা দি বান্ধিলে।
গন্ধে আমোদিত হ'ল। ভোজন কৰিছে, ঠাকুৰক তাকবকৈ
দিছে ঢুকাল; বোলে দিমনে? বোলে দিয়া যক। বোলে
হো, তুমি দহোঁ তুলিবই নিদিয়া? বোলে ভেনে মাহ এনে
হয় বুলি কোনে জানে?

পাচ দিনা গৈ কুমাৰ গাৰিত বহি গদাধৰ সোমাই-
ভগামোৰত বহিছে গৈ। তাৰতে গৈ বিজয়পুৰে বহি
তোৰোচা উজাই ঘৰঘৰি মুখে বৈ কিবদিনা কাকত কুটাৰ
গুৰি ঘাটে উঠিছে গৈ ভক্তে সমে। পূৰ্ণা ৰাজা ঠাই গৈছে।
চোট ৰাজা আগ বাঢ়ি নি সাদৰে সন্মানকৈ গুৱা খবাই দি
সেৱাকৈ ছখ সুখৰ বার্তা সুধিছে। কমল পূৰ্ণা আপীএ বস্ত্ৰ
এযুৰি দি সেৱাকৈ বার্তা বিদ সুধিছে। আক দায়াকৈ
চিলাৰাএ এযুৰি কাঁহৰ খবৰ কবাই দিছে জালি কটাই।
গুৰুজনে বোলে খোৱা। ৰাজাৰ কাতৰত এদিন পাৱ দিছে।
আগ বেলা ত'ৰতে আহি পাচ বেলা বৰ ৰাজা ঠাই গৈছে,
আগৰে নিৰ্বন্ধ। ৰাজা আদৰ সন্মানকৈ বসাই বার্তা সুধিছে।
সাজি ছখানি দি পঠাইছে। এই ৰূপে আহি দৈ আহে।
এদিন ৰাজা বোলে বাপ, ইয়াৰ চিন লক্ষণ কেনে? বোলে,
চক্ৰকৃত্য মাখা, আকুৰিত কেন, নালা ডিলকুল, অৰৰ বাকুল,
আৱত লোচন, আৱাহ লহিত পদে বস্তকটোৱক কেনে।

কুমাৰগাৰ
বিজয়পুৰ

কাকতকুটা

বাজা বোলে বাপ, এই চিহ্ন কাত থাকে ? বোলে পণ্ডিত
 ব্রাহ্মণত, বাজা, বিশিষ্ট উত্তম লোকত, মহন্তত থাকে । তাতে
 পণ্ডিত বায়ুণ আছিল । বাজা গা পতি তুলি চালে,—মূব
 হেটা, মেচা, জোঙ্গা জুজি, হাতো চুটি । গুচ্ছজনে বোলে
 মহাবাজ, আপুনি উঠকচো । উঠিল । চালে, কিছু আছে
 বাজাতে । বাজা বোলে বাপ, আপুনি উঠক । কন্থলতে
 উঠিল । বাজা চালে মস্তকবে পৰা পদলকে, দেখে ঈশ্বর
 লক্ষণ যি কৈছিল মানে সবে খানি আছে । বোলে বাপ,
 দেখো ঈশ্বর চিহ্ন আপুনাতে আছে, বত্রিশ লক্ষণে সৈতে ?
 গুচ্ছ বোলে আমি কি ঈশ্বর ? বোলে বাপ, বুজা গ'ল, আমি
 কণাক পতান দি ভাস্তিৰ নলাগে । বোলে যকগৈ, কা'লৈ
 সোনকালে অহা যাব ! গ'ল গুচ্ছ বাজা ঠাইতে । গৈ নিশা
 বহি স্নান গুচ্ছ সেৱা নাম পাঠ ভোজনকৈ গ'ল । বাজাব
 চকুৰি মাদৈ সবাতে কলে বোলে ত্রীশঙ্কৰদেৱ ঈশ্বর অৱতাৰ
 ছন্দকৈহে নবভাৱ ধৰিছে । আজি হবিচে থাকহক, শৰণ
 লবি । গা পতি টকা বস্ত্ৰ টোপ একুটি দিবি হক । সেই
 ক্ৰমে আছিল । পালতে সকলো আহি টোপ, টকা, সেৱা
 পাৱত দি সেৱা কৈ যায় । এই ক্ৰমে চকুৰি মাদৈ সেৱা
 কৈলে, সেৱা এহে, শৰণ, গুচ্ছবাক্য নাই । গুচ্ছজন তাৰে
 এটি টোপ হাতে লৈ উঠি আছিল । বাজা বোলে বাপ,
 কালৈকো সোনকালে অহা যাব । পাছে মাদৈ সবে গাব
 চোপু গু পতি নিলে ; পূৰ্ব্বৱৰ্ত্তে হ'ল । বাজা বোলে কোনবা
 জনীএ ছটা আনিছিলনে বোলে নানো । বোলে কবনো
 নিলে গুচ্ছজনে নেইটো বোলে বাহক ভাব । বঢ়াবও
 পাবে টুটাবও পাবে, আপুনি ঈশ্বর আত কি অকৃত, বাক
 কৃত দায় জৰিএ কুখিলে গুপীৰ ? বাজা গুচ্ছ মানিবলৈ
 দিহে কৈলে পাচ দিয়া গুচ্ছজন মৈ বহিঅতে বাজা

বোলে বাপ, আমাক কৃষ্ণ শৰণ কাৰোৱা যক। শুক বোলে
মহাৰাজ, ই ধৰ্ম্ম তোৱা কি কৈ বখা যাব? ৰাজা হলে
দেৱ, দেৱী, ভূত, প্ৰেত, যথিনী আদি পূজিব লাগে, ৰাজা
নীতি প্ৰবৃত্তি মাৰ্গত; নিবৃত্তি পন্থেহে এক দেৱৰ পৰা নাই
আক। হিংসা ধৰ্ম্ম কি কৈ এৰিবা, হাঁহ ছাগ ছেদন, ৰাজ
চৰ্চা? এতেকে ৰাজ্যৰ জীৱ, কৰ্ম্মকাণ্ডী ব্ৰাহ্মণৰ শুক
নহঞ এই তিনিৰ। ৰাজা স্বৰ্গভোগ আশাবে হাঁহ ছাগ
কাটি ধৰিবে কৰ্দম কৰে। সিয়ে স্বৰ্গ পায়, নৰ্কতনো কোন
পৰে? পশু হিংসা বিচিচাবে প্ৰবৰ্ত্তি-সংসাৰে আয়াবাত
নৰ্ক যাতনা জন্ম নেৰায় কল্প প্ৰলয় সীমাকৈ। এতেকে এক
শৰণ নাই ৰাজ্যৰ। আক জীৱ মিছা বেজ্ঞাতেনে বৃত, পাপ
কৰিও শপতে সাহে। দেখিতে তলকাচ নাই। দিব থব
পাইলে পতিক বোলে ভাল। হাতে কানে বতি নহলে বোলে
বোকোণ্ডাৰ বাল। আক তাৰ কি শৰণ? দ্বিজ সবে
শিষ্যোদৰ অৰ্থে প্ৰেতক বেদ মন্ত্ৰে যজি উহৰ্গি জব্য দি তাকে
আনি খায়, লয়। শ্মশান শালে ফুৰি তাৰে তুল জাতি
ভট্ট হৈ, মৰিও প্ৰেতৰ সঙ্গে বলি খাই ফুৰে প্ৰেতাকাৰ
হৈ। প্ৰেতৰ অন্ন বসে ওবসে যি পুত্ৰ হয় সিও পাপময়
সংসাৰে ভ্ৰমে। তাৰ কি সম্বন্ধ ভক্তি আছে ধৰিব, বাধিব,
বব। এতেকে মহাৰাজ, এই তিনিৰ শুক নহঞ। তুমি
ধৰ্ম্মে ৰাজ্য চৰ্চি থকাযক; ই কথা নধৰিবা। বোলে
বাপ, ৰাজ্যভাৱ, দেৱদেৱী সবাকৈ এৰি তোৱাক শুক
যানি কৃষ্ণক ভজিম নিচই, বোলে আলৈ অহা যাব,
যকণৈ এতিয়া। আহিল কষ্টকৈ। পথে শুনি বোলে আব
হাত সাৰিবৰ উপাই নাই যাইএ দেখা এৰি পবলোকে
নৰাঞ যানে। এই বুলি নিচইকৈ পালেগৈ। ৰাজা
এখেত বুখ হাত দুই ব্ৰতে আছে। ঠাংলুৰে দিবা পানী

ৰাজা গ্ৰী
আক
কৰ্ম্মকাণ্ডী
ব্ৰাহ্মণৰ
শুকবলৈ
অধীকা

অভিযানত-
বামানন্দ
ভক্তি আৰ্হনা

দিলে, স্নানকৈ নাম প্ৰসঙ্গ পাঠ কৈলে, চাউল সিঁজালে
ভোজন কৈ মুছদি কৰি শয়ন কৈলে। পাচে মধ্য নিশা
কতো মুখে দিৱস বুলিও কয়, উঠি বোলে বামামন্দ জুই ফু—দি
বস্তি লগোৱা। . উঠি লগালে। . দেখে গুৰুজন সাৱধান হ'ল
পদ্মাসনে বসি, কাৰণ ফোহুণা কই দেখে বহাতে হালি যায়।
ঠাকুৰে পাচৰ্ত্তে সাৱটি ধৰি বোলে আতা, তোমাৰ দেখো এক
ভাও ? এ আমি তোমৰে বেটা পুত্ৰ কাৰণ নাম ধৈলোঁ, একো
সৰ্বস বস্তুহে নেপালোঁ। গুৰু বোলে বাপু, তোমাবেহে ৰূপা,
সোনা, তামা, কাঁহা, অত তত যি আছে মাৰ হাতে। বোলে
আতা ই মায়াময় দ্ৰব্যৰ কথা কোৱা নাই, সংসাৰ দ্ৰব্য সবে
যোনিত পায় আক। তোমা যি বৈকুণ্ঠৰ সৰ্বস অনাগৈছে
তিনিও বাজাৰ সেৱক চহকী হল. তাৰেহে এক কনিকা
নেপালো এভগীয়া। তেহে গুৰুজনে সাৱটি মুণ্ডতে চুখন কৈ
বোলে বামামন্দ, অ' আমি বোলো জানো মল মূত্ৰ দ্বাবেহে বাজ
হৈছা, এনে বুলিহে আছে। এ তোমাৰ আমাৰ পিতা
পুত্ৰৰ আজিহে সঙ্কট ঘটিল। এতিয়া আক তুমি আমাত
হস্তে নোপোৱা। আমি শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম বৰা
পো হাতে থৈ আহিছো সবে খানি। বৰাপোক শিষ্ট
হুবুলিবা। গুৰু বোধ কৈ স্নান লবানৈ, পাৱা। আক
তুমি এক বৰ্ষৰ অন্তে আমাক পাবানৈ। তেহে স্নান
গোৱালৰ দৃষ্টান্ত দিছে।

হৰাম
মোৱাল
দৃষ্ট

মোহালি সজ কৈ সাৰে মচে, অটায় পো মূত্ৰ পেলাই
হাহ লগাই চৰায় অৰ্দ্ধাকৈ, বাট বুজি দোএ হুণ্ড পায়।
বনিজকৈ মূল বাখি লাভেৰে লগাই ডবাই অদৰিহৈ হৈ
হুও খবাই ধৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পায়নৈ পকুলা গোৱালে
একা চৰাৰও নেজানে, হাহ পানীৰো অৰ্দ্ধাকৈ, মোহালি
মহ, হাহ নেখেলে, লাহ মূত্ৰ পেপেলায়, হুও নেজানে, হৰী.

দৰিদ্ৰ হৈ বীৰ লগাই পলাই মূল নাঠি হৈ আয়াবাত
নৰ্ক হয়। এতেকে কৃত্য চিন্তা বিত বাঁহ পানী, গোহালি, স্নেহ
ভ্ৰম্ভা, মৰম শ্ৰীতিএ মহ, ভাহ, লাভ, মৃত্ত; সম্ভে ধেমু সেরক
বংস্ শিহা। মৃত্ত বাট, বুধিএ টেকেলি, চিন্তে জৰি খেদে-দোএ
পৰম তত্ত্ব দুখ বহন্ত যুত পাই; খাই, বিকি, জন্ম মৃত্যু সাৰি
অজৰ অমৰ হৈ যায়। দেহৰ গৰ্বেৰে কান নাক শিক্ত খুৰাত
হলে কত পাব? আক আঠৈ বলোবামত কবা খোজা চাৰি
আমালৈ আগ বাঢ়িব। এই বুলি সম্বোধনকৈ গৃহৰ বজাই
কীৰ্তন গৃহৰ দ্বাৰ মুখে আসনে বহিলগৈ। চৌপাশে ভক্তে
আবৰি আছে। অশ্বখৰ ছায়া দেখে ডাল পত্রে জল মলাই,
বৃক্ষ নেদেখে। আকাশে কিছিনী কনজুন, নাম কীৰ্তনৰ ধ্বনি
শুনি নৌকৰে চাই নেদেখে। চক্ষু ঠাৰে সবে চোৱা চুই কৈ
আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ চাইছে তথা দি। তেহে গুৰুজনে ওপৰলৈ
চাই মাত লগালে, “পাএ পৰিহৰি” গীত গাই স্তুতিকৈ বোলে
ভকতক এৰি কেনেকৈ যাম? তোহ্মা সব যকগৈ, সবাকে
তুলি লৈহে যাম। ঠাকুৰক বোলে এইনামতে তুলি ধৰিবা
আমাক। এই বুলি মালা জাপ্যকৈ বামকক নাম অবিচ্ছেদে
মূল গোপ্য বহন্ত নাম লৈ নবদেহা সম্বৰণ কৈলে। জন্ম
আলিপুখুৰীত, তৈতে দুকুৰি আঠ বৰ্ষ, পছিম ক্ষেত্ৰত বাব বৰ্ষ,
বটজবাত আঠ বৰ্ষ দুও মিলি সপ্তসাত্টি, বটাত ছমাহ, গাজমোত
আদ পাঁচ বৰ্ষ, চাঙ্গিনি কেমোখা কটাত ছমাহ দুৱাতটো
বেলগুৰিত আদ পোছৰ বৰ্ষ। গুৰুজনেৰ তিনিকুৰি তেৰ বৰ্ষ
বাঞ্চেতে জীমাত দেৱব একুৰি বৰ্ষত লাগ পাইছে। গজলা
সুঁতিত ছমাহ, বেচা যবখৰি পাৰে চৰা দিল ৰাজা নিয়াত
কপলাত ছমাহ, পথে কুৰি দিন ভটিয়াত, চুনপোবাত ছমাহ
কুৰাৰ কুচিত একবৰ্ষ, পাট বাউসীত চৈথ বৰ্ষ, পলা জগন্নাথে
ছমাহ, বেহাবে অহা বোৱা বকাত ছমাহ, জিলাবাইৰ গৃহে

মহাপুৰুষ
নবদেহা
সম্বৰণ

আলিপুখুৰী—
৩৮ বৰ্ষ
পছিম ক্ষেত্ৰত—
১২ বৰ্ষ
বটজবাত—
৮ বৰ্ষ
বটাত-ছমাহ
গাজমোত—
৫১ বৰ্ষ
কেমোখা-
ছমাহ.
বোলাকুৰি—
১৫১ বৰ্ষ

গজলাহুতিত—

হুমাৰ

কপলাত—

হুমাৰ

চুনপোৰাত—

হুমাৰ

হুমাৰকুটি—

: বৰ

পাটবাউসী

১৪ বৰ্ষ

গজাজগাথে—

হুমাৰ

বেহাবে-হুমাৰ

চিলাবাইব গৃহে

হুমাৰ

১০৮ বৰ্ষ

গুৰুজনৰ

৩৮ সংখ্যক

বঙ্গ, কল্যাণ
কেন

বাসন্ত ছুমাৰ, সবে মিলি ঘূঠে আঠ অধিক এশবৰ্ষ গুৰুজন
 বৰ্ষ ধৰি পৃথিবীত বহি ভেলা কাকত কুটাত ভাজৰ একৈশ
 দিন যাওতে বৃহস্পতিবাবে শুক্লাদ্বিতীয়াত হুপুৰ চাইদও
 যাওতে বুধ ক্ষেণে, আজ্ঞা নক্ষত্রে, মহাপুৰুষ গুৰু বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ
 পৃথিবীৰ ভক্তৰ কল্পতৰু হৃদয়ৰ বস্তু নবদেহা এৰি হৰি ভক্তি
 প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই বাম নাম অৰি ছন্ন নাট থৈ স্বৰূপ পৰম্পদ
 বৈকুণ্ঠে থিত হ'ল গৈ। বাজ শক ১৪৯০। সম্ভু সাধু মুখে
 শুনা এই ক্ৰম জন্মবতে পয়াণ শকৰ। কামৰূপ বেহাবে কয়
 ছুমাৰ কম ছকুৰি বৰ্ষ পাৰম্পৰ্য্য। তেহে বামানন্দ ঠাকুৰ,
 জাপনিয়া, বাজনা, বিব বৰিয়াল গুৰু এই চাৰি কামলিধৰা
 পৰমানন্দ পাঁচজনে গুৰুজন শয়ণ কৰা পিৰা খানিতে নি উস্তবে
 তোষোছা, দখিণে মানহৈ, পছিমে কাকত কুটাৰ কিনাবে দহণ
 সংস্কাৰ কৰিছে নি। চিতা নিৰ্ম্মাণ কৈ তুলি অগ্নি খেপিলতে
 ছও বাজাৰ ঠাইত এটা বৰ শক উঠিল মহা গুৰুৰ পাত
 হ'ল বুলি। শুনি বাজা, প্ৰজা, নগৰ গ্ৰাম, দেশ, পৃথিবী
 ভোলপাৰ লাগি গ'ল, উসমিস, তলবল হ'ল। ছও বাজা
 ঘোৰা, চিপাহী, থাকো কৈলে, কাৰ ক'ত কি হ'ল বুলি।
 দেখি কলে গৈ গুৰুজনৰ পয়াণ। বাজা খেদ কৈ ভেল, দ্বুত,
 জাতি আগৰ, পদ্ব উঠি দি পঠালে। অসন্তোষ কৈ ব্ৰত ভাজি
 খেদ কৈ বোলে মই মহাপাণী অধম মন্দ দুৰ্ভগীয়া শৰণ দিবৰ
 ভয়েহে গুৰুজনে পৃথিবী এৰিলে। আক বা কত দিন বহিল
 ইতে। মোভেসে দোষ হ'ল। ভেনেতে বাজাৰ পানী ভাৰি
 দহোটা গজাজল নি নিতে শোৰাই স্নান ভোজন কৰে। বাজাৰ
 অসন্তোষ দেখি সিহঁতে নুহিলে কি হ'ল। বাজা বোলে
 গুৰুজন বৈকুণ্ঠে গ'ল। সিহঁতে বোলে ক'ত? কোনে কয়?
 আৰি লেইখিতে লগ পাই আহিহেঁ। এতিয়াই। পাচত কহল
 কবজৰু পৰমানন্দে গৈ বৈছে। বোলে বোৰ পাত্ৰত জল নাই

দেইক ! বোলো বাপ, বাজাৰ। মাৰিব। বোলে দে নেমাবে,
মোৰ কথা কবি বাজাত। সেই ভাণ্ডে দিলো, কম হৈছে।
লৈ ভটিয়াই গ'ল। বাজা বোলে অবে নাৰী বেটা, তহতব
মান ভাগ্যৱন্ত নাই অভাগীও নাই। তাৰা পৰম ব্ৰহ্ম, ঈশ্বৰ,
অবাদিত গতি, যাবলৈ কি ? তাৰাৰ আদি, অন্ত, জন্ম, মৃত্যু,
শিশু, যুবা, জৰা আছে কত ? পূৰ্ণ ভগৱন্ত। চোট দেৱানে
শুনি বিস্মতি বিহ্বল হৈ ভূমি পাএ গৈ দহণৰ ঠাইত নিধালে
পৰি হিয়া খাকুৰি বাগৰি গুণ বৰ্ণাই কান্দিলে। মৃত, চন্দন,
তেল দি পঠাই তিনি দিনে হে ভোজন কৈলে মাছেকে
নিৰামুহিকৈ। পাচে বাজা ঠাকুৰক নিয়াই বোলে ভোজা
অ'তে দহা কাম কৰা যক। ছুখ, চিৰা, কলা, গুব যি লাগে
সকলো দিঞ। ঠাকুৰে বোলে অ'ত কৰিব মুৱাবে'। আমাৰ
পুৰোহিত, জ্ঞাতি, মিত্ৰ, বংশ ভক্ত কিছ নাই। সবে খানি
মা'ত্ৰ ভা'ত্ৰ পৰ্য্যন্তে ত'ত। কেনেকৈ অ'ত কৰিম ? তেহে
বাজা বাতৰি মান'চ দি ডাঁৰী, মাজী, দহা কৰ্ম্মৰ অনেক সম্ভাৰ
দি দিনে নিশা ভক্তে সবে তুলি পঠালে উজাই। চোট বাজা
ছখান চেংজা ডাৰি মাজী কৈ গুব, গাখীৰ, কলা, ঘিউ, মৌ,
চেনী, মাহ, চাউল, তেল, লোন, কাপৰ, খজা, কাঁহী, বেৰা,
কলহ, মোটা, পিৰা, চৰিয়া, চাৰিপাটি, খাট, তুলি, তলচা,
গাক, জাপী, লাঠি, বিচনি ডাবৰ পৰ্য্যন্তে সবাব হুসাজকৈ।
কপ ছখ, সোনা একুৰি, দাস, দাসী, ছুটা দি উজাই পঠালে।
ত'ত জলপান, সন্ডা, সিৰা, দক্ষিণা বৰকৈ দিলে। লৈ দিনে
নিশা আহিছে উজাই, ন দিনে নিশা পাইছেহি। কিছু নামে
মানহাৰ ডাল, বুল, বাটে নাঞ বাধি মনখে ঠাকুৰ আতাক
মাড লগাইছে। আতা বিহ্বল হৈ উঠি আহি দেখে মাখে
পানচা। বোলে বমানন্দ, মোৰ গুৰুজন ? বোলে মূৰ্খ
কল্যাণে আক। জেহে ঠাকুৰক সাক্ষী ৰখি গুব বৰ্ণাই আই.

ঠাকুৰ আভাৰ
০০০

আতা অনেক কান্দিলে খেদকৈ। সুস্থ হৈ সেই নাঞতে
আহিছে। পথে আতা ঠাকুৰত সুধিছে বোলে চলাত তুমি
নাছিলি? বোলে ধৰি আছিলে। কেনে ভাএ গ'ল মোৰ
প্ৰাণবন্ধু? আক কাক কি বুলি গ'ল? তেহে সেই দৰে
শুকজনে বোলা, আৰা সোধা সকলো খানি ক্ৰমে কলে।
শুনি আতা বোলে তুমি মোৰ শুকজনৰ বৰপুত্ৰ, তোমাকে
যে দিলে মোৰ ঠাকুৰ চৰণলৈ আমিনো কোন ব'লু আক?
বোলে তাৰাৰ পদ পঙ্কজলৈহে দি গৈছে। কখনতে গৈ জানে
সোমাই বৰপেটা গৈ গগকুচি পালেগৈ। উঠি ঠাকুৰে মাত
লগালে। চোট আতা উঠি আথে বেথে ওলাই দেখে মাথে
পথালি গামোচা। বোলে বামানন্দ, মোৰ শুকজন? বোলে
বাপ সুধিব নালাগে আক। তেহে চোট আতা শুকজনলৈ
খেদকৈ অনেক কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। চলাৰ ভাও সুধি সেই
নোকাতে উঠি গৈছে। সেই বেলা খেদ প্ৰেমে গীত কৰিছে,

চোট আতাৰ
খেদ

শোকপীত

“আলো মঞ কি কহব তুখ,
পৰাণ নিগৰে না দেখিয়া চান্দ মুখ।”
“প্ৰণনাথ নকৰা বঞ্চিত”

ভোহাৰি বিয়োগ আগি দহে মেৰি চিত।”

নিলা পুষ ৰেণু দি পোহৰ হৈ আহিছে, বাউসী পাই মাত
লগাইছে গৈ। গোসানীৰ আগৰো নিৰ্বন্ধ, বাম হাতে পিৰা,
দৰিণে লোটা, কান্ধে গামচা লৈ ওলাই পিৰা দিএ, বহে,
পাও ধুৱাই মচে, সেৱাকৈ যায়। এই বাবো সেই দৰে ওলাই
দেখে, মাথে গামচা। সেইতে নিধালে পৈল বিজ্ঞতি হৈ।
পিৰা, লোটা উকৰি গ'ল। ঠাকুৰে দাজি বৈলে। বিজ্ঞতি
বিহ্বল হৈ অনেক কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। চোট আতা বুজাই
খান্ড কৈলে। তত পাই তুখ কৰিব বৈলে। তুপবে দহা হ'ল,
কিহেবে কি কৰোঁ, কত কি পাৰ? চোট আতা বোলে নাতু,

একো চিন্তা কৰিব নালাগে। মোৰ গুৰুজন ধূলাৰ প্ৰসাদে সকলো অঞ্জিএ হব। কখনতে দুই দণ্ড উঠিছে। তেনেতে ভাস্কৰ গুৰু পালেহি। আসন দিয়াই শ্লথিলে কিয় অহা গ'ল? বোলে বাপ, কালি চাই দণ্ড থকাত লগ পালোঁ। পথে ত্ৰিশঙ্কৰদেৱক, কামলি ধৰা পৰ্মানন্দে সৈতে। কখন হৈ দাস বেলি আছিলোঁ। বোলে কালৈ আমাৰ ঠাই গৈ আহিবা। গুৰু বোলে তোহ্মা ভাগ্যবন্ত বিপ্ৰ, দেৱত শৰীৰত মোৰ গুৰুজনক লগ পালা। দুৰ্ব্বাসনা দূৰ হ'ল যি আছিল অনেক জন্মৰ। এই বুলি পঠাই গ'ল গণকুচিলৈ। পাই হুঙ্কাৰ, চিৰা, কল, গুৰ, গুৰাপান, মাহ-চাউল, দহাব-সম্বল সমগ্ৰে নাঞ ভৰাই আনি দহা পাতিলেনি। অন্তৰ্হ্যামী পুৰুষ আগে জানি সভা কৰে। বুলি চপাই থৈছিল। বংশ, মিত্ৰ, ভকত, হাতে ঢুকি পোৱা খনি অনাই দশা হ'ল। চোট ৰাজ্যৰ নাঞ দ্ৰব্য পালেহি। আনি লগাইছে। দামোদৰক জনালে, নাছিল। স্ত্ৰীৰ গৃহত যাব খাবৰ সজ নাই বুলি। ভকতে ঘোষা, কীৰ্ত্তণ, তাল, খোল, ওজা পাই বাই বাঢ়ি খালে। অনেক দ্ৰব্য নিমিষত হ'ল। ফলাহাৰ জলপান কৈ সকলো বহিছে। তেনেতে ঠাকুৰ আতা নজনা ভাএ আকৌ শ্লথিলে, বোলে বাৰমানন্দ, গুৰুজন চলোতে নাছিল? বোলে সৱটি ধৰি আছিলোঁ। তুমি কি শ্লথিলা, আক কাক কি বুলি গ'ল জীৱৰ ঈশ্বৰে? বোলে আতা, আমি কালকো নোসোধেঁ, আমালকেহে শ্লথিলোঁ। বোলে কি শ্লথিলা? বোলে আতা, আতা, তোহ্মাৰ এক ভাও দেখেঁ। এ আমি তোহ্মাৰ পুত্ৰ নাম লৈ একো বস্তু নেপালোঁ, অন্তৰ্হ্যামী পাশ্চিএ। বোলে ত'ত যি আছে বজ্জত, স্বৰ্ণ, তাম, কাঁহ, বস্ত্ৰ মাৰ হাতেই, অ'ত যি আছে, তোৰে, পাইছই। মই বোলোঁ। আতা ই মায়াবৰ ইহলোকৰ দ্ৰব্যৰ কথা কোৱা নাই। তোহ্মা

শ্ৰীশ্ৰী মাধৱদেৱ
বৰ্ষৰ গৰাকী
হয়

মাহকীয়া
আজ

যি বৈকুণ্ঠৰ পৰা পৰম তত্ত্ব সৰ্ব্বস জীৱক কৃপা কৈ অনা
গ'ল, তিনিও ৰাজ্য সুখী হ'ল, তাৰহে এক কণিকা নেপালে।
তেহে আতা সাৱটি চুহুনকৈ বোলে ৰামানন্দ, আমি বোলো
জানো জল, মল দ্বাবেহে ৰাজ হৈছা, এ পিতা পুত্ৰৰ আজিহে
আমাৰ সম্বন্ধ ঘটিল। এতিয়া নাও মেলোঁ, এনে সময়ত আক
আমাত হস্তে নোপোৱা। শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম,
সকলোখানি বৰাপোতে থৈছোঁ, শিষ্য ভাই লুৰুলি গুৰু
বোধকৈ সুবিধা, সকলো আমাৰ সৰ্ব্বস পাবা। গুৱাল
দৃষ্টান্ত দি উঠিল। তিনিও ৰাজা বাপু সব কাহ পৰি
শুনি আছে। তেহে আতা বোলে, এ তুমি মোৰ
শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ বৰ বেটা, ছতী শঙ্কৰ তোমাকে যে মোৰ
ঠাকুৰ চৰণলৈ দিলে। এই বুলি ঠাকুৰে সৈতে ভক্তে
সমে আতা মহাপুৰুষ অভই পদত সেৱা কৈলে। উঠি
বোলে বাপ, এতিয়া তিনিও ৰাজ্যৰ সেৱক বস্ত্ৰৰ গৰাকী
হ'ল। পালিব লাগে, আক ঠাকুৰ কেইটি সমে গোসানীকো
প্ৰতিপালন কৰিব লাগে। তেহে গুৰুজনত বিদায় লৈ গোসানী
সমে আঠৈত সব গৈছে দিশা দিশি উত্তৰে দখিনে। পাচত
হুওজনা আতা আইত বিদাই কৈ গ'ল গণকুচি মনথৈ লৈ।
তেহে মাহকীয়া মূল কাজ হ'ল হি। গুৰুজন দিনা চাৰি আগে
অনেক সম্ভাৰ লৈ ভক্তে সমে গ'ল। সভা, থলা, গৃহ, খৰি
পাত, চক, খুটি, মাজ, পাচলি, লোন, চাউল বস্ত্ৰ কৈলে।
ভক্ত জন দিলে। গা পতি টকা পচৰা লৈ চাণিল হি।
উত্তৰে দখিনে, বেহাবে চাণিল। হ'ল। বায় বায় গুৰু গিও
দিয়ালে। ভক্তে নাম গাঁই খোল তালে গীত গালে ওজা গাই।
বামুণক লান দখিনা কৈলে, বজ্জত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ থলা কৰি।
গুৰুজন ঠাকুৰ আতা বুখা হৈ মহা মহোৎসৱ, প্ৰজা অসংখ্য,
বহুদোপ হ'ল প্ৰজাৰ ছিহনিঙ। দামোদৰ নাহিল ঠাকুৰে

মতাত। গুৰুজনে ঠাকুৰ আতাক পাঁচি নিঠুবে বোলাইছে, কোব হাতে খাৰি গুচা নাই, এই সম্পত্তি ভোগ কোনে দিলে? আন জীবেহে গুৰু পন্নী সম কৰা? গুৰু গৃহ। তেহে আহিছে টান পাই। কৰ্ম অৱসানে হুঙ্ক চিবা ভোজন কৰাই পাট ভুনি সোনৰ আঙ্গুঠি দি স্মৃথিলে, বোলে কেনে মতে প্ৰবৰ্ত্তা এই চাৰি শ্লোক? তেহে হালোৱা গৃহতৰ দৃষ্টান্ত দিছে। গুৰু জনে বোলে অ বজ্জ বুলি আঙ্গুলিএ সৈতে সিলা। আন গোপগণে থলে সীমাত নমাই। প্ৰলম্বে নিলে সীমাৰ চৰাই, মৰিল। এ ভোগ ভুকুতি পাবা, তোমাৰ আমাৰ সম্ভাৰা নাই, যোৱাগৈ। তাতেহে নাহা স্বমত লৈ। হুদিন নৌহতে লৰিলা ॥ সবাকে চাউল সিজাই দিলে, গ'ল দিশা দিশি। হুও জনা আতা গ'ল গোসানীক বিদায় কৈ। তেহে ছমহীয়া, বংসবী সপিণ্ডি হ'লহি। গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা ভক্তে সমে জব্য বস্ত্ৰ লৈ গ'ল, সবে ভক্ত চাপিল, গুৰু কীৰ্ত্তন গাই বাই আনন্দ উৎসৱ। অৱসানে গোসানী মাএ অন্ন দান কৈলে। খাই বিদায় কৈ গৈছে থানে গ্ৰামে। ঠাকুৰ আতা গুৰুজনো গ'ল গোসানীত বিদায়কৈ।

ঈশাধৰেৰ আক
ঈ দামোদৰ
দেৱৰ এৰা এৰি

আক সেই হুতীয়া গুৰু তিথি কৰি বৰ ঠাকুৰদেউ বসন্ত ওলাল। গণকুচিভ বাকলি পো বায় আঠেবো ওলাল। গুৰুজন হুও ঠাই আহি গৈ চাইছে। আঠেক ভাত পানী দি বাউসী লব মাৰে, স্মৃথ শান্তি বাতি দিনে নাই। পাচে টান হ'লহি এবিৰ জুৱাবা। বাউসীল'কে আঠেক নি চাইছে। পৰ পালি দি। হুতীয়াতে জুৱোজনা বায় নাম লৈ বৈকুণ্ঠে চলিল। হুইকো নি গুৰু আগত থাকি লহণ কবালে। ঠাকুৰ পথানতে আঠেকো দিলে। গা লাগি, পুৰুষাৰ্থে কৈ জিন্মা কৰ্ম কবালে। পুৰ্বোক্তৰে পিতৃ দিলে। কৰাই একমানে সোৱা বিদায় কৈ গ'ল গুৰুজন। এতিয়া

গুৰু দেৱ
আক
বালকিলা
বালক

পুৰ্বোক্তম চতুৰ্ভুজ চোট ছৱা, হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰো চণ্ড পাগল হ'ল। কষ্টা, বাক্য, গৃহ, বাৰি গোটে বনে জঙ্গলে ফুৰিব ধৈলৈ। বাতিএ দিনে গুৰুজনে আহি ধৰাই বান্ধি থয়। মেলি আপুনি খেদ কৰে দুখকৈ, বোলে মোৰ গুৰুজনৰ পুত্ৰ, মই কাক বান্ধো? এক বৰ্ষৰ অন্তে এটা বৈত্তে যত জুৰ ঔষধ গোটাঁই গাতে পেলাই তাতে পেলাই থয়, মাথাতে দিএ, ধৰি থাকে। তেহে কতো দিনে পূৰ্ববত হ'লগৈ।

আক গৃহ, বাৰি, খেতি, কৃষি, গৰু, মহ, বান্ধা গোলাম ভাগি পলাই সব গ'ল। ধ্বজাও জগন্নাথলৈ গ'লগৈ। ঠাকুৰ সবো চোট। এদিন বৰ ঠাকুৰ পাত কাটিছিল। কাচি পৰি তালু ফুটি তেজ গৈ পৈল। আই সবে কান্দি বিহ্বল হ'ল। কালৰ প্ৰমাণে পালতি বহুৱা চলিল কতো ভাগি পলাল। মহা দুখ হ'ল, বুদ্ধি ভাবসাবো ঠাই নাই। তেহে আএ নাতি পুত্ৰে আলচি নাতি পুত্ৰ দুইকো পঠালে বোলে বৰাপোত কৰ্গৈ মোৰ বৰ পুত্ৰ বাপুএ দুখৰ কালত বুদ্ধি ভাবসা দি প্ৰতিপাল কৈ থাককহি। আক কৰা যাদুইয়ে চৰিত্ৰ তুলি ভকত বলাবলৈ ধৈলৈহি, হৰি গৃহে বহি ধৰ্ম লোপ কৰিবৰ মন দিছে। সেই ৰূপে গৈ পাই কলে গৈ সেৱাকৈ। দুখৰ কথা গোসানীৰ শুনি খেদকৈ দুইকো দুখ চিৰা ভোজন কৰাই সাদৰে পঠাই বোলে মই কা'লৈ যাম, যোৱাগৈ। মাতৃত কৰা। পাচ দিনা চিৰাম আতাক বহাত ধৈ গ'ল। পাই খেতি, কৃষি, বাৰি ঘৰ চলাই-কৰাই ৰূপ কৈ আছে বুদ্ধি ভাবসা দি একবৰ্ষ। গৰু মাটি সীমাবন্তে হাতীয়াৰে অনুৱা লাগিছিল। এদিন সন্তানক গৈ বোলে বোঁ, কমল লোচনৰ বহাবী খানি বীৰাই চৌধাৰীএ ধৰে, দিব খোজে। কাল দিনো আছে, কি বোলা? আএ হোজা মতে কলে বাক আমাৰ বুদ্ধিবৰ ঠাই আছে,

মই সোধো। মনে বোলে উদাসীনত সুধিহে দিএ। কি নাদগিৰি হ'লহি অত ? এনেই গুৰুজনক অসুয়া দামোদৰ ঠাইতহে ভাৰসা লালনা। ৰাতি দিনে থাকেগৈ। পাচে আএ বোলে বাপু, আমাৰ কমললোচন বহাবীক বগৰিবৰীয়া চৌধাৰীক সতানন্দে দিব খোজে। আমাত সুধিছিল। কেনে দেখা ? বোলে মাতৃ, আমাত সুধিব নালাগে। সেই লোকতে সোধা যক। আএ মাতি সুধিলে। তাৰা বোলে আমি ক্ৰীষ্ণকবদেৱৰ বহাবী নাম লৈ তানে গোহাইক এই হাতে সেৱা ধৰি কৰিলে। এতিয়া কুণ্ঠিত বিষয় সুখৰ আশে সিমান্ত (সামান্ত ?) লোকলৈ যায় নে ? নেখেদিলে ঈশ্বৰ পুৰুষৰ চৰণকে চিন্তি থাকিম হে আপুনাৰ সেৱা কৈ। সেই ক্ৰমে আএ কলে যাঁই বাজত। বোলে তেনো মাতৃ সেএ কথা। এদিন গৈ সুধিলে হাথীয়া, বোলে ৰামানন্দৰ মাক দিবলৈ কি বোলা যায় ? বোলে সুধিলো, নেৰায়, বুজিলে উদাসীনেহে বুজি দিলে বাধাকৈ। তেহে হিংসা কৈ নানা ছন্দেমন্দে বাক্য বুলিব ধৈলে। সহিব জুৱাৰা অস্ত্ৰে বিদ্ধি অস্থি, মজ্জা ভেদি সবকি গলগৈ। তেহে গুৰু-জনে বৰ সহিব জুৱাৰি আইত প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে মাতৃ তুষ্ট তুৰ্জ্জনৰ তুৰ্ক্ষাক্যত বৰ নপাবো যাবকে খোজে, বোলে কলৈনো যোৱা ? বোলে মাতৃ, গুৱা কছাতে থাকোৱা বৈনাই, ভাগিনো আছে। বোলে ভাবতে হলে তোমাৰ আমাৰ কানেক হ'লেও বাৰ্তাটো নেপাঞ, দুব, আতাব। আমাৰ মনে আত ওচৰ, এই সন্দৰীত থাকিব বিও। গধূলি, পুৱা বাৰ্তাটি পাই থাকে, আক কোনো ভ্ৰম্বা খানো দিব আনিব পৰা যায়। আতা বোলে মাতৃ, পূৰ্বে গুৰু-জনে সন্দৰীত থাকিবলৈ বাধা কৈ গৈছে। লক্ষ্যৰ উপদেশ-
দি গৈছে—

“যন্তেক সুন্দৰী নাবী, পৰম অনৰ্থকাৰী” গুৰু বাক্য পৰে, গলে, ভাল’কে যাঞ মাভ। বোলে বাপু, মোৰ গোসাইকে আমাকে কেনে কপে লৈছা? বোলে মাভ, তাৰা পূৰ্ণ বৈকুণ্ঠৰ ঈশ্বৰ, তোম্ৰা লক্ষ্মী, গুৰু পত্নী, অৰ্দ্ধ শৰীৰ বুলি মানি সেৱা কৰিছে। আপুনাৰ। বোলে তেনে-হলে মোৰ গোসাএ বাধিছে তাৰাৰ বাক্য শিৰত লৈ আমি বাধিছোঁ, তুমি সুন্দৰীতে থাক। গৈ। এ গোসাএহে বিহক লাগি বাধি গৈছে সি কোটি সুন্দৰীও তোমাক দেখি চাৰ-খাৰ হব। যোৱা থাকাগৈ। গ’ল। হাথিয়া গুৰুজনক খেদিও বহুৰাজাত খল দিলেগৈ, বোলে আমাৰে সুন্দৰ স্ত্রী দুটা আছে, আপোনাৰ যোগ্য, মহাৰাজ, দিছে, অনা বক। শুনি তেতিয়কণে হেজা বিহা দুই মেৰ দিলে আনগৈ বুলি। গৈ পাই ৰাজা আজ্ঞা কৈ ধৈলেহি আইক। শুনি মাঝু আএ পটপুত্ৰ হানি দসন সবাই পেলালে। দুই চাই এৰি বৰ আইক নিলে ধৰি। পূৰ্ণোত্তম ঠাকুৰদেউ লগতে গ’ল। আইৰ দাদা খুৰা কিকা চৌধাৰী শুনি গ’ল ভেটী ভাৰ লৈ। পাই ৰাজ মাটৈক ধৰি ভৰি পূৰি নিলে মেলাই। মা পুত্ৰে খুৰাএক ভ’তে ছমাহ আছে। তেহে গোসানীএ খেদকৈ হৰিচৰণ ঠাকুৰক পাঁচিলে নিবলৈ। পাই কলে। খুৰা ভাড়া বোলে ধনবএ আগে এৰিলা, এতিয়া কি বিচাৰা? ছুৱাৰোঁ পঠাব। আটৈ কুৰি টকা ভৰি আনিছে। দি নিয়া বক। তেহে আএ বুজাই, বোলে খুৰা, মোৰ গোসানী বাপু আছে অনাথ, যাঞ, নেবাখিবা। তেহে জ্বাৰ বন্ত দি ৰাহুহে সৈতে খোৱা হৈছে, মা পুত্ৰ পাই বহিছে। তেহে মহাপুৰুষ গুৰু নৈ প্ৰথমে বীৰা বকল বাবী বাসন্ত্য ঠাকুৰ গৃহে সোন্দৰাতে বসনৈ। সেই ঠাকুৰ পাট সোহাগিলে গুৰু বাক্যেৰে বহুৱালী মোক ভাৰি পৰ কৰিছে।

পাছে হে ঘোৰা কৰিছে। তিনি বিবোচনা লিখিছে। তেনেতে হাখীয়া গৈ দেখি বোলে অ' তুমিও শাস্ত্ৰ কৰিব থৈলা, মোৰ খ্ৰীশ্চবদেৱক দেখি তাৰাৰ গ্ৰন্থ অনেক, আদৰ্শকৈ চাব পঢ়িব শুনিব, তোমাৰ পুথি চাব গাব কোনে? এনেকৈ বুলিলে খতৰ কষ্ট পাই মনে চোটকৈ হয়, সাত, বাৰ, ষোল, কুৰি, চলিশ, পঞ্চিশ টুটাই নিলে বিবোচন। গুৰুজনৰ চিত্ত আগে শৰণ, ভজন, ভক্তি দেখাই জীৱক দেহৰ বাজ কৰিবৰ মন দিছিল। অৱসান কৈ বোলে পূৰ্বে কষ্টভূষণে আনিছে এই শাস্ত্ৰ দেখাও, তেওঁকো নি? এই বুলি লৈ গৈছে দল ডোৰাৰ সেই খিতে। গৰু চৰা ছত্ৰা কৃষ্ণ বুলি নাম ললে। গুৰু স্তম্ভি গীত কৰিছে, “আলো ভাই, চল যাও বুদ্ধাবনে”। গৈ পাই শাস্ত্ৰ দেখাইছে। পঢ়ি চাই দেখে পণ্ডিতে মুখ দিব লুৱা বিচৰ্চণ হৈছে গোটেই বোলে বাপ, ই শাস্ত্ৰ ভকতৰ সৰ্বস্ব, বৈষ্ণৱৰ হিয়াৰ বস্তু, গোটে একো বোৱা নাই আৰু বস্তু অ'লী প্ৰেমময়।

বন্ধাৰী
বচন

আৰু সুন্দৰী চাৰিৰ অৰ্থ—জল সুন্দৰ, থল সুন্দৰ, বালি সুন্দৰ। আৰু কৃষ্ণ দেও সত্যভমা সমে নৰকৰ যুদ্ধলৈ যাওতে জিৰাইছিল ভক্তি, খানেক ধূলা পৈল। নৰকাসুৰ বধি ষোল হাজাৰ কষ্টা দাবকালৈ পঠাওতে ভৰি পলাই বাট হৰাই ব'ল তিনিজন। তাৰা সবেহে শাপ দিছে অশ্বমৰ বৰি তাৰ। আৰু অংশে ছাও অনেক সুন্দৰ স্ত্ৰী হ'ল। এই চাৰি অৰ্থে সুন্দৰী নাম হ'ল প্ৰখ্যাত। কামৰূপত চাপৰিক দিৱা বোলে। বুৰী লুইত মানহাৰ ভাতে সত্ৰ কৈলেনৈ গুৰুজনে।

সুন্দৰী নামৰ
অৰ্থ

সোন্দৰাপৰা পৈ উলু বিবণা কটাই ভকতক ভাপ দি হাতি বহা কৈলে কীৰ্ত্তন গৃহ মধ্যে কৰাই উত্তৰে গুৰুজন গৃহকৈ সোন্দৰাত ছহহা বহি ভক্তে সবে লৈছেই। বাজাৰ পাবে সুন্দৰী আহিল। স্তম্ভি গুৰুজন ঠাই সবেও ব'ল। বাট

সোন্দৰা পৰা

কল্পবীৰ শ্লোক
নিৰ্মাণিনান

গৃহতৈ বহিছিল, পালেগৈ। শুকজনে চাই সিহঁতৰ ডেকা হৰি
পেলালে, বোলে আইসব, পুত্ৰৰ ঠালৈ মাড় এই বেটু আহিব
নালাগে। বিহু, বিয়া, সভা, হাট এনেলৈহে সজ। বাক্য
বজ্জেৰে মৰ্দি পেলালে। তেহে ইজনীৰ আঁৰ হয় সিজনী,
সিজনীৰ আঁৰ হয় ইজনী, এনে কৰিব ধৈলৈ। বোলে চিৰাম,
নিৰ্মাণি দিয়া আৰা সবক। আতা আনি এনেহে দিলে,
শুকজনলৈ চাই সিহঁতলৈ পিঠি দি চাটি মাইলৈ। সিহঁতৰ
কোঁচে পতি পৈল গৈ। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ গুচি গ'ল।
আতা বোলে আন খণলৈ পঁচা নেবাৰ আক। বোলে নিৰ্মাণি
দিও চহকী কৰিলা আক। বোলে মোৰ শুকজনে দিছে হব
মোহনত—

“ঘোৰ জী মায়া সৰ্ব্বমায়াতে কুচিত।

মহা মুনি গণৰো কটাক্ষে হৰে চিত ॥

দৰ্শনে কৰে তপ জপ সবে ভঙ্গ।

জানি জ্ঞানীগণে এৰে কামিণীৰ সঙ্গ ॥”

বোলে জীৰাম, তোমাক কি কৰে? কবক, চাৰি সেএ তৰি
আছে ভয়ত।

আক এদিন জন চাৰেক ডেকা ভকত যায়। এজন বুঢ়া
ভকত পাই সুধিলে, তোম্ৰা সব কলৈ যায়? বোলে শুক
ঠাই গৈছিলোঁ? বোলে মিছা, বোৱা নাই। বোলে কলৈনো
গৈছিলো? বোলে শুকজন ঠাই বোৱা হলে এনে হব নেপায়
দেখোন। গোটে মৰা প্ৰায় হব লাগিল।

আক এজন বুঢ়া ভকত নাম পাই যায়। তাৰাতে এজন
সোকে সুধিলে, বোলে কলৈ গৈছিলো? বোলে নাম গাবলৈ।
বোলে নামত যে এত বেজি ভকতি নো কৰা কত বেজি?

আক কব বিহু আতাৰ পুত্ৰৰ জন আদি কব কৰিব বাৰীত।
কল্পবীৰ গোবিন্দ দণ্ডনয় কুহ সুনিছিল। বানে বনে, মো

মহে জনে অচলা লক্ষ্মী বাজ সম্পত্তি। তানে বোটা সৌৰীচন্দ্র,
তানে পুত্ৰ সৌৰিবৰ্জ, 'তানে স্মৃত হিবমল, তানে বন্দন অহিব-
মল, তানে তনয় বীৰমল, তানে পুত্ৰ নিৰ্মল, তানে ভনয়
পিতৃদত্ত নাম কংসাৰি জাতক্ৰেণ। তাৰতে কৰৈ বাৰীলৈ
যাব খোজাত বাজে নেবে, মাজতে হহকা 'নদী দেখাই যাব
নোৱাৰি নিশা নাঞ ভবা দি সমগ্ৰে লৈ মেলি গৈছে। আউসীৰ
তমচৰ খৰিয়াত বুঢ়ী সব বস্ত্ৰ মানুহ গক মাৰ গ'ল। আতা
সান্ধুৰি কধমপিহে বন্ধাপালে। আহি বব কৰৈবাৰীতে
আছিল তিনি মাহ। তাৰতে গৈ ভুজমলাত আছিল ছমাহ।
তাৰতে আহি দুখ কষ্টে জাখলিত প্ৰবৰ্ত্তিলে তেৰ বৰ। তাৰ
পৰা মালচাতে ফুৰিছে মাগি খুজি খাই দুমাহ। তাতে
সোদৰ মাজী বোলে, আঢ়ৱন্ত। এদিন ভিক্ষা চাই তাতে
সোমানগৈ। মাজী নাই ঘৰে। পত্নীএ বোলে ক'ব লোকটি
কি লাগে? আতা বোলে অখিত, কেও কিছু নাই
লাক্টা, ফুৰিছো এনেকৈ; যতে পাওঁ ততে থাকোঁ'
বোলে আমাৰ বাৰীতে থকা যক, অন্ন বস্ত্ৰ দিম
আমি। আতা বোলে সজ পালে বঞ্। বোলে
আমাৰ মৰদো আহক। এই গোহালিতে এমুঠি চাউল
সিজোৱা। সমগ্ৰে আহি দিওঁ। বোলে বাক কোৱা খানি
দিওক আমাক। দিলে। বাট পছলি চোতাল বাৰী গোহালি
চাচি চুককি মাটি দি সজ কৈ পেলালে। মাজি আহি
দেখি বোলে কোনে বাৰী বাট এনে কৈলে? তাৰ্যা বোলে
ককৰা অখিত এটি কৈছেহি। বোলে কি সজ লোকটি পা।
মাজিএ বোলে তুমি ক'ব লোক? ক'বতে আহা? আতা
পূৰ্বেৰ পৰা সকলো খানি দুখ দুৰ্ব নাম প্ৰায় কলে। মাজীএ
বোলে আমাৰ অঁত থাক, তোমাক চাউল খানি দি
প্ৰবৰ্ত্তায়, ফুৰিব লাগালে আক। ক'ব ককৰাৰ খানি বোলা

ভুজমলা

মাখলি

মালচা

ভাটিলেকে পাবে। আতা বব পৰা মাজীৰ ধনে ধানে অৰ্দ্ধদুই হৈ আছিল। তেহে মাজীএ বোলে তোমাক আমি নেখেদেঁ, গুচো নোবোলেঁ, কুৰি বৰ্ষো থাক। মাজীৰ তিনটা জীয়াবী বব সক ছুটা নিলে, মাজুটো প্ৰথম গোম চকৰি। কেএ নিনিত্র, আছে ঘৰে। বুৰা বুৰীএ আতাক হেৰাই দৈলে। আতা বোলে নকবাওঁ আক। তেহে বঢ়াই দি হেচি বিয়া দিলে। কৰাই আছে খেতকৈ। আএ এদিন বোলে লোকে অহা পৰত তুমি আহিব পোৱা, ভাটিলেকে যে কোৰ পাবা গলে চো কুটা গাচো নিদিএ। আতা তাক নগণি কৰেহে তেও। তেহে আতাৰ প্ৰথমে বব পুত্ৰ গোপাল জন্মিল। তাত চুৱনি হ'ল। দাদাএকে বাপেকে একো নিদিলে। তাৰে পৰা আএ দন্দ লগাই ঠাইতে সমাই মাজী মমাএকৰ গৃহ, তালৈকে গ'ল গুচি। বুৰা বুৰীএ মাতিলে শপতাই, নাহিল ঘৰে। আতা পথাৰতে আহিলত কলে, তোমাৰ মাহুহ দন্দ কৈ গ'ল। মতাত নাহিল। আমাৰ জীয়াবী অসতী, তোমাত দোৰ নাই, যোৱাগৈ। আতা হাতে দা, কান্ধে কোৰ, টনা, পচৰা গাত মাখে গৈ ওলাল। আএ বোলে দহো আহিলা? আতা বোলে আগে দখো গুচ নোবোলু, এতিয়া বোলে দ্বৈখো ৰাগৈ। বোলে আহিলা দেখিছে? দিলে কি, আনিলা কি? বোলে পথাৰতে আহিছে, গাতে এই, ক'ত কি পাম? বোলে কাঠিলকে কোৰ পাবা গৈ আক। তেহে তাতে এপক বয়। আএ বোলে এটি গৃহ কৰা অতে। খেব, বাহ, কাঠ আনি কৈলে, ভালকৈ গল। এতিয়া খাবলৈ নাই। আএ বব চহকীৰ ঘৰে ৰাই ধানৰ কথা কয়। এপাটি দিএ, আনি বৈহে ৰাতিত। বোলে এটি চুলি কৰা। আতা দন্দ আনি কৈলে, ধনে ধান, ভেঁকী নাই। লোকৰ ঘৰে

নিএ, বনাইহে দিএ। বোলে অ'তে এটি ঢেঁকী পাতা। কাঠ আনি চাচি পাতিলে। হ'ল। আক সেই ধানৰে কপাহ লয়। য'তৰ, য'তৰি মাল নাই। নিএ লোকৰ গৃহ, হলেহে দিএ গৃহতৰ। বৈ দিলেহে মালো দিএ, আএ বোলে এই খিতে শাল পাতা। লোকৰ ক'ত কি কৰিম বাম। আনি চাচি পাতিলে আতা, হ'ল। এই ক্ৰমে আইৰ বুদ্ধিৰে বেজিৰ পৰা বৰশি লৈ প্ৰবৰ্ত্তিৰ পৰা সকলো হ'ল। লোকত নোখোজাকৈ প্ৰবৰ্ত্তি আছে। জেঠ মহা গেৰ ধান বাথে গৈ টঙ্কি দি। সেই লগে লাপনিয়া বাজন বিব, আখলিয়া, আতা সৈতে চাৰিউজনে একে চাতে। তাৰা সবৰ বৰা মহে খাই বখাতে। আতাৰ এদালিও নেখায়। চাৰা নিশা আতা ভকতি প্ৰদীপ এখনি পাই তাৰে পদ গাই থাকে হৰিক চিন্তি ভাবি। সিবিলাকে বোলে ভক্তিয়া, তুমি আমাতকৈ পাচেহে আহা, আমাৰ যে খায় ধান, তোমাৰ দেখো ওচৰো নেযায়? তুমি কিবা জানা হবলা? আতা বোলে কি জানো মই? ছখীয়া দেখি ঈশ্বৰে দায়া কৰে। পাচে কলাপকাতে আতা বোলে ভোজা সবৰ ধান দাই নিয়া হক। তাৰাসবে বোলে আমাৰ বুৰা পকাইহে দাম। তোমাৰ দোৱা। আতা বোলে কেচা দালে বাঠি পুৰা পায়, পকাটল চালে মূল হবায়। এই বুলি এখা পকাতে আতা দাই নিলে। তাৰা সবৰ বৰা মহে বেৰি খালে। যি ব'ল, আদখান বানে নিলে। সেই মাটিৰে জামিন থৈলে চাৰি-পোন কড়ি, দিৰালৈ নাই। আতা গৈ খাটা পোপালক থৈলে। আগে কিম বুইলে বাবে, পাচে ছখী দেখি নিমিলে হুৰাই বুলি। আতা বাজন জুগিচাবক কইছিল, থাকে বেতি দিলে। তেহে চিনাতলি আওতালে তিনিও জনে, বিধান মাই। কহিলে চাৰিউজন পাৰ হৈ নাকৈ গৈ গল।

মনেমেতে নাঞ খৈ ঠাকুর আতা গৃহে ব'লগৈ বাট ঘৰে।
 আতা নাই। আইক কৈ থয়, আমাৰ ত'ৰ ভকত আহিলে
 সুধিবি। আএ চালে, শুক ঠাই নহয়। নিশা আতা আহি
 সুধিলে বোলে ক'ব অধিত ? বোলে ককৰা পথুক, আমাৰ
 ত'ৰ নহয়। আতা ব'ল শুতি। নিশা শুনে “ভকতিপ্রদীপ”
 ব পদ গাইছে। পুৱা ওচৰলৈ গৈ বোলে কবপৰা আহিছা
 হাঁক ? বোলে মালচাৰতে আহিছে। চিনা বিধান বিচাৰি।
 বোলে সি কেজন কলে গ'ল ? বোলে বিধান বিচাৰি গৈছে
 অতি। বোলে নেপায় যে অ'তে আছে আমাৰ। বোলে
 বাতি যে পদ গাইছিল, কোন জনে গাইছিলাহাঁক ?
 বোলে আমিএ গাইছিলে। বোলে কিহৰ পদ ? বোলে,
 ভকতি প্রদীপ বোলে দেখো লোকে, কোনে কৰা জানো ?
 আতা বোলে যি চাউল খাইছা ধানকে নিচিনা। বোলে
 কোনেনো কৰা বাপহে ? বোলে যাবাহে কৰিছে তাৰা পুৰুষ
 পৃথিবীতে আছে। বোলে ক'ত আছে কৰা চো ? বোলে
 কি কৰিবা কলে ভূমি ? বোলে তাৰাৰ ছই পাৱতে বিক্ৰয় যাম
 আক। বোলে নিচই আক। বোলে তেনো সেই সুলভীতে
 আছে শুকজন। বোলে মোক নিয়াবক, এৰিলো খেতি
 কৰি। বোলে নহয়, এতিয়া ভূমি লগবে আহিছা, বাক তোৱা
 বিধান লৈ। আঠ দিনত বৈ আহা গৈ। আতা দিলে। লৈ
 বিধান আহি সাদিনতে পালে গৈ। আতা ধান দান কৰাই
 পুৱা নিত কৰ্ম কৈ গৈছে। ঠাকুৰ আতা বোলে এতিয়া ভূমি
 অভজনে আহা। একে চাতে গ'লে গমন বিজিতৰ পাপ
 লিখে। শুক বাক্য পৰে। খিৰা মকলৰ বাবীৰ জেবেলা পাছ
 দেখাই বোলে ছব বুকৰ সোবে ভকজন আছে। চাই অবে
 পৰা চাইটি বগুৱা কৰা। কৈলে। কৰি নৈ পাই হুতুৱা
 আতা সেৱা কৰিছে। শুক কোৱোৱা খেলোৱা নাট দীত হুতু

কৰিছে। . . দেখে চাই মধুৰ মুৰ্তি ৰূপ কোটি 'সূৰ্য্য', কোটি
 মণধৰ জ্যোতি : প্ৰকাশ, নীল শ্ৰাম উজ্জ্বল, ছত্ৰাকৃত্য মাখ,
 আকৃষ্ণিত কেশ, পদ্মদল আয়ত লোচন ভ্ৰুৱ যুগল মদনৰ চাপ,
 বন্দুলি অধৰ, দাড়িৰ দশন, চাক চিবুক, সিংহ বন্ধ কন্ধ, মাংখ
 প্ৰাই কণ্ঠ, গণ্ড পাণ্ডৰ বহল বন্ধুল অশ্বখপত্ৰৰ নয়। কটি
 উজ্জ্বল, আজাহুভুজ, বৰ্জুল বলিত বাসুকী নয়, বস্ত্ৰৰ শলকা
 আঙ্গুলি, নখচন্দ্ৰমা কাস্তি, কৰিকৰ উক, সুবলিত জুজা,
 সৰ্বোকহ পাদপদ্ম পল্লৱ, চম্পাকোৰ আঙ্গুলি, সৰ্ব্বজল
 উজ্জলিত, হৃদয়ে প্ৰকাশে ভক্তৰ নিভ। হেন চমৎকাৰ
 ৰূপ দেখি পুনৰ সেৱা কৈলে অভয় পদত। মহাপুৰুষ
 গুৰু বোলে আৰাটি ক'ব? বোলে বাপ, মালচাৰতে
 আহিছে, নাম কংসাৰি। এই পাৱতে বিক্ৰয় ঘাৰলৈ
 আহিছে, আৰু অভজ্ঞন দেখি পথে দণ্ডৱত কৰাই
 আনিছো। তেহে গুৰুজন বোলে "চটুৱা, মোৰ বস্ত্ৰকে
 মোকে ভেটুৱা? কল খাই বাকলি, সাহ লৈ বাহ
 হে আনিছা?" বোলে বাহো তোজ্জাবে, সাহো তোজ্জাবে
 দাস। তেহে গুৰু বোলে তুমি আহিছা হয়, আমাৰ বি
 গুৰু ধৰ্ম দৈখিছা, ধৰিব খুইছা, ই-পিতৃ-মাতৃ এৰা বন্ধ,
 ভাৰ্যা পুত্ৰ নৈধলে এৰিব লাগিব। পাৰিবা? বাক্য সজতে
 বলে নালাগে চাৰিব। বোলে বাপ, নলয়, নচলে, নকৰে
 যদি এৰিব ভ্যাগি। তেহে আতা পূৰ্বৰ ডাঙৰ বন্ধ চিনি
 পাই ব্ৰত হৰিব নকবাটকএ গুৰু বাক্য বোলাইছে।
 পূৰ্বৰ নিজ নাম বিহু দিছে। বোলে বাপ, সেৱকৰ
 পাচতে হৰি গুৰু পাই বয়হে, নবাওঁ আৰু সি মাৱাজ
 গৃহ অকলপলৈ। গুৰুজনে বোলে যোৱা তোমাত হতে
 অনেক জীৱ ধৰি ভৰিব। মোৰ গুৰু ধৰ্মত লাগি পাই
 কুকলি হয়। বোলে বাপ, আপুমাৰ অজ্ঞান পদ বেঁট হয়

কলোৰি গুৰু

ছায়াৰ পৰা যাবৰ চিন্তা নেযায়। তেহে গুৰু বন্ধাৱলী—
মাতিছে—“যিটো গৃহে মাধৱৰ ভকতি সাধয়।

এবিবে নলাগে তাক থাকিবাব যোগ্য হয়॥” হৰি ভক্তি
বাধক হুঃসঙ্গহে শাস্ত্ৰে সাধুএ এবিৰ দিছে। তেহে আতা
গুৰুবাক্য শিবে ধৰি যাবৰ চিন্তা হ’ল। বোলে বাপ,
যদি চলে, কৰে ধৰে-এই সাত লুইতৰ পাৰ হাবি মহ
হাতী কেনেকৈ আহিব আনিব। নথৈলে আহিম গৈ এ।
তেহে গুৰুজনে বোলে আহিব নেলাগে, তোমাৰ ততে যি
ভক্তি প্ৰদীপ শাস্ত্ৰ আছে, তাকে আগত থৈ হৰিৰ পৰি
ক্ৰিয়াকৈ আমি যিকপে গুৰুবাক্য মাতিছো তুমিও
এই দৰে মাতিবা, এই বুলি আজ্ঞা কৈলে। আক বোলে
তোমাক কায়া বিচি দখিন কোনে গাবিছো, অনেক
পোখা হব। পাচে গধূলি ভোজন কৰাই বোলে চিৰাম,
পাটি দিয়া। দিলে পাৰি। তাতে হুওজনা আতা শয়ন
কৈলে। পৰমানন্দে পাচে ভৰ নিজাত আনন্দে গুৰুজন গৈ
হুওজনাৰ মাজতে শয়ন কৈলে। ঠেলা ঠেলিত মাটিত
পৰে গৈ। আৰা বোলে জানো ভাবাহে ঠেলিছে, তেৰা
বোলে ডেৱেঁহে হেচিছে। হাত ফুৰাই এবাৰ চাই দেখে
ভিমিজন, গম পাই জানি উঠিব খুজিলে। গুৰু হুকালে
ছুই হাত দি জগতৰ ভৰে হেৰাই হেচি ধৈলে। বোলে
বাপ, মৈলো মৈলো। বোলে কিহত মৰা? তুমি কোন,
মইনো কোন চোৱাচো মনকৈ। তেহে প্ৰেমানন্দ খেলা
কথা সুখতে নিশা পুৱাল। হুওজনা আতা গুৰুজনও
বিদায় কৈ গল মনখৈলৈ। পাই খান দান কৰাই
পঠাইছে। আতা সেৱা সংকাৰ কৈ গৈছে। আতাৰ গৃহ
চেলুক, পহুতৰ, বৰ নাই। বুকলিত থলকৈ ধান শুকাই।
ভাতে বগৰি এহুনি আছে। আতা গৈ তাতে বহিলটৈ।

পুত্ৰ তিনি—গোপালে জ্যেষ্ঠ, যতুমনি কনিষ্ঠ হৰিচন্দ্ৰ চোৰ্ট।
 দেখি আএ বোলে গোপাল, পিতাৰ দেখো আজি কতহে
 বহিল। যাচো সোধগৈ নাহে কিয় ? তেঞ গৈ বোলে
 পিতা অতহে বহিলা দেখো, তুমি কি আলহি নে, গৃহলৈ
 নাহা কিয় ? আতা বোলে বুপা, পূৰ্বে আমি চাৰি লাখ
 টকা ডেকা সদাগৰ ধকৰা তিনি মুৰীয়া বুঢ়া লগা, বেহালৈ
 দিছিল। মূল নাঠি নগৰত বেহালো গৈ, লাভ চাৰি মূলো
 পৈল। ভয়ত ভু হবাই কত যুগ আয়াযাত কৈ সংসাৰত
 ভ্রমি পলাই বেবাঞ ; এতিয়া নগা গিৰিএ পাই-সোখাই
 দিলেগৈ মূলে ছনে লাগে, নেবে, বাণিজ্যকৈ সোধাব দিছে।
 লগা কৈহে আহিছো তইতে ভব, ভাব লব বুলি।
 নলব যদি যামহে আকৌ, মাৰত কগৈ যা। শুনি অত্ৰাহি
 হৈ কলেগৈ সেইদৰে গোপালে। আই মহা চক্ৰী বুদ্ধিমন্ত
 লোক, লাগি অহা শুদ্ধ জীৱ। আগ বাঢ়ি গৈ নত্ৰতা হৈ
 বোলে ভোত্ৰা গৃহস্থ, আমি দাস দাসী। আমি চাৰি মা
 পোকে কিনি হাতে লৈ ভাৰত হাতে বণিজ্য কৰা; মূলে
 ছনে দিব পাৰিবা। নচলি নবলেহে বাক্যত, তেহে এবা সজ,
 অহা যক। আইৰ বাক্যত আতা সন্তোষ হৈ গৈ আগীলাতে
 বহি পাগ পাত্ৰ খাব সতা কবাই খলা, কলহ, চিলিঙ্গা গোবৰ
 মাটিএ মচাই বস্ত্ৰ নিকাই উপাসে বৈ খেদ কৰিছে আএ।
 বোলে ছৱা পুতা লুইত পাৰ হৈ কেনেকৈ যাম ? আতা বোলে
 বাব নালাগে, যদিহে নিচই কৰিছহক আমাকে আত্মা কৰিছে
 শুকজনে। আএ বোলে ভোত্ৰাক যদি শুক পালে। কি
 নসাধিলে। আক ? সংশয় কি সংসাৰত তৰিবেলৈ ? মহাত্মায়ে
 নৰিৱৰ অটনিৰি হাতে মিলাইহে বিধি বৈবে আনি আত্ম।
 আক অনিচই ? তেহে খাব টেকা স্নান কবাই বাহ চাউল খাব
 কৰি গুৱাপান ককতি এৰীল বৈ বুল বীল ই মহাপুৰুষক

গুণ বোলাইছে পুত্র ভাৰ্য্যা সবাকৈ। এতিয়া আই লবা কাৰো গৃহে নযায়, জুই, পানী, পাত, খৰি, বিয়া, সভা, ভোজ সবাকৈ এবিলে। এদিন পানী লৈ গৈছে আই। লাপনীয়া, বাঙ্গন, আখলীয়া, তিনিও ভাৰ্য্যা ঘাটে ধৈলে বোলে দহো ভোজাসবব কেও কাৰো গৃহে নযয়া মাহ চাৰি কিয়? আএ বোলে আমাৰ তাৰা মহাপুকষক গুণ বুলি আহিছে; হাক দিছে বার খাবলৈ। তাৰা সবে স্বামী সৱত কলেগৈ। শুনি তিনিও আহি আতাক হেৰাই ধৈলেহি বোলে একে চাতে গৈছিলো, ফুৰেঁ চাকে। খেত কৃষিএ, এনে বস্তু পাই আমাত নোকোৱা কিয় এতদিন? এতিয়াও লৈ যোৱা কা'লৈ। পাচ দিনা তাৰ ভেটি লৈ গ'ল চাৰিও জন। ঠাকুৰ আতাৰ গৃহে বৈ আতা নি কেউ জনক দিছেনি। গুণজনে মহাপুকষক গুণ বোলালে। গুণজনত সুধিলে বোলে বাপ, আমি এতিয়া ন চাউল শাক ক'ত লগাম? আহিবলো এই সাত লুইতৰ পাব, আক গৃহৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা কেনেকৈ আহিব, আনিম, হাবি, হাতী, মহ? তেহে গুণজনে বোলে ন চাউল শাক উপাধি বিকুকে দিবা, আমি পাম তেও। পুত্ৰ পত্নীও দিবা ত'তে। নিশা বৈ ভোজন কৈ আহিছে চাৰিও জন। পাই গৃহৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সবাকৈ নি দিছে গৈ। আতা মাহ, চাউল, বজ্জ, শাজ্জ ধৈ মহাপুকষক গুণ দেখাইছে। তেহে চাউল শাক জ্বাৰ আতা নেখাই গৃহৰো আনি মিসলাই চাৰিভাগকৈ চাৰিওজনে নিএ। চাৰিবে ঐতি আহ্লাদ লোকে দেখি বিস্ময় হুই শুনি খাটা গোপালে চাউল এতাবি, কৰি এমহা, পচবা, আকে লৈ আতাক সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে কি পাইছা এই? বোলে বাপ, চাউল, কৰি, পচবা। বোলে পূৰ্বে দেখো আমি চাৰিপোকক খুজি ধাৰে নেপালে। গোপালে বোলে আতা, আমিও কৰি পচবা খাইছো।

বোলে। আতা ধৰিবহে। আতা বোলে নলাগে খেদ কৰিব।
তেতিয়া তুমি যেনে আমি তেনে, কিয় দিবা? এতিয়াও
কাক কোনে দিএ? মহাপুৰুষ ধৰ্ম্মেহে আনিছে, মোলৈ আনিছা
নে? তেহে পৰিক্ৰিয়া কৈ গুৰু বোলাইছে মহাপুৰুষ।

আক লাতিমা হিৰা দলৈ, কমললোচন, হৰি, শিৱানন্দ,
গোপাল, নাৰায়ণ, বাম এই আঠজনে মহাপুৰুষ গুৰু বুলিছে
গৈ। এই ক্ৰমে এহেল দেখিলে কোণ ভাগি আহিব ধৈলৈ।
গোটে দেশ ভাগি পৃথিবী নধৰা হ'ল ঠাঠ।

আক সক গুৰুক মাকে লৈ গ'ল পঢ়িবলৈ আতা ত'ত।
আতা বোলে মই কি পঢ়াম, গুৰুজনে যি পঢ়াব। এই বুলি
কমললোচনে সৈতে লৈ গৈছে। গুৰুজন ওলাই বহিছে। দেখি
বোলে ব্ৰাহ্মণ ছৱাটি যি আনিছে বিষ্ণুএ বিহব পুলিটিছে
গাৰিবলৈ আনিছে। দি আহিল। পূৰ্বোত্তম, চতুৰ্ভুজ,
বামচৰণ ঠাকুৰ এই সবেৰে পঢ়িছে। এদিন বিবুজ্ঞানসৰ
পাঠ নহাত ঠাকুৰ সবে হাঁহিলে। গুৰুবোলে তোমালোকেহে
আক বেছয়াইছাইক, আৰ উপৰে ছত্ৰধান যি নহব সেয়েহে।
আক বামচৰণ ঠাকুৰ নপঢ়োতে খুঁটাৰ বান্ধি ঠলায়ুৰি মাইলে,
কপালে খুঁটাৰ আখি লাগি ভেজ ওলাল। মেলি কোলা লৈ
বোলে ভাগিনক মাৰিবই নেপাঞ, বিচাৰ অৰ্থেৰে মাৰে।
অকা এদিন নিশা পলাল। আএ জোৰ লগাই বিচাৰি
খেদকৈ কান্দি কৰে। গুৰু বোলে কি হ'ল? বোলে বদা
লবাতি নাই। বোলে মোক দে জোৰ। তোত পলাইছে, মোত
পলাব ক'ত? গৈ চান্দ, পুৰা কুহিয়াবৰ ভলে নিশা ঘৰ সুখে
সোমাই আছে। আশীএ বোলে বদা তাত মই কেবা বাৰো
চালৈ? বহো?

আক কেয়াকুচিতে হৰিপদ আটক পূহ। তাতৈ বৰ্জিয়া
হৈ ককলাপতি পূহ ঠক আছে। তেল বেচি এৰে। কলকীত

একদিনা গৈছে ; হরিকথা তুলিছে গুণজনে, সকলো শুনিছে ।
 বৈ আছে তেল লৈ । অরসানে গুণজনে সুধিলে, সেইটি
 ক'ব লোক ? বোলে বাপ তেল সজাই আন খনো আনে,
 লবলৈ বৈছে । বোলে মাতাচোন । মাতিলাত আহিল ।
 বোলে তোমাৰ কোন আছে দেহৰ সমকৰ ? বোলে বাপ
 কিছু নাই । বোলে বেচিনো কি পোৱা ? বোলে বাপ,
 দেহটি প্ৰবৰ্ত্তিছো টাগবাগটৈ যেই সেই মতে । বোলে এই
 ভকতৰ সঙ্গে হৰিগুণ গাই থাকিলে একা চাউল, কানি, লোন,
 সকলো হয় দহো ? আটৈত সবৰ মিলাছে । বোলে বাপ, নযাওঁ
 আক তেনো । পাচ দিনা ত্ৰতেৰৈ মহাপুৰুষ গুণ বোলাই
 বহা দিছে । তেহে মাহে পক্ষে পূৰ্ব ঠাই আছে যায়, জ্বা
 বস্ত খানি দিএ, আনে । এদিন গুণজনে বোলে কলৈ
 গৈছিলো ? বোলে বাপ, আগে থকা গৃহে গৈছিলো । বোলে
 আমাৰ কথা সুধি কি বোলে তোমাক ? বোলে প্ৰশংসা
 কৰে । বোলে মাতি আনিবাচো আছে যদি এদিন । তেহে
 এদিন গৈ কলে গুণজনে মতা । বোলে মই যাবই খুইছোঁ ।
 এই বুলি এখনি ভাবলৈ গৈ সেৱা কৰিছে । পাচ বাৰ
 গৈ গুণ বুলিছে । সজ বুদ্ধি দেখি চাই কথা হৈ
 ছও জনালে, তেহে পৰমার্থ মাতিছে গুণজনে ছইকো ।
 বোলে হৰিপদে হাটীত নিশা ববহি । কমলাপতি গৈ
 দিনে আহিবা, নিশা নাথাকিবা । তেহে গুণবাক্যে কতো
 দিন আহি গৈ সুখে আছে । এদিন কমলাপতি গৈছে ।
 তত হৰিপদ আটৈ ওলাইছে ভাব বান্ধি গুণ সেৱা কৰিবলৈ ।
 পদূলিতে লগ পাই উভটি গৈ বোলে চাউল সিজোৱা
 হ'লনে ? বোলে নাই । বোলে তেনো সিজোৱা, কোৱা বক ।
 হাবিৱাহিৱালৈ যে গুণজন আহিব খুইছে সেৱটৈ আহাটৈ ।
 কতো সুখে কৰ, ছও ছই বাটে পল, লগ দেখানে ।

আঁঠৈএ পত্নীক বোলে আঁঠৈক তই চাউল সিজোৱা বুগুতকৈ
 দে, অসন্তোষ :পালে তই হে জান। মই শুক সেৱাকৈ
 আহোঁগৈ। এই বুলি গৈ হৰি কথা শুনি থাকোঁতেই
 গধূলি হ'ল ব্ৰহ্মসভাত বৈৰত ৰাজা দৰে ক্ষেণ প্ৰায় দেখি
 শুকজনে বোলে হৰিপদ কমলাপতি নগৈছে? বোলে
 বাপ, পছলিতে পাই থৈ আহিছে। চাউল সিজাবলৈ।
 বোলে তুমি আক কেতিয়া যাবা নিশা হ'ল, থাকাই
 বিহানে যাবা। তেহে পুৱা গৈ পালেগৈ। তাৰা বোলে
 আঁঠৈ অহা গ'ল। বোলে তোম্ৰাৰ প্ৰসাদত আহিলে।।
 কালি নাছিল কিয়? বোলে হৰি কথাত গধূলি হ'ল
 নিমিষত। বোলে আমিও তোম্ৰালৈ বাট চাওঁতে নিশা
 হ'ল। বোলে এতিয়া আক বিদায়হে, যাওঁ। বোলে
 চাউল সিজাই যক। তেহে নাম পাঠকৈ চাউল সিজালে
 তত তেওঁৰ পত্নীএ সিজালে' হ'ল। দিছে, লৈছেগৈ। আৰও
 লৈছে। আএ সেই খিতে কলে বোলে অনেক ৰূপে বুজাই
 কলে। ই দোষ, পাপ, শুখ ধৰ্ম্মত বুলি। তোমাৰ আঁঠৈ
 আসি কথা নলৈ আচৰিলে, বলেবে সৰা গ'ল হতে। তোম্ৰা
 বুলি গ'ল অসন্তোষ পালে ভাল নেপাবি। এক গ্ৰাহ লৈ
 আক গ্ৰাস তুলি আনিছিল, শুনি সেইতে সৰি পৈল। মুখ
 খুই উঠি আহিল। আৰাও খাই ছুও বহি মুখ শুষ্ক কৈ
 আহিল। আৰা বোলে আমিও যাওঁ বোলা যক। এই বুলি
 কৈ ছুৱো শুকজনক সেৱা কৈছেহি। কিছু পাচ হৈ কমলা-
 পতি আঁঠু লৈছে। বোলে কমলাপতি ব'লা কালি। বোলে
 বাপ, আঁঠৈয়ে চাউল সিজাবলৈ থৈ আহিল। খাই ৰাৱ
 ৰাৱ বুলি বাট চাওঁতে গধূলি হ'ল। আহিব ছুৱাইলৈ।। বোলে
 পূৰ্বে তোমাৰ বাখা ৰাক্যটি পৈল। তেওঁ স্মৃতি হি পায়
 তেহে কোৱা যক। বোলে বাপ, কিছু নাই হোৱা। ভিনিৰান

কলে খচি। বোলে হৰিপদে কোৱাচোন ? বোলে বাপ, তুমি সৰ্বসাধী আত্মা হৰিকেশ, জানাহা মোৰ চিন্তক। মই দাসে কি কৰম ? সেই কথাতে গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে—

“হৰিপদে ধৰ অজ্ঞায় নকৰ,

শুনবে মন পামৰ।

সাধী ছয়া হৰি হিয়াৰ ভিতৰে

আছা দেৱ দণ্ডধৰ ॥”

“ৰাজা প্ৰজা জানিলে শঙ্কৰ মত শুদ্ধ।

সিটো মত এৰি আন আচৰয় পৰম সিটো মুগ্ধ।” বোলে জুই ফুৰাতে মুখ পুইলি পুৱা কত আক। মোৰ গুৰুজনে বুলি গৈছে মিছা বেজাৰ গুৰু নহও, তিনিওটা সিঁজিল পাপ অগম্য গমন সৈতে। এই বুলি হৰিপদক বাধি কমলাপতিক খেদিছে।

আক বিষ্ণু আতাক ভূষণ গুৰুৱে সভালৈ মাতিলে আতা বোলে বাক, মই চাও আলচি মাৰ্গে সৈতে। এই বুলি নগল। আকৌ খেদি পালেহি। বোলে মই এঘাৰ ইঞ্জিয়ত গা গাই শুখিলোঁ, প্ৰথমে চকুএ বোলে আগে ঘাৰ ৰূপ চাইহেঁ, এতিয়াও ভাবহে ৰাম চাম এই ক্ৰমে শিৰতে পদলৈ সবেগ কলে। একল বৌৰাজি বিষ্ণুৱে মই কেনেকৈ ৰাম খাম পা। এইৰূপে আতা হৰি গুণ গাই মালচাতে আছে। গোটে দেৱৰ লোক ভাসি আছে ভকত হৰিলৈ। আতা দেখাৰ মহাপুৰুষ গুৰু। সিহঁতে তব হুৰুজি আঁঠতে নিচুৰ কৰে। লাপনীয়া, ৰাছন আৰলীয়া, আতা সৈতে জাবিওজন সৈ বোলে বাপ তাত আমি বৰ দুৱাৰোঁ। আৰি গুৰু ক্ৰোধাক তোমা সৈতে জীপকৰ দেৱক। সি তাক হুৰুজি আমাতে নিচুৰ কৰে। তাক তাম বৰোঁ দুৱাৰোঁ, বৰ কৰ কেনেকৈ ? গুৰুজনে বৰন ভেলো হৰিকেশ বামা হৰি

লাগে। কৈলে সি ঠাই উছন্ন হয়। আতা বোলে হুক
আমিওঁ যাৰ : খুইছে। কাঠনালৈ। তেহে ঠাকুৰ আতাক
দিছে হেঁ। সাজিবলৈ। গৈ হুওজনা আতা সাজিলে, হ'ল।
আতা আহি ভক্তে সমে গুৰুজনক নিছেহি। ঘাটতে
চকোৱা দি গৈছিল গোজ মাৰি। উঠাত জগতৰ প্ৰজা টাটি
ভাঙি সেৱাটক চুব খোজে। ভক্তে হাত যোৰা দিছে বাখে।
বোলে বিষ্ণু কিয় এনে? বোলে বাপ, পৰা খানি পুৰ্ববাৰ্ধ
কৰা হৈছে দাসে। গৈ বহি আতাক চো কাৰণ ছলে খন্দ
কৈলে। সমুখতে পাচত আঠ বৈ ব'ল। লোক ব্যৱতে
দেখি বোলে আতাবো গুৰু আবাহে। শিষ্য যেন জানি
কিছু বত এবিলে গুৰুজনত কৈলে। তেহে যাত্ৰা পাতি
গুৰুজন হ'ল নৃসিংহ, হিৰা দলৈ হিৰণ্যাক্ষ, পুৰৈ কেচুকাৰে
বোলাই পাণ্ডবি দিছিল। উকত চিত্ত কৈ চোলা ফালি শিষ্যত
মেবালে। প্ৰজা গিৰিখাই ভাগিল, বোলে মহাজনে মাছুহ
মাইলে। সেই তদৰূপ হৈছিল। পূৰ্বৰ ক্ৰমে ঠাকুৰ
আতাহে উভটাই আনিছে, ভাওহে, ভয় নেখাবি বুলি।
পাচে নৃসিংহে দৈত্য সেনা ঘৰাকাতি ঢকা, ভুকু, কিল
গোবিন্দৰ গোৰা কাতি লাগি কপাল ঔ যেন হ'ল, বলদৈ
ভামল মান, নাম হ'ল লাটিমা গোবিন্দ। পাচত আন
সৰেও প্ৰাৰ্থনা কৰে প্ৰসাদ বুলি। গুৰু বোলে সি ভাও,
এতিয়া মাইলে অপবাধ দণ্ড হয়। পাছে যাত্ৰা গাই বাই
অৱসান হ'ল। আঠে সৰে অনেক জব্বা পালে। ভৈতে
দহ দিন বহি কাশী প্ৰজাদি উজাই গৈ হেৰেবৰব বাজ্য হেৰে-
বৰতে কৈলগৈ, ভক্তে সমে হৰি কথা সুখে তাত্ত হৰাহ
আছিল, মহা প্ৰেম ভকতি খেলা সুখে। অনেক ব্যৱত দেউ
ভানি আহিব বৈলে, বৰ বৈলে অনেক। পঢ়িয়াই হ'ল
ভিনি কুৰি বৰ। কপাল পাই ভিৰাৰ আত্ম সৈতে উক

ফালে একেৰি হাবি আছে, তাতে গৈ কথা সুখে বহে। পাচত থান সৰু হেৰেমদ হল। আৰু ঘাটৰ কাষে এজুপি আম আছে। তাতে গুৰুজন গৈ আউজি এপদ দি একপদ মাটিত থয়। পদৰ চিন ব'ল, আউজা চঁচা যেন হ'ল। এটি ছৱা কান্দি কান্দি গুৰুজন ওচৰলৈ গ'ল। গাছতে পানী আনি মাথে দিছে। সি নিচুক দিছে। বাম চৰণ ঠাকুৰে বোৱা বেগ, নাৰিকল, আম, আমলখি, এতিও আছে। পাছে হেৰেমেশ্বৰ ৰাজা শৰণ লবলৈ মানুহ পঠালে। বোলে বাম চৰণ, মোৰ পৰম গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ নবনাৰায়ণক শৰণ দিব লাগে বুলি বৈকুণ্ঠে গ'ল। আমিও ই ঠাই এৰি ব'লা বাওঁ এই বুলি নাঞ মেলি আহিছে। কিছু ভটিয়াই বামচৰণ উঠিল মুখ হাত ধুবলৈ। ডোবাত ভেট, পদ্য ফুলিছে দেখি বোলে বাপ, জলে খলে বৰ বিশেষ ঠাই খান। বোলে পাচত আমাৰ থান সত্ৰ হব। কিছু গৈ পানী কুন্ধিত ঠিয় দি বোলে মমা, কি সম চাপৰিটো সত্ৰ কৰিবলৈ? বোলে পাচলৈ হব, সৰু বৰ হেৰেমদ ফুল গুৰি হ'ল। গুৰুজন নেত্ৰ বলাই চাই গ'ল। পিৰিতে মতে দৃষ্টি পৈল ত'তে থান হ'ল পাচলৈ—সিকৰ হাটী, ধোপ গুৰি, নপৰা, নহাটী, নবৰি, মৰহাটী। জটিয়া জজি, পদ্মালবৰি, গুৱালহাটী দীঘলকুচি, উৰপোট, কান্দুপুৰ এই সব হ'ল। পানীকাথৰিয়া জাল বাইছিল। মাচৰ বাৰ্ভা ভঙে নুছিলে বোলে সত্ৰৰ খল পাইছে। বিলৰ নাম হ'ল সত্ৰৰ খলা। কিছু গৈ, কেবেকি জাল বাইছিল; গুৰুজনে বোলে এই বালাতে বৈ চাউল সিজক, মাচ লোৱা হওক; নুছিলে বাৰ্ভা মাচৰ; বোলে হুৰি মান নাম বাট হে পাইছে। ডাঙতে নুস্তিৰ নাম হ'ল হুৰিয়া। পাচ দিবা একাৰী বৈ নাম পাই চাউল কলা খাই পৈছে; নাম হ'ল কিলৰ কল খাৱা।

ফুলতৰি সত্ৰ

আৰু আম
আম সত্ৰ

মেলি গৈ কলহিত পৰি ভটিয়াইছে। বৰ চাম এজোপা দেখি বোলে মমা এই ভাল লম্বা চোম। অনেক পক্ষী বহাইছে। শুক বোলে আমাৰ পাচত অনেক ডকডক একত্ৰ হৈ হৰিগুণ গাব; গহণ লোক এজন খিত হৈ চমৰিয়া হ'ল। কিছু গৈ গাচখুৰি দেখি বোলে মণ্ডলাকাৰে মালাপ্ৰাই বুকখানি। পাচত মালৈবাৰি হ'ল।

চক্ষু পৰাত বেত বাৰী, কাতাবি বাৰী, কৈমাৰি, দলগোমা, দমাল চোঁচ, বুককা, হৰি পুৰ, কাৰিপৰা, কান্ধলামাৰি, কেচাইডুৰি, ঢেকেলাবাৰি, নলঙ্গা, এই সব থান সত্ৰ হ'ল পাচত। গৈ পুত্ৰ মালচাতে বৈ কাঠসিএ খৰাদি শৃংখৰীতে বহিছে গৈ ॥

এতিয়া ভনীপুৰ আতাৰ চৰিত্ৰ

আতাৰ আদি কলিতা দেশত। কলা কলিতাৰ গৃহ বুলিছিল। চেক্‌খামহাটজি নৈ গ্ৰামে। তানে পুত্ৰ বাসুদেৱ, তানে সূত হৰিদেৱ, তানে বেটা শঙ্কৰদাস, তানে নন্দন চন্ডন গিৰি, তানে ভনয় শঙ্কৰষণ, তানে পুত্ৰ নবদেৱ, তানে বেটা কামদেৱ। স্বমাতৃ চলিল, বৈমাতৃ বিহালে নবদেৱে সত্যা নামে, হৰি বৰকলিতা গৃহব। ভাৰত আতা গৰ্ভে খিত্তি, আহিনত পিতৃ চলিল। ক্ৰিয়া কৰ্ম কামদেএ কৈলে। কাৰ্ত্তিকত সতিয়াই বেটা, চাৰিশ টকা পিতাৰ আছে দে বুলি বাজন্তত নি মেলন্ত ঘটাই শাস্তি ধৈলে। আএ উপায় নপাই পুলাই দেশ এৰি অটব্য অবশ্যে চৰা পৰ্বত পাৰহৈ তিনিমুৰি কটো আবৰ মিৰি চাৰি মাটি মিৰিএদি অটব্য দেশ ওলাল হি গোহেৰ দিনে, শক্তিমন্ত পুৰবৰ শক্তিগুণে অমাধাৰে। আৰি বৰ চক্ৰী মোক। টকা আহিল হাতে। কৰ্ম সৰীলে গৈ

কলিতা দেশ

বাজিৰা হাতে পসাব দিব ধৈলৈ ধস্তা দলৈ গৃহে বৈ। অনেক
 জ্বাৰ হৈ গৰগাঞ বৰদ্বাৰ মুখে পহাৰ আহি গৈ দিছে। চাৰি-
 খান ভাবব বস্ত্ৰ মাথে নিএ। কাঠৰ ডলাত তোলে তিনি খুটি
 মাৰি। তল সোমাই লয়নি, খুটি মাৰি নমাই পসাব দিএ।
 ছই তিনি জনীয়েও দাজি তুলিব নোৱাৰে। তিনি খুটি হাতে
 নিএ মাৰি বুধিৰে লৈ থৈ। এদিন লৈ আহে সন্ধ্যা বেলা, ঘাটৰ
 নাঞ সিপাৰে নিছে। তেনেতে মুদৈ নাঞখান পাঁচোটা চৰি
 মাৰি খোৱা দিএ। আএ বোলে বুপাইত তামোল খাবি
 মোকো নে। সি বোলে ভবা নাঞ, মুঠিৰি, নেখাঞ। পাচে
 আএ গুৰি টিঙ্গে বামপদ দি বোলে নেহঁক। পাচ চৰি মাৰি
 একাজুল বঢ়াব মুৱাৰি বোলে কি বজ্জনখী পা, উঠ। সেই
 সময়ত আতা গাত, ন মাহ, জন্মে বৈশাগৰ ছপৰ নিশাত
 বুধ বাবে শুক্লা সপ্তমীত। তেহে কাঁহ, ডবা, পেমা, ভেক, হস্তী
 ঘোৰা, সকলো বাজি চিহৰিল। পাচে শিশু পুত্ৰ বাজা হ'ল।
 শুনি স্বৰ্গনাৰায়ণ সিংহে আজ্ঞা কৈলে দশোদিশে দা চাউদাং
 দি বোলে আজি নিশা য'তে লৰা হৈছে চাই সবাকে মাৰগৈ।
 আএ পসাবে নিবৰ কাপৰ খান গাত লৈ গাৰ আঁৰতে কানি
 খানি পাৰি থৈ এখানি দি ঢাকি থলে, কেৱে ভূ-কে নেপালে
 প্ৰসন্নৰ। ছতো আগেই গ'ল, তৰ্কিবই মুৱাইলে। সি চাৰি
 লগৰ পসাৰীএ তু নে পালে। পাচে বাজ জগৰ ভাগি তিনি
 মাহৰ পাচে শাওনত বাজাৰ কোঁৱৰ জন্মিল কেঁকোৰা
 জইসিংহ, ধাই বিচাৰ লাগিল। আই বৰ বৃহৎ লোক, লম্বা
 ডন দেখি নি বাজাকে দেখালে গৈ। বোলে হজ থ নি।
 আইৰ কোঁৱৰক তুলি কুঁৱৰীত বৰ খাটনি। আতা কোঁৱৰে
 সৈতে সবনীয়া উমলি কুৰে লিঙ্গিৰা চাতে। দিলা, চাল, পাহ,
 পটি, বাঘ চোপ, চৌপট সবাতো আতা জন্ম, জিকে, কোঁৱৰ
 হাবে। পেটে খেপ লাগি মাৰিবৰ চিত্ত হুলাহি লাভ পাই।

স্বৰ্গনাৰায়ণ
 সিংহৰ শিশু
 বৰ চোটা

জন্মদিন

হলে নেপাই চান্দি আছে। আক আই বব কাজী, ফুলতী, গুৰ্টি পাঁচি, গছে, লতা, বুটা, চপা, কেচ, হাতী, ঘোৰা সব দিব তুলিব পাৰে। বাজাৰ জোলাৰ শাল সাত কুৰি। লিগিৰীৰ এশ। এই বাব কুৰি শালৰ মূৰকৈ কুঁৱৰীএ দিনে বোৱাব কৰাবলৈ। তাতে আই মহা বুদ্ধিমন্ত, টকা, শিকা, বস্ত্ৰ, জ্বা, বহু পালে। এই ক্ৰমে পাঁচ বৰ্ষ থাকি কৰায়। তনো এবিলে কোঁৱৰে। কৈ ওলাই পূৰ্বৱৰ্ত্তে পসাব দিছে। আক দুজনা গুৰু বামুন বাদে বাজা গৰগাঁৱে নিয়াত মেচা পুখুৰীত বৈ যাওঁতে নাজিৰা হাটে, পাচে সাতো পাঞ্চে আতা আম দি সেৱা কৰাত, গুৰু তোমাৰ ভাগ জীৱটি বুলিছে চোট আতাক। দুইবৰ্ষ আছে। একদিনা আতা আলিতে ঘিলা খেদিছে। আএ পসাব দিছে। সিকালতে বাজাৰ কুমাৰ ছৱা হাতীত উঠি ছৱা, লিগিৰা সৈতে পসাব জ্বা লুটি আহিছে। আই আতাৰ গুৰি পাই লিগিৰা ধৈলে পসাৰে জ্বাভ্যত। কোঁৱৰে পূৰ্বৰ খেপতে মাৰিবলৈ হাতী খুন্দি ওপৰতে তুলিলেনি। আতা উঠি দাতে ধৰি আলি খাট্টলৈ মাৰি পঠালে। কোঁৱৰে সৈতে পৈল গৈ। লিগিৰা সবকো গতাই বগবাই পঠালে দ-লৈ। কোঁৱৰ লিগিৰা পৰি কেকাইছে। বজা প্ৰজা উস্মিহ লাগিল। ভিতৰতে ঘোৰা চিপাহী লালী হ'ল। সেই হিহনিতে চৰ জ্বা—এবি আতা আইক লৈ বেগতে সাকিল। কেৱে ভকিব নোৱাৰিলে। বব জগৰ বিচাৰ চকী, কাটি দি বিচাৰি নেপালে ক'তো। আতা সেই নিশাই গৈ জকাই চুকতে হবাই ববা গৃহে বৈ দুখকৈ হমাহ প্ৰবৰ্ত্তিলে। দু পাই বুলি ভয়ত তাৰ পৰা গৈ নগৰে খটাত চিনাকি গজপুৰে ডাঙিব ববা হবি মকলৰ যবে ব'ল একবৰ্ষ। তাতো কট পাই কোচাৰা পাব হৈ অৰ্দ্ধশতাব্দিত আছিল সমাহ। তামতে কটীয়াই গৈ চাইবাবে আছিল সৈবে মাহ। তাকতে গৈ

ককাইক

গজপুৰ

কোচাৰা

অৰ্দ্ধশতাব্দী

চতুৰ্দশ

শতাব্দী

দবদ

বৰভাগৰ সিজবা

সুন্দৰী

বাজহুই বচনা

সুন্দৰীগাওঁ

পাকৰি গুৰিত আছিল এক বৰ্ষ। অঁকা, ছোটৰ জন্ম হৈ গৈ দবজত আছিল সাত মাহ। তাৰ পৰা ডাকু বৰ্ণাৰ ভৰত গৈ বৰভাগৰ সিজবাত তিনিমাহ বৈ সুন্দৰী নিকটে হৈভজ তালুকদাৰ গৃহে বলগৈ। বৈ তাতে সুবিতা সন্ন্যাসীৰে চাতে ফুৰিছে ছমাহ, দুখকৈ এসজ্জা প্ৰবৰ্তে। সন্ন্যাসীএ কয় বোলে সুন্দৰীৰ মহন্তে গলে আমাক বৰ আদৰ সৎকাৰ কৰে অৰ্য্য বস্তু দি। এদিন সন্ন্যাসীৰে আতা গুৰুজন ঠাইলৈ গ'ল। গুৰু চৰাতে বহি ভাটি বেলা বাজহুই পুথি লিখিছে। আৰা দুই গৈ পাচতে ঠিয় দি কতো বেলি বৈ আছিল। গুৰুজনে নেচালেই মাতক চাৰি। বাট গৃহতে আতা উভতি চালে। গুৰুজনেও চাই পঠালে। চক্ষুএ চক্ষুএ পৈল দুইবো। আতা মাথা চপবাই নমিলে কৰযোৰে। আতা গৈ জিজ্ঞাসি মনে বোলে এঞে যে সন্ত মহন্ত, গুৰুজনে কিয় কখন আলাপ সম্ভাৰা নহল নাচালে, এৰা মহন্ত নহয়। এই বুলি আতা লগ এৰি তিনি পক্ষ বৈ সুন্দৰী নামে কুমাৰগাঞে গৈ পেৰাকুমাৰ গৃহে বল। ছমাহ বহি হিৰাকুমাৰৰ মেলা হ'ল, পালি পাটি আছে কতো দিন। আৰু গুৰুজনে সুন্দৰী লৈ গৈ দহ বাৰদিনে জীৰাম আতাক পঠাই সজ অৰ্য্য বস্তু ধানি পালে দি আইৰ বাৰ্তা লয় দুখসুখৰ। এবাৰ চত মহা পঠাইছে। আতা পাই সেৱা কৈ বহিছে। গুৰুজনৰ গোসানী এ বা বাৰ্তা সুবিলে, আতা কলে। আইবো সুখিছে, বোলে জীৰাম, আজি আমি অন্তানেহে আহোঁ। ধনুখনাত বাজোঁ মাহ মাইলে, পানী কদোৱনি হ'ল, আৰু সাত্ত ত্ৰীও গা ধোৱে, সেই লগে আমি ধুবলৈ কেনেবা লাগে। এ বাপুত কৰাগৈ এটি পাৰে যদি পাটিকা ককাই দিয়ক। ডেহে আতা কিলার কৈ আহি গুৰু জনক সেৱাকৈ বাৰ্তাৰিত কৈছে দুখসুখৰ।

আএ কোঁৱা ক্ৰমে কলে আতা জলব হুখ। শুকজনে শুনি
 তেতিয়াৰে আতা সৈতে কলিয়া দলৈ গৃহে গ'ল। দেখি দলৈএ
 আখে বেখে বহাই গুৱা শৰাই দি সেৱাকৈ শূধিলে বোলে
 বাপ কিয় অহা গ'ল। বোলে জগত শুক মাতৃ জনব হুখ
 হৈছে। এটি পাটুকা বিচাৰি আহিছে।। দলৈএ বোলে
 বাপ, আমিও দিব পাৰোঁ, সেএ পলম হব। সেই মেনাৰ
 তালৈ গলে আজি এ হব। তেহে সেইতে দলৈএ সৈতে
 গ'ল। আতা বাটতে দেখিএ আগ বাঢ়ি নি নবীন
 অসন, বগ্ন, পাৰি বসাই, ন পাত্ৰবে পাও ধুৱাই
 পাদোদক ভোজন শিবে লৈ গুৱা শৰাই আগে থৈ পদতে
 মাথা দি অনেক স্তুতি নিবেদন কাকণ্য কাতৰ কাপুৰ্ণ্য
 কৈলে। বলিব দৰে ভাও উঠিল, দৈৱকী লৰা অনাত। উঠি
 বোলে বাপ, সেই সন্ন্যাসীৰে দেখাতে তুমি চৰণহে চিন্তি
 আছে।। তেওঁৰ চাত সেই দিনাই চাৰিলে।। তোজাৰ হুই
 পাৱে দাস ভৃত্য কিঙ্কৰকৈ চপাই লব লাগে। এই বুলি পুহু
 সেৱাকৈ বোলে কি কামে আগমন। বোলে গোপাল, এই
 বাউসীতে আই গোসানী আছে, জগত মাতৃ। তাৰাই জল
 ভোজন কৰিবলৈ এটি কুঁৱাৰ পাট দিয়া যক, তাতে আহিছে।।
 বোলে দাসক ভৃত্য কৈ লোৱা যাব। তাক হলে কাটলৈ
 পাটে কুমাৰে নি পাতি দিয়া যাব। এই কথিব, হুহু, চিৰা,
 কোৰ, গমচা থব। এই বুলি সেৱা সন্ন্যাস কৈ আগ
 খৈছে নি। পাচ দিনা আতা কুমাৰে পাট লৈ গৈছে। চিৰাম
 আতা সৈতে শুকজনা গ'ল। পাই বোলে মাতৃ ঠাই দেখক।
 আএ দেখাইছে। তাতে কুমাৰ হয় আতা সৈতে লাভজনে
 বিনটে ঘানি পাট খুৱাই পাতিলে। কলাহাৰ কৰাইছে।
 কুমাৰে ঘানি পাই বাচিলত আতা বোলে গৃহস্থৰ তত্তাব
 কৰি, গোসানীৰ হুহু পৰি। মেৰিয়া তেনেই খোৱাইক। তেহে

গুৰুজনে জিজ্ঞাসি বোলে গোপাল, এ তোমাত হস্তে জীৱৰ
কটমট বাসনা, সংসাৰ দুগুচিব; চিৰা যেনেকৈ ভজা ধুন্দাত,
জৰা চলাত, ধান দুগুচিল, তেনেই খাইছা, পাচলৈ বেদ বাকলি
নিষ্ঠা নহব। কাষ্ট এৰি সবে একত্ৰে হৈ আয়া বাতে ভ্ৰমিব।
তেহে গমচা চেলঙ্গ দিছে। গোসানী, গুৰুজনক সেৱাকৈ
গৈছে আতা কুমাৰে সৈতে। জীৱায় আতা সৈতে
গুৰুজনো আইত বিদায় কৈ গ'ল। পাচ দিনা আতা
চাউল, মাহ, গুৱা, পান, বস্ত্ৰ কৰি লৈ হবিছে গৈ
গুৰু ধৰ্ম লভিছেহি। মহা বিবস্ত্ৰ আতা গৃহে নগল আক
মাতৃ সঙ্গ। তেহে গুৰুজনে বাহিৰ হটীয়া খিৰা মবল গৃহতে
ঠাই দিলে।

গোপাল
আতাই
ভক্তিবিঠা।

আতা ব্ৰহ্ম মূৰ্ত্তে শৌচ শুধি স্নান গুৰুসেৱাকৈ গৈ
গুৰুজনৰ পাশতে থাকে সদায় হৰিকথা শুনি পৰিচৰ্যাও
কৰে কতো। গুৰু হুপৰ লহিয়ালে চাউল সিজায়। আতা
বেগতে শুদা চাউল কেটা সিজাই এখা ফুটীতে নমাই বাকি
লোন বানাই খাবনি মৰিচে ধুই আহে, গুৰু বাহোতে
সামৰোভেই পাইহি। বোলে গোপাল খালানে নেখালা ?
বোলে ৰাপ, হ'ল। তেহে গুৰুজন এদিন খিৰামবলক বোলে
গোপালে ভাত খায়নে নেখায় ? বেগতে আহে দহৌ ? বোলে
ৰাপ, কতো সিজ, কতো সলাহে বলে। তাকে খাব লোন,
মৰিচে, নাই শুদাই খাই আহে। এনে বিবস্ত্ৰ নিস্পৃহা
দেখা নাই। নহলেও নোখোজে, তেনেই আহে পাত নেপালে
বাৰীতে খাই বে নোবোলে। শুনি গুৰুজনৰ দ্বাৰা জন্মি
এদিন বোলে গোপাল, আহাশৈ আমাব লগে থাকিবা, খাবা
হুখ পোৱা। তেহে তিনি মাহ থাকি আহি লগতে আহে
খাই হৰি গুণ পাই। খৰি নাই, কতাবে গুৰুজনে জন্মি ভাৰ্য
কৰে। এদিন মৈ জাবনি সোৱাই কৰ্ত কাঠী কালি খাবনি

দৌল কৈলেহি। নিশা শুক, বোলে গোপাল, তুমি কাঠে কাটিলাগৈ, হাত চোৱাটো পানীজলা, নেৰাবা আক, বতাবে পুৱাম। শুকজনে অনটি উপাধি দ্ৰব্য বস্ত্ৰ খানি আগে গোপালক দিহে ভোজন কৰে। এদিন ঠাকুৰ আভা দেখি বোলে গোপাল, তোমাৰ বৰ দোষ হৈছে। শুক তোমাৰ পাতত আগে বাঢ়ে পাচত লয় শুক। বৰ অপৰাধ সিজি ছে। তুমি এটি ঘৰা কৰি থাক। তেহে আভা এদিন বোলে বাপ, একেবি ঠাই দিয়ক, এটি বহাকৈ থাকে।। পাচে পুৰব হাটীমূৰে বৰ হাতীয়ে মাউতে লুকুৱা গাত আছিল হটিয়াই মাটি তোলা। তাতে দিলে বোলে ঠাই যে নাই আতে কৰা, পুতি। তাতে মহা শ্রম কৈ বৃন্দ পেলাই পুতি সাজিলে বহা, হ'ল। চান্দ চিলিঙ্গা ওটা শোৱা চান্দ, খৰি চান্দ, তিনি পকে কৰি, লবলৈ মাহ, চাউল, লাক কৈ ভক্তে সমে শুকজনক নিছে। গৈ নাম কীৰ্ত্তনকৈ আশীৰ্বাদ দি খাই শুকজনে বোলে গোপাল, নগৃহত বসাইচানি, দখিনা দিব নলাগে? বোলে বাপ, দেহকে আপুনাৰ চৰণত অৰ্পিছে।, লাগে। বোলে এই বহাটিকে দিয়া। বোলে মোৰ কি ভাগ্য হস্তৰ কৃত্যৰ, দিছে। বাপ। আমাক একেবি ঠাই আজা কবক বোলে সেই পছিম হাটিৰ মূৰেই সাজা। চান্দ, বৰ গাত, সেই বহাটিৰ ঠাই। শুক বৃদ্ধ, সাজিব হুৱাবে, তাবাকে দিলে। আভা ছনাই বৃন্দ পেলাই পুতি কাঠ বাঁহ আনি ঘৰা পৰিশ্রম কৈ একমাহে চান্দ চিলিঙ্গা, ওটা দি বহা কৈলে, হ'ল। আকৌ চাউল মাহ কৈ শুক ভক্ত নি বসালে গৈ। হৰি গুণ গাই আশঙ্কা কৈ বিসৰ্জি শুকজনে বোলে গোপাল, এতিয়া তুমি নগৃহে বহাইছা, শুক দখিনা দিয়া যক। বোলে বাপ, ই—কাঠ, বাঁহ, দুই বৰ্ষে পচিব, হিনিব, খাব 'উই, মাটিএ, অনিত্য। যদি নিত্য লাগিব, লহেব, অজেব,

গুৰুজনৰ
আশীৰ্বাদ

অন্তৰ্গমন হ'ল। যোবনো কি নহ'ল! দিলো প্ৰভু, আত্মক
একেৰি ঠাই দিয়ক। বোলে সম সজ্জ ঠাই। সেই দেখি
হাটীৰে মূৰে গাতটো পুতি কৰাগৈ। সেই বহাটি বাখি বাত
বৃষ্টি গধূলি হলে ঠাকুৰ আতা বৈ চাউল সিজায়। তাতে
চিৰাম অতাই নিতে আহি জাপি লাঠি থৈ বহি জিৰাইহে
গুৰু ঠাই যায়। তেহে আতা পুতি কাঠ বাহ আনি পুনৰ
বহা সাজিলে চব্বিশ দিনে চান্দ ওটা চিলিঙ্গ কৈ। চাউল মাহ
কল চপাই পুনচ গুৰু ভক্তক নি বসালেগৈ বহি ঘোৰা কীৰ্ত্তন
গাই। আশীৰ্বাদ কৈ গুৰুজনে বোলে গোপাল তুমি অতে
থকা, তোমাৰ ভক্তি ধৰ্ম্মে শ্ৰী যশে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য প্ৰকাশ কৰা দি
নদী বোৱাদি জগত জুৰি বব জলিব। এই বৰ দি আতাক
আদিশে ভক্তে সমে গুৰুজন। তাতে আতা পাতিলা জুৰিহে।
তেলে জলে বহাই কলহ চুলেহি। চিৰাম আতা দেখি
বোলে গোপাল, পাগ পাত্ৰ দূৰ কৰা পানী বহাই চুলে সজ্জ,
তৈল দি চুলে ফুৰা হয়। কলহ পাতিলা তেহে গুচাই
স্নান কৈ পুনৰ জুৰি ভোজন কৰিছে।

আতায় লোভ
—

আক এদিন গুৰুজনে আতাক দ্ৰিষ্টা হুহু দিলে নি সজকৈ।
উত্ততি যাই থৈ নাম গাবলৈ আহিল। গাই পাঠ মেলাতে
পল উঠি। গৈ চিৰা আগৈ লৈ খেদ কৰিছে মৰ্ণত, বোলে এ
হুৰ্জন পায়ব মন, জন্মি পাঁচ বৰ্ষ বোধ হবতে। তোৰে সজ্জ
ত লহৈ এই খিনি কাল কুইলো। নেৰি। আজি বোক চিৰাত
লাগি একেভিলে এবিলি তই। আক তোৰে হৰি গুণ গাই
চিন্তি গুৰু সজ্জ মই সাবিত্ৰ, ই কথা হুহুৰ্ড। এতেকে আজি
তোৰ লগ এবিলো আক প্ৰকৃতি উদবে একে লগে জন্ম।
এতেকে সবন্ধে ভাতৃ সোদৰ হৈ নৰ্কত পেলাই মাৰ? তই কি
মোৰ? বাক আহি লাগিছ যে, বই হাতে ছুনি নিবিক
কাটো। এই বুলি দেখাই পেলালে সি।

আৰু এদিন বস্ত্ৰত আলাধু গৈল। গুৰুজনে চৌকৰ মাৰি শুচালে। আতা দেখি প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ, ই কি বস্ত্ৰ ? তেহে গুৰুজনে প্ৰশংসাকৈ বোলে আনে দধিৰহে দৃত উলিয়ায়, গোপালে দৃততে অদৃত বাচে, কি সূজান বুদ্ধি ! বোলে এ বস্ত্ৰই শুদ্ধ শুদ্ধ গুৰু ধৰ্ম, আলাধু অবিজ্ঞা, পঞ্চপৰ্বা পাপ। পঞ্চ ততে পাঁচ আঙ্গুলি অনুৰাগে নথ, খেদ গুৰু বাক্যে চৌকৰ, ফুমোহোৰ জ্ঞান কৰ্ম চেকা লাগে আয়াযাত।

আৰু হাজোতে গৃহ ঐচ্ছত গুৰু। শান্তিপুৰত পঢ়িবলৈ যায়। চিবাম আতা বাটে পাই শুধিলে, বোলে বাবুণ বেটা কলৈ যা ? বোলে নদীয়া শান্তিপুৰে পঢ়োঁগৈ। আতা বোলে মহাপুৰুষ গুৰু যি পঢ়াব, ভাটিত কি পঢ়িবগৈ ? বোলে তেনো থাকোঁ এ নিয়া যক। বহুগণৰ জলভৰতক পাই ছোৱাদি আতাৰ সম্পৰ্কে বিপ্ৰৰ পাপ দূৰ হ'ল। আনি গুৰুজনক ভেটাই দিলেনি। গুৰু মহাপুৰুষক গুৰু বোলাই পঢ়াই শুনাই সদাচাৰ নীতি দেখাই দেউৰি পাতিলে। সেই আতা বহাটিকে দি ঠাকুৰ আতালৈ বখা গোপাল আতা সজা।

আৰু এদিন বৈশাখ মহা বৰ বৃষ্টি। চিবাম আতা শুধিলে গৈ দেখে বিল যুৰে নিশা উঠি গোটে উলুৱনি হৈছে মাছ। আতা হুও হাতে চুবিলাত নি বৰ বিলত মেলিছে নি। হুপৰ হ'ল গৈ উক ঠাহি কৰৈ মাছে বঙা হ'ল। এটি মৈল খচাত। গৈ স্নান গুৰু সেৱাকৈ গুৰুজনত অপৰাধ মাগিছেনি। বোলে শুবাম দহো নামত নাই, কলৈনো গৈছিল ? বোলে বাপ, ব্ৰহ্মজীৱৰ হুখ দেখি বেলা হ'ল। পাচে গুৰু সেইটো বেহাবে সৈতে বটাই সবাকৈ দিয়াইছে। বোলে শুবাম, কিটোকে জীৱালা সেয়েহে মৈল। এইটোকে জীৱিল। পাবক পলৰ, প্ৰাণি, জল, বাত সাজে, শোখায়। এ মোৰ

বহুত গুৰু
ধৰ্ম-বখা কথা

বন্ধু সবে একখন হৈ হবিগুণ গাইছে। নামব মূর্তি সাক্ষা
ভূমি পৈলে গাজি পাত মেলে, তোত্রা নিগুণা ভাগ কলিযুগে
নেবা। গোপাল আতা বুলিও কয় কতমুখে।

অক বজ্রজি আএ আতাক গালি পাবে মোক এবিলি
বুলি। গুজজনকো অশ্রুয়াকৈ অনেকে বাক্য বচন বোলে,
মোব একেটি ছরা, কিবাকৈ উলমুলাই বলিয়াকৈ বুকতে নি
ঘব ভাঙিলে; এনেহে মহন্তে! আতা গুজ নিন্দা শুনি কাণ
তালি গুচি আঁহে নেচায়, নেষায়, নেমাতে নেখাইও। তেওঁ
আহি বহাতে কোপে বুলি যায়ছি ছই চাই দিনে। একো
উপায় নপাই আতা এদিন কলে গুজজনত, বাপ মাঝি
সপিবও নপাঝি মাতৃ, মোক বোলাকে পারোঁ আপুনাং,
ধবাত উপায় নেপাঞ। তেহে গুজজনে বোলে ভূমি গৈ
ছদিনমান গৃহে বৈ গুজ্জরি কণ্ঠা খস্তা, মবা পখা, লাউ পাটি
যতাই কবা লোকত পছিমে যাওঁগৈ বুলি। পাচে গৈ গোটাই
কৈছে গজা জগন্নাথ গৈ নাহোঞ আক। আএ শুনি বিহ্বল
বিক্রান্তি হৈ গুজজনত কৈ দণ্ডহতে পবি বোলে বাপ, লবাটি
ববাগী হৈ যায় গুচি গজালৈ, বখা যক। অতে থাকিলে তেও
দেখিম চকুটে। গুজ বোলে বুঝী, তই ছহু আমাক অশ্রুয়াকৈ
সপ, মই কেনেকৈ বাখিম? মোব কথাত বব কৈলে
পুত্ৰেব? বোলে বাপ, আজিতে একো নোবোলে। আক,
বাখক। আপুনাং কখা লৈ বব। বোলে বাক যাগৈ কৈ চাঞ,
গল। তাবে পবা এবিলে। মহাভক্ত হল আই।

আক পূর্বে বাবে-ভূঞাব সভা পণ্ডিত মহা দলৈ গৃহ।
উপাধি পিতামহ হবৈখব, তানে পুত্র নবৈখব, তানে বেটা
নবৈখব, তানে তনয় কাম দত্ত, তানে স্ত্রুত বান দত্ত, তানে
অক্ষয় দেবদত্ত, তানে পুত্র হব দত্ত, তানে পুত্র হ'ল তিনি—
হবিবব, হবিবব, হবিচৰ্ণ, বৃদ্ধ তন্য কুকন হাটে গৃহ, বব

আচাৰ্য্যস্বত্ৰ, সম্পান, তেৰকুৰি লোক আছিল, নটা ভাণ্ডাৰ।
 ৰাজাৰ চৰাৰ সভা পণ্ডিত, দিন নিশা থাকিব লাগে।
 হৰিবৰ আছেগৈ মহাদশা, নিৰ্ধান, দশা গণি মৰা জীয়া
 কৰ পাৰে। চাই কয় যাক যি, অখণ্ডিত হয়। যক্ষশবত
 অভ্যাস বৰ দাতিৰ লোক শব্দ ভেদী, ৰাজা গ্ৰহ নক্ষত্ৰ
 জ্যোতিষত প্ৰমাণ পাই দায়া কৰি হাতী দিছিল। এদিন
 বৰষৰ টুপে নি চোৱাই বোলে তোৰ কথা ৰাক বুলি
 শুনিছোঁ, মই লুকাঞ, মনেৰে চাই ধৰ। বোলে মহাৰাজ,
 আৰ পৰা শৰীৰ পাত হ'বগৈ, কৰ পাবিম। বোলে তোক
 কোনে মাৰে চা। তেহে চাই খুঁটাত—লুকাই কয়। চতি
 —মাৰলি, ডাং, ফুল চতি, য'তে লুকাই ত'তে কয়। ৰাজা
 মনে বোলে আৰ আগত সাৰিবৰ উপায় নাই। শব্দ পক্ষ
 হলে এয়ে মৰাব। আৰ এদিন চাই সানি বহি বোলে মই
 কি কৈ আহিছোঁ। ভিতৰে কচো। দলৈ চাই বোলে মহাৰাজ
 চাই সানি ধুই আহিছে। আকৌ গৈ কাৰেজ দি বোধ
 সবকি আহি বোলে এইবাৰ চা। চাই বোলে দেউ ভাগৰ
 ধোন্দে সবকি অহা গৈছে। সেদিনাও মনে বোলে আৰ
 হাত সাৰিবৰ উপায় নাইনে চালোঁ, আপদত পৈলে চাএ
 দেখাই দিবে। আৰ এদিন নিশা তিনি পৰ মাৰিছে, বৰ
 ঘৰ কাখে মিঠা আমতে কেঁচা বৈছে। ৰাজা বৰ চৰালৈ
 সোমালে বোলে এই কেঁচাটো কোনে মাৰিব পাৰে ভাল
 বাছহ পাতিব মই বটা দি আৰাৰ দুৰ্বেগ পুত্ৰ হৈছেহি
 কয়ে পাবিম বুলি মাইলে খৰ মাতৰ উমান শব্দে।
 বোলে কপৈ চকুৱে ভালৈ খালিছে। পুৱা ভালে সৈতে
 নিয়াই চাই নাকত বেৰি ত্ৰাণ হল ভয়ত। বোলে কোনো
 কৰ্ম দেপালে শব্দেৰে গোট খাই ৰাজতে মাতৰ উমানেই
 মাৰিব ই। চাতিলাক দেরি, বাহনৰা নিৰ্ৱকৰ দিনে, দিনে

কাটিলেগৈ। তেহে বাৰ্তা পাই হৰিহৰ আতা শুৰ এৰি
 ডাঙ হৰিচন্দ্ৰক লৈ নিশাই পলাল, অচম দেশে ছমাহ কুৰি
 বিৰক্তি বৈবাগ্য হৈ; ই ৰাজ্য এৰি কামৰূপে গুৰুজনৰ
 বাৰ্তা শুনি যাবৰ চিন্ত হ'ল। সেই লগে লাই অঠিয়া জীহৰি,
 আদহলীয়া যত্নমণি, আৰু কালী মাৰ্গৰ অনা পশুৰামৰ
 যামদগ্নি বংশ, নখনা নখনিৰ চাতে গৈ ব্ৰহ্মকুণ্ড স্নানকৈ কাটিদি
 মাতৃবধ কুঠাৰ এবাই। তীৰ্থ মাটি পানী সজ থল দেখি বংশক
 গতি দিবলৈ আনিলে গৈ। আনি হাবুৰতে থৈ বোলে মই চাই
 ঠিকনা কৈ আহোঁ, তঁহতো জিৰাহাঁক। এই বুলি থৈ গৈ
 দিহাজ মুখতে থিতকৈ আহিল নিবলৈ। সিহঁতে মাছ খৰি
 পানী কুৰি চল পাই খাই বোলে, কৰ তীৰ্থ নেযাওঁ যা, দেহ
 মৈল হাঠোতে। শুনি ৰাগকৈ সাপ দিছে বৰ পশুৰ ঘাচ
 কটা অচমৰ।

১৫ বছৰত
 গোপাল পশ্চিম
 ফেৰলৈ যায়

উৰ্দ্ধ পুৰুষ হৰিহৰ, তান পুত্ৰ হৰিধৰ, তনয় ৰামৰৰ, তানে
 নন্দন কৃষ্ণদত্ত, তানে বেটা ধৰ্ম্মাউ, তানে স্মৃত পৰ্ম্মাউ, তানে
 পুত্ৰ কৰ্ম্মাউ, তানে স্মৃত গোপাল মহা বিৰকত বৈবাগ্য গৈ
 সবাকৈ এৰি পঞ্চৰ বৰ্ষতে পশ্চিম ফেৰলৈ গৈছে। চিৰাই
 মুদৈ নাৰে বৰবিয়া মুখে ছুওজনা গুৰু ভটিয়াই বৈছে।
 তাতে গৈ মুদৈ গোপালো বলগৈ দেখি গোপালে লোন
 এসেৰি দি সেৱাকৈ নৱত উঠি গ'ল, দৃষ্টি লকে পানী কুঁড়িত
 উঠি চাই গৈছে গুৰুজনলৈ। তেহে গুৰুজনে ছোট আতাক
 বোলে এই জীৱটি ভোম্বাৰ দিনত চাপিব। পাচে গৈ বাহু
 বৰ অনেক তীৰ্থ ফেৰ কৰি উজাই পাইছিল হি। আতাক
 লগ পাই গৈছে। সলিয়া, মাৰাৱণ, লাইঅঠীয়া জীহৰি,
 এই হওজন গৈ বিচুমাখৰ হেবাই বাহু গৃহে লগ হৈ বৈছে-
 গুৰুজন পাৰলৈ। গৈ হাজোতে সোৱাল কেউজন। হৰিহৰ
 আতা বোলে আৰি আহিলোঁ গুৰুজন ঠাইলৈ, আত কি

কাম ? এই বুলি অচ্যুত গুৰু বৈনী ততে বলগৈ। পাচ দিনা 'আৰা' সব কেউজন গৈ সুনৰীতে গুৰুজনক পাই ধৰ্ম্মলভি আছে ॥ * ॥ গোপাল যত্নমণি গুৰুজনে ছুখানি বস্ত্ৰ দিলে আচু, ফুটকীৰে। গোপাল খানি চিঞ্জি ললে আচু, যত্নমণিএ ভেনেই উৰিলে। গুৰুজনে বোলে গোপালে নিৰাশ্ৰম ভাগৱত ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তিব। যত্নমণি প্ৰবৰ্ত্তিব আশ্ৰম। গোপালৰ অনেক সধু সতী হব, অনেক জীৱ ধৰিব, মিসল বিভিচাবে প্ৰবৰ্ত্তি নাম গাব, কতো যাব খনো বৰ আয়াবাত হব। আদহলীয়া পাচলৈকে নিগুণা, ভাগৱতী হুইকো এৰি মাজতে গাব, ঐশ্বৰ্য্য হব জীৱহে বৰ। আভাৰ কথা কলে হাজোতে সোমাইছে বুলি। আতা বাটৰ ভুলে নেপাই অচ্যুত গুৰু বৈণীয়েকক ধৈলে এটি লগ লগাই দিয়া, গুৰু ঠাইলৈ যায়। তেহে আএ বালক দাহ কমাৰ চুসৰিতে থাকে, গৰু কিনিবলৈ আহিছিল, কিনি ভনীয়েকৰ ঘৰে ধলে, আএ আতাক তেওঁৰে চাতে দিলে বোলে এই ভকতটি সুনৰী দেখাই থবা। সেই চাতে গৈ আতা পাঁচ দিনৰ পাচে গৈছে। তাৰা সবে পথে দেখিএ বোলে আৰাই আমাৰ চাতে অহা, হাজোতে সোমাইছিল, পাইছেহি এতিয়া। আতা সেৱা কৈলে অভয়পদত। গুৰু বোলে তোৱা ক'ত সোমাইছিল ? বোলে বাপ বাটৰ ভুলে পাইহে পলম হ'ল, বালকদাহ লগে আহি পাইছোহি, ক'তো সোমোৱা নাই। বোলে আৰা সবে কৈছে দহো হাজোত সোমাইছে বুলি। বোলে বাপ তাৰা সবেহে সোমাইছিল, আমি অচ্যুত গুৰু ভনীয়েকৰ ত'তহে সোমাইছিলোঁ। এতিয়া আহিছে। লগ বিচাৰি। তনি গুৰুজনে তাৰা সবক খব্বিহে কথাৰ মোচোৱা পাই। গুৰু বোলে আৰা সবক স্মৃতি জিয়ামে ? বোলে বাপ নিজিনোঁ। জীৱ পৰৱৰ্ত্তা কিসা ইলৈ

বৰ্ণন

গোপাল আৰু
যত্নমণি ভিন্ন
ভিন্ন পৰ

এবা এৰি হুঙা কেলে? বোলে দহো একেলগে আহিছিলে বুলি কৈছে। বোলে বাপ আদিব নহয়, হোৱা হলে একে চাতে হে সেৱা কৰিবলৈ পালো হতে। এ হাটে, বাটে, ঘাটে, অনেক জীৱ একত্ৰ হই বেহাই দিশা দিশি যায়, পাৰ হৈও যায় তেনেহে তাৰা সব আমাৰ। আতাৰ কথাতে গুৰু জনৰ বেধা লাগিল। বোলে যোৱা স্নানকৈ আহা গৈ। পাচত গুৰু বোলে চিৰাম যোৱাচো, কেনে দৰকৰ চোৱাগৈ লোকজনৰ। আতা গৈ দূৰতে চাইছে হাত পাও ধোঁতেই চাই দণ্ড হ'ল। আহি বোলে বাপ বৰ বিচক্ষণা লোক, বৰ সদাচাৰী, আৰু কানি কন্থা চৰ লুইতাতে উতালে। আতা আহি পালত মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে! তেহে ছুখচিৰা ভোজন কৰাই গোপাল আতাৰ বহাতে ঠাই দিছে। বোলে চিৰাম আমাৰ ভোজনৰ সম্ভাৱ দি থাকিবা, আৰু বৰ দায়ী কৰিবা। কই সাৰ দিয়া অন্নতে ভুজিবলৈ হব। অৰ্জা ফল সজ্জ। পৰম শ্ৰদ্ধাকৈ আতা সুখিছে গুৰু বাক্যে।

হৰিজনৰ পৰা
পাচ সজ্জ

হৰিচনে একটি কথা বিহাকৈ আশ্ৰয়ী হ'ল। তাৰে এটি ছহিড় হ'ল। অন্নতে পয়ী চলিল। তানে পুত্ৰ হৰিবাৰ, তানে হস্তে বায়ুদি, হাতিয়ুৰা, চিলা, বইনাকুচি, খেতু, সোৰ এই ছখন সজ্জ হ'ল। গোপাল আতাৰ বহাতে আতা আছে গাহচাৰি। ঠেক পাই আকৌ উত্তৰ হাটীৰ দ্বাৰে এটি বহাকৈ ডালকৈ গল হৰিহৰ আতাক দি।

আৰু এদিন গুৰুজনে বোলে, গোপাল, তুমি আমাৰ অভেঠৈ সদায় থাক, দহো একো নোমোৰা? বোলে বাপ সাগৰ তীৰে যি লোক থাকে নিবাস কৈ সি কি বোলে সাগৰক জোৱাৰা উঠক বুলিলে বা উঠিব কিয়? সৰুজৰ যি বেলাৰ জোৱাৰ আশুনি উঠে, পাৰ। গুৰু বোলে অ গোপাল, আৰু দুটাৰ বিলা, আমাক পাৰিলা

সাগৰ, তুমি হ'ল নিবাসী। আতা বোলে বাপ, কি মই
কৰিব? মন চলে জনো তোমাৰ মাতা চল পাই অকলৈ
মাৰে কি এণুনি গাছি আছে।। তেহে শুকজনে বোলে
গোপাল কৰা কুকদেউ গোপীসৰক বুলিছে মোৰ শুকজনে
দি গৈছে দলমত—

“মোভেসে একান্ত চিন্তা যাব
তাৰ একবে কামে অনৰ্থ,
নিচয়ে জানিবা যেন ভজা ধান,
গাজিবে হুহি সামাৰ্থ।”

এ তোমাৰ কি কৰিব বিষএ, কৰা যক। পাচে আতাগৈ
হুই টকাৰ মাটিলৈ গৃহ বাৰি কৰি এটি কত্ৰা নি বহ। কৈলে
হাউবা কালধৰ গৃহ কালজাবনৈ ভবানীপুৰ গ্ৰাম, হাটৰ
কাখে হুই এক দিনে শুক ঠাই আহি গৈ থাকে।

আক বংশীগোপাল আটুৱে বৰ্ষ শুকজনৰ সঙ্গ হৰিগুণ
গাই আছে। এদিন গোপালে জগত শুক পত্নী মাতৃ আছে,
হৰি গৃহত নাম খানি খতি গাই। ত'তে ভোজ্যাহ চাবেক
থাকগৈ। তেহে শুক বাক্যে বিপ্ৰে গৈ পাঁচ বৰ্ষ গোপালীৰ
পৰিচৰ্যা কৈ আছে। এঘৰ বৰ্ষত খাটনি থৈলে, মাহ
কাটিবলৈ। বংশৰ বৃদ্ধ সন্তত সুধিলে বোলে আমাৰ কুচিত
খাটনি হুখময় কিয় হ'ল? বোলে পত্নীৰামৰ শাপে বাক্য
নকৰাত অচমৰ বেগাব প্রাকৃত্য হুইক। তুনি বিবকত
কৈলো হৈ ব্রহ্মকুণ্ডে গৈ স্নান পানকৈ পচিম ক্ষেত্ৰে বাব
বৰ্ষ সবে তীৰ্থ বেবাই বস্ত্ৰ মাসে এবি বৰ্ষ বৰিছেহি।
তেহে গোপালীএ শুকবৰ্ষত বতী, ব্রহ্মচাৰী, সন্ন্যাসী মাই
বেধি হুইকৈ কৈল বস্ত্ৰ বটি খুয়াইছে। এদিন আএ বোলে
বিপ্ৰ, মাহ মাসে বাইও হৰি ভক্তি কৈলে হানি নগুন।
মোৰ বৈষ্ণৱীৰ বৰ্ষত ব্রহ্মচৰ্য, সন্ন্যাস মাই, বস্ত্ৰ বোৱ।

বংশীগোপাল

শুকবৰ্ষ
আহাৰ বিপ্ৰ

বোলে মাড় এখানে বৰ্ষতে মাছ, শস্ত, পক্ষী, তৈল, স্তন্য, খৰে এবিলে', আমিবৰ ভ্রাণকে লব নৱাবে', নেখাই সজ হ'ল। বোলে দহো আজি এপকো মাহ বেহাৰ বটন কৈ ধুৱাইছে' একা? তৈহে অনুক্ৰমে খাই-সজ হ'ল গোসানীৰ বাক্যে। আক বান্ধনি গৃহতে চক দিছিল। চাউল, শাক, মাছ, তৈল, লোন, খৰে সবাকে গোসানীএ থয়। বিপ্ৰে জালহে দিয়ে গৈ। ভক্তক ভোজন কৰাওতে তেওঁ বান্ধি শাৰীতে পাতলৈ খায়। আএ অন্ন, আস্থা দিওতে হাত দাদে, দিএ বুলি। আএ বোলে বিপ্ৰ, পূৰ্বাপৰ চাবা, পূব মুখে বাদা' এ আমাৰ গোসাই ধৰ্ম্মত বেদ বাখি গৈছে, উলজিব নেপায়। বাৰ গুচানে চক চোএ। বোলে মাড়, ইচ্ছা যায়, তবু হস্তৰ জ্বা অমৃত প্ৰায়, দেৱ যোগ্য এ আমাৰ এই গুনেহে কালি আজি হ'ল। তেহে আত্ৰ পৰমান সিজাই ভোজন কৰাইছে। পাচে গুৰুজনে গোপাল, যত্নমনি হুইকো বোলে অচম ৰাজ্য খানত গুৰুজন ভটিয়াতে ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ লোপ হৈ আছে, মোৰ পৰম গুৰু জীৱন্তবদেউ কৈ গৈছে ধুৱাইটো বেল গাছে মদন গোপাল মূৰ্ত্তি আছে, লৈ হস্ত বিপ্ৰ গুৰু ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰাগৈ। কিবা জীৱ লগি সাৰেই। এইৰূপে আজ্ঞা কৈ উজাই পঠালে।

মদনগোপাল
মূৰ্ত্তি

আক বুঢ়া আতাৰ উপৰি বংশ নিবাস খনা খোৱাৰা পুখুৰী পাৰে চিৰাই বক্ৰাৰ গৃহ বুলিছিল, তানে পুত্ৰ বিবাই, তানে বেটা বিবিকি, তানে নন্দন বিবচন, তানে স্ত্ৰী বিবপাক, তানে পুত্ৰ বিবসাদ, তানে পুত্ৰ গোপাল আতা বৰ আচাৰ্য্যত্ব এৰবে প্ৰাণী আহিব, আবখলা বকাল বাকনত দেশত বৰ একাল হৈ সবে প্ৰাণী নৈল, দেশৰো অনেক নৈল, 'কহ প্ৰাণী হানি নৈল। আতা শাক, কহু মেচোবা খাই হ'ল, দি জীৱে বাক্য মিৰি মিৰি হিন্দা কৰে। তেহে বিবকত লগি

জ্ঞানাত্মক
উপনি পুৰাণ

ই ব্যাক্যতে গৈ কলিববতে হুয়াহ আছিল হুখে কঠে, তাবতে
গৈ সিহানুখেনে ব'ল একবৰ্ষ বাঁহ কাঠৰ বনকৈ প্ৰবৰ্ত্তি। তাবতে
গৈ জলাহত আছিল ডেৰ বৰ্ষ বনিজে প্ৰবৰ্ত্তি। তাবতে
ভটিয়াই কাজলিত দুইবৰ্ষ কুৰিকৈ প্ৰবৰ্ত্তিলে, জলে বুঝাৰ,
কষ্ট পায়। কুকুৰা পাৰ হৈ বৰনদী পাতিদৰজে তিনি মাহ
বৈ বৰপেটাৰ তাস্তি কুচিতে বহিচন্ত। তাতে গৃহ বাবী
কবি শ্ৰীহৰি মড়োৱা ছাঁহিতা শাস্তা নামে বিবাহ কৰালে।
কতোদিন থাকি তাস্তিৰ মৰণ হ'ল। হৈ বজ্জেন্দী চৈতনীয়া
মতে নাম মন্ত্ৰলৈ গ্ৰামৰ লোক আঠাৰে জনে সৈতে বামাৰণ
গাই ফুৰে। আৰী ওজা ফুৰাত কডবা ন-সিদ্ধ পুথি এখনি
পাই আওবাই গাইছে এহেলৈ। এদিন নেঘেৰি বিজ্ঞান
বিচাৰি গৈ মনখে ঠাকুৰ আভাৰ বাটগৃহতে গাইছে। আতা
ওলাই বোলে এই হৰি সিদ্ধৰ বাক্যে কি কৈছে, পুথি কি
কৰিছে, কোনে। পদ শাস্ত্ৰতো পাস'ৰ্ড যদিবা পণ্ডিত
যদিবা, ভকত বিষ্টু গুৰুক অকপটে সেৱা কৰি মানিবেক,
এন্তে শ্ৰীকৃষ্ণ, এন্তে মহাহৰি, বোলে কি পুথি, কৰা কোনে
তনে পাক; এঠাইত পাই আওবাই গাইছে। বোলে
হাত হন্তে এই পঞ্চভূত নবতন্ত্ৰ নেকাবে বেহাইছাহি ভাবত
হাট অন্তকালে অপৰে সংসাৰ চকী, কাট মাৰি বি নৌকাত
চৰি বাবা, কাঠ, বাটৈ, চাঁচ কুঠাৰে বি নিচিনা, আত্ম
কবাই ক'ত, ফুৰিহা ক'ত? অ বোলে "অজনব আগত
সজ্ঞন বোলাইছা, লোকৰ চাউল লোন খাই? ভাবত
ক'ত বি পাটি মাৰিছে কি কৈ গা মাৰি যায়?" আত্ম
কথা ককৰা তুমি ত্ৰাস হৈ বোলে বাপ আপুনি অৰ্ষ কোৱা
বক। আতা বোলে যই জানো কি? লগে যদি
মহাপুৰুষ গুৰু সেই শাস্ত্ৰ কৰা, জনাই আহে সোণালৈ
কুৰীয়ে, কৰা প্ৰকাৰেও কৰ। তেহে মকদ্দমা বিবকত হৈ

বিজ্ঞান

কুকুৰা পাতিদৰ
জাতিবৃত্তি

গোপাল
চৈতনীয়া
নত প্ৰহৰ

বোলে ব'লাইক, এভেই দাওঁ। ঠাকুর আতা বোলে এবে
 জন্ম পাগে গলে লাগ নপায়। বোলে কেঁনেকৈ গলেনো
 পায়? বোলে আঠু মূবে তুনি, ছপকীয়া টনা ধবিয়া চববা
 এনে ভাৱে গলেহে পায়। তেহে আতা আহি খেদে
 উপাসে অনিষ্টে ব'ল। বিহানে স্নান সন্ধ্যা কৈ আঠাবে
 ও জন গ'ল। পাই গুণজনক সেৱাকৈ শুধিছে বোলে বাপ,
 বিশিষ্ট গুণক কেনে কাৰ্য্য, কাৰখানা ভাও, লক্ষণ? গুণজন
 বোলে কেনেই, তোমাক কবৰ সকাম? শুনি কবিবা কি?
 আতা বোলে বাপ, তাৰাৰ ছই অভয় পাৱতে বিজুই বাম
 আক। বোলে নিচইনে এয়ে? বোলে নিচই হে প্ৰভু।
 তেহে গুণজনে অনেক প্ৰকাৰে চৰ্চি দেখালে। আতা
 বোলে বাপ, দহো হবিসিদ্ধৰ বাক্যে বি কৈছে সকলোখানি
 আপুনাতে আছে, সম্ভ সাধু, মহন্তৰ লক্ষণ, কাৰ্য্য কাৰণ।
 তোআই বিশিষ্ট গুণ আমাৰ, তোআতে নিচই পেল দাস,
 ভূত্য কিছৰ কৈ চবণে পাই লব লাগে আক গুণজনে
 বোলে তোআ সবে কুৰা লোক অনেক ঠাই গুণ মানি
 আহিছা আআকৈ যদি হে বাক্স আমাত নিচই কবিছা নজব
 এবি পেলোৱা তাৰাসত্তক। বোলে বাপ এবিলেঁ আক।
 বোলে বাক নাম ধৰি একোটি আঁক দিয়া। মিলে সবেও।
 ন ঠাই হ'ল। বোলে এতিয়া ভবিবে মাৰাইক এবিলেঁ।
 বুলি। তেহে আন সব উঠিল মাৰিবলৈ। আতা আঠুলৈ
 এক দৃষ্টান্তৰে কৈছে বোলে বাপ, উত্তৰ বিশিষ্ট লোকে
 দৃষ্টি দূবে গা শুধি কৈ জান পুখুৰীত জল মাটি লৈ
 আছে বিল পাই সজকৈ লয়, নদী পাই হাত পাৱ
 ধোএ আহি, সৰোবৰ পাই আকচ গা ধোৱে। তাৰতে
 লৈ গজা সমুদ্ৰত সুব ভিৱায়, এ বাপ, তাৰা সবেও
 আমাক কিবা জ্ঞান কেব কেবী চৌক দেখাইছিলনে হবিকহে

কৈছিল? যি বিমানৰ সম্বন্ধ পাজ দেহত আছিল
দেখিলে তাকে নদী, পুখুৰী দৰে। যি হেতু আমাৰ নিচাই
সংশয় নাইল নটেল আপুনি গজা সমুজ্জত স্নান কৰিবলৈ
যিহেঁ। এতেকে হাতেৰে মাইলোঁহতে বাপ। তেহে
গুৰুজনে বোলে গোপাল, তুমিহে আমাক বাখিলা, তুমিও
ব'ল। তাৰা সবৰ লগতে তুমিও উঠ। হলে আমি আক
একো নকৈ চৰা গ'ল হৈতে। আমাকো তেনেকৈ আক
ঠাইত নমাইলে হৈতে? গোপালেহে সবাকৈ বাখিলে,
ব'ল। তেহে গৃহৰ পৰিক্ৰিয়াটকৈ পঠাইছে। পাচদিনা
হৰিচ সান্নিধ্যনে গৈ মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে সৰেও। গৈ
বৰপেটাতে আহি গৈ থাকে দুই তিনি দিনে।

ভনীপুৰ নদী
এবি
মহাপুৰুষক
গুৰু বুলিছে

আক এদিন পড়িব নজনা বুলি বামচৰণে হৰিচৰণ
ঠাকুৰক বিগতিকৈ হাঁহিলে। খেদকৈ ঠাকুৰে কান্দিব
ধৈলে। তেহে গুৰুজনে বামচৰণক সপি কোলে লৈ গা
ধুৱাই ছক চিৰা ধুৱাই শান্তকৈ পঠাইছে।

আক এদিন পূৰ্বোত্তম ঠাকুৰক জলপান কৰাই তেল
তামোল বহি পাট ভুনি ভাও, চপৰা, দগলা তিলক পিছাই
উকত বসাই আনন্দে চাই আছে আগ গুৰি। চিৰাম আতা
বোলে বাপ, থাক উজ্জ্ব যুৰি হলে অতি শোভন হয়।
তেহে গুৰু বিগতিকৈ বোলে উদাসীনৰ চটুৱাই দিয়াব কি
মন? পাচদিনা গোনাৰী আনি গঢ়াই দিছে সুবৰ্ণৰ।

ভনীপুৰ নদী

আক বুঢ়া আতা আঠাৰে জনেৰে বাওঁতে বুঢ়ী লুইতৰ
কাৰে ন মাটি তালিহে নল ধাপৰি বুঢ়া গুৰাই আছে।
তাৰে সকলো একো বোজা আনি গুৰুজনক দিলে নি।
তাৰে অগ্নি তাপকৈ পৰম সন্তোষকৈ বোলে গোপালে যেনেকৈ
খৰি আনি আমাক সন্তোষ লভাইছে, তুমিও আমাৰ ভক্তি
বস্ত্ৰে সন্তোষক লভিয়া। এইৰূপে সন্তোষ কৰ দিছে।

তেহে আভা সৰাৰে আলটি বোলে কাঠ খৰি আনোহঁক।
 এই বুলি তিনি নাৱ ব'ঠালৈ বুবী লুইতে ওলাই মানহা
 ভটিয়াই দেখে বৰ এজোপা খৈৰ গাছে' শুকাই আছে।
 তাকে কাটি ফালি উলিয়াওঁতেই গধূলি হ'ল! হাবি বালাতে
 নিশা ব'ল। ছপৰ মানত বৰ বাত বৃষ্টি আনিলে শিলে দলে।
 তেহে একো উপায় নপাই বালাতে তিনটা লোৰকৈ নাও
 তিনিখন উৰিয়াই সেমাই ব'ল। পুৱা পেলাই ভবা
 দি উজাই আহি সুনন্দৰী মাঘ নাৱাঘাটে বৈ খাবা তুলি
 কঢ়িয়াই স্নানকৈ গুৰুজনক সেৱা কৰিছে বোলে নিশ্চয় বৃষ্টিত
 ক'ত আছিলাহঁক? তেহে দুখ বৃত্তান্তৰ কথা কলে সকলো-
 খানি। শুনি খেদকৈ ফলাহাৰ কবাই সম্ভাৱ হৈ বিপ্ৰ
 দামোদৰে কক্ষৰে খৰিলোৱা বৃষ্টি নিশি বন্ধি গুৰু শুজাৰ
 আৰ্হি তুলি বৰ দিছে আতাক। সেৱাকৈ গৈছে বৰপেটা-
 লৈ। সেই খৰি চিৰাম আভা ফালি চাউল সিজাবলৈ দিএ,
 জুও ধৰে। গুৰুজন স্নানকৈ যায়, চিৰাম আভা ঠাই অতাই
 জুই কাখে ডোখোবাটো পাৰি চুকত সোমাই থাকে। গুৰু
 বহি ভাতে তাপ কৈলে তেহে ওচৰ চাপি বয়াই দিএ। আক
 এদিন গৈ আঠাৰে জনে গীত ধৈলে বজ্জদেশী মতে পূৰ্বৰ
 মতে। তেহে গুৰুজনে গীত কৰি দিছে ছটা ভাটিয়ালি—

“মোকে কিনা গতি দিলা গোপাল,

তুমি অগতিৰ পতি।

এ শুৱ ভজ্ঞন, তোমাৰ চৰণ

সেবিতে নাকৰোঁ বতি।”

“সোই দেখু দেখু, সুনন্দৰ কাছ

খেলাৱ কদমৰ তলে।

কোটি কাম তিনি—”

আক এদিন আভা গৈ পোন্ধৰ জনেৰে হাবি কথা

ভুলিছে। আৰা তিনি পাচত সেৱা কৈলেনে। শুকজনে কৃষ্ণ কথাত শুনবি শুধিছে বোলে গোপাল, দেখো আৰা সবে পাচতহে আহিছে, কিয়? বোলে বাপ, তাৰা সবে কিছু কৰিব লখ লৈছে। বোলে আঠৈত সব আজিৰ দিবস গ'ল আৰু ছহবি পায় নিকিন? আয়ুও এই ক্ৰমে গৈছেহে বিকলে। হৰি কথা হৰি গুণ নামেৰে গ'ল সাক্ষল। কৃষিকৰ যেনকৈ আৰ্জিগৈ ভুজিবলৈ পায় কলে দাবলৈ পায়, হৰিভক্তি আৰ্জিবৰ ঠাই অতেহে। শুক, ভূমি; শবণে বীৰ্য্য বিধান, সঙ্গমার্গে চহোৱা, ঈৰিষা, অশুয়া, নল হেজোৰা, মৰম শ্ৰীতিএ দলি যুবা জবকা, খেদ অহুবাগে বায়ু বহি, অৱণ, কীৰ্ত্তন বিদ্ধা মৈ হিংসা, পৈশুণ্য টোকবল বিলৈ কহুৱা স্নেহ ব্ৰহ্মা নিবন গচন, চিত্ত বুদ্ধিএ কোৰ খন্টি, মনে নাল, কাম বাক্যে মাল সেৱা শূখ সন্তোষ পকন, কাম কোথ লোভ, মহ, বৰা, হস্তী, মোহে গান্ধি সজ্জ দোষ শুকত খবৰান নিচজ কাচিবে দাই, প্ৰেমৰ সূত্ৰ বান্ধি আনি ভক্তি ভগাবত থৈ ধৰ্ম্ম অৰ্থ দাব, কামমোক্ষ ডাঙ্গ মাৰি থৈ খাই থাকি মহানুখে। এই খেত নকৰা কিয়? বিনাশী খেতিত লাগি নাম খতি কৰা চায় দেহা মায়াময়ী ভাৰ্য্য। পুত্ৰত লাগি। সেই বেলা গীত কৰিছে জীৱক কৃপাকৈ ভাটিয়ালি—

“কিবিবি কৰিও আলো মনাই

হৰিব চৰণ সেৱাৰ পৰম নুখে”

আৰু লক্ষণ ওজাৰ পিতৃৰ নামে শুকজনেৰ পিতৃৰ নামে একে, বায়, শুকজনে নামে নেকাড়ে, ভূমি ভুমাটৈ মাতে। তাৰা চলিলত পত্নীএ বোলে ওজাক ভোব পিতৃএকক শুকজনে বৰ বেখা কৰিছিল, তই নেবা কিয়? বোলে কি লৈ বায়, হাতে একো নাই? বোলে এটি জাপী “সাক্ষি সন্মতকৈ জৰি নলপাটক। ভেহে সাক্ষি খুই লৈ গ'ল

সান্নিধ্যানে। দি সেৱা কৈলগৈ। গুৰু বোলে কিয় আহিছা ?
বোলে বাপ, এই জাপীটি মাথে লৈনে মনা বাব। গুৰুজনে
ভোজন কৰাই সুধিছে বোলে তই বপটি পাবনে ? বোলে
বাপ, হুৱাৰেঁ।। তেহে গুৰুজনে একাদশ পুথিতে দেখাই
কলি নিদিয়াকৈএ পঢ়ায়। বিবেকী পঢ়া হ'ল। দশমৰ পদ
আওবাই লব দিলে। আহিলত ওজা শিকালে। চিৰাম আতা
পানী হুই নিতে কীৰ্ত্তন কৰেহি। বৰ চক্ৰবৰ্ত্তী ওজা হ'ল।

দামোদৰ আঁঠৈব
ধনতন

আৰু দৰুনীয়া দামোদৰ আঁঠৈ দেৱী পূজিছিল, বৰনগৰে
গৃহ। বৰ আচাৰ্য্যস্তু আছিল। সকলো মৰিলত গৈ বিবস্ত
হৈ গৃহ বাবী এৰি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাতীতে আছেহি।
হাতে চাবিশ টাকা আছিল। গুৰু ভকতক অনেক ভাঙি
লগালে, সিধা, লোন, বস্ত্ৰ, ন বস্তী দিলে। দেহতো নিতে
একটকা ভাজি খায়, জুই, খৰি, পাত, শাক, মাছ, ভেল
লোপ, অন্ন, বস্ত্ৰ, খৰ্চাকৈ দিহে খায়, অব বস্ত্ৰখানি তত
থলেও কৰাটো দিএ। এদিন গুৰুজনে সুধিলে বোলে নিতে
হুৱ টকাটি ভাঙিহে খোৱা ? নহলে এহেলৈ ক'ব খাবা ?
বোলে বাপ, ই দেহনো থাকিব কেই দিন ? পুত্ৰকে হেহে
দিন আমাৰ। আৰু আপোনাৰ অভয়পদে অহুগ্ৰহ আজ্ঞা
দিবহে লাগে সেইবেলা দিনে বাবে ওলাই কট পাৰি
বহি তন্ত্ৰ অনাই জনাই পাঁচ টকি দিলে ভকতলৈ,
পাচোটি গুৰুজনলৈ দি সবাকৈ নমস্কাৰ কৰি বাম বাম
কৈ গ'ল।

ঈশ্বৰদাস
— মন হান
উপা

আৰু ঈশ্বৰ আতা এদোন চাউলৰ অন্ন ভোজন কৰে।
এদিন গুৰুজনে লাউ এটি আনি মূৰ কাটি এদোন চাউল
খবাকৈ ঈশ্বৰ আতাৰ হাতে দিলে বোলে এই লউটি
খিহেঁ, আবে জোখাকৈ খাবা এই মিলতে নিতে একোটি
খহা মাৰিবা। সেই ক্ষণে খাই বহিছে। ইতিব উপা

নন্দালৈ, পেটৰো উন্নত নন্দালৈ। কতবা দিনত গৈ একঠাত ব'লগৈ। বোলে জীৱান এই কোঁখে খাবা, নবহিৰা আক।

আক উদয়বা প্ৰথম পৰা হাবি গতি আঠৈ আহি গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰি হাটিতে আছে হৰি গুণ গাই। গৃহে মাড়-তাড় জ্যেষ্ঠ সৰ আছে, আচৰস্তু। বাপেকৰ ভোজ পাতি গুৱাপানে গুৰুজনত জনাই নিলেহি আঠৈক। গৈ মাছ, পত্ৰ মাৰি জ্ঞাতি মিত্ৰক বহু চপাইদিলে ভোজ। মৰীন চাউল, মাছ, শাক কৰি এভাৰি আনি গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। তেহে গুৰু জয়হৰি, জীহৰি আঠৈক লগেদি বোলে এই চাউল ভাৰি অঁটবা হাবিত থৈ দূৰতে চাই থাকিবা, কি দেখা। গুৰু বাক্যে তিনি তুলি থৈ চাইছে। বৃকত চৰি দেখা এটা তাতে কাক ওলাই কা কা কৈলে। ককৰাতে অসংখ্য কাউৰি ওলাই, নিমিষতে খাই জাতাই উৰি গ'ল। দেখি অকৃত আশ্চৰ্য্য হৈ গুৰুজনত কলে যাই। বোলে কি দেখিলাই'ক? বোলে বাপ এনে আচৰিত দেখা শুনা নাই। কিয়? এনে আশ্চৰ্য্য? বোলে প্ৰথম কাক আৰাৰ পিড়, ইত্যোৰ জ্ঞাতি বংশৰ, উপৰি পুৰুষ, পিড় পিতামহ সৰ। বোলে এক দেশত এক ভকত চিলা আছিল। বাৰ্তা শুনি তিনিজন ভকত গৈছে। হাবিত বহি তিনি চোৰ চুৰ কৰিবলৈ আলচ কৰিছে। আগ সৰক দেখি বোলে আপনাসৰ কলৈ যাব? বোলে আমি এই ভকত চিলাৰ ব'লৈ যাও! তাৰে চুপে কথা হৈ চোৰে বোলে আমিও বাৰ্জচো, কেনেনো ভকত চিলা। তাৰে একজন ভকতে বধ ববকৈ নাৰ লয়, একনে বধ্যবকৈ লয়, একনে কলে যৱে লয়। লৈ লৈ পালেগৈ। দেখি আৰে কেখে আসন্ন দিলে, নিহঁত তিনিক খেৰ কুট। দিলে, বহিৰ হও ফল, তেহে লাহকৈ লোৱা জনক চাই বচি বোৱা কৰা।

হাবিজন
উদয়পুৰ
কাউৰি

ভকতচিলাৰ
বাখান
ভকত পৰিচ
সময়
কাল

চিৰা, পদ্মা গাখীৰ, চেনী, শৰাই তুলি ছেও পাত উলৰে
 দি সজাই দিলে, মধ্যম কৈ লোৱা জনক মথা চিৰা দৈ
 গাখীৰ পাত দি দিলে, ববকৈ লোৱা জনক চাউল গুৰা
 মাটিতে দিলে পাতেৰে। সি তিনিক মলা ডোজে পাত
 দি ঢাকি এটাত তুহ গুৰি, এটাত কঠাল পাত, এটাত
 খুদ কণ দি লোটা চৰিয়া দিলে। তাৰা ছএ চাই দেখি
 সুধিলে, বোঁলে আমি ছজন লোক একেলগে আহিছোঁ,
 ছয়ক ছটা ভাৱে দিছা দহোঁ জলপান, কিয় এইখানি, আৰ
 অৰুয় ? বোলে আপুনি যি বৰ উচ্চ কৈ নাম লৈছা গোঁসাই
 তোমাৰ চিতত ব্ৰহ্মাণ্ডৰ বাহিৰে আছেগৈ, হৃদিত দেখিলে
 এমান আৰ্ত্ত নহয়, পলমে হবগৈ ব্যক্ত। আৰা যি মধ্যমকৈ
 লৈছে চক্ৰমকৈ কতো দেখে, ক্ৰমেহে বেকত হবগৈ।
 আৰা একা হৃদিপদ্মত ধিতকৈ দেখি পৰম আনন্দে পদ
 পঙ্কজৰ যশ বস চুস্পিছে, নাসে নাম। আৰা তিনিও একে
 এওঁ আছিল পূৰ্বজন্মে শুকৰ, এই জন্মেও চোৰ বৃত্তিকৈ
 কুৰিছে, পাপময় বিষ্ঠা দ্ৰব্য আনি শোধনকৈ ভাৰ্যাপুত্ৰ
 পুহিছে, এৰা অকা সিজন্মে ছাগ আছিল, এতিয়া মহুশু
 তলু পায়ো আৰ গৃহে তাৰ বাৰীএ লুপ লুপাই লুঙ্গলুঙ্গাই
 কুৰে, যতে যেই পাই আনে, আৰ কথা ভাত কয়, ইৰা,
 অনুৰা লগাই ভল্লাই, শিশু, উদৰ অৰ্থে কুৰিব ইহ পৰ
 জন্মে সংসাৰত ত্ৰিমি বোনি চেপাত বাগৰি। এৰা একা
 পবজন্মত বালি চাহিতে বাগৰি ত্ৰিমি হাতীলৈ বিহালতে
 এই দেহটি পাইছেহি। অহিকতো সেই বৃত্তি এৰা নাই,
 মিচা, বেস্তা, নিন্দাবাদ, কুল, ক্ৰিয়া, পেহী মাহী, মেবাচি
 চেয়া চক লুঠকি বেবাই ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ দেহ জীছে বৰিও
 এই বৃত্তিতেহে বেবাব। পুণ্ড বৰ্ণ লেশ অৰ্জা নাই, বৰ্জমান
 বৰ্জ, বোৰী চেপা খাই অলোবক বহাওলয়কতে বেবাবও

একেকে হয়কে বাব যি বোগ্য পাত্ৰ বৃত্তি তাকে চাই দিয়া
হৈছে। তুমি চোৱা তৰফত অকৃত আচৰিত হৈ তৰফতেও
উপকাৰী আত্মনীয়াতকৈ হৃদিপদ্মে পাই ভক্তি সংসাৰ সাৰিল।
চোৰেও বোলে আমাৰ মনৰ বৃত্তি বুদ্ধিলে ছও জন্মব হও।
এই বুলি সব এৰি সম্ভৱ সম্পৰ্কে শুদ্ধ হৈ সাধু সঙ্গ লৈ
হৰি ভক্তি কৰি হৰি গুণ গাই সংসাৰ তৰিল। এ তোত্ৰা
সবে মন শাস্ত্ৰ টোলে নাম লৈছা হয়, এই নামে বাসনা
লাগি ভক্তি, মুক্তি, দিব, ভকতি ছল্লভ, সেই বেলা বোহা
মাতিছে গুৰুজনে—

“যদি ভব ভয় ভঙ্গ মনে ইচা কৰা ভাই,
সদা সাধু সঙ্গ কৰা সাৰ।

একক্ষণ মানে মাত্ৰ, কেৱল সাধুৰ সঙ্গ
হোও নাৱ ভৱ তৰিবাৰ ॥”

আৰু কৃষ্ণদেৱ কৈছে উদ্ধৱত—একাদশত মোৰ মহাপুৰুষ
ওক দিছে :—

“যিটো মহাপাপ কৰি অকস্মিতে বোলে হৰি,
সিও শুদ্ধ হোৱে কোন চিত্ৰ !
ভাগৱত শাস্ত্ৰ কয়, তাৰ যিটো সঙ্গ লয়,
সিও হোৱে পৰম পবিত্ৰ ॥”

এ চোৰেও আত্মৰ গভাইত নহলে নথিলে চুব কৰিব
নোৱাৰে গৃহস্থ, গৃহতেও বিপুৰা আত্মনীয়া নহলে ধৰিব
নোৱাৰে চোৰক। এ মোৰ ওক ধৰ্মবো এই আৰ্হি, হৰি
ভক্তি, নিতু মাতৃৰ সংযোগে যেনেকৈ জীৱৰ জন্ম জাত
হয়, উপকাৰী আত্মনীয়া হতেহে হৰি ভক্তি উত্তৰ জাত,
গভাত যে ভকত জাতি সেৱা কৈলাগৈ পিতাত অকৃত
কৈছে কৃষ্ণে সংসাৰী সহস্ৰক দিলে খুৱালে বিহৰি হয়
পিতা ভক্তিগৰ্ভে একজনক দিলে খুৱালেই হয়। আত তৰফত

নপালা গুণকত আপুনি কি বস্তু আশ্রয়, আজনি কৈ নিষ্কিন
 দুবুজা, ভকত হৈছাহি। শুনি আঠৈ সবে খেদ জন্মি আশ্রয়
 আজগীয়াতকৈ বুজি হবি ভক্তি নাম ধৈলে, পাচে তাবা
 গৈ চাউল, মাছ, পহু লোন, তেল, আনি আনি সিধা
 দিছেহি।

জীবাম আতাৰ
 ভিকাশ্রয়
 গুণকত
 শিকাব আৰ্হি

আক এদিন জীবাম আতা ভিকালৈ গৈছিল, নেপালে।
 গুণকজনে দেখি বোলে একো নেপালানে, দহৌ নগৰে
 আহিলা? বোলে বাপ এই খিতে বৰকোচ বোলে এঘৰ
 মানুহ আছে সেয়ে দলিয়ায়, ফৰমুটিয়ায়, গুচি আহিলো।
 বোলে আকৌ যোৱা। দলি ফৰমুটি মাইলে লৈ আহিবা।
 আতা গল, দেখি ঢেঁকি থোৰাটো মাৰি পঠালে, কাতি
 হৈছে এবাল। লৈ আহি দেখালেনি। গুণক বোলে ধুই
 ফালি দ্বাবে পতি দিয়া একো চলি। দিলে পাচ দিনা
 বোলে জীবাম, আজিও যোৱা। গ'ল। দেখি চোতালতে
 বৰ চপবা মাৰি দিলে। তাকে লৈ দেখালেনি। বোলে
 গোবৰে সৈতে গুৰি কৈ দিয়া, চাউল সিজৱা ঠাই মচিব
 ভকতে। আতা কৰি দিলে। পাচ দিনা বোলে নিভে
 খোদোতেও আহে, কি আহে দেহঁক খুদ, কন দুমুঠি মান।
 তেহে এমুৰীয়া মান বুঢ়ীয়ে খুদি দিলে নি। লৈ আহিল,
 গুৰি কবাই গুণক সবাকে ছুটি চাইটি দিয়ালে। পাচ দিনা
 বোলে জীবাম আজিও যোৱাটো। গ'ল। দেখিএ পিৰা দি
 বোলে ক'ব পবানো আহা নিভে? বোলে এই মহাপুৰুষ
 ঠাইতে আহিছে। বোলে বসাতো, মহাপুৰুষ কেনে
 চাওঁমৈ। বুৰাৰ মাদাৰ তিনি গুণ বৃত্তি তিনি কাৰ্য্যে হিনিল।
 তেহে গৈ আতাৰ পাচতে বহিল হি। গুণক বোলে জীবাম,
 আবা কোন? বোলে বাপ, এবাকহে বৰকোচ বোলে।
 বোলে তৈল উলু দিয়া মান কবকপৈ। দিলে। লৈ গুই

আহিলত হুকু চিৰা দিলে। কলে গুৰে অতুলনকৈ ধুৱালে, শুৱা দিলে, খাই বহোতে পঢ়া দেখি বোলে এনে এখান আমাৰ ভন্তো আছে। বোলে আন গৈচো কেনে? আনিিলেগৈ। দেখে পাব বাঁহত থৈছিল পেৰাড চাৰি আতুল মান গুহৈছে। মেলে, দেখে, দিবা অন্ধৰ বন্ধাৱলী। মাটি বালিএ পেৰা ধুই থলে। তেহে বুৰা কোছে বোলে হামিও কালৈ হৰণ লমহি। শুক বোলে লব কৰ্ম্মিলে তোৰ পূৰ্বৰ বীতি এৰি গৃহৰ মি আছে দূৰ কৰগৈ। ক্ৰম কৈছে, চক কৰাই থলা খাব, চক্কা ভাৰ্জি, মূৰ, বস্ত্ৰ তিয়াই হৰিচে থাকি, আহি চাউল, মাহ, বস্ত্ৰ, শুৱাথে শৰণ লৈছে, পুত্ৰ, নাতি, বহাবী সৰেও। তেহে জীৱাম আতা প্ৰাৰ্থনা কৈ সুধিছে বোলে হৰি বিমুখীয়া সংসাৰীক অত পুৰুষাৰ্থ কৰিবৰ বাব কি? বোলে এ জীৱাম অনাদি পুৰুষে সৃষ্টিকৈ জীৱক বাজকৈ প্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে। মহামায়াৰ বায়ুএ পায় সংসাৰ চক্ৰত পৰি ভাবতবৰ্হত সিচৰি হ'ল, তিনিও ৰাজ্যত দুৰ্ব্বাসনা দুঃসন্তত পৰি পাপমন ধৰি আছে, ধুই লব লাগে চিনৰ জীৱ, আত দোৰ নাই, আত্মৰি অনাত গুণহে আত্মৱা বি বস্ত্ৰ আছে পৰি।

আক বৈদপো বামৰ ঠালৈ বিহু আতা অহা বোৱাকৈ সদাচাবে ধৰি আৰ চাৰিক বাদে, কেহো জ্যেষ্ঠে, হৰি কনিষ্ঠে, কুক মধ্যম, বিহু (সৰু বহুমণি) চোট এই পাঁচ ভাতৃ শুকজনে পাঁচ পাণ্ডৱ বুলিছিল। বাচে দেখি হৰি, কুক হুও বোলে ভই ভাল পত্ৰত ধৰিএ বাচ, সাব নৌ পাওঁতে। আমি তোকে নেবাচো মানে এৰিম নে?

বৈদপো বাম

আতাৰ উপৰি পুৰুষ হিৰণ কাৰ্জিৰ ঘৰ বুলিছিল। তানে পুত্ৰ বীৰণ কাৰ্জি, তানে বোটা আহিৰল কাৰ্জি, তানে হুত বীৰল কাৰ্জি, তানে মন্মন হৰিৰল কাৰ্জি, তানে পুত্ৰ কুকল কাৰ্জি, তানে পুত্ৰ এই পাঁচ ভাতৃ।

দাতাৰ উপৰি
পুৰুষ হিৰণ
কাৰ্জি

আক হৰি কৃষ্ণ এখানি নাও লৈ উজাই আহিল গদাধৰ
 ওলাই লুইতে পৰি উজাই যুগিৰি ঘোপাতে মানহা সোমাই গৈ
 জানে গৈ বাউসী দামোদৰ ঠাই খপুৱা পাই নিলে। আন
 সবাকো পাই ভুলাই কৈ নিএ। আৰাতহে শঙ্কৰদেউ ধৰ্ম্ম থৈ
 গৈছে বুলিকৈ দি থৈ খুৱাই ভকত কৰায়। আৰা ছইকো সেই
 ৰূপ থৈছে। আৰা ছএ বোলে, আৰা ব্ৰাহ্মণ নে শূদ্ৰ ? বোলে
 ব্ৰাহ্মণ। বোলে দহো শূদ্ৰ জনতহে থৈছে বুলি শুনিছোঁ ধৰ্ম্ম ?
 তাৰা নো আছে কত ? বোলে সেই খিৰা মৰলৰ বৃক্ষৰ গোৰে
 থাকে। সেই বেগেই গ'ল ছও। দেখে গুৰুজন বহি নাট
 সূত্ৰ গীত কৰিছে চোৰ ধৰা। পাচতে আঠুলৈ বোলে বাপ,
 ইবাৰ কলিয়ুগৰ মহাপাপীৰ গতি আছে নাই ? চাই বোলে
 তোত্ৰা সব ক'বতে আহা ? বোলে বাপ, তোত্ৰাৰ স্মৃগন্ধ যশে
 জৰি লগাই আনিছে। বেহাৰতে তেৰ দিনে পাইছোঁহি।
 বোলে কিয় নো আহিছাইক ? বোলে বাপ, এই তজু পাদ
 পঙ্কজতে বিক্ৰই বাবলৈ হে আহিছো। বোলে তোত্ৰা সবৰ
 বা দেহ সঙ্কৰ কোন আছে ? বোলে বাপ, সকলো আছে।
 বোলে আমাৰ যি গুৰু ধৰ্ম্ম দেখিছা, পিতা মাতা এৰা ধৰ্ম্ম।
 তাৰা সবে বা লাগ লয় নলয় ? নথৰে যদি এবিৰ লাগিব
 পাৰিবনে ? বোলে বাপ, লয়যে লব, নলয় যে এৰিলো আক।
 তেহে দাৰি মুৰ নথ কাটি কৰ্ম্মাই হৰিচে থাকি পুৱা মাহ
 চাউল, বস্ত্ৰদি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। পাচ দিনা সেৱাকৈ
 বিদায় কৈলে। এই কলিয়ুগত গা দোৰ দেখোতা নাই, সৰু
 লোক ছজন। গুৰুজনে পদ এটা দিছে একদধৰ—

“অন্তৰ্গত মাত্ৰকে এক কৃষ্ণত ভকতি ভৈল,

বিদ্বৰ কৃত্যৰ্থ আতি ভৈলা,

বুনিৰু প্ৰণাম কৰি হৰিক জদয়ে ধৰি,

হৰিনা পুৰুষ চৰিত্ৰ ভৈলা।”

জোন ধৰা
 বাট বচনা

হৰিকৃষ্ণ
 দামোদৰদেউ
 পদ

তেহে হৰি, কৃষ্ণে শুখিলে, বোলে বাপ, আমাৰ গৃহবৰ্তী যদি নথৰে চাৰিমেই তাকে। আক যদিহে ধৰে কৰে এই পক্ষেকৰ বাট হাবিলৈ কেনেকৈ আহিব, আনিব ? শুকজনে বোলে আহিব নালাগে। এই একাদশ শাস্ত্ৰ খানি নিয়া, নিচইকৈ যদি পোৱা আগত থৈ পৰিক্ৰিয়া হৰিচ কৈ আমি যি ক্ৰমে শুকবাক্য মাতিছোঁ। এইকপে হৰি এই মাতিবা। তেহে খোৱা দোৱা কৰিবা লগ সজে। বোলে বোৱাগৈ পথে তিনটা ভয় পাবা, হানি নাই। তেহে বেহাৰ কিনি লৈ গৈছে মানহা ভবাদি ভটিয়াই। মুখে যুগিবি ঘোপা, এইখিতে চৰ-খৰিয়তে লাগি বুৰাই যেন হৈছিল। তাৰতে গৈ শিলবাগৰা মুখে যুৰাত লাগি বুৰায়হে, ব'ল কথমপি। এবাই বোলে ভায়া কৃষ্ণ, ভাই হৰি, শুকজনে তিনটা ভয়ৰ কথা কলে, দুটা গৈছে আক ত'ত বা কি হয় ? তাৰাৰ ধুলাই বাখিলেহে—হয়গৈ। বিজয়পুৰ ওচৰ পাইছেগৈ, গদাধৰ মুখ। তেনেতে পছিমৰ্শে ডাকু বজালৰ নাও দেখি বিহ্বান্ত সকাৰে বাইছে লুৰিলৈ। আৰা দুএ দেখি প্ৰাণৰ কাতৰে বাই গদাধৰ সোমাল গৈ। হাবি গৈ বতি দেখি উতঙিল ডাকু। তেহে হৰি, কৃষ্ণ বৰ ভয় পাই বোলে অত দিনৰ বাট, শুকজনে কেনেকৈ জানিলে, ভয় পাবা বুলি ? তাৰা মজুত নহয়, ঈশ্বৰ অৱতাৰ। এই বুলি গৈ হিলৈ যাটে ব'ল, নাও বান্ধি চৈ বহা দি। তাতে খাই বৈ দুদিন আছে, দুঠে খলৈ। গৃহৰ তাৰ্যা পুত্ৰ আছে, নচাৱ, নমাতে। সিহঁতে মাতিবৰ সাহ নেপাই কলিয়া কাকিত বাএক পৰিছিল, দুইবো পত্নী গৈ মাতি আনিলে, বোলে সোণা গৈটো, ভায়া সব দুঠে কিয় ? আগে নহৌ ব্যৱ, আছে, উঠে, ব্যৱ ব্যৱ, ইবাৰ কি হল ? তেওঁ গৈ বোলে ভায়া হৰি, কৃষ্ণ, ভোৱা নৱ অধিক নে, দুঠায়ে, কি হৈছে নো ? পথকেহে এয়েক

ভবন,
উপাৰ।

কাকে? বোলে বাই, ভেনেহে জানিবা। আমি শুদ্ধমত
 গুচ্ছবর্ষ ববি আহিছে। গৈ। ইহঁতে যদি নথবে, নাচবে
 বাক্যন্ত, নবাণ্ড, বামগৈহে আকৌ। যদিহে ধবে কবে বাম,
 বাম, উঠিম। শুনি তাবা ছএ বোলে আমাব নাক চুলিব
 গবাকী স্বামী গুচ্ছ; বাক্যন্ত নবলেহে চাবিব পায়। কবা,
 আচবাভ দাসী দাস এবিলে দোষে নপাইনে অনাথব?
 বোলে এয়ে নিচইনে? বোলে জল বিনে মৎস্তব মৃত্যু,
 আমাবো ভেনে, আত আক নিচই। এতিয়া যাম কিকপে?
 বোলে নিচইহে কবিছ যদি দদাকে আজ্ঞা কবিছে, যাব
 নালাগে। তেহে চক কলহ কবাই খলা খাব চতা দুবকৈ
 বজ্র ভিয়াই মচাই হবিচে গৈ মাহ, চাউল, গুৱা, বজ্র, বালা
 অভাই সেই একাদশ আগে থৈ মহাপুৰুষক গুচ্ছ বোলাইছে
 লবাকে। তেহে ভবা তুলি উঠি গৈছে। যত্নমণিক নোচোএ
 নেখায় দেখি বিবকত হৈ গুচ্ছজনব গুণ, শীল, মহিমা শুনি
 দেৱাই মাজীৰ নাওব চুকনি। দি উজাই আহি হাউবা ঘাতে
 উঠি গৈ গুচ্ছজনক সেৱা কৰিছেহি। গুচ্ছ মহা প্রেম খেলাব
 জীবাম আতা সৈতে গীত, সূত্র, নাট, কৰিছে বাস কুমবা।
 দেখি বোলে তুমি কবতে আহা, কোন? বোলে প্রভু বিজয়
 পুৰতে যে আহিছিল হৰিকৃষ্ণ তাবা সবৰ চোট ভাঙ-হৰ্ড।
 আপোনাৰ সূগন্ধ যশৰ বায়ু ববনী বজ্র সীসনা কলত লগাই
 টানি আনিছে, হুঃসজ, হুৰ্বাসনা জল পঙ্কব মৎস্ত পদ্ম অনাদি
 জন্তৱ পদ পঙ্কজকে আশাকৈ। তেহে গুচ্ছজনে সূতান বুদ্ধি
 খিব মন দেখি সেই দিনাই—মহাপুৰুষক গুচ্ছ বোলাইছে।
 নীতি লগাচাব জীবাম আতা দিকাই গুচ্ছজনব পৰিচৰ্যা
 কবাকৈ দিছে।

দানবুদবা
 নাট কল

জ যনিব লল

আক উৰ্বশী আপী মহা সাক্ষানে খুঁজিএ কবা ভাঙ্গি আনে
 প্রেমল আনুক বনি বি। সুখ-বাতি খুঁজি চালি আনব কৈ

আনি দিএ। যত্নমণিএ এগালি খাই থয় নি। এদিন কলে আইএ বোলে দদা, মই মহা পুৰুষাৰ্থ আকাৰে গুৱাটি আনোঁ। আতা আগে লয়, বয়া লাগে মনত মোৰ। বোলে যত্নমণি হয়নে খোৱা বোলে? বাপ, হয়, ছটিমান চাকোঁ, লোন জালুক হোৱা আছে নাই চাওঁহে, নহলে দিওঁ, আতা কি দোষ? গুৰুজনে বোলে এ যত্নমণি আমালৈ সজ্জহে, ভকতক দিওঁ, এহা হয় তাৱা সৱলৈ। তাৰে পৰা নেচাকিলে আক। বৰ হোজা লোক। আক গুৰুজনে কুটানি মাছ ভোজন কৰে, বাছে, ধোৱে লুতকুতিয়া পুণ্ড বীৰ্য। এদিন শোঁচে যাওঁতে এটা অমাগীত শুধিলে, বোলে মাছৰ বীৰ্য কেনেকৈ মৰে? বোলে পানী তপতাই ধোৱাগৈ। সেইদৰে ধুই থৈছে হোজা মতে। গুৰুজনে চাউল বাঢ়ি আঞ্জা বহাই বোলে মাছ দিয়া, দিলে নি। চাই বোলে মাছ দহো খাচা আজি, কিয়? বোলে বাপ, আজি পানী তপতাই ধুইছে। বোলে কি কৈলা, আমাৰ ভোমাৰ বুৰ লাগিল, মাছ চালানি পেলোৱা নি। বোলে এটাই—দহো বোলে সজ। তেহে পেলাই স্নানকৈ গুৰুজনক জল দিছে। স্নানকৈ ভোজন কৈলে। বোলে আন খনলৈ এনে নকৰিবা আক। গুৰুজনক কাতল মাছৰ গদা আনি দিএ, তুহু কাইতৈ বিছে, এবি ভেনেই। এদিন বোলে যত্নমণি, কলটি মংসু দিব লাগে সজ। বোলে বাপ, কাটা গলত ধৰে বুলি নিদিওঁ মই। বোলে দিবা, নথৰে, তেহে দিছে।

আক বালকদাস কমাৰ বৃত্তি কৰে, গৰ গৰিবলৈ আহিছিল। মানিক বৰিয়া কুকাই নীতি সদাচাৰ দেখি গুৰুজনে গুণবীল, মহিমা জনি নিচাই হ'ল। তেহে আটাই আৰি গুৰুজনক দিলেহি ভেটাই। গুৰুপৰিকল্পিত হৰিত কৈ মহা পুৰুষক গুৰু বোলাইছে।

বহুদৈব
কল

কুক্ক : আঠৈব গৃহ ববনদী কাথে। তাবাই আনি
বহু আঠৈক দিছে। মহাপুৰুষক গুৰু দেখাইছে, গুৰুজনক
পৰিক্ৰিয়াকৈ।

আক হৰিকৃষ্ণ আঠৈএ এটি গৃহকৈ সেই একাদশ
শাস্ত্ৰ পাতি আসনত নাম গাইছে। আৰ্হি জাত
মাত, তু নেপায়। ছওজনা আহি গুৰুজনত
এজন ভকত প্ৰাৰ্থনা কৈলেহি। তেহে গুৰুজনে কমল
পাঠকক দিলে। পাচে ছওজনে গুৰুজনৰ আগতে সায়টি
ধৰিছে চুন্ননকৈ কোলে লয়, ধুলা লয়, মাথে লয়, বুকৈ বান্ধে,
কান্ধি বিহ্বল ব্যাকুল হ'ল প্ৰেমানন্দে, এনে বৈকুণ্ঠৰ বস্ত্ৰ
পালে। গুৰুজনে কৃপাকৈ দিছে, মহাভাগো পাইছোঁ। তেহে
সেই বেলা ভক্তি দেখি ঘোষা পটল কৰিছে। —

“হিয়াৰ মাঝে ...”

ঘোষা বচনা

“পাপ বিপাকক ...”

“মুকুতি মুখক ...”

“আপুন নামৰ মহিমা দেখিয়া...

“হৰি গুণ নাম, ভাবিয়া পুৰবে ...”

আক হৰি কুক্ক আঠৈএ বিহু আভাক বাছে, জব্যবস্ত্ৰ
নেথায়, নোচোএ, নেমাতে, নচায়। দেখি আভাব মহাখেদ
লাগি আহিল। জিনে মুখতে থিৰাই মাজীক এটকা দি
নৌকা ধৰি আহি উজাই মন্দিয়াবতে উঠি আহি পাই-সেবা
কৈলেহি। গুৰুজনে প্ৰথম কাণ্ড বায়ানপে কৰিছে।
দেখি বোলে তুমি কোন, ক'বতে আভা ? দেখি বহুধৰি
আঠৈএ বোলে বাপ, আমাৰ দল হয়। তেহে গুৰুজনে
পূৰ্বৰ ভাগ জীৱ চিনৰ লোক দেখি একো হুহুখিলে।
তেতিয়াই মহাপুৰুষক গুৰু বোলালে। বুলি হাঠিতে বহালে
বহিল। পাচে নাম সাৰলৈ নেবার এতিয়া। এতিয়া

একৰ কণ্ড
বায়ান বচনা

শুকজনে বোলে দহো নাম লব গাবলৈ নোখোৱা, কিয় ? বোলে ৰাপ, ভকতস্বৰ গলে অংগবাধ নিসিজে আশি গলে সিজ হুহু, দোষ হব লাগিলে, গাইনো কৰিম কি ? বোলে সেই অংগবাধেইনো কেনেকৈ খণ্ডে ভকতক সুখি লব নেলাগে ? তেহে আতা চাইটা দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে পৃথিৱী জুৰি জল আছে, শিব বুজি খানিলেহে ওলায়, পায়। পুং নিচিনিলে খালি শ্রমহে পায়। আক সমস্তে কাঠত অগ্নি আছে ঘৰিঘনা, চেঁচু, চেঁচ, কাঠ, টনা টিঞ্জিৰ শিল, তুলা মৰাৰ চাৰি সংযোগত জুই, এনেকৈ কিয় ওলাব ? জুই বাচক কৃষি খেতিয়কেহে জানে, দ, বাম, চল, বন। দণ্ড, গক মানুহ, বিধান, মাটি, বতৰ সংযোগতহে শস্ত্ৰ মূল। আক কামধেনু গোটে হুঙ্কময়, যেই বাঞ্চে তাকে পায়। ঘাঁহ, পানী, গোহালি, দোৱা টেকেলি বিয়োগে কি পাব ? নাক, কাণ, শিঙ্গ, লাজ খুৱাত ছলে ক'ত পায় ? মহ, ডাহ ঘাঁহ, পানী, সম্ভাষকৈ বাট বুজি ছলেহে পায়, খায়। তেহে শুক গোখন কামধেনু পৰিচৰ্যা কৃত সেৱাত সম্ভাষকৈ প্ৰভাও বুজি ছলে যি জাত দৰিদ্ৰ অচলা হয় বৈকুণ্ঠ পাই জন্ম যত্ন সাৰি সেৱা ঘাঁহ পানীৰ বিতুষ্ট হলে দোহাকে লাঠি মাৰি টেকেলি ভাঙ্গে, সংসাৰ নৰ্ক হয় ক্ৰমে।

আক এদিন বোলে ৰাপ, গোসানী মাতৃ ঠাই ৰাই আহোঁ। শুক বোলে নৌ হয় ৰাবৰ এতিয়া। শুকজনে দিছে পাচটা দৃষ্টান্ত।

বোলে বাঘ বৰালিৰ পোনা ধৰি এশ চকুৰিও এটাই বাঘ পাৰি, বুবা হলে কাটোতে দা কটাৰিও ভাপে, হয় লাভ কুবিক ভোজ দিএ। আঠৈ বোলে হুঁৱা চক্ৰে পাকে পোহৰাৰ নোৱাৰে। পাচে ক্ৰমে বোলকলা পূৰ্ণ হলেগৈ কোমাকত পঢ়িবও পাৰি। আক কোটকবা দাব কোমাকত

চিকুটি চিঙ্গে নখেই, পুঠু, পুঠু—বুঢ়া হলেগৈ হস্তীকে
বিদাৰণ কৰে। আৰু ভলুকা বাঁহৰ গাজ হস্তে পদে ছৰা
ছলিএ আনে ভাজি, পুঠু বুঢ়া হলেগৈ কুঠাবকে ভালে,
চাৰি পাচেহে উলিয়ায় চলে বলেবে, আৰু বুঢ়ী বাঘৰ ছৰা
পলুৱাই ঘৰচলৈ নিএ বুঢ়া বাঘে কামুৰি মাৰে বুলি ভয়ত,
বয়স যৌবন হলে মাকে বাও কৰে, সিও কৰে, মাক বহিয়া
লৰিলেহে সন্তোষ মিলে। আৰু মাকে পশুটো ধৰে কামোৰ
মাৰি, মুখতে যদি নিএ কাঢ়ি মাৰিব ছুৱাবে জানি তেহে
লগ এৰে মাকেও।

আৰু তাৰাৰ কানাই নামে পুত্ৰ এটি জন্মি এশদিন অন্তে
মাক চলিল। আতাত বাৰ্তা কলেহি গৈ আতা গুৰুজনত
বোলান কৈলে বোলে বাপ, যাবই খোজোঁ। ছৰাটি প্ৰতি-
পালন কৰোঁতা নাই। সেই বেলা গীত কৰিছে বিবক্তি—

পিতৃবচন

পায়ক মনাই কমনে হৰিৰ নাম বহল বিচুৰি, কাহা গও
পিতা মাতা ...

আৰু দৃষ্টান্তও দিছে তিনটা, বোলে কছপে কনি পাৰে
বাম বালা যোজনত কুৰি হাত জলত উমাই ছমাহত জপে
সৰেওটি, এটিও ঘোলা নহয়, বগাই গৈ সৰটি মাকৰ লগ
লয়। আৰু এক সদাগৰে দুই ভাৰ্যা থৈ বনিজে গ'ল।
এজনীৰ এটি পুত্ৰ হিংসাকৈ সতিনীএকে দুবকৈ পেলালে
নি। মাক প্ৰনৃত্যৰ বিজ্ঞোঁতাৰ জ্ঞান পালে, মৰা বুলি কয়।
শিৱালীএ পাই গাতে ধলে নি। তাৰ ছৰা সৈতে আহুৰ
মৰণে জীয়ে আহাৰ পানী ভাবে খাই। বেহাৰতে সদাগৰ
পাই বোলে গৰ্ভ কি হ'ল বোলে মৰা পুত্ৰ জন্মিল। সদাগৰ
মহা পণ্ডিত জ্যোতিৰ পনিভী দেখে দৰিন চাপৰ চুকতে
আছে বোটা। গৈ দেখে শিৱালীৰ ছৰা সৈতে ব'ব সৈতে।
কাহিনী এওঁক বেৰি গাত মোমালগৈ শিৱালী ছৰা

সৈতে। তেহে সদাগৰ গাভৰুত আনি মাই,
হকিমা, পঞ্চ গব্যে স্নান কৰাই প্ৰাচিৎ কৰাই
পঢ়াই লিখাই মহা বিবেগী পঢ়ুৱা হল, পণ্ডিতে মুখ দিব
হুৱাবা, নাম হ'ল শিয়ালকন্দলী, জগত প্ৰখ্যাত।

শিয়াল কন্দলী

আক এক ব্ৰাহ্মণৰ ছৱা থৈ মাও মৃত্যু হ'ল। বায়ুণে
কোলে লৈ বহি আছে। তেনেতে জেঠিৰ কনি এটা চালতে
পৰি ভাগিল আগে। তাৰতে ছৱাটি ওলাই কিছু সতাই
লালা বীৰ্য খানি খাই লৰি মাখি এটি ধৰি খাই জগাই
বাৰে গৈ চালত উঠিল গৈ। দেখি বায়ুণৰ বিৰকত লাগিল।
বোলে আক কোনে তুলিব পুহিব? ঈশ্বৰ অংশী জীৱ,
ঈশ্বৰে পুহিব, আত লাগি মৰে। কোলেই? এই বুলি
ছৱাটি শুৱাই তাৰ কানিতে বজত সুবৰ্ণ কিছু বান্ধি ধৰ
দাৰ দি। বাৰীতে এটি কোছৰ বুৰী আছে। তাইকে
বোলে ছৱা কান্দিলে চাবাগৈ, বুলি গ'ল তীৰ্থ লৈ। কান্দিলত
বুৰী চাই গৈ দেখে দাৰ বান্ধি বিপ্ৰ শুচি গ'ল মেলি
লৰা লৈ দেখে ৰূপ, সোণ, গাঁথিত। বোলে বায়ুণ কলুবা
গ'লহে বিৰকত হৈ। পাচে বুৰীএ আনি মহাজ্ঞানীক
তুলিলে। সাত বৰ্ষ হৈ গক বাখিছে। লগৰ পৰা দ্বন্দ্বত
বোলে বায়ুণৰ লৰা হৈ ভালত কোচ হলি। তেহে
বিৰকত হৈ বুৰী মাকত সুধিলে গৈ। বোলে মাই, হয়নে,
মই ছহু বায়ুণ লৰাই কোচ হলু। বোলে বাপা হয়।
বোলে তই বাচো ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতত সোধগৈ উদ্ধাৰ আছে
নাই? বদিহে পাই বোলে, মই ৰূপ সোণ দিওঁ বি পাব
তবু বিচাৰকৈ উদ্ধাৰ হ। তেহে সি গৈ মহন্ত পণ্ডিতত
সুধিলে বোলে আছে প্ৰাশ্চিত। আহি উদ্ধাৰ প্ৰাশ্চিত
জোহু সতাই দি উপবৰণ ললে। লৈ হাজৰালে পড়িলেনে,
ব্যাকৰণ, পুৰাণ, তাৰত, বেদ, বেদান্ত, ভাগৱত পঢ়ি

বহুপণ্ডিত হৈ আছিল। পাচে ৰাজ্যৰ পুৰোহিত হ'লগৈ।
 ছুটা ভাৰ্যা বিহা কৰাই দিলে, মহ গৰু, দাসী, দাস,
 দি পূৰ্বৰ ভিটিতে গৃহ কৈ দিলে, বৰ আচৰ্য্য হৈ
 আছে। একদিনা বুৰা বামুণ আছিল তীৰ্থ বেৰাই,
 বহি বোৱাৰীয়েকক বোলে ৰাজ গুৰু কেহলৈ গ'ল ? বোলে
 ৰাজ্যৰ ঠাই গৈছে। বোলে তেওঁ আহিলে কবি এই কঠাল
 গুৰিতে খানি চাব, কি পায়। বুলিএ গলগৈ। গিৰীয়েক
 আহিলত কলে। তেহেগৈ খানি পালে কাঁহী, বাটি, লোটা,
 ৰূপ সোণ, কিছু। বুৰীএ দেখি বোলে এই বৰ কাঁহী
 বাটি ভাহানি বাপেৰে দেখ'। বাপেৰেহে কৈ গ'ল হি
 হবলা মগনিয়াটোৱে। তেহে কান্দি কাতি খেদকৈ
 সকলো দেশ বিচাব কৈলে, পালে। তেহে গুৰুজনে বোলে
 জানিছা বিষ্ণু, তোমাৰ কানাইৰ একো নাই, ঈশ্বৰ পালক
 আছে। তেওঁত প্ৰয়োজন আমাৰো আছে। প্ৰভুজন
 বৰ গীত কৰোঁতে গুৰু ভণিতা দিবলৈ গুনি ধণিত খাই
 থাকে খেদ প্ৰেমতে। কানাই আতৈএ মনৰ মন বুজি
 ভণিতা খানি হুত দি নিএ, গুৰুজনে পৰম সন্তোষ পাই
 সেই বেলাহে গীত কৰিছে—

কবচনা

“গোবিন্দ হৃদ পিউ বোলেবে যশোৱা।” আৰু গুৰুজনে
 কানাইক বাবে বৰ্ণতে অনাই লগতে লৈ শিকাই বুজাই
 দেখাই, শুনাই, খুৱাই বুজাই, পঢ়াই, লেখাই, বৰ ভকত
 পণ্ডিত পাঠক কৈলে।

আৰু এদিন দশম লেখাইছে, গুৰুজন গৈ পাচে লাহে
 কৈ ছুটি কোব মাইলে। বোহকৈ ভোজন নকৰি পলাই
 ভগ্না ভুলিত সোমাই আছে গৈ। গুৰুজন গৈ চাই পাই
 আনি ভোজন কৰাইছে। ভাবে পৰা বাসনা বঞ্চিত নহৈল
 আৰু দিব্য অক্ষৰ।

আক এদিন বমাই গুৰু বুদ্ধ, নভাজনি মাটিৰে গৈ মল
খাগৰিৰ মূতা বান্ধি আনে। পাচতে বামাচৰণ ঠাকুৰে কাটি
দিলে। বান্ধি ললে, আকৌ কাটিলে। বান্ধে কাটে,
বান্ধে কাটে, ছপৰ হ'লগৈ। আহি স্নান গুৰু সেৱাকৈ সেৱা
কৰিছে গৈ। গুৰু বোলে কলৈ গৈছিলানো? বোলে বাপ,
বামচৰ্ণে আজি এনে কদৰ্শনা কৈলে। তেহে বামচৰ্ণক
বাগকৈ বোলে মোৰ ভকতকষে বিগতি কৈ জোছা তোৰ
মাৰ নাহে? নকৰ কিয়? তেহে সেই দিনাতে নকৰে আক।

বমাইজন
নবন

আক সনাতন আতৈৰ হৰিদিয়াতে গৃহ বাৰ, বংশ,
গঞা জ্ঞাতি। তালকে দুমাহমান লৈ বিদায় কৈলে, বোলে
বাপ, গাটি কাহিল, গাঞতে আহোঁ। তেহে গুৰুজনে
ছটা দৃষ্টান্ত দিছে অসতীসঙ্গেন মুনিৰাঞ্চ মতিভ্ৰমঃ। একৰাজি
নিবাসেন কাষ্ঠগণ্টা সমগলং দুসঙ্গৰ সঙ্গত সদাশিৱৰ বাহন
বিষ্ণুএই তেওঁৰ হল সেই আন বৰ কোন? আক
বামৰ পুণ্ড্ৰম দিবিদৰ নবক দুসঙ্গ সঙ্গত পৰি কেনে হ'ল
দেখা, আক শতধনু মহাবাজা অভকত দুসঙ্গ পুৰোহিতৰ
ধূলীই ছয় জন্ম হ'ল। এতিয়া কলিৰ মলমতি লোক বৰ
কোন? বাম নাম এৰিলে পাপে আসি বেঢ়ে। এতেকে
মহন্ত সবে বাম নাম নেৰে। এ আতৈ চাইদিনীয়া
নবদেহা আদখানি গলেই, ভাটিবেলাৰ সূৰ্যলগতে পৰি গৈ
ছেখে কষ্টে সেৱকৰ সঙ্গ গলে নিয়ালে সঙ্গ। তেহে
আতৈ মন ডাঠহৈ গুৰু বাক্যে বল।

সনাতন আতৈ
এতি উপদেশ

আক দিক্ৰৈ নাবায়ণ আতৈ সঙ্কিয়া বাৰলৈ কলেগৈ,
বোলে বাপ, তুলি পচৰা ঠেক, দিনা চাবেক কুৰি আহোঁ।
তেহে গুৰুজনে গৌতমী সাহিত্যৰ এক আৰ্হি কৈছে।
বোলে বাজাৰ ভাটো সন্তাপবিয়া পাৰি মিঞ। তেহে
এক বাহুৰে পাই এক পামৰা দি এটি বুদ্ধি জনে।

দিনে
নানান আতৈ
এতি উপদেশ

এক দোমে মাচ দি ললে এটা। বায়ুনে পঢ়াই মতাই এহেলে
 গীতা সহস্র নাম পঢ়িলেগৈ। দেশ বাজ শব্দে ফুটি গ'ল।
 পাচে বাজা শুনি নিয়াই পঢ়াই শুনে বব বিশেষ শোভন
 জাত মাত। সম্ভাৰ হৈ বোলে মনুষ্য হলে ভোক বটা
 দিলোঁহতে, তই পক্ষী কি কবিতা, ক'ত পিচ্ছিব, বানৰ
 নাৰিকল। বোলে মহাবাজ দিলে পিচ্ছিব খাব পাৰোঁ।
 বোলে কেনেকৈ? বোলে মোৰ গুৰু পিতৃ, ব্রাহ্মণেই
 পঢ়াইছে। তেওঁক দিলেই মই পাওঁ, খাওঁ। তেহে বাজা
 ৰূপ, কাপৰ, মাটি, ব্রাহ্মস্বৰ্গক দিলে বায়ুনকে। দি বোলে
 তোৰ কোন আছে আক? বোলে মহাবাজ, পাঁচ ভাত
 খোবোজতে আনিলে, এটা দিলে দোমক মোক ললে এই
 বায়ুনে। বোলে তাক আনক। তেহে ছতে আনিলে
 বিচাৰকৈ। পঢ়াই; মাহ কলা কাটিব ধৈলে। তেহে বাজা
 লজ্জা হৈ বোলে মাৰক নি পাঁচেই। বোলে মহাবাজ, আত
 দোষ নাই। বোলে কিয়, তই দহোঁ গীতা সহস্র নাম গাই
 বিভৎস বটে কিয়? বোলে মহাবাজ, পুৰুষ অনাদি পুৰুষে
 দেহতে বাজ কৈ একে জীৱ, চাৰি বিধ প্ৰকৃতিৰে হাতে দিলে,
 মহামায়া তিনি গুণে তিনি, দেউ, তাতে পুৰুষৰ শক্তি হ'ল
 ব্ৰহ্মন, পালন, সংহাৰ। তিনিও তিনি বন দি আজ্ঞা কৈলে
 ব্ৰহ্মা উৰণ, বুৰণ, গজ্ঞন, ব্ৰহ্মণ, চাৰি মুঠি চাৰি ভাগে ব্ৰহ্মি
 মাচকৈ দিলে। এতিয়া যেনে য'তে সঁচত পৰে সেই জন্ম
 ধৰে, হয়, পণ্ড, পক্ষী, কীট, পতঙ্গ, বৃক্ষ, মনুষ্য, গৰু মহ, হস্তী,
 বোবা, উট, গৰ্ভস্ত সজস্ত জাত বৰ্ণ হয়, কয়, নগা, মিৰি, ডকলা,
 ভোট, অকা, গাবো, ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বন্ত, শূদ্ৰ, কলিতা, কেওট,
 কোচ, আচৰ, চুটীয়া, কছাৰী, সুবি, বৃষ্টি, বোবা, বোম, হাড়ি,
 চক্ৰাল, তুকক, বহন,। যাব যি ভাও, যাত বলি, কাৰ্ত্তি
 আৰ্হি গব লয়। এতেকে মহাবাজ, তাৰ হুসল সজত পৰিহে

মাত্ৰ জাত হৈছে, আত কি দোষ, মবাত ? ভেহে বাজা
এবিলে। এ আঠে সব, কটা, চিতা, কানি-কঠা খাবে শাকে
খাই ইন্নিগুণ গাই দিন কেটা বকা হক, ছৰ্ৱাসনা, বীৰ
বিধান, ছসজ ভূমিত পনি গজ্জৈ। পাপ বাসনা দ্বত,
ছসজ অগ্নি সমীপে উতলে, হৰিক চিস্তি হৰিগুণ গোৱা,
আতে দিব। ঈশ্বৰে বিশ্বস্তব নাম লৈ বিষম ব্ৰহ্মাণ্ডখান
পুসিছে বালি চাহিতে গজলৈ। তেওঁক যি চিস্তে একশৰণ
এক মনে খাব ভুৱাবাকৈ মিলায়, নেযাৰ।

আক অনিৰুদ্ধ আঠে বেতনতে ঘৰ আছিল খাটনি হাতী
ঘাহী সাত প্ৰাণী, পুত্ৰ, পত্নী, ছহিত্ৰী সব মাৰ গ'ক। বিৰকতি
খাটনি ছখক পাই হৰিবল্লভ আঠেৰ চাতে আছি গুৰু ধৰ্ম্ম ধৰি
হাটিতে আছে হৰি গুণ গাই। ঘাহ কটা কান মাৰিটি নি
চাকতে থৈছে। জাৰ বতাহ, জৰ এলাহ ভাগৰ হলে জুই
গুৰিতে যাবৰ মন নে যায়। তাকে চাই মনক বোধায়, ঐ
ছৰ্জন পামৰ পাণী মন, হজত এনেতে নকটাই নমলে নেপালে
দেহ মাৰে। ঘাহৰ উপৰে শাক খৰি নহলে চাৰিবেত বকা
নাই, ভৰ্জনিত। সংসাৰ চক্ৰত বাগৰি যোগী চেপা খাওঁ,
বৰ্গ, নৰ্ক, গৰ্ভবাস ভুজি ফুৰি কোৰে কটা খৰিয়ানি, লাজ
জান নাই, চৈধ ব্ৰহ্মাণ্ড, সাত দ্বীপ, ত্ৰিমিও, কোটি অমৃত
হৰিগুণ কোমল পবন মজল, এই বুলি খেদ কৈ যায়।

আক সনাতন আঠে হাবুজৰ বায়ুনৰ ঘোৰা ঘাহী, ছখ পাই
সব এৰি গৈ মহাপুৰুষক গুৰুবুলি হাটিতে আছে, ওদাল
বন্ধ কাহিৰে দেখাতে থৈছে। জাৰ বতাহ জৰন্ত হেলাত
হৰি গুহলৈ যাব নোখোজে। ভেহে মনকে বুজায় চিত্ত
বুদ্ধি। বোলে মিলত খোৱা কয়াই তও নমৰ, যোকো
নেমাৰিবি সংসাৰে কেবাই, ঐ ছৰ্জন পামৰ মন, বন জাল
গৰ্ভবাস, নৰ্ক বোপী চেপাত বাগৰি কেবাই চৈধ ছুৰী

অধিক
আঠে

সমস্ত
আঠে

সাজ বীণ, গজভেঁ বালি চাহিলে আমি কোবে কটা খন্ডিল
মৰা মন জীৱ, লাজ জ্ঞান নাই। ভাব জব বৃষ্টি জাবত
হজ ঘাহ এবেনে? শাক খৰি নেপালে আক চাবি বেত
গালি উঠাই তালৈ পাইলি, পৰজন্মত বা ক'ত এই বুলি
যাই নগনি গুৰু বাক্য মনকৈ।

মাতিত
জ্ঞানসন্ম
অতিত
এশো

আক মাতিতৰ জ্ঞানসন্ম আটৈ ছাহনিত গৃহ, বাজাব
স্নেহৰ মনধ্বজ হাতী যুজাইছিল। হাবি বাতি দিনে তিনিদিন
লৈ ফুৰাইছিল। বিৰকত লাগি বোলে এনে দেৱৰ ছলভ
ভাবতবৰ্ষ, ধন্য কলি যায় হাতত চাপৰ দি ব্যৰ্থে, এই
তিন দিনে মৰা হলে ভাৰ্য্যা পুত্ৰ কোনে বাখিলে ইঁতে,
মিছা সবে আশায়ুত। এই বুলি সব এৰি ভটিয়াই গৈ
গুৰুজনক পাই ধৰ্ম লভি আছে হৰি গুণ গাই সেৱকৰ
সঙ্গে। লাজচিঙ্গ ডালি ধুই কানি মেৰাই দেখাতে থৈছে।
দেখি ইজন সিজন কলে বোলে বাপ, জ্ঞানসন্ম আটৈত
যাবৰ মন আছে আকৌ! বোলে মাতাচো। মাতিলে
আছিল। বোলে আকৌ যাবানে? বোলে গজাছুহ থৈছা
হুহ? বোলে বাপ, বদে শুখাওঁ বৃষ্টিএ তিৰ্তো, হিমে পচো,
আমাৰ মনে হুখ নাই, জীৱ গাটিত বান্ধি যুজাওঁতে পত্নী
বান্ধী হৈ থাকে। এনে হুখ নিকাৰ লৈয়ো তব পদ
বৈকুণ্ঠে বাস আক? বোলে থৈছানো কেলেই? বোলে
বাপ, গুৰুভেৰে খানেক লাগিলে ব'হা বাক্য আহিব ধোজে
বাগত। তাকে চাই পূৰ্বৰ হুখলৈ মনকৈ বাৰ্থে।
আক শীত, উক, জবত হেলা লাগে নামলৈ। তাকে
দেখি মনকৈ বাওঁ, তাতো থৈছো। তেহে গুৰু চাইটো
বৈবাক্য চৰ্চ্চি এশোনা কৰিছে।

লক্ষ্মী
মুখ, মন।

আক বুকুল, মাৰু হুই ভাই, চোপগুৰিতে গৃহ।
সকলো মৰি খাটনি বিৰকত হৈ গুৰুজনক লব পাই ধৰ্ম

ধৰি হৰিজন পাই আছে। এদিন হৰি কথা কীৰ্তন কৰিছিল
ভাটি বোলা। সকলো শুনিছে। কাশ্মীৰ কালতে এখন
বিয়া যায় ঢোলে দগৰে। দেখে আৰা দুইৰ গাটি জাকি
মাৰি লৰি আছে। তেহে গুৰুজনে বোলে তৈয়াৰলোকৰ
দহো গা লৰে, কিয়? পাচে দুও দগৰতে পৰি বোলে
বাপ, পূৰ্বে বৰ ঢুলীয়া আছিলো নাচনিয়াৰ। এই চৰণৰ
ধলাই গুচিলে, তেও শুনিলে গা-টি আছে। বোলো বাক
নাচাই, আমি চাপৰি ধৰো। এই বুলি চাপৰি ধৰিলে।
জৌতি মান দি আতৈসবে গুৰুজনে লগালে। “মুকুন্দ
মাধৱ; মুৰাৰি মধুৰিপু; জগত জীৱন বাম হৰি হৰি” এই
পাঁচটা ঘোষা কৰিছে। তাৰা দুই নাচিলে। বৰকৈ নাচি
সেৱা কৈলে। সকলো আশীৰ্বাদ কৈ বোলে আজিতে গুচক।

আক এদিন ব্যাধে টুনি চৰাই জীয়া ধৰি বোলে লৰিনে?
চিৰাম আতা বোলে কৈলে? গুৰুজনে বোলে মাতি লোৱা।
আনিলে। বোলে কি ভাও? বোলে একনা। বোলে চিৰাম
পাঁচপোন দিয়া আমাৰ। দিলে, নিলে। বোলে চিৰাম,
ক'লা সূতা বান্ধি ঠেঙ্গত মেলাচো। দি মেইলে। পাচ
দিনা লোভ-ধান দি জাল পাতি ধৰি আইলে, বেচ বহু।
পাই আকৌ বোলে আজিও লোৱানে? লৈ চাই দেখে
কালিৰটোৱেই। বোলে আজি হালধীয়া আৰি সেনা দি
মেইলে, পাচ দিনা ধৰি পুনৰ আইলে। লৈ চাই দেখে
সেয়ে। বোলে আজি বতা বান্ধি মেলাচো। দি মেইলে,
অজান জন্তু, লোভত তাতে পৰেগৈ। ধান দি ধৰি
আকৌ আনিলে। বোলে জীৱাম আজি লৈচো বগা সূতা
আৰি। মেলা, দি মেইলে। তেহে বতা, কলা, হালধীয়া
ভিনি পাব বৰ চিন নেপালে। বগা বেধি খুটিয়াই গুচায়,
তু পাই ভাত নপৈল আক। তেহে চিৰাম আতা আৰ্হনাটক

বোলে, মোল বন্ধবে কিবা দেও। বোলে এ চিৰাম, চাৰি বিধ জীৱ, তকত, তকতি, নিগুণ, ভাগৱতী, কেৱলা, সপ্ৰেমা, বৰ্ণ শ্ৰাম, গৌৰ, বক্ত, শ্বেত, তিনি বিধত জঠৰ ভগ্ন, সেৱাব আনন্দ সুখ নাই শুদ্ধ মত শ্বেত, একাশৰণ শিতল পদে হলে জন্ম, মৃত্যু গৰ্ভবাস গুচে, মনো সেই অবাদিত গতি, জীৱ চবাই গাব বৰ্ণ বঙা কলা গৌৰব ভূ নেপালে। শ্বেত সু মহাতত্ত্ব স্মৃতি জৰ অমৰ নাছিল, নৰৈপল, নেপাই আনিলে। আক ব্যাধে জানি দেহ গৃহ লোভে ধন জনে ধান মোহ জাল ভাৰ্যা পুত্ৰে ছুই টনি ব্যাধে কলি আবাম জাজিৰ পক্ষী।

আক ঠাকুৰ আতাৰ ভাগ, সিধা, চিৰাম আতা লৈ থয় মাচ পহু পালে। সিধা সৈতে দি পঠায়, ছুই তিনি জনো। পাচে মাচ লোন তেলে অহাত কিছু কিছু দি আই হাটিত খলুৱা সূচকে সেই বিষা কৰে। বোলে গুৰুজনে আমাৰ মান মৰ্য্যদা দায়া নেজানে নকৰে, আতাৰ ভাৰ্যা পুত্ৰ গোলাম, বন্ধা, মাচ, পশু মাৰি খাই থাকে। অত পালেই খাব শুবৰ বেলা পঠাই দি এ। দি পাচে দিনেও ছুই অঠৈ খালেও দহো হয়। তেনে শুনি গুৰুজনে এক আৰ্হি কৈছে বেৱন সংহিতাৰ। বোলে জাইজীৰাজাৰ এটা ভাটে আহিল। তাৰ মাতত সন্তোষ হৈ স্নেহত সুবৰ্ণ ডাল সজা কঠা কবাই, ছদ, মধু, পায়স, কবাইহে দিৱে নিভে, চাউলেবে দিএ নিশা। এদিন এবাহ বনবীয়া ভাটে উপবে বাও কৈ গ'ল। শুনি ইও কৈলে তাৰে দৰে। তেহে ৰাজা সজা পণ্ডিত চৰা শুনি সুখিলে, সি মহাৰাজা, নিৰ্ধাৰন দখা পনে, সৰ্ব্বজ্ঞ। চাই বোলে মহাৰাজ, দেখি সিহঁতে খেদ কৈলে, বোলে আমা লগৰ পক্ষী বৃত্ত, বধু, পাহ খাই সুবৰ্ণৰ সজা শিকলি চাত বৰ, কুটী হিহ

নেদেখে, বিধি দৈবে এনেহে লিখিতা আৰু, এই বুলি
আমি বজ্জ বৃষ্টি হিমে পটো, শুকাওঁ, ফল, ফুল, পোক,
পলহা ভৰোঁ, ধিক জন্ম জীৱনত। ই কৈলে বোলে
এনেহে মোৰ দৈব্যে বিধিতা লিখিলে, লোহা বন্দী খালেহে
গতি, জ্ঞাতি, বন্ধু, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, সজ্জ হুৰিব নপালো, বতি
মুখে। হৰি হৰি, বৃথা জন্ম ধৈলো, গ'ল। এই বুলি
খেদ কৈলে। এতিয়াও আত্মমে ধৰ্ম্ম ধৰি গুণ মুখে মালা
খানিলে এক কানি কাপৰ সতত বুদ্ধি হুই তিনি বি
পাবে প্ৰসঙ্গ বহে ভক্তৰ পাছে। বাজা ভাৰ্য্যা পুত্ৰ
আজ্ঞোৰে তিনি তাপে, ফৰুঠি খাই বিছনা পাৰি খেদ
কৰে হৰি হৰি এই মায়াজালে পৰি বলু, হুসঙ্গ ভাৰ্য্যা
পুত্ৰ নহলে সম্ভৱ সজ্জ গৈ হৰি গুণ গাই। পৰিচৰ্যা
সেৱাকৈ জন্ম যাতনা মৰা হ'ল হতে। এ জানা, আটৈ সব
তাৰাহে উদাস যি গৃহে বাখিব জুৱাবে। যাৰা সৰা উদাস
ধৰ্ম্ম ধৰি সম্ভৱ সজ্জ হৰি গুণ গাইছে। মনে খেদ কৈ
ভাৱে, একঠা খায়, এমুঠি লয়, চিন্তা বিবাহ কৰাই মুখে
ভাৰ্য্যা পুত্ৰে নাম গোৱা হলেও ভক্তি হয়, লোকে কৰিও
পাইছে, হৈছে' এনেকৈ যি ভাবে মনে সি লোক দেখাই
ভাওনাহে উদাস, মায়া মোহ জালে পৰি আছে অন্ধকূপত
এ জলতে থাকে কুহুলা, তথাপি শুকান কায়া। পৰ্বতৰ
শৃঙ্গে বন কনা বসে ভৰি পূব। ভেহে আটৈ সবে
ভক্তিৰ বিবম সন্ধি ওভোটা খোজ, বোলে চিৰাম, আটৈ
সবে হুহু অসুৱা কৰে? তুমিএ ভাগটি নিৱা মোৰ পা বদলে,
ক'ঠ খানি পাৰি দিবা সৰিক। পাচে ভাবতে নপচাকৈ
হুই তিন জনো বাইলে। সেই বেলা গীত কৰিছে—

নাৰায়ণ লীলা জানিব কোই।

সুৰপতি শব্দ, চিন্তিতে আকুল হই।

নবমিথি
আঁতৰ
ধনত মোহ

জনকৰ আহি

আৰু নবমিথি আঁতৰ চাবিকুৰি টকা আহিল।
তাকে জীহৰি আঁতৰএ কলে গুৰুজনত বোলে বাপ, আঁতৰ
এটোপোলা ৰূপ আছে; নেখায়, নলয়, নলগাও কট্টেৰে
প্ৰবৰ্ত্তে, কঠিন লোক যক্ষ বৰ। তেওৰ লাউ কুকুৰা,
কহা কিছু নাই, ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্ত্তে। তেহে গুৰুজনে বাম
হৰি আঁতৰক সীমাৰ পঠাই ৰূপ খানি অনালে চুপে।
তাৰা শোতে চাই দেখে নাই। বোলে ঈশ্বৰ দ্ৰব্য দিছিল
নিলে। কতো নকয়, খাই দাই হৰি গুণ গাই আছে।
পাচে তাৰাবো লাউ কুকুৰা, কথা নিয়ালে চুপে। তেও এবাও
কৈ নিন্দা গালি মন্দ ডাকু, অনেক বুলি উপাসে বল। তেহে
গুৰুজনে প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে সৱাতে কৈ দি প্ৰমাণ দেখাইছে।
সেইখিতে জ্ঞাতদেৱ জনেকৰ আৰ্হি দিছে। একদিনা
মিথিলালৈ কৃষ্ণ উদ্ধৱ সৈতে গৈ ৰাজ্য ঠাইত সোমাল।
অনেক ৰজত সুবৰ্ণ ভণ্ডাৰ, বথ, গজ, গোৱ, দাসী দাস,
দেশ, দি অৰ্চা কৈলে পদ্যে অৰ্ঘ্যেৰে। ক্ৰতদেএ পোৰা জল,
হকতকিৰে পূজা সেৱা কৈলে সমে সম্ভাৱ হৈ আহিল।
পাছে বিবিধ মনত কষ্ট কৈ বোলে মোৰ সম্মতি হলে সোমাল
হঁতে। প্ৰভু যে মায়া ঐশ্বৰ্য্যতে লাগিল। তেহে একদিনা
দুগুজনা বহিছে সুখে। তেনেতে অগ্নি লাগি ৰাজ্যৰ নগৰ
দহি নিছে। অনেক ভণ্ডাৰ, ঘোৰা, হাতী, সাল, ৰাজ্য
কটাককৈ চোৱাই নাই। আৰাৰ লাউকুকুৰা কহা পুইলে
বুলি কাক বাক লগাই আহি চাই দেখে একো নাই জুই চাই।
তেহে জিজ্ঞাসকৈ শুনে, মইহে মায়াত আছোঁ, মোৰ বহু ভাৰ
ৰাজ হৈ আছে জানিহে মনৰ মন মোৰ প্ৰভু শুভ সোমাল।

দুৰ্ভাগিনী
অ বিদ্যমান

আৰু বহু আঁতৰ গধূলি প্ৰসঙ্গলৈ বাওঁতে বকুলভল পালেই
উচাৰ ভৱ খাই জল ভৈব লোকটে আগতি ৰবে। চকুমক
কৈ যায়। তেহে একদিনা গুৰুজনে বোলে ছুৰি কিবা

ভয় পোৱা হবলা ? বোলে বাপ, এইকপে পাঠ দেখো।
বোলে হাতত চাই সানি ভাব গলত দি আমাক দেখাবাটো।
আজি ঘোৱাগৈ। সেইকপে দি দেখায়; চাই—দেখে
আপুনাৰ গলতে আছে। পাচে গুৰু বোলে তুমি পৰম
ভাতুৰ গুনাই যাকে ভাবা তাকে দেখা। তেহে পৰমাত্মাত
দৃঢ় হ'ল ডাঠে তেনে দেখিলে, মায়াৰ ভ্ৰম গুচিলে গুৰুজনৰ
প্ৰসাদত। আনবো দৃঢ় হ'ল।

আক এদিন গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা, শ্ৰীৰাম আতা,
কালিৰাম, বাকলি ৰাম গৈছে। গৈ জান পাৰ হৈ যায় জইতি
গ্ৰামলৈ। তাতে কাতি মহা ভেটা দি দেৱা দিছে, মংস
পৰে ধৰফৰাইছে। গুৰুজনে দেখি মেলি নিছে বিলে।
আতা মাৰি পাচত পোৱাটি লৈ নিছে। তেহে চিৰাম আতা
খেদকৈ শ্বিছে, বোলে বাপ, হৰি ভক্তিৰ বিষয় সম্বন্ধী একো
তৰু নেপাওঁ, আপুনি মেলিছে, আতা দেখো মাৰিলে, নিছে ?
বোলে সখি হয়নে ? বোলে বাপ হই। বোলে কিয় মাৰা
ব্ৰহ্ম জীৱ হিংসা, ধৰ্ম ক'ত গুনিছা ? সেই বেলা বোষা
কৰিছে বোলে—

মৃগ মীন মহা সাধু নৰে

মনৰ সন্তোষে তৃণ জলে,

হিংসা শূণ্য হয় থাকয় জীৱন ধৰি।

তথাপিভো.....।

তেহে ঠাকুৰ আতা বোলে নিগুণা ভক্তি সেএ হই, কেৱল
ধৰ্মত। মোৰ গুৰুজনে কৈছে পূৰ্ণ ব্ৰহ্ম আত্ম অন্তৰ্ভাৱীত
পৰিভ্ৰমকৈ অন্ন, বস্ত্ৰ, পুত্ৰ, বাছ, মাংস, শাক, পাত, মাৰি
নি গুৰু ভক্তত লগাব। হৰি গুণ গৱা ভক্তি হৰি অক
ধৰিয়া জীৱ মহাপ্ৰলয়কে সীমা কৈ বাপৰিছে। বোনী কোণ
খাই। সন্ত মহন্তত লাগিলে ভাবো অন্ন মাৰি বাননা লাগে।

এতেকে মাৰিছে^১; আপুনাৰ ভক্তত লাগিব, আত্মা তুষ্ট হ'ব, তাৰো গা ব'ব, আমাৰো ভক্তি হ'ব। তেহে গুৰুজনে বোলে যি কৈছে অন্তৰ্বোধে এয়ে হ'ই। ব'ব পাইলৈ কলি যুগত গুৰুভক্ত লৈ সাৰিব, দেহ, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, খাব, বচন কেৱলিয়া কবহে নকৰিবা, এই আৰ্হি লৈ হিংসা ধৰ্ম্ম ধৰি জীৱ দুখত পৰিব।

আৰু খিৰামৰলৰ বেটা তিনি, ব'ব গোপাল ক্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ সেৱক, চোট মুকুন্দ মাধৱ চোট আতাৰ, গোপালৰ গুৰুজনত ভাব, চোট আতাক বিস্তৰ নেমানে পেটে। এজুপি কঠাল আছে, বছৰি দুটি দুটি লাগে। সমে এটি লগায় গুৰু কীৰ্ত্তনত, এটি চোট আতাক দিএনি। এবাৰ এটি ধুপুৰীয়া চোট, এটা ব'ব পূৰ। মনেৰে বোলে বৰটো ব'ব আতাৰ তিখিত লগাব, চোট চোট আতাক দিম নি। পাচে আগে পকিল পুৰাটো। স্বপ্নত বোলে বৰাপো হৃদিতে থাকোঁ মই ত'ত দিলে পাওঁ আত। তেহে পুৱা চাই দি সেৱা কৈলেগৈ। গুৰুজনে হাৰ্য্য কৈ বোলে গোপাল, সংশয় মৈল মনৰ? বোলে বাপ, মই মহাপাপীৰ ভেদ বুদ্ধি গুচালে মোৰ গুৰুজনে। আজিতে একমন অভেদ হ'ল, এক ব'ল।

আৰু এদিন ঠাকুৰ আতা পৰ্শ্বানন্দ ঠাকুৰ দম্ব লাগিল। আতাক বোলে তুমি স্বৰ অভাগ্যৱন্ত, অভাগ্যৱন্ত। আতা বোলে ই ব'ব ভাগ্যৱন্ত। বোলে মই ভাগ্যৱন্ত, ভাগ্যৱন্ত, ভাগ্যৱন্ত। পাচে আতাৰ শুনি বিবকত লাগি গল গুৰুজন ঠাই। তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে সখি, কহোঁ মুখ শুকান, ভোজন কৰা নাইনে? বোলে বাপ, পৰমানন্দে এনেকৈ হুইলে, কৰা নাই। তেহে জল দ্ধাৰ কবালে। তেহেতে ঠাকুৰ দৈ সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে পৰ্শ্বানন্দ,

গোপাল
আতাৰ ভেদ
বুদ্ধি

মোৰ সখিক তেনেকৈ বোল ? মোৰ গুৰুজনে দাস নাম
দি মোৰ বুলি গৈছে। সখি অভাগ্যৱন্ত ? বোলে বাপ,
বুলিবৰ হয় দাঁসে। বোলে কিয়নো বোল ? বোলে বাপ,
বুইলোঁ। কিয়, তাৰাৰ পিছু ভকতবীৰ্য্যে জাত হৈছে, আৰু
তাৰা বেহা বেপাৰ অন্তায় মিছা নকলে বনিজ নচলে, মহাপাপ
সিজিল। আৰু অৰ্দ্ধেক বয়স গ'লতহে গুৰুজনক লগ পাই
ধৰ্ম্মক ধৰিছে। এই তিনি অৱয়ে অভাগ্যৱন্ত বুইলোঁ।
তিনিবাবে। বোলে তইনো কেনে ভাগ্যৱন্ত হলি ? বোলে
তাৰা মহাভক্তৰ বীৰ্য্যে জাত হৈছে, গৰ্ভৰে ভকত আৰু
মহাধৰ্ম্মক ধৰিছে, মহাভাগ্যৰ অৰ্থে, আৰু মোৰ ক্ৰীতজন্ম
দেৱে পাদ পঙ্কজ শিৰত দিছে, দেবৰ ছল্লভ, মহাভাগ্যে
পালে। এই তিনি অৱয়ে বোলা গ'ল প্ৰভু। তেহে
গুৰুজনে বোলে সখি, পৰ্ম্মানন্দে আমাক ঘটালে, উত্তৰ হবাল,
কব পায়। তেহে পিতা পুত্ৰ সম্বোধন সম্বোধকৈ পঠাইছে।

আৰু এদিন শিলপোতাৰ গোবিন্দ, দাবিকাৰ গোবিন্দ,
আতৈৰ খানিক লাগি গুৰুজনক গোচৰ দিলেগৈ ছয়ো।
তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে এক সদাগৰৰ
চাৰি পুত্ৰ, একটি ছহিতা হল। এটি বৰ চাই পিতা সাদৰে
সম্প্ৰদান কৈ মূল মন্ত্ৰেৰে টিক ধৰি বিবাহ দি বোধ দিলে
বোলে আমি পিতা মাতা বিঠা কানি ধূলু কৰ্ম্ম কানি তোৰ
দৈব্যে এই স্বামী সেৱাতে যদি বৰ পাব, আমাক পাবি,
গুৰু দেউৰ নাম সকলো সম্বোধ জীৱবো। কল্যান, জন্মবো
নিবাব, জন্ম গৰ্ভবাস সংসাৰে। শুখাৰ আৰু দোৰ পাই কান
নাক কাটি ৰেচে, মাৰি উটায়, আমি বাওঁটোবহে গৰাকী,
সেৱাত ছুট কৈ ছুতিত সম্বোধেৰে পাব লাৱ, ছুৱাব কৰ,
আমাক দোৰে গুণে নেপায়। যি কৰে সম্বোধ কৰে, নকুই
পাছৰি কৰে। সাদোৰ পাব বাছন্ত কৰে, ছুৱাব বা কলান্তকৈ।

গাৱঁদালা
আৰু
পৰ্বানব
কৰ,

ভকত
নিমিষ
বীৰালো

টিক ধৰি
বিবাহ দিয়া
নিমিষ

আক গুৰুজন সাতজনে সৈতে সিহঁৱা ৰিলব কাখে
কথা শুখে বহে বিয়লা। এদিন দালি মান কহুৱাতে
হৰিণা পশুটি চৰিছে। ককৰাতে বাঘটি ওলাই ধৰি নলি
চিলি তেজ পি এৰি গ'ল। চিৰাম আতা দেখি খেদ কৈ
বোলে এনেহে জীৱৰ হুখ। তেহে গুৰুজনে ভকতলৈ জান
দিলে। ভকত আহি কাটি ভগাইছে। বোলে শুকাই
আমাক চালখানি কহি কহদি দিবা। তেহে ধুই চাচি শুকাই
দিলেনি। বহি তাতে নাম গাইছে। এদিন বোলে শ্ৰীৰাম
আব তলে এখানি বান দিয়া। পাচে আতা গান্ধি বান্ধি দিলে।
তাকে দেখি সকলো কঠৰ তলে দিলে। এদিন দেখি বোলে
চিৰাম, দেখে' ভকত কঠে বান। বোলে বাপ, আপোনাক
দেখি দিছে। বোলে বাহিৰটি সকলো ধৰে, অভ্যস্তৰে
বিচাৰোতা নাই কাৰণ বা কি, আমাৰ গুচুৱা। তেহে আতা
শুচালে। পাচে সকলো গুচাইছে।

আক ছটা ব্যাধে হৰিণা এটা ফান্দ পাতি ধৰি সজাত
কৈ নিএ সাজি বান্ধি। আদ্ টকি দি লৈ মেলালেগৈ
হাবিত। তেহে সি ছএ সন্তৰ সম্পৰ্কে পাপ খিন কৰ্ম
বদ্ধ বাসনা নষ্ট হল। অগ্নিব. আজ্ঞাএ তিনিটা কাৰ্য্য
নাথৈ, সন্তক দৰ্শনেও গুচে কৰ্ম বদ্ধ, অজ্ঞান আত্মাৰ
আগত সংসাৰ ভয়। গৈ বৈবাগ্যা, বিবক্তি হৈ গৈ গুৰু-
জনক থৈলেহি, পশু যেনেকৈ অন্ধ বদ্ধৰ পৰা মুক্ত কৰা
গ'ল, আৰাকো তেনেকৈ গৃহ অন্ধ অবশ্য, ভাৰ্যা পুত্ৰ
মোহ কান্দ, পৰম ভব টকা দি বেলক। তেহে গুৰুজনে
শীত কৰি মাতি শুনাই বোলে বই যেনে ভই ভেনে,
স্বৰে সবক দাঙে কেনে। সবাবে ঘটে ঘটে বনাইছে
আত্মকৰ্মে জাবাকৰ্মে বত জীৱ ইজিৱ সচেতনকৈ ভাব
বদ্ধ মোহা নেহেছিলে কাৰ শক্তি।

“গোপাল ভাবিও মন সকল বতনে।

হৰি বিনে কেনে আন চিন্তা অকাৰণে ॥”

আক: এদিন গুৰুজনে চাউটি সিজাই বাহি পাগটি সামৰি মুখ হাত ধুইছেহি। তালে দিনবতে কৃষ্ণ পণ্ডিতে লক্ষ্যকৈ আছে ধৰিবলৈ। আহি বোলে মাধদাস এক কথা সুধিবলৈ আহিছো; কৈহে ভোজন কৰিবা। তোমা-লোকে পাক অন্ন ঈশ্বৰক দিব নেপায় দোষ হয়, আমিহে পাওঁ, অদ্বৈত ভোজন কৰিবও নেপায়, কেনেকৈ খাইছা? বোলে চিৰাম, ভকতক মাতা। মাতিলে, আহিছ। বোলে ব্রাহ্মণে ধৰিছে কোৱাটো কাৰ কি মনে পৰ্শে? বোলে বাপ, আমি কি কম? তেহে গুৰু বোলে বিপ্ৰ, তোমাৰ দাসী দাস আছে নাই? বোলে আছে। বোলে তোমাৰ পাগে খায় নে বান্ধি খায়? বোলে আমাৰ মানুহেই সিজাই দিয়ে। বোলে লাগিলে পাতবে নিদিয়া সিহঁতক? বোলে দিওঁহক। সিহঁতৰ থাকিলে দিয়েনে? উজাৰি উঠি বোলে কিয় খাম একা দাস গোলামৰ! বোলে তেনে আমিও ঈশ্বৰৰ দাস দাসী। ঈশ্বৰৰ এত্ৰা অৱশেষ খাওঁ মানি, দিম কেনেকৈ? দাসে গৃহস্থক দিব লাগিলে জহা আভৰণ জুটিল, পদীলা, আমৰ খুটি পাগ মাৰি হুহুত পাগ কৰি দিওঁ। তেহে বোলে হো মাধ দাস্ত ভাল খাইছা। এই বুলি গুচি গ'ল।

পৰৱৰ্তী
অৰ্পণ

আক এক ব্রাহ্মণে তুই কুৰিছে। সেইতে এক বাহুণ যায় গুৰু ঠাইলৈ। সেই তুই কোবাবে গুৰু মন্ত কাৰি নৈ লগতে আহিল নৈ। ই বোলে নহৌ লগতে আহিলা? বোলে কি থাকিবি, তোৰ পালত তুই চৰ, মোৰ পালে ভিসি চৰ। সি বোলে তোমাৰ এক চৰ বড়া কিয় বান্ধে? গুৰু বাহুণে বোলে ভাইতক কওঁহে হয়, আমি দাঁচৰোঁ।

এতেকে বঢ়াই মাবে। গুচ্ছজনে বদ্বারলী পন্ন চর্চিছিল
নিম্ভাব গীত—

“কমল নয়ন চিস্ত চিস্ত চেতন নাই।

চোড়ি বাম নাম আমিয়া উপযোগা।

যৈচে পুৰিষ গুচ্ছ কও ভোগা” ॥

মেকগীয়া
জয়ন্ত

আক জয়ন্ত আঠৈএ হুঙ্ খবাই দিএ গুচ্ছজনক, ডঙ্গব
কুচিত থাকে। এদিন লৈ আছে খিবাই হুঙ্। মাজতে
এটি দ হোলা আছে, হাবি। তাতে এজন পুচ্ছ ওলাই
সারটি ধৈলে আহি, খীব দূবতে থলে। ধৈ সেৱা কৈলে।
বোলে জয়ন্ত, হুঙ্? বোলে বাপ, বৰ্জ্জনীয় হ’ল। বোলে
কেনেকৈ? বোলে সেই হাবি হোলাতে জাটাব লোক এটা
ভব্য ওলাই সারটি ধৈলেহি, তাতে সংশয় লাগিল। বোলে
আনা, বৰ্জ্জিত নহয়, সজ্জহে হৈছে। আমাবে বন খানি
অন্ধাৰ কবা দেখি বুঢ়া ভকতে স্নেহত ধৈলে। বোলে
ভয় পালানে? বোলে বাপ, গাটি সিহবি পৈল। বোলে
মেকণ হব। পাচত চোট চোট লোমব গুৰিএ মেকণ
হ’ল, নাম হ’ল মেকগীয়া জয়ন্ত।

আক এদিন বাবজন জালোৱা আহিল। নিশা বল
অতে। গুচ্ছজনে হুঙ্ চিবা ভোজন কবালে। বোলে বেন
পূবা পতি হয় এই বুলি সেৱা কৈলে। পাচে গুচ্ছ
বোলে বব বৌ মাহ হুটা পাবা, ভেনে মাহ আগেও
পোৱা নাই, পাচলৈও নোপোৱা ভেনে। সেই মন্ত হুটা
আমাক দিবা। বোলে বাপ, পালে দিয়া বাব। ভেহে
ববপেটাত জাল দিলেনৈ। এখানত পৈলনৈ। তাক কালি
পৈল। আক খালত পৈলনৈ। ভেহে বাবেও খন বেবাই
দিলে। বল, ধৈলে। সাজি বান্ধি আনি দিলেনি। গুচ্ছ-
জনে কটাই দিৱায়ে সন্মাকে। হবিকাত আঠৈক হব

হুটা দিলে কাৰণে। ভকতে ভোজন কৈলে, গুৰুজনে নকৈলে।

আক : ডাকবিচিতে বৰ গোবিন্দ আঁঠেৰ গৃহ, আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি ছই ভাৰ্যা সৈতে। তেহে গুৰু জনে বোলে, তুমি আগে যত খাৱা দাৱা কৰিছিল। এতিয়া নেখাবা। তেহে কতো নেখায়, নিতে নাম গায়হি, বাতিও আহে। ছই ভাৰ্যা পাচলৈ অশুয়া কৰিব ধৈলে। বোলে কতুবা চুব বেজা কৰেগৈ। তেহে গুৰুজনত কলে, বোলে আমাৰ স্ত্ৰী দুটা বৰ অশুয়া কৰে। বোলে এটা আনিবা চৌ। তেহে এটা লৈ আহিছে। গুৰুজনে বোলে অনিছানে তোমাৰ মানুহ? বোলে বাপ, অনা হৈছে। বোলে চুব কৰা ঠাই দেখিছেহি। সি গৈ বাএকত কলেগৈ বোলে নামহে গায়গৈ, একো মূবুলিবি গুৰুজনত। তেহে ঈশ্বৰ বোধে মানিব ধৈলে। এতিয়া কতো নেখায় দেখি সকলো অশুয়া কৰিব ধৈলে। হিংসাত কলে গুৰু জনত বোলে বাপ, গঞা ঠাকুৰিয়াৰ হিংসাত ব'ৰ মূৱাবি ভাত। যত আলহি মোৰ ঘৰত থয় গৈ ভাব খানো দিএহি। গুৰুজনে কি কৰিব অসন্তোষ কৈ থাকে। পাচে এদিন সেই গঞা ঠাকুৰিয়া মুনৰী এহেলকে আহিছিল। বায়নাৰ সেই খিতে বৃষ্টি আনিলে। লৰি আহি কীৰ্ত্তন গৃহতে সোমাসগৈ। তেহে বিয়লাৰ প্ৰসন্নত গুৰুজনে আপুনি নাম ধৈলেগৈ। শৰণ বোবা দিলে—

“বাম চৰণে শৰণ লৈলোঁ।

বামবৰ অন্তৰ চৰণে”—

সি গঞা ঠাকুৰিয়াও গালে লগতে। গুৰুজনে বোলে সত্য কাকিৰ বেন তনিছিলোঁ। বোলে বাপ, কোটা হৈছিল ভকত লগতে। বোলে আমি ঈশ্বৰত শৰণ লৈছোঁ।

গোবিন্দ
আঁঠে

হৈছে। কান্ধে গাঞ, তহতে গাৱ বোল কিয় ? তেহে
উপায় নেপাই বোলে বাপ, আমিও-পশু লৈ লমহি শৰণ।
কেহে গুৰুজনে শৰণ পৰিক্ৰিয়া ব্যৱথা কলে। সেই মতে
আচৰি ললেহি ঠাকুৰিয়া। তাকে দেখি গঞাখানেই
ললেহি। লৈ বোলে আমি গোবিন্দৰ পবাহে গুৰুজনক
পাই ধৰ্ম ধৰিছে। গুচা এই গোবিন্দক পাইক এৰি-
লোঁহক। তেহে গোবিন্দ আঠৈ হাটী ললেহি দুই পত্নী
এৰি।

আক এক বুঢ়াই খাব জুই দি ঘলৈ আহিল। পথাৰত
ভেনেতে বতাহ বৰষুণ আইলে। বুঢ়া গৈ পাচি ভৰি খৰ
ধৰকৈ আনিলে জুএ ছাএ। পাচে সেই পাচিটো গোটেই
পাই কিছু কিছু পুইলে। বুঢ়াই বোলে আকে যদি শুল্লবীৰ
মহন্তে কব পাৰে মই শৰণ লয় আক। এই বুলি গলে
গুৰুজনক পাই বোলে বাপ, যাৰ জহত খায়ন জীৱন, তাৰে
পাত ভাবুকা ভাবুকি ? গুৰুজনে বোলে অ বুঢ়া তই খাব
জুই দিছিলি হবলা, তাকে আনোতে পাচি পুইলে, তাৰে
কথা কৈছহি ঠোবে ? তেহে বুঢ়া দীঘল হৈ পৰি বোলে বাপ,
তোহা মজুৰ্য নহয়, ঈশ্বৰ। আমাকো শৰণ দিয়ক। পাচ
দিনা জ্বাৰ বন্ত লৈ গৈ লৈছেগৈ। গুৰুজনে নাম দিছে
খাৰাবাম।

আক এক বুঢ়াই মালভোগ কলখৰ কাটি বোলে যদি
পশু লৈ এয়ে পকেহে মইও দি শৰণ লমগৈ। পাচে পৰি
জকয়ক হ'ল। বুঢ়া আশ্চৰ্য্য হৈ গ'ল। পাই গুৰুজনক
বোলে বাপ, যাৰ মনে দৃঢ় জকবজ। তেহে গুৰুজনে বোলে
অ বুঢ়া, তই হৰি ভজিবলৈ নিচয় কৈ কলা কাটিছি হবলা,
কেৱে ভিমি মিনে পাকিল ? পাচে বুঢ়া দীঘল হৈ বোলে
বাপ, তোহা মজুৰ্য নহয়, হজুৱে নব দেহা। এই বুলি

আহি-পাচ দিনা বন্ধ চাউল লৈ শৰণ লগেগৈ। তেহে
গুৰুজনে নাম দিছে জকৰা বাম।

আক নাম গাই গৈ আঠৈ সৰু চৰাতে বহিছে গুৰুজন
পাশত। ঠাকুৰ আতা বোলে বাপ, ভকতৰ ভণ্ডাৰ ধান
ধন বন্ধ তত অনা যক। তেহে ভনি পুৰীয়া আতা বোলে
বাপ জোখ পৈলে সোধাৰ লুহাৰি ভাগিবহে। গুৰু
গোধন কামোদ কল্পতক। খিৰাৰ জনা সেৱা অৰ্থে কতোক
বীৰ কেহো খীৰিহা কতো কলহু, কেহো দৈ, কতো ছক্ক,
কেহো কাছি দৈ কতোৰ দ্বত, কতোকো ঘোল, কেহো
শৰ্কৰা, কতোএহে অমৃত। কৃষ্ণ শব্দে পৃথিবী বাচক উপকাৰী
আত্মা আমি ন বুদ্ধি আত্মনীয়া দৰ বধৰা ধৰে। পাত্ৰ চাই
স্বিমান কৰ চহাৰ পাৰে দেহা পৃথিত ততে কঠিয়া দিছে।
যি বাটে যায়, পঠাৰা, যি বাটে মৰে কঠাৰা। কতো এ
গুৰু সেৱা বুদ্ধি বলে অনেক সুখি লৈছে, কতোৰ বুদ্ধি মোৰা
চাইটি বন্ধতে আছে। সৰু, সৰু গুৰু দোষ হাত কাছ এই
চাৰিতা হলে খৰ বান হস্তী বৰা ধান পাই সাৰিব জীৱ।
পালে। নেপালে। দিলে নিদিলে অভিমান পিয়লত ভাগিব
নেলাগে কৰিব।

আক এক বায়ুণৰ ছলি, যন্তনৰ ছলি জৰলে খৰি লুবিছে
চত মহা ব'দ বনে গোৰা বাৰ মাৰলি বতাহে পাই অগ্নি
বেঢ়ি থৈলে। সাৰিবৰ উপায় নপাই তৰু নেপাই বাটতে
পেট পেলাই পৈল, পুইলে। পাচে ছু পাই পিতা মাতা
বায়ুণ বৰন বেদি পাই চাই চিন হ'বালে, সাহি চুব নোৱাৰে।
উপায় হ'বাই বোলে শূন্যবী মহন্তত সোধোঁগৈ, জাৰা বা কৰ
পাৰে, এই বুলি আৰ্ত্ত হৈ থাকুৰি সুইলৈহি। তেহে
গুৰুজনে বোলে বৰকৈ নিলগতে চাব, দুখ বেলাটি কৰিব,
অপোহাটি থাকুৰ। দৈ সেই বৰে চাই জৰে দুই পেট

তলত মাটিৰে জাপ খাই নগুণ আছে। বোলে মহাপুৰুষ
মহুয়া নহয়, স্বৰূপ দেখিব।

আৰু ঠাকুৰ আতা জনিয়াৰ্ত্তে আহি চিৰাম আতাৰ
বহাতে জাপী, লাঠি থয়। আতা কঠ দি, পাও ধুৱাই, মচি
থৈ, হস্ত ধুই গুৱা কাটি দিএ, তেহে গুৰুজন ঠাই যায় নিতে।
এদিন গৈছে, দেখে চিৰাম আতা নাই। বোলে কলৈ গ'ল ?
বোলে ভিক্ষালৈ গ'ল। বোলে মোৰ চিৰামে ভিক্ষাকৈছে
খায়। তেহে পাচ দিনা ঠাকুৰ আতা চাউল এটোপোলা
পচবাত বান্ধি কান্ধে লৈ আহে। পথকুৱা ভকতে সোধে
বোলে বাপ, কালৈ নিয়া যায় চাউল ? বোলে চিৰামটিএ
ভিক্ষা কৈ খায়, তাৰালকে নিওঁ। তাৰা সবে বোলে ঠাকুৰ
আতা চাউল দিএগৈ; আমিও দেখো দিব পাৰোঁ ? এই
বুলি সকলো আনিব ধৈলে চাউল, মাহ, কচু, কোমৰা, আদা
দ'ম খালে, যি পাৰে খাইছে, মলজি গেলি গৈছে। এদিন
ঠাকুৰ আতা সোমাই চাই দেখে গেলি পচি গৈছে। বোলে
চিৰাম, চাউল কি বস্তু নোপোৱা, অনাদৰ কৰা যে ? বোলে
পৰাধিনি খাইছোঁ, কিনো কৰিম অকলে ? বোলে ভকতক
জান দিয়া, ডুকুলি লৈ আহক সকলো। আতা সেই চাউল
মাহ, কচু, মৰা আদা, মৰিচ, গুৱা পান ভগাই গুৰু ভক্ত
সৰাকে দিলে। বোলে বাঢ়িলে এই দৰে দিবা আকৌ।
ভাবে পৰাহে সিধা, ভোজনি চাউলৰ আহি হ'ল।

সিমা, ভোজন
মাহি

আৰু বামচৰণ ঠাকুৰ ধুমবিলৈ গ'ল। এদিন খেদকৈ
উৰ্বশী আইএ ধৈলে বোলে বামচৰণ ভোক নদা সৰবে পৰা
চুলি পঢ়াই শুনাই শিখাই পণ্ডিত কৈলে। এতিয়া গৈ
নদা কেনে হুখে হুখে আছে বিচাবো নলৱ। তেহে এদিন
আছিল। হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰলৈ বৈনী উৰ্দ্ধিলা আগিক দিছে,
ভৰ্ত্তে বল্লম। পাচ দিৱা হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰে সৈতে গৈছে। সেই

সবয়ত গুৰুজন বাও নৰাতলি আত্মন মহা কলিয়া পথাৰতে
ভক্তে সমে কথা শ্রুখে বহিছে। তাতে গৈ দুগুজনে সেৱা
কৰিলেগৈ। কতখানি বৈ বিদায় কৈলে আহিবলৈ। গুৰুজনে
বোলে হৰিচৰ্ণ তুমি যোৱা, যাবই পোৱা, ই বামচৰ্ণ যাৱ
কিৱ ? মই কেনে শ্রুখে দ্ৰুখে আছেঁ। বামচৰ্ণে কি দেখিলেহি
নৰাতলিত ? এই বুলি হৰিচৰ্ণ ঠাকুৰক পঠাই আৰাক লৈ
গ'ল লগতে, আছেগৈ। ভকতে সভালৈ মাতে গুৰুজনক,
বামচৰ্ণে যাই পাশতে বহে, কঠখানি পাৰি দিএ। ভকতে
সোধে আৰা কোন ? বোলে গুৰুজনৰ ভাগিন হয়।
তেহে গুৰুজনক টকা, বৰকাপৰ, ঠাকুৰক মহা, চেলঙ্গ
দখিনা কৰে। এই দৰে পাই কিছু মন বহিল। আছে মাছ
চাৰি।

আক এদিন ঠাকুৰ আতা প্ৰমুখ্যে সকলো ভক্তক
গুৰুজনে বোলে সখি, আমি এতিয়া উঅ, শীত, বৃদ্ধ, কাল,
চাউল মুঠি সিজাব হুৱাবোঁ। চাই এজন ভকত চাউল মুঠি
সিজোৱাতকৈ দিয়া যক। তেহে আতা বোলে বামচৰ্ণে যে
বিষয় নেবে, কেনেকৈ সিজাব ? আতা বোলে বামচৰ্ণ,
এবা, বিয়া কৰাব নালাগে, মোৰ ঠাকুৰ চাউল মুঠি সিজোৱা
বোলে নোৱাৰে। বিষয় এবিধ। মনে নেবিলে কি হয় মুখে
এবিলে। বুইলে ? তিনিবাৰ সোধাত তাকেহে কলে। তেহে
একদিনা গুৰুজনে চাউল তোজনি যুগুত কৰিছে বামচৰ্ণক
বান্ধনি লবলৈ। পাচে ঠাকুৰ আতা বোলে তোজাব চিত,
গুণ, বাক্য একা বৃদ্ধিৰ নোৱাৰিনে। আগে বোলে দেখে
বিষয় নেবিলে চাউল সিজোৱা খাব হুৱাবি। এতিয়া দেখে
লব খোজে ? বোলে সখি, বিষয় এবিলে। বোলা হলে ব্ৰাহ্ম
চাউল সিজাবলৈ হুবুইলে। হতে, বাতো এক... বাক্যকে
জ্ঞান নেবে। বুলি, গুহাখনে ভক্তি হানি নকৰে, গুহাখনে

গুৰুজন
চাউল নি
লোকৰ ব

এহাৰ
ভক্তি
কৰ

ধৰ্মতহে থাকিব লাগে, ই সজ। এ শূকৰ বৃত্তিহে গেলো।
 বোলে বাপ, শূকৰ বৃত্তিনো কেনে? বোলে সি শূকৰে
 আপুনাৰ পুৰীষ ভোজন নকৰে পৰৰ পুৰীষ বিচাৰি ফুৰে।
 যদি পৰ চুৱা-চক লুটি ফুৰিলে, পেলনীয়া চোৰা বুটলি
 খালে, সিহে বয়া। ই আপুনাৰ সুবিবাহিতা ভাৰ্য্যাত
 ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তিতে ভক্তি ধৰ্ম খলিত নহয়। দেহবহে দুখ হই,
 স্বৰূপ পাহৰেগৈ অৰ্থে হীন হৈ। তেহে চাউল দিলে।
 দি চাউল সিজোৱা পাতিলে ঠাকুৰক। আক শুকজনে
 বোলে হৰি ভকত সকল, গঢ়, আঠুৱা তৰি, যুজিলে, শুলে
 সজ, মহা শত্ৰুৱৈ নিসংশয়া। আমাকে দেখি সাস নকৰিবা,
 বাৰ ইচ্ছা আছে বিবাহ কৰা। সিংহে উদয় গিৰিত চৰে,
 পক্ষ নখে পাঁচটা হস্তী নি অস্ত গিৰিত খায়, তেও বাৰ
 বৰ্ষতহে শৃঙ্গাৰ কৰে, ঘন চিৰিকা খুদ কণ খাই দহ
 আঠ বাৰ সন্তোগ; আক দৈব যুগীএ যন্ত্ৰ ঔষধৰ বলে
 সম্পৰ্ক নচাই আনে, ব বুইলেই বন্ধা নাই।

আক একদিনা গঞা ঠাকুৰিয়া আহি গোবিন্দ আঠৈৰ
 পাচতে থিয় দি আছে। তাৰ কল ডিল কুটিছে, দেখা নাই,
 কাতিতে বহি বদ কাচলিতে দেখি শুকজনে বোলে গোবিন্দ,
 ঠাকুৰিয়াক চৰা দিয়া থিয় দি আছে। ঠাকুৰিয়া বোলে
 বাপ, গোবিন্দে বেতিয়া পাচত কঠ কমেদি লৈ ফুৰিছিল
 আমাৰ, এতিয়া হাটী সোমাই বৰ ভকত হ'ল, আমাক
 কি দিব চৰা; তেহে শুকজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে, বোলে তিনি
 জালোৱা বাহ বাইলে, তিনি ভাব পালে। জাল বাবে
 হাত, ভাবে তেবে হাত কটা। "জাল বাইলি বাপৰ
 খেটা, বৰ বেই প'ল আক সবকিল, মজানি পাহে পতি
 ব'ল, বজিয়াইও তিনি ভাব হ'ল, বাৰ আছে ভনি নাই।
 ভৰাই হেল-হেল কৈ বিনে; বাই বিকিয়াই বিনে, ভৰাই

আছে গৰাকী নাই। গধূলি হাট গৰাকীৰ জট জট বিকি
তাতে তিনি কাণ্ড পালে। ছটাই হুকাওণ ললে, এটাক
বোলে পোন দিলে। সি বোলে তইতে মোৰ ভাবি খালি।
এই বুলি বৰ শকীয়াত কলে। সিহঁতে বোলে সেই বোলে
পোনেহে একাওণ, লৈ থ। সি হুবুজি ফুকন বক্ৰাত কলে,
সিদ্ধান্ত সেইদৰে দিলে। তেহে বাজাত কলগৈ। বাজা
বোলে তোৰ বৰা, শকীয়াত নকৈহ ? বোলে মহাৰাজ কৈছে ?
বোলে সিহঁতে বোলে কি ? বোলে সেই বোলে পোনেহে
একাওণ লৈ থ। তেহে বাজা বোলে, অ কি যুৰ্খ মজী ই ?
গুৰিতে জাল বাবে হাত, তাৰে ভেৰ হাত ক'ত কাটিলে ?
আকৌ বৰ দেই গ'ল সক সবকি গ'ল, মজালী দলিয়ায়,
ভাত ক'ত তিনি ভাব হ'ল ? হাটত গৰাকীএ নাই, তাতে
তিনি কাওণ ক'ত পালে ? ই কথাই নহয়। এই বুলি
খেদি পেলালে। তেহে গাওঁ খটুৱা তিনিমুখীয়া বুঢ়া পাই
বোলে দহৌ চাৰি কাওণৰ ব'ল, চাৰি কৰা, তাৰে একবা
ফুটা, একবা ঘোলা, একবাৰ বাবেই নাই, কাড়ি ব'লগৈ
দহৌ একবা যুঠে ? গুৰুজনে বোলে ঠাকুৰিয়া তোমাৰ
কথা তেনেহে হ'ল।

গোবিন্দনাথ
আলোচ্য
দুটা

আক মহাপুৰুষ গুৰুজনে একটি সুবৰ্ণ লৈ চিৰাম
আতা সৈতে পঢ়ি কিনিবলৈ জাবৰি কুচিলৈ গলে, পাই চাই
দেখে সুবৰ্ণটকি নাই। বোলে চিৰাম সুবৰ্ণ নাই দেখে,
কতোবা গৈল হবলা ? লিচদিনা আহিল উলটি, পাই বোলে
বান চৰ্ণ সোণাটকি পাইহানে ? বোলে মৰা আছে। বোলে
মোৰ সান্ধক ভাঙ্গিন হে, বহি পৰিহাস কৈ এসেই বোলা
হলে তেওঁ জাহাজৰ আঁঠিত লাগিলহে। তেহে লীলাতলী
এক দুটাত কৈছে বোলে এক ব্ৰাহ্মণ ভৈল্য বাকি পিঠা
বৰ্জৰ আঁঠুত এৰি গ'ল। পাহৰি শোঁচ হাস কৈ লভা কৰি

লীলাতলী
দুটা

কবিবলৈ চায় তৰ্জনী নাই। আহি, ব্রাহ্মণীত স্মৃতিলৈহি।
 বোলে নাই পোৱা। তেহে কষ্ট পাই বহি আছে। তেহে
 বোলে পাবা আত্মটি, গা ধোৱা। পাচে বাগটক বায়ুণে
 বোলে অ' পাপীষ্টি, পায়ো পৰিহাস কৈলি নাই বুলি।
 চান্দ্রায়ণ প্ৰাচিন্ত লাগিল। পাগ পাত্ৰে গুচাগৈ। নাই
 বুইলা হ'তে আমাৰো তেনেকৈ লাগিলহ'তে। পাচ দিনা
 আকৌ সোণা লৈ জীৱাম আতা সৈতে গৈছে। জবাবিকুচি
 পাই ছকুৰি পঢ়ি কিনিলে। লৈ নাওৰে আহিছে উজাই
 মানহা। দেখে তিনটা লোক দেখাতে নাও খানি বাই
 নিছে। গুৰুজনে বোলে সেই নাও খানিলৈ আমাৰ খেদি
 বেগাই বোৱাহক। তেহে বাইছে খেদাকৈ। দেখি সিও
 বাইছে প্ৰাণৰ কাতৰে। পায় পায় যেন হোৱাত মাৰিব
 নপাৰি নাওখানি উখাৰি থৈ বাম উঠি লব দিলে। চাই
 গোচামৰ জাৰি ব'ল। ইটক বোলে সিটে আন, সিটক
 বোলে আন আন। তেহে এটা লৰি গৈ নিলেহি আজৰ
 মাৰি। তেহে গুৰুজনৰ নাও পাই চায়, একো নাই। গুৰুজনে
 বোলে সজকৈ চোৱাহক। চাই দেখে পিৰিতলে এটা স্মৃতাৰে
 জেঠিটি বান্ধি থৈছে। কলে বোলে লাহেকৈ ছিজি দিয়া।
 দিলে, দেখে নাই। দৃষ্টিতে ধোৱা দেখে চিত্তাত তুলি জুই
 লগাইছিল, উঠি বহিল কলিয়া বুঢ়াটো। সকলো আশ্চৰ্য্য
 দেখি উচাৰ খালে। বোলে দহোঁ মৰা জীলে এ বহিল পা।
 তেহে সকলো স্মৃতিলৈ বোলে কি দেখিলি? কেনেকৈ জীলি?
 বোলে মোই অ'ত কৰ নোবাৰোঁ। পা ধুৱাই লৈ বা,
 গুৰুজন ঠাইতহে কৰ পাৰোঁ। তেহে আনি ধুৱাই পএল
 লৈ গৈছে। তেহে গুৰুজনে দেখি বোলে কলিয়াৰ স্মৃতিহিলে।
 কৰ স্মৃতি বুলি? বোলে বাপ, মৰীয়েই পৰিল। স্মৃতে মৰব
 যদি বান্ধি নিছিল। তেহোৱে বকা কৰা থল নবৰোঁ পুনৰ।

হাত দেখাই বোলে এই গোচামৰ বান্ধে ছিপি আছে।
গদাৰ কোব পিঠি ছিগিল। চায়, হয়। তেহে গুৰুজনে
বোলে আমাত হস্তে অকাল মৃত্যুত যদি মুক্ত হ'লা,
আমাৰ ভূমি হ'লা। বোলে বাপ, তোমাৰ চৰণত বিক্ৰম-
হে যাবলৈ আহিছো দাসে। পাচে মহাপুৰুষক গুৰু
দেখালে। নাম দিলে, বন্ধতে মুক্ত হ'লত বনমালী। পাচে
পঢ়ি ভগাই দিলে ছকুৰি ভকতক ছকুৰি। তাৰে এখনি
জীৱাম আতাও পালে ভাগত। তাকে উৰি আতা পুহ,
মহা পানী আনিছে। দেখে বকুলতলে এটি বুঢ়ী চণ্ডালীএ
কান্দিছে জাবত দুটি ছৱা সৈতে। আতা সেই গাব পঢ়ি
খানিকে দুচিটিকৈ পেলাই দিলে। দি উদঙ্গ গাৰে আহিছে।
গুৰুজনে দেখি বোলে চিৰাম আমি পঢ়ি দিয়া ভাগত
নেপাইছিল। তেহে কালিৰাম আতৈএ বোলে ঘাটৰ সেই
চণ্ডালীৰ দুই ছৱাক দুখণ্ডকৈ দি আহিছে। তেহে গুৰুজনে
বোলে চিৰাম, এতিয়াও দয়া চৰা নাইনে? এ বোলে বাপ,
ব্ৰহ্মজীৱ ব্যাখ্যা শব্দৰ মৰে দুখত।

আক এদিন ঢেকীয়া শাক বেচে, মাটিত চাৰি চাৰি কবাকৈ
ভকতে দি ভোজন কৰে। কতোএ প্ৰসাদ, কল, গুৱা,
লোন, লাক, আকে দি খায়। আতা একাটি নি খালে,
একো দিয়া নাই। পাচ দিনা বুঢ়ীএ সনাতন আতৈভ বান্ধা
কলে, বোলে আতা শাকৰ দহোঁ একো নিদিলে,
কৰা ৰাই। তাৰা বোলে আতা ঢেকীয়া চাইডাল খালে,
তাৰে কেত সাধ? বৰ বন দিলি? বোলে পূৰ্বপুৰুষে চালে
হুণ্ডা হেচি লব লগীয়াহে। গুণী আই সৰে কৈছে খেদত
ভুজি খাই অতিথি গৃহৰ এতে আস।

দত্ত অকণ্ঠত বুলি নকৰে নিৰাল।

আক ইতিহাস, পুৰান, ঠাকুৰিয়া, বালকদাস, কৰ্ম

গৃহে ঋণগৈ কেৰাকুচিত। তেওঁৰ হৰিগৃহ আছে। বোলে
আঠৈ সৰ, প্ৰসন্ন কৰা যক। বোলে আমি কৰিব নেজানো,
আপচুৱা। তেহে গা ধুই গালগৈ কিছু। অশ্ৰুধা অৱহেলা
কৈ সুধিলে। নিশা ত্ৰীশঙ্কৰদেউ গৈ সুবৰ্ণ লাঠি গলত
দি হেচি ধৰি বোলে নাম গাব পাইলে মান। লুৱাইলে
হেলা গৰ্ৱকৈ নেমান? চাৰি নাম চাৰি বস্তু হলে ই ভৱ
সংসাৰ পাৰ পালে ভজন দ্বাবে তাবতম্য ফল পায়।
সেৱাইভৰ মনাৰ সম গুণতহে ফল। জনাক মান, নজনাক
গৰ্ৱ কৰ, হেলা কৰ? তেহে সাৰ পাই কাতৰ, কাকুতি,
কাকণ্য কৰে। কৈ গমচা কৰি দি সন্মানকৈ আগ বঢ়াই
পঠাইছে সমুনা কৈ।

কথিতলা
গোবিন্দৰ
গৃহলৈ যতি

আক একদিনা কৰি ভজা গোবিন্দে গৃহলৈ যাবলৈ
বোলান কৈলে। ঘৰ বৰমানহা উতৰি ভবলু কাখে চিৰা-
কুচিত; ভাৰ্যা পুত্ৰ এৰি বিভক্ত হৈ আহি ধৰ্ম্মক লভি
হাটীতে আছে হৰিগুণ গাই। কাহিলা পৰি মনটি চলি
বোলে বাপ, গাটি দজাই এমাহমান থাকি আহো বাই।
তেহে গুৰুজনে বোলে যি গৃহ অঙ্কুপ তাক পূৰ্বে চাৰি
আহিলা, কেলেই পৰাগৈ পুনৰ আকৌ? বোলে বাপ,
দিনা চাৰি থাকি গা-টি পূবাই আহোঁ। তেহে গুৰুজনে
এক আহি কৈছে বোলে বৈদ্য সাপবীয়া চান্দি সৰ্প ধৰি
আনি কেটিড বান্ধি বাধি নচাই চাউল খায় বহনত জুয়া
তুকা বিনাহাবে কৰতা হৈ লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ,
অহংকাৰ, দম্ভ, দৰ্প, তুচ্ছ হৈ থাকে, যদি কৰাচিত কেটি
কুটি কুৰীৰ হাত চাৰি গাত সোমায় পৈ চাৰি পাতেও
ধৰি লাগে বল বিএ কৰাচিত্তে সোমায়, হিৰিএ আছে।
ই মন দাঙি সন্তৰ সৰু সোমায় পাটেতে লাঠি। কৰা সৰু পালে
সন্তৰ সৰু সোমায় সৰু সোমায় পালেই একেই হৰি সন্তৰ

পৰি। তেহে আটাইৰ মন বন্ধ। মাহ যেনেই উত্তমত
ভৈল পৈলে বহাদৰে জাজ যায়। আম মনবো বাৰ চলিছিল,
হয় মুনিয়ে যায়, কপ বস আদি হয় শৰ, বুদ্ধি কহাশি
গুৰিলালো মাচৰা দৰে ব'ল বাহৰি।

আক মাহৰাপাৰ গোবিন্দ আটাই গুৰুজনক একদিনা
প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, মনক নিয়ম কৰিব দুহাৰোঁ,
মন চলে দহোঁ, পবন্তী, পবধনত। দুৰ্জন পায়ব মনে কতুৰা
পেলাই মাৰে, খুজি বাঢ়ি বিবাহকে কৰাব খোজে।। দেহ-
তহে দুখ হয়, ভক্তি হানি নপৰে বুলি শুনে। শাস্ত সেৱকৰ
মুখে। তেহে গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে,—বিষয় সম্বন্ধ
ইন্দ্ৰিয়ৰ সুখ, সমস্ত বোনিতে পায়।

পৰম দুৰ্গত হবিব ভকতি

মহুগ্ৰত পৰে নাই ॥

প্ৰহ্লাদ দেউৰ বাক্য সপ্তমত কৈছে—

মহুগ্ৰত আমু শত বৰিষ সংখ্যাত, অৰ্দ্ধেক নিজাত যায়,
বিংশতি গুৰুলাত যায়, দহ বৰ্ষে ধন উপাৰ্জে, কলিযুগত মিছা,
বেঙা, চুৰি ভাৰি হিংসা ঘেৰত, দুই তিনএ চাৰি, চাৰিকুৰিহে
পায়, পৰমাণু, দুকুৰি আৰ্হেকুৰি গলেই, বৃদ্ধৰ ভাগ পৈলগৈ।
কোটি কল্পান্তৰে নবদেহাটি পাইছা, ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি, দেৱৰ
দুৰ্গত, চাৰিৰ সংযোগ হৈছে, কুচিত বিভৎস বিষয়ৰ অৰ্থে
নাৰ নকৰিবা, কাচক লাগি মানিক নিৰিকা, লাখ টকাৰ
যায় হাতে চাপৰ মাৰি। নি সি সিজমলৈ সেৱকৰ পাচতে
হৰিগুণ পাই বাব, এবছা দিন কেটা সুখে দুখে মন
নবলাৰাইক। তেহে বাব মন লবি চলিছিল, গুৰুবাৰ
বুড়িএ বাহু অগ্নি নুহাৰি প্ৰচণ্ড সানৰ বাত চৌ থিৰ হোৱা
দৰে হৈ একভিত্তে নাম গাব বৈলে।

মহাপান
গোবিন্দ
আটাই
বিবাহৰ ইন

আক হৰিকল্প আটাইৰ গুহ বাতা পবৰবাত। আত্ম

বাতাব
হবিচরণ
আঁত

মহাভক্ত, মাহে পক্ষে ভাবে অব্যেবে সেরাকৈ থাকেহি।
এদিন গুণকজনে বোলে হবিচরণ, হবিগৃহ, কবিছানে? বোলে
বাণ নাই, নেজানোএ নাম গাব। বোলে সাজি গোরানৈ
জনা নজনাকৈ, প্রমাণ পাব। তেহে গৈ সাজি গাইছে,
নেপায় প্রমাণ, লোভ, মোহ, কাম, ক্রোধ পূর্ববত। তেহে
এখানি ভাব থাকে পাতে লৈ সেরা কৈলেহি। বোলে প্রভু,
নাম আজি তিনি মাহ গাইছে। শুধে, অন্তরে, একো প্রমাণ
নেপাঞ দেখোঁ দেহত। বোলে কেইজন মানে গোরাইক?
বোলে বাণ, ক'ব কেইজন? ঘবতে ছই ছরা, বান্ধা,
গবখীয়া, তিনি আলহি, লঠবিয়া, ছই জোঁরাই চলিএ সৈতে
গাহঞক গধূলি বহি। বোলে মাতা কেনেকৈ? বোলে
ঘব চঞা পুতা নাম ধরি এহা এহাকৈ মার্তোঁ। বোলে
আজিতে গৈ অমুকা আঁতৈ অহা যক, পাত পচলা গুরা
কলটি মানকৈ দি গোরাগৈ, প্রমাণ পাবা, যোরাগৈ। গৈ
সেইকপে দি মানকৈ গাইছে ছয় সাত দিন। দেহ, ভাৰ্য্য,
পুত্র, ধন, জন, দাস, দাসী, গক, ম'হ, বাবী-ঘব সবাকৈ মিছা
মায়ায় দেখি ত্যাগকৈ এবি লাউ, কছা লৈ গুণ চাতে আহি
হাটী বহা লৈ হবি গুণ গাই বহিলন্ত। নামে সাত কার্য
নিম্নবত সাধিলে।

আক এদিন বুঢ়া আতা তান্তি কুচিতে গৈ এখানি ভাবে
সেরাকৈ বোলে বাণ, দাসক পটুৱক গুটিচাবক, চিত্ত বায়
দেখোঁ। বোলে তুমি পহিব নেলাগে। পহিব পাইলে
ছরাবে গান সবকা হয় ভেমত। পাঠেক নাম লগাব পাইলে
কাকো মানিব ছরাবে, গৰ্বতে গেলে। সখি এ কৈছে—
“পারন নতবে, বারন নতবে, নতবে ভাগ বটা।

বেউদি নতবে, ভবাবি নতবে, নতবে হাটীবতা।” দেউদি,
ভাগ বটা খাই নতবে, পারন বারন গৰ্বত হাটীবতা।

জগত বস্তু সিংহ বুলি নকঁ হয়। যই ভোমাক বচা কৰিব, নিতে এটি পৰম তত্ত্ব কম, গীতা ঘোষাৰ অৰ্থ কম পঢ়িব লাগে জ্ঞানৰ কাৰণে, জ্ঞান লাগে ভক্তিৰ কাৰণে ভক্তি বিহীন সবে ব্যৰ্থ। এতেকে ছন্দমত যি আছে সব ভাঙাবে সম। পত্ৰি পাঁবা কি? তেহে আতা পৰম সম্ভাৱ হৈ ব'ল।

আক অনিৰুদ্ধ আতৈএ নাম পাঠ গাই শুনি গৈ হাটীত ঘোষা পদ কীৰ্ত্তনত অলপ লাগিলে ছপুণ গাই নিন্দাকৈ পিটিজি বিগতিকে হাঁহে। এদিন হৰিগৃহতে নাম পাঠত লাগিছিল, থলত কৈ পেঘেনিয়ালে। তেহে ককজনে বেজাৰ পাই গোধাৰ আৰ্হি কৈছে। বোলে এক গোধা কছাৰি আছিল। এদোন চাউলৰ অনেহে আটে, এহালিচা মাটি কোবে, দহপুৰা ধান বয়, এফালৰতে কুৰি চাহ কৈ নিএ। গোধা ঠেঙ্গেবে খচি গোটাই যায়, দহ আঠ দিনত বন গজি পুনৰ বতা হয় হস্তী মলিয়া মাউতে নিতে নি নদীত পেলাই লোহাৰ ঘৰ হাবে চাচি খুৱাই নি লাজ পাটত স্তমালেই ছনাই খুলি মাটি কুটা লয়, পূৰ্বৱত হয়। সাৰি মাজি ঘাৰ মুখে ভৰ্জিলে সি গৃহে কোন বয় তাত? নাম গাৱলৈ খোজ লওঁতেই ব্ৰহ্মহত্যা আপি পাপ নষ্ট হয়, অৰ্থমেধ বাজসুই সিজি যায়। তেনে পুণ্য প্ৰচণ্ড অগ্নিক অশুয়া বৃষ্টি ঢালি চাই কৰে। পূৰ্বজন্মৰ পাপৰ দুৰ্ভাসনাৰ বীৰ্ধে বাবিৰাৰ জলৰ দৰে কলসৰ মল বাসনা থাকে লবি পুনৰ হয়। নামৰ অনন্ত মহিমা বুদ্ধিক নাপেখে বস্তুৰ শক্তি। বাহুও বহ্নিএ কেচা পকা সব দহে। তাৰ কোনে ছিত্ৰ চায়? বায়ু অগ্নিক কাৰ শক্তি আছে নিয়ম ভৰ্জিব? তেহে সকলো শুনি এক চিতে অৱণ কুৰ্জিব কবির কৈলে।

আক. খিৰা মৰল বেটা গোপাল সজ, মুকুন্দ মাধৱ ছুই
 ভকত বৈব অশ্লীল হল প্ৰায়, নামত বহা ঠাই খানিত কোনো
 জন বহিলে তু নেপায়। কেলেছৱা কেপকৰা চপনীয়া বুলি
 নিজে কৈ উলি নিজ। তেহে এদিন জীহৰি আঠৈ বহিল
 শুদ্ধা ঠাই পাই। পাচহ বহি নাম ধলত বহু বুইলে মন্দে
 চন্দে। পাচে সকলো বিমন হৈ পাঠ শুনিছে। তেহে ধলত
 গুৰুজনে বোলে আঠৈ সব, অসন্তোষ নকৰিবা, তাৰা দুএ
 সজ হে কৈছে। কেলেছৱা অধিত ভোত্ৰা সব হোৱাই।
 এই বাবে ব্ৰহ্মাৰ লিখন চাৰি পৃথিবী এৰি বৈকুণ্ঠে যাব।
 তাৰা সবে প্ৰকৃতিৰ মায়ী শিৰত ফুটি আয়াযাত কৈ থাকিব।
 সংসাৰ খেলত পৰি বব অ'তে, স্বৰূপ হে কৈছে ॥

আক. বাম কাৰ্য্য সাধিবলৈ হুমুমন্ত গল গন্ধমাদনে
 বিশল্যকবগীৰ হেতু। দক্ষৰ নন্দিনী সুবেষা দেৱসবে পাচি
 দিলে পৰীক্ষালৈ। সাগৰত ছুই গ্ৰহৰ পথ জুৰি মাকতৰ
 পথ জুৰি আছে গৈ। মাকতী গৈ এক গ্ৰহৰ জুৰি দেখি
 অস্ত্ৰো অস্ত্ৰো চাৰি, ছয়, আঠ দহ কৈ পশ্চিমে চলি পৰ
 হল যাই। তেহে হুমুমন্তে মাখিৰ চ হৈ কৰ্ণপদে গ'লগৈ।
 এতিয়াও ববে দেব, সকলো সবকিব, মধ্যবৰ্তী সৰহে পাহত
 লাগি আয়াযাত হব কল্প সীমাকৈ, স্বৰ্গ, নৰ্ক, গৰ্ভবাস যেনি
 চেপা খাই জমিব। তেহে সৰাবে শুনি পৰম হৰিৰ হ'ল।
 নৃতক, ধনুৱাৰ মাথে মাৰ পৈল। তাৰতে অশ্লীল এৰিলে।

আক. বাটৈ কৰলা আঠৈ কোনবাবৰ্ত্তে অনালে নাও
 বন্ধাবলৈ। নাও বান্ধি এক বৰ বহি হাটীতে হৰিশ্ৰী গাই
 আছে সেন্ধকৰ সনে। তেহে হুও একা শবণ বস্ত্ৰলৈ প্ৰাৰ্থনা
 কৈলে, গুৰুজনে ন মাহ বাক বুলি থৈছে। তেহে একদিনা
 ধৰাজ বোলে একাদশীতে হব পত'লৈ। পাচে খলা খবাই

এই কথাত
 পঢ়িলে কৰ

২০ বিহে বঢ়াই। তেহে গুৰুজনে বোলে ই বস্ত বৈকুণ্ঠৰ সৰ্বস্ব,

পৃথিবীৰ লোকে কলিযুগত ধৰ্মৰ বহিৰলৈ টান। তেন্তে ঠিক
জলত জল, হুহুত হুহু অচিন হয়, তেনে হব পাইলেহে বন্ধা
পান্ন, সংসাৰ শুধাই পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পায়গৈ। তই মই মৃত্যু
দোষ হলে মনত অধঃপাত নকঁ কল্পসীমাকৈ, চন্দ্র সূৰ্য্য পৃথিবী
ধকালকে। বাক ভোজ্য সবে যে ধৰিছা এই হুগচি বস্তি
হা এটি কবি দিয়াইক। তেহে ঢেকেবা হোজা লোকখানি
কুবি কাটি ছুৱাইলে এটা কবিব। তেহে কপালু পুৰ
গুৰুজন সময় হৈ পাচ দিনা ভক্তিপ্ৰদীপ চৰ্চি নামমলি,
গুৰুমলি, দেৱমলি, ভকতমলি, আত্মজোবা, নিগুণা, ভাগৱতী
অম্ববন্ধা, বিবলা কেৱলা সপ্ৰেমা চৰ্চি জীৱক দেহাৰ বাজ কৈ
পৰমতত্ত্ব পৰমাৰ্থ বস্তু অমুগ্ৰহ কৰিছে জনম মৰণ
নিবারণ কৈ।

আক হাবিৱাদিৱাতে গৈ জীৱনা আতৈ ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বংশ
মিত্ৰ বন্ধুবৰ্গ সবাকৈ এৰি গুৰুধৰ্ম লভি বহা লৈ সজ্ঞতে আছে
হৰিগুণ গাই। বিন্দুসাব হৈ শবীৰটি কৃষতা হ'ল। তেহে
গুৰুজনত বোলান কৈলে গৃহত গা তলাবলৈ। তেহে
গুৰুজনে তিনটা ঘোৰা মাতি এক আৰ্হি কৈছে—

হাবিৱাদিৱ
জীৱনা আতৈ

(১) “হুহুত মনুহু তহু, লভিয়া পশুৰ বোগ্য
বিষয়ৰ আশা পৰিহৰা।”

(২) “বিষয় সম্বন্ধস্থ সমস্তে যোনিত পায়
হবিসেৱা একো ধানে নাই।”

(৩) “মৃত্যুৰ মূৰত পৰি আছে যিটো সিটো নব, ‘হৰিগুণ
কীৰ্ত্তন নকৰে।”

বোলে কুণ্ডলীএ আহিনত বেহাৰ তলিতে হুৰবি নি বাস নয়
দালত হমাহ ভৰাই, কাণ্ডত বায়ুএ নি পৃথিবীত পেলাই,
সিলাই পুৰি জটে। মেহবো একাদশ ইন্দ্ৰিয়, হৰিনন কৰ্ম,
সোভন বিকাৰ, মন কপ, সম্ভৱ সম দান, মায়ু সূৰ্য্যৰ ভাষত

ভাৰ্ঘ্যা পুৰুষ আক্ৰান্তে সাব পৰি ডাল,
হুই-বিধা ধৰি জীৱন জনন মৰণ জায়াৰাত শুক নৰ্ক সংসাৰ
হয়, নেৰাবা। তেহে শুকবাৰ্য্য ব'ল। সাব যি মন চলিছিল
ডাঠকৈ একচিত্তে নাম ললে।

হিৰা দলৈ

বিবৰা আৰু
বিবৰাৰ উৎপন্ন

বৃহৎপুৰাণৰ
আৰ্হি

আৰু বৰবিষ্ণু আতাৰ চাতে গৈ হিৰা দলৈ আৰু ভাৰ পাচখানি
টকা পাচোটি, সেৱা কৰিলেহি। তেহে শুকজনে বোলে
দলে, তুমি বাজাৰ বায়তত কি বাব কাৰ্ধনা কৰা যায়?
বোলে বাপ, দলৈ, মজিন্দাৰ, চৌধাৰী, পটোৱাৰী মেনা,
ঠাকুৰিয়া, পাচোটা কাৰ্ধনা দাস গাত বাব। বোলে এই টকা
শিকা কেনেকৈ ওলায়? বোলে বাপ, মাহিলা একৈশ টকা
পাওঁ। মেল সুখি খতি খোচা খাজানা এইকপেও দহ বাব
প্ৰাপ্তি হয়। তেহে শুকজনে এক আৰ্হি কৈছে, বৃহৎ পুৰাণৰ
বোলে হৰিবৰ্ষত দৰিদ্ৰ আচাৰ্য্য সৌদাস বাজাৰ গৃহে গ'ল।
দেখি আসনে বৈসাই পাদ্য অৰ্ঘ্যে পূজাকৈ এক লাখ বজত
সুবৰ্ষ দিলে। তেহে বিজে বোলে আজিতকৈ নিয়ায়ে বিক্ৰয়কৈ
ঈশ্বৰ পূজি দান দখিণা হোম কৰিব, তাৰ ফলো অখণ্ড,
প্ৰাৰ্থকণো গ্ৰহণ পূজ্য, তুমি সন্তদীপেশ্বৰ ছখী দৰিদ্ৰ কৰভাৰ
প্ৰাণীৰ আনি দিছা। দাতাবো নিফল, নিয়াবো অসার্থ।
তেহে বাজা বেশছন কৈ কহাৰ পালি কোবাই এক মাহে
খাই লৈ এটি সুবৰ্ষৰ চৰতিয়া পাই গল। তেহে পুনৰ সেই
আচাৰ্য্যক অনাইকৈ দায় দিছে। বিপ্ৰে বোলে মই আকে
এক হাজাৰ পাইছো। এই বুলি লৈ মৈ পত্নীক দিলেনি।
ভাৰ্ঘ্যা বাগকৈ বোলে, লাখ, হাজাৰ দিলে নানে। চৰতিৰে
কি হোম দিয়? বুলি শিবাণিলৈ দলি মাইলে। পৰি
পজি কৰবা হৈ বগাই চালে একাদশ মোট ফৈলে। পুট
হলত আনি কাটি চাই দেখে মোটে পতি এক এক হাজাৰ

সোণা আছে। তেহে যিহে পূৰ্বে বোলা হাজাৰ বাধি
অবুত বাজাক দিলেনি গুণ ব্যৱহাৰকৈ। বাজা শুনি আশ্চৰ্য্য
অবুত হ'ল। তেহে বাজা দেখব কবজাৰ তিনি ভাগ এৰি
এভাগ লৈ আগুনি আৰ্জিতকৈ প্ৰবৰ্ত্তিলে। তেহে গুৰুজনে
বোলে তোমাৰ টকা ভাব আমাৰ কাম নাই, অস্ত্ৰায় খতি
বিস্তৃত। তেহে হিৰা সব বিৰহই এৰি আৰ্জি ছুৰকৈ প্ৰবৰ্ত্তি
গুৰুভক্তক সেৱা শুদ্ধাৰ। কৰি একচিহ্নে নাম গালে আভাৰ
সঙ্গ।

আক জীৱনি যত্নমণিৰ বাপেক পুতেক গুৰুজনক লাগ
পাই ধৰ্ম্মক ধৰি আছে। পাচে যত্নমণি আঠৈক মেনা,
ঠাকুৰীয়া, লগুৱা দিলে কপাবৰ লক্ষৰ লগত। গুৰুজনে বোলে
যত্নমণি, তুমি যে লগত থাকা কেনে লোকটো? বোলে
বাপ, কিহক সোধা যায়? সি অভক্ষ্য খায়, গোটে অনা-
চাৰীটো। বোলে সি আমাক নজানে হবলা? বোলে বাপ
নজানে, নকঞ। বোলে ইবাৰ সোধে যদি কবা। পাচে
গ'ল যত্নমণি আঠৈ। বোলে কলৈনো গৈছিলি, ঘনে ঘনে
বা দেখো? বোলে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে।। আমি
তাতে গুৰুজনক সেৱাকৈ আহোঁগৈ। বোলে মহাপুৰুষ
কত আছে? বোলে বুঢ়ী লুইতৰ কাখে স্তম্ভগীতে সজ।
সেই কথা শুনি লক্ষৰ খেদ লাগিল মনে। তেহে বাজা
এক সময়ত ঢেকেৰি পিয়লিবলৈ পাৰিলে। বোলে বোগীৰো
যি ব্যাধি বৈজেও সেই ঠৈথকে দিছে। পাচে ছুত-পাতি
কলে বোলে বুঢ়ী লুইতৰ কাখে স্তম্ভগী ওচৰতে বাহৰ
কংক। কৈলে, হ'ল। ভালকে আহিল। নিশা বৈএ
পুৱা শুকঠাইলৈ আহিল। গোটে পিছি ঠুৰি টাব হাব
পেচন্দাব, কবৰকুলা ভাব তেটীএ আহিছে চালে কঠে।
চৰাতে বহি গুৰুজনে চোবধা নাট শূন্য শীত কৰিছিল।

লক্ষৰে বৰ্ষ ধৰে

(স্থলীত)
জোবধা নাট
কথা

দেখিএ ভিতৰ সোমাল। জীৱাম আতা ওলাই বোলে
 ডাকুৱাব পো কিয় আহিছা? বোলে আমি বাক সেৱা কৰি-
 বলৈ আহিলোঁ। তাবাই ভিতৰ সোমাল, মই অভাগীয়া পাণীক
 দেখিএ। আতা বোলে এনে বেশেৰে আহি কিয় পাবা
 দেখা? বোলে কেনে বেশে নো পায়? বোলে আঠু মূৰে
 ভুনি, ঢবিয়া পছৰা, ছপকায়া টনা। বোলে ভকতবো
 ভেনে বেশেইনে? বোলে সৰাৰে। গ'ল কষ্টকৈ। পাচ
 দিনা সেই বেশ লৈ আছিল। পাএ গুৰুজনক সেৱা
 কৈলেহি। গুৰুজনে বোলে ডাকুৱাব পো, কালি আহিএ
 আজি ভক্তৰ বেশ ধৰি আহিছে। অ পুতনা বান্ধসী,
 সিও ভক্তৰ বেশ লৈ গোকুলত তৰিছে। বোলে কিয়নো
 আহিছা? বোলে বাপ, এই দুই অভয় পদতে বিক্ৰয়
 যাবলৈহে আশাকৈ আহিছোঁ। বোলে তোহা আহা গৰ্জ
 পৰ্বতে উঠি আক ত্ৰি ব্যাধিএ অল্পকৈ ধৈছে। আমাৰ
 যি গুৰুধৰ্ম দেখিছা, ই পিতৃ মাতৃ এৰা ধৰ্ম আৰু উচ্ছৃ-
 ওখৰা ভূমিত জল নবয়, দ চোটভহে বাগৰি বয়। সৰু
 হৈহে সৰকিব পাৰি। তোমাৰ বা দেহৰ সম্বন্ধৰ আছে
 কোন? সেই সৰে বা এই ধৰ্ম ধৰি লগ লয় নলয়?
 পাচে তাক নললে এবিধ লাগিব। বোলে বাপ, লয় যদি
 লব, নলয় হৈতে তাৰ আশা ভৰবা এবিলে। আৰু। তেহে
 গুৰু পৰিক্ৰিয়া কৈছে। পাচ দিনা হৰিচে থাকি চাউল,
 মাহ, বজ্জ লৈ আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুলি
 এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে বাজাব পাটহুতী সুবৰ্ণ তন্তত
 গল যি বান্ধি থয়। বাজাব ভোগে ভোগাই, সেই কলীকৈ
 বুদ্ধ কৰাই দায় যন্ত হৈ, বাখিব দুৱাবে। মৈ হাৰি বনে
 পৰ্বত বন্ধৰে ধলা পদে, বদে, বৃষ্টিত কুৰি খোটা পাই
 জৰে মনতকৈ বোলে গৃহে দুৰ্বৰ ভক্ত বৰ বৃষ্টি দাত

নেপালে বাজভোজ খাইছিলোঁ, এতিয়া কি হুখ হুখ।
 এই বুলি নিশা আহি তন্ততে গল দি আছেহি। পুৱা
 মাহতে দেখি বাজাত কলৈগৈ। বাজা সন্তোৰ হৈ কোলে
 সজকৈ ধুৱাই মোৰ খাব লগৰ ভোগ দি থাকগৈ। ভেহে
 গুৰুজনে চৰ্চিছে বোলে বাক দৃষ্টান্ত দিলা, আমাৰ ছই
 পদ পাতিলা। সুবৰ্ণৰ তন্ত। তোমাৰ মন হ'ল হস্তী, গুৰু
 বাক্যজ্ঞানে হ'ল অকুশ, পৰমাত্মা মাহত, বাজা পৰম গুৰু
 মোৰ জীৱনবদেহ, বুদ্ধি সৌকা চিতে কই, এই ক্ৰমে
 সেরকে প্ৰৱৰ্ত্তিব। পুহু প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, গৃহ,
 বাবী, গো, মহ, কাঁহ, পিতল, বজত, সুবৰ্ণ এই সৱত
 বৰ স্নেহ। আপোনাৰ বাক্যত কিৰূপ বম? গুৰু বোলে
 তোমাক বাজাই কাললৈ কাললৈ নেপাচে? বোলে
 বাপ, পাচে। গলে পৰ গৃহে ব'লে কেনেকৈ প্ৰবৰ্ত্তা?
 বোলে বাপ, নবীন পাত্ৰ হুসজকৈও দিএ। বোলে খাই লৈ
 আহা নে এৰি আহা? বোলে এৰি আহোঁ। বোলে সেই
 মতে গৃহৰ ভোবো। ভবা নাঞি খাই শুদা নাএ শুবা, চৌ,
 বজোৱা চব এডেকে নেপাই শোক মোহে। আক বোলে
 বাপ, চহা চলি দাসী দাস অনেক। বাবীৰ ন জব্যখানি হলে
 আগে খাব গৃহৰ, খাই লবা টবহকৈ বাখিলেও আশাকৈ চুৱা
 কৰে। আগুনাও, সেরকত ইশ্বৰ সেৱাত কি কপ লগান?
 বোলে তত্তাব কেইটা? বোলে বাপ চাৰি হটাও আছে।
 বোলে তাত নিগনি, সলিৱা কিমান? বোলে বাপ আৰু ৰান
 খাই দুহ কৰে। বোলে তালৈ আৰ্হেনে কোনোবাই, দেহ
 প্ৰৱৰ্ত্তিবলৈ আৰ্হে? তুমিও গুৰু তকতলৈ মনে মানি কবিনা,
 সিহঁত জানিবা নিজনি ইশ্বৰ, খাব দি থায়। আক মোনে
 হুটা ভাৰ্য্যা আছে বৰ বৰক। তাতো কৈছে বোলে গুৰুজনে
 শীত গলে কেনেকৈ ৰোৱা? বোলে বাপ, জপ ৰাখি বহু দি

টোপলি আৰি থৈছে। বোলে কিয়? বোলে কুটে নিজনি উএ। বোলে মাসান্তে শীত কাম ভোগকৈ মন চিন্ত গুৰু বাক্য জপা বান্ধি থবা নচলাকৈ।

কমললোচন
আঠৈত বৈ
আৰু
গুৰুৰ
আশাসবাধী

আৰু পূৰ্বে সুন্দৰী স্ত্রীএ সুধিলে স্বামীত বাগিজে মাওঁতে, পৰা খানি তোমাকে চিন্তি থাকিম। যদি কৰ্মৰ গতি বুজিব নপাৰি কি কৰিম? বোলে মই পৰদেশে যাওঁ, বিদেশে মৰণে সম। পৰাত বৰিএই, হুৱাৰ যদি বহু অন্তৰে যি লোকে শৌচাচাৰ কৰেগৈ সেই পুৰুষ সন্ত, ধীৰ গহন, মহন্ত, ধৰ্ম্মাত্মা, তাকে ভজিব। এই বোধ দি গ'ল। তেহে দহ আঠ বৰ্ষে বাট চালে নাহে। বৰ হুৱাবি যৌবন শৰীৰ, চান্দিছে বহুদিন, দেখে সুকোমল গৌৰ সবিস্ময়সম ভৰ ডেকা। কমললোচন আঠৈ ছাগ মৰা হাবিত শৌচে যায়। বহুদিন লক্ষ্য কৈ একদিনা ধৈলে। আঠৈ অনেক ৰূপে কৈ আহে বলে এবাই। তেহে অনেক বহু দিনে তাকো নগনি আহে। পাচে ডাৰ চাকু আগত দি বোলে অনেক দিন আমি তোমাক আশা কৰিছোঁ, হুপুৰিহে যদি যোৱা তোমাতে বধ দি গল ছেদি মৰিম। পাচে আঠৈ বুদ্ধি হবাই ইটোতকৈ সিটো টান দেখি বোলে মই আৰু ভূ নেপাওঁ, তই যি কৰ কৰ। পাচে তাই কাম ভোগ আচৰিলে। আহিছে আঠৈ গুৰু বাক্য মনকৈ, বাট নেদেখে ব্যাকুল হৈ লোটক জৰি স্নান ধূলালৈ কান্ধিতে নাম গালে। পাচে পাঠ অৱসানে গুৰুজন গৈ চৰাত বহিলহি। আঠৈ খলাতে দণ্ডবৃত্তে পৰি কান্দি বোলে বাপ, বাঘিনীএ খালে, সৰে খানি কলে। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে, সজহে, ব'ল। মৰা হলে তোমাতে বধ দি মোৰ ইটোতকৈ সিটো পাগহে টান হ'ল ইতে। এ তোমাক বাঘিবই পাৰোঁ, ইকবা পাভৰো আঁৰ নকৈলা বোত। তোমাৰ কৰ্মে মহাব, এই আৰ্থিকে পাচলক্ষ লব। এতেকে আত্মদী হাজিতে বহা লৈ পাঠ খাবীত নাম পাব। গুৰু

বাক্য লৈ গাইছে। হুই তিনি দিনে এসক্কা, ডেল, ডামোল মাচ, শয়ন, স্নানকে এৰি লোটকে ছেদ নাই, খেদকৈ বিবৰ্ণ মলিন হ'ল, শোকাকুল লাৱণ্য শৰীৰ। এদিন গুৰুজনে দেখি বোলে কি হ'ল তোমাৰ? ভকতে কলে এই ক্ৰমে নিজে আহাৰ এৰিলে বাপ অবিচ্ছেদে ক্ৰন্দন। তেহে গুৰুজনে হাটী মুৰে বহা দি উলাসীনৰ ভাগ দি থলে।

আক পঢ়িয়া আঠৈৰ নিবাস উপপোতত। জগন্নাথ সন্ন্যাসীৰে পচিম ক্ষেত্ৰ সকলো ভীৰ্ষ বাৰ বৰ্ষে বেবাই নেপাল দেশ গৈ হিমালয়ৰ দৰিণে জমদগু পৰ্বত উঠি যাওঁতে এজন ভব্য পুৰুষে উপদেশ দিলে বোলে আৰতে পৰি মৃত্যু হলে ৰাজ ঐশ্বৰ্য্য, ধনপতি, ভোগ, ভুকুতি, স্বৰ্গস্থখহে পায়গৈ, জনন, মৰণ, আয়াযাত, পাত ভয়, গৰ্ভবাস, সংসাৰে নেবায়। এতেকে তুমি পূব দেশে যোৱাগৈ, বিশিষ্ট গুৰু পাব। এই ঘোৰাটি মাতি প্ৰাৰ্থনা পৰমার্থ লভিবা জন্ম, মৃত্যু, আয়াযাত সাৰি পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ পাবাগৈ, যোৱা।

“হৰিগুৰু পদ সেৱা খাণ্ডা ডাটি ধবা।

মন বৈৰি কাটি মুখে ভবনদী তৰা

মাৰ্কাণ্ডেয় সদাশিৱ মতে উপদেশে ভেদি আঠৈ বিবৰ্ত্ত হৈ উভতি আহি—উজাই কামকপে গৃহ পালেহি। পাই চোভালতে বৈ আছে। জ্যোষ্ঠ, চোট ভাড়, বৌএক দেখিএ ভিতৰ সোমাল দ্বাৰ মাৰি। এওঁ বোলে আমি আহিছো। বাৰ বৰ্ষে অনেক ভীৰ্ষ বেবাই পৰিত্ৰ হৈ, অনেক আমাক দৰ্শন পৰ্শন মান সংকাৰকৈ পৰিত্ৰ হৈছে। আদৰ সাদৰ কৰিবৰ চাৰি দহো দ্বাৰ মাৰিহে সোমালাহক? সিহঁতে বোলে তোমাৰ নিচিনা এনে বেশধাৰী লোক দেখিবই নাপায়। মোৰ গুৰুজনে বোৰাত কৈছে—

“কৃষ্ণ পদৰ নিৰ্ভল চকি,

উপদেশ
পঢ়িয়া আঠৈৰ
ভীৰ্ষমৰণ
উপদেশ লাভ

কথাৰ যৈত প্ৰকাশ ।

গল্প আদি কৰি যত তীৰ্থ আছে,

তৈতেসে কৰে নিবাস ॥”

ভেনো কোটি গল্প গয়া কাশী বাৰাণসী গুৰুজনৰ পাশতে
স্নান কৰে, হৃদিত্তে নিতে কৰে। বোলে সেই গুৰুজননো
ক’ত আছে? বোলে সেই সিপাৰে সূন্দৰীতে। তেহে ছও
সেই দিনাই ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ আহিল। জগন্নাথ সন্ন্যাসী
সোৱাল, যজ্ঞ মূৰ্ত্তি বাসুদেৱৰ ঠাইতে সূৰি এওঁ গ’ল। সূন্দৰীত
বাট গৃহতে বৈছে। ভেনেতে ঠাকুৰ আতা পালেহি মনৰ্থৰ
পৰা। সূৰিৰ খেলে বোলে ক’ব বৈৰাগী, কবতে আহা, কিয়?
বোলে হেৰেমদৰ তিনিকুৰি ঘৰ-পৰিয়া যি ভকত হৈছে আমাৰে
বংশ, সবে তীৰ্থ বাবে বৰ্ষ বেৰোৱা কলে। এতিয়া বোলে
আহিছো আশাকৈএ। আতা বোলে তোমাৰ এনে বোশেৰে
গুৰুজনক কিয় দেখিবা? বোলে কেনেকৈনো দেখি? বোলে
এই ভোৰ গুচোৱা। তেহে জট, কহা, খন্ডা, পকা উটাই
পেলোৱালে নৈতে। শুনি গুৰু বোলে সখিৰ মাত যেন শুনে।
কাৰে কথা হৈছে। ভকতে বোলে বাপ, সেই সন্ন্যাসীটোৰ
জট, খন্ডা, কহা মৰাপক সঁবাকে কটাই উটাইছে।
বোলে পাইছেহি কাজীএ। তেহে স্নান কৰাই আতা আঁঠক
ডেটাই দিহেপৈ গুৰুজনক। “হৰিগুৰু” বোৱা মাতি সেৱা
কৈলে। গুৰুজনে সূৰিহে বোলে কি তীৰ্থ বেবাইছিল। কত
বৰ্ষ? তেহে পূৰ্ববে পৰা সবে খানি কলে। আক বোলে
বৰ মেলখানত থাকিলে নেদেখে, মনৰি নপাৰে, বাৰ সূৰিত্ত
যি থাকে দূৰতে কৰ পাৰে। গুৰু বোলে বাহু বৰ্ষ বেবাই
সূৰি সূৰি মিছিল। এই বুলি গুৰুজনে বোৱা মাতিহে।

‘সমস্ত ভগবৎ আৰু বাক্য, পৰমেশ্বৰ পৰ্বতে উঠি বহত।

বোৱাৰ আদি কৰি যত, যিজন তীৰ্থত আহি কাৰ্য্য।’

আঁঠৈব ঘোৰাতে মন সজি মহাপুৰুষক শুক বুলিলে।
 তেহে শুক মাথও নাথ দিছে। পাচে শুকজনত বিদ্যায় লৈ
 উৰপোতলো নগলে, ভাতিজাৰ ঠাইতো নঠৈ, হেৰেমকতে
 ব'লগৈ। গোসাঁইঘৰীয়াৰ পো কৃষ্ণাই আঁঠৈ বোলে,
 তেওঁ লগতে আছে। শুকজন থকা গৈ হৰিগৃহটিতে নাথ
 শুণ গাই থকে। কৃষ্ণাই আঁঠৈবে আলম্বা থকাই লগা
 হৰি আঁঠৈ, পঢ়িয়া আঁঠৈবে একেলগে শোএ। গিঠিতে
 আঁকি বাকি থয়। পঢ়িয়া আঁঠৈএ বোলে তই ঘোৰ
 গিঠিটো কিয় আঁক বাক কৰ? বোলে স্বৰ্গত সুন্দৰ
 স্ত্রী এটা আহি বোলে তই লিখ লিখ বুলি লিখায় দহৌ।
 কৃষ্ণাই আঁঠৈএ বোলে সবস্বতী কঠোপত হ'লনে?
 মহাপণ্ডিত হব। তেহে পঢ়িয়া আঁঠৈক পঠাই—সুইডৰ
 উত্তৰে চিৰহাটীত বাদইলৈ ভট্টাচাৰ্য্যৰ তত দিলেনি পঢ়িবলৈ।
 পঢ়িছে ব্যাকৰণ, কাব্য কোষ। পঢ়িয়া আঁঠৈক বাহেপকে
 কৃষ্ণাই-অঁঠৈইএ পঠায় চাউল পাত দি। এৰোপ গৈছে
 আহিন মহা, শবত কালে পূজি হাঁহ, পৰ ছাগ কাটি—চাৰি
 আঁৰ দি থৈছে। আঁঠৈএ তু নপাই লাঠিৰ আগেৰে চাৰি
 বহিবলৈ চায়। বাদইলৈ বোলে পঢ়িয়াৰ পো, তাক
 নালাবিবা, তোজাসবে নালাপে চাব। তেহে সেই ভোৰ
 দেখি হৰি আঁঠৈকো লৈ আহিল নগচাই। সেই কথা
 শুকজনে শুনি দায় জনব ধৰি—বাজ কৈলে সেৱকৰ। বোলে
 ঘোৰ শুকজনে দিছে প্ৰথম কহত—

“অন্ত দেখী দেউ, নকবিবা দেৱ,

সূৰ্ত্তিকো নচাইবা ভাব।

সুহো নপাৰিবা, এসাদো মৰাইবা,

ভক্তি হৈবৈ কতিচয়।”

পঢ়িয়া আঁঠৈএ সেই কথা শুনি স্নানপুৰি কৈছে “পাপটহ

চিন্তা
 (স্বৰ্গ)
 স্বৰ্গ
 আৰম্ভ
 ততত পিক

অন্তৰী
 দেউ পুৰা
 অধি

পঢ়িয়া আঁঠৰ
শাৰি

সুন্দৰীলৈকে। শোঁচলৈ যোৱা ভকতে দেখি আহি বোলে
বাগ, পঢ়িয়া আঁঠে আহিবৰ দেখি আহিছে। গুৰুজনে
বোলে আমাৰ এহেলৈ নাহিব। যিখানি পাইছে, কোৱাগৈ
ত'তে বক। কলৈগৈ। আঁঠেএ গুৰু আজ্ঞা শুনি সবিশ্ব
বখা পজা একেৰি পাই তাতে ছমাহ পৰি অনাহাৰে আছে,
হাৰ চালহে আছেগৈ, দাৰি চুলিএ বিবৰ্ণ পৰিল গোটে,
আকাৰহে আছে। একদিনা ঠাকুৰ আতা সুধিলে, গৈছিল
সেইতে। দেখিএ ককুবকৈ বগুৱা বাই পাৱত পৰিলহি।
আতা দেখিএ বোলে কিয় এনে হ'ল? কলে, মাতে নোলায়।
আহা বুলি ধৰি আনি বাট গৃহতে থৈ আতা গল সোমাই।
গৈ বোলে জীৱৰ এনে দুখ হলে ধৰিব কোনে, বৰ কোন?
গুৰু ধৰ্ম লোপহে হব আগলৈ আক? বোলে সখি কি?
বোলে বাগ, সেই পঢ়িয়াৰ পো আঁঠেৰ শৰীৰ পৰেহে। ছমাহ
আজি অনাহাৰ। বোলে আহিছেনে? বোলে নজলাতে
থৈ আহিছে। বোলে আনাচোন। আনে। দেখে,
চিনিবই হুৱাৰি। দুখ দেখি গুৰুজনৰ দাৱা জন্মি দোৰ দণ্ড
এৰি দাঁড়ি মূৰ খুৰাই খাবে টেজাবে স্নান কৰালে। লগতে
চাউল সিজাই প্ৰথম দিনা লেটেৰুৰ মান দিলে। পাচলৈ
ক্ৰমে আম অমৰা টেজা, আউৰ মান দি বঢ়াই তিনি পকেহে
একটি কৰিলেগৈ, গাও পুৰুষৰত পূৰ্ণ হ'ল। বিদায় কৈ পুনৰ
হেৰেমদৰ কুটাই আঁঠে হৰি আঁঠেৰ লগত আছেহি। কুটাই
আঁঠেৰ বেটিখানি পৰিচৰ্যাটক লগতে আছে। ডেওঁৰে
আঁঠেৰ কথা বাঢ়িল। সেইখানি দেখি হৰি আঁঠেএ গুৰুজনত
কলেগৈ বোলে বাগ, থাকিবলৈ নহয় সম। তেহে সকলো
জনাআনি হ'ল। তেহে কুটাই আঁঠেএ গুৰুধৰ্মত বাদপৰে
দেখি বোলে আমিএ বৰকীৰ্ত্তকৈ দিছোঁ। তেহে হুই হুচক
হুচক তাই পৈল। গুৰুজনে তিনিবুৰি টকা লৈ লৰ লৰহি

আঁঠেৰ এতি
গুৰু জনৰ
দয়া একান

সামৰিছে। পুত্ৰ হ'ল বৰ গোপাল আঁঠে, ভোলা মধ্যম, নিবন্ধন চোট, যুবাৰি সৰু। যুবাৰি থাক, টাৰ, হাব, পাট, ভুনি, পিকি জঁজ্বল চলে গৈছিল, খাটে ধৰি মাৰি নিলে, আৰা তিনি হেৰেমদতে ব'ল।

আৰু এদিন গুৰুজনৰ পিতৃতিথিলৈ তিনিদিন অছাত্ত মনত পৰি বোলে গোপাল, আজিএ বাবাৰিলৈ গৈ কলা আনি জাগ দিয়া, দিন নাই, নীত্ৰে। গৈ স্নান ধূলা লৈ বিদায় সেৱা কৰিবলৈ গৈ দেখে কথা স্মৃথে বহিছে। বস ভাগে বুলি নমাতি পাচে আঠু লৈ আছে। চাই দণ্ডিয়াত সন্ধ্যা দেখি বোলে কিয় নগলা? বোলে কথা স্মৃথ ভাগে বুলি আছে। বিদায় কৈ যাবলৈ। বোলে গধূলি কেতিয়া যাবা? বেগেই গৈ আনি গাত জাগ দিহে বাতি চাই দণ্ডিয়াত সেৱা কৰিহেগৈ। বোলে পালানে? বোলে বাপ, আনি দিয়া হ'ল। তেহে গুৰুজনে বোলে ছপৰ বাট, বাতি দিনে পৰতে কৈগা, এই বুলি সন্তোষ হৈ বৰ দিছে বোলে আমাক যেনেকৈ কলা আনি কৰ্ম কৰাই সন্তোষ কৰাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰবে সন্তোষ লভিবা যশে জগত জুৰি বৰ।

আৰু উদাৰ গোবিন্দ আঁঠেৰ গৃহ চুম্বিত। তৈবে পৰা বিৰকত হৈ গৃহ বাৰী ভাৰ্যা পুত্ৰ এৰি জীৱন্তৰ দেৱৰ দিনৰে পৰা হাটীতে হৰি গুণ গাই আছে। শৌচ শুদ্ধিলৈ যাওঁতে জিহ্বাতে ধৰি থাকে। ভকতে দেখি কলে গুৰুজনত বোলে উদাৰক যাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে তুমি হুহু শৌচতে জিহ্বাত ধৰি থাকা হয়নে? বোলে বাপ, কুৰা পাচ মাৰ আছে দেখি থাকো হয়। তেহে গুৰুজনে ঘোষা মাতিছে,—

হৰি নাম কীৰ্ত্তনত নাহিকাল, দেখ, পাৰ
নিম্নৰ সংঘৰ একো বিধি।

বাৰ্য

হৰিৰ উদাৰ
গোবিন্দ আঁঠে

“হৰিৰ
কীৰ্ত্তনত
নাহিকাল,
দেখ, পাৰ”
ইত্যাদি

হৰিত শৰণ লৈয়া, কেৱলে হৰিৰ নাম

কীৰ্ত্তন কৰন্তে হোৱে সিদ্ধি ॥”

বোলে আন বিয়ি চুৱা, নামেহে শুদ্ধ কৰে, মহা কদৰ্য্যকো
পৱিত্ৰ কৰে। নামক কোনে কৰে চুৱা? আহক, নথৰিবা
আজিৰ পৰা। তেওঁৰ গৃহত অনেক পৰিয়াল—পত্নী, পুত্ৰ, বধূ,
নাতি, বেটী। তাৰা সবে দহ আঠ দিনে চাউল, মাচ, খৰি,
ছন্ধ, লোন তৈল বজ্জ, দি সুধি থাকে। এক দিনা আঠৈৰ
অৰ। নাতিয়েক আহি দেখি গ’ল পৰি থকা। পাচ দিনা
বুঢ়ীএ নাতিনিয়েকে সৈতে তেল, টেকা, চাউল, গাখীৰ লৈ
গ’ল। আঠৈ সব বিয়লা নাম গাইছেগৈ পাচ কালে আছে
আঠৈ। পাই ওচৰে বহিছে। বোলে কালিৰে পৰা চাউল
সিজাব পৰা নাই, গা বিৰে ফুটে বিছে। আএ বোলে আমি
কি কৰিয়? চুব, দিব, খুৱাব, ভজা খুন্দা নোখোৱা। কলে
কি হব? সাত নিলগীয়া ককৰা কোনোবা ৰেন হ’লু। বোলে
আঠৈ সবো নাই। তৈল টেকা দি মোৰ গা-টো হেচ।
হেচিলে। কিছু সন্ধ্যা পাই মনটি চলি বোলে বা কাঁলে
গুৱা পান দি লৰা এটা পাঁচি দিবি। মই গুৰুজনক বিদায়
কৈ যায় মাহ চাবকলৈ ঘল’কে। বুঢ়ী আৱলৈ গৈ পাচ দিনা
দি পঠালে নাতিএকক, ঘৰ চোতাল টাচি সাৰি, মচি, বোত
কৈলে। নাম অৱসানে গুৱা লৰাই লৈ আঠৈয়ে গুৰুজনত
বিদায় কৈলে বোলে বাপ, গাঠিও বিৰম, দিনচাবক গৃহলৈকে
যাব খোজা। গুৰুজনে বোলে উদাব, মোহ সি গৃহ চাবি
মোৰ গুৰুজনৰ দিনেৰে পৰা সেৱকৰ সজতে আহা অভ্যাস
গৃহ অভ্যুপলৈ কৈলৈ বোৱা আক? তেহে বোনে আঠৈ
আছিল। আকৌ গৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে, বোলে বাপ, মনটি
বহো চলিছে, যাককৈ খোজোঁ। গা-টি সৰু হলে আহিব
আকৌ। তেহে গুৰুজনে বীত ধৰিছে—“নামে পৰম কৰ,

জান মোকিল
গৃহ লৈ কৰ

চিন্তা মন ভাই।” ঘোৰাও মাতিছে—

“বিষয় সম্বন্ধ সুখ সমস্ত বোনিতে পায়,

হৰি সেৱা একো ধানে নাই—

হৰিৰ সেৱাৰ বোণ্য কেৱলে মনুষ্য তনু,

জানি কুৰা হৰিগুণ গাই ॥”

বোলে নোবোৱা হলে সজ, বাব যে খুইছা, বোৱা বাক। ডেও
এই ম'ৰা চকা দুটি নিয়া, ইএটিৰে ভোমাৰ গৃহে হুৱা, পুতা
ভাত খাওঁতে বাব যদি চাবা। এইটিৰে আমাৰ কীৰ্ত্তন গৃহতে
আঠে সবে নাম গাওঁতে চাবা। পাচে আঠে সবাকৈ সেৱাকৈ
গ'ল। পালত সবেও আহি পৰি সেৱা কৈলে। বহাবী জীয়াবী
হতে যেন স্বৰ্গকে পালে ঢুকি, আনন্দৰ পাৰ নাই। ডেহে বুঢ়ীএ
আঠ লৈ সুখিলে বোলে, চাউল সিজাব কত? বোলে পাগ
পাজ শুচাই ততে সিজাগৈ। আঠে শৌচ শুদ্ধি হৈ বান্ধনি
গৃহৰ গাতে তুলসীৰ গোৰে ঠাই মচাই ধূলা লৈ শুক সেৱা
কৰিছে। বুঢ়ীএ চাউল সিজিছে বুলি কলেহি। বোলে মোলৈ
আগে বাহিৰে থৈ চক আগে, লৰা হুৱা বহাবী জীয়াবী সৱাকৈ
একেবাৰে দে। তএ মএ পাচে খাম। বিমনকৈ বুঢ়ীএ দিছে
বাঢ়ি। সবেও একেবাৰে খাইছে। ঘৰ জুৰি পাত লৈছে।
আঠে শুক বাক্য মনকৈ ইকবা এডালি ভাজি চকাদি চাই
দেখে, বুঢ়ী শুকবী জনী হৈ হক হক কৰে বাওঁকৈ দিছে, ই
ভোৰে নোক নোককৰে খাই নিছে, পোৱালি হৈ। সেইতে
জাকি দি লোৱা সিহবি হক হক কৰে কান্দি সেইতে লৰি
আছিল। সিহঁতে চুৱামুখেই কি হল, কিয় যায় বুলি কান্দি
কাটি পাচত লৰি গৈছে বাহেই। দেখি আঠে এ বাটতে আঁক
দি জেক পেলাই শপত দি বোলে মোৰ তলৈ যা, ইকাল
হ যদি বোকে কোৱ। তনি ধৰকা খাই ব'ল। আঠে কেবুতে
আহি দেখে কীৰ্ত্তন গৃহে ঘোৰা লৈ কীৰ্ত্তন দিছে।

ভনীপুৰ
আভাৰ

মোৰিৰ আঠে
শুক বাক্য
লৰি আৰু
পুত্ৰাদি

গুৰুজনৰ
গাইত বিয়া
দৰ্শন

“কৃষ্ণ নমো বাম নিবৰ্জন হৰি” চকা দি চাই দেখে মণ্ড-
লাকাৰে কৃষ্ণ, বলোভদ্ৰ মধ্য হৈ—চতুৰ্ভুজ গোপবালক
ভোজন বেহাৰ খেলা ভগাইছে। সবেও দেখি দগুৱতে পৰি
অনেক কান্দিলে। গুৰুজনে বাখে, মই পাণীএ এনে সুখকো
চাৰি যাওঁ। নাম থলত গুৰুজনে দেখি, বোলে উদাৰ দহোঁ
আহিলা? কান্দি অ’ক ত’ক দেখা কলে। শুনি আতৈ
সবে হৰি-বিষ্ণু স্মৰি আশ্চৰ্য্য হ’ল। যাৰ কিছু মন চলিছিল
নিচই ডাঠ হ’ল আক। ঘটি, বাটি, বাচন, আঙ্গচ, বস্ত্ৰ, গুৰু
সেৱা কৰাতে থাকিল। সৰাতে ফটা কাপৰ খুজি কছা সি চৰিয়া
লাউ লৈ ভিকাকৈ হৰিগুণ গাই প্ৰবৰ্ত্তিলে সেৱকৰ সঙ্গতে।

দিনমৈ গাওঁ
ভোবোবা
আতৈৰ লামত
শ্ৰেয়

আক ভোবোবা আতৈৰ গৃহ দিনমৈ গ্ৰামে। মহা বিবৰত
বিবয়ত বৈবাগ্য হৈ হৰি গৃহ এটি কৰি হৰিগুণ গাই থাকে।
নামতে প্ৰেম উপজি হাঁসে, কান্দে, ব্যাকুল হয়, হৰি হৰি
বুলি আনোতেই লোম শিহাৰি কঠাল যেন হয়। এটি ভগ্নী-
এক আছিল পৰিচৰ্যা কৰি। ভোজন কৰোঁতে আতৈ তেওঁ
গৈ নজলাত থাকেগৈ বাম বোলেহি বুলি। বুলিলেই ভোজন
এৰি সাৰটি ধৰেহি বান্ধও বুলি আধাতুজাতে। গুৰুজনৰ
বাৰ্তা পাই আহি ধৰ্ম্মক লভি হাটি লৈ সঙ্গতে ব’ল। তাৰাতে
গুৰুজনে নিতে আনন্দতে সোধে বোলে ভোবোবা আজি
পাঠত কি পৈছিল? এ বাপ, কি যাব আক একাদশ। বোলে
কোন খানিত? বোলে মোৰ বান্ধৱ কৃষ্ণ অৰখৰ
ডলে উদ্ধৱত জ্ঞান কৈছে। পৰে যে দশম বা কীৰ্ত্তন, ঘোৰা
বস্ত্ৰাৱলী বা আন পদ পুথিকে। গুৰু বোলে বহো বাম অমুক
দেএ, বাপ হই হই। এই মতে তেওঁৰ প্ৰেম ভাও আনন্দতে
নিতে সোধে। আক গুৰুজনে নিতে সোধে বোলে বাম,
ভোজন কিহেবে কৰিছে? মই সোধোপতি বেংবা
পকাৱতকহে কথা কয়। জীৱান আতা চাই নৈ, দেখে,

চালতে পুঠৈ এজুপি আছে তাৰে নিতে চাউল বহাই পাঁচোট
পাত্ৰ দিএনি। হলে চেকা জল এটুপি সানি—বাম বামকৈ
এসজা ভোজন কৰে। দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ কলেহি।
তুনি গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে—

“তুনিও সজ্জন সান্ধ সাৰ, সকলো সম্পত্তি জানা তাৰ
হৰিভক্তিৰসে সন্তোষ মন যাহাৰ।”

“চৰ্ম্মৰ নিৰ্ম্মিত পাতৈন জুৰি।”

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে জীৰাম, আজি বৈকুণ্ঠ
পথ চাচিব লাগেগৈ। আতা ভূ পাই সবাতো কলে; খলা
কান্তি মাজি সাজি সবাবে খোত কৈলে। গধূলি ঠাই ভৰিয়াত
গৈছে গুৰুজন, ঠাকুৰ আতা আগত, জীৰাম আতা পাচত
কমণ্ডলু লৈ গজগতি গমনে মালা সেৱাকৈ পাও চলাইছে।
বহাটি পাই একেৰি বৈ, কাৰ বুলি সোধে, যাৰ যি চলে গামচা
গুৱাপান কতো কৰি দি সেৱাকৈ পাচতে যায়। এই ক্ৰমে
গৈ পূব হাটীতে বাম আঁঠেৰ বহা পালেগৈ। দেখে বহা কান্তি
খলা বনে বাতে কেচু মটা হাবি হৈ আছে। গুৰু বোলে
এইটি কাৰ বহা? তেহে আঁঠে ওলাই আহি অভয় পদত
পৰি সেৱা কৈলেহি। বোলে বাম ঠাই ঠুই খানি সজকৈ
অঁভাৰ লাগে। বোলে এবাপ, সংসাৰ বুদ্ধৰ শাৰা এঘাৰ
ইহ্ময়, পাত পকতক, মূল পক প্ৰাণ, এই দেহা অব্যব হাবি,
ভাৰিএ পাৰ নেপাওঁ, বাহিৰ নো ভান্ধো কেতিয়া? তেহে
গুৰুজনে বোলে আঁঠে সবৰ বাজেহে মুকলি, অক্ৰবে হাবি
মোৰ ভোৰোৰাব এক। অক্ৰবে মলমলিয়া বাহিৰেহে হাবি।
এই বুলি গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে,—

“জয় জয় বাম ককণা সাগৰ এ

মোক নাবায়ল ইবাৰ কৰিও দায়া।”

তেহে বহি কৰ চিহ্নিৰ থৈলে। গুৰুজনক দেখি আঁঠে

সবে হাতে হাতে চিৰি অতাই পেলালে। আগে বুজিওঁ
পাও নিদিওঁ।

আক আতাৰ লাউটি ভাগিল, উপাসে ব'ল, পৰি পা,
লোটা এটি দিলে জল খাবলৈ। গুৰু বাক্যে নি ওবে নিশা
আগত থৈ কান্দিছে বোলে, মোৰ মনক আনে যি নজানে
গুৰুজনেও যে ছুবুজে, মায়াৰ হাতে বন্ধ কৰে, এই বুলি
গুৰুবাক্য বাখি এদিন জল খাইছে। ওচৰ ভকতে কলে
বোলে বাপ, আতা লোটা আগত লৈ ওবে নিশা কান্দিছে
দহো? বহুমণিক বোলে মাতাচোন। তেহে মাতি আনিছে
বোলে কান্দিছিল। ছু কয়? বোলে বাপ, তোজা মোৰ জীৱৰ
ঈশ্বৰ, আত্মাৰ বান্ধৱ। গোপী সবে বুলিছে কটাকৈ মাৰিলে
বন্ধন লাগয়, অস্ত্ৰে কাটিলে বধ। এ তোজা দেখো মোৰ
মনৰ মনক জানা, মায়া জাল দি কেলেই বন্ধা যায়? লাউ
কচুৱা এবি এবি নামৰাব গাওঁ তোজা চৰণত মন থৈ একমনে,
এতিয়া লোটা মায়া পাশে বান্ধিলা, তাত সে মন বাত খাই
লাগিব, নাম গাম কেনেকৈ আক? তেহে গুৰুজনৰ আতাৰ
বাক্যত দয়া জনি বোলে বহুমণি, লোটা আনা গৈ।

আক একদিনা আঠৈ সবে বাগি হাজি ধৰি বোলে আমি
হলে বন বাৰি বৈয়া হৈয়াকৈ কুৰে, চিৰাম আতা সমান
ভাগ খায়। একো নকবাই গুৰুজনে। এই কথা শুনি
গুৰু মৌনে আছে। তেতি সন্মতত বগৰি এপাতি তেতিয়েহি
বোলে বহুমণি, চাইটিক বগৰি সবাকৈ দিয়া দিলে। বোলে
আঠৈ সব কেএ নেদেখাকৈ খাব। গুৰু বাক্যে কতোএ
খালে কাপোৰতে আবকৈ, কেহো খালে বহা সোমাই।
জীৱাম অতো কাপৰ ভিতৰকৈ চায়, বেহৰ চৈৰ সাৰী দেখে,
বহা সোমাই চায় খাবলৈ, বন বিৰপালে দেখে, হাবিলৈ গৈ
দেখে উলু কহুৱা। গুৰুজনৰ চৰণত পৰি প্ৰেমাৰু হৈছে,

কোঁথাই আছিল। তেহে সৰ্ব্বতে গুৰুজনে সুধিলে বোলে,
এই কৰ্মৰ খোৱা হ'ল। বোলে জীৰামৰ একা? তিনিও
ঠাইৰ সেই মতে কলে, বোলে বাপ, খামৰ ঠাই নেপালোঁ।
সেই বেলাত ঘোৰা মাতিছে,—কৰুণাসাগৰ মোৰ বাৰুৰ
এৰাম। বোলে মোৰ জীৰামেবেহে বাগি ধৰা ইক?

জীৰাম আত্মৰ
বোধ

আক বাঢ়ে কমলা শ্ৰীতিসুখত মহা নিগুণ। এক নিশা
দশমৰ “আপুনি ভকতে ভবি ই ছোৱাতে গৈলা এৰি।”
এই পদতে হুই হুই উচ নীচ বাদ লাগি শুলে কষ্টকৈ।
বামুনড, হৰি, চিবে, বলাই, বলো চাৰিও আঁতৰ সুখে
পৰমার্থ বুজিছিল গুৰুবাৰ্য্যে। চত মহা বিহানে হাল গক
লৈ আহে। পথে এজন সুন্দৰ দিব্য পুৰুষ লাগ পাই বোলে,
ক'বতে অহা যায়, যোৱা যায় কলৈ? বোলে কি সোধা যায়?
বাঢ়ে কমলাৰ বহাতে আছিলোঁ, আজি নিশা বাত মাছুলি
পচোৱা পাই বহা ভাজি খেব খুটা কতুৰা পেলালোঁগৈ, শুচি
আছিলোঁ। পাচে তাৰা সবে শুনি খেদকৈ উভটি খেব বাঁহ,
খুটা লৈ গৈ পাই দেখে স্নানকৈ বহি আছে নাম সেৱাকৈ
হুও। বিশ্বয় হৈ কলে খেদকৈ সকলোখানি। তাৰা হুও
শুনি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে ঈশ্বৰে গ'ল জদয়ৰ পৰা
আমাৰ হুৰ্ভাগ্যহেতু। তেহে কৈ তাৰা চাৰিকো বোধাই
আৰা হুও গুৰুজনত কৈ দণ্ড মৰাই বস্তি দি মাগিছে প্ৰাৰ্থনা
কৈ। তাৰতে মাটিকৈ সোনা বুইলেও হয় বোলে মহাশ্ৰীতি
হ'ল, আনবো বোধ হ'ল যাব মন লবিছিল।

আক জীৰাম আত্ম শুদ্ধিলৈ গৈছিল সন্ধ্যাবেলা বৰকিল
সুৰত হাবি জুলিব আৰতে শুনে চুৰিগনি হোলাতে অনেক
বৈভৱানন্দৰ যক কেল পাতিছে বোলে আমাৰ সাত সাত
পুৰুষ আতে আহে। এতিয়া কি জাণা ইটে পাচ হুই নিদা
নিদা সত থাকিব হুৰাৰি, হাঙ্গৰানন্দে বাৰুৰক।

জীৰাম সৈত
দামৰ বৰ্ণন

ভেনেতে আঁতা বায় বুলি দিলে, গিব গিব কবে তবা নখা
এবি বিলত পৈলগৈ, কাদোৱনি পানী ধৈ পৈলগৈ আঁতা
আহি লুইতত স্নান কৈ গ'ল। বোলে জীৱাম দেখো বেলা
হ'ল? বোলে অনেক দৈত্য মেল পাতিছিল, বায় বুলি ত
লব মাৰিলে। তেহে পাচ দিনা গুৰুজনে বাউসীৰ, গনকুচিৰ,
বাবাদিৰ, তান্তিকুচিৰ, ডাক্তৰিকুচিৰ, মূলাজতিৰ সবাকৈ জনালে
আহি দিনে নিশা হৰিকীৰ্ত্তন পাতিলে সাদিনলৈ, ববষিলৰে,
বুঢ়ীলুইতবে মাজতে বৰি এটা আহিল, যথ যাওঁতেই জান
হৈ গ'ল, নাম হল ধলজান। ছাগ মৰাত পৈলগৈ। পৰি
বিচাৰ লগালে কোন আহিল নাহিল। লেখত খুবীয়েক
এটি নাই, বিচাৰি চাৰিগুলা আহি পালেহি। দেখে বাক্সি
ধৈছে। বামুনৰ নাৰায়ণ আঠে টঙ্গিত আহিল। দেখে,
কোমোৰাটো ঘোৱাদি বাগৰি যায়। উঠি আচলাবে টঙ্গিৰ
খুঁতাত বাক্সি ধলেনি। মহুয়া গাঁথি মেলিব জুৱাৰি আঁতৈক ধৰি
পাবে মানে মাৰি গ'ল। উঠিব নবাৰি পাৰি আহিল। ঘৰ
পৰা আনিছে গৈ ধৰিছে। গুৰুজনৰ ঠাই সেমাই কৰ ধৈলে
বোলে বাপ, সেই মহা বায়ৰ কীৰ্ত্তনতে উৰ্দ্ধতে সুবৰ্ণৰ পক্ষীটো
কন্ধতে ঈশ্বৰ পাক হুৰি এই থানতে সোমাল। মই জাগি
বহি আছিলোঁ। নিব জুৱাৰি পৰিছে আছিলোঁ। গাৱ চক
উবহিছে। গুৰু বোলে, সেইটো বাক্সি ধৈ বিলটো বখালা,
মেলি দিয়া। মেলিলত কোমোৰাটো বাগৰা দি গ'ল।
গুৰুজনে নাম দিব ধৈলে, ববকৈ উঠিল। ঈশ্বৰ আকৌ গৰুড়ৰ
কন্ধে আহি হুৰি হুৰিছে খেব বাব পাৰীৰ বা লাগি জাঁত
জাঁত লবিছে। তনি গুৰু ওপৰলৈ হস্তকৈ উঠি হুৰি নাম
দিছে বোলে বাপু লব, নাম নেৰিবা, ঈশ্বৰ আহিছে, গৰুড়ৰ
পথা ব্যজিছে। ঈশ্বৰ সোমাব জুৱাইলে, তকত একা জেজাকৈ
বহিছিল বাট মাৰি। পুৱা বেখে আহতৰ দালতে পৰিছিল,

ভাগি গৈল, নথ বহি আছে। তেহে গুৰুৱানে বোলে, মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু আজি সিংহাসন অৰূপ হোৱা হলে তাকে বহি জিৰাই নাম ভকতৰ আনন্দ চালেহঁতে। তেহে আসন পাতি দি গা পখালি বহাৰো শাবি লগাই চৈখ গোটা প্ৰসন্ন পাতি মূৰ্দ্ধিমন্তকৈ চৰ্চ্চি ক্ৰম লগাইছে, বৈকুণ্ঠৰ পৰা অনন্তলৈ। আক বোলে আলহি, অধিতি ঘৰুৱা বহুৱা, পথকৰা লোন কৰি গুৱা প্ৰসাদত বাজে লাগিবা, নাম খাবতলৈ অভ্যস্তবে লাগে।

আক জিলৈ বুঢ়া বুঢ়ী আছিল দাউকী গ্ৰামত। বুঢ়াই পাচি, কাউলি, ডলা, পলা, কুলা, জকাই, খাই পল, জুলুকি, এই বৃত্তিকৈ প্ৰবৰ্তে। বুঢ়া সাজে বুঢ়ীএ সলায়' গৈ কুৰি। একদিনা হাটী পালেহি। আটৈত সবে ডুকুলি লৈ লোণ, ভৈল, চাউল, গুৱা, প্ৰসাদ আক আনিবি বুলি সবহকৈ দি পঠালে। বুঢ়া দেখি বোলে বুঢ়ী দহৌ আন কালতৈ কাইকত পালি আজি? বোলে বুঢ়া যিহে সন্ত মহন্ত ঠাই পাইছোঁগৈ আজি। বোলে নিতে ভাতে সলাবিগৈ। সেই মতে নি সলাই খাই আছে। একদিনা বোলে বুঢ়ী, তোৰ কোন আছে? বোলে মোৰ বুঢ়া আক মই। বোলে এনেকৈ কুৰাতকৈ আল'কে আহগৈ। তই খলা মাৰিবি, শাৰীৰ ভাগ দি মাহ প্ৰসাদেই জুৰিব, বুঢ়া নাম গাৰ, ভাগ খাব, জীৱবো কুশল হব, দৈহবো জীৱিকা মিলাব গুৰুজনে। আজমী হাটীতে বহা খুজি দিয় আহগৈ। বুঢ়ীএ আনন্দ হৈ গৈ বোলে বুঢ়া, ভকতে মাতিছে, বলা বাওঁ। বুঢ়া বোলে কব ভকত ঠাই বাব পাৰে? বোলে বুঢ়া নেৰাহে মই পাচি কাউলিও নসলাও, এবি মই বায় হে পা। শুনি বুঢ়া বিবুৰি হৈ বোলে ব'ল বাক। গৈ বাহিৰতে বহা দিছে, ভাতে আছে। বুঢ়ীএ বোলে বুঢ়া, তই নাম পা, তই একোলেও চিহ্নিত নালাগে, মই পুহিম বাস্তি বাৰি বাৰি মাত। বোলে কি সাদ

দাউকীগাওঁ
বুঢ়াৰু

তু কে নেপাওঁ। বোলে পাচৰ্তে থাকগৈ। বুঢ়ীয়ে পচাত
বহিছে এপক্ষমান। বুঢ়ীএ বান্ধি বাৰি ধন, ধুৱায়, পঠায়।
আকৌ এদিন বুঢ়ীএ ধৈলে বোলে আজি এসজত কি
পাইছিল, কটো? বুঢ়া বোলে পাহাবিলে। বোলে যা
ভাত নাই। বুঢ়া হুঁখ কৈ গৈ কান্তিতে পৰি আছে। বলোভঞ
আতৈএ দেখি বোলে বুঢ়া, দহো আহিলি, কি হ'ল? বোলে
নাম কব ছুৱাইল বুঢ়ীএ ভাত নিদিলে।

“বোলে বিষয় বিকলে নমব মন।

সদায়ে চিন্তিয়ো হবি চৰণ ॥”

যা, কৈ ভাত খাগৈ। বুঢ়া বাটতে বোলে বুঢ়ী নাম শিকি
আহিছে। বোলে গা চোঁ গালে। তেহে ভাত দিছে।
বোলে নিতে মোক এই দৰে কৰিহি, তই ভাত কাপব
চিন্তিব নালাগে। মই মাগি মুনিহ দি ধুৱায়। বুঢ়া আতৈক
নিতে ধৰি পাত শাক মাছ টি পায় নি ঘোৰা শিকে গৈ।
বোলে তোমাৰ পৰাহে ভাত কেটা পাইছে। সেই ক্ৰমে
শিকি সেৱা ধৰি পৰমার্থত লাগিলগৈ। গুৰুধৰ্ম লভি আতৈক
আজনীয়া কৈ হৰিগুণ গাই বুঢ়া বুঢ়ী বৈকুণ্ঠ গ'ল।

আক অমৃতাকব দলৈ সেৱকীয়া গ্ৰামী ভকত। গুৱা শৰাই
দি আৰ্থনা কৈলেহি গুঁহলৈ নিবলৈ ভক্তে সমে। বোলে থাক
ঘোৱা। পাচদিনা গুৰু জনে ভক্তে সমে হৰি কীৰ্তনকৈ বুঢ়ী
লুতে নৌকাৰে গৈ বাট পাঠহুন্ত। বাট চাৰি পাত পাৰি ৰূপ
কাপৰ শৰাইতকৈ আগ বাঢ়ি নিছে। একপক্ষ ভক্তে সমে
বাধি বৰ সত্তা পাতিলে মহেঘোৱা বৰিত বজা খোলাকৈ।
একুৰি চাউল, দহ পুৰা মাহ, ঠাকুৰ আতা, পোপাল আতা,
বিকু আতা, বুঢ়া আতা, হৰিহৰ আতা, জীৱান আতা, বাম
কনকলা গিৰি, আমো ভক্ত গ্ৰাম সাত ধন ঘোৰা-সাজোটা
পাইছে। গুৰুজন গৈ ভক্তে সমে বহিছে। অনেক ভক্ত

অমৃতাকব
দলৈৰ বিষয়

গ্ৰামবাসী, চৌধুৰী পাটোৱাৰী, স্নেহা, তালুকদাৰ, ঠাকুৰীয়া
অনেক লোক লক্ষ্য বহিছেহি, সভা টলবল কৰিছে। মনৰ্থে
পৰা ঠাকুৰ আতা গৈ সোমাই বোলে ঠাকুৰ, সভালৈ
জনাইছেনে যাও আহা। বোলে আতা আমাৰ ছুখৰ কালত
কোনে গোনাই, এই বুলি ন বোৰাটি মাতিছে—“যাব শীল
পিন্ধা পাই।” শুনি আতাৰ মনে ছুখ আহি বোলে অহা
যক, ময়ে সৈতে যাওঁ। তেহে জয়হৰি বলাই, বাম, হৰি,
জীহৰি সনাতন এই পাঁচজনে কঠ লোটা, শবাই ললে, আতা
আগত ঠাকুৰ দেউ পাচত গৈছে। এটি সমীপে দহো
মাজতিয়া আছে। বোলে ভোজা আতে খানেক বহক।
মই সভাতে আহোঁগৈ। মতাত গুৰুজনৰ পাৰত বহি অভয়
পদত সেৱাকৈ দেখে সভাখন দলদোপ কৰিছে প্ৰজা।
গুৰুজনে গুৱা ছুখানি দি ভোজন ছুখৰ বাৰ্তা সুখি বোলে
সৰি সভাখন কেনে হৈছে দেখা যায়? বোলে বাপ, কোনে
সৰ্ব গুণাকৰ সুলভ পুৰুষক বত্ৰিশ অলকাৰে কচাই তাৰ শিৰ
নহলে যেনে অশোভন দেখি এই সভাও তেনে হৈছে।
গুৰুজনে যোনে কষ্টপাই শুনি বোলে ভোজা, আতা, আমি
আছো আক গুৰুজনৰ সেৱক আতৈ সঁখী আছে, গ্ৰামবাসী
সবো আছে, কিয় অশোভন বোলা গ’ল ব্ৰহ্ম সভা খানক?
তেহে আতা বোলে বাপ কাৰ বস্ত্ৰ সৰ্বসেবে ভোজা চহকী
বোলাইছা? এ বোৰ মহাপুৰুষ জীশকৰ সেৱক বিতবে
তিনিও ৰাজ্য হুখী হল। এতিয়া তাৰাৰ পুত্ৰ নাতিক
সোমোতাও নাই ছুখ কালত। সেই বাম বায়, বামাক
ঠাকুৰ লগতে নাছিল? কিয় বৰ্ষ মৰ্থে ভোজালৈ কৈ গ’ল,
ভাৱকৈ দি গ’ল। এতিয়া ভোজা সেই পুৰুষৰ বস্ত্ৰকে নাতি
পুত্ৰক দি প্ৰতিপালন কৰিব নেপায়? এতেকে সেই এক
নাতি হুখী কৰক পুৰোহিতৰ ঠাকুৰ হলেহেত, তেহে শিব হল।

ତେହେ ଶୁକଜନବ ପ୍ରେମ ଜ୍ବରି ଘୋଷା ମାତି ବୋଲେ, ମୂର୍ଧ୍ୟକ
କୁହଲିଏ, ଅଗ୍ନିକ ଭସ୍ମେ ଟକାଦି ଆମାକ୍ ସେହି ମତେ ଶ୍ରୀ, ବ୍ୟାଧି
ଅବିଷ୍ଟା ମୋହକେ ଭୁଲାଇ—

“ସି ହେତୁ ତୋମାର, ଚରଣ ପଦ୍ମେ
ନଭଜିଲେଁ । ନାରାୟଣ,
ସି ହେତୁ ଅନାଦି ଅବିଷ୍ଟା ଆହ୍ବାବେ
କବିଲେ ଜ୍ଞାନ ଉଚ୍ଚଳ ॥”

ପ୍ରହ୍ଲାଦର ବାକ୍ୟ ମୋର ଶୁକ ଦିହେ ଅଟ୍ଟମତ,—

ଶ୍ରୀବ୍ୟାଧି ପାଇଲେ ଯାକ ଜୀବନ୍ତତେ ମରା ।
ମାତସ୍ତେ ନମାତେ ସେନ ଆତୁର ନପରା ॥
ଶୁନିଓ ହୁଷ୍ଟନେ ସେନ ବହି ଥାକେ କଳା ।
ଦେଖିଓ ନେଦେଖେ ସେନ ଦିନତେ ଅକ୍ଳଳା ॥

ବଳି ସେନ ମହା ଭକ୍ତକ ଟାକିଲେ ; ମହି କି ?

ପାଞ୍ଚୁରର ବାଜମୁହିତ ଭୀଷ୍ମର ବାକ୍ୟ—

ବୁଦ୍ଧିହୀନ ଆମି ଯତ୍ନ ସମସ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ ।
ତୁମି ଶେଷ ବାକ୍ୟେ ମହା ଜ୍ଞାନ ଦିଲା ଦାନ ॥
ହେନ ଈଶ୍ବରକ ମୁରାବିଲୋ ଡର୍କିବାକ ।
ତୁମିସେ କବିଲା ଆଜି ଉଦ୍ଧାର ଆମାକ ॥
ଆଜି ସେବେ ସବେ ଆମି ତୋମାକ ନାମାକ ॥
ଅଜ୍ଞାନ ମାଗର ମାଜେ ପବି ତଳ ବାକ ॥
ପବନ ଈଶ୍ବର ଜ୍ଞାନ ନୌକା ଦିଲା ଦାନ ।
ତୁମିସେ କବିଲା ସମସ୍ତକେ ପରିଜ୍ଞାନ ॥

ସଦି, ଯୋକ ଠାକୁରକ କୋନେ ଦିବ ଆନି ଏତିରାହି ? ବୋଲେ
ବାମ, ଆମି ଅନା ମୈଗେ, ଜୋବା ଏଟି ଦିରା ସକ ଆନେମି ।
ବିହେ ; ନି ଆନିହେମି । ସତ୍ତାର ହୁଳକେ ଉଦ୍ଧେସବେ ଶୁକଜନେ
ଆନବାଡ଼ି ଆନି ସେହି ବହା ଛିଟି ଟାବି କର୍ତ୍ତେ, ମାକ, ସବାହି
ଟେକ, ତାତେ ବହାଲେ ନି । ଦେବି ସତ୍ତାର ଯୋକ ଆନର୍ତ୍ତ ହଲ ।

গা কদলে বহালে বুলি। আৰু তেজ শক্তি ৰূপ বশি দেখি
 ধ্যান লাগিল সত্যৰ প্ৰজ্ঞা। শিব হুঁত্ৰাকৃত্য, কেশ আকৃতিত,
 শংস প্ৰায় ঐবা কৰ আয়ত লোচন, ক্ৰবয়ুগল মদনৰ চাপ, নাসা
 ভিলফুল, অথব বাতুল, চক্ৰমা বদন, দাবিহু দশন, সিংহবদ
 কৰু, বাহু আজানুলই শোভে, তাতে নখচক্ৰ চয়। বহুব
 মোলান আত্মনিৰ ঠান, বাহু বন্ধস্থল, উদ্বক কঙ্কাল, কতি
 উকস্থল, উক দামকল, বলিত জজ্বন ছুখানি চৰণ, অকণ বৰণ
 পাট পিচোবাই অধিক সুহাই; হেন অদ্ভুত চমৎকাৰ বিবাজ
 ৰূপে ঠাকুৰ দেৱ উজ্জ্বলিত বহিছে, যাব যেই অন্ধে দৃষ্টি
 পৰে নভাবে চকু। তেহে মহাপুৰুষ ক্ৰীমাধদেৱ যাত
 লগালে সবে সভা কাংস পৰিল। বোলে সভাসদ লোক
 সমন্তে আছ। আৰু আমাৰ আঠৈ সৰো আছ। এটা
 কথা সোধোঁ, শ্ৰায়, উচিত, শাস্ত্ৰ দেশৰ যি সমুচিত তাকে
 কবা হৈক। চহকী আচাৰ্য্যন্ত বহু সদাগৰ থাকে। কালৰ
 প্ৰমাণে আয়ু অল্পকমে চলিবৰ কাল পৰে। পুত্ৰ নাতি যি
 থাকে চোট, হুৱা অৰোধ, তেওঁক কোটি লাখ বজ্জিন লাখ
 টকাৰ বস্তু থাকে সবাতকৈ অমূল ধাপ হিবা, বস্তু, মুকুতা,
 মণিক সবাকৈ গৃহস্থৰ মন বুদ্ধি পোৱা দাস ভৃত্য সূজান
 বৰগিৰি থাকে, তেওঁতে থৈ বৈকুণ্ঠে উঠে। তাৰাৰ পুত্ৰ
 নাতি বৃদ্ধন সূজান বাখি থাব পৰা হলে দিব পাৰনে মুহিব
 পাৱ? তেহে বায়ত সভাসদে সবেও বোলে তাৰাৰ বেটা নাতিত
 শোধাব পাৱ মোহিত কৰা উচিত নহয়। তেহে শুকজনে
 উঠি গৈ কৰ্ণমালা ঠাকুৰ নেউ শিবত দি বোলে মহাপুৰুষ
 শুক মোৰ ক্ৰীমকবদেৱ যি শুদ্ধধৰ্ম শক্তি ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম
 আৰাক উৰাবী পাতি থৈ গৈছিল তাকে আনি গৃহস্থৰ কৰু
 বাখ ঢাক কৰা গৈছিল। আজি ঠাকুৰত আনি সবে ৰানি
 বোৰালো। উৰ্দ্ধ বাহুতৈ বোলে সভা বিজয়নে তিনিও

ক্ৰীমাধ দেৱ
 ঠাকুৰ নেউ
 শিবত কৰ্ণমালা
 দি পোৱা

বাজ্যব বাপুসব আছাইক, শঙ্কর পুত্র নাতি ধারে থাকে পৃথিবীত তাবাসে দৈব হৈব, আমি হৈবো ভূত। এই বুলি হিষ্কনি কবালে। শঙ্ক দণ্ডা দবা বাজ কবালে উকলি উৎসব সাধু ধন্য ধন্য মহাপুরুষ শ্রীমাধবের প্রশংসা প্রজ্ঞাব বোল শঙ্ক উঠিল। শ্রীশ্রীমন্ত ছুতি শঙ্কর ঠাকুর দেব বোল বর্ষত ধর্মব আচার্য্য হল, তেব বর্ষত শ্রীশঙ্কর দেব বৈকুণ্ঠে গ'ল, মমাব গৃহে ছমাহ, পাটবাউসীত এঘাব বর্ষ, জনিয়াত পাঁচ বর্ষত আচার্য্য হৈ ভক্ত সন্ত সভা পাতিছে। ভেহে সভা গান বান হ'ল, বিসর্জি বিদায় দিলে, বারত দিশা দিশি গ'ল প্রজ্ঞা। পাচত অমৃতাকবে কপ কবি কাপব কমল গুণাপানে গুণজন ঠাকুরদেবক দখিনা কৈলে। সভাসদকো কবাই আভা সরায়ে সম্মানকৈ পঠাইছে। পাচত ঠাকুর দেউ, আভা গুণজনক সেৱাকৈ আহিছে। ভক্তে সমে গুণজনক গৃহে নি এগরু বাধি অনেক ক্রয় বস্ত্র দি সাদবে নি শুল্লবীত খেছন্ত। গ্রাম বাসীএও, কভকতেও অমৃতাকবক অনেক প্রশংসা কবিবব শুনি তেওঁৰে ভাতৃ কলিয়া দলৈ গা নসয়। মহা দান্তিক গর্বমনে বোলে; মই ভাতৃকৈ বচাম গুণজনক আনি। এই বুলি অনেক সম্ভাব বস্ত্রকৈ গুণ তত্ত্ব সমে প্রার্থনা কৈ জনাসেহি। পুনৰ ভক্তে সমে গুণজন গৈ নায়েবে বাট পাইছন্ত। বাট অভাই পাট কাপব পাবি কল কাপব জোবা খেবি পাইবাই আগ বঢ়াই ছুলি নিলে। পাণ্ডগতিকৈ গুণজন গৈ বহিছে। বাসা গৃহ দি সবাকে খেহেনি। ভেল, ন চাউল, ন কৈক, ন খাক, সাজে পতি ভিনে ভিনে দিছিল। সেই ক্রমে সভাও কৈলে বারত জোবা চপাট, তিনি পক বাধি অনেক সাদব সম্মানকৈ ভক্তে সমে গুণজনক নাকত আগ বঢ়াই খে দহবহা সোনাখ সাত দিবীয়া হাব পট দি সেৱাকৈ বোলে, বাপ, আজিহে অমৃতাকব ভাইব হাব

কালিদাসেয়ে
গুণজনক
সম্মান দেখুৱাও

ভৰিলো। তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে এটা
বৰ্মায়া লোকে অনেক পুৰুষাৰ্থ কৈ গৃহ কৰালে। চন্দ্রভট্ট
চলাই দিবলৈ নদীৰে হাটৰে বাটৰে বাটৰে তিনি আলি যুবে
চল বন্ধ লগাই সাজি চাউল, লোন, তৈল, খাব, পাত, শাক,
খৰি, মাহ, মূত, মখু, দাইল, চক, সবে সম্ভাব জন্মাই থৈ ঘাব
মুখতে বৰ্ছি গল, গৃহবস্ত্ৰ চন্দ্রভট্টৰ বান্ধা পাই অনেক লোক
বায় দেখি উভতিয়াই সব বস্ত্ৰ তাতে পেলনি নাথ গ'ল।
এতিয়া তোমাবো তনেহে হল, কৈলা। ভকতে পবন সম্ভোৰ
পাইছিল তিনি পক্ষে সেৱাত, একেবাৰে ভৰ্টকৈ পেলালা।
এই বুলি আহিল।

অক এদিন খৰতিয়া গোপালে বিদায় কৈলে ছুই মাহ
মান গাওঁলৈ। গুৰুজনে বোলে সি ছঃসঙ্গলৈ কৈলেই বোৱা ?
এ জিল পৰ্বতে কাঠ পৈলে শিলা হৈ গৈ ক্ৰমে মাটিত পৈলত
বৃক্ষিকা হয় গৈ। ছয় মাজে বাব যি সজ বৃষ্টি সম জাত গুণ
লয়, হয় গৈ। সোনকালে আহাগৈ বোৱা। গৈ ভাই, বন্ধ,
জাতি গঞা সঙ্গে এক বৰ্ষ হ'ল মন চলি স্ত্ৰী পৰিকৰ দেখি
বিবাহ কৰাই আছে। তাতে ভাৰ্যা, পুত্ৰ, ছহিত্ৰী হৈ অন্ন
বস্ত্ৰৰ বৰ ছখ হ'ল। এবাৰ এখনি ভাব লৈ গুৰুজনক সেৱা
কৈলেহি। দেখি গুৰু খেদ কৈলে, কেনে লোকক কেনে
কৈলে বিবৰ বতাসে পাই। সকলো হায় হায় চি চি খেদ
হাস্ত বিগতি কৈলে। তেহে ঠাৰে আভা নিৰাৰি বোলে
মায়াব হাত কোন সাৰিহেঁক ? অষ্টা পুৰুষৰ বাক্যে ব্ৰহ্মাব
আজা লিখিতা কাৰ শক্তি এবাৰ ? কতো লোকে বয়স
বাৰিবা চান্দ পাতি ধোৱে ; বেজ, সৰ্গ, লিঙ্গৰ পোকৰ দৰে,
কতোএ মাটিতো ধোৱে। তাক নগনি চান্দ উমান বৰ্ষ দুখ
দেহকীৰ্ত্তন নিৰ্ভা বাগবন্ত বন, কায় চৰি পৈলে হাব, বাব ভয়তি
বৰ্ষ সঙ্গাব হৈ লোভ, মোহ, কাৰ, ক্ৰোধ, মাগ, বেজ শকতা,

খৰতিয়া
গোপাল
গাওঁলৈ যায়

পোক, দেহৰ হে হুখ, বিষয় পৰিবৰ নুহুই “আনক নিচিন্তি
 বাজা চিন্তা আপুনাকে।” নাৰদৰ বাক্য। এনে খেদ হলে
 মনে হক্ বিষয়েই, ভক্তি হানি নপৰে হুখহে। হৰি হৰি
 আমাৰ দৈবে এনেহে লিখিলে বিধি! হুসঙ্গ’ৰ সঙ্গ লোহা
 গঢ়ি পিঙ্কিলো, এই বুলি বাজাব, গুণকৰ, ভাৰ্য্যা পুত্ৰে তিনি
 তাপে তাপিত হৈ ধন ধান আৰ্জি তিনি ভাগকৈ লগায়।
 পূৰ্বে গুণ মুখে শুনা তাকে চিন্তি ভাবি গাই বিচনাত পৰি,
 খেদকৈ শুব। সেএ ভক্তি শয্যা। উদাস উদাস যাবা সবে
 বোলে হৰি হৰি মোৰ দৈবে এই হে লিখিলে, এই জন্মতে
 একঠা আনি খাই আক দিন নগলে নাই। এখান কানি
 লোকত আশা বিষয়ে কৈ মুখে আৰ্জি ভাৰ্য্যা পুত্ৰৰ সঙ্গে নাম
 গোৱা হলেও লোক দৰে হ’ল হতে। এনে মনে যাবা সবৰ
 আহে, সি বাজেসে উদাস অন্তৰে মায়া শয্যাত নিদ্রা অনে
 বত। এ আঠৈ সব, নিদ্ৰিলে বন্দিব লাগে, ববাই ব্ৰজা
 হব অৰ্জুন কল্লিগীৰ সোৱা নাই, ববাই আনৰ কি সব? মুনি,
 সিদ্ধ, যোগেশ্বৰো মায়াক ভবি আছে।

আক নাম পাঠ হলে আঠৈ সবে খাৱা দাৱা কথা পাতে,
 হুই চাই জনে গোট হৈ। তেহে গুণজনে বোলে এ আঠৈ
 সব, সৃষ্টি, স্থিতি, প্ৰলয়, মাধৱৰ লীলা, বত আক বহিৰ্ভূত
 মানে কুকথা, সমস্ত মোৰ গুণজনে দিছে, বমৰ বাক্য হুতক
 প্ৰতি অজামিল উপাখ্যানত—

“কুক কথা এবি, সাত পাকে খেদি,

আন কথা কৈ থাকে।

অনুতক ভেজি যেন বিঠা কুহে

পাতি শুকবৰ জাকে।

আক দৰদৰ অকুৰ বাক্য, কুকক নিৰ্বল কলে পীতাত
 বোহুগলৈ, বিহুপুৰীএ দিছে বহাৱলীত—

“কুক শুন মিজিত বডেহ বাক্য-চয় ।

সেহি বাক্যে জগতক পৰিত্ৰ কবয়”

সমস্তকো সহি বাকে জিহাএ সকল ।

শোভন কৰাএ সেহি মিল্যাবে মজল ॥

নাহি একো চিত্ৰ শুনিবাক মনোবয় ।

জানিবা তথাপি সিটো মৰা শব্দ সম ॥

বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে যেন শব্দক কচাএ !

তথাপিভো অপৰিত্ৰ জানিবা স্বভাৱে ॥

মৰা শ লৈয়া যেন কুৰে আতিশয় ।

উত্তম শ্ৰুতকো আতি অধম কবয় ॥”

এ আঁঠে সব, হৰিগুণ, হৰিকথা, হুশুনা, নোগোৱা যদি
এনেই থকা সজ ।

আক ঘাঘৰ মাজি ডকলা মাৰণত অচমবাজাব পৰা
ভটিয়াই কামৰূপে গোনুবা সৰ্থেবাৰিতে বৈ খেতি কুৰিটৈ
আচৰ্য্য হৈ আছে । সেই দেশৰ লোকে অহমীয়া বুলি
বাছে, আতি গুৰি নপাই । গুৰুজন ভাটিয়াবৰ অলপ ছু পাই
ক’ত বৈছে খিত নাই, আছে । গুৰুজনেও ঘাঘৰ শুনে, ক’ত
আছে ছু নাই, পৰম উপকাৰী আপদ কালৰ দেখি বালকদাস,
চতুৰ্ভুজ, নাৰায়ণ আঁঠে, তিনিৰো গুৰুজনে বিচাৰিবলৈ
পঠালে । তাৰা সৰে গৈ হুৰি হুৰি তিনি দিন বিচাৰি নেপায়,
কৰ্ত্তা নাই, গধূলি ব’লগৈ । গৃহস্থে বোলে, চাউল চক দিওঁ
ভোজন কৰা । এৰা সৰে বোলে আমি নিশা এতিয়া দেখাও,
তকত মাহুহ । বোলে ক’ব ? বোলে মহাপুৰুষত হৈছে ।
তাবানো ক’ত আছে ? বোলে দুন্দৰীতে আছে । মাজিএ
পূৰ্বৰ কথা কব কৈলে উজানৰ আৰা সৰেও বোলে তেওঁ
কেহে বিচাৰি পঠাইছে গুৰুজনে আমাক । বাৰ দান কৈছে
তিন হৈ । তেওঁ সেই লগতে মাজি আহি অন্ধক আঁঠে

ডকলা মাৰণত
ঘাঘৰমাজি
অচম বাজাব
পৰা কামৰূপ
ভটিয়াই

কৈ ভক্তে সন্নে গুণজনক নিহেহি গোমুবালাকে। পাই
চোতালত ভড়াল আগে বহিছে। মাজিএ প্রার্থনা কৈলে
গৃহবর্তী সবলৈ চাউল সিজাবলৈ লগতে। বুঢ়া আতা পাচ
ফালে দেখে চহে খাপবে জালে কুতাই বান্ধি ধৈছে। আতা
আহি কলে গুণজনত। মাজিক বোলে হয়নে? বোলে
বাপ হয়। বোলে বাপ, আমি গৃহবর্তী লোক, দেশত থকা
ধাবাই বাজে আছে, আবা সবক বা অভ্যস্তবে আছে নাই?
সেই বেলাতে গুণজনে গীত কবি চৰ্চি দেহতে দেখাইছে—

“কমনে পাই বো হবি চরণ তোৰে।

এ দুখ সাগৰে উদ্ধার মোৰে॥”

বুঢ়া আতা বোলে বাপ, জোৰ পহুৰাই লখু কৰিব
নালাগে। আমি ভোজন কৰিম। অনেক আদৰ্শকৈ ভক্তে
সন্নে ছমাহ বাখিছিল। আক গোসানী মাড়এ চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ
দেউক বোলে যোৱাটো, মোৰ বাপু গ'ল, নাহে দহো,
আনাগৈ। আমাৰ আশা ভাববা ভাবাতহে। গ'ল, গৈ
কলে যায়। কলতে দায়াকৈ কোলাত বসায়। গোমুবা
কাবাকুচি হাবিৱাদি, সবধৈবাৰি, তিনি তিনিকৈ বাবে বুবা
চাৰি খানি গাওঁ দিছে লাক কনা খাবলৈ, অনেক জব্য বস্তু
ভাব সজি দি পাঠাইছে পাচত আহিছে। আগিলাতে এচলা
শিলা আছিল, তাতে গুণজনে কবিছিল। চিহ্ন বৈ পাচত
মাহাত্ম্য ওলাল। গুণজন থকা গৃহটিতে মাজিএ পাতি
সেৱা কৰিছিল। সবে ব্যৱতক চিনাই পুখু লক্ষণবীলৈ আহিল।

আক অনুবাদি ব্ৰাহ্মণক বজা পাতিয়ে হাজো, নিলাজ,
পতুত, অৰক্ষাত, উদাসিন, ভক্তবৎ এই সবত পূজা সেৱা
কৰাবলৈ। গুণজনে দৈতে সৰু বাওঁতে বোলে বাপ,
দায়ক বে লক্ষ্য কৰি মাহাত্ম্য লগাই বাবৰাব কাকো
আহি বাওঁতে ভোজা পালে সৰু সবাবে বুৰ

গীত
কমনেপাইবো
হবি”

নীলাচলত
তবন্ধু

মৰে ৷ ভনীপুৰ পবিত্ৰ হ'ব লাগিছেনে, আপুোনাক দেখিছে
অনেক জীৱ-জন্তুৰ। বোলে বাক, সেৱকৰ অৰ্থে যাম।
পাচত ভক্ত সমষ্টিতে নৌকাৰে গৈচল্ল। প্ৰথমে নীলা-
চলতে উঠি নাট মন্দিৰতে বহিছে। শুক তুলসীৰ চোপটি
পিদ্ধি গৈছে। নীলকণ্ঠ তুলসীক নিন্দা মালতীৰ ফুলক
শ্ৰেষ্ঠ কৈলে কাব্য আগমেৰে। শুক শুনি আহিল, কিছুমান
ধাকি নানা পুৰাণ সংহিতা, ঐতি, চক্ৰতন্ত্ৰৰ গ্লোক আনিব
ধৈলে, নানা পুষ্প তুলসীক বাজা পাতি পানী ডিয়নি গাৰচা
দিয়া ভৃত্য পাতিলেনি। নীলকণ্ঠে বোলে কি যি তইখনি
লোক পণ্ডিত। অনুৰাগিএ বোলে যি তইখনিহে বুলিছ,
তোমাক আমাক দহ বৰ্ষে আৰাত ছাত্ৰ হৈ পঢ় যদি তেও
পঢ়াব পাৰে আৰা। বৰ পূজাৰীক এটকা দখিণা কৈলে,
পাটভূনি সৈতে। এহেলৈ আভোলা, মহা, আদমহা, চৰাতি,
খাতি এইৰূপে চাই দিছে। নীলকণ্ঠে বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰক
বোলে, আমিও সেই শাৰীতে পাৰ পাওঁ। বোলে তুমি
কোৱাহি শুকজনত, কৃপালু পুৰুষ দিব। লাজ হৈ নগল,
খাকিল তেনেই। বৰদেউৰীএ বোলে ভগৱতী দৰশন হৈ
বক। শুকজনে বোলে পুৰানৰ গ্লোক আনি, কোন পাণীতে
মাফুৰ বোনীঘাৰ চায়! এই বুলি উঠি নৌকা চৰি আহিল।

ভনীপুৰ হাজোত উঠি নাট মন্দিৰতে বহিছে। পূজাৰী
দেউৰী, নাচনিয়াৰক দখিলা দি দৌল প্ৰদক্ষিণ কৈ দখিন
কালে চক্ৰখিলতে তন্ত্ৰিছে। তাতে পড়ত বহা দি পদ
পড়কৰ চিহ্ন বৈছে। হৰগুৰ মাধৱ দিব্য ৰূপ দেখিছে,
কৰ্ম পৰ্বন হৈ আহিছে। হাজোৰ নামে ব্ৰহ্মপুত্ৰে দৰশন
দি সেৱা কৰিছে। গুৱাহাটী শুক টোৱাবুৰে কোৱা
আশীৰ্বাদ কৈ দিছে।

হাজোত
তবন্ধু

অন্য পদা বৃদ্ধা আতা বাৰুৱাৰে পাওঁ পোৱাই বান্ধা গুটি

গৈছে। গৈ গৰা হাৰিত পৈলগৈ, নাও চপাব দিএ, গুৰুজনে
টিপ দিলে নচপায়। মাতেহে, তেও নিনিএ। উপায় হ'বাই
বিবুদ্ধি হৈ গীত মাতিছে—ভায়া একেৰি হুখ দেখি এ জীৱ ৰায়
বাখহু পাগী প্ৰাণ।

কেশৱহে হামাকেৰি বাখহু প্ৰাণ ॥

জাববিকুটি

শুনি খেদকৈ বোলে কালি ৰাম, চপোৱা। চপালে, উঠি
গৈ সেই দিনা জাবৰি কুচিতে বৈছে নিশা। নাম গাই
পাঠ পঢ়িছে, কোচ মুৰাৰিএ জৱ জৱ গাই। গুৰুজনে বোলে
ৰামচন্দ্ৰ চোৱাটো। চাই দেখে হয়, বোলে মমা আছে হুই
উৱবহে। বোলে কোনে লিখা। মুৰাৰি কোচে বোলে আমিএ
লিখা। বোলে পুতখোৱা মদাহি কোচ, তই পূৰ্বতো বেদ
খোৱা ৰাক্ষস আছিলি, এতিয়াও ধৰ্ম লোপ কৰিছহি।
আমি একোটা অক্ষৰ অনেক অবণ, কাটি উলিয়াইছোঁ।
তই ক ফলা পঢ়িব নেজান বন্ধাৱলী চাৱ? বেচ দিলি
খাব পায়েই বুলি খজি দূৰ কৈলে। তেহে কতো ঠাই
নেপাই দামোদৰ ঠাইতে সোমালগৈ। গুৰু সোধাই পঠাইছে
বোলে সেৱকৰ, গুৰুজনৰ, আমাৰ, বন্ধনীয়ে হলে তেও
বাখিব পায়নে? কলত দামোদৰে বোলে, তাবাক ধৰ্মৰ
আচাৰ্য্য পাতিছে, এবিধও পাবে, সামৰিবিধও পাবে, আমি
ভেনে নেএবিধৰো সামৰ্ধ নাই। সোমালেহিও খেদিব নোৱাৰোঁ,
লবেও মোৰ আপুন ভকত বন্ধ। সেই ক্ৰমে কলেহি
নাবাৱণ জীৱবি আউতএ। তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত
দিছে। বোলে শতধৰ্ম ৰাজা অসম্ভৱ সৰ্বে অভকতৰ ধূলা
ললে পুৰোহিতৰ জন্ম লাগিল, কুৰ্মী, ৰায়স, বৰা, হয় জন্মে
ভৰিছে।

নামৰমেট
আৰ
দামোদৰমেট

পাচ দিনা আহি হুৰৰী ভকতে বৃষ্টি আনিদে তিনি-
চাৰি। আঁত বোলে বহাগুৰু গুৰু সোৱালে আনিবা

শুটি ১. শুক ভনি বোলে গোপাল, কি, বুইয়া ? আতা পৰ
মাতিছে—

হহুমন্তে বোলে বই নুৰ্য্য সম নিতে দাইবো।

গোসাইক জিনিয়া গৈ অন্ত গিৰি পাইবোঁ।

শুকজনে বোলে সি কথা সি জন্মতে গ'ল, অগ্ৰ কেউ
নয়তা বিত্তিচাৰ বাক্যৰ, মোৰ মহাপুৰুষ শুক জীৱকৰ দেউ
বাৰি বোৱা নাই, আগে তুমিএ নামিবা নে আমিএ নামিবা ?
বোলে বাপ, আমিএহে নামিব লাগে। বোলে নামা তেনো।
তেহে নামিল। পাচে কিছু আহি জীৱাম আত্মৰ স্নেহ হৈ
বোলে বাপ, গোপালটি থাকিল পানীতে। বোলে বাক,
নাওঁ বাধা, সোধাগৈ জীয়া নে মৰা। আতা উঠি গৈ নুখিলে
বোলে গোপাল, শুক যে এৰি গ'ল, মৰানে জীয়া ? তুমি
নমালেই মৰিমনে, জীয়া ! এই ক্ৰমে বৈ বৈ তিনিবাৰ
সোধালে। তিনিও বাৰত তাকেহে কলে। তেহে শুকজন
আছিল, পাও মেলি। আতা দেখে গ'ল হে এৰি। বোলে
মাৰদাসে ব'ঠাৰ পাতেহে বহিছে, সেইহে যদি গোপাল হম,
নালেকেই বাম। সেইতে ভনিপুৰীয়া গাওঁতে উঠি থাকিল।
তেহে আতা সদা সৰ্বদা খেদকৈ মোনে থাকে। আতৈ
সবে বোলে এনেই থকা সজ নহয়, শুকজনক মতি বুলি
সন্তোষ কৈলে হে সজ, বিতুটে সংসাৰ। তেহে ভাবে তেতিএ
চন্দ্ৰা টকাটল আতৈ সবেবে দণ্ডতে কাতৰ কৈ পৈলগৈ।
শুকজন সন্তোষ হৈ দায় এৰিলে। গৈ ন-বাৰি কৈ তিনিবাৰ
তিনিবুৰি কলা পুলি কলে সমনীয়া। একে দিনে একেবাৰে
থোক মেলি বুৰা হ'ল একে লগে। কাটি পকাই সজা
পাতিলে বকৈ শুকজনক শুক সবে মাতি বুলি নিলে মাতি
নিলে গাই-বাই খুৱন খুৱন কৈ। বহু অগ্নাব-বাই অগ্নবিল
সন্তোষ সবে। বহু অগ্নাব-বাই অগ্নবিল শুক শুকক-বহু

লচাকনীয়া
গোবিন্দ
বটৰা গোবিন্দ,
মোদাব গোবিন্দ

গৃহ আৰ
উদাসীন

দক্ষিণা সেৱা সম্ভাৰনৈক পঠালে। পূৰ্বৱৰ্ত্তে আহি নৈ আছে।
আৰু লচাকনীয়া গোবিন্দ, দুমুনি পৰ্বতৰ সমীপে থাকে।
তাবে পৰা আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুলি গুৰু-
জনৰ সঙ্গতে বহিল। গৃহৰ পত্নী পুত্ৰ, দাসী, দাস সবেও
যত্ন ধৰিলেহি। গুৰুজনক তুতি প্ৰাৰ্থনাকৈ আতৈক নিবলৈ
ধৈলে। গুৰু সিহঁতৰ কাতৰ ভাব দেখি বোলে যোৱা
গৃহলকে। বোলে বাপ, গৃহ অন্ধকূপ চাৰি অহা গ'ল নেবাওঁ
আৰু, এই তযু পাৰ্শ্বপদ্যতে বাখিবহে লাগে' পাণীক।
বোলে আমি পাঁচিছোঁ। যোৱাগৈ, সেৱকলৈ কৃষি কৰা যাই।
বোলে বাপ, গুৰু, গাহৰি, ভাৰ্যা। পুত্ৰহে পোষা হ'ব আৰু।
বোলে গৃহস্থৰ ভাণ্ডাৰত অনেক এন্দুৰ শলিয়া, নিগনি
আদি খায়। তালৈ কোনে আৰ্জ্জি? খাবলৈহে আৰ্জ্জি, সি
মাজতে খায়। তুমি গুৰুতকলৈ আৰ্জ্জি গৈ। সিহঁত জানিৱা
ভেনে হ'ল খাব; একা দাসী দাস সৱক সেৱক কৰি দিব।
আপুন প্ৰাণকো কৃষ্ণ পাৱতে অৰ্পিব। এই ক্ৰমে সৰাৰে একে
মন হৈ হৰিক চিন্তিলে সিহঁতে সমান ভকত হ'ল পোহ পালন
কৰি এবিলে, দোৰ পাই, মাৰ কিল; বাক্যো বুলিব নপায়।
এই খানিহে হে হ'ব লাগে। "হোক বা গৃহস্থ, হোক বা উদাস
ছুইহানো হ'ব নিচই। যোগী আৰ্জ্জি তিনি ভাগ কৰিবা, টান,
মাহ, সবহ, গুৰ, কহু, কোমৰা, কপাহ, যি পোৱা এভাগ
ভাৰ্যা পুত্ৰৰ। এখানি মাও ভৰি বৎসৰি ভাতৰ গুৰু কীৰ্ত্তনত
আহিবা। নৈ সেই ক্ৰমে আৰ্জ্জি লৈ মাৰ চাৰেক আহিল।
জেহে নৈ গৃহ অন্ধকূপত যত পৰি পাহৰি অবেক মাচ পত,
মাৰিব ধৈলে। পশুত খাপৰ হা'নি বোলে গুৰুজনৰ আৰ্জ্জত
হে মাৰোঁ, মাচত পতা মাৰি বেজেন গুৰুজনে বাবে। হিন্দা
বৰ্ণত গুৰুজনে গুনি কসন্তোৰ পাই বোলে, বই কাহাৰি
মাৰিব নিহেঁতাক? এবাৰ মাও কলানে নৈ, হিন্দা কিলে,

বস্ত্ৰ ভুলিবলৈ নগ'ল। উঠি গল। গুৰুজনে গিঠি দি বহিল।
বোলে অনাচাৰ কৰ তই, অপৰাধ পাঠ মই? শুচ, তোৰ
মোৰ দেখা দেখি নাই। তই আহ কিয়? শিষ্য বুলি
কহ কিয়? যদি আমাক গুৰু বোল, বাজাৰ দোহাই,
এবা। বোলে তোমাক গুৰু এৰি যদি আনক গুৰু বোলো
বাজাৰ দোহাই, তোমাহে মোৰ গুৰু। এনেকৈ তিনি
বাৰ ছও জনে বোলা বুলি কৈলে। তেহে গুৰু, মহন্ত,
গৰ্মলি, গৰ্জি সমুখহৈ বোলে, জান যে এনে অনাচাৰ কৰি
ক'ব কিয়? এই বুলি ঘোৰা মাতি দ্ৰুত বস্ত্ৰ তোলাইছে।

“মোহোৰ পৰম ঈশ্বৰৰ ছবাতাবোভক্ত হুহি নষ্ট, কিন্তু
সিটো ভক্ত কৃতার্থ আতি হোৱয়।” বোলে মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰ-
দেৱৰ গুৰু মত ধৰ্মত কুটা গুচাই গুৰু সদাচাৰে প্ৰবৰ্ত্তি
হিংসা-বৃদ্ধি এৰি নাম ল গৈ।

আক লচাকনীয়া গোবিন্দ আঠে চাইছাবলৈ গৈছিল।
ধনমেৰিয়া মুখতে বৈ ভাত খাইছিল কাঁহী, কলহ, লোটাটো
দেখি তিনিফুৰি খাটে বেৰি ধৰি হানি মাৰিব খোজে।
বোলে নেমাৰিহি সকলো পাবি। ভাত কেটা খাওঁপা।
খাই সুবুজি দিলে। দি অনেক শাস্ত্ৰৰ সাধীবে কৰ ধৈলে—
ভহতে গো, ব্ৰাহ্মণ, ভক্ত, বৈষ্ণৱক মাৰি যি আন, সব জীয়ে
কেনেকৈ? আৰ দোষ লব কোনে? নৰ্ক স্বৰ্গ দুখ সুখ
কলে। সেইতে মন সোমাল। জীৱৰ নিকাৰ হবি বিদুৰৰ
তুমি তেওঁকে গুৰু মানি শৰণ ললে তিনিও ফুৰি খাটে।
সেইতে দৰ্ভাৰ সত্ৰ কৈ ব'ল খটবা গোবিন্দ।

দৰ্ভাৰ
খটবা

আক একদিনা বামচৰ ঠাকুৰ শুভকৰ মৰল গৃহে গৈছিল।
তান্দি, প্ৰাৰী, সেৱকীয়া ভক্ত, ঠাকুৰত পাট ফুৰি পঢ়বা
এজুৰ দি পৰমাৰ্থ সুধিলে। পৰম বহুত গুৰু তৰা
আছিল। পাছতে গোপাল আতা পাই বহিছে। বহলে

বোলে জ্ঞানী ঠাকুৰে এই কথা খানি অজুগ্ৰহ-কৈ গৈছে।
ইহু, নহয়? আতা শুনি মনে ভাবি বোলে এনে পৰম ভু
পাই হুই হুই কৈ মোতে কৈছে। এই ক্ৰমে আনভো
নকৰ? ভাণ্ড ভাজিবহে। এই গুণি বোলে—জানিছা
মবল, বামচন্দ্ৰ গোটেই বলিয়া, যেনে তেনে নলবা, পূৰ্বব
কথাইহে কথা, ই কথা নহয়। আহি পাই গুৰুজনক সেৱা
কৈলেহি। বোলে গোপাল দহো বেলা হ'ল। বোলে
বাপ, বামচন্দ্ৰে শিমলু নৌকাত নাহব কহিব শাল মাৰি
আছিল যেন তেন কৈ সোলোকাই মদাব কৰ শাল মাৰি
আহিছো। তেহে গুৰুজনে ককৰা দিছে—

ভাণ্ড পৰশি লৱনু সবা,

শিৰ্য-পৰশি জ্ঞান কৰা,

প্ৰমাণ নকৰি যিটো হঠাতে কহয়,

গুৰু-জোহ বিশ্বহত্যা তাহাতে লাগয়।”

পাত্ৰ চাইহে দান, ই বামচন্দ্ৰে মোক পাট পচৰা পাএ বেচি আহে।

আক ঘটৰা গোবিন্দ আঠে দুটো দুঃসঙ্গৰ সঙ্গত পৰি
শিক্ষা, জ্ঞান, গুৰুজনক পাসবিলে। খাটে সৈতে জাল দি
পশু দেখি খাপৰে হানি মাৰি ফুৰে। একদিনা সন্ধ্যা
কুহিলাবণিত জাল দি বৰা খেদিছে, ক'লা গৰু আছিল
পৈল গৈ। পশু বুলি খাপৰ হানি মাইলে। গুৰুজনে শুনি
বৰ্জনি কৈলে। খাটে সৈতে গোবিন্দ গৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে
দণ্ড দিবলৈ, গুৰু নেবাখি, নচালে। উপায় নপাই সবাত্তে
ধৈলে। এদিন নাম অৱসানে সবেও গোবিন্দৰ হৈ
প্ৰাৰ্থনা কৈ মাতিলে, দণ্ড লৈ ৰাখিবলৈ। বোলে বাপ,
আৰি যেনে দাস শিৰ্য, গোবিন্দো ভেনে, ৰাখিলে সৰু।
গুৰুজনে বোলে, কিয় বোলা? ঈশ্বৰক সেৱা তুমি আৰি
নহে শিৰ্য, মোৰ সৰী, জোৱাৰ বাৰ চৰণ হৈ শিষ্ট।

গোবিন্দ একো উপায় দেখাই নলৈ। শুকজন চলিলত বাম-চৰণ গোসানীত পৈলগৈ চাৰি টকা লৈ। ভেহে গোসানী, বামচৰণ ঠাকুৰে ধৈলৈ চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰদেউক। বোলে এ চাৰি হাতে মাৰি গৈছে, মই হুহাতে কেনেকৈ তুলিম ?

আক একদিনা মহুশ্যৰ ৰূপ ধৰি নাৰদ যায় বামুনা কাললৈ। বাটত প্ৰশংসা কৈ গৈছে শঙ্কৰ মাধৱ তুমি কৈ লৈছৰ হোৱা পূৰ্ণব্ৰহ্ম। আক ই ৰাজ্যৰে বুঢ়া ভকত ৰবাই শুক ভিক্ষা লৈ গৈ পুলি ধানে বাট যাবলৈ হাক দিলে। তেও গলত ভকতৰ দেখি খিৰামবলৰ হুই ভাড় মুকুন্দ মাধৱে ধৰি গলে দলি মাৰি দি পকাই ফুৰালে। পুৰি আঠৰ ছাল গৈ শুকজনক দেখালে কান্দি কান্দি। দেখি খেদকৈ ঘোৰা মাতিলে,

হৰিব পৰম প্ৰিয়তম নাই

নিজ ভকতত পৰে।

হেন ভকতক যিজনে নিন্দয়

হৰিকেসে নিন্দা কৰে ॥

বোলে তোমাক কৰা নাই, আমাকহে দুখ দিছে। যি ৰাজ্যত ভকতক ঘেৰ কৰে তাত ববলৈ নহয় সজ। তেনেতে আহিল মহা বচু ৰাজা। কথা শুনাইছে সত্ৰে পূজা কৰক বুলি। ছও কথা লাগি শুকজন কষ্ট পাই যৌনে দুখ মনে আছে। সেই নিশা স্বপ্নত দেখে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ সুৰ্ণবি জখলা মানিকে হিৰা খচিত বৈকুণ্ঠতে দি নামি আহিল। কষ্ট দিলে, ডাঙে বহি অনেক পৰমাৰ্থ দুখ দুখ কথা হৈ আবাস সম্বোধন কৈ যায়। শুকজনো গৈছে পাচতে উঠি। যোজনতে চাই বোলে ৰবা পো কিয় আহিলা ? বোলে এ বাপ, হুই বামুণৰ নিশা বাদে নুচকৰ নিমিত্তে প্ৰাণ কৰ্ম্মছে, লৈ যক।

বোলে এ ৰবা পো, জনাই চোৱাটো জীৱৰ কৰ্ম্ম

নাৰ মাহ কমোৱাদি কৰাইছে, তোমাত হস্তে আমাৰ ভাগ
জীৱ অত উঠিব লাগিছে, তোমাত পৃথিৱীৰ কলতক ভক্তিৰূপ,
অনেক শাখা ডাল পত্ৰ বাঢ়িব। সেই সবেও ভক্তি যোগ
জ্ঞানকৈ অনেক তাৰিব। এতেকে বঢ়া পো, তোমাত পৃথিৱীত
থকা যাক বৰ্ষাচাৰেক। বোলে বাপ, ব্ৰহ্মাণ্ডৰ জীৱৰ গুৰুতৰ
গুৰুভাৱ দি তোমাত গা সাৰিল, ভৰত শ্ৰেষ্ঠা নেপাওঁ, সহিব
নপাৰোঁ। একোৰূপে একলে। বোলে মই এজন পুৰুষ পঠাম
গৈ ভাৱ ধৰা, পাতঙ্গ হব; তোমাত থকা যক। তেহে অভয়
পদত মাথা দি সেৱাকৈ গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি আহিল নামি।
তেহে চেতন লভি গুৰুজনৰ গুণ বৰ্ণাই ব্যাকুল বিহ্বল হৈ
প্ৰেমত মজি কান্দি ঘোষা পটল কৰি গাই দুখ নিবেদন
কৰিছে।—

এ হৰি হৰি হৰি হৰি

হৰি হৰি হৰি কি কাম কৰিলোঁ। আমি।

তোমাক নভজি সাধু সঙ্গ লৈ তৈলোঁ। কিনো অধোগামী”
—এই ৰূপে গাই কাতৰকৈ কান্দোভেই নিশা পুত্ৰালগৈ।
প্ৰাতঃ ঠাকুৰ আতা পাই অভয় পদত সেৱাকৈ বহিল। সেই
বেলা গীত কৰি গাইছে—

নাৰায়ণ মাৰ্গো চৰণে ডেবা

ই তিনি ভুবনে তুমহি ঠাকুৰ

নাহি জানন্ত মতি মেধা।”

বোলে সখি, আজি এক স্বপ্ন দেখিলোঁ। কলিতা দিব।
বোলে বাপ বাপ উঠিব, দিব পাৰোঁ। বোলে তোমালৈ যে উঠিব
কলে স্বপ্ন, বোলে বাপ, তোমাত গুৰুবাক্য এৰা পল। তেহে
গুৰুজনৰ বাৰেই নাই, জলজ বেন অগ্নি উঠে। আতাব বাক্য
বাখি বাগকৈ মোলে অ’ উঠিব ন-টা কথা। ভালোহে বলিয়ে
বোলে মই হৈ কলিতা, তুমি হৈ উজ্জ্বলাই কথা আনন্ত বোখা

আপোনাৰ ভবি আৰু কৰি পৰকেলে বোলে মোৰা” গাঁৱ
দোৰ কোনে দেখে পা। ভোৰ নল ধৰাই লৰা নধৰে, আৰু
জোকোবা ভাত খাই ঘূমাই গুৰু বাক্য ৰাখিছ? আমি গুৰু
বাক্য ধৰি গীত, ঘোৰা পদ, নাট, ভটিমা ভক্কে সৈতে নাম
ধৰ্ম, মোৰ নিশা নিজা নাহে, গুৰু বাক্যত কেনেকৈ বন্ধা-
পাওঁ, বয়, বুলি, তেওঁ মএহে এবিলে? আতা বোলে মই
আগেই কওঁ বাগ উঠিব বুলি। তেহে শাস্ত হৈ ব্ৰেই বেনা
ঘোৰা মাতিছে—

মই অজ্ঞানীৰ যতক অজ্ঞান হৰি হৰি হৰিএ
ইটো মোৰ ঘোৰ দোষ পৰিহৰাএ।

বোলে সখি, আমিহে কোনখানি গুৰু বাক্য এবিলে? কেৱলবৰ
সৰমে চট্টাৰ
বোলে তোজা যি কেৱল ধৰ্মক ধৰিছা, গাইছা, আৰু মোলক
কোনে জানি ধৰিব? তাতে আতা ছটা দৃষ্টান্ত দিছে, বোলে
এক সদাগৰে বণিকৈ গৈ এক লাখ টকাৰ জাতিহিং
আনিলে। তাৰ বাতিতে ছই ভিন টাকা যায়, মোল দেখি
ধৰেঁতা নিওঁতা নাই, আছে পৰালি পৰি। তেহে এক বুদ্ধি-
মন্ত গজ্ঞে খটুৱা ধৰাই বুদ্ধি দিলে হস্তীৰ কুন্ত থলে মাৰিবলৈ।
সেই কপে থলেগৈ ‘সেই নিশ্চই হস্তীক মাৰি খাই তেনেই
হিংস্ৰ হ’ল। নিশাই সদাগৰে আনি বিকিব ধৈলে, ছৰী,
তিৰী, বাবীএও মহা পাঁচবা দি নি পচলা খায়। যুলে ছনা
লাভে তিনি গুণ হ’ল, পালে। এতিয়াও তোজা যি জাতি
হিং ধৰা নৈছে গুৰু সৰু কেৱল ধৰ্মক আৰু মোল জানিব, দিব,
ধৰিব, কোনে? এতেকে বাজে হাতী হিংকৈ বৰষৰ গায়ন
বায়ন, নটুৱা, বাজা, মহোৎসৱ, ভাৱনা, ~~এই~~ কৈলেনেহে
তাকে চাই দেখি আহি নৈছে পৰমার্থত লাগে কীৰ। এইকপে
খাঙিলে দাবোদৰে বেশ চলাই নি গুৰু ~~খাঙিলে~~ মোপেই
হক্টনৈ। বোলে সখি মোক পূৰ্বে গুৰু ~~খাঙিলে~~ কৈ নৈছে

ই কাৰলৈ বৰবৰ, বৰমেল, নায়কী এইভাৱ। বোলে “হৰি ভকতিৰ পাতিলন্ত হাট শব্দৰে জগত জুৰি। বাম নাম বন্ধ, বেসায়া জগতে, চলয় বৈকুণ্ঠ পুৰী ॥” পূৰ্বেই শুকজনে মোৰ হাট দোকান পাতি গৈছে তোমাক অধিষ্ঠাতাকৈ। তাতে তোমা হাট খোৱা পাতি বঢ়াবহে পায়। ভাগিলে বজা ধন, জীৱ কিহেবে শোধাবাগৈ? এতেকে এইখানি আমি দাসে গাত লৈছোঁ, শুক যশ, ধৰ্ম বাৰক, গৃহস্থত প্ৰাৰ্থনা কৰিম-ইঁক। বোলে এ সখি, সহায়, সাৰথি নাই, মইনো একলে কি কৰিম? বোলে বাপ, আপুনাৰ আজ্ঞাহে লাগে ভৃত্যক, সাতদৰিয়া মই জবকা তুণ স্বৰূপ, আপুনি বাৰও অগ্নি বহি ঠাইতে দাহ কৰা যক চিন্তা কি? আনন্দ মুখকৈ গ’ল আতা সেৱাকৈ। তেহে পূজাৰ খেদা টকনা টান হ’লহি বিচাৰ, ভকতো নাম গাব নপাৰি গাঞি গিৰিএ গ’ল দিশা দিশি। শুকজনে বোলে ভকতকো ঘেৰ কৰে নামেই। এই উপজৱত কোন থাকে আত, গুৱাকচালকে যাওঁ, চিৰাম কি বোলানো? বোলে বাপ, সজ তেনো, ভাবকে বাক্য। আতা বাচ্চি উলিয়াইছে। তেনেতে বুঢ়া আতা পাই সেৱা কৈলেহি, বোলে গোপাল আবোলাই হে দাৰ লাগিলহঁতে, বাক হ’ল, পালাহি। বোলে বাপ কলৈ? বোলে আত যে বৰ দুৱাৰি গুৱাকচা বাৰচৰ ভালকে দাৰ খুইছে। বোলে বাপ বোৱা যক। বহু গুৱা ভোজন কৰিবলৈ পাব, পশু মাংস ভোজন কৰিবলৈ পাব, এ ভকতৰহে জবত লাউখোলা ঘেন মূৰ, টেকেলি ঘেন পেট হব। এনেকৈ বুলিএ ভাবখানি লৈ উঠি গ’ল। জীৱাম আতা বোলে বাপ, ভাব নিজে, বোলে লোটা, বাঢ়ি উঠ, আজত পাতি সকলো নাছিল? বোলে আছিল, গ’ল। বোলে তেনেহলে আমিহে কিহেবে দাৰ? বলা-ভলকে বাঢ়হক। মৈ দেখে বাটৰ জামতা নাওখানি হেহুকি থৈ গৈছে। পাএ

ন গৃহ এটি আছিল, আঠাৰ জনে হাতে হাতে খৰি বেবিলে, তিনি পুলিকৈ, চাউল সিজোৱা, খৰণ কৰা, বহা, নামগোৱা। কবি এওঁইছে, গুৰুজন গৈ সোমাইছেও। সন্ধ্যা হ'ল, গুণ, শীত গাই প্ৰসন্ন কৈলে। আঠাবেও জনে পদ গাইছে, লক্ষণে ওজা শিশু লীলাৰ। গুৰুজনে লোটক টুকি মৌন হৈ নমাতি আছিল। আমাৰ কিলবে বৈশ্ব কৈলে। এই বুলি ওজাক মাতিলে। কীৰ্ত্তন থৈ আতা সমে পৰি সেৱা কৈলে। গুৰুজনে বোলে আজি যেন প্ৰবাসলৈ আহা নাই হে, সুন্দৰীতেহে আছোঁ। বোলে আমাক যেনেকৈ সন্তোষ কৰাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি-বন্তবে সন্তোষ লভিবা। এই বুলি আশীৰ্বাদ কৈলে। প্ৰসাদ আতা বাটি দিলে। গুৰুজনে বোলে গোপাল, প্ৰসাদ আমাৰ দহোঁ নিদিলা? বোলে বাপ ভোজাক আমি কি সাহেবে দিম, কাহানি দিছোঁ? বোলে লৈ আহ। বোলে নাই আক, দিলে। বাপ। বোলে ডুকলিটি লৈ আহ। দিলে। তাকে ঢকিয়াই জোকাৰি চাইটিমান ভোজন কৈলে। তাতে এক পক্ষে বহি একদিনা গুৰুজনে বোলে গোপাল, নাম গাবলৈ বৰ ঠেক পাওঁ। এ কেবি হৰিমন্দিৰ কবিল লাগিল, কিবা বৰই পাবেঁ, দেখোঁ ঠাই নাই। বোলে বাপ, উদঙ্গ আক নাই পাবলৈ। আমাবে পেহা পেহী হয়, বাম লাকৱা বুঢ়া বুঢ়ী, বজা বাণী বৰ বাবীধান, দিএনিকি আপুনি খৰি চাব। তেহে বুঢ়াক বতাই আনি বোলে বুঢ়া, তোৰ বাবী এচুক দিব পাব, হৰি-গৃহ কৰোঁ? বুঢ়া বোলে বাপ, অপূৰ্ণ হুটি প্ৰাপ্তি, তাকেহে কীছোঁ, খৰি-কাঠডাল বিকি, দিলে আক জীৱন উপায় নাই আন। তেহে গুৰুজনে শীত কবি মাতি শুভালে বিবকত লগাই—

বুঢ়া ভাই হৰি পূৰণ পাই নাজ।

কোন দিন চলি শৰীৰ পৰয়,

এভো বাট চাই—আছা।

বোলে ভোম্বাৰ চাউল হব, মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেউৰ প্ৰসাদত জীৱ পাৰিবা। আত শত সহস্ৰ নাম হব নিতে, জীৱৰো কুশল হব, চাউল কানি যি হবই। চিন্তা কৰা কিহলৈ? বুঢ়াই বোলে বাপ, দিছে। আক। বোলে দিছাহে হয়, তুমি আছা অভজনে, হৰি বিমুখৰ তুমিও হৰিমন্দিৰ কৰিব নপায়। বোলে বাপ, কাইলৈ লমহি। ব্যৱথা কৈ পঠালে গুৰুজনে। সেই ক্ৰমে উপাসে ব্ৰতে থাকি পাছ দিনা মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুঢ়া আতা গ'ল ঘৈয়াখান লৈ গাচ নিৰ্জন। সকলোৰত দোকোচাবে কোৰ মাৰি বৰ গছ কাটি পেলাই দিএ। সি সৈ সকলোৰ দলি নিএ গিব গিব কৰে। বুঢ়ীএ এটাই পাৰিব ধৰে। গুৰুজনে বোলে জীৱ পাৰিবা থাকা। গুৰুজনে বোলে খুটা চ'তি মাৰলি ডাঙ্গ বাখিলে, গুৰু জোখা দিলে। জোবাটক এটাই হল, এটা চ'তিহে নহ'ল। বিচাৰ কৈ আনিলে এক গৃহস্থৰ বাবী খুজি কাটি চাচি আনি জুখি চায়, এহাত কম হ'ল। কলেহি গুৰুজনত বোলে বাপ, বহু ক্ৰমকৈ চ'তিটো কাটি চাবি অমা হ'ল পুৰুষাৰ্থ কৈ এহাতৰ কম হ'ল। বোলে সৰুকৈ জুখি চাব লাগে। বোলে বাপ, জোখা হৈছে, কত ওলাৰ আক তাত? বোলে জীৱাম চাওঁগৈ আহাচো। গুৰুজন গৈ পদ পঙ্কজে পৰলি বোলে জোখা চো চাওঁ। জুখি চাই দেখে এহাত বঢ়াহে হ'ল। দেখি সকলো আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বাম হৰি স্তুতিৰ ধৈলে। জীৱাম আতা বোলে দুহাত কাঠ বঢ়াইছে, আত কি আশ্চৰ্য্য বামা ইক, মাক নাম জৰিএ দুখুবিলে ব্ৰজৰ ৰাতিবলৈ সিহে আশ্চৰ্য্য। দখিণতে পৰ্বতীয়া কুকাই আটক অনালে! তেওঁৰে বোটা বাম কাবিকৰ, নিতীকণ আটকও মাট্টে, তিনিও নৃত্য—

লাগিল। বিভিন্ন আৰ্ঠিক বোলে এই বঢ়া চ'তি হাত
কাটি এখানি পীৰা কৰি দিয়া চাউল সিজাবলৈ। ঘিলাধুৰীয়া
কৈ কাটি চাচি দিলেনি। চাই গুৰু জনে বোলে সজ হোৱা
নাই আৰু চাচা গৈ। অৱমান হাত দি ফুৰাই দিলেনি।
বোলে আৰু কিছু চাচা। বোলে বাপ, আমি চাচ্ছিলৈ নাই
আৰু। আনি জাওঁ ফুৰাই দিলেনি। বোলে বিভীষণ, এতিয়া
এবা। আগৰ বাবেই হ'ল, তেওঁ যে তিনিবাৰ চচালে।
এ বোলে। ভক্তি বস্তু যি সবে কৰ মন বুদ্ধি লখি তিনিবাৰ পঢ়ি
লিখিহে কৰ? এক আৰ্হি কৈছে। বোলে আদি নিবন্ধনে
মহামায়া প্ৰকৃতিক বাজ কৈ, অগুজ, শ্বেদজ, উদভিজ, জ্বাৰুজ,
উবণ, বুৰণ, গজন, ভ্ৰমণ, চাৰি মুঠি জীৱ হাতে দিলে। মান্নাত
স্বৰি আয়াযাত কৰিছে। পূৰ্ণ পুৰুষৰ হস্তে যি সৰ অংশ-
জীৱ আহিছে, হৰি ভক্তি, হৰি-গুণ গাইছে, তাৰে চাৰিবিধ
উবণি, জিবণি, চুপনি, মাখি। উবণি বিধে ভক্তি ধৰিবও
এবিধও, মহা প্ৰলয়কে সীমাকৈ উৰি ফুৰিব মৰ্ত্যবাস হুখ
ভুঞ্জি। জিবণি বিধে একা কিছু কথা লভি আত্মা নিছই নাই,
এবে, পুনৰ এজনত সোধে, তাতে কিছু বুজি চাই এৰি উৰি
আকৌ এজন ভক্তি চাই গৈ। এই ৰূপে ফুৰে। চুপনি
বিধে একা গুৰু মুখে গুপ্ত বহুত একলা বুজি-পৰি তাতে চুপি
চিন্তি ভাবি গাই অৰি পবন্দ বৈকুণ্ঠে যায়। মাখি বিধে
একা উৰি ফুৰে নিন্দা বান, ঈৰষা, অসূয়া, পৈশুণ্ড, টোটক
এই ক্ৰমে। এতেকে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰুৰ শুদ্ধ মত ধৰ্ম
পৰীখি কৰ। সেই আৰ্হিৰ পৰাহে এতিয়াও আছে। বৰ-
পেটাৰ মঠত আসন, খুটা, চতি সকলো হ'ল। হেৰেবদলে
বাৰ্ডা দিলে খৰি, মাটি, বাজপতা, বালিচাৰা, আনিবলৈ।
খবাই, হৰি ফুৰাই, মাৰ তিনিও আঁঠৈ আনিিলে। মনপূৰ
ভাৰাবিক বোলে সৰুকৈ বসে, কাকো বিদিনি। হৰিভজ

ঠাকুৰে ভাবে এখুটুৰি নিলে। মনপূৰ্বে হাক দিলে, নগনি
 গুৰুজনত কলৈগৈ বোলে বাপ, ঠাকুৰে খৰি মাটি নিলে
 আপুনাৰ কথা কৈ। হাক দিলো, তেওঁ নিলে মই কবিম
 কি ? বোলে মাটি দি তাকে কৈছেহি ? বোলে বাপ, কাটি
 লব পাৰোনে ? বুইলেও লাগিব বোলে যা, ঠাকুৰে মাটি একেবা
 নিলে, তাকে কৈছেহি মোত। অ হৰিচন্দ্ৰ, পুৰোহিতমে একাললৈ
 বিলন দিব হুৱাবে হবলা আমাক ? তেহে ভূ পাই গুচি আহিল।
 তেহে সকলো হল ; বাঁহ নাই। উত্তৰে বজালি পৰজনাতে
 গুৰুজনৰ মমায়েক হয় সমজীয়া হয়, ভক্তে সমে নাৱেৰে
 গুৰুজন ভালকে গল বাই লৈ। পাই উঠি বহিল গৈ।
 বুঢ়াই সেৱাকৈ স্মিলেহি বোলে, এটি হৰি মন্দিৰ কাৰব
 খুইছে, আমাৰ ফালে বাঁহ নাই, বাঁহ কিছু দিয়া, তাতে
 আহিছে। বোলে বাক কিছু নিয়ক। বুঢ়া আতাক
 টিপাই দিলে বোলে তয়ালহে এৰিবা, পৈনতখানি কাটি
 একেবাৰে উলিয়াবা। আতা আতৈসবক লৈ গল। মোমাই
 বুঢ়া খানি এটিও নেবিলে। বুঢ়া বুঢ়ীএ দেখি আটাহ
 পাৰিব ধৈলে। সেইখিভে গুৰুজনে ঘোৰা মাতিছে-

শিশুৰ বিষয়-আশা আগ...

বালকে কবোক বহু মান,

যুৱাৰে সেবোক পাৰে মান,

ভোগ কৰিবাক নপাবক, তথাপিভো আশা

নচাবক হৰি হৰি—

“দশন-বিহীন কুৰ্তা যেন” এই ভিনটো ঘোৰা মাতি
 খেদকৈ বোলে দেহা পৰে কাহানি, বাঁহলৈ কান্দা ? ই কটাব
 কন্দ, গোৰে মাটি দিবা। দুই বৰ্ষে পূৰ্ণবত হব। বোলে
 খোপাল। জেন খানি ভিতৰে হুমাই দিয়া। বি বাঁহ
 উলিয়াই কান্দা। বুঢ়ী লুইতে গৈএ ককতলৈ গুৰি

কবাই খুন্দিব দিছিল। বাঁহ কাটিলত বুঢ়ীএ ছকঠিমানৰ
 দিলে খুন্দি, তাকে লৈ উঠিলহি, গুৰু তৰুত নাও ভুবে
 বোলে বাপুসৰ, গুৰা ভোজন কৰা হৈক। বোলে সেইকেটা
 কাৰ নাকত দিম, কোনে খাব, কোনে চাব? বোলে ছটি
 চাইটিকৈ পানী সৈতে খোৱাইক। সবেও পৰি বুৰ দি গামচা
 পাতিলে, গুৰুজনে দিব ধৈলে, খাইছে। বোলে কাক লাগে?
 বোলে বাপ, সবাকে জুৰিলে তত উকালহে হব আক। জুৰ
 মেলি আহি বৰপেটা পাই তুলিলে। ফালি কৰা কাৰি কৰি
 গোবালে, তুলিলে, খুই শুকাই বজাটক বোলালে। খুটা
 পুতি চতি খুৱাইছে। এটা চতি ঠহ ধৰি নোলাইও
 নোসোমাও। গুৰু বোলে যত্নমণি, কি কৰিব পাৰা?
 বোলে ভাল আপনাৰ প্ৰসাদে চাওঁ। চান্ধে উঠি গৈ কাপ
 পাতি ধৈলে। দান্ধি পৰ্বতীয়া কুকাই আঁঠেএ কবতে বেগি
 কাটি খুৱালে। গুৰু বোলে বিষ্ণুৰ বেটা। ভীমৰ সদৃশ বলে
 নেপা। বোলে বেল কিছু লাগিব। বুৰাএ ভাগৈ চকীয়া
 মাজিব বাৰীৰ পাৰি এপাচি পকা বেল মূৰতকৈ আনি বোলে,
 কোনে ফল লয়। গুৰুজনে বোলে হায় লৈবেক। মূৰতে
 এটি এটিকৈ দি আছিল। গুৰু হাতে লৈ ধৈ নিছিল। বোলে
 গোপাল, তোমাক দহোঁ আমি পচা নাই? বোলে বাপ,
 কৃত্যাক কিয় পাচিব লাগে? কাক লাগি নো কোৱা পৈছে।
 বোলে গোপাল, দাব বত নিচই পৰি মানিব, মনৰ মনক
 বুজি নপচাকৈ বি কৃত্য সেৱা বন কৰিব সেই জন উত্তম।
 পচাত বি কৰে মৰাম, পচাত বি নকৰে প্ৰাকৃত মোকৰ কলো
 সেই ভাবভাৱো পায় নৈ। এ কেল আমি বেনেকৈ আনাক
 সন্তোষ দিহা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বন্ধবে সন্তোষ লভিব।
 কেহে কৰা পাৰি পৰিৱাই সিঙলী পাবিলে। বোলে পাৰ্বতী
 খুৱাই হ'ল। সূতিক চক আনি দাব বি কৰিবলৈ গৈছিল।

উত্তম, মৰাম
 হ'ল

আট ললতে গুৰুজনে ঘোষা কৰি মাতি তিমাটি মাৰ
মৰাইছে একেবাবে—

“গোপাল গোবিন্দ হৰি বাম বাম।

বামকৃষ্ণ বামকৃষ্ণ বাম বাম।”

“পৰম পুৰুষ শিৱ সনাতন।”

“অনন্ত অচ্যুত নিত্য নিৰঞ্জন।”

বল্লভ
গাম গৃহ নিৰ্ৰাণ

হ’ল। তাত কুস্তাকৰ জালা দিলে, বাঙ্গপতা, বালিচন্দ,
মোৰি এটালে। গোটে গৃহ বজত সুবৰ্ণৰ যেন হ’ল। বিচিত্র
ঘৰ হ’ল। বিভীষণ আতৈ, পৰ্বতীয়া কৃষ্ণাই আতৈ, দুই
কাৰিকৰে পাতদ্বাবত লতা ফুল কাটিছে। গুৰু দেখি বোলে
কি কাটিছাহক? বোলে বাপ, লতা কাটিছে। বোলে
বাক ভোমালোকেও লতা কাটা, আমিও লতা কাটি ঈশ্বৰৰ
গুণ বৰ্ণাওঁ। এই ঘোষা কৰিছে—হৰি হৰি হৰি হৰি হৰি
হৰি হৰি হৰি এ—”

লডাকটা
ঘোঁষা

তাৰা হুএ বোলে বাপ, আমি যি লতা কাটিলোঁ, কাইলৈ
ঘুনে খাব, ভোজা অৰিনাশী ব্ৰাহ্মৰ লতা গন্ধা গ’ল অনেক
জীৱ আতে ধৰিব, পৃথিবী, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য থকালকে জলি থাকিব।
তেহে জয় বিজয়, কাটিছে, দ্বাবপাল। দুটি ছৱা চাই বোলে
জয় হব লাগিল ইকাল, বিজয় বায়ে, নহল দামোদৰ
বলাই। গুৰুজনে চাই দেখে, হয়। গোপাল আতাক বোলে
তুমি দামোদৰলৈ আশা নকৰিবা, বুঢ়া আতাতো কলে চিৰ-
কাল নবহে। হুও অল্লতে গ’ল। জয় বিজয় আহিছিল।

তৰুণ
বন্দন

আক একদিনা গুৰুজন আগে উঠা পৰত বেলা হ’ল
আজি। আক আববা মধুআতৈত কটত পাও লাগিল বৈকুণ্ঠ
অট্টৈৰ। আববা দেখি অৱহেলাকৈ নকলে। পাচে তেওঁ
থাব শুৰ বোৱাবি খীয়াই গ’ল। এক দিনা গুৰুজনে দেখি
বোলে ভোঁৱাব কি হ’ল? বোলে বাপ, শুৰ থাব বোৱাকৈ,

বন্ধা অগ্নিএ পোৰা দি পোৰে। বোলে মন কৰাচো ভকত
কিবা অপৰাধ হৈছে বা ? বোলে বাপ, আৰু মধু আঠৈব
কটত ভৰি লাগিল, সেৱা কৰিবলৈ নহ'ল হয়। বোলে
সেয়েহে, যোৱা, পচৰা, কাপোৰ এখনি দি মাতাগৈ কাতৰ
কৈ। সেইদৰে দি মাতিলত তাপ পোৱনি গুচিল। তেহে
আক একদিনা বুঢ়া আভাৰ পত্নী আএ বলাইক আনিলে স্নান
কৰাই দৰা। গুৰু জনে কোষ জুৰি পিন্ধি শয়ন কৰিছে।
কচুপাত দি পাচিলে, কোষ জুৰি সোলোকাই পাততে থৈ
বাৰে মাটি একেৰি আনি পাৱতে ঘৰি পাতটি তলে পাতি
কমণ্ডলুবে জল এতুপি বাকি দি আনগৈ বা। আই নন্দলা
মুখে আছেগৈ। তেওঁ গৈ কোষ জুৰি সোলোকাই বাৰ মাটি
আনি ঘৰোতেই গুৰুজনে হাতে চাব দি ধৰি বোলে—“আলো
শুন গোৱালৰ জায়া, এনেয়ে গোপাল। হামাৰ গাএ ধূলা
দিলে তোমাৰ ছৱাল।” সেই বেলা গীত এই কৈলে। আএ
ত'ৰতে স্তুতি কৰিব ধৈলে, বোলে বাপ, আমি দাসী বান্ধীত
হে অপৰাধ। এবিলে তেহে। তেহে বন্ধাৱন গৃহ চাবলৈ
দেশৰ প্ৰজা ভাগি আহিব ধৈলে, নিতে কৰি উপাধি দ'ম
হয়, চাটু, লোক সব শৰণ লব ধৈলে। এশ ছকুৰি একেৰাৰে
আঠু পাৰেছি। সৰাৰে আগে আতা আঠু পাৰে। গুৰুজনে
আভাত গুৰুবাক্য মাতে, আতা সিহঁতত মাতে। সেই ক্ৰমে
হৈছে। গুৰুজনৰ লগৰ ছয়কুৰি ভকত ভাব অনা কান্
মাৰিবেই জাবে ভাত খাবলৈ ধৰি নি তবনিতো আগে অহা
সৰে আলহি পোহা গৃহে খায়, কীৰ্ত্তন হবে শোৱ, পাচৰ সব
সিধালৈ উপাসে ঠাই অভিয়ানে। এই কথা গুৰুজনে শুনি
বোলে গোপাল, তুমি এ অতিথ ভকতৰ পাপ পাত্ৰ ওচাই
দিবা, পাচৰ সৰে ভোজন কৰিবলৈ। বুঢ়া আতা গুৰু
বাক্যে মহাপুৰুষাৰ্থে কৰিছে কতো দিন। কেৰি ভকতে

অনুজ্ঞা কৰে। বোলে এইটো আক একো নাই, গোটে
মোল মোল চুৱা পেলাব যাৰে হয় তাৰে, বকবানি আগুতাৰ
হুপবলকে, খাব, শুব, নাম গুণ একো নাই আক, এবিলে।
এনেকৈ বুলিবৰ আতা শুনি কল থলুবাৰ এখানি কটকৈ
নাম গাইছে। আকো হ'ল আলহি ঘৰ বাট পহু বকবানি
চুৱা, ভকত গ্ৰামী সব আহি লগনে থাকে। একদিনা পৰম
চতুৰ্ভুজ আতৈ আহিল, চাউল চক দিলে' ঠাই নপাই কীৰ্তন
গৃহে শুই থাকিল। বিহানে গুৰুজন গৈ দেখে চক চাউল
শিথানে আছে। বোলে কালি ভোজন কিয় নকৈলাইক ?
বোলে খাবলৈ ঠাই নাপালে। অধিত ঘৰে গলু, চুৱা চক তক
তেনেই আছে। বোলে গোপালক কৰিব দিছিলে। দহৌ
এনেহে ললে। ভাগৱত লৈ দণ্ডৱৎ হৈ বোলে বাপ, ঠাকুৰ
জগন্নাথ গুৰুজনক বোলে তোমা সাখী হবা, ক্ৰিয়াকৈ বোলে
ভক্তত শৰণ। গুৰুজনে বোলে দেউ থাকিল, নাম থাকিল,
ভক্ততহে ললা দহৌ ? বোলে বাপ ই দায় অৰ্জুনক ধৰা
বক। “কৃষ্ণক পাইবাব জানা ভকতেসে পহু।

ইয়াক কহৱে গীতা ভাগৱত গ্ৰন্থ ॥”

আকো ললে নামত। বোলে ঈশ্বৰ মহো থাকিল, নামত বে
ললা আগকৈ ? বোলে এই দায় হনুমন্তক ধৰক। “হে হে ৰাম,
ভোমাতো অধিক নাম।” ঈশ্বৰত শেষতেহে ললে। তিনি শৰণহে
ললে। তেওঁ হৰি হৰ আতা ভাগৱত হুণনে। পৰিচৰ্যা
কৰিছিল তেও আতা হুণনে। মৰ্ম ধৰাতহে শুনিছে অজ্ঞাবে।

ভাটোকুটীয়া আতা

আক ভাটোকুটীয়া আতাৰ উপৰি বংশতে টোপাই
কাখৰ বৰ বুলিছিল। তানে পুত্ৰ বংশধৰ চিৰামখা, তানে
বেটা কিৰাম খা, তানে নন্দম হৰাম খা, তানে হুত গাফুৰ খা,
তানে গৰ্ভে শ্ৰীকলা কাখ তানে ললিত টোপু কাখ, তানে

চতুৰ্ভুজ, টেপুৰ বেটা আতা। বহুকাল প্ৰায় দেশ আহিল।
বাৰে তুঞাৰে জীয়াতি, পুৰতি জাতি ইবাজে পাচতে আহিল
উজাই। হাতীধৰা জগবত চোট আতাক হৰি জমাইক নি
ছেছিলে। ছমাহে বাখি পঠালত শুকজন খেদকৈ বৰগীত
শুধি বাতিএ ভটিয়ালত যি ব'ল শুনা পাই পাহত যাই বুলি
স্বৰ্গনাৰায়ণ বাজা সতাই কেমেবা চাউডাজৰ বৰা দি উজাই
নিয়াইছে। বুঢ়া আতা চাউল ভিক্ষা গ'ল। বালিহা প্ৰায়ব
কঠালকুটীয়া বামুণে চাউল লোন দি বুদ্ধি দিলে, উজান দেশ
কটকিনা, ছুখ পাবা, বৰ পাবা যদি পৰাখানি আমি শুক্ৰৰা
কৰিম। তেহে গৈ খবগবনি ভাও লৈ ব'ল তাতে। তাতে
মধুৰী আপী জগিছে। চত মহা মনতাল বিল মাৰিবলৈ
গৈছে। আএ পাচিলে বামুণৰ ভগা পল এটা লৈ গৈছে।
তাতে লজ্জবৰ বেটা পহুখা সি বজ্যৰে অহা কাথ। কথা
ওলাই চিনাচিনি হৈ বিলৰ -পাবে বহি ছুখ শুখৰ
কথাতে মাছ মৰা উঠিল। লোক ছজন বায়তে দেখি এটা
এটা সবে পেলাই গ'ল। নেবাওঁতে বোলে ভোমাব বেটালকে
আমাৰ আপীখানি দিছে। তেহে মিত্ৰ হৈ ধান কটাৰ ঠেক
পাই ছয়ো আলচি উত্তৰ পাব হৈ ভগা ঢেকীয়াৰ বাৰীতে
গৃহকৈ পহুখাবে বেটা জবাম আতৈলৈ মধুৰী আপীক বিবাহ
দিছে। আতাবো তাতে জন্ম হ'ল। পাচে দহ বাৰ বৰ,
তাতে হ'ল। পূৰ্ব বাজ্য বহুকালৈ দাব ধুইছে জী জমাই
ততে আইক লৈ। আক কতো মুখে কয় দবজ দবতাপে
বেচেকা দাবে কবিতা পাবেৰ তুকা পবতাপুৰীৰাকে প্ৰেতাপ
বান্ধ বোলে, কতো কয় বেহাৰ উত্তৰ পশ্চিমকৈ বুলি।

স্বৰ্গনাৰায়ণ
বামুণ হাজোৰ
জন নিৰ্ভয়

আক স্বৰ্গনাৰায়ণ বাজা চিৰাখা বিবাহ দা, পাহুৰ দা,
দলাই দা, চাৰি বকৰাক দিলে হাজোৰ দ'ল কবাকলৈ
কুলি বৰি তেব বৰ কবালে, হ'ল। চাৰিএ আলচি বোলে

প্ৰতিষ্ঠা কৰাবলৈ আমাকহে পাচিব পুহু। কৰাএ বাৰ্ত্ত, এই
বুলি কবালে। বাজা দগৰা ধৈলে। চাৰিও শুনি গৈ
বেচেকা দ্বাৰে ভোটপাৰে আছে। বুঢ়া আতা পুত্ৰ সমে
তাতে পাই জ্ঞাতি বংশ বৈছে। কতো কয় বড়ুকালকে
গৈছে। তাতে আঢ়ৈ বৰ্ষ বহি বুঢ়া আতা চলিছে, দশা
কাম হ'ল, কাজলৈ উপাধি বিচাৰি গৈ ভাগৰ লাগি
বালিকুচিৰ চতাই চৌধাৰী নাও শালে কঢ়িতে গুলে, পদ
ওলমি আছে, বদ পৈল গৈ শুক্ল সৰ্পে টেকুলাৰ মান কেট
তুলি ছাঁটেক আছে। হাবৈ বুঢ়ীএ দেখি চাপি গ'ল অন্তৰ্হিত
হত হ'ল। জগালে, সুধিলে। আতা কলে, বুৰী বোলে ভোত্ৰা
শুধা শক্তি নহয়। অবাহত কাম হব যোৱা যকগৈ। তেহে
কাজ ভোজ সভা হ'ল, গ'ল। তাতে চতুৰ্ভুজ আঠৈ খুৰাকে
ধৰি কেতাঈখাৰ বংশৰ সকল কথৰ হুহিতা আতালৈ বিহা

আতাৰ বিবাহ

কৰাইছে। চাৰিও বটি-আনিছো নেবো বোলে মোৰ কাওন
এবিলে, সিহঁতৰ কাওন দি যোৱা। আতা দি গৈ দধিৰ
সত্ৰতে আঠ দিন বৈ তবে পৰা পৰম কমাৰ ভকত গৈছিল
বিষ্ণু আতাৰ মাতৃৰ তিথিলৈ। তাৰে লগ ধৰি কাঠসিলৈ
গল। আতা সুধি পৰম ব্ৰহ্মাটেক বাখি লৈ আহিল শুকজনৰ
মাতৃৰ তিথিলৈ আহোঁতে টুপলীয়া হৰি আঠৈ জোলোলা
নিছে, আতাৰ নিছে। আলমৰা আঠৈএ গৈ পাই শুকজনত
ভেটাইহেনি, বোলে বাগ, আবাটি চতুৰ্ভুজ আঠৈৰ ভাতিজা
হয়, বলধৰ্ত্ত আপোনাৰ শুশীল মহিমা ডৰি লগাই আনিছে
এই চৰণতে বিকল্প বাবলৈ, বৰ গভীৰ লোকজন। তেহে
শুকজনে বোলে পেটুৱা, মোৰ বন্ধকে ভেটুৱা। বোলে বাগ,
লাটু-জাটুকে এ দিন কাল বক আপুনাৰ চৰণতে। পাচ দিনা
বহাপুকৰক শুক বোলাই খেব খবন, সহস্ৰ খবন, বাঙো
এতেকে কোণ চৰণ মান নিছে শুকজনে।

আক লক্ষীকান্ত আঁতৈ বোবা খাটতে আছিল। বধূৰাজ। সেই গ্রামখান দেউৰি কৈ হাজোলে দিলে। লক্ষীকান্ত আঁতৈএ সৈতে পাওঁ খানেই মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলেহি। বুলি উঠি গল হাজোৰ ওচৰলৈ। গৈ সবেও আলচকৈ বোলে আমি মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলোহক। সেৱা শুদ্ধৰা কৰিব লাগিল, দুৰ হলু হক যে। এই লঠৰিয়া অনন্ত আঁতৈ খাটনি মাতাচোঁ। মাতি আনিলে। বোলে আমি যে বন খাঁনি কৰিব দিছিলোঁ, কিয় নকৰা? বোলে বাপ, ভকতে অশ্লীলকৈ বোলে এইটোৰ নাম গুণ নাই একো, চুৱা পেলাব, বকৰাণি অঁতাৰ, খাব। তাতে এৰি নাম লৈছে। বাপ। তেহে গুৰুজনে বোলে চাৰি সন্ন্যাসীৰ পৰিচৰ্য্যাকৈ নাৰদঃমহা কবি হ'ল, কোননো অধমে দাস ভাব তেজি উচ্চ পদ প্রার্থয়। অ' আমি য'তে সন্তোষ ভকতৰ ত'তে অসন্তোষ' তুমি যোৱা কৰা গৈ। কৃষ্ণ অৱতাবে পূৰ্ণ আদি তিনিখান বৈকুণ্ঠ পৃথিবীলৈ নমাই অনেক লীলা কৈলে। গোকুল, মথুৰা, বৃন্দাবন মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু সেই তিনি থানকে আনি তিনি ৰাজ্যে খাপি কেৱল ধৰ্ম্ম প্রকাশ কৈলেহি। তুমি বোৱা কৰাগৈ। সেই বন আমি কৰিব লাগিল; বৃদ্ধ কাল বলে বুদ্ধিএ নপাৰোঁ। তুমি আমাৰ গা বদলে কৰাগৈ। তোমাৰ হৈ আমি নাম গাম। তেহে আতা অহোপুৰুষাৰ্থ কৈ কৰিব ধৈলে। সকলো অধিত ভক্তে সন্তোষ পাই যায়। তেহে গুৰুজনে দেখি পবন সন্তোষ হৈ বোলে এই মথুৰাপুৰ শুদ্ধ কৰিহা, তোমাৰ নাম মথুৰা দাস দিহেঁ। আমাক যেনেকৈ কৃত্য সেৱা কৰি সন্তোষ কৰিহা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বন্তবে সন্তোষ লভিহা, তোমাৰ বশে ভগৱত জুৰিব।

দাস্যভাব
উভয়

কেশৱ ধৰ্ম্ম

বধূৰাজ

আক কৰ্পূৰ নামে ভেঁও ভাগৱত কৰ, ১১১১ কৰ, বলা
চন্দনৰ অৰ্চনাত কোঁট লৱ, ১১১১ ভাগৱত তুমিৰলৈ সৰ্বো

কৰ্ত্তা
অৰ্চনা

পায়। একদিনা সন্ধ্যা, বোলে গুৰু ভাগৱতত অমল শবণ আছে নাই, আমাক গুৰুজনে স্বপ্নত সন্ধ্যা দিছে। বোলে বাপ আছে। লব নালাগে? বোলে লাগে। বোলে তুমি লোৱা আছে নাই? বোলে বাপ পশু'লৈ লমহি। আহি ললেহি,' এৰি এওঁকে দিওঁগৈ, সবেও আহি দিলেনি। তেওঁ এইখানি সেৱা ধৰিছে। গুৰুজন পাঁওখানি ধুৱাই গমচাবে মচি পাটত থয়, কোৰ যুৰি পিছাই—কট তুলি থয়, পাট চলি ধুই থয় নিতে এইখানি সেৱা ধৰে।

আৰু লক্ষ্মীকান্ত আতৈৰ পিতৃ পুৰুষ আতৈ ঘোৰা বাটতে আছিল। বেটা লক্ষ্মীকান্ত জন্ম প্ৰসূতাৰ দোষে এক মাসতে মাক চলিল। পুৰুষ আতৈএ কলা হুঙ্ খুৱায়। পুৰুষ আতৈএ বোলে বাপ, লক্ষ্মীকান্ত হে আমাৰ পিতৃ অন্ধকৰ চকু। তেহে গুৰুজনে ফকৰা মাতিছে—“আগে উপজিল ছোট ভাই পাচে উপজিল কাকা।

কেবমৰ কৈ মাক উপজিল তেহে উপজিল বাপ। তেহে মহাপুৰুষক, গুৰু বুলিলে। কিছু অৰ্থ আছিল, তাৰে গৈ লোন আনি ছয়কুৰি জন ভকতক ছকুৰি সেৱ দিলে। প্ৰথমে ভাটোকুচীয়া: আতাও তাৰে এসেৰ পাইছে।

আৰু মেঘ চাৱলিয়া গৃহস্থি লোক গৈ সেৱাকৈ বোলে বাপ, সন্ধ্যালৈ বাব খোজোঁ আত প্ৰবৰ্ত্তি হুৱাবোঁ দেখোঁ। বোলে বাক বোৱাগৈ, গাব হাঁটি আমাৰ বাট ঘৰতে থৈ যাৱা। গৈ বাট গৃহতে অনেক ৰূপে কলে তুলি নিবেদনকৈ গুৰু আজ্ঞা, হাঁ নেথাকে, অনেক গালি অহকাৰ কৈলে। তেও নবৰ; তেহে বাব কিল কৈ চালে তেও বাৰ; পাচে অস্ত্ৰ ধৰি বৈয়ালে, তেও বাৰ দেখে পাচে পাচে। তেহে উপায় নেপাৰ উভতি কলেগৈ। বোলে বাপ, অনেক প্ৰকাৰে কৈ কৰি থব হুৱাইলোঁ আৰু আগুনাৰ আজ্ঞা। বোলে সন্ধ্যা

হুখে সেই গা লগৰ হ'ল, পূৰ্বৰ প্ৰাপ্তন আৰ্জিত কল কুজিব লাগে। দখিণলৈ গলে হুখ শুচিব কিয় ? হয় উদ্ভি, আত্মা সাতখাত্ত হাল, শাখাএ আঠ প্ৰকৃতি। দশ বায়ু গাত, ঈশে, জীৱ হুই পক্ষী থাকে তাত তিনি। আন সব বৃক্ষত ভক্ষ্য কল লাগে, তাক ভুঞ্জে। এই সংসাৰ বৃক্ষত ঈশ জীৱ হুই পক্ষী জিৰাই, বাসকৈ সুখ হুখ দুটা কলমূলে দি আৰ্জিত যেই সেই এটা ভুঞ্জে। লোক সবে সকলো প্ৰাণীএ সুখকে বাঞ্ছে, হুখটো কৰ্ম্মাৰ্জিত, দৈব্য মিলায়ছি আনি।

আক একজন ভকতে মাহ বাটে, খুটবা মাহ গাব কালে ধাপি ধয়, ফিচা মূৰ নিএ বাহিৰ, বাহিৰ ধানি ভকতে নিএ, তেওঁলৈ গাব সবহ ভাগ নিএ। কালৰ প্ৰমাণে ভাবা চলিল। ভকতৰ কষ্টে ছিলা পক্ষী হ'ল, মাহ নিওঁতে ভগাওঁতে ধুতি ভকতক ধাপ মাৰি চোৱে, ওলাবই নপাবে। শুকজনত কলে বোলে বাপ, হুই চিলাটোৰ নিমিত্তে ভকতে মাহ ভগাব ওলাব হুঁৱাবি ধাপ দি চোৱে। তেহে শুকজনে ঘোৰা মাতিছে। “যতেক অনৰ্থ আছে সংসাৰত তাতে তিনি বিধ সাৰ। কাম, ক্ৰোধ, মোভ, আপুন নাশন জানি কৰা পৰিহাৰ ॥” আত্মা নাম হেতু কাম ক্ৰোধ মোভ নবকৰ তিনি-দাব। জানি আক ভেজি কেৱলে কৃষ্ণৰ ভকতিক কৰা সাৰ ॥” তেহে খেদকৈ শুকজনে বুদ্ধি দিছে বোলে খেব হুপি এটি কবি জকদি জুই আত্মাটি এটি দি মূৰে মাহ খুটবা বাজি থবা, থলেনি থলাতে। দেখি ধাপ মাৰি নিজেহি। পথাৰ বা লাগি আকানতে পথা পুৰি বৈল, বোলে লেই হুই চিলাটো পুৰি বৈল আজি। বোলে ভগাব পয়হা এখানি দি পুতি থোৱানি। থলে নি। পয়চা দি পুতি সেই মিশা জয়হবি আঁতএ বধত দেখে দাবত থুলা লৈ জুৰিছে। বোলে মোক আজিহে শুকজনে হুত কৈলে।

ভকতজনা

ঘোৰা

আক একদিনা হৰিহৰ আতা শুকজনে কন্দকৈ দাৱ ধৰিছে কীৰ্ত্তন গৃহে ওলাব সোমাবৰ ভাও নোপোৱাত। তেহে সবেও আতৈক দেখি ভয় হৈ বিচাৰকৈ লৈছে। শুকজনে সেই বেলা ঘোৰা কৰিছে—“আপুনি মহন্ত হুহি, মহন্তক জুপাসিলে কদাচিত। তাৰ উপদেশে, আনো নতবয় আপুনো ভৈল বজিত ॥

বুঢ়ীপো
গোবিন্দ আতৈ

আক বুঢ়ীপো গোবিন্দ আতৈৰ ককাএকৰ ঘৰ বৰকৰৈ-বাৰীত। সুদাম আতৈৰ জীয়েকৰ নাম বতি, দিছিল গোবিন্দ পুৰত, জন্মি চোচৰা হোঁতে পিতৃ চলিল। ককায়েকে আহি নাতি জীয়েকক নিলেহি। কৰৈবাৰীলৈ নি ধুতিএ নোচোৱে, শাৰীতো ভাত নিদিএ, নোচোৱে দেখি মাকে বোলে পিতা, মোৰ বেটাখানি শুকজন ঠাইত দিয়ানি, ভকত হৈ পৰিচৰ্যা কৈ থাক গৈ, আতৈএ লৈ আহি দিলেনি; শুকজনে বোলে ক'ব ছৱা এইটি? বোলে বাপ, মোৰে নাতি হই, বাপ নাই, মাকে পঠাইছে আপুনাৰ চৰণলকে দি। বোলে নিয়া। বংস বান্ধি থয়, ধেজুএও হেৰেলিয়ায় কেতিয়া মেলে বুলি, স্নেহত, বচোও থাকে থিয়াই কাহানি যায় মনে। লৈ আহিল। মাকে কান্দি খেদকৈ বোলে পিতা সাত্তে ছও যাওঁ থৈ আহাগৈ। বুঢ়া ভকতে লৈ আহিল জীএক নাতিএক ছইকো, পাই উৰ্বলী আইৰ গৃহতে বৈ পাচ দিনা শুকজনে শৰণ কৰালে ছইকো। ব্ৰতে থৈ গোবিন্দ আতৈৰ মাকে সেৱা ধৰিলে, কান্দি লিপে, খলা সাৰে, ধান বানে, বুঢ়া ভকতৰ কাপৰ ধোএ। ককাএক পুনৰ গ'ল। মাহে পতি ৰাই শুক সেৱা কৰোঁমৈ। গোবিন্দ আতৈএ বোলে ককা, মোকো শুকজনত কৈ সেৱা বন একেবি খুজি নিয়া, ছও মৈ আতৈ লৈ বোলে বাপ লবাটীএ একেবি সেৱা বন প্ৰাৰ্থিছে। বোলে ই সেখো পোটে লবা, কি বন কৰিব বাক? গধূলি পুৱা ছটাবি

জোঁব আনি দিব। তেহে ককাএকে নাও এখানি, কটাৰি
দিলেহি। তাতে উঠি গৈ পানী তল বোহাতে নল খাখৰি
কাঁটি আনি শুকাই চাকত তুলি ধয়। তাৰে গধূলি পুৱা
হুটাৰি বান্ধি দিএ। গুৰুজনে চাউলটি সিজাই সজ পায়।
এইখানি সেৱা ধৰিছে গোবিন্দ আউতএ।

আক একদিনা আএ খলা সাৰি কঁকাল ঠৰ হল।
পোন হৈ বোলে বান্ধৱ কুক। গুৰুজন চবাত আহে ভাত
সমে। শুনি বোলে জীৱাম, বুঢ়ীত কোৱা, আজিৰ পৰা
আমাৰ খলা কান্তি মচিব সাৰিব নালাগে আক। অৰুণত
ঈশ্বৰ কুককহে বান্ধৱ পালে গৈ, কেনেকৈ সৰাম আক?
আতা কলে। বুঢ়ীএ কান্দি হুখকৈ গল গুচি। ভাত
পানী এবি খেদকৈ বোলে মই অভাগীএ মনতো লুপুয়াছিলো,
কৃত্য সেৱা খানি গুচিল মোৰ। মই বাৰ দিনো সৰা নাই,
ভেও ঠাই সজ হয় পূৰ্বত কৈও। বোলে জীৱাম ঠাই
কোনে অটাইছে? বোলে বাপ জানে। বোলে বুঢ়ীএ
বা অটায় সোধাচোঁ। শুধিলে গৈ; বোলে মই গুৰু আজা
পেলাই থৈ কিয় সাৰিম? বোলে বাপ নাই সৰা হুহু।
বুঢ়ীএ বোলে আজি চোন নিশা মন কৰা কোনে সাৰে
মচেনো চন্দ্ৰ কৈ? আতা তিনি পৰমান নিশালৈ আহিল,
নাই দেখে। বোলে বাপ, তিনি পৰমানলৈ আহিলে।
একো নেদেখিলে। বোলে আজি পুহাতিয়ালৈ খটখটতে
পৰি থাকিবা, কি দেখা। আতা গৈ আহে পৰি। দেখে
কুচা বুঢ়ী হুঁটি বিজুলীত বেনে আতাৰ প্ৰকল্পিত হয় সেই
কন্ত শৰীৰ জ্যোতি প্ৰকাণে। আতা কম্পমান হৈ সজোঁতিত
তাবে বোলে ভোজাসৰ কোম, এনে চন্দ্ৰ কৰাহি? বোলে
পা, আৰি কুক আৰা বাৰা। বুঢ়ীৰ খেদ ভক্তিএ বস্ত
কৈলে বোক। তাতে বুঢ়ীৰ হৈ পা বদলে কৰোঁহি। এই

গোবিন্দ
আউতৰ দাড়ৰ
ঠাই সৰা কৰা

মোৰা বলা

বুলি আগতে অন্তৰ্জান হল। গাব বশ্মিএ আতাৰ পাড
প্ৰেম জৰি, জৰি, লোম শিহৰি সেইতে শুকজনত পৈলগৈ।
বোলে কেনে জীৰাম? বোলে বাপ; অদ্ভুত আচৰিত কি
কম? এই ক্ৰম দৰ। তেহে সেই বেলা ঘোষা কৰিছে—

মাধৱৰ নাম বৎস প্ৰায় ভৈল, ভক্টে তাক লৈয়া বাস্ত।
বেদৰ ঈশ্বৰ হৰি ধেমু যেন, তাৰ পাচে পাচে বাস্ত ॥
বোলে বুঢ়ীত কোৱাগৈ কৰক বন পূৰ্ববত। আতা কলেগৈ।
কৰিছে। বুঢ়ীক আগকৈ হে আতাৰ নাম, বুঢ়ী ববলোক।

ভকতৰ
অৱশেষ

আক যত্নমনি আতৈএ চিৰা কুটে শুকজনলৈ উৰালত
দোৱা ভাজি:খান তুহ বাচি ছটিমান চাকি চায়। জীৰাম আতা
দেখি বোলে যত্নমনি কি কৰা? আগে খাই লৈ শুকজনলৈ
শেষ হয়, অপবাধ হব। শুকজনে বোলে কি? যত্নমনি
আতৈএ বোলে বাপ, মই আগে নেখাওঁ। ছটিমান অন্তৰাই
চাকি চাওঁ আপোনালৈ সজ হয় নহয়। নহয় যদি পুনৰ
ভাজেঁ, তেহে শুক বৈষ্ণৱানন্দৰ লোকৰ পদ মাতিছে—

বৈষ্ণৱানন্দৰ
শ্লোক পদ

ভকতৰ অৱশেষ মোৰ জীৱ প্ৰাণ।

ইহাক এৰয় যিটো বধৰ সমান ॥

ভকতৰ শেষত পৰে বস্ত্ৰ ঞ্চেঠ নাই।

তাক তুলিবাক সখি মোৰ বাছা যায় ॥

অৰ্জুনত কৈছে কৃষ্ণ দেৱে ॥ এ যত্নমনি আমালৈ সজহে।

ভকতত দিওঁ, নকৰিবা আজিতে আক।

পৰাশৰিৰ আঁঠু

আক পহাৰি ধাম আতৈব পত্নীৰ পহাৰ দিএ, চিৰা,
কম, হুঙ, হুড, শুব, চেনী, শুৱাপান এইসব। *আনতকৈ
ভকতৰ একৰি কৰি এবে। আতৈএ বোলে পৰৰ খোৱা
উদাসীনৰ একবা বঢ়াই লবৰ চাৰি এৰহে আকৌ? আই এ
ভেও এবে, সি কথা বলয়, বলেও জুৱাবে, মাৰিবলৈ মনতে
কোৱাকৈ থাকে। সেই কোৱতে খবীৰ পৰিলগৈ। ভকতলৈ

ক্ৰোধে কেটা সৰ্প জন্ম হ'ল, নামৰ বাসনাই জ্ঞান পৰিলি
 নিতে নাম শুনেহি। কীৰ্ত্তন গৃহৰ কান্তিতে বিব বান্ধি
 থাকেগৈ। নাম হলে প্ৰসাদ নিৰ্ম্মালি দিয়ায় শুকজনে।
 খাই যায়। একদিনা চাৰিজন ভক্তত আহে বায়ুণ্য
 কালতে, চ'ত মহা চপৰানিএ। পাচলৈ চাই দেখে সাপ বেগাই
 খেদি আহিছে গা লকে। খাই বুলি চাৰিও চপৰাবে মাৰি
 পেলালে। আহি নাম গুণ গালে, হ'ল। শুকজনে বোলে
 সৰ্প ভক্তটী নাহিল দেখোঁ, ছবাবো। বোলে ই বোলাকে কাণ
 নকৰে এবাৰত শুধিলে। বোলে বাপ, কি সৰ্প ভক্ত ?
 বোলে সৰ্প এটা আছে নিতে জ্ঞান কৰেহি, আজি নাহিল
 দহোঁ ? তেহে ই-বিলাকে বোলে বাপ, সেই চপৰানিতে
 বৰ সাপ এটা পাচে পাচে খেদি আহিছিল গাল'কে,
 চপৰা মাৰি থৈ আহিছে। খাই বুলি। তেহে শুকজনে
 খেদকৈ বোলে যোৱা ভণ্ডাবৰ গমচা নিৰ্ম্মালি দি দকৈ
 পুতি থৈ আহা গৈ, যোৱা খবকৈ, চিলা কোৱা নিব।
 গমচা নিৰ্ম্মালি দি থলেনি পুতি। নিশা স্বপ্নত ভক্ততে
 দেখে বাবে বাবে সেৱাখুলা লৈছে। বোলে মই ক্ৰোধতে
 সৰ্প জন্ম পালোঁ, শুকজনৰ প্ৰসাদেহে নিস্তাৰ হলু। এই বুলি
 বিমানে চৰি বৈকুণ্ঠে গল। পুৱা কলে স্বপ্নৰ কথা তেহে
 শুকজনে পদ মাতিছে।

সৰ্প
ভক্ত

বোলে, ৰেন মাথে বোজা লৈয়া, আখা জলে নামে পৈয়া

উটে বোজা নপাএ উমান।

সেহি মতে দান ব্ৰত আৰম্ভে কৰিছে ব্ৰত

ক্ৰোধে কৰে সবাকৈ নিৰ্ৰ্যান।

নিশেৰ জন্মৰ অন্তে বিএ নবদেহা পায়, তাৰে কোটিব
 বাহুত কোনো জনে অনেক জন্মত পুণ্য কৰিছে হৰি তৰি
 হৰি জ্ঞান পাব পাৰে। এ: তাকো দেখা ভক্ততক কেৱল

আপুনাঁকে নাম কৈ জন্ম লগালে, এনে নামৰ মূৰ্ত্তি ভকতকো।
হেন জানি কাম ক্রোধ লোভ মোহ দ্বাব চাৰিখান মাৰি
আঁতে সব নাম লৈ ভক্তি কৰা।

ভক্তৰ সঙ্গ
বাহ্য

আক একদিনা বৰগুৰু আঁতে স্নানলৈ গৈছিল। গৈ
জানত বগৰি বাৰীতে চাৰজন ভকত আহি বৈ আছে,
নাও আছেই পাবে। বোলে আঁতে, নাও খানি হেচোক
মাৰি দিয়া। নেমাতে বোলে দিয়া যক, আমি গুৰু ঠাইকে
যাওঁ। নেমাতি যায় হে গাধুই’। বোলে দিয়াহেঁতোদ্রাব
বৈকুণ্ঠত বাসা হব যাওঁ। আঁতেএ চাই বোলে হেব, কিয়
গালি পাব? তোত মই কাহানি বৈকুণ্ঠ খুইছো, বলি
আছিল। তাৰা সৰো উঠি আহি গুৰুজনক সেৱা কৰিছে
হি। আঁতেও আছে তাতে। দেখি বোলে বাপ, নাও
খোজাত আক আঁতেএ এনেকৈ বুলিলে আজি। বোলে
হইনে? বোলে বাপ, হয়। তাৰাত আমি কাহানি
বৈকুণ্ঠ খুইছোঁ, ঈশ্বৰতে খোজা নাই। খুজিলে বা
কিয় দিব, কি আপাহ কৰিছোঁ। আমি। যদিবা
দিলেই যি ঈশ্বৰত ভাবসা নিচয় কৰিছোঁ। সেই বৈকুণ্ঠত তাৰা
নাই, তাত আমাৰ কাম কি? বলি, প্ৰহ্লাদ, অহৰিষ, সিদ্ধ
যোগেন্দ্ৰ সৰো আসি বিধ ন বিধ ভক্তি কৰি সন্তৰ সঙ্গ
প্ৰাৰ্থিছে পৃথু, ভবত আদি এই সৰো। তেহে গুৰুজনে বোলে
মাগ পত্নী সৰো বুলিছে কালীৰ ভাৰ্যা, কৃষ্ণক—

“মোককো অভিলাষ নাই হৰি।

তোমাৰ চৰণ কেশুক এৰি ॥” সাক্ষাত্তোম, স্বৰ্গ, ব্ৰহ্ম-

পদ কান্তো ইচ্ছা নকৰে একে ভক্তৰ সঙ্গ চৰণ

সেৱাৰ বিত্তিবেকে, কিয় বোলানো তেনেকৈ ?

ভক্তৰ
কিন্ধা

আক দুজন ভকত গৈছিল খৰিলৈ একে সৰসী, এজোপা
ভবান বৰি দেবি এওঁ বোলে জেব, তেওঁ বোলে মই কৰিছোঁ।

আগে। তাৰে পৰা কিসাকিলি লাগিল। একমে মাইলে
কিল এটা, ইজনো আহিল দাঙ্গি-খেদি। এওঁ বোলে মোক
যে ক্ৰোধ কালীয়ে খাই, বিহ খালে, তোমৰা নেখাই বাখা
জীৱটি। তেহে বল হুও। আহি গুৰুজনত কলেহি। বোলে মৰা
জন আক নাশেই গ'ল, ইজনো তেওঁ খেদি আহিছিল হে মাৰিব
ল'কে। মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু দিহে, চাৰি সিদ্ধৰ বাক্য—

“বাখে হৰি নামৰ জোহীক হেন ককা।

ভকত জোহীক নামে নকবন্ত বকা ॥”

পাচে হুও জনক নেবাখি খেদিহে।

আক এক অখট বুঢ়া প্ৰাণসে গক নিহে হাল বাবলৈ।
সি মূতি গ'ল কেবমেব কৈ। বুঢ়াই বোলে আকে যদি
বৰপেটাৰ মহন্তে কব পাৰে ময়ো তেওঁতে শৰণ লম। এই
নিচয় কৈ বুঢ়া গৈ গুৰুজনৰ আগত মাটিত আঁক দি বোলে
বাপ, এই কি? বোলে বুঢ়া, হাল বাবলৈ গক নিছিলি হব
লাগে। সেয়ে বাটত চেনাই গ'ল, তাকে কৈহহি। বুঢ়া
দণ্ডতে পৰি বোলে বাপ, তোমৰা মৰুৰা নহয়, ঈশ্বৰহে,
চন্দ্ৰকৈ আহাহি। পাচ দিনা বুঢ়া কুৰংলিত বিহানে গক
নিহে। আনু খকাতে মিহা, বেন্দ্ৰা, গুৰুভক্ত নিন্দাত অকাল
মৃত্যু হ'লহি। বাৰী চুকতে ভিনটা বয়স হুতে লুপ্ত হৈ নিবলৈ
ধৈলে বলবে। এটাই বোলে ই মোৰ চাৰি কাণ কৰি দিব
লাগে। এটা হৰ সাকী বোলে হয়, মই জানেদি দিব লাগে।
এটা হ'ল টেকেলা। বোলে ব'ল ব'ল। তিনিও বুঢ়াক ধৰি
কোটা পোতা লগাইছে টনা আকোবা। বুঢ়াৰ জীৱেকক
বৰপেটাৰ ভকতত দিহে, মহাপুৰুষক গুৰু বুলিহে, তেওঁ
আছিল নৈ। তনি খেদি গ'ল বোলে মোৰ বাপেকক কোনে
ধৰি নিয়ে। বাৰতি দাখ দিছিল গুৰুজনে। দেখিএ লব
মাইলে বৰুৱা বুঢ়া তাকে ধৰি বৈল কুবুৰি কাঢ়ি।

এক ফুটাব
দৰল

কত বেলিঙত পাই বোলে ই বম হুতেহে, ক'ব নকৰা মোৰ ?
জীয়েকক বোলে তোক দেখি যে লব মাইলে যোক নো কিয়
ধৰে ? তই নহলে মাইলেইহঁতে। বোলে আমি মহাপুকষক
শুক বুলিছে, তাতে পলায়। তই হবিবিমুখ অভকত, তাতে
ধৰে। বোলে কালৈ যাওঁ ব'ল, শুকত হওগৈ, পাচ দিনা
জীয়েকে সৈতে গৈ মহাপুকষক শুক বুলিছেহি।

জনार्दन আঠৈব
বিঠা

আক একদিনা জীৰাম আতা, হবিহৰ আতা, বুঢ়া আতা,
ঠাকুৰ আতা, বিষ্ণু আতা, গোপাল আতা, আনো ভক্তে নিশা
কথা স্মুখে বহিছে। অনন্তৰ পৰা অচ্যুতলৈ পাতি বৈকুণ্ঠে
সমে প্ৰেমৰ খেলা শুকজনে কীৰ্ত্তন কৰিছে। আঠৈ সবে
তল্ বল্ তদ্ গদ্ হৈছে বসে। দ্বাৰ মাৰি থৈছে। জনাৰ্দ্দন
আঠৈ পাচ পৈল। কাণ লৰি—ধ্যান ভঙ্গ হয় বুলি দ্বাৰ
ভলে পেট পেলাই চুচৰি সোমাই শুনিছে। কথা সম্বৰণ কৈ
শুকজনে বোলে চোৰ সোমাইছে বহাত। আঠৈ দণ্ডৱতে
পৰি বোলে, বিভূক্ষিত প্ৰাণীৰ নিসিদ্ধয় কোন পাপ।

মৌন ব্ৰত ভঙ্গ ভৈল ক্ষমিয়োক বাপ ॥” স্নেহকৈ শুকজনে
বোলে—“মাধৱৰ কথাত অমুৰ্দ্ধন শ্ৰীতি বাঢ়ে।

যেন কামাতুৰে জীৱ আলাপ নচাবে ॥” শুকদেৱে
পৰীক্ষিতক বুলিছে ধন্ত ধন্ত মহাবাজ, ডোম্ৰাও ধন্ত জন্ম, হবি
কথাত এনে খেদ আছা ?

আক ছজন শুকতে ধনুখণ্ডাৰ ছপাবে কুৰি কৰিছিল,
এজনৰ গক গৈ ধান খালে। শুনি খেদি গৈ সহৰ শোকত
গভাৰ ভাও দেখালে। ইপাবে বোলে আজি পোৱা হলে
এনেকৈ মাইলোইতে, সিপাবে বোলে হেৰা বান্ধ, মই
ৰে মৰিলোঁ।

মই তৰল
৭৩

জানি শুনি এতেক ডাৰপি নপাওঁ সাধী।
দেখিও নেদেখো যেন খাইলোঁ হুঙ্কাৰি।

হৃদয়ৰ মনৰ সঙ্গৈ তৈল সৰ্বনাশ; তুমি নমস্কৰি, এই
বুলি সান্ধি থৈলে। সিপাৰে ভেঙে ঠাৰ হৈ ব'ল বান্ধ খাই
তেহে হুও হুও হৈ শুককনক কৈ পৰিলহি। সেই বেল,
ঘোৰা মাতিছে শুককনে—

আপুনি আপুন শত্ৰু, আপুনি আপুন বন্ধু

আপুনি আপুন বাথে মাৰে।

বোলে এৰা আহি সহৰ স্নেহে গতা মাইলে, পৈলা, থাকিব
লাগিল; উঠি কিল জোৰা কয় আকৌ? যদি বিল নহইনে
মাইলাইতে। এওঁহে বোধ দি বাধিলে তোমাকো, দণ্ড বিহি
বাধিছে হুইকো। হেচোকাৰ দহ, কিল মচাৰ কুৰিটকা লৈ,
ভণ্ডাবত চাউল সিধা সন্ধ্যা তৈল বস্তি খৰ্চাকৈ।

আক পৰ্বতীয়া কুৰাই আতৈক বান্ধয়ান গৃহ কবিবলৈ
আনিলে। কবি হাটীতে শুককনৰ সঙ্গৈ নাম লৈ আহিল।
জোনোলা বান্ধি বিদায় কৈলে গৃহলৈ। বোলে বাপ, জীৱৰ
সৰ্বস এক কণিকা প্ৰাৰ্থনা কৰিছোঁ। তেহে শুককনে
বোলে আত্মি পাচ বৰ আছা। আতে, বিচাৰ নকৰা, এতিয়া
ওলাই থৈলা বান্ধি এতিয়াহে পৰমার্থ সাধা? তেওঁ বাক
বোৱা চেতন লভি মৰণ কাচে দেখি আমাক নপাসবিবা।

আক নাৱায়ণ নিৰঞ্জন হুই ভাই বৰকৰৈবাৰীত গৃহ।
তৈবে পৰা আহি বাউসীত হুনিয়া দাইছিলহি। অবে শুকক
বাউলা গৃহে বৈ তাৰা সবৰ সঙ্গৈ আহি গৈ থাকে শুককন
ঠাই। বোলে আমাকো নি মৰণ শুককনক কৈ কবোৱানৈ।
তাৰা নি শুককনক তেটালে গৈ বোলে বাপ, আৰা হুই
বৰকৰৈ বাৰীত থাকে, হুখানি পাৱতে বিজয় বাবলৈ আহিছে।
পাচ দিনা তেতে গৈ ধৰ্মক লভিছে। প্ৰাৰ্থনা কৈ বোলে বাপ,
অলকে আহিব খোজোঁ, পঞ্চাব নিমিত্তে নোৱাৰে, চাই
থাকে। শুককনক হুতি দিছে, জ্বালে জ্বটোপলি মান ধান

কলি আতৈক
নক

নাৱায়ণ
নিৰঞ্জন
নক

নিশা, পতানো দহ টুপলি লবা, বৰকৈ বাকি নি সিহঁতক
 দেলাই চাক্তত থবা, ঘৰ বাৰী ধাপ, পদূলি অটাই বাঁহ কল
 পুলি কাটি কবা গৈ। সেই ক্ৰমে কবিলে, পথাৰতে সীমাৰহৈ
 দন্দ কৰে। দেখি গঞা গিৰিএ বোলে ইহঁতৰ মন বহিল,
 থানো আনিছে দমাই, এই বুলি গঞা ঠাকুৰীয়া এৰিলে কাণ।
 ইবিলাকেও বুদ্ধি ধানৰ চাউলকৈ নাও এখানি লৈ তাতে
 উঠি বুঢ়ীকো লৈ নিশাই উজাই গুচি আহিল। বাউসী
 আগ ঠাইতে বৈ শুকজনত স্মিলেহি বোলে বাপ, ভোজ্যৰ
 পাখলকৈ আহিব খোজে। শুকজনে বোলে ঠাএ নাই বহা
 কৰিবলৈ। বহালৈ মাটি ভোলা, হাতীএ মাউতে লুকুৱা
 গাঁত এটা আছে। বোলে বাপ, এই গাতটিকে দিওক।
 বোলে ইয়াত কৈকৈ বাকিবাঁহক? বোলে আপুনাৰ ধূলাই
 পাৰিম বাপ। শুক বুদ্ধি দিছে বোলে বিলৰ সিপাবে
 বাৰাদিৰ কাখে নল আছে, তাকে বুলি কাটি উটাই আনিত
 দি দূৰতে মাটি আনি পুতি ভিটা কৰা। সেই ক্ৰমে আনি
 কৈলে, খাগৰি আনি চাল বাকিলে। মাৰলি উতৰে গৈ
 বজালি পবজনাৰ বাঁহ ছটি আনিলেগৈ, ধৈছে। কীৰ্ত্তন
 গৃহবতে শুকজন ওলাই দেখি বোলে কাৰ বাঁহ এই ছটি?
 আটৈত সবে বোলে সেই তাৰা ছই ভাইব। বোলে শুবি
 থানি আমি বহা খুটালৈ সজ। তাৰা ছএ শুনি কাটি
 কুৰলি ধুই বহাতে পুতি পাত বাকি ধৈছেহি। শুকজনে
 দেখি বোলে আমি ক'লুহে, কাহানি ধুইহে? আৰা ছএ
 আটৈ লৈ বোলে বাপ, মাৰলি হৈছে। বহা সাজিলে, হৰি
 কীৰ্ত্তন কৰাই ললে।

বাৰাদি

আক এদিন ধান সিজাই বেগি দিছে, বৰ বৃষ্টি আনিলে;
 কুৰিবলৈ চান্ন পাতি কোনোবাৰুনে দিছে। নাৰায়ণ আটৈ
 বজাকৈ বোলে মোৰ হৰি কৈলে সিহঁতক, লৈ আহা

এহেঁলৈ। কনাত খজ উঠি আহিছে, ধান তিতাত। নিবজন আঁঠেও তেহে ঠাৰে মুখত সোণা দি দেখালে একো হুৰুলিব, যেই মেঘে ডিয়াইছে, সেই মেঘেই শুকাব; বুলিলে বৈকুণ্ঠৰ পথে জেজ পৰে। পাচে নেপাই কাপৰতে ধান ভুলিছে। পাচ দিনা নল আনি ভকত মুৰি পাচি একোটি মাহ ধোৱা খৰা গা পাতি দিলে সাজি। শুকজনে শুনি পৰম সন্তোষ পালে।

আক একদিনা ভকতে সৈতে বুঢ়ী লুইত পাৰ হৈ খাগৰি আনিছিল। সবেও আহি বালাতে জিৰাইছিল, আন সব আহিল, আৰা হুই চৰিত্ৰ কথা মুখতে গধূলি চাই দৰিয়াতে নিশা গৈ দিনৰো চাই চণ্ডে উঠিল, ভুকে পোৱা নাই, নিমেষৰ মান লাগিছে, আৰা হুই আনন্দ মুখত মজি। ত'ত শুকজনে বিচাৰ কৈলে। ভকতে বোলে হাবিতে আহি একে লগে বহিছিলোঁ; আমি আহিলোঁ। পাচত হ'ল কি কব নোৱাৰোঁ। তেহে শুক হুজন ভকত নিজে বোলে তোমা-লোকে নামাতিবা, খাগৰি লৈ আহাগৈ, পাই খাগৰি নিলতহে চেতন পালে। আহি শুদ্ধি স্নানকৈ ধূলা শুক সেৱা কৰিছেহি। শুকজনে হুহু, চিৰা, চেণী, কল বাটি সজাই জীৱাৰ আতাক, পাচি মতাই অনাই একতাএ ঘোৰা কৰি মাতি প্ৰেম বসৰ ভাগ খুইছে নাৰায়ণ, নিবজন, নিৰাকার নিৰাময় সৰি হৰি হৰি বাম।

আক কতো দিনৰ অন্তে কালৰ প্ৰমাণে নাপৰা পৈল। টান হ'লত শুকজনে ভকত চাৰিজন দিলে পৰ দিবলৈ। নিবজন আঁঠেও আছে বহি। তাৰা সবৰ থাকি নিজা থৈলে। আঁঠে বসন্ত ধৰি বাম বাম বুলি চলিল। নিবজন আঁঠেও আঁঠে সবক নকসালে হুৰ পাই বুলি। বোলে ঘোৰা খাৰীৰ কল কই ভকতেহে বহি পাওঁ, এই বুলি কোব,

“অন্তৰত এক ঈশ্বৰক, দেখিওক নানা বাহিৰত, অন্তৰত বোধ বাহিৰত জড় প্ৰায়।”

আক বাম শুক আঠৈ আহিলগৈ জগন্নাথত সমুদ্ৰ তীৰে লোকনাথে বাসকৈ। দেখে সুন্দৰ পুৰুষ দুজন, চান্দমুখ। দৰ্শন হৈ যায় ফিৰি, গোটে ধূলন্তৰ দিব্য ৰূপ। আৰা বোলে তোত্ৰাসব আহা ৰূপৰা, যোৱা কলৈ? বোলে বদৰিকাজ্মতে আহিছিলোঁ। ঠাকুৰ দৰ্শনে, যাওঁ তললৈ। বোলে আমাক নিয়া যক। বোলে এই কেনেকৈ যাঁবি? বোলে তোত্ৰা সবৰ ৰূপা হলে পাচতে যাম, এই বুলি পাচে পাচে গৈ আছে, কতো দিনে গৈ নাজিক পালগৈ। দুকালে দুখন পৰ্বত আছে, মানভঙ্গ, চিন্তা শুদ্ধ। বোলে এই আহিছ যি আহিছ, ইফাল সিকালকৈ নেচাবি, চক্ষু মুদি আমাৰ কাগৰতে ধৰি আহি থাক। চালেই পৰ্বতৰমান সিংহ, ব্যাঘ্ৰ, সৰ্প, এনে ভোৰ হৈ খাবলৈ খেদি আছে। কাগৰত ধৰি উঠি পালেগৈ। নিশাই ডেৰ পৰত নাম খৈ ভাগৱত কৈছে। ঘৰটোৱেই কোটি সূৰ্য্যৰ সমান প্ৰকাশিছে। আঠৈক কান্ধিতে খৈ তাৰা হুই ভিতৰলৈ গ'ল। উদ্ধৱ আছে ভিতৰত ভাগৱত কৈ, খলে জয় দি। একো মুঠি প্ৰসাদ দিছে। ভোৰা হুএ কলে আমাৰ চাতে এজন যাত্ৰী আহিছে। দিলে, আনিলে আৰাৰ দিবলৈ। এওঁ বোলে মই অন্তানে আছোঁ। বোলে সেই মৰোবৰতে স্নানকৈ আহগৈ। এৰা গৈ কাগৰ, জাপীথে বুৰ দিলে, জগন্নাথত ওলালহি। দেখে সেই জাপী কাগৰ চুপলিটি আছে, প্ৰসাদটি লাই, মহাহুখে অনেক কান্দি সেইতে নিয়া আহিল। স্বপ্নত জগন্নাথে বোলে এই মহন্তৰ সজলৈ যা। বোলে একু মহন্ত কেনে কি জানো? বোলে ভোৰ লাউ পাতি ক'বলৈ থ? বুৰ দি, বাবে খাটে পা। সেই মহন্ত ক'বলৈ থৈ থাক। তেহে

বামৰ আঠৈ
বদৰিকাজ্ম
আৰ উদ্ধৱ
দৰ্শন

আহি আছে। এঠাইত দেখে এশ মান সন্ন্যাসী আছে।
 বুঢ়া সন্ন্যাসী এটি বৃক্ষৰ তলে দূৰে আছে বাসাকৈ। সেইটো
 ওচৰতে বলগৈ। বোলে ক'বতে আহা? বোলে তোভা
 সব মহন্ত ঠাইলকে আহিছে। বোলে কাক
 বোলা মহাজন? বোলে তোভা সবেই মহন্ত।
 বোলে সেই খৰি ডালি লগৈছে যা। গৈ ললে। খন্তা
 হানি পঠালে, কাতিহৈহে এবালে। লৰ মাইলে পেলাই।
 বুঢ়া বোলে দেখিলা মহন্তৰ চিন? আতে খাই শুই আছে।
 বাতিগৈ ছুৰবো আনে লুৰি, আকে মহন্ত বোল, ডাকু হাৰা
 দাতা? আহিল তাৰতে উজাই। আহি আহি দামোদৰ
 ঠাই পালেহি। বাটৰ খপুৱা পাই নিলে ধৰ্ম্মৰ আচাৰ্য্য
 আৰাহে বুলি। শঙ্কৰদেৱ থৈ গৈছে। আৰা গৈ ধনুখন্দা
 ঘাটে বুৰ দি চাই নাই। বোলে এওঁ মহাজন নহয়। বোলে
 আক জন ক'ত থাকে? বোলে সেই জেবেজা গাছেই গৃহ
 আহি দেখে শুকজন বাটগৃহতে ওলাই বহিছে। সেৱা
 কৈলে। শুক বোলে ক'ব লোকটি? বোলে জগন্নাথতে
 আহিছো। সেই সময়তে ভকত খৰিলৈ ওলাইছে। এবাও
 কটাৰি এখানি খুজিলৈ গ'ল সেই লগেই। বৰ খৰি এবোজা
 বাকি আনি গিৰিখাই পেলালেনি। শুকজনে বোলে তুমি
 অধিত ভক্ত তোমাক এনে খৰি বোজা কৈলৈ। বোলে
 বাপ, থাকোঁ যে মএ পুৰিম, যাওঁ যদি ভকতে পুৰিম
 শুকজনে বোলে ভালৈহে ককদেও কৈছে নলকুৰেৰ আগত—

“মোৰ ভক্তক দৰ্শনে শুচে কৰ্ম বহু।”

যেন দূৰ্য্য দৰ্শনে চকুৰ ওচৰে অহু।” আটৈ সৰক
 দৰ্শনেই বাসনা লাগি শুক বুদ্ধি হ'ল। শুকজনৰ কৃপা জ্ঞাপি
 বোলে বোৱা স্নানকৈ প্ৰসাদ খোৱাহি। গ'ল স্নানে, কুৰি
 দেখে বৰপেটাত ঘাটে লাট-পাট আছে, জলস্নান এৰা কু

মহন্তৰ সন্ধান

ভক্তৰ পথ

নিচই কৈলে বোলে এমাই মহাজন হয়। পাচ দিনা হবিষ
কৈ দাঢ়ি মূৰ কমাই ভকত হ'ল। হৈ হাটীবহা লৈ হবিষ
গাই গুৰুজনৰ সঙ্গতে বহিছে।

আৰু চৈধ্যজন ভক্ত লৈ মাগুৰিলৈ গৈছে গুৰুজন। কঠ-
ভূষণ মহাপ্ৰজ্ঞাকৈ তিনি পক্ষ বাধিছে। বাম বাম গুৰু
হুহিহু অন্ন সিজোৱা ভোজন কৰিছে। গীত কৰি-তাতে
চৰ্চ্চিছে মাহুৰ—‘দেখো মাই আয়ত নন্দলাল।’ কুৰ্মেনেৰবী
আএ সুজান বুদ্ধি, দুশাবী পাত দিএ, মাজে আজী দিওঁতে
বজ্জৰ বা বাই বুলি আঠ, সমে গাতাকৈ লৈছিল। একদিন
স্বপ্ন দেখিলে গোপ বালক সমে ভোজন বেহাৰ খেলা সমে
দধি, দুগ্ধ, খীৰ, লৱহু, খীৰিহা, হুত, মধু, পবমান, আঠৈ,
চিৰা, চেমী, ফেণী, মাগা, মনোহৰা, পুৰি, লুচি, জেজি,
মোদক, জৰা, পুৰা, কলা, পিঠা, অনেক নানা উপায়নকৈ
একাদশীত ভোজন বেহাৰ খেলা পাতি চৰিত কৈ খেলাৰ
গীত গাই চাতুৰি চোৰ প্ৰেমানন্দ সুখে ভুজিছে। নিতে
আএ পাচ খানি আজ্ঞা কৰে। তিনিজন ভক্তে জৰে ধৰি
বেলেগে পাগকৈ খাইছে। ছটি চাইটিকৈ তিনি চাৰি বাবো
অন্ন আজ্ঞা দিএ। গুৰুজনে বৃন্দাবনৰ খেলাৰ বাধাকৰ
চৰিত তোলে, ভোজনতে নিতে অমৃত বৰ্ধে। এইৰূপে
সুখানন্দে তিনি পক্ষ বহি আহিছন্ত।

আৰু একদিনা খবীকটীয়া বাম আঠে ভক্ত সমে ধৰি
লৈ লৈ হাবিত পণ্ডবাও দিলে। পণ্ডব মাত তুনি আহি
ভকতে গুৰুজনত কলেহি। গুৰু বোলে দিৱাটী বোলে
পণ্ডবাও দিছিল বোলে হুহ। দিলে আঠেএ। গুৰুজনে
বোলে জাত মাত সকলো ধাৰি হৈছে, কপটীয়ে হবলৈ
আছে। গুৰু বাক্যে জৰ লাগিছে। বাক্য শব্দত উজানত
হাজাৰো বেজীৰ ধাৰুলা আজ্ঞা পতি দিছে। যেনে চোমকোৱা

যাওঁ
ভবন

পশু মাৰি ভক্তক দিছেহি, ভকতক কটাই দিছে। আতা
ভোজন নকৈলে।

কঠভূষণ

আক একবাৰ কঠভূষণ ঠাই মাগুৱিলৈ গৈছে শুকজন।
পাই চৰাতে বহিছে। তেওঁ গোসাঁই পূজা কৰিবলৈই
বহিছে গৈ। বঘুৰাজা পাচোটা পাইক দিছে, ফুল তুলসী
ৰোএ, তোলে নিত সেৱাত প্ৰতি দিনে পাচ পাচি ফুল তুলসী
লাগে তিনি পৰত চাই দণ্ডৰ পৰা পূজা ভাগে অনেক মূৰ্ত্তি
বিষ্ণুৰ দাক, ধাতু, পাথৰময়। সেই দিনা শুকজন যাবৰ শুনি
পাচিএ সৈতে বাকি কৃষ্ণায় নমো বুলি গৈ অভয় পদত পৰি
সেৱা কৈলে। শুকজনে বোলে তোম্ৰাৰ পূজা সেৱা তিনি
পৰতহে ভাগে হয়, কিয় এৰি আহিলা? বোলে বাপ, উৱা
নেপাইহে ভুৱা। বলি নিগদতি যত্নপতি, গৃহত থাকিয়া
দেখিলে তমু চৰণ।

“যাহাৰ মূৰ্ত্তিক যজ্ঞত যজো।

হেনয় কৃষ্ণক সাক্ষাতে দেখো ॥” ব্ৰহ্মা

সাদৰে সাদিন বাখি পাঠাইছে।

আক ন শিকাক পোৱায় দাস আঠৈএ শুকজনক প্ৰতি
একাদশীত একো আখা কলা দিএনি পকাই। এজোপ শুদা
হাতে আহিছে, দেখি শুকজনে বোলে কলা নানিলা? বোলে
বাপ নাপালে। চাই। কিয়, তোমাৰ দেখো গৃহতে লাগি
এঠোক পকিএ আছে? গৈ চাই দেখে হয়। কাটি এ
আখি আনি দিলেনি। শুক বোলে আগে দেখো বোলা
নাই? বোলে বাপ, আগে তিনিবাৰ চালোঁ ডাঙে।
তোম্ৰাৰ বাক্যেসে পাচতে পাকিল।

আক, পনৌৱানি পো যাৰ আঠৈ বোলে, তেওঁকে
শুকজনে বোলে আমাক আজি দ্বিতিয়ান পোনা বংস আনি
দিয়া। বোলে বাপ, পুহ বহা অকালত ক'ত পাব? বোলে

সেই পুখুৰীতে আছে বোৱা। বায় আঠৈ গৈ দেখে, হয়
পৰৈ পোনা বাহি দিছে। ধৰি আনি দিছেহি বোলে বাপ,
তোম্ৰা ঈশ্বৰত কি অবিদিত আছে?

আক 'চিনী পগাব নাই। আঠৈএ গুৰুজনক মাসে
মাসে চিনী পাগি দিএ। একোপ পাগি আনিছে বোলে
বলাই চেনী দহিল। বোলে বাপ দেব নপায়। বোলে
দেইছে চোৱা। ভাজি চাই, দাহিল হয়। বোলে একু
জাল বঢ়াকৈ দিলা। আক একবাৰ নিছে; বোলে বলাই
চেনীৰ ভিতৰত শূন্ত আছে। বোলে বাপ, নাই। বোলে
আছে, ভাজি চোৱা। ভাজি চাই হয়, এটা ঠুৰ মান
আছে। আশ্চৰ্য্য হ'ল। দেখি বিষৰিষাকৈ তথা দি আছে।
বোলে বৰ প্ৰচণ্ড বায়ু বলাব পায়, কাঢ়োতে? অ হয়,
বলাইছিল বাপ। বোলে তাৰ কেনৰ মাজত সোৱাই
ওলায় জুৱাইলে, জুৰি জুৰি সেইতে শূন্ত হ'ল। তেহে
তেওঁৰ মনত পৈল, বোলে বাপ, হয় পচোৱা বলাইছিল,
মনত পৰিছে।

আক ক্ষেত্ৰ বিলাইওৰ লোক প্ৰাৰ্থনাকৈ গুৰুজনক ভক্তে
সমে নিছে, গৈছে। আগ বাঢ়ি বাঁহৰ কৰিছিল, তাতে
বহিহস্ত। বাজা সিধা দিলে ভোজনলৈ। দি বোলে বাপ,
আমাৰ আতে সজ মহন্ত ভকত এজন আছে। অনেক লোক
আছে যায়, বিজ্ঞাধৰ নামে। বোলে মাতি আনাচোঁ।
আনিলে মাতি, বহিলহি। গুৰুজনে বোলে তই কাক
চিন্ত, কাৰখায় লগ পাইছ, কাক গা, কি ভক্তি? সি বোলে
হানু কাক চিন্তিয়, বাবে গুৰু ময় চিন্তো, পাও, ভাৰ্য্য।
তেহে গুৰুজনে বোলে বৰপেটাব, বাবে মাজী পাওঁ তুমিহেঁ,
বাৰে মাহ, বাহু বৈকুণ্ঠ, বাবে কহ, বাহু নুৰ্য্য, বাৰে বাৰী
এই তোৰ তুমিহেঁ, বাবে কক তুমি নাই। এজনত নিচাই

বিজ্ঞাধৰ মহন্ত

কবির ভূতাবি, কলিযুগত অৰীতি, বোধমতে দেশ নষ্ট, বেদ এৰি। সেইখিতে ঘোষা মাতিছে কবি শুকজনে—

(১) অন্নযোগী ঘিটো নকৰে বিচাৰ, জাতিকুল ভৈল ভ্ৰষ্ট,
বৈষ্ণৱ বেষ ধৰিয়া ফুৰয়, বেদপথ কৰি নষ্ট ॥

(২) “হৰিনাম ধ্বজ কৰি, বেদপথ পৰিহৰি”

(৩) “শাস্ত্ৰৰ বিচাৰে নজানে ভকতি, পৰমার্থ মতি মুঢ়”,

(৪) হৰি হৰি হৰি কিনো ভৈল ইটো কৃষ্ণৰ মায়াৰ বল।

এই চাইটা ঘোষা মাতি বোলে আৰে সৈতে প্ৰবৰ্ত্তি
আলকে লৈ আমাক আলকে বলা ষাওঁ আঁতৈ সব। তেহে
বিজ্ঞাধৰ গনক তেতিয়কণে খেদি দণ্ডতে পৰিছে গৈ ভাৰ
ভেটি নি। সাদিন ৰাখি সেৱা সন্মানকৈ পঠাইছে।

শ্ৰীৰাম আতা

আক একদিনা শ্ৰীৰাম আতাক শুকজনে বোলে সখিৰ
বাৰ্ত্তা লৈ আহাগৈ। গ’ল। পাই সেৱা কৈলে ঠাকুৰ আতা
শুকজনৰ, আঁতৈ সবৰ, বুঢ়া আতাৰ, গোসানী মাড়ৰ, বাৰ্ত্তা
সুধি নমস্কাৰ কৈলে। বোলে তোমাতো নমস্কাৰ। বোলে
ভাল। বোলে শ্ৰীৰাম শুক ভক্ত বাৰ্ত্তাত ভাল বুইলা
সজেই, তোমাক নমস্কাৰ বুইলে, ভাল কেনেকৈ বুইলা?
বোলে আতা তোমাক মোক ধূলিছানে?—

যিহেতু চৈতন্ত পূৰ্ণ পৰমাত্মা কপে হৰি,

জগত আছন্ত একানি।

এতেকে ইন্দ্ৰিয়গণ ভূত, প্ৰাণ বুদ্ধি মন

প্ৰবৰ্ত্তে যতেক জৰ ৰাখি ॥

মই জড় প্ৰাণ, শুক আত্মা এবিলেই দেখাত নান আহে।
শুকজনক কৰিছা দেখিহে হয় বুইলে। সেহি ঠাকুৰ আতা
বোসে মোৰ ধন্ত ধন্ত শ্ৰীৰাম সাৰ্থক।

আক এদিন দিৱে নাৰায়ণে মৈ খেৰ অসম্ভৱক বোলে
আতা আমি চাইটি বস্ত্ৰবে আগ ভৰি দিছিছোঁ।

বোলে ভকন্তত আজনিয়া কৈ নোসোধা কিয় ? বোলে প্রভু,
কাৰ গুবিলে যাম, কোনে কব, বিত, ইন প্রাণী, দিব থব
পাইলেহে ? ডেহে গুৰুজনে এক লোকাচাৰ আৰ্হি কৈছে।
বোলে এক লোকে বাৰ্তকি কইছিল, হাবি হৈ আছে, চ'ত
মহা পাঁচি লৈ যায় তুলিবলৈ। লোকে ভাবে বোজে নিছে,
লাগি দ'ম খাইছে। ই বোলে মোৰ হত হ'ল, নেলাগ, লোকৰ
দল। শুনি সিটে বোলে, বেজেনা বোলে যদি, তই জানো
লাগিছিলি ? এতেকে চিন্ত বিস্ত কৃত্য নত্ৰতা, সাৰ, কোৰ,
বেব, আৰ, যাব, সৰ্বসিদ্ধি ভাব।

গুৰুদেৱে সাদিন সাত নিশা বাহু কৰু কলে পৰীক্ষিত
জম্বুদীপৰ ৰাজা, কি দিলে কি নিলে। এতেকে স্বাৰহে
গুৰু চিন্ত, গুৰু ভক্ত তুট বৈতুঠে গৈ থিত।

আক চাবিজন ভকত গোট হৈ আজমী হাটত ধান বানি
আনেগৈ। তাতে গুৰুজনে উৰাল বাৰি কৰি দিছে নোবোৱাকৈ।

আক বৰপেটাত খটখটিত উলসীন, আজমী, একে ঘাটে
গা ধোএ, জল খায়। জীৱায় আতা গা শুধিতে গৈ দেখে
স্নান কৰিবলৈ। হৰিজীৱিতে কাপৰ দাজি জল ভৰিছে।
হুধুই আহি বোলে বাপ, সুলসীৰ আহি কলৈ গ'ল ? বোলে
জীৱায় কি ? বোলে বাপ হুটা ঘাট আহিল, আজমী
উলসীনৰ এতিয়া একে ঘাটে কোন বকা পৰিব তাত ? কোঁলে
আৰ মাজতে বিটি বকা পৰিব সেইটোহে আৰাৰ। বোলে
বাপ, এটিও বকা নপৰে এনে হলে। বহিন সংযোগে
বৃত্ত বৰু নিকি ? ডেহে হুটা ঘাটকৈ দিছে। জীৱায় আতাক
ৰাজা নিৰাবনি বোঁকাকৈ দিছে নিখালে।

আক এক আজমীৰ এজনে, উলসীন এজনে আতাবাককৈ
গুৰুজনে ইষ্টমিত কৰিবলৈ। বোলে ডাৰা বাব
হাজে পাখাবে-বাহ বৰি লৈ, ডাৰে হুৰি বাৰ। পৰীৱ

আজমী
উলসীন
হানবাট

আজৰী আৰু
উদাসীনৰ ইটত।

তেওঁৰ লিবা চৰা দিব, গুৱা দিব, তাৰে কাটি আপুনিও খাব।
তেওঁকো দিবা। চাইটা চক্ষু একত্ৰ হৈ কেনেকৈ বন্ধা
পাবাইক। “তক্, চক্ষু, মন, মুখ, নাসিকা, শ্ৰবণ।

ছয় গোটা শত্ৰু জানা পৰম দুৰ্জ্জন।”

এনেই বৈবী, তাতে মায়ী বলৱন্তৰ আশ্ৰয় পালে কোন
বব? ই কথা নকহিবা, অশ্ৰমী আশ্ৰমীএ, উদাসে উদাসে কথা
হোৱাইক।

নিকিনিখোৱা
ভকত

আৰু নিকিনি খোৱা নামে ধনশিৰীয়াৰ কাথে গৃহ
আছিল, বৰ চৌৰবৃত্তি আছিল। একদিনা গৈ খাৱৈত পৰি
আছে গৃহত শুবলৈ চোপালৈ। তাৰ জীৱটো গৈ গা-তে
ভৰ্জিলে। ধৰে বুলি নিশাবে বৈ স্নান কৰি গৈ মহাবিষকত
লাগি ভাৰ্য্যা পুত্ৰ সব এৰি শুকজনত ভকত হৈ হাটিতে
আছে নাম লৈ। সিকথা এৰিলে, তেও স্বভাওটি আছে।
ভকত নাম গাবলৈ গলেই আৰ লোটাটি নি সিজনৰ বহাত
থয়, ই জনৰ বাটিটি তত থয়নি। আহি ভক্তে বোলে কোনে
এনে কৰেনো? এদিন কলে শুকজনত বোলে বাপ, হৰাববো
নহৰায়, কোনো বা জনে এনে খানি কৰে, আহকাল পাওঁ
বব। বোলে নিকিনি খোৱাক মাতা। মাতিলে আছিল।
বোলে ভকতৰ এনে খানি কোনে কৰে? তেহে দণ্ডতে
পৰি বোলে বাপ, পানীৰেহে বন। বোসে কিয় কৰা? বোলে
বাপ, আগে বব চোৰ আছিলে। এতিয়া সেই ভোৰ গুচিল,
ভোজ্যৰ অভয় পদত শ্ৰবণ লবৰ পৰা। তেও এই বৃত্তিটি
এৰিব পৰা নাই। সেই বেলা ঘোৰা মাতিছে বব আহৰীয়া
নাৰায়ণ নামে নব সমন্তৰ প্ৰসিদ্ধচৌৰ বিশেষ।

অনাৰি জন্মৰ সাক্ষিত পাভক অৰণে হৰে নিষেব।”

বোলে নাম গাইছ। দুইদিন চৌকহে, বব পতাইতত
আশ্ৰয়কৈ তিনি নাৰায়ণ নামে চৌবত অৰণকৈ দেৱা স্বৰ

বৃত্তি শিকা। এই জন্ম দুৰ্ব্বাসনা হৰিব পৰজন্মৰো নিব।
বৰ চোৰে গৃহতৰ দুই তিনি পুৰুষক বন্ধ একে বাতিএ
নিএ। এই বৃত্তি শুচক বুলি আজিৰ পৰা আলীৰ্বাদ
দিছে।

অক ধীৰাই আঠৈ কীৰ্ত্তন গৃহতে আহিএ খাই চৰিউ
হাটী ফুৰে, বোলে হ'লনে নৌ? আঠৈ সবে বোলে নৌ,
বহাইছোঁহে। বোলে মোৰ দেখো হ'ল একা? একে চা? আহিছে? একা? এদিন গুৰুজনত কলে বোলে বাপ, ধীৰাই
আঠৈৰে একে লগে আহোঁ নাম গাই, আমি বহাওঁতই
খাই ওলায়! তেহে গুৰুজনে বোলে জীৰাম যোৱাচোঁ দাব
মেলিএ বাম বুলি দিবা। আতা বাৰ জুমি দেখে শাস খাকবে
সুন্দৰী স্ত্রীটে বান্ধি বাহি থৈছে। সোমাএ বাম বুলি দিলে।
সেইতে হৰিল, ভাতত হাব কেচু, কুমটি, জোক বগাব থৈলে
শিলি কৰে। কলেহি আতা। গুৰুজনে বোলে সিজনে
বলীৰ দৈত্য আছিল, অনেক ছায়া বান্ধি মায়া জানিছিল
চক্ৰৰ ভয়ত নাম ললে কপটে, চিন্তে ভজ্জ ছায়াকেহে, পাৰও
কপট নামৰ ফল পালেহি, চিন্তৰ বাসনাই কেন্দ্ৰবীৰ্ত্ত বিশ্বাস
নেৰিলে, এই বুলি খেদি পেলালে।

ধীৰাই আঠৈৰ
বৰ্ত্তন কৰে

আক এদিন ঘেঘ চাৱলীয়া আঠৈ জবে ধৰি অস্তা
নাইকিয়া হৈ বিদায় কৈলে বোলে বাপ, মাহ, হুহু, ভজা,
পোৰা নহলে ভাতেই নেযায়। দিওতা পাবলো নাই,
এামতে দিনাচাৰক থাকি টকাৰ খোজো গৈ। ত'ত হলে
পাঠ, বিচাৰকৈ দিওতা আছে। তেহে গুৰুজনে বোবা,
কৰি মাতিছে—

“নিউ নিউ অমিয়া মাধুৰী হৰি বাম বাম বাম,

দুৰতে তেজিয়া থৈয়ো আন বত মান কাষ

বাম বাম ॥”

বোলে আমি দহো খৈছো, দধি দুধ, দুত, মধু, চেনী
কোটি অমৃত একান্তিক শুদ্ধ সেৱকৰ সঙ্গত বাম নাম।
শ্ৰীশঙ্কৰদেউ দিছে প্ৰথমৰ উপদেশত—

শুনা যেন গুণ আছে বমৰ নামত।

উচ্চবস্ত্ৰে উপজে পবম পুণ্য যত।

মৰাকো জীৱা এইসে পবম ঔষধ।

কোটি অমৃত বৈকুণ্ঠৰ সুখকো তেজি শিখ্য

উদৰ অৰ্থে মায়াময় জিহ্বাৰ বচনা গাখীৰ, গুৰ, মাছ, বিচাৰি-
গাওলৈ যাব খোজা? আতৈ ব'ল। আনৰ যাৰ মন চলিছিল
ডাঠ হৈ ব'ল, দুখে সুখে এক নাম গাব ধৈলে।

আক এক সময়ত গুৰুজনে বোলে তোমা সবে দুজন
দুজনে সঙ্গ শ্ৰীতি হবলৈ লালনা ইষ্ট ইচ্ছা কথা হোৱাইক।
তেহে ঠাকুৰ আতাক আজ্ঞা কৰিছে পৰমার্থ মাতিছে কৃষ্ণাই
আতৈ নাটিল, উদাসৰ বাহিৰ হাটীৰ কৃষ্ণাই আতৈবে মাতিলে
কথা। গৈ সেৱা কৈলেহি বোলে সখি, হ'ল বস্ত্ৰৰ প্ৰকাশ।
বোলে বাপ, সকলনো হ'ল, জয়ানন্দ আতৈহে কাৰেও কথা
নহল, আক কৃষ্ণাই আকল হ'লত বাহিৰ কৃষ্ণাইবে কথা
হৈছিল, থোৱা হ'ল। বোলে সম্পন্ন হলে অমাকেই লাগে
আশ্ৰমীবে কৈলেই দিলা, কতুবা দোষ কল্পে? তাৰা আহিব,
আৰা নাৰাব যেন।

আক দাবত দাবী দি নিৰ্বন্ধ কৈলে বোলে নাম পাঠ
খলেই পবত দাব মাৰিব আটকি। বাহিৰ কৃষ্ণাই সন্তোষ ভক্তি
সুখত বসিক, ৰাজৰ্ত্তে তলুকা বাহ পৰিছেহি। তাতে উঠি
তাতি পাব হৈ কথা সুখে থাকেহি তিনিপৰ, চাই ভবিষ্যত
বাৰ বগাই পুনৰ। তাকে সূচক খলুৱা লক্ষ্যকৈ কলে গুৰু-
জনে। মতাই আনি সুধিলে বোলে বাপ দুই দিনতো
বিবৰণ তিনি ফালে পুৰি দহ কৰে স্বীকৰ। তত নেপাই বাহেই

গৈ স্নীতল চৰণ ছত্ৰৰ ছায়াত জ্বিৰাওঁগৈ। কথাবোৰ সাগৰত
বুৰ দি সুশান্ত কৰে। পৰম সন্তোষ হৈ বোলে মোৰ
গুৰুজনে দিছে নৱসিদ্ধত হৰিৰ বাক্য—

কৃষ্ণপদ পঙ্কজ অকণ নখ পাস্তি।

যাৰ মনে চোঞাৰ স্নীতল কাস্তি ॥

যেন হিম পৰি জুৰায় তাহাৰ হৃদয়।

আউৰ তিনি তাপে তাক কৰিবে উদয় ॥

যি অমৃত ঔষধ পান কৈলা বিষয় বিষয়ে হলাহলেও
তোজাক কি কৰিব আক। এই বুলি দ্বাৰীক কথা শুনাং
দিছে বোলে মই আনলৈহে দ্বাৰ মাৰিছোঁ, কৃষ্ণাই যদি বাতি
জুপবতো আহে যায়, তেও দ্বাৰ চাৰি দিব।

আক জয়ানন্দ আঠৈ নৰিয়া গৈল। আঠৈ সবে বাজতে
বোলে আঠৈ ভাত নেৰিব, ভাতেহে বল শক্তি। এই ক্ৰমে
সবেও বোলে কয়, দ্বাৰত পাৱ নিদিএ, আঠৈ বৰ টান
হ'লহি। গুৰুজনড কলে বোলে বাপ, বুঢ়া আঠৈ বৰ
কাহিলা, ভাত পানী এৰিলে। জীৱায় আতাক বোলে
যোৱাচো, কাত আশ্ৰয় কৰিছে সোধাগৈ। স্নিহিত বোলে
হুজন হুজনে হ'ল, আমাৰ নাই, গুৰুজনতহে আশা। গৈ
সেই মতে কলে, বোলে আকোঁ সোধাগৈ দৱা স্নেহ কাৰো-
বাৰে কৰিছেনে। আতা পুনৰ সোধাত বোলে মই তাৰাকেহে
আশা কৰিছোঁ। সেই ক্ৰমে আতা কলেগৈ। বোলে পুৰুষ
সোধাগৈ পান, চুন, শাক, পাত কাৰে দিয়া নিৱাকৈ খায়।
স্নিহিত বোলে কাকো নিৰিঙ নেখাওঁ, তাৰা বিনে মোৰ কিছু
নাই আঁই। তেহে গুৰুজনে হাতে মোটা বাৰে পাবচা লৈ
উঠিল বোলে আৰিহে যাব লগে। জীৱায় আতা আঁই হৈ
বোলে বাপ, যি জীৱ নিভাব নাই, নিকাৰক হ'ল মোসে
বাপ, কৰ্ম্মকৰক সুখিবলৈ কৃষ্ণকৰে কৰণক লগত লিখকৈ

জয়ানন্দ আঠৈ
গিয়া

শ্ৰীৰাম আতাব
পৰিচৰ্যা

আঠুলৈ বুলিছে ভূত্যত হ'লন্তে যি কাৰ্য হয়, স্বামীৰ কি
প্ৰয়োজন ? আমি গোলাম থকাত গৃহস্থৰ কি প্ৰয়োজন ?
বোলে শ্ৰীৰাম পাৰিবানে ? বোলে কিয় বাপ ? গৈ দেখে
পেট চলি পৰি আছে, তাতে পাটি কাপৰ খুই ধুতি কৈলে,
পানী ডপতাই গা ধুৱাই ধুতিকৈ বিষ্ঠা মুত্ৰ আজলি পেলাই
চাচি মাচি গোবৰ মাটিএ স্নানকৈ, চাউল সিঁজাই খুৱাই
শুৱাই তেল টেঙ্গা দি গধূলিলো থৈ গ'ল। জনালে গৈ
বোলে শ্ৰীৰাম,

ভকতক পাই যাৰ নভৈল হৰিব,

হৰিক পাইনো কৰিব কিস ॥

কৃষ্ণৰ ভকত পাই ঠায় ঠায়।

ভকতৰ ভকত পাবলৈ নাই ॥

বোলে শ্ৰীৰাম, মোক আজি কিনিহে ললা তুমি। তাৰা
গা টাঙ্গাই সজ্জাই গুৰুজনক সেৱা কৰিলে গৈ। বোলে তোত্ৰা
আনক নাপালা ? বোলে বাপ, মোৰ পূৰ্বৰে পৰা তোত্ৰাৰ
চৰণত পৰে কাৰেও লালনা, আশা, ভাববা নাই। লোক
হুজুনকৈ হ'ল, মই কাৰে হ'ম বাপ ? বোলে তুমি কাৰবাৰ
কৰা হলে তিনি জনীয়াকৈ জানো নাই ? বায়ুক, অগ্নিক
আঁচলত কোনে বাধে। এই বুলি থক কৈলে।

জয়হৰি
শ্ৰীহৰি
আৰ্হি

আক জয়হৰি শ্ৰীহৰি হুইব ইষ্ট মিত্ৰ আছিল। কাকিবল
এহালি খুজি আনি থৈ ভিক্ষালৈ গ'ল। আৰা আনি
ভাজিকৈ ভোজন কৈলে। তাৰা গধূলি আহি আগ পচলা
খুজি খালে। দেখি কাৰৰ ভক্তে কলে গুৰুজনত এনে স্বভাৱ
বুলি। মতাই আনি বোলে এনেহে কথা। চাৰিওটি বে
খালা নি তেওঁলৈ থলা কি ? হুটি খাই হুটি থব পোৱা, খাই
আনকে নি থব পোৱা, কি খালা পানী বুলি বুখেবেও
নেবাতিলা, এনে নিৰ্দ্ধৰা ভকতৰ ক'ত আছে ? এই আৰ্হি লৈ

লৈ আনো নষ্ট হ'ব দেখা দেখিকৈ। দাব বান্ধি খেদাগৈ।
বান্ধি খেদালে, গ'ল। তাৰা গ'লত আৰাও গ'ল জোলাজা
বান্ধি পাচতে। দেখি কলে ভক্কে বোলে বাপ, তাৰা যি গ'ল
এওঁ গ'ল পাচতে। দেখি কলে ভক্কে। বোলে মাতাচো।
মাতিলে, আহিল। বোলে মই তেওঁকহে খজিছোঁ।
অনিৰ্দ্ধে প্ৰবৰ্ত্তে গুণে, তুমি যোৱা কিয়? বোলে বাপ, পূৰ্বে
একৈশটা সঙ্কল্প ঘটাই তয়ু মুখে পৰম তত্ত্ব বস্তু দিছে—
ভকতি সে পিতা ভকতি সে মাতা চৰ্চি। এতিয়া যদি
এবিলে। ভূতাব বস্তু গৃহস্থে খোৱাতে, আপুনাৰ বাক্যত কত
বলু? তেহে গুৰুজনে অম্বৰিৰ ছৰ্কাৰাৰ অৰ্হি কৈ পদ
মাতিছে।—

মই হৰি চৰাচৰ, মই বশু ভকতৰ

ছৰ্কাৰাৰ আগে দামোদৰ।

একান্ত ভকতে পাই মোক বশু কৰিলেক

মই হৰি নোহো স্বতন্ত্ৰ ॥” বোলে মই চাবিলোঁ।

তোহা বাখিলা, মই অধিকাৰ নহওঁ, তুওঁ এখানি গুৱাকৈ
বাটি খাই থাক। হৰি গুণ পাই প্ৰজ্ঞাবে।

আক একদিনা গুৰুজনে ৰোলে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু
দিছে চেমন্তহৰণত ৰোৱা—

তাই মুখে বাম বোলা হৃদয়ে ধৰা কপ।

এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলোঁ। স্বৰূপ ॥ ভায়া

সৰ, নাম গাইও মুকুতি পাবা, ভক্তি হুল'ভ। তুমি আটৈ
সৰে নাম এবিলে। বোলে জীৱাম দেখো নাম ভকতে নেগায়?
বোলে বাপ, তোহা যে বোলা গ'ল, নাম গাইও মুকুতি পাবা,
ভাতে এবিছো। বোলে বহুমানি কাইকৈ সাহ অনোৱা বৰ, সৰ
মধ্যম এনে চাই। অনালে। বলাতে কহালে নি। আটৈ-
সৰক বোলে আজিৰ সাহ বাটৰ মালাগৈ, দাব যি ইচ্ছা কলে

নিজৰ গা গাই। নি তিনি খানি আজ্ঞা কৰিবা হ'ক। তেহে নিব ধৈলৈ যাৰ যি মন যায়, ছবা ছবিকৈ বৰ ভোৰ নি ধুকালে, কুৰ্হি, চেণী, মালি, খৰিয়া এনে ভোৰ আছে, তাকো নিছে। জীৰাম আতা গুৰুজন পাশতে আছে। বোলে জীৰাম তুমিও নিব নালাগে? বোলে বাপ, নিয়া হব। সকলো নি ধুকালে। মাছো ধুকালে। বৰ মাছৰ গাত লাগি বহা, মোচা, ছন্দা, তনিকা, টোৰা এনে মাছ এমুঠি মান পৰা বিচাৰি নি পতৰা কৈ গুটি চাৰি টেঙা সানিলে, দুটি মানত খাব, তৈল, শুদাই দুটিমান ভোজন কৈলে তিনি খানিকৈ। কৰি সবেও চ'ৰাত বহিছেহি। গুৰুজনে বোলে কাৰ কেনে হৈছিল আজ্ঞা? বোলে জীৰাম তোমাৰ একা? বোলে বাপ, পতৰাকৈ তিনি খানি কৰা হ'ল আপুনাৰ বাক্যে। বোলে কেনে হৈছিল? বোলে বাপ, ভাল হৈছিল। বোলে তাক কিহক ভাল বোলা? সেই মুখে খাই পুনৰ সেই মুখে চান্দিলে চাব ভুৱাবি, কিহক প্ৰশংসা? আমি দেখো ভাল থৈছে।

ভাল উপায় পাইলোঁ। ভাই ভাই এ...

বাম নাম নিগম বহুত মোৰ জীৱনৰ সেউ থৈছে লীলা-মালাত—পিউ পিউ বাম নামে অমৃত”

খান্না দান্নাৰ প্ৰশংসা বৃথা কথা সংসাৰ পথ দাৰ। বাম নাম সৃষ্টি খিতি লীলা গুণ কৰ্ম প্ৰশংসা সেৱকৰ বৈকুণ্ঠৰ পথ-দাৰ। জিহ্বাৰ বচনা নাম হলেই মিছা, কি সজ বোলা। তেহে বোলে মুকুতি কাক লাগে আজিহে জানিলোঁ। খটাকে দুই নতে পতি পালে। বহুগনে মুহূৰ্তে পালে পতি। আটো সৰু বোলে এতিয়া তেমে জীৱন্ত মুহূৰ্ত আছে নাই বাপ? বোলে কিয়, আমাৰ লগতে নাই? হাতত ধৰি দেখাব পাৰোঁ। আতা বোলে বাপ, কলমে মোৰ পছন্দাই লবু কৰিব। সেই আটে মৰে কঠাবা সেই বাটে খাই পঠাবা।

যা'ৰ মন যি চলে তাতে খাওক, হেঁচুকি গাছত কোনে ভোলে ?
পিচলি গীদা চোচবোস্তে আছে। আৰু আঁঠে সবে প্ৰাৰ্থনা
কৈলে বোলে বাপ, কতো আমি শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ দিনতে, কতো
আপুনাৰ সঙ্গতে দহ, বাৰ, কুৰি, দুকুৰি বৰ্ষ হৈছে, নাম
গাইছোঁ, সংসাৰ ভবাৰ একো প্ৰমাণ নেপাওঁ, লোভে মোহে,
কামে, ক্ৰোধে দম্ভে, দৰ্পে, অহঙ্কাৰে গৰ্বে বেৰি আছে।
তেহে গুৰুজনে বোলে তিনি বিধ ভক্তি, উত্তম, মধ্যম, প্ৰাকৃত,
নিগুণা, কেৱলা, ভাগৱতী। গুৰু বাক্যত বৈ, তলে প্ৰবৰ্ত্তি
নাম গালে উত্তম, শাস্ত্ৰ তলে মধ্যম, মনৰ তলে প্ৰাকৃত, সাধু
সেৱাকৈ আমাৰ বাক্যত থাকিলে গো সিজন্ত ঠাৰিহটো দিবৰ
বেলি নালাগে সংসাৰ তৰিবলৈ প্ৰয়াস কি ?

আৰু খিৰামড়লৰ বেটা মাধৱ। গুৰুজনে মিডা বোলে,
একদিনা আহি সেৱা কৈ বোলে বাপ, প্ৰবৰ্ত্তিবলৈকে টান
হ'লহি, অত আজোৰোঁ তেও নাটে চাউল কানিএ তোমাৰ
চৰণত সেৱা তেৰি কান্তে। বোলে কিবা অস্তায় কৰা হবলা ?
বোলে বাপ, দহো সজ্জেহে প্ৰবৰ্ত্তো। বোলে কিয়, তিনি
পৰলকে হাল বোৱাই এটা অস্তায় ধৰ্ম আৰু নিশা দুই তিনি
দণ্ডতে বান্ধনী গা ধুই ভাত বাহে পুৱা বাহি গা নহয় ? ইও
এটা অস্তায়। তিনি পৰতে দামুৰি বান্ধি ছবাব গাই দোৱা,
এই এটা অস্তায়। তাতে নাটে। আন সবে নিয়মে কৰিও
দহো প্ৰবৰ্ত্তিছে ? বোলে তুমিও চোৱাগৈ ইবেলি। চাই দণ্ডত
বান্ধি গা ধুই চাউল সিজাব, হাল দুই দণ্ডে নিব দুপৰ হবলৈ
দুই দণ্ড থকাত বেলিৰ দামুৰি এবাৰ ছৰা, বাটিও ছত্ৰাঙ্গ
লৈ এতাপ কৰাটো আটে নহটে। মৈ সেইৰূপে কৰি কৰি
চালে, আগতকৈ বাঢ়িলহে।

আৰু এখন ভকত নামতে উঠি আহে। একদিনা
গুৰুজনে বোলে কুৰি দেখো বনে বনে মোৱা কিয় ? বোলে

অনাচাৰত
অদাটন

বনচিহ্ন

বাপ, পাচটি টকা আছে মোৰ, পাটি তলে বান্ধি ধৈছেঁ, তাতে গৈ মনটো থাকে। কোনোবা নিএ যেন দেখোঁ; তাতে যাওঁ। বোলে আমাক দিব পাৰা? বোলে বাপ বৰ দুখ দিছে, পাৰোঁ দিব। দিলেনি আনি। তগুৰত দি বোলে যত্নমণি আজিতে খৰ্চাকৈ চাউল, মাহ, লোন, তেল, বস্তি, মূলে আটে মানে দিবা। যত্নমণিএ দিছে খৰ্চাকৈ। তেহে তাৰে পৰা একচিন্তে নাম গাব ধৈলে। শুকজনে বোলে তোমাক টকা কেটিএ বৰ দুখ দিছিল। ভালহে মহাপুৰুষ শুক দিছে দশমৰ উপদেশত—

“যতেক বাঢ়য় ধন, ততেক মৃত্যুসে বাঢ়ে,

আপদ নাহিকে অতে পৰে।”

বনচিহ্ন

আক এজন ভকত খিনাই শুকাই যায়। শুকজনে বোলে তোমাৰ কি হৈছে, দহো খিনালা? বোলে বাপ, চৈধ্যটি টকা আছিল। সেয়ে হৰাল, কোনোবা নিলে। বোলে ক'তনো ধৈছিল? বোলে বাপ, কানিৰে বান্ধি শোৱা ঠাইতে ধৈছিলোঁ। ইফাল সিফালৰ ভকতত সুধিছানে? বোলে বাপ, সুধিছেঁ, পোৱা দেখা নাই বুলি কয়। বোলে আটে কাপোৰ ধোৱাত সুধিবাচো। সুধিলেগৈ। বোলে সলিয়াটে কিবা মুখতে বগা লাউ ফুল যেন নিতে নিএ দেখোঁ। ‘শুক জনত কলেহি। বোলে তেনে বোৱা, বৰ পেটীৰ সিপাৰে নলৰ মাজত টেকা জোপা আছে। তাৰে মাজে সলিয়াৰ বাহটি আছে। তাতে টকা নি ধৈছে, আনটো। বাহ, পোৱালি একো নকৰিবা। আতুৰ হৈ গৈ দেখে সাটোটি পোৱালি হৈছে, তাৰে তলে টকা ধৈছে নি। মাইকী ছুটা লব মাইলে, টকা হৰ্ষ মনে লৈ আছিল। আনি থুই দিলেনি শুকজনক। বোলে ধোৱা তোমাৰ হাতেই। পাচ দিনা বোলে আজিও চোৱা নৈচো। ধৈ চাই দেখে মাইকী পোৱালী

বাহতে সৰি আছে। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ কলেহি বোলে
বাপ, মাইকী পোৱালি বাহতে মৰি পৰি আছে। তেহে
গুৰুজনে বোলে তোমাৰো ন'হল ইঁতেন তেনে ? সি অজ্ঞান
জন্তু, খাব পিন্ধিবৰ একোৰো নহ, তেও যে সিয়ে মৈলে
তোমাৰো ধনৰ মোহত তেনেহে হ'ল হতে অৱস্থা ? কেলৈই
নো মোহকৈ বান্ধি ৰাখিছিল ? মায়াময় মিছা সংসাৰ ত্ৰয়া
হলেই গৰ্ব বিনাশী বস্তু।

বাম নাম লৈয়া মায়াক কৰা দূৰ।

মিছা দিয়া সঞ্চা লৈয়ো ই বৰ চতুৰ ॥

সেৱকত লগালে মিছাতে সচা পায় পৰ জন্মত। বোলে
বাপ, শেষ কালত লগাবলৈহে থৈছিলে। বোলে শিশুকালে
ভক্তি যি ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম ভক্তি কৰে তাৰ ফল তিনি গুণ হয়, পায় ;
মধ্যকালে হুগুণ পায়, বৃদ্ধ কালে এগুণ হে পায়। মৰিলেও
ভকতৰ ত্ৰয়া ভকতত হে লাগে পায়ও তাৰ ফল কিছু নাই।
জীয়াতে যে লগাব ছুৱাইলে ; এবাৰ পাই তাৰ কি হৰ ?

আক এদিন মাঘ মহা মেঘাজন্ম, ডাৱৰ, জাব, হৰি কথা
শুনিছে ভকত, অৱসানত জীৱনা আঁঠৈএ বোলে কি আজি
হুদ্দিন, সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ নিচয় নোলালে। তেহে গুৰুজনে
জ্বাৰাকৈলে—

বোণা
বচনা

সেহিসে দিনক ভাই হুদ্দিন বুলিয়া মানি

মেঘাজন্ম নোহয় হুদ্দিন।

হৰি কথা অনুভব সমাক আলাপ বসে

ষিটো দিন হোৱয় বিহীন ॥

আক এজনৰ উনৈশ টকা আহিল। পুখি থৈ কাতো
নকলে মোহত থাকি। তেনেতে শৰীৰ পৰাত উৱহ বুলি
চলিল। বসন্ততে নি বাজাত বোলালে সৈ। চিত্তগুৰু
বোলে বোৱা। চাই চিত্তি বোলে আৰা। আহিবকে নেপায়

টকা-সোহত
বৰ ভকত

আলৈ। টকা অনিত মোহকৈ বিশ্বাস কৈলে, কতো নকৈ মনে তাতে ধৰি আছিল। এতেকে জন্ম লাগিল বাত্না নাই, থৈ আহগৈ পুনৰ। ছুতে লৈ আছিল, দেহা দহিলে, এটি প'ল। ভাকুলি স্বৰূপ হৈ টকাৰ উপৰে পৰি আছেহি সেই বহাটি দাবিকাৰ গোবিন্দ আত্মক দিলে। এদিন গুৰুজনে ভেওঁতে সুধিলে বোলে তোমাৰ বহাত কিহবাৰ গম পোৱানে? বোলে বাপ, বেজ এটিএ বই শুহু। বোলে ক'ত কৰে নিয়ম বুজিবাচো। মন কৰে ভাত বাঢ়িলেই মাতে তপত পাই। বুজি কলেহি সেই ক্ৰমে। বোলে খানি যি পোৱা তাতে আনাগৈ। খানি চাই দেখে ভুককাটি মুখতে ভাকুলিটি আছে। আনি তেনেই গুৰুজনক দেখালেনি। ভাকুলিটি মৰাই গমচা এখানি দি পোতালে নি। টকাটি হত ভণ্ডাৰলৈ দিলে খৰ্চাকৈ সেৱালৈ। সেই নিশা স্বপ্নত ভকতে দেখে গুৰু বস্ত্ৰেৰে দ্বাৰে দ্বাৰে ধূলা লৈ ফুৰিছে। বোলে মই গুৰুজনৰ কৃপাতহে ছখৰ পৰা মুক্ত হৈ আজিহে যাওঁ।

আক এদিন জীৰাম আত্মক পাঁচিলে বাউসীলৈ গোসানী মাতৃৰ বাকী লবলৈ। লৈ আহি কলেহি।

“বান্ধ কৈতৰ নেবস মন।

ভান্ডত নপাইবা হবিচৰণ ॥”

বোলে বাপ, চৰ্চা স্বক। বিশ্বাসৰ কাৰ্য্য বহুল দেখি নেমাতে, আভা নেৰে। বোলে জীৰাম অকালপ্ৰচাৰত নাহব ফুলেনে, বোলে বাপ, ফুলে। কথাৰ বেগতে বুইলে। আভা সাৰা নিশা বাগৰি উঠে পৰে উস্ আস্ কৈ বাজ ওলায়, ভিতৰ সোমায়। বোলে মই কিয় বুইলোঁ। গুৰুজনৰ আগত। তেহে পূৰে বেণু দিওঁতেই উঠি গ'ল। থৈ ফুৰি বৰ হাবিত নক নাহব ডালিত—পাচোটি ফুল ফুটিছে। ফুলি চোপা, ফুলি নকন, এটি ভাকুলিত, তালে সৰে আনি বিহুৱি, বোলে জীৰাম

গৃহ বহা ই ফুল নিৰ্জিন সুখে ফুলিছে। ডেহে বহন্তে ফুল
যোবা গুৰুজনে চৰ্চি দেখাইছে।’

আৰু গোন্দী নামে এক তান্ত্ৰি ভাৰ্যা স্বামী, সৰ্ব্বত্ৰে বনাচ
লৈ কাপৰ বস্ত্ৰ, হাতত পোনে কৈ লয়, ’তেও চাউল কান্দিএ
নাটে। একদিনা গুৰুজনত চাউল, লোন, তেল খুজিলে দিএ
তাৱৈ বুলি বেথাইকৈ। বোলে দেখো নেবি বনাচ বোৱা ধনে
কি কৰা? বোলে বাপ কৰোঁ চাৰি প্ৰবৰ্ত্তিবই, ছুৱাৰোঁ, ৫০
পেট, খৰিহে আছে লোকৰ। বোলে কিবা ধৰ্ম্ম কৰা তেনে।
বোলে বাপ দেখো অধৰ্ম্ম কৰিবৰ মন নপৰ্শে। বোলে কিয়
এনেচা এনেচা সূতা বাধা কাপৰ ধৰ্ম্ম পতি? বোলে বাপ,
থকাত আদিকে এক তুনেচা বাৰ্ধেই হয়। বোলে এতিয়াৰ
পৰা, মহুবাটোকো নাৰাখিবা, দি বৈ চোৱাচো। সেই মতে
নাৰাখি বব ধৈলে, ধন বস্তু অভ্যদয় হ’ল। খাইও বাঢ়েগৈ
ধাৰ সৃজিও ধাৰ লগাব ধৈলে।

মাসেকত দুই তিনিবাৰ পঠায় গোসানী ঠাই বাৰ্তা
লবলৈ। এবৰে পাচিছে। আতা গৈ সেৱাকৈ বাৰ্তা সূধিলে।
গোসানিএ ও সূধিলে গুৰুজনৰ। বোলে জীৱাম, বাপুত কৰা
ঘৰটি ৰবে। আহি আতা কলেহি। বোলে বাপ, আজ
কলে গৃহটি উকখে হুহু। তেহে গধূলিতে তকতক কলে,
কালৈ কোনে যাবাহক, গুৰু পত্নীৰ ঘৰটি বান্ধিব লাগেনৈ।
প্ৰাত্ৰসে শৌচ শুৰি হৈ স্নান গুৰু সেৱা নাম প্ৰসঙ্গকৈ ওলাল
গুৰুজন। বাট গৃহতে বহি বোলে মধুবাদান, তকতক মাতি
আনা। বোলে বাপ, কি বুলি জনাম? বোলে এই বুলি
মাতা কানাই, কানাই, বলাই, বলাই, গোপব বালক জাক।
বন্ধ অশোধৰ দোহাই লাগে যি তাই ঘৰত থাকে। ঈশা
হাতে নাহিব কেও। আতা সেই ক্ৰমে অমাতে। সেইক্ৰমে
ওলাই আহিব সকলো গোলাল আঁতৰে এৰ খেব মাতি লৈ

গোসানীৰ আগত গিৰিসাই পেলাই হাঁহিব কৈলৈ। আএ বোলে কি বজিয়াল ভকতটি। এমান ভাব খেৰ আনি ভেও বজ্জহে পাইছে। নাম জগিল বজিয়া গোপাল। শুকজন গ'ল, ভকতো গ'ল হাতে হাতে খেৰ বাঁহলৈ। তিনি পুৰীয়া গোপাল শুদা হাতে আহিছিল। মলিয়া নাবায়ণ আতৈৰ খেৰ এটি খুজি লৈ আহিছে। গৃহ ধৈলে, বস্তু যত কীৰ্ত্তন ঘৰৰ কাস্তিতে থলেনি। গৃহটো তেনেই নি থলাতে থলে বাবে খোবে। তাতে আএ চাউল সিজাইছে ভকতলৈ। বুঢ়া আতা গৈ বৰপেটা সিপাৰৰ খাগৰি আনিলে, হাতে হাতে ধৰি ঘৰ চাল কৰি তুলি চালে, হুপৰ হ'ল, ভকত গা ধূলে, ভোজন কৰিছে শুকজনে সমে ভোকৰ বেলা, নকুৰি ভকত বাহি দিছে তিনিও আএ, খাই নিছে। তত কৰচ বাজিল চকত। শুনি শুকজনে হাত দাকি ভোজন বেহাৰ চৰিত্ৰ শুনিলে, সকলো হাত দাকি শুনিছে। আএ বেগতে চাউল ধুই বহালে হ'ল। চৰিত্ৰও ব'ল, চাউলো বাকি দিছেহি, ধোৱা বলিছে। খাই পাচ বেলা বাৰ চাক চিলিজা কৈ বস্তু জাত সুমাই থৈছে। পাচত শুকজনে সেৱাকৈ বিদায় কৈলে। আএ বোলে বাপু, আজি বনত চোপ দিয়া দুৰ্কাসা সাগৰত যেনেকৈ কুঞ্জে বাখিলে, তোম্ৰাও আজি মোক কথা গ'ল মৰ্যাদা। এই বুলি আশীৰ্বাদ দি পঠালে, বোলে পাবা যে লাউ দিয়া। আএ বোলে জানো লাউ দিবহে দিছে, পুলি পুলি এটি দিলে, বগাই লাগিছে। ত্ৰিৰাম আতাক পাচলৈ বাৰ্তা লবলৈ। আতা আহি ভেৰ বাৰ্তা সুৰিলে, আৱেও শুকজনৰ সুখি বোলে বাপুলৈ কি দিওঁ। এই চালতে লাউ লাগিছেনে চোৱা উঠি। চালে, ভিন্নটি লাগিছে। দেখালে বোলে বৰটিকে আনা। আনি সেৱাকৈ আহিল। পাই সেৱা কৈলেহি। গোসানীৰ বাৰ্তা সুখি কৈলে লাউ পাল্য

ক'ৰ ? বোলে বাপ, আয়ে দিছে। আয়েনো পালে ক'ত ? বোলে লাউ এজুপি চালতে উঠিছে। বোলে লাউ কিবলৈ হাককে দিলো, তকতে নাম গুণ খটিকৈ দিনটে ঘৰটি সাজিলে, ভাগিলে সাজে কোনে ? মথুৰা দাস ঘোড়া, লাউ জুপি কাটি আহাগৈ। আতা আহিছে গুনি ভাবি, কাটিলে পাব আয়ে অসন্তোষ, নেকাটিলে গুৰু বাক্য পৰে। গজ হস্তী মান খাৱে দুই খৰিয়া খাণ্ডা হ'ল। পাই সেৱা কৈছে। বোলে মথুৰা আহিছা ? বোলে মাতৃ, লাউ ডালি কাটিবলৈ পঠাইছে গুৰুজনে। বোলে হয়, তকতে কত অমৰ্কে দিনতে ঘৰটি সাজিলে, পচিলে আকৌ কোনে দিব সাজি, কাটীগৈ, নিদিলাও হতে। বোলে দেখো লাউ দিয়া, তাতেহে দিলে। এ তিনিটা বিধৱা আমি পাতৰো, খাব গোটেৰো শাক কেৰি ছটা বাহলকু ধৈছে। তাতেহে ডেওঁ বাপুজ বুলিছে কাটা। মই চাউল সিজাওঁ গা খুই যাব। বোলে মাতৃ দা খানি দিয়ক, দিলে। লৈ বৰগেটাৰ খাগৰি আনিলেগৈ, কোটহা বাঁহ কাটি আনি হেদালি দি ভালকৈ লাউ আঁত লগাই পূৰ্বৱৰ্ত্তে দি বোলে মাতৃ চক্‌চোন। চাই আয়ে বোলে বাপু, বৰ সজ হ'ল, মাটিবে পৰা পাত গোটে পাম, পাৰোঁতা নাই। আতা গুৰু বাক্যে চিহ্না ডাল এটি কাটি ভোজন কৈ সেৱা কৰি আহিছে। এখেত গুৰুজন খেদ কৰিব লাগিছে। বোলে মই বেগতে পাচিলোঁহে হয়। কাটেহে যদি আয়ে অসন্তোষ পাব, আইব কট্টে সৰ্বনাশ হে হ'ল, এই বুলি খেদকৈ বাটলৈ চাই আহে। বাটতে দেখিৱে বোলে মথুৰা, লাউ কাটিলানে ? বোলে বাপ, অসন্তোষ পাই বুলি হাদালি কৈ আন্তে আন্তে বুলি দিলে। আয়ে দেখি বৰ সন্তোষ পালে। আপুনাৰ বাক্য বাৰি সৰু ঠাল এটি কটা হ'ল। বোলে মথুৰা দাস,

আমাক আজি ভাল বাখিলা। আজি সৰ্বনাশে হুহুহুহে।
আইব ক্ৰোধ অগ্নিএ দহি ভস্ম কৈলে হুঁতে আজিএ।
বোলে মধুবা দাস, মোৰ মনৰ মনক বুজি লাউ বাখি
যেনেকৈ সন্তোষক লভাইছা তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্তুবে
পৰম্পদ হৈ বৈকুণ্ঠত সন্তোষ লভিবা, এই বুলি আশীৰ্বাদ
কৈলে।

ভূষণ শুক
অব্য ত্যাগ

আক হবিচৰণ ঠাকুৰ দখিনলৈ ভূষণ শুক ঠাই গ'ল,
গৰৈমাৰীও বোলে, পলাশ গুৰিও বোলে, তাতে ব'লগৈ।
তাতে সক শুকৰে নি তিনিখান নাও ভৰাই দিলে, ধান,
চাউল, কোৰ, কপাহ, মাহ, সবুহ, কচু, কোমৰা আদা
এয়েৰে। বৰ আদৰ সাদৰ কৈলে। ঠাকুৰ দেউ সন্তোষে
আছিল। আহিবৰ দিনা নাওতে বহি বোলে জানিছা
ঠাকুৰ, ত্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ শৰণে আমাৰ শৰণে বৰ বিলক্ষণ।
তেহে ঠাকুৰ দেউ বোলে ই বায়ুনী পুতেকে কৰ সুলক্ষণ
শৰণ পালে? শুক ধৰ্ম নিন্দকৰ জ্বাৰত কি কাম? এই
বুলি নাও বাৰত পাও দি বুৰাই উৰুবিয়াই পেলাই ধুই
গুচি আহিল। বৰ পেটাত সোমাই শুকজনত কলেহি
সেৱাকৈ। শুকজনে পৰম সন্তোষ হৈ বোলে মোৰ ত্ৰীশঙ্কৰ-
দেৱৰ পুত্ৰহে হোৱা। বোলে কৃকদেৱে বিপ্ৰ দামোদৰক
চাউল, চিৰা খাওঁতে বুলিছে, শুকজনে কীৰ্ত্তনত দিছে।
ভকত সকলে পূজে কুলে জলে তুট হয় তাকে খাই।
অন্তকত যদি নানা জ্বাৰ দেয়, তাতে মোৰ স্পৃহা নাই।
অন্তকত নিন্দকৰ জ্বাৰ গ্ৰাস নকৈলা, কি বৰ কথা কৈবা?
এই বুলি নাও চাৰিখান ভৰালৰ বস্তুৰে ভৰাই দিয়ালেহি
বাউসীতে।

বিদ্ৰোহ

আক এল্লি দক্ষিণৰ্বে বিহু আতা আহিল। শুকজনে
বোলে বিহু বহি কিহু আনিবা। আহোঁতে আল নবা

গোবিন্দ আঠৈৰ ভাৰত মহি দি আনিছে। আতা পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলৈহি। বোলে বিষ্ণু, মহি আনিছানে? বোলে বাপ, অনা হৈছে। বোলে আনাচোন। আতা বোলে গোবিন্দ, আনা। চাই দেখে মহি নাই। বোলে বাপ, মহি কুতবা পৰিহে আহিল। গুৰুজনে বোলে বোৱা, সেই বাৰাদিৰ কাখে বিৰিণা জুপি আছে, তাতে মহিৰ চুকাটি ঠিয় দি আছে, পৰা নাই, আনাগৈ। গোবিন্দ আঠৈএ চাই সেই ক্ৰমে পাই আনি দিলৈহি। সবেও দেখি বোলে ঈশ্বৰহে কাৰ্য্য কথা আশ্চৰ্য্য।

আক একবাৰ বিষ্ণু আতা আহি নিখা দল পথাৰ, অন্তৰে হোলঙ্গা পৰাতে বলহি, সেই ঘৰ গুৰুজনৰে প্ৰাৰ্থী ভকত বোলে বুঢ়া, গুৰুজনৰ বাৰ্তা কোৱা। বোলে আতা, দুমাহ যাৰ পৰা নাই। বোলে আঠৈ সব, ই জীয়াশ, আৰ গৃহত বৰমৈ সজ নহয়। তাৰ পৰা গৈ ফটিকবিহাৰ ঘৰত বৈছিহি।

আক হেৰেমদৰ জয়ৰাম আঠৈ পশ্চিম ক্ষেত্ৰে বাওঁতৈ ভাৰ্য্যাক বোলে দুই বৰলৈ মোলৈ বাট চাৰি। নাহৌ যদি স্বামী ভাএ ভজ, গুৰু বোধে ভজ, বিশিষ্ট লোকত ভজিবি। পাচে চাৰি বৰো নাহে। তেহে মাৰামৰ বিখৰ বিভৎস নুখ পণ্ড শৰীৰতো পায় বাক, এই মনে নিচৰ কৈ বিষ্ণু আতাৰ মুখে মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। তেওঁ আহি পালত সোমাব নিদিএ, বাহুত ভাত দিএ। খেদ কৰি আতাতে বস্ত লভিছে। বোলে পত্নীৰ পৰাহে বিপ্লব ভক্তি।

আক একবাৰ বিষ্ণু আতা আহিছিল। বৌদ্ধৰ কাখে পৰম কৰ্ম্ম গৃহে বৈছে। প্ৰাৰ্থী ভক্ত সাতজন ভক্তৰে বোলে গুৰুজনৰ বাৰ্তা কোৱাচো। বোলে আতা, সবাবে

কুশল, কালি গৈছিলে আমি। সেই নিশা ভোজন নহ'ল।
পুত্ৰ আতা শৌচ শুদ্ধি ন্নান শুকসেৱা কৈ চাউল সিজালে।
চবনিয়া গাই খীৰাই অল্পমান দুধ পাই আতাক দিলেনি
বোলে সবাকৈ দিয়া। বোলে আতা নাটে, আপুনি লক।
ভেহে পানী কিছু দি মিঠৈ সানি অল্পবে মিলাই সবাবে
খাৰ তৈল দিয়াদি দিলে। খাওঁতে বোলে মই অকলে
খোৱা হলে বিষ প্ৰায় হয়। এতিয়া সবেও লৈছোঁ, এয়ে
অমৃত সম।

আক একবাৰ আতা আহি সেৱাকৈ কীৰ্ত্তন গৃহতে
বহিছে, শুকজনো আছে। তাতে কৃষ্ণানন্দ আতৈএ নাহব
ফুল বাৰটি দিছে। তাৰে বিষ্ণু আতাৰ গালৈ মাৰি পূজিলে,
বোলে মনুষ্য শৰীৰ পাই বিষ্ণুক নভজে এহি দোষে ঘোৰ
নৰকত মজে। এই ঘোষা মাতিছে।

আক আতাৰ বেটা গোপাল চৌধাৰী সৈতে মেল শুধি
লফা খাই মিছাকে সঁচা কৰে, শ্ৰায়কে অশ্ৰায় কৰে।
আতা দেখি উচপিচকৈ মৰে, হাক দিএ নলয়। আহি
শুকজনত কলেহি বোলে বাপ, বৰবেটা গোপাল নিমিত্তে
বৰ দুৱাৰি। বোলে কিয় দুৱাৰা? কলে আমাৰ
কথা নলয়, চৌধাৰীৰে গোট খাই চান্দা খতি খাই অশ্ৰায়কৈ
জয় কৰে, সত্যক মিছা কৰে, অধৰ্ম্ম কত দেখি থাকিম
ভাত? বোলে ভেনেহলে অজামিলোপাখ্যান ৰাজ্য কৰিব
লাগে; ৰোৱা সখিক নিয়াগৈচো কবকগৈ। হলে আমাক
নিৰাহি। আতা আহিল ঠাকুৰ আতাক লৈ, পাইছে। লগা-
খানি সাজিলে, হল। আতা শুকজনক ভক্তে সমে নিলেহি।
গৈ ৰাজ্য পাতিলে। তিনি বৰ ছত্ৰৰ ভাৱ এখন গোপালক
দিলে, চাৰি বিকুহুতৰ বিহু আতাক পাতিলে। এখন
বোলে ছুৰি ভালকৈ গোপালক এই ভাৱতে ধৰিবা। আতা

ভাও উঠি পাবে জানে মাইলে গদাৰ মাৰত গোপাল
আতাহ পাবে। বোলে পিতৃ মই মবিলো। বোলে উপা
কি মবিবি, লোকৰ লকা খাব লাগে। তেহে উমান পালে
বোলে সেই কথাতহে মাইলে। সি ছুইক যেনে মাইলে
তাৰে পৰা এবিলে আক। তেহে তাৰ পৰা আতা চানুঝিলালৈ
গ'ল। তাতে আতাৰ বেটা হৰিচন্দ্ৰ একেৰি হাৰি আছে,
তাতে গা শুদ্ধিলৈ গৈছিল। সি মূৰে ককৰা স্ত্রী ওলা
ওলাই গল। কলেই বা সোমাইছিল আৰা ভুকে নেপা।
তাকে দেখি হালুয়া পথকৰা কলে আতাত। আতা বোলে ই
দখিণত থাকিবই নলাগে। নাও অনালে। মোৰ গুৰুজনে
মোত কৈছে ত্ৰিশত্ৰবদেউ কৈ গৈছে ছহু উদাসৰ পৰদাৰা
হাতলৰ কাচলৰ, আশ্ৰমীৰ অন্যদেউ বিভিচাৰ এই দুইৰ
মই গুৰু নহওঁ। পাচলৈও যাবা সবে জীৱৰ কুশলৰ হেতু
উচ্চা কৰিব এই গুৰু মত ধৰ্ম লৈ, সিও নকৰিব, কৰাবো গুৰু
নহব।

হৰিচন্দ্ৰ আহি গুৰাকচাতে আছেহি দুখকৈ। গুৰুজনে
পাত কৰাই বলিছলন পুথি লিখিবলৈ লিখক বিচাৰিছে।
ত্ৰীবাম আতা বোলে বাপ, আছে লিখক। বোলে ক'ত
বোলে বাপ, বিহু আতাৰ বেটা হৰিচন্দ্ৰ গুৰাকচাতে আহি
আছেহি। পয়োনিধি আতৈক পঠাই অনাইছে। পুথি
লিখিলে, হ'ল। বিচক্ষণ অক্ষৰ, গুৰুজনে বোলে কিয়নো
ইপাবে আহাহি? বোলে বাপ, এই অজিষ্ঠাকৈ আতা অনা-
দোৰত চাব সূখে নিকালিলে। তোহা সৰ্বসাধী মই তাই
কৈছে। তেহে গুৰুজনে জয় ককাই হৰিআতৈক লগে
যোবা ছুটি কৰি দি পঠাইছে—

বোলা কলা

- (১) “হৰিত শৰণ লৈয়া বিটৌ জনে এ
হৰি চৰিত জ্ঞান কীৰ্তন কৰে।”

(২) “অপৰিহৃত যিটো আতি পৰিত্র হোক বা যদি
সমস্তে অৱস্থা আছে পায়।”

আটাই সবে নি গুৰু বাক্যে ঘোষণা মাতি আতাত কৈছে
বোলে মই সুধি পুচি চালে। একো দোষ নাপালে। বিষ্ণুৱে
হৰিগুৰু বাখক। আতা বোলে মহাপুৰুষ গুৰু তাৰা বাৰও
অগ্নি সৰ্বভক্ষক বহি সবাৰে দহে, কেচা পকা। জীৱামে
সীতাক নিৰ্দোষী বুলি জানেই, তথাপি লোকবাদ শঙ্কা
নিৰ্বাস দিছে, কৃষ্ণদেৱে অপৰিহৃত মনি গৰ্ভত পৰি আমি
দিছে। উত্তম সবে কৰে যদি গৰিহিত কৰ্ম পাচৰ লোকে
তাকে মানে ধৰ্ম। আমি যদি ৰাখোঁ নিৰ্দোষী বুলি পাচ-
লকে। এই আৰ্হিকে লৈ দোষীকো ৰাখিব। তেও বাক
গুৰুজনে বুলিছে, গুৰু বাক্যও বক, সীমাও বক, আত্মমীৰে
উদাসীনৰে মাজতে বহাকৈ থাকক, তোত্ৰা সৰে ভাগ যোগ
দিবা তেওঁৰ নেখাব।

আক আতা একবাৰ তিনিখনি নাওঁৰে গৈছে মাৰি
ঘোষণা দি—

ৰাম হৰি এ

ৰাম জয় হৰি এহে।

দেখি ভকতে বোলে গুৰুজনৰ পয়াণে আতাৰ পয়াণে
সমান হ'ল। আতা বুলিবৰ শুনি বোলে আমাক গুৰুজনে
সৈতে সমান হে কৈলে, যদিহে পালস্তা হয়, গা-তে লুকাম।
সেই কথা লৈহে পাচত অলপ বাতুলৰ লক্ষণ ৰবি জোকাৰ
মাইলে। কুৰুৱানখীয়া কোমোৰা পেলাহে ব'ল। বগৰি
পকা চিনামুখীয়া সৰিল। ভাৰ পাভলাই একে জাপে
গ'ল।

আক ভাৰীপুৰতে গোপাল আতাবে, ককিলা গুৰুৰে
গৃহ। একেলগে আহিছে গুৰুজন ঠাইলৈ। বৰপেটাক

পশ্চিমে জাবনি একেৰি আছে। তাতে শ্বৰৰ লহা গুৱা বানবটে ওলাই পুহ মহা এটি আম দিলে। বোলে জীৰাম আতাক দিবগৈ। আতা আনি দিলেনি। আতা চাই গুৰুজনক দিবলৈ, নখৰ আঙুৰ গৈছে। খুন পৰা দেখি আহা বুলি নিদিলে। তাৰে একালি খাই শোৱা চান্দৰ কবনিতৈ থৈ চাউল সিজাই ভোজন কৰিছে। তেহে গুৰুজনত কি অবিদিত, গৈ ভোজন কৰি বোলে জীৰাম, পুহত আম পকেনে? দেখি আতা কাও বাও কৈ বোলে বাপ কি এনে কৰে, মৈলে। বোলে জীৰাম, এনে দেৱযোগ্য অমৃত ভূমি খাব পোৱা শিষ্যৰ বস্তু, আমি হলে নেপাওঁ। বোলে বাপ, চাব দ্ৰব্য কিয়লৈ মাৰে ভৃত্যক? বোলে দেখোঁ কুক কৈছে অৰ্জুনত—

“ভক্তৰ শেষত পৰে, বস্তু ত্ৰেষ্ঠ নাই।

তাক ভুল্লিবাৰ সখি মোৰ বাহুৱা যায়।”

কাতৰ কৈ ব'ল, কি কৰিব। তেহে আতা গুৰুজনে আমৰ গুটি নি ৰোপণ কৈলেগৈ, আপোন হস্ত কেতেকী ফুলে সৈতে সেই জোপাহে আছে এতিয়াও বৰপেটাত। উভতি আহোঁতে বাটৰ গৰু খোজত বায়ুণ ভকল। এটা পৰি আছিল। গুৰুজনে তিনিবাৰ পাও ফুৰালে। আতা বোলে বাপ, ই বেলে কতনো ভাগা কৰি আছে।

আক গায়ণ কেহো আঠৈএ গীতৰ প্ৰসঙ্গ কৰে নিতে। এহেৰ পৰা গাই ভণিতা খানি এৰে। শুনি গুৰুজনে বোলে কেহো, ভণিতা গাৰৰ হুতনো। বোলে বাপ, তোজা বোৰ কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ঈশ্বৰ, তোজা বো দাস, মুকখ, গাবলৈ কেনেবা লাগে, তাতে এৰে। বোলে মোক বিধানিএ তিনিও বাজ্যত প্ৰকাশ কৰিছে, তাকে ঢাকা ছুঁই? তেহে গাব থৈলে তাৰে পৰা।

গীতৰ ভণিতা

আৰু একদিনা টিটিয়া জগন্নাথ আঠৈএ বোলে সকলো বেদৰ তত্ত্বক কহয় মাধৱ মুকুট মতি, এনে বুলি যে মিছা মাতে, আগম, নিগম, পুৰাণ, ভাৰত, গীতা, ঋতি, কাব্য-কোষ, সংহিতা, ব্যাকৰ্ণ সবাকৈ কয় জানে, তেওঁ গীতত বোলে মুকুট দাস বুলি কয়।

শুকজনৰ সন্তুষ্টিয়া ভাগিন হয় মহা পণ্ডিত অগ্ৰগণি, বায়ুণক উলি নিব খোজে, শুকজনে হাক দিহে ৰাখে। বোলে তোক উত্তৰে কোনে সমুখ হৈব নেপাৰিব পা।

আৰু একদিনা সমূহ বাপুসৰে সভা পাতিছে লাককৈ। শুক ভাঙ্গি টেকেলি উলিয়াই নিছে। কীৰ্ত্তন গৃহৰ দ্বাৰ মুখে ডোল ছিগি পৈল। শুক সৈতে মনপূৰ ভণ্ডাৰি লাজ হ'ল, সবেও দেখিলে। সেই বেলা শুকজনে ঘোষা কৰিছে—

“ৰামকৃষ্ণ ৰামকৃষ্ণ বোল ভাই এ

পৰম যতনে তেজিয়ো যত অগ্ৰায়।”

তোমাকেসে ভাণ্ডো, তুমি মোক ভাণ্ডো এ, চৈধ্যয় সাখীক ভাঙিবা কোন উপায়।

আৰু কনিকা শুকএ একদিনা গোপাল আতাক বোলে মোৰ এতোলা সুবৰ্ণ আছে, শুকজনক ভেটাই সেৱা কৰাব। বোলে ৰাক লৈ আহ। ছয়োজনে গৈ সেৱা কৰিছেহি। শুকজনে বোলে শুক আমাৰ স্বৰ্ণ তোলা আনিহানে? বোলে বাপ অনা হৈছে। বোলে দিয়া দিলে। উত্ততি ৰাওঁতে আতা বোলে আগে জানা কৈছা। মোক ভেটাবলৈ কোৱা কিয়? বোলে মই কাহানি কৈছোঁ, আপুনি থৈলে দেখো দিয়া বুলি? তেহে জানিলে বোলে মই কৈছেহে বুলিছিলোঁ, তাৰা সৰ্বসামী ঈশ্বৰ, আলো ক'ত আব কৰিবা?

আৰু বৰ বৈকুণ্ঠ আঠৈএ গ্ৰাম গৃহ কুৰাণানী কাৰকত আছিল। একেটি পত্নী প্ৰথম কালে প্ৰমত্ত হৈ পৰি আছে।

আঠৈ পথাৰতে আহিছে। চত মহা কুখানুৰ হৈ পাই চাই দেখে নৰ্ক পুৰি হৈ আছে, সোমাবই জুৰাইলৈ। মুখ বিবকত লাগি মুখ গৃহে মূৰ জুৰাই বহি আছে। ভেনেতে আগতে জেঠি কনিচোঁ পৰি ভাগি পোৱালিটি ওলাল। তন্তি লাল বীৰ্য্যখানি খাই বগাই মাখি এটি ধৰি খালে। কিছু শকত হৈ বগাই বেবেদি চালত উঠিলগৈ। দেখি শুনি বোলে, আৰ ক'ত মাও বাপ আছে? কোনে তুলিলে আহাৰ পানী দি? ব্ৰহ্ম জীৱ জৈবৰ অংগী, আপুনি জীৱ। সবাবো বাপ মা-পোষক জৈব। আত লাগি এই মায়া পাশত মৰো কেলেই? এই বুলি ৰূপ দহোটি আছিল, পাঁচোটি থৈ ওচৰতে শহুৰেকত কলে বোলে আমাৰ কালে গৈ আহিব। কৈ গুচি আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাটিলে নাম গাই আছেহি। পাঁচ বৰ্ষ অস্তে ছৱাটি বৃদ্ধনকৈ তুলি, বিচাৰি পালেগৈ। পত্নীএ নাম গাই গুৰুজন আহে, আঠৈ পাচতে। কীৰ্ত্তন গৃহৰ মুখতে থৈলে বোলে এনে স্ত্ৰী বধী, শিশু বধীকো নাম গাবলৈ ঠাই দি চপায়? জানা যে এৰা পূৰ্বে চায় কিয়? অনাথকৈ এৰিলে নো মহাপাপ দোষ নাইনে? শুনি গুৰুজনে তবধ থকা খাই বৈ বোলে কাক বোলে? আঠৈএ বোলে বাপ, আমাকে বুলিছে। বোলে কিয়? তেহে কান্দি কাটি সকলো খানি কলে। বোলে প্ৰভু, মৰা অখাস্তবত এনে অৱথাকৈ মাৰি আছিল। গুৰুজনে বোলে হাতে টকা কৰি কি আছে? বোলে বাপ, দহোটি টকা আছিল, পাচোটি ভাৰে দি আহিছে। পাচোটি আৰি আনিছে, আছে। বোলে ভাবে তিনিটি বিয়াহি, দুটি আওক ভোৱালৈ। দিলেহি। গুৰুজনে অনেক বোধ দি কৈ পঠালে ইবিপ্ৰণ পোৱা তত্ৰক অনুৰা নকৰিবাহুলি।

অক একদিনা ককিলা গুৰুএ বকলি ওচৰলৈ আহে।

ককিলা গুৰু

দিগ বোৱা বিজয় পুৰতে চাৰিজন ভকত আছে। গোপাল
আতাও তাকে পালেহি। তাৰা চাৰিএ বোলে তিনি সন্ধ্যা
উপাস, স্নানত গা বহি হাঠিবই হুৱাৰে। আতা বোলে আতৈ
তাৰে বাৰেটি কলা দিয়া আতৈসৰক, জলে সৈতে খাওক।
বোলে মই শুকজনলৈ আগকৈ আনিছে, নোৱাৰে। দিব।
বোলে হক দিয়া শুকজনেও ভকতকহে দিব। নিদিবাহে শুক
ঠাই লগাব পুৱাৰা তুমি। এৰা হ'ল বুলি শুকজনক নিদিলে।
পাচদিনা আতা সৈতে গৈছে। শুকজনে ধৈলে। বোলে
শুক আজি আমাক মহাপুৰুষ শুক স্বপ্নত বোলে ককিলা
শুকৰে কলম্বৰ আনি হাটাত ধলে। তাৰে বাৰেটি কলহে
পালে, ই খানি নিদিলে। বোলে বাপ, এই ক্ৰমে
দিয়ালে। শেষ দেখি নিদিলে। হয়, হাটীতে থৈছে। বোলে
কৃষ্ণদেউ কৈছে, “ভকত জনেসে মোৰ হৃদয়।

মই ভকতৰ হিয়া নিচয় ॥

মই বিনে ভকতে নিচিন্তে আন।

ভকত বিনে মোৰ নাহি ধ্যান ॥”

আনাইগৈ সহজে হৈছে। আনি দিলে, সবাকে কাটা
দিয়াইছে, আপুনিও পাচত লৈছে।

নন্দনন্দনে
প্ৰাণীৰ পাৰ

আক ককিলা শুকৰে নিতে স্নানকৈ, মুখ বান্ধি, হুক খীৰাই
দিএহি শুকজনক। একদিন মুই হুক বান্ধি আৰি ধলে, অহিব
হুৱাইলে। পাচ দিনা দিলেহি। বোলে হুক আনিছা হয়,
এছা। বোলে বাপ, তেনে কিয় আনিম? বোলে বাক
বেলাচো। সেজি চাই দেখে, ল'ৰাই খামোচা মাৰি খোৱা
আজুলিৰ চিন হৈ আছে। সেইতে অজাহি হ'ল, বোলে বাপ,
গৃহত ছৰা পুতা নাই, হুই আৰি বুঢ়া বুঢ়ীহে, ক'ব ছৰা ধালে,
অকুত কথা! কলিএ হুক বান্ধি আটালে তুলি বৈছিলোঁ
মহো। দেখোঁ মনত পৰিবই পাই, মিনা কিবা দেখিলানে?

বোলে বাপ, হয় স্বপ্নত ব্ৰাহ্মণৰ ছৱাটিএ সুকৰ্মৰ হাতে লক, আবে পৰা খামোচা খামোচে উলিয়াই খাবৰ দেখিলে', মনত এতিয়াহে পৰিছে। গুৰুজন বোলে আন নহয়, নন্দৰ নন্দনহে এহ্না নহয়, সহজে হৈছে।

আক খিলাই বামুণে ছাত্ৰশালে পঢ়োতেই আদ বয়স গ'ল একদিন 'যেবে', তেবে' অৰ্থ সুধিলে অধ্যাপকত কব হুৱাইলে। আক অনেক ভট্টাচাৰ্য্য, কন্দলী, অধ্যাপক, ঠাকুৰত সুধি ফুৰিছে হুৱাবে কব। ফুৰি ফুৰি গুৰুজনক পালেহি। সুধিলে। সেইবেলা ঘোষা কৰি মাতি অৰ্থকৈ ভাজাইছে —“সভা যুগে ধ্যান, ত্ৰেতা যুগে বজ্জ, দ্বাপৰ যুগত পূজা, কলিত হৰিৰ কীৰ্ত্তণ বিনাই, আৱৰ নাহিকে হুজা।”

ঘোষা

খিলাই বামুণৰ

পৰণ

মিনতি বচন, বোলে। সৰ্বজন, শুনিও শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম। আপুন কুশল, চোৱা যেবে তেবে, নেবিবাহা যুগ ধৰ্ম্ম।

“হৰিভক্তি হৰি নাম নোলোৱা সাক্ষাত।

আপুনাক আপুনি কৰিছা আশ্ৰয়ত।”

শুনি বিপ্ৰ ভজ গ'ল অৰ্থ পাই, বোলে আবে অৰ্থ অতদিন বিচাৰি নেপাও, অকাৰ্য্যত বিফলে বয়স নিলে', শাস্ত্ৰ বিচাৰি। আৰাই দহো ঈশ্বৰ, জীৱৰ ভজন পথ দেখালে। এই বুলি দ্বিজ শৰণ ললে।

আক গোপাল আতা ঠাইলৈ গৈছে গুৰুজন তিনিফুৰি ভক্ত সহিতে। তাৰে ভিনজন কহিলা পাই তেওঁৰ কীৰ্ত্তন গৃহতে বহি কথা শুখতে গধূলি হ'ল। সহবিলত আতা উঠি ভিতৰে গৈ বোলে দামোদৰ মাক, ভকতলৈ কি কৰিছা, কি আছে? বোলে চাউল চক, ডেল, লোন, খৰি, পাক শাক, মাহ বুঙতকৈ দিয়া হৈছে। বোলে নব্বিা ভিনজনলৈ কৰিছা? বোলে ভাবাসবকো হুঙ চিৰা ভোজন কৰালে', খাইও ওলে। আতা পৰম সন্তোষ পালে। গুৰুজনক পুৱন পুৱনকৈ পৰম অৰ্থকৈ বাৰি পঠাইছে।

গোপাল আতা

আজ একবার গৈছে দখিলে। বাট চাল ভাত খুইয়ে
 ডাৰ কাঁখে কৈসনা কৰি দিছে শুকজনক। ভাটি খেলা
 বহিছে গৈ। ভেনেতে দামোদৰে গো চাৰোঁতে সৰু ছায়া
 এটামইলে লোকৰ। সেই লৰা মাকে হাত ধৰি লৈ আহিছে
 বলকি এটাই পাৰি। দামোদৰ আঁহ হাত ধৰি আগ বাহি
 গৈ বোলে, আমাৰ অনাথৰ জীৱন নাথ আছেহি, তোৰ নাথ
 নাই, তল যা, ওপজ। এই লবাকে দিছে। এই লবাকে
 দিছে, যি লাগে কৰ নি দুবহৈ যি লাগে মাৰ নি। তেও
 বঢ়া বচন বুলি বেকনেবেকাৰি যা মাকহে। শুকজনে গুনি
 পৰম সন্তোষ হ'ল। স্নানকৈ শুক কীৰ্ত্তন গৃহত বহিছোহি।
 আতা কলুবা গৈছিল, পাই সেৱা কৈলেহি। শুকজনে বোলে
 গোপাল, তোমাৰ দামোদৰ মাকে পৰম সন্তোষ লভালে।
 বোলে বাপ, কি বা? বোলে এনে বাক্য বুলিলে। আগ
 বাহি গৈ সি মজুৰাক মাতি বোলে আমাৰ নাথ আছে, তোৰ
 নাথ নাই। পাচত আতা আই চলিত কান্দিছে খেদকৈ।
 বোলে: আঠে সব বোলা জানো। জীলৈহে কান্দে মায়াত
 মৰ্মত। আমি তালৈ নাকালো। মায়াময় বিভৎস বিবৰ, সবে
 বোনীতে পায়। এ শুকত শুক আহিলে কোন খুৱাই খুৱাই
 আল জজাল মাৰিব? মই তু নোপোৱাকৈ তালৈ মনকৈহে
 কান্দিছোঁ, বৰ কাৰ্য্যৰ লোক আহিল।

নয় কথা

আজ একবাৰ জয় শুকজনে পাচটিৰ দীত নাট শূন্য কৰি
 শুকজনক ভক্ত সবে প্ৰাৰ্থনাকৈ নিছেহি। অনেক কথা বহু
 কৰি বাতিএ দিনে তিখি বাজা কবাইছে। পাচদিনা বোকা
 বাজা পাচটি গাইছে, দীত। শুকজনৰ প্ৰেম কৰি জও হৈ
 টলবলাই হুনি আহিল। কুহু, কল, ললু, আগুনি দিহি
 দিহি বোকা কীৰ্ত্তন বাজা কলমাল হৈছিল কৈলুচলুচ।
 শুকজনৰ প্ৰাৰ্থনাকৈ আতা মোৰ কৈসেহি বোলে, তোমা ভজা

কলম কলম জীৱন আত্মা আদি যি অল্পবতি কিংকৃত্য কবান্ধ
আক কলে সয়ে তৰু স্তম্ভৰ পদত অৰ্পণা কৰিলে। জীৱ
... হাতে দাঙে তুমি ধৰি কাকণ, কাৰ্পণ্য কৈ আৰ্হনা
কৰিছে।, তোম্ৰাৰ সেৱকৰ সজ ইহ পৰলোকে। মুখে তোম্ৰাৰে
নাম, হৃদয়তো তোম্ৰাৰে ৰূপ, এই বুলি পাকত মাথা দি
লোটকে আত্মৰ গুৰুজনৰ পায় পদ্য জিজি গ'ল' গুৰুজনে
মহান্নেহে সারটি ধৰি ধোবা মাতিছে—

“গোপাল গোপাল পালয় কৃপাময়

তুমি পাৱে মোৰ মতি বতি যেন নভাৱৰ।

কৰিছে। আশা যিটো চিবকাল।

নকৰিয়ো ভক্ত ভাক গোপালে।”

বোলে গোপাল আজি মোৰ অমৃত-পান কৰাই যি সন্তোষ
লভাইছা তোমাৰ ভক্তি বস্তুতে সন্তোষ লভিবা, যশে তোমাৰ
চন্দ্ৰসূৰ্য্য প্ৰকাৰ কৰা দি কৰিব, নদী বোহা দিব। এই বুলি
আশীৰ্বাদ দিলে। তেহে আতা আৰ্হনা কৈলে বোলে বাপ,
তোম্ৰাৰ চৰণে অৰ্পিলে।, তবু কৃত্য এটি মাজতে গীত কৰি
দিওক, তবু মুখপদ্মৰ বাক্য থাকিলে অৱস্তিৰ, শৃগালক
ভিত্তিতে সিঙ্গপাএ আৰি লক। বোলে গোপাল মোৰ কি
দিয়? মোৰ মহাপুৰুষ ঐশ্বৰ্যবদেৱৰ দিওঁ। তেহে গীত
দিছে—“হৰিক বৰণ হেৰি মাই”। তেহে সাদিন বাধি দান
দাৰিণ্যকৈ থৈ গৈছেহি তন্ত্ৰে সয়ে গুৰুজনক।

আক এদিন আতা আহিছে গুৰুজন-ঠাই। আতাৰ পুত্ৰ
দাৰোৱৰ বব কয়ল লোচন, চোট পদ্য পিৰা হুহুৱী লক
আপীএ বোলে আতা মই মাই গুৰুজনক সোৱা কৰোঁটকৈ
বিয়া। কোলে বাক নিওঁ, যদি থলা সৰা, কাতি মট,
গুৰুজনৰ দাৰীৰ সেৱাকৈ থলা লব পৰে, ব'লি হু হু হু, বোহা লল,
বাওঁ। এই মুক্তি টৈছে থলা সাদিন হুহুৱী পদ্য গুৰুজনক

শুনা গৈছে। চব্বাভে শুকজনেনে দেখি বোলে গোপাল, এই ক'ব আশী ? বোলে বাপ, আমাৰে বেটা দাখী। প্রসঙ্গতকৈ বোলে সজ বুদ্ধি খানি।

আক একবাৰ গৈছে। শুকজন স্নান কৰিবলৈ গাতকৈ পাৰি দিছিল। আহিল বেই পতিতে কল পুলি কলে। তাৰে বৰ দি গজোৱা ঠোক পৈল, কাঠি পকাই শুকজনলৈ লৈ আহিল। শুকবোলে গোপাল, কল আনিছাহে হয় বৰ্জনীৰ ভকতলৈ সজ নহয়। বোলে বাপ, সজ। বোলে তোমাৰ চোতাল সবাইহে জানে। গৈ তেহে, সুধিলেহি বোলে ঠাই সাৰোতে ফুৰা গাত লাগিল। তেহে আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। বোলে তাৰাই ঈশ্বৰ, কোনখানি অবিদিত আছে বাহিৰে ভিতৰে ?

আক একবাৰ গৈছে, নাম প্রসঙ্গ কৰি চাউল সিজাইছে, হ'ল। জয়হৰি আতৈ পাত লৈ গৈ ধুতুৰা কুলীয়া পাত বিচাৰি ফুৰিছে, বেলা হ'ল। আতা ওলাই বোলে তোক আজি, এই বুলি আহুলি ঠাৱ দিলে। শুকজনেনে বোলে গোপাল অগ্ৰ দেশে কৃত পাপ, পুণ্যদেশে বিনশ্ৰুতি, পুণ্য দেশে কৃত পাপ, ব্ৰহ্মলেপ ভবিষ্যতি। এ অনেক জন্মত পাপ পুণ্য কৰি নবতহু পাই হৰিশ্ৰুত পাইছা। বতপাপ মানে কৰ হল। এই পুণ্য দেহাত ভকতত হোহ কৈলে, ভবিষ্যৎ পবজন্মতো হুগুচে ব্ৰহ্মলেপ হ'ল আক। সান্তান বৈকুণ্ঠ সন্তান দ্বাৰত চাৰি সিদ্ধক তৈলি খচিছে বৈকুণ্ঠ বাসীৰ পতন, ভকত হাত দ্বাৰনে, অবটনো ঘটিল। বোলে কল, কোনো হৰ পতি দাসৰ ? বেগতে হু যে পাই ভজাল, বত বিহক। বোলে আব বুল্য আন প্রায়চিত মাই। আহুলিচো জেন কৈলেহে সজ সজ হ'ল। আতা পৰ এটা আনিচো সজ কৰি আনো আনিচি ঠাৱ দাব বুলি দাৰি কোন আনো

বোলোতেই গুৰুজনে বোলে হা হা নেমাৰিকা হ'ল আকঃ
মঙ্গল নিচএ ছেদৰ সমান প্ৰায়চিহ্ন। আক শুনিলে বোলে
গোপালে দশম চৰ্চ্চিছে। বোলে শ্ৰীৰাম আহাচো চাওঁ যাওঁ
কেনেকৈ চৰ্চ্কে। এই বুলি গৈ সন্ধ্যা বেলে মিঠো খুটাত
বস্তি লগায় তাতে আঁৰ হৈ আছ। আতি বুলি চৰ্চ্চিব লুৱাবে
ভুলি আসে, ভাগে, পুমৰ তোলৈ, পাহৰে, আকৌ পাত
আনে তোলে। একোৰূপে নোৱাৰি বোলে কোনোবা ডাঙৰ
লোক এজন আহিছে, গা গধুৰ লাগিছে, চোৱাচো বা গুৰুজ-
আহিছে বা? চাই বোলে নাই বহো? বোলে চোৱাই
সজকৈ, আহিব পায়, গাত পৰ পৰিছে, আহিছে। চাই
দেখে খুটাৰ আঁৰতে থিয়দি আছে ভক্তে সমে। আতা পাৱত
পৰি অনেক কাতৰকৈ স্তুতি কৰি বোলে বাপ, এনে ছদ্ম কিয়
কৰা যায়? বোলে দেখো গোপালে দশম চৰ্চ্চিছে। বোলো
কেনেকৈ চৰ্চ্কে চাওঁ গৈ। তাতে আহিলে চৰ্চ্চাচোন। এ
বাপ, সূৰ্য্যৰ আগে কি বাঁতি, চন্দ্ৰৰ বশিত কি খতোতৰ
প্ৰকাশ, বাহুও অগ্নি, কি ক্ষুদ্ৰ ফিৰিত্তি? তোমা পুত্ৰ আত্ম
অন্তৰ্ভাষীৰ আগে মই পতঙ্গ চৰ্চ্চিম? বোলে গোপাল,
মই তোমাত পৰম স্নেহিত থাকি কৃত্য যুগৰ কৃপা চৰ্চ্চি মাতিলো
আকে তুমি বাৰ শুচাই ব্যক্ত কৈলা? আকে ধাৰ পাচৰ লোৱ
বৌদ্ধাচাৰ হব নিষ্ঠা কৰি কাষ্ঠ এৰি বিপথে তোমাৰ পন্থত
বন্ধা জেগ পৰিব। মিশনীয়া ভক্তি গাই কতো বাব
কতো বৈ ত্ৰিবি আয়াযাত দুখ ভুজি সংসাৰত। দেখে
খাটুক। অনা তিনি সকলেবে সভাগৈ নিয়া সৈতে এই আ
বাব গৈছে আতাব গৃহে গুৰুজন।

আক গুৰুজনে নাট নৃত্য, গীত, চে। কৰি পাঁচ নিম
বাম ভাৱনী কৈলে জন্মৰ পৰা প্ৰদানকৈ। ঠাকুৰ আতা
দশবধ, পৰ্মানন্দ, কামাই, বামচৰ বলাই, বঙ্গ, সঙ্গ, ভৰ্ণ

বাম ভাই

শত্ৰু, বুঢ়া আতা, গোপাল আতা, হুমুসু, জাম্বুসু, শ্ৰীৰাম আতা জনেক, হৰিহৰ আতা, হৰিশুক, বশিষ্ঠ, বিশ্বামিত্ৰ, হৰিবল্লভ, সীতা, পয়োনিধি, সুগ্ৰীৱ, ঈশ্বৰালি ভাও, তদগদ সেই বাম অৱস্থাবেই স্বকণ হৈছিল। অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল দেখিলোকে। ই কৰ্ম মনুষ্যৰ নহয়। বোলে কবাইছেও ঈশ্বৰে কৰা সৰো সেই বৈকুণ্ঠৰ বাম সেনাই পূৰ্বৰে। অৱসানকৈ অদ্ভুত ঈশ্বৰালি কৰ্ম দেখি মনে জিজ্ঞা কৈ বোলে ই ভাও পাচলৈ কোনে গাব, কবিব? এই বুলি নাট, গীত, সূত্ৰ পুৰি পেলোলে। ভকতৰ মুখে দুটি গীত ব'ল—
সিদ্ধুবা, বেলোৱাব—“জয় জয় বাম বয়স্কল পঞ্চজ দিনকব
বাম মুবাৰি।”

‘দেখুৰে নয়ন উৰি লোই।

পঞ্চম পুৰুষ বাম বাজা হোই।’

আক ঠাকুৰ আতা তিয়হ, চিৰাল কইছিল জন্মিয়া বিলব কাখে এটলিয়া মাটি খানিত। শ্ৰীৰাম আতা সইতে গুৰু-জন গৈ মাজতে বহিছে বামলৈ পিঠি দি। আতা জালি তিয়হ, পকা চিৰাল চাই আনি দিছে। কৰ্মজলু জলেবে ধুই বটাৰ মূৰে দিছে, কাটি আতাকো দিছে, গুৰুজনেও ভোজন কৰিছে। তত্ৰূপে ঠাকুৰ আতা দেখি কোন বুলি গোবিয়াই আহিছে বোলে কৰ চোৰ তিয়হ খায়? ওচৰ পাই দেখে গুৰুজন। সেইতে পাশতে পৰিলগৈ। গুৰুজনে দশমৰ পদ মাতি বোলে, “গুৰালে জ্ঞানন্দে বেঢ়ি। চোৰ বুলি পাৰে গৈবি। কৈক যাইবা কৈক নিবো ধৰি। মাতন্ত ধুঁৱালি থাক, ডকৰাস আলি কাক? তই ছোৰ মই সদাগৰি। ঠাকুৰ আতা বোলে হই বাপ, আমিলৈ চোৰ, তোমা গৃহস্থ। মোৰ জীৱবো স্তেলবো অধিকাৰ, গৃহস্থ, এই বুলি জেৱা কৈলে, অভয়পদত পিৰ মৈ হুৰে সন্তোষে থাকি আহিছে।

আক আতা পশ্চানন্দে মৈতে আলচ কৈলে বোলে
গুৰুজন কতোবাৰ আহি মাছ পায়হি, কতো শুদা খায়।
মাছ কিছু ধৰি জীয়াই থওঁ। গঠৈ মাগুখ, কাঠৈ আনি
জীয়াই থৈছেহি। গুৰুজন গৈ বহিছেহি, শুনে ভিতৰত
খুলুক খালকু কৰে। বোলে সখি কিহে কৰে খুলুক খালকু ?
বোলে বাপ, মাছ কিছু আনি নবীন কলহত জীয়াই থৈছে।
বোলে আনাচোন। আনিলে, দেখে যুৰ ডাঙৰ, ইফালে
চিচা হৈ গৈছে। বোলে আক এনেকৈ কিয় জীৱ বন্ধী
কৰিছা ? মাছে কলহে জনিয়া বিলত মেলানি, ফুৰা
হ'ল এটাই। পেলালেনি। ভোজন কৈ আহিছে সুখে
সম্বোধে।

বীৰদয়া

আক এজোপ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন চোতালতে
বহিছে গৈ। আতা বোলে পশ্চানন্দ, নাও সিঁচাগৈ। বোলে
নাও তুলি থৈছোঁ বানলৈ। বোলে চাবাগৈ। বোলে নাও
আছে বানত, কি চাম গৈ, নযাওঁ। তেহে খজকৈ বোলে পাঁচ
বাৰ। পশ্চানন্দে বেজাৰকৈ খাবাটোলৈ চাটি মাৰি গ'ল।
বিলে দেখে ব্ৰহ্মাণ্ডৰ পানী কাউৰি, দৈ কলা, ভেৰা, বাম পাৰ,
গঙ্গা চিলা, গহিবেজীয়া, ঘোফ কলোৱা বটলা, সাতকপ হৈ
পৰিছে। তাৰ খেদাত তৰতে নাগুত জাপ খাই সোমাইছেহি।
সিঁচি এখৰা ধৰি আনি চোতালত হুৰ হুৰ কৰে বাকি দিলেনি।
গুৰুজনে বোলে আগে দেখো নোযোৱাও বোলে, নাও তুলি
থৈছিলোঁ। বানত ? তোহ্ৰাৰ বাক্যত হে হৈছে।

আক একবাৰ আএ তাত খুনি বৈ আছে। গুৰুজন
গৈ বেগত মাল কাটি গুচি আহিল, একো নেজাতিলে আক।
আএ বোদে পৰি জোৰাইছে। আতা আহি বোলে কি
কৰিছ। বোলে গুৰুজন আহি দেখো ঠাউৰ খুনি কাটি
গ'লছি। তাকে জোৰাইছে। দিৱটো। বোলে কিবা

গুৰুজন পৰীক্ষা কৰে

বুইলিনে ? বোলে কি বুলিয়, মতাই নাই। বোলে তেনো জোৰা।

আক একবাৰ জগতানন্দ ঠাকুৰ চোট ছৰা। আএ চোতালতে শুৱাই পানীলৈ গ'ল। আতাক বোলে লৰাটি কান্ধে নিকিন চাবা। আতা বাৰী পাচে কোৰ পাৰি মনকৈ আছে। লৰা কান্দিব ধৈলে। কান্দি নিজম দিলে। বোলে তই আহিলিনে ? দেখে নমাতে। আতা আহি দেখে শুকজন শিখানতে বহি তৰ্জনি আঙ্গুলিটি দিছে ছপ্ ছপ্ কৰে খাব লাগিছে চুম্পি। আতা পৰি সেৱাকৈ বোলে বাপ, তোম্ৰা দেখোঁ আৰ বাহিৰ ? আৰো যে তৰক জনা যায় একা ? বোলে সখি লৰা কান্দিছে এই আঙ্গুলিটি মুখত দিব লাগে। যোৱা নাই। আতা বোলে ঠাকুৰ আহিল, পাগ পতিলা কত জোৰে, আমাৰ হল ঔষুচ ? বোলে সখি তোম্ৰাৰ যে অশচ, আমাৰো নহয়। দহ প্ৰচেতা জনত তপ কৰোতে উৰ্দ্ধজনেহে নিশ্বাস ভোজন কৰিছিল। অন্ধৰ নও জনৰ হৈছিল। তেহে পাগ পতিলা জুৰি ভোজন কৈলে। মাহেকৈৰ অন্তে গাগ পতিলা পেলাই কাপৰ কানি নিকাই শুকি হৈছে।

আক একবাৰ একাদশীত গৈ কীৰ্ত্তন গৃহতে বহিছে। আতা আঁঠত কলে বোলে তই সান্দহলৈ যুগুত কৰ। আএ ঢেকী খাল অটাই খলা উধান যতকৈ কান্ধিতে বহিছে কথা শুখে মহাপূৰ্ণ প্ৰেম বহুস্ত বাধাককৰ, শুকজনে গীত কৰি বহুস্ত পৰমানন্দ খেল! সমে চৰ্চিছে। আএ শুনি প্ৰেম বসে মজি লোটক ধাৰাসাবে জৰিছে, চিৰা কুটিবলৈ পাসবিলে।
ভাটিয়ালী ভাগ—

দোপাল পলায়া আহা মাএ মাৰিবাৰ ভবে।

ঐ—মাই, কুৰু কৰাৰ হাৰাৰি।

গৌৰি—বাৰা কু আগু গোবিন্দ বোলত চাতুৰি।

আসোৱাবী—গোবিন্দ কু বাধা বোল ভবানী

খনজী—মাৱক আগু গোবিন্দ কবত গোহাৰি।

এই পাঁচোটা গীত কৰিছে সেই বেলা। 'তেহে কীৰ্ত্তন চৰিত্ৰ সম্বৰিলে। আতা আহি বোলে চাউল কুটা হ'লনে? আএ বোলে সবাকৈ যুগুতকৈ থৈছে', কথা সুখত জঞ্জাল হৈ কান লৰে বুলি কৰা নাই, হব, এতিয়া কৰোঁ নিমিষে নই। বাগকৈ কেতিয়া কব বুলি বাৰি এডাল লৈ খেদা মাইলে। পাছত গুৰুজনো গৈছে খেদি, বোলে নাৰায়ণ দাস, পৰ্ম্মানন্দৰ মাকক মাইলে তোমাকো শুদাই এৰা ন্ময়ায়। আতা পাচলৈ চাই দেখে গুৰুজন। পাৱতে ঠাইতে পৈল ঘোষা মাতি—

অপবাধ বিনাশন তমু নাম নাৰায়ণ

জানি নামে পশিলে। শৰণ

আব মোৰ নাহি ত্ৰিভুবনে।

বোলে বাপ, দাস ভৃত্যকহ আপুনাৰ নিজ স্বামীএ খেদি যায় এনেকৈ। আমাকো তেনেকৈ ভৃত্যকৈ লোৱা গৈছে, জানিলে। বোলে তুমি শুনিব লাগে, পৰ্ম্মানন্দ মাকে শুনিব নালাগে? তেহে আএ ভাজছে। আতা ঢেকি দিলে, পৰ্ম্মানন্দ চোৰ চাতুৰি খেলাবে ভোজন কৰিছে। আক আতা আইত কৈছে বোলে ঠাকুৰ আহিলে সজকৈ ধৰব চাউল দিবি, আনব নিদিবি। গুৰুজন গ'ল জীৱাম আতা সৈতে। কহে ঠাকুৰিয়াৰ আক বুঢ়ী আএ সৈতে আৱাৰাতকৈ থাকে। ছেৱে ধৈলে আইক বোলে আমাবো গুৰুজনত একটা চাউল লগোৱা। বোলে তাৰা আমাক হাক দিছে। বোলে হুও কচি দিওঁহক। ভলাত পেলাই আএ সৈতে তিনিবাৰ বাচি চাই দিলে। গুৰুজনে গাৱ. কৈলে। জীৱাম আতা

পাত দিছে। বাহিছে। গুৰুজনে বোলে শ্ৰীৰাম সেই
খানি কি দেখা। বোলে, বাপ, শামুকৰ ঠুলি খানি।
বোলে চাউল পাগ ফুৰা হ'ল; পেলোৱানি। ঠাকুৰ আতা
শুনি আইক বোলে ক'বনো চাউল দিছিল? বোলে কহে
ঠাকুৰীয়াৰ মাকে এমাহো ধৰে। তাতে তিনি বাৰ বাচি
দিলে। দেখো। বোলে মই হাককে দিছোঁ, কিয় দিয়?
খেদকৈ পাগ পাত্ৰ পেলাই পুনৰ দিছে। স্নান কৈ সিজাই
ভোজন কৰিছে। ঈশ্বৰ শক্তি দেখাইছে।

আক একবাৰ উথায়ন একাদশী দিনা আছে গৈ।
শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন কীৰ্ত্তন গৃহতে শয়ন কৰিছে।
ব্ৰাহ্ম মুহূৰ্ত্তে উঠি গৈ বাজৰতে এক ভাৱ গীত কৰি মাতিছে—
উঠৰে উঠ বাপু গোপাল হে

নিশি পৰভাত ভেল নাৰায়ণ।

চোজত থৈ যশোৱাত চিয়াদি। আতা উঠি আহি
পাৱত পৰি কান্দি অনেক কাতৰ কৈ আনন্দ সুখত মজি
হুই দণ্ডে হ'লগৈ।

আক একবাৰ গুৰুজন গৈ আতা নাইকাত আএ চাউলটি
সিলাইছিল দ্বাদশী, শিৱানন্দ ঠাকুৰ, বহা চোতালো আছিল।
পান জুপি চিঙ্গিলে। ঠাকুৰক ধৰি পুৰুষাতি কোব এটা
মাৰিএ, চাউল উতলিছিল, সোমাই দলি মাৰি ফুলাই গুচি
আছিল। শ্ৰীৰাম আতা সৈতে। আএ জবসব কৈ চকু
লোঁ তুঁকি পাগ পতিলা পেলাই লিপিছে। আতা দানী
দাসে পথাৰতে পালেহি ছপৰীয়া। দেখি বোলে কি হল?
দেখো পাগ পাত্ৰ জুৰ কৈলি? বোলে কি সোণা বান্ধ?
গুৰুজন আহি দহো পান জুপিও চিঙ্গিলে, লৰাটোকো
বাইলে, চকটিও তাতে পৰনীএ তাজি পলহি। তোহা খেলা
কৰিত, নিৰ্ভাতে বেচাৰ, কিয়া অপৰাধ পাই দোষ গুণে দণ্ড

কৰি গ'লহি। বোলে তই কিবা বুলিলি নে? বোলে ভয়ত চুকত সোমাই আছিলে। অত্ৰাহি হৈ, কি বুলিম? বোলে মই মহাপাপী, সদা সৰ্ব্বদা তাৰাৰ চৰণ পাসৰিবুই নেপাওঁ, তেওঁৰ মায়া সেৱা চোৰ পাই পাসবাই ঘূৰাই লৈ ফুৰাইছে।

“কৰিছে। দোষ মই পাপী চণ্ড।

বিহিলে ইহাৰ উচিত দণ্ড।”

আত্মা স্নানকৈ তেনেই ব'ল, কি কৰিব? জিৰাই আছিল। গুৰুজনো উপানে আছেহি, দুধ, চিৰা, চেনী, কল, বাটি সজাই চাই আছে বাটলৈ। দেখি আগবাঢ়ি গৈ স্নান কৰাই শ্ৰীৰাম আত্মা সৈতে তিনিওজনে আনন্দ স্তম্ভত ভোজন কৈ বোলে সখি, আজি তিনি কাঠ শৰ মৰা হ'ল, কি উমান পালি? বোলে বাপ, দুকাঠৰ উমান নাপালো, একাঠ কাণৰ গুৰিএ সে। সোৱাই গ'ল। লৰা পথকৰা দুপৰীয়া দ্বাদশীয়া ভাত কেটা গুচিল। বোলে সে। সোৱাবই নো লাগিল কিয়? সেই থিতে গুৰুজনে একভাএ ঘোষা চাইটা মাতি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে দোষ মৰিষণ—

(১) “মই ছৰাচাৰ” (২) “তুমি মোৰ অন্তৰ্ঘ্যামা”

(৩) “অপবাধ বিনাশন” (৪) “তুমি চিত্ত বৃত্তি মোৰ”

আৰু একবাৰ শ্ৰীৰাম আত্মা সৈতে গৈছে গুৰুজন। দুটা সমান বাটি জগতানন্দ চাকুৰে সন্মালে। আত্মা একো-কোপে উলিয়াব নোৱাৰি এটা ভাঙিবলৈ আহিলে। দেখি গুৰুজনে বোলে সখি নাভাজিবা। বোলে মই একোকেপে উলিয়াব ছুৱাইলোঁ। বোলে পানী এচক আনা, তাতে উৰুৱাই দি জোকাবাটো দি জোকাবিলে দুটাই ওলাল। বোলে বাপ, জোকাৰ পৰাহে বাটি ব'ল, কৰা পুৰুষে স্তম্ভৰ মৌল বুদ্ধি জানে।

আক একবাৰ গৈ আছে। শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন কীৰ্ত্তন গৃহতে হৰি কথা সুখে আতাৰে বহিছে। পুৰুষোত্তম লক্ষৰ বেটা জিনা বাম ছৱা পৰ্ম্মানন্দ জগতানন্দ সৈতে উমলিছে। আএ কলা খাবলৈ দিলে, গোটে গিলি পঠালে। বুকুৰ্ত লাগি উশাহ নেপাই সেইতে ঠৰমৰ খালে। আতা দেখি অত্ৰাহি হ'ল। বোলে লোকৰ লৰা কৰা দি জগৰ লগালে। গুৰুজনে বোলে সখি গলধনতে বৰকৈ ভুকু মাৰাগৈ। আতা বৰ ভুকু মাইলে, ওলাই উফৰি পৈলগৈ। বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ অতনো বুদ্ধি চলে একা ?

আক একবাৰ শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন গৈ আতা সৈতে বৈকুণ্ঠৰ প্ৰেমানন্দে খেলাত সুখে সন্তোষে বহিছে। কৰি খেদিছিল, শিৱানন্দ ঠাকুৰ একবা নাকত সোমাই একো কপে নোলায়, উশ্বাহ নিশাহ নেপাই ছৱা বিত্ৰেষ্টা হ'ল। আএ কান্দিব ধৈলে। তেহে গুৰুজন গৈ আকন এটা খৰিকাৰেই নাকে দিলে হাঁচি মাইলে, ওলাই উফৰি পৈলগৈ। আতা বোলে বাপ, তোম্ৰা পৰমার্থ যি সৰ্ব্বতত্ত্বক জানে, বিষয়বো এই ভোৰবো ভূ পায় বুলি আজিহে জানো।

আক একবাৰ গৈছে, শ্ৰীৰাম আতা সৈতে গুৰুজন। আতা পদূলি যুতে চাই চাপকৈ দি গজোৱা সোন্দা, মালভোগ, বৰভুগনি, গোবিন্দ, তুলসী, বগীতবা, পুবা, এনে কল কইছে, ঠোক, মেলিছে, কতো আধা চলিয়া হৈছে, কেহো ভিল মেলিছে। তাতে আতা কোৱ পাৰিছে। দেখি বোলে সখি, কি কৰিছেনো ? তেহে আতা অভয় পদ পঙ্কজত পৰি সেৱা কৈলেহি বোলে, বহি নাই সেৱা কৈ দিহা বুদ্ধি দি লবাইতক কৰাব লাগে, তোম্ৰা এভোৰকে হাই ফাই কৈ থাকে। বোলে বাপ, মইনো কৰি ভৃত্য দাস, তোম্ৰাবহে। কালৈনো কৰোঁ ? এ আপোৱাত্ত আবে হুতি পাউ, পচলা, খাব কিছু

ফুল লাগিবলৈহে পুৰুষাৰ্থ কৰিছে ? বোলে আমালৈ হে
কৰা গৈছে ? বোলে আক নো কালৈ তোত্ৰাতি পৰে ?
মোৰ পৰম বান্ধৱ উপকাৰী শ্ৰীশঙ্কৰদেউ দেখাই গৈছে । বোলে,
শ্ৰীৰাম দা খান আনা । আমাৰ হে যদি অত দুখ দিএ সখিক ।
দিলেনি । এফালৰ পৰা জুৰি কাটি নিছে দগৰি । আতা
দেখে কন মাৰেহে । বোলে বাপ, সেৱকলো কৰিছিলোঁ ।
বোলে ভকতৰ হলে মই গিৰি নহওঁ ।—

যিজনৈ ফুৰে নাম সুমৰি ।

তাৰ পাচে পাচে ভ্ৰমন্ত হৰি ॥”

এনে ভকতৰ হলে আগে নোকোৱা কিয় ? তেহে গৈ আনন্দ
স্থখে ভোজন পাতি কৈ আহিছে গধূলি ।

আক একবাৰ গৈছে গুৰুজন শ্ৰীৰাম আতা সেতে ।
আতা বেঙেনা, মৰিচ, কাকিৰল, লাই, লফা কৰিবলৈ কোৰ
পাৰিছে । দেখিএ বজাৱলীৰ পদ মাতিছে ।—

“বিষয়ত অতি আশকতি ভৈল যাৰ ।

কৃষ্ণক পাইবাৰ আশা নিবন্তিল তাৰ ॥”

সখি আবে দৃষ্টান্ত দিছে ।

“যেন বায়ু পূবক বস্ত্ৰ লৈ যায় ।

পশ্চিম খেদিলে সি কি বস্ত্ৰ পায় ॥”

তেহে আতা কোৰ সুৰ ওপৰে তিনি পাক, সুবাই দলি মাৰি
আহি অভয় পদত পৰি সেৱাকৈ বোলে—

“সংসাৰ সাগৰে আমাক উদ্ধাৰ কৰিবেক যিটো জন ।

পৰম কৃপালু বান্ধৱ তোমাতে লৈলোঁ । শৰণ ॥

তেহে গৃহে নি ধুনকৈ ধুনকৈ স্থখে সন্তোষে বহি আতা
বোলে বাপ, মোৰ গতি কি লৰ, বিষয়ৰ ইন্দ্ৰিয়ৰ ব্যক্তিএ জনক
আক্ৰমিলে নহো ? তেহে শুক বোলে সখি, উদ্ধৱত ককে
কৈছে—

“বিষয়ত আশক্তি আশকতি নাই যাব।

‘সাধু সঙ্গ লৈয়া কবে আমাক বিচার ॥’

সর্বধর্ম্ম ঐবি মোর ভক্তিত তৎপর।

মোহোর সম্মতে সখি সেহিসে ঈশ্বর ॥”

তোম্রা মোর পবন ঈশ্বর, তোমাক কি কবে বিষয়ে, হাতীক ঘো মকরা জালে বাখে ?

আক একবার গৈছে জীবাম আতা সৈতে গুণজন। আতা অভয় পদত সেরাকৈ চায় দোহাটি হত হৈছে, আতা জাতিছে আএ তৈল দিছেছি খুঁবিত কৈ আতা শিববে পরা উকলকে তেল দিছে, আএ সেরাকৈ পারত দিছে জীবাম আতাক দিষলৈ, ধৈলে, নিদিএ একোকপে। তেহে গুণজনে ঘোষা মাতিছে—

যিহেতু চৈতন্য কৃষ্ণ পবনাত্মাকপে হবি

হৃদয়ত আছন্ত প্রকাশি।

এতেকে ইন্দ্রিয়গণ ভূত, প্রাণ বুদ্ধি, মন,

প্রবর্তে যতেক জড়বাশি ॥”

এ জীবাম, কি কেবমের কব ? তোমাক মোক দিএ কবেনে ? এই হুইএহে চিত্ত আত্মা, এই বস্তু এবিলে জড় ইন্দ্রিয় এতিয়াই মর্বা ন হয়, দেখিলে স্মান আছে। এতেকে আপুনি আপুনাক বন্দে, তোমাব কি হু'ল ? এই মনে মানা গা এবাই।

আক একবার গৈছে গুণজন জীবাম আতা সৈতে চোতালত থিয় দিছে। আতা বাকীত কোর পারিছে। আএ আঠ লৈ আতুন দিছেছি বোলে ঘোষ ঠাকুরক মাতাচোন। তেহে আএ লাঞ্জে ভয়ে তললৈ মাথু কৈলে, কোর ভারে বোজা, নাকাত নাকাত চোর বাক। আএ উল্লার নেপাই গুণ নাক্য পরে ঘেঁষি আক কাক বর্ষাধী ঐবি একতারে বোলে মলৈ অহাবক, তোমাক গুণজনে মাতে। তেহে মতাএ

জীবাম আতা সৈতে গুচি আহিল। আতা বাবীতে আহি কোলে কোনে মাতিছিল আমাক ? আএ পাৱতে পৰি প্ৰেম জৰি গদ গদ বাক্যে বোলে দুইবাৰ গুৰুজন আসি মাতি মাত খঙ্গকৈ বুইলে। উপায় নেপাই গুৰুবাক্য পৰে দেখি ভয়ে ভয় এৰি তোমাক হৃদয়ত লৈ দাসীএ মাতিলোঁ। আতা পৰে স্নেহ একভাএ লৈ আলিঙ্গি চুম্বন কৈ বোলে মোক আজি তুমি বৰ ভাল ৰাখিলি। আজি যদি লাঞ্জে ভয়ে নামাতিলিহঁতে, মোৰ গুৰু বাক্যহে পৈলহঁতে, নিচয় তোক চাবিলোহঁতে। ভাল আজি মোক ৰাখিলি, তিনিও তত্ত্বত বলি। ধন্য ধন্য, ভাৰ্য্যা নহ মোৰ সঙ্গী। পাচ বেলা আতা ভোজনকৈ গ'ল। তেহে গুৰু জনে গুৱা শৰাই আগত দি ঘোষা কৰি সতি প্ৰাৰ্থনা কৰিছে—

“দাস হুয়া তযু সেৱা নকাৰিলোঁ হৰি

তোমাক পৰম ঈশ্বৰ নমানি হৰিএ—

এই অজ্ঞানীৰ যতেক অজ্ঞান হৰি এ”

আক একদিনা আতা পৰ্ম্মানন্দত সুখিলে, বোলে তই ইষ্ট মিত্ৰ আশা ক'ববাৰ কৰিছনে? বোলে আতা, দহবাৰ জনেৰে—লালনা আশাকৈ আছে। একদিনা আতা বাবী চুককিছে। গাত এটা কৈ জাবৰে সৈতে পুতি কলা ৰাৰণি এডাল গৰুসাজ ক্ৰমে উলিয়াই ধৈ পৰ্ম্মানন্দক আতা মাতিলে, বোলে উপা বেগাই খৰকৈ আছে। সৰুটি মাইলোঁ, অতে পুতি ধৈছে, জগবহে লাগিল, দণ্ডো লব, যা লব মাৰ, তেঁওৰ ইষ্ট মিত্ৰত কৈ মাতি আৱয়ে, কি যুদ্ধি দিএ সোণুগৈও। ঠাকুৰ আতুৰ হৈ লৰি লৰি জৰি গৈ কলে, কতএ কলে আতা জনা বুজা লোক কি কৈলোঁ? কেহো কোলে কাত খাই কৈলোঁ। কতো, কোলে ৰাভা ৰাভা; কেহো কোলে বি কৈলে বিকলে, প্ৰাতিহঁতৈ কব সত্য ককৰ কতো এ কোলে কতো ককৰ

ইষ্ট-মিত্র
পৰীক্ষা

কেহো বোলে গৈ নো কি কৰিম গৈ। এই ক্ৰমে সবেও বুইলে
কলেন কেও নাহিল। ঠাকুৰ বিমন হৈ আহি হৈলাই-হেপাই
পালেহি। আতা বোলে কি কৈলি পা, নাহিলনে কেও ?
বোলে আতা সবাকৈ কলু গৈ, এই এই ক্ৰমে বুলিলে, নাহিল।
বোলে এই হৈ ইষ্ট মিত্ৰ আশা ভাৰসা কৰিছ, মোৰ ঠাকুৰত
কৈছিলি নে? বোলে নাই কোৱা। তেনো যা লৰ দে
কগৈ। লৰি গৈ পাই দ্বাৰ মুখতে আঠু লৈছেগৈ। শুকজনে
চাউগটি সিজাই বাৰী পতিলা সামৰি হাত পা ধুই গৈ
চলাটিত বহি তিনিটি আঙ্গুলিৰে অনেকটি তুলি নিওতেই
পৰ্শ্মানন্দক দেখি এৰি বোলে পৰ্শ্মানন্দ দহো, কিয় পঠাইছে
সখিএ, কিবা হৈছে নে? বোলে বাপ, চাউল লক কম।
বোলে ক কি হৈছে? বোলে আতা এটি লোকৰ বংশ কোব
মাইলে, মৈল। তাকে কব দিছে; কি হব? বোলে
তেনো আমি হৈ প্ৰাচীত হব লাগে। অন্ন হাস্তকৈ বোলে
বল উপা বাপেৰে গক মাৰিছে; তাকে কৈছ হি? এই বুলি
জীৰাম আতা সৈতে গৈছে। ত'ত আতা হুহু, চিৰা, চিনি,
বুগুতকৈ ধৈ আগ বাঢ়ি আছে হি। শুকজন পালেগৈ। আতা
অভয় পদত সেৱা কৈলে। বোলে দহো পৰ্শ্মানন্দে মাতিছে বুলি
কৈছেগৈ। বোলে বাপ হয়, ইয়াৰ ছহু খাটি জন ইষ্ট মিত্ৰ
আশা কৰিছে, ভাব প্ৰমাণ কৰা গ'ল। গৈ স্নানকৈ তিনিও
জনে প্ৰেমানন্দ স্নেহে সন্তোষে ভোজনকৈ আতা প্ৰাৰ্থনা কৈ
ঘোৰা মাতিছে—

“কভনো অমোষ...”

“কিনো অপৰাধ...”

অনেক আদৰকৈ আতা আগ কাই থৈহেৰি।

আক একবাৰ জীৰাম আতা সৈতে শুকজন গৈ মহা প্ৰেম
বহুত নিওঁৱ হুহু পৰীক্ষা কৰিছে। আতা পাচ কেনা মৈ

গুৰুজনেৰ পাৰত পৰি কান্দিব ধৈলৈ। ভাগ্যেহে গোপী আই
নবে বোলে” পতি পুত্ৰ এৰি ভৈলো চেৰী—

কিনো মতে প্ৰভু গৈলা এ

কিনো নিকৰণ নাৰায়ণ

কিনো বজ্জে বাকিলেক হিয়া,

আমি দাসৰ এই মানতো চিন্তক নাপালে আত পৰীক্ষা
কৰিব লাগে। তেহে গুৰুজনে পৰম সন্তোষ হৈ কৃপা জন্ম
শেষ অন্ত কালৰ পৰম তত্ত্ব বহন্ত সৰ্বস কীৰ্ত্তন কৰিছে। এই
কুৰিবাৰ ঠাকুৰ আতাৰ গৃহে গৈছে। আকে স্মৃদ্ধ সি বাজ্য
অনেকবাৰ যোৱা কয়। মহা প্ৰেম, কেৱল বস, পূৰ্ণৰ খেলা
এই লীলা চৰিত্ৰ।

কুৰিবাৰ
ঠাকুৰ আতাৰ
গৃহলৈ গমন

আজ এদিন ঠাকুৰ আতা আহি শ্ৰীৰাম আতাৰ বহাভে
জাপী, লাঠি থৈছেহি। আতা পাও ধুৱাই গামচাবে মচি
কটত থৈ গুৱাপান দিএ, কাটি খাই, আতাকো দিএ, গুৰুজন
তলৈ তেহে যায়। এই ক্ৰমে প্ৰতি দিনে সেৱা ধৰে শ্ৰীৰাম
আতা। এদিন পাও ধুৱাইছে, বিবিনাপাতে কাটিলে, তেজ
নবয়, তাতে বাব মাটি দিছে। গুৰুজনে দেখি বোলে শ্ৰীৰাম
কি হৈছে সখিব? বোলে বাপ; বাটত আহোঁতে বিবিনা-
পাতে কাটিলে, তেজ নবয়, তাতে বাব মাটি দিছে। বোলে
মন্ত্ৰ গাই ধবলী ধৰি দিয়া বব। বোলে বাপ নেজানো যে।
বোলে জানা শ্ৰীৰাম নামে নিজ সমস্ত মন্ত্ৰৰ গুণ বীৰ্য্য। বোলে
সখিব খাণ্ডাব কাৰণ আহিল, মোৰে শ্ৰীৰাম দেৱৰ সেৱাত
খণ্ডিল, তেও এই বানি চুই গ’ল। শ্ৰীৰাম আতা চৰি কিনি
উস্ অসুৰকৈ বাজ ওলায়, ভিতৰে সোমায় জনেকৈ আহে।
পূৰে বেণু ফিলতে দ্য কোব উল গ’ল। বব পেটাত বস
একেদৰে বনাই লকে হুকালে হুকান কোব পাৰি চাকি
জলি গ’ল। আহোঁতে দাবে হুকাল উল বিবিনা ইলা কাটি

বানেই যত

চলাই আহিল নাম গাই। গুৰুজনে বোলে আজ দেখো
 জীৱা নাই, কলৈ গ'ল? হৰি আতা বোলে ৰূপ, তাৰা
 বৈকুণ্ঠৰ পথ চাচি গোৰ চুই ভকতি কৰিছে গৈ।

তেহে গুৰুজনে সন্তোষ হৈ ঘোষা কৰিছে—

“অজ্ঞান আন্ধাৰে, পৰীয়া জীৱৰ, জ্ঞান পথ ভৈল নাশ।

নাম অজ্ঞানীয়া, বিনে আনমতে, নপায় হৰিৰ পাশ ॥”

আতা আহি স্নান গুৰুসেৱা কৈলেহি। চাউল সিজোৱা
 দি ৰোলে এনে অজ্ঞানীয়া গুৰুৰ সেৱাতিহে হৰিক পায়।

আক একবাৰ ভাত্ৰৰ গুৰু কীৰ্ত্তনত গুৰুজনে নাট, সূত্ৰ,
 গীত্ৰ চো কৈ দিনত ভোজন বেহাৰ কৈ নিশালৈ দধি-মখন
 পাতিছে। প্ৰাত্ৰে আতা পশ্চানন্দে সৈতে আহিল। জীৱাম
 আঙা বোলে বাণ, আপুনি অহা যায়-বাৰে বাৰে আএ চাবলৈ
 নেপায়, এবাৰো। আমি এইবাৰ ঘৰ বাথো গৈ, আএ
 চকহি কীৰ্ত্তন যাত্ৰা। গ'ল। আতা দেখি আএ ৰোলে
 জীৱাম আহিছা দেখো? বোলে আই আমি ঘৰ বাথো,
 তোত্ৰা কীৰ্ত্তন যাত্ৰা চকগৈ। বোলে বুপা, ৰাক তেনো।
 আই আহিল, কোচতে ছৱা, আগুতো লৰা, গৈ পাই কান্তিতে
 বহিছেহি। আতা গৈ বোলে দেখো আহিলি, ঘৰ একা?
 বোলে জীৱামটি গৈছে, তেওঁকে ধৈ অহিছে। আতা
 পাচতে কোৱ লৈ চোতাল বাট ঘাট বিললকে বাৰী পাচ
 চোতাল কৈ থলা চুকি চুকি সাৰি, মটি চোতাল ঘৰ ধোত
 কৈলে ৰুৱা মাটি দি। আতাৰ কৈ স্নানৰ মুখ হাত ধোৱা,
 আইৰ বেলগ কৈ স্নান মুখ হাত ধোৱা কৰি বহাৰি মটি
 থলে গা ধোৱা আতা আইৰ ভিনে গাভৰু পাট পাৰি দিলে,
 মাটি পানী বহিবলৈ পাট পাৰি মাটি ধলে। পানী আনি
 স্নান সতাত জল দিলে, চাউল খুই ধলে। কৰিও আঙাইছে,
 ৰুৱাও হৈছেহি, আইও পাইছে বৈ। বাটলৈক আতা

জীৱাম আতাৰ
 সেৱা

পল। "আএ বোলে বাপু, কোনো জব্য খানিও দিবলৈ না
পালে। লৰালৰিকৈ আহিলা। বোলে নান্নাগে মাড় কৰ।
তেহে পামগৈ। পৰেও দিব নিম। এই বুলি আতা লাউৰি
আছিল। আএ আহি দেখে ঘাট বাট চোঁতাল ধোত কৈলৈ।
পাচ ফালে চাই বাৰী চোতাল কৈ সনা মুখ হাত ধোৱা কৰি
মটি থৈ চক আগে চায়, সবে কৰি থৈছে। কাপৰ পাতি
পাত নি চায় তিয়াই জুতি কৈ থৈছে। ওলাই গালে মূৰে
হাত দি বহি বোলে মই কটাজীএ কেলৈবা গলু, এনেকৈ
ছিলিলে, এই বুলি ছখকৈ আছে। তেহে আতা আহি পাই
বোলে কি কৰিছ? বোলে কি সোধা যায়? "আজি আক
আমাৰ একো বন্ধা নপেল। বোলে কি হ'ল? বোলে
শ্রীৰাম গোটে একো কৰিলৈ নথলৈ। মুচৰ নকৰিব
নগাংকো চুই কৈলে। বোলে কি সন্তোষ কৰ এতিয়া?
শ্রীৰাম জানো ঘৰ বাথিবলৈ আহিছিল? আক, কৰিলৈহে
আছিল? তেওঁ খেদকৈ উপাসে পুৰি হ'ল। কি কৰিব?
পূৰা ভোজনকৈ আহি গুৰুজনত কলেগৈ, বোলে শ্রীৰাম কালি
ঘৰ কৰোঁ বুলি গৈ একো নথলৈ আক, সকলো সৰ্ব্বস্ব লুট কৈ
আনি। ঠুনি সন্তোষ হৈ স্নেহত গীত কৰিছে বহুত, অন্তৰ
বোধে—“বান্ধক বাণী জপছ মন ভাই।”

আক একদিনা আতা পদ্মানন্দক মাৰিবলৈ খেদা মাইলে
বাৰি লৈ। ঠাকুৰে লৰ মাৰি বাগি লৈ বোলে তুমি মৌক
খেদা হে মাৰিব নপৰা। মই ভকত পূৰ্বে সেৱ তুমি আদ
খনীয়া আদসেবহে, কিয় খেদা? তেহে আতা মাতৃ থলা হৈ
ভেনেই আহিল, গুৰুজন ঠাইলৈ। পাই অন্তৰ পুত
সেৱা কৈলেহি। গুৰুজনে বুলি লাই বোলে সৰি
কৰা লাই হকলা, মনজি দেখোঁ কই? বোলে বাপু
এনেকৈ বুলিছে, বুলিছবা। তেহে হৈছে

ভোজন কৰাইছে। ধৰ্ম্ময় আটৈক পঠাই পৰ্ম্মানন্দক নিয়াই বোলে মোৰ সখিহে আদখনীয়া বোলে হয়নে? সখি যো আদ সেৰ মোৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেউ যাক পূৰে এঘৰকৈ গৈছে? সেই বেলো ঘোষা মাতিছে—“বেদৰ শুপত বিত নাৰায়ণ এ দৈৱকীত হস্তে সাক্ষাতে ভৈলা বিদিত। আদি অন্ত জন্ম মৃত্যু শিশু যুবা জৰ নাই, আনাদিশ্ৰীৰ পূৰ্ণব্ৰহ্ম সনাতন পুৰুষ-কহে তেনেকৈ বোল? বোলে বাপ, অন্তৰ বোধে হয়, তেও আমি মল চক্ষুৰে নৰ ভাও দেখাক লৈ আতা বেহা বাণিজ্যতে আটৈ কুৰি বৰ্ষ গ’ল। তেহে মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱক লগ পাইছে চুনাপৰাত। আমি তাৰাৰ বীৰ্য্যত হস্তে গৰ্ভৰেপৰা ভকত নহওঁ? এতেকে পূৰে সেৰ আমি, তাৰাক আদখনীয়া আদসেৰ বুলিবৰ হয় বাপ, দাসে। গুৰুজনে বোলে সখি পৰ্ম্মানন্দক উত্তৰ কৰা যক। মই উত্তৰ নপালো, হৰাল। তোমাক আমাক ঘটালে। তেহে পিতা পুত্ৰক সম্বোধনকৈ পঠালে বোলে আম কালৈ লুৰুলিবি।

আক আটৈ সৰ্ব ইজন সিজনে কয় গুৰুজনত বোলে বাপ, আতা আক গৃহ, বাৰী, খেতি, কৰি, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, দেহৰ ফালেহে প্ৰবল হ’ল। ইফালে অৱহেলাকৈ আত্মা এবিলে এহেলৈ। গুৰুজনে একদিনা শ্ৰীৰাম আতাক বোলে ঘোষাচো সখিএ কি কৰিছে? আতা গৈ দেখে তিহ, চিৰাল তলিত কোৰ পাৰিছে। পাচতে শুনে নিজ যশ, বস, গুণ, চৰিত্ৰ, গ্ৰাম লাগিছে, পূৰ্ণৰ খেলাতে আছে। শুনি প্ৰেম জৰি বিস্ময় হৈ পাৱত পৰি সেৱা কৈলে। তিহ পাচোটি দিছে গুৰুজনলৈ। আহি গুৰুজনক দি সেৱা কৈলেহি বোলে শ্ৰীৰাম, সখিএ কি কৰিছে দেখিলা? বোলে বাপ আতা যি খেলাত আছে কয় কি? মুখে নাম কৰ্ণে কথা মনে ৰূপ চিত্তে পানপন্ন বুদ্ধিএ নিয়ে হস্তে কৃত্য

জয়ন্ত লৈ অৰু যুৱকৰ পৰা পিতা হুপৰ চাই শৰণ লৈ শুধ
চৰিত্ৰ খেতিয়াৰ ভাঙ কাৰ্য্য দাৰ লাগিছে। আতা আপুনাৰ
চৰণতেহে আছে, তত মি দেহহে, জীৱ অতহে। তেহে
শুক্লন হৰমোহনৰ কীৰ্ত্তন মাতিছে, দৃষ্টান্ত দিছে গীতো
কৰিছে।

যিজন ভকতি হীন, যি দেখে হৃষিক ভিন্ন, হৃষিক মায়া
তাক মোহে.....

এ জীবন তোমার আছে শুনে হে তুমি মোর সখির গুণক
দেখিলা, যার নাই মহাপুণ লোকবো হুগুণ হে বেথে ।

অধমে কেন্দ্রল দোষ, লঙ্ঘন, মধ্যমে গুণ দোষ করে কবিতা
বিচার।

উত্তমে ফেলল গুণ লব্ধয়, উত্তমোত্তমে অল্পগুণ কৰ্ম্ম বিস্তৰ ॥

রাজসুইত কক্ষে তরুত চাব দিওঁতে গাব গুণ হুৰ্যোধনে
নেদেখিলে, ছুট্টহে পালে, যুধিষ্ঠিৰে সবাকে ইৰিষ্ম দেখিলে,
হবে অন্ন-গুণকে বিস্তৰ কৈলে, দন্ধে দোষকেহে কয়িলে।
হুঙ্ থালিত মাখি পিপৰাটে। পৈলেই চক নেপেলাই বাচি
থালে হয়।

“নাথାୟନ କୈତୋ ଶୁଣ ଜାନବ ତୋହି ।

কবছ কবণা নাথ ঘোই ॥”

আক একদিনা ঠাকুর আতা আহি ব'ল। জীবাম আতাক
 শুককনে বোলে পাবাবানী কেনে মুখে আছে হুগে চাই
 আইসৈ। আতা সৈ বাজবতে তনিছে। আএ হুগা চাই
 মুখাই চটিবটি বহাই খেদ করিছে—এ মই অতানী কই
 অককুগে পুনি কলো আজি, জীবাম ঠাকুর আহেপৈ। শুককনে
 অককুগে ডাক খেলিছে, জীবাম তান। মখিগে বহিছে, জীবাম
 আতা মুখে, বহিহর আতা। পুচিয়ে, বুড় কানো, কানো, পুচিয়ে
 পুচিয়ে, বহিহর, বহিহর, বহিহর আতা। বহিহর, বহিহর, বহিহর

অম্বী, ভাটোকাটীয়া আতা এশান্যে এইক্ৰমে দশ দিগপাল ভক্তি সৰোবৰে বাজহংস বহিছে, ব্ৰহ্মসভা দিগপাল দৰে। আনো ভক্তচয় ভ্ৰমৰে অনেক শাবীহৈ মধুপান কৰিছে, মোৰ মহাপুৰুষে গুৰু মध्ये বসি কীৰ্ত্তনকৈ মুখ পদ্মে বাটি দিছে। মোৰ আতা আতৈ বন্ধু সবে ঢোকা ঢোকে গগুগোলে কৰ্ণপদ্মে পান কৰিব লাগিছে।

মই অভাগীহে পৰি বৈলোঁ। মোহ পাশ নিহলত হা হা কি দৈব বিধি বিড়ম্বিলে। তেহে শ্ৰীৰাম আতা শুনি আছে খেদ প্ৰেম ভক্তি, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ লোম শিহৰি ত্ৰিবি প্ৰেম জৰি পাচ ভৰিকৈ মনে কোটিবাৰ নমস্কাৰ কৈ আহিল। গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি। বোলে শ্ৰীৰাম, কেনে দেখিলা শুনিলা? বোলে বাপ, আইৰ প্ৰেম, খেদ, ভক্তি এই মুখে কৈ অন্ত নোপাওঁ, এনে কাৰ্য্য কাৰ্যনা দেখা শুনা নাই সপ্ৰেম ভক্তি, এইক্ৰমে ভাষি খেদ কৈছে। তেহে গুৰুজনে সন্তোষ হৈ বোলে জ্যোতীৰ ভক্তিয়ে পাণ্ডৱৰ বশ্ত হৈ বধৰ সাৰথি হল, আমাকো যাঢ়া বাহিৰ ভক্তিএ বশ্ত কৈলে।

আক একদিনা পৰ্ম্মানন্দে সৈতে আতা গৈছে। গুৰুজনে দেখিএ বোলে ভকতৰ মুখৰ পৰা কাঢ়ি খাবলৈ বাপেক পুতেক ছয়োটা পালেহি। শুনি আতাৰ মনত বেজাৰ লাগিল। আন বন আতা নাম গায়, ঠাকুৰে চাউল সিঁজায়। সেই জিনা নিদিলে সিঁজাব। নাম গাই গুৰুজন বাট দৰতে বহিছে। আতা সেৱাকৈ যায়। গুৰুজন বোলে সখি কিয় কোৱা? বোলে বাপ, ছুটাই আহি লদাৰ তকতৰ মুখৰ কাঢ়ি খাই থাকেহি, তাতে বালে খুকাবহে, নখাওঁ আঁক-বাঁও। বোলে দেখো-এই জানেই বিড়িলে। বোকা মাতিছে—আমাক নাম অৰ্জু কৰি সত্বে বিটো সিঁজা।

তিনিজন বৃদ্ধি ব্ৰহ্মৰ অৰূপে তাক আন নিদিলে।

বোলে বা পর্যায়ন্ত চাউল সিজাইগ। সিজাই ভোজনকে গৈছে
মুখে সন্তোষে।

আক দেউবী কৃষ্ণাই আতৈক গুৰুজনে সজ কৈলে,
আগলৈ নোলাই ভয়ত ঠাকুৰ আতা ততে পৈলটগ, বোলে বাপ
গুৰুজনক মাতক, আমালৈ যেন সদয় হয়। আমাৰ কি আছে
কি দিম? তোহা বলকে পাচে তলকে বাহ, লাগে
মৰিবলকে হয়। তেহে আতা নি গুৰুজনক মাতিলে। ~~কৃষ্ণাই~~
হ'ল। জীৰাম আতাবে কৃষ্ণাই আতৈবে মাজতে ঠাকুৰ
আতাৰ বহা। যেতিয়া হয় থাকে। পুহ মহা জাহৰ। সেই দিবা
বাৰ ছুৱাইলে, জীৰাম আতা কৰি মেলি দিলে, চাউল সিজাইছে
বোলে কৃষ্ণাই চাউল বহালোহয়, পাত নাই। শুনি জীৰাম
আতা দিলেহি, তাতে বাঢ়িছে। তেও পাত খুইছেহে। বোলে
কৃষ্ণাই আমি দিনতে দেখিছোঁ। তোমাৰ বাড়ীতে পাত এখানি
মেলিছে, তিয়নি পিঙ্কি আনি দিয়া, বুৰ দিবা নানাইতে পানী
দিব এৰোঁ। মাতিবৰ শুনি সেইতে নিতাল মাইলে গা
ধুবৰ ডৰে নেমাতেই। আতা ভোজন কৈলে। জীৰাম আতা
পাত পেলালে। মুহুৰি কৈ কৃষ্ণাই আতৈক মাতি আনি
বোলে বৈচাৰি পো, কিয় মিছা কথা ক তাহানি? বোলে
দেখো মৰিবলৈ পঁচা নাই তেকে। লাগিলহঁতে বুৰটোহে,
তালকে দহো সহিব ছুৱাইলি? বোলে এই পুহ মহা আত্ৰাৰ
নিশা ডাৱৰ জাহত শুকতক গা ধুৱাই পাত অনাই জাহত থাম?
এবিলেও নকবাও। তেও বে তই বাৰ বুজি পাত লব ছুৱাইলি
মৰিবলৈ বোৱবে এই হে চিন? তেহে যোৱা মাতিছে—

বহুমে কেবলে মাজ হবিত শৰণ লৈয়া

চিন্তে আন দেৱক ভজয়।

আনিবাহা কৰাওকো মিহি মিহি নকৰ

হবিলৈ নকৰাওকো নকৰ।

আক এটা লোকে আসন ভিবি আলগতে যায়, ছায়া বাক্সি তাকে চাবলৈ গোটে দেহ ভাগি যায়, ভকতো যায়। এদিন শুকজনে শুনি বুঢ়া আতাক পচিলে দা খান দি, বোলে তলে খুক্কাইনৈ। আতা গৈ তলে ঘুৰালে, গিবিসাই পবিল। তাৰে পৰা ছুৱাইলে আসন ধৰিব, ভাগি গ'ল। চোৱা সবক দোষণ ধৰি কীৰ্ত্তন গৃহ নমাইছে দণ্ড শৰাই তৈল বস্তি দিছে উঠিছে।

আক গাৰো গোবিন্দ আঠৈ আছিল। শুকজনে শুধিলে গোবিন্দ দেখো আহিছ'।। যাওঁতে ভকতে বোলে শুকজনক “তই” কিয় বোলা? বোলে তুমি তোমা এনেকৈ বুলিব লাগে। গৈ চাৰিখন ভাব লৈ আকৌ আহিল। বোলে গোবিন্দ দেখো আকৌ আহিছা? বোকে বাপ, তোকে তুমি বুলিবলৈ আহিছো। বোলে এ গোবিন্দ, তই বুলিলে যিমান সন্তোষ পাওঁ আনে তুমি বুলিলেও ভিমান নপাওঁ। তেহে গ'ল আঠৈ।

আক গোমাৰ গোবিন্দ, লচাকপীয়া গোবিন্দ একে বস্তু, দুয়ো দুখানি নাওত মাৰকৈ বছৰি শুক কীৰ্ত্তনলৈ আহে বস্তু জৰ্য্য লৈ। একবাৰ আহিছেগৈ। জানত পানী শুকাল, মাৰ ভাজি দুখানকৈ ঘাটে বৈ সেৱা কৈলৈ। শুকজনে লিটি দি বহিল। মনে বোলে দুখানিকৈহে আহিছে, দুইব মাজত খানিক লাগিল হে। তেহে হও শুনি বছৰি বোলে বাপ মাৰকৈ অনা হৈছিল, জানত নাহে দেখি মেৰি আনিছে'।। তেহে শুকজনে সন্তোষ হৈ বুদ্ধ চাই মাতি বোলে গোবিন্দ দুইব মাজে খানিক বুঙা বুলি বিজ্ঞপ্তি হৈছিলে'।। এই বুলি বোনা মাতিছে—

প্ৰেমকী মনন কৰি মাৰাৰ শুকত মনন যায়।

সৰ্ববোৰ শিবোমনি সৰ্ব শুক মাৰি ৪ * বোলে মাৰ

ঠাইত লাগিলে বয়, সৰ্ব্বস্বৰূপ শিবোমনি ধামতে পবিলে হাব
বুৰভাগি হয়, ববা কত, চাই থাকিব।

শিব কাম

আক এদিন বজাৰেখী বাজালা গীত গাইছেহি খেলা
লীলাৰ, তকত নিশেৰ চাপিলগৈ। শুকজনে বোলে তকতব
লীলা শুনিবব মন যায়। তেহে গীত কবিছে—

“ব্রজ জীবন” দয়াল দীনবন্ধু এ নন্দকুমাৰ

মনমোহন, এই গীত পাচোটাটকৈ, লীলা, পৰমাৰ্থ, বিবহ,
বিবক্তি, চোৰ চাতুৰি এই বস গীত।

আক আট্টে আট্টেএ কুৰ্হি মাছ ভিন্নটী বান্ধি থম্বিকা
দি থৈ, নাম ধৈলত গাবলৈ এৰি আহিল। গাই পাঠ
শুনিছে, অল্প নিজা আহিছে, বোলে চুহ্ চুহ্। পাঠ থলত
শুকজনে বোলে কিয় তুমি চুহ চুহ কৰিছিলি? দণ্ডতে
পৰি বোলে বাপ, কুৰ্হি মাছলৈ চাউল সিজাই থৈ আহিছে।
নাম ধৈলত গাবলৈ, মেকুৰীএ খায় বুলি ভাতে মনটো ধৰি
আহেগৈ। তেহে শুকজনে বোলে আকিতে এৰি নাহিবা,
বহালে খাইহে আহিবাহক, লাগে নামেই গ’ল। মোৰ
শুকজনে দিছে এক দেশৰ উপদেশত—

মনবিলাস

“বিবয় বিবম মাংস আছে ভোৰ মাজে।

তাক জাম্প দেই মন বিবাল নিলাজে।”

সি বিবাল নহয়ে, ভোমাব মনহে বিবাল, কুক পকাবৃত চুৰকৈ
খাব লাগিছে বকি নিতে আন মনকৈ মোহ সিজাত পৰি
চেতনহে নোশোৱা।

আক মাৰ মহা নাম দাস আট্টে বুক, মাৰ গাইছে
টোপনিয়াই। শুকজনে দেখি বোলে সেই টোপনিয়াইহে
ডেউ বোলে মাৰিহে খেদাইছে। বোলে মাৰ কত মাৰি
আছে? মোৰা মাৰিহে শুকজনে—

শুকজনে আভিলা তাই আভিলাৰিক।

আম পৰিহৰি ছয়ো ভকতি বসিক ॥”

আক পুহমহা নাম গাওঁতে বমাই শুকৰে টোপনিয়াইছে
শুকজনে দেখি বোলে সেই টোপনিয়াইছে। বোলে হাবজী
জুবাটো দে পানী খাওঁ। বোলে পুহ মহা যো তুফা লাগিছে
তেওঁ আহিছিল বুলি গাত নলয়। নাম জগতৰ বাপ
বৈকুণ্ঠৰ সুখ, টোপনি মহাপাপ, নৰ্কৰ পথ, দুখ। তেওঁ যে
তাকে হিত মার্গে ঢাকে। সেই বেলা গীত কৰিছে—“বে মন
বাম চৰণে বতি লাবত; বুঢ়ী। ১৩, ১৪, ১৫, ১৬, ১৭, ১৮, ১৯, ২০, ২১, ২২, ২৩, ২৪, ২৫, ২৬, ২৭, ২৮, ২৯, ৩০, ৩১, ৩২, ৩৩, ৩৪, ৩৫, ৩৬, ৩৭, ৩৮, ৩৯, ৪০, ৪১, ৪২, ৪৩, ৪৪, ৪৫, ৪৬, ৪৭, ৪৮, ৪৯, ৫০, ৫১, ৫২, ৫৩, ৫৪, ৫৫, ৫৬, ৫৭, ৫৮, ৫৯, ৬০, ৬১, ৬২, ৬৩, ৬৪, ৬৫, ৬৬, ৬৭, ৬৮, ৬৯, ৭০, ৭১, ৭২, ৭৩, ৭৪, ৭৫, ৭৬, ৭৭, ৭৮, ৭৯, ৮০, ৮১, ৮২, ৮৩, ৮৪, ৮৫, ৮৬, ৮৭, ৮৮, ৮৯, ৯০, ৯১, ৯২, ৯৩, ৯৪, ৯৫, ৯৬, ৯৭, ৯৮, ৯৯, ১০০, ১০১, ১০২, ১০৩, ১০৪, ১০৫, ১০৬, ১০৭, ১০৮, ১০৯, ১১০, ১১১, ১১২, ১১৩, ১১৪, ১১৫, ১১৬, ১১৭, ১১৮, ১১৯, ১২০, ১২১, ১২২, ১২৩, ১২৪, ১২৫, ১২৬, ১২৭, ১২৮, ১২৯, ১৩০, ১৩১, ১৩২, ১৩৩, ১৩৪, ১৩৫, ১৩৬, ১৩৭, ১৩৮, ১৩৯, ১৪০, ১৪১, ১৪২, ১৪৩, ১৪৪, ১৪৫, ১৪৬, ১৪৭, ১৪৮, ১৪৯, ১৫০, ১৫১, ১৫২, ১৫৩, ১৫৪, ১৫৫, ১৫৬, ১৫৭, ১৫৮, ১৫৯, ১৬০, ১৬১, ১৬২, ১৬৩, ১৬৪, ১৬৫, ১৬৬, ১৬৭, ১৬৮, ১৬৯, ১৭০, ১৭১, ১৭২, ১৭৩, ১৭৪, ১৭৫, ১৭৬, ১৭৭, ১৭৮, ১৭৯, ১৮০, ১৮১, ১৮২, ১৮৩, ১৮৪, ১৮৫, ১৮৬, ১৮৭, ১৮৮, ১৮৯, ১৯০, ১৯১, ১৯২, ১৯৩, ১৯৪, ১৯৫, ১৯৬, ১৯৭, ১৯৮, ১৯৯, ২০০, ২০১, ২০২, ২০৩, ২০৪, ২০৫, ২০৬, ২০৭, ২০৮, ২০৯, ২১০, ২১১, ২১২, ২১৩, ২১৪, ২১৫, ২১৬, ২১৭, ২১৮, ২১৯, ২২০, ২২১, ২২২, ২২৩, ২২৪, ২২৫, ২২৬, ২২৭, ২২৮, ২২৯, ২৩০, ২৩১, ২৩২, ২৩৩, ২৩৪, ২৩৫, ২৩৬, ২৩৭, ২৩৮, ২৩৯, ২৪০, ২৪১, ২৪২, ২৪৩, ২৪৪, ২৪৫, ২৪৬, ২৪৭, ২৪৮, ২৪৯, ২৫০, ২৫১, ২৫২, ২৫৩, ২৫৪, ২৫৫, ২৫৬, ২৫৭, ২৫৮, ২৫৯, ২৬০, ২৬১, ২৬২, ২৬৩, ২৬৪, ২৬৫, ২৬৬, ২৬৭, ২৬৮, ২৬৯, ২৭০, ২৭১, ২৭২, ২৭৩, ২৭৪, ২৭৫, ২৭৬, ২৭৭, ২৭৮, ২৭৯, ২৮০, ২৮১, ২৮২, ২৮৩, ২৮৪, ২৮৫, ২৮৬, ২৮৭, ২৮৮, ২৮৯, ২৯০, ২৯১, ২৯২, ২৯৩, ২৯৪, ২৯৫, ২৯৬, ২৯৭, ২৯৮, ২৯৯, ৩০০, ৩০১, ৩০২, ৩০৩, ৩০৪, ৩০৫, ৩০৬, ৩০৭, ৩০৮, ৩০৯, ৩১০, ৩১১, ৩১২, ৩১৩, ৩১৪, ৩১৫, ৩১৬, ৩১৭, ৩১৮, ৩১৯, ৩২০, ৩২১, ৩২২, ৩২৩, ৩২৪, ৩২৫, ৩২৬, ৩২৭, ৩২৮, ৩২৯, ৩৩০, ৩৩১, ৩৩২, ৩৩৩, ৩৩৪, ৩৩৫, ৩৩৬, ৩৩৭, ৩৩৮, ৩৩৯, ৩৪০, ৩৪১, ৩৪২, ৩৪৩, ৩৪৪, ৩৪৫, ৩৪৬, ৩৪৭, ৩৪৮, ৩৪৯, ৩৫০, ৩৫১, ৩৫২, ৩৫৩, ৩৫৪, ৩৫৫, ৩৫৬, ৩৫৭, ৩৫৮, ৩৫৯, ৩৬০, ৩৬১, ৩৬২, ৩৬৩, ৩৬৪, ৩৬৫, ৩৬৬, ৩৬৭, ৩৬৮, ৩৬৯, ৩৭০, ৩৭১, ৩৭২, ৩৭৩, ৩৭৪, ৩৭৫, ৩৭৬, ৩৭৭, ৩৭৮, ৩৭৯, ৩৮০, ৩৮১, ৩৮২, ৩৮৩, ৩৮৪, ৩৮৫, ৩৮৬, ৩৮৭, ৩৮৮, ৩৮৯, ৩৯০, ৩৯১, ৩৯২, ৩৯৩, ৩৯৪, ৩৯৫, ৩৯৬, ৩৯৭, ৩৯৮, ৩৯৯, ৪০০, ৪০১, ৪০২, ৪০৩, ৪০৪, ৪০৫, ৪০৬, ৪০৭, ৪০৮, ৪০৯, ৪১০, ৪১১, ৪১২, ৪১৩, ৪১৪, ৪১৫, ৪১৬, ৪১৭, ৪১৮, ৪১৯, ৪২০, ৪২১, ৪২২, ৪২৩, ৪২৪, ৪২৫, ৪২৬, ৪২৭, ৪২৮, ৪২৯, ৪৩০, ৪৩১, ৪৩২, ৪৩৩, ৪৩৪, ৪৩৫, ৪৩৬, ৪৩৭, ৪৩৮, ৪৩৯, ৪৪০, ৪৪১, ৪৪২, ৪৪৩, ৪৪৪, ৪৪৫, ৪৪৬, ৪৪৭, ৪৪৮, ৪৪৯, ৪৫০, ৪৫১, ৪৫২, ৪৫৩, ৪৫৪, ৪৫৫, ৪৫৬, ৪৫৭, ৪৫৮, ৪৫৯, ৪৬০, ৪৬১, ৪৬২, ৪৬৩, ৪৬৪, ৪৬৫, ৪৬৬, ৪৬৭, ৪৬৮, ৪৬৯, ৪৭০, ৪৭১, ৪৭২, ৪৭৩, ৪৭৪, ৪৭৫, ৪৭৬, ৪৭৭, ৪৭৮, ৪৭৯, ৪৮০, ৪৮১, ৪৮২, ৪৮৩, ৪৮৪, ৪৮৫, ৪৮৬, ৪৮৭, ৪৮৮, ৪৮৯, ৪৯০, ৪৯১, ৪৯২, ৪৯৩, ৪৯৪, ৪৯৫, ৪৯৬, ৪৯৭, ৪৯৮, ৪৯৯, ৫০০, ৫০১, ৫০২, ৫০৩, ৫০৪, ৫০৫, ৫০৬, ৫০৭, ৫০৮, ৫০৯, ৫১০, ৫১১, ৫১২, ৫১৩, ৫১৪, ৫১৫, ৫১৬, ৫১৭, ৫১৮, ৫১৯, ৫২০, ৫২১, ৫২২, ৫২৩, ৫২৪, ৫২৫, ৫২৬, ৫২৭, ৫২৮, ৫২৯, ৫৩০, ৫৩১, ৫৩২, ৫৩৩, ৫৩৪, ৫৩৫, ৫৩৬, ৫৩৭, ৫৩৮, ৫৩৯, ৫৪০, ৫৪১, ৫৪২, ৫৪৩, ৫৪৪, ৫৪৫, ৫৪৬, ৫৪৭, ৫৪৮, ৫৪৯, ৫৫০, ৫৫১, ৫৫২, ৫৫৩, ৫৫৪, ৫৫৫, ৫৫৬, ৫৫৭, ৫৫৮, ৫৫৯, ৫৬০, ৫৬১, ৫৬২, ৫৬৩, ৫৬৪, ৫৬৫, ৫৬৬, ৫৬৭, ৫৬৮, ৫৬৯, ৫৭০, ৫৭১, ৫৭২, ৫৭৩, ৫৭৪, ৫৭৫, ৫৭৬, ৫৭৭, ৫৭৮, ৫৭৯, ৫৮০, ৫৮১, ৫৮২, ৫৮৩, ৫৮৪, ৫৮৫, ৫৮৬, ৫৮৭, ৫৮৮, ৫৮৯, ৫৯০, ৫৯১, ৫৯২, ৫৯৩, ৫৯৪, ৫৯৫, ৫৯৬, ৫৯৭, ৫৯৮, ৫৯৯, ৬০০, ৬০১, ৬০২, ৬০৩, ৬০৪, ৬০৫, ৬০৬, ৬০৭, ৬০৮, ৬০৯, ৬১০, ৬১১, ৬১২, ৬১৩, ৬১৪, ৬১৫, ৬১৬, ৬১৭, ৬১৮, ৬১৯, ৬২০, ৬২১, ৬২২, ৬২৩, ৬২৪, ৬২৫, ৬২৬, ৬২৭, ৬২৮, ৬২৯, ৬৩০, ৬৩১, ৬৩২, ৬৩৩, ৬৩৪, ৬৩৫, ৬৩৬, ৬৩৭, ৬৩৮, ৬৩৯, ৬৪০, ৬৪১, ৬৪২, ৬৪৩, ৬৪৪, ৬৪৫, ৬৪৬, ৬৪৭, ৬৪৮, ৬৪৯, ৬৫০, ৬৫১, ৬৫২, ৬৫৩, ৬৫৪, ৬৫৫, ৬৫৬, ৬৫৭, ৬৫৮, ৬৫৯, ৬৬০, ৬৬১, ৬৬২, ৬৬৩, ৬৬৪, ৬৬৫, ৬৬৬, ৬৬৭, ৬৬৮, ৬৬৯, ৬৭০, ৬৭১, ৬৭২, ৬৭৩, ৬৭৪, ৬৭৫, ৬৭৬, ৬৭৭, ৬৭৮, ৬৭৯, ৬৮০, ৬৮১, ৬৮২, ৬৮৩, ৬৮৪, ৬৮৫, ৬৮৬, ৬৮৭, ৬৮৮, ৬৮৯, ৬৯০, ৬৯১, ৬৯২, ৬৯৩, ৬৯৪, ৬৯৫, ৬৯৬, ৬৯৭, ৬৯৮, ৬৯৯, ৭০০, ৭০১, ৭০২, ৭০৩, ৭০৪, ৭০৫, ৭০৬, ৭০৭, ৭০৮, ৭০৯, ৭১০, ৭১১, ৭১২, ৭১৩, ৭১৪, ৭১৫, ৭১৬, ৭১৭, ৭১৮, ৭১৯, ৭২০, ৭২১, ৭২২, ৭২৩, ৭২৪, ৭২৫, ৭২৬, ৭২৭, ৭২৮, ৭২৯, ৭৩০, ৭৩১, ৭৩২, ৭৩৩, ৭৩৪, ৭৩৫, ৭৩৬, ৭৩৭, ৭৩৮, ৭৩৯, ৭৪০, ৭৪১, ৭৪২, ৭৪৩, ৭৪৪, ৭৪৫, ৭৪৬, ৭৪৭, ৭৪৮, ৭৪৯, ৭৫০, ৭৫১, ৭৫২, ৭৫৩, ৭৫৪, ৭৫৫, ৭৫৬, ৭৫৭, ৭৫৮, ৭৫৯, ৭৬০, ৭৬১, ৭৬২, ৭৬৩, ৭৬৪, ৭৬৫, ৭৬৬, ৭৬৭, ৭৬৮, ৭৬৯, ৭৭০, ৭৭১, ৭৭২, ৭৭৩, ৭৭৪, ৭৭৫, ৭৭৬, ৭৭৭, ৭৭৮, ৭৭৯, ৭৮০, ৭৮১, ৭৮২, ৭৮৩, ৭৮৪, ৭৮৫, ৭৮৬, ৭৮৭, ৭৮৮, ৭৮৯, ৭৯০, ৭৯১, ৭৯২, ৭৯৩, ৭৯৪, ৭৯৫, ৭৯৬, ৭৯৭, ৭৯৮, ৭৯৯, ৮০০, ৮০১, ৮০২, ৮০৩, ৮০৪, ৮০৫, ৮০৬, ৮০৭, ৮০৮, ৮০৯, ৮১০, ৮১১, ৮১২, ৮১৩, ৮১৪, ৮১৫, ৮১৬, ৮১৭, ৮১৮, ৮১৯, ৮২০, ৮২১, ৮২২, ৮২৩, ৮২৪, ৮২৫, ৮২৬, ৮২৭, ৮২৮, ৮২৯, ৮৩০, ৮৩১, ৮৩২, ৮৩৩, ৮৩৪, ৮৩৫, ৮৩৬, ৮৩৭, ৮৩৮, ৮৩৯, ৮৪০, ৮৪১, ৮৪২, ৮৪৩, ৮৪৪, ৮৪৫, ৮৪৬, ৮৪৭, ৮৪৮, ৮৪৯, ৮৫০, ৮৫১, ৮৫২, ৮৫৩, ৮৫৪, ৮৫৫, ৮৫৬, ৮৫৭, ৮৫৮, ৮৫৯, ৮৬০, ৮৬১, ৮৬২, ৮৬৩, ৮৬৪, ৮৬৫, ৮৬৬, ৮৬৭, ৮৬৮, ৮৬৯, ৮৭০, ৮৭১, ৮৭২, ৮৭৩, ৮৭৪, ৮৭৫, ৮৭৬, ৮৭৭, ৮৭৮, ৮৭৯, ৮৮০, ৮৮১, ৮৮২, ৮৮৩, ৮৮৪, ৮৮৫, ৮৮৬, ৮৮৭, ৮৮৮, ৮৮৯, ৮৯০, ৮৯১, ৮৯২, ৮৯৩, ৮৯৪, ৮৯৫, ৮৯৬, ৮৯৭, ৮৯৮, ৮৯৯, ৯০০, ৯০১, ৯০২, ৯০৩, ৯০৪, ৯০৫, ৯০৬, ৯০৭, ৯০৮, ৯০৯, ৯১০, ৯১১, ৯১২, ৯১৩, ৯১৪, ৯১৫, ৯১৬, ৯১৭, ৯১৮, ৯১৯, ৯২০, ৯২১, ৯২২, ৯২৩, ৯২৪, ৯২৫, ৯২৬, ৯২৭, ৯২৮, ৯২৯, ৯৩০, ৯৩১, ৯৩২, ৯৩৩, ৯৩৪, ৯৩৫, ৯৩৬, ৯৩৭, ৯৩৮, ৯৩৯, ৯৪০, ৯৪১, ৯৪২, ৯৪৩, ৯৪৪, ৯৪৫, ৯৪৬, ৯৪৭, ৯৪৮, ৯৪৯, ৯৫০, ৯৫১, ৯৫২, ৯৫৩, ৯৫৪, ৯৫৫, ৯৫৬, ৯৫৭, ৯৫৮, ৯৫৯, ৯৬০, ৯৬১, ৯৬২, ৯৬৩, ৯৬৪, ৯৬৫, ৯৬৬, ৯৬৭, ৯৬৮, ৯৬৯, ৯৭০, ৯৭১, ৯৭২, ৯৭৩, ৯৭৪, ৯৭৫, ৯৭৬, ৯৭৭, ৯৭৮, ৯৭৯, ৯৮০, ৯৮১, ৯৮২, ৯৮৩, ৯৮৪, ৯৮৫, ৯৮৬, ৯৮৭, ৯৮৮, ৯৮৯, ৯৯০, ৯৯১, ৯৯২, ৯৯৩, ৯৯৪, ৯৯৫, ৯৯৬, ৯৯৭, ৯৯৮, ৯৯৯, ১০০০”

“হুখ ইকান মহ, বিষয় অমিয়া বস, ওহি ভব গহণ অনলা।

ভেজি তখিএ আশ, কৈছন লালস, অন্ধ মুগ্ধ বিড়লা ॥”

আক বোলে ভকত হলে অজগৰ বৃষ্টি হব লাগে। ভেহে
হৰিগতি আঁতৈ গৈ বাহৰ খাৱৈত পেট পেলাই পৰি আছে।
শুকজনে বোলে হৰিগতি কলৈ গ’ল, তিনি দিনে নেদেখোঁ
বহোঁ? ভকতে বোলে বাহৰ খাৱৈত পৰি আছেগৈ। বোলে
মাতাচোন। মাতে, উঠিবই জুৰাবে, ধৰিহে ছুজনে আনিলে।
শুক বোলে তাতে সাপে বাঘে খালে ইঁতে একা? কোনে
ভেনেকৈ থাকিব দিএ? আমি কলু বোলাকো ছুবুলি
নিন্দাকো ছুতনি যেই মিলে সুখতে আগতে মিলে তাতে
সন্তোষ হৈ পাই লই মনক বৃদ্ধি খাৱৈত পেলাই আত্মক
তিষ্ঠি হৰি গুণ পাৰ। ছুবুলি লবনে ভোকে পৰি থাকেগৈ।

আক ছুজনৰ মিত্ৰ, একে বহা থাকে, এজন বৃদ্ধ, এজন ডেকা।
ভেওঁ কিশালে টকা বাৰটা পুতি থৈছে। নাম অবসানে বুঢ়াজনে
বুখ হাত বুৰলৈ গলে পাচতে ডেকা জনো গ’ল, পাঠ এবিএ
কল আনিছে বুলি। আহিলত শুকজনে ঘোৰা মাতিছে।

বাম কল হৰি বোল তন তাই অন্যান্য বকব মনে।

কৌৰ সাখী মনে বহন কেৱান বেখিকল বৰবকনে।

কলটি আচান জেৱিয় কল, কলটি কৈছন বেখন মন ॥”

বোলে কিয় পৈছিল ? তেহে দণ্ডতে পৰি ডেকাকনে কলে।
খুটা জনে বোলে বাপ, মই ভুকে সেপাও, আকিহে জানে।
তেহে ঘোষা চৰ্চি বাৰ গুচাইছে গুৰুজনে।

কৰ্মজবি হেন

আক একদিনা গুৰুজনে বোলে ভকতে কৰ্ম জবি
ছেদিব লাগে। শুনি নৰনি গবাই ধবাইছে। ভকতে কলে
গুৰুজনত বোলে বাপ, গাহবি আঠেএ দেখো নৰনি ধবাইছে ?
বোলে মাতাচোন। মাতিলে, আহিল। বোলে কেহো
ধবাইছে ? বোলে বাপ কলৰ মাজত খাই কৰ্ম জবি ছেদিব
খুইছে। গুৰুজনে বোলে আজিএ নমৈলিইতে ? আমি
কলু হবি গুণ গাই পৰিচৰ্যা কৃত সেৱা কৈ আনাদি জন্ম
মোহ, মনৰ চুৰ্কাণনা, সন্ত, বজ, তম তিনি জবি, কৃত সেৱা
ধনু, নিজ নামে জোবে, গুৰু শিক্ষা অন্তৰে ছেদিবলৈ। আ'
নৰনি খাইছে কৰ্ম জবি ছেদ ? বিষ্টাক চন্দ্র প্ৰায় দেখিব লাগে
ভকত হলে। হৈ বাম আঠে শুনি গৈছে মানি। হবি গৃহে
আহে দেখিকলে গুৰুজনে চৰ্চি কৈছে খেদকৈ হোজা বুলি।

ভকতৰ মোহ-
পান হেন

আক এদিন গুৰুজনে বোলে মোহ পান ভকত হলে ছেদিব
লাগে। বহু আঠেৰ ভাগিন এটি আছে তাতে, বৰ মোহ
তেওঁৰ। তাকে ছেদিবলৈ দা খান ধবাইছে। ভকতে কলে
বোলে বাপ, বহু আঠেএ দা খান ধবাইছে দেখো ? বোলে
মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে তুমি হহু দা ধবাইছা ?
কেলেই ? বোলে বাপ বোলা ৰায় দেখো মোহ পান ছেদিব
লাগে ভকতে। মোহ আনত মোহ নাই, একটী ভাগিন আছে,
তাকে ছেদি গুচাও। গুৰুজনে বোলে ভকত মোহ কৈ
আজিএ নমৈলিইতে ? আমি কলু মোহেই নিয়া আনা পান
বহু, অজানো, আভাৰ তাতে পৰি জীৱন চেতন আন কলু।
নৰনি চেতন অতি নৰ বস্তৱ বস্তৱ অতি কৰীণ কৰীণ, অজান
জিৱিৰ মোহই মোহে, পান তৰা কলু কলু কৈ বৈছে। বাপ।

অ তুমি শুকতক ছেদিয়ে মোহ পাশ ছেদ ? আমি বৈছে—

“হরি শুক পদ সেৱা খাণ্ডা ডাটি ধৰা ।

মনবৈবি কাটি স্মৃতে ভৱ নদি তৰা ॥”

বৈষ্ণৱ শত্ৰু নেকাট, মিত্ৰ ভক্তহে কাটি মোহ ছেদ ? এই বুলি
বাগ কৈ বোলে কি ঢেকেবা লোক, হোজা ঐ !

ত মোহালে
জনন খেদ

আৰু বৰপেটাৰ উত্তৰ ফালে এটা লোক আছিল, মহা
ছুষ্ট বশু গোটে। ভকত সেই ফালে যাবই হুৱাবে। দেখিলে
নিৰ্দি গালিত অভিকাৰ কৰে সি। অনেক যাত্ৰা ভুঞ্জি আমাত
হৈ মৈল শুনি শুকজনে খেদ কৰিছে। ভকতে বোলে, বাপ
ডাটল কি খেদ কৰা যায় ছুটলৈ ? পৰম ডাকু ভকতৰ হল গল,
ভালেই হ'ল। তেহে ঘোষা মাতিছে শুকজনে। বোলে
বৈষ্ণৱ নিন্দক সূচক বিষ্ঠা লুটা গ্ৰাম শুকবক, বোলে বিধাতা
তাক ভকতৰ দয়াত পূৰ্বেই সজিছে। সেৱকৰ সাত দৰিয়া
জবকা আছিল, তাৰ ভয়ত ভকত কুচি আছিল। সি শুকৰ
মতে শোধনকৈ আছিল। এতিয়া মৈল গোটে ভকত উদণ্ড
হল। সি উপকাৰীহে। এতিয়া সেই ফালে উদঙ্গ হল।

আৰু এদিন জোনাই ঠাকুৰীয়া খানুচীয়া মালভোগ কল
একচৰা গোবাঞালৈ দিলেহি। তাৰে আঠটি কল থৈ ই খানি
দিলে শবাইত। পাচ দিনা শুকজনে বোলে ককাই, বহা-
পুৰৰ শুক আজি স্বপ্নত বোলে আঠটি কল নাপালে, ই
খানি দিলে। দণ্ডৱতে পৰি বোলে বাপ হয়।

আৰু উৰ্বশী আই নগৰা পৰিছিল। তলকে শুকজনে
মৈছে অীৰাম আতা, বুঢ়া আতা, বহুমানি নগে। পথে
বোকাহোলা এটি আছে। শুকজনে বোলে বীৰমনি কি
কৰিব লাগি বাপ, লখিয়া শুকহে বহি আশ্বৰ কৰে পানি
কৰিব, বহিহে পৰিমা কৰা যায় কি কৰিব ? বুঢ়া আতা পাব
হৈ মোমে কি কৰে চাই, বুলি হয়কি একদিন খানিহে চাইহে।

দেখে যত্ননি গকড় হ'ল, শুকজনক ককৈ লৈ পান কৈলে।
আতা:গীত মাতিছে—আএ গকড় কেতু কও পৰকৈল। তেহে
পৰিমা গুণ থৈলে হেবাই নমাই থলে থব হৈ।

আক এদিন মহাবাবৰ কীৰ্ত্তন দিছিল। দেউৰী কৃষ্ণাই
আঠৈ টোপনিয়াইছে। শুকজনে বেজাব কৈলে। আগলৈ
নোলায় কেবাদিনো। এদিনা যত্ননিক গুৰু বোলে কৃষ্ণাইক
বান্ধি আনাগৈ। তেহে জাৰি বিচাৰিব থৈলে। বোন্ধে
নহয় প্ৰেম বজুৰে বান্ধি আনাগৈ।

আক একবৰ্ষ বৃষ্টি নাই দেশত। সকলো শুকজনক থৈলে
বোলে বাপ, দেশত বিকলহে হব বৃষ্টি পৰা, অশ্রু নহয়।
শুকজনে বোলে গোবৰ্দ্ধন যাত্ৰাটি কৈলে হব। বুৰী লুইতৰ
পাব হৈ মুল্লবী ওচৰতে বভা থলা কৈ পৰ্বত চো সাজিলে,
আঠৈ চিৰা, কল, ছুধ, চেনী তুলি বোলে গৌসাই
হব কোন? শুকজনে বোলে ব্ৰাহ্মণহে হব পায়, কৃষ্ণ
পণ্ডিতেই হওক। সি গোটে অশ্রুয়া নিন্দক, নসয় শুকজনক
গৌসাই পাতিলত হৰ্ষ পালে। যন্ত্ৰোপতি চাক্তত বিপ্ৰ
উঠিলগৈ। মেঘ মণ্ডলৰ বাগ আৰম্ভি আনোতেই মেঘ দি
আনিলে। চৰিও ফাকি পুৰাই দিলে। গোটে পৃথিৱী
টলবলকৈ বভাহ ববুণ খিলে খুলি পেলালে। সকলো লৰ
মাৰি মুল্লবী সোমালগৈ। বায়ুণ তাতে থাকিল। ববুণ
এবিলত শুকজনে বোলে ব্ৰাহ্মণ থাকিল পৰ্বতৰ উপৰে,
বোৱা বোৱা, ববুণক আনাগৈ। ভকৃতগৈ চাই দেখে গৰি
আছে, গোটে কলা বাতুহে আছে। নিলে খুলি চেপেট
কৈলে। বৰাই আনি সেও দি জেহে সাত ওলাল। সৰু হৈ
বিন্দা অশ্রুয়া এনি সৰু হৈ গৈল শুক জকলৈ।

গোবৰ্দ্ধন বাবা
অভিনয়

আক কৈতক মলোভৰ আঠৈএ শুকজনক বিন বাৰা-মলোভৰ,
মলোভৰ কলা মেহা কলা, দিৰ্ঘান বৰাই বোন্ধে জোহাৰ এৰ

বৰ্ষহে আছে, কতো কয় ডেৰ বৰ্ষ, কতোৰ বোলে ছমাহ আছে, খনোক বোলে ছমাহ আছে। ভকত খিনাই যায়, খেতি কৃষি, বন এৰি। গুৰুজনে ঘেৰি সোধে বোলে তোমাৰ কি হৈছে, দেখো খিনালা ? বোলে বাপ, আমাৰ দিন অধিক নাই, আতৈএ চাই কৈছে। বলোভদ্ৰ আতৈক অনাই বোলে তুমি ভকতৰ কিয় দোলাইমান লগোৱা ? সেই বেদ শাস্ত্ৰখানি বৰপেটা বিলত পেলোৱানি, পেলাবলৈ নিছে। তেওঁ বোলে ববা, লৈ আহাচোঁ। বোলে ভকতৰ আউসী, একাদশী, তিথি, বাৰ, নক্ষত্ৰ, সংক্ৰান্তি, বঢ়া টুটা চাই কৰা, উপবাস নপৰাইক। তাৰে পৰা কাৰো নকয় আক। একদিনা গুৰুজনে বোলে বলোভদ্ৰ, তুমি ভকতৰ যে কোৱা মৃত্যু কথা, বাক মোৰ মন গোট কত আছে কোৱা। বোলে বাপ, বিড়ম্বন নকৈলে কব পাৰি। বোলে নকৰাঁ কোৱা। বোলে বাপ, বুলাবনে গোপ বালক সমে তান্তিৰ তলে পূৰ্ণ কৃষ্ণৰ খেলাতে আছে। বোলে এতিয়া চোৱা, ক'ত আছে। চাই বোলে বাপ, তিনি পঙ্কজতে, পঙ্কব ভেদি বন্ধে যশস মধু পানকৈ শুদ্ধ ভ্ৰমৰ স্বৰূপে আছে। বোলে তোমাত আৰ হবৰ ঠাই নাই। বোলে আমাৰ দিন কোৱাচোঁ। বোলে বাপ, কামৰূপতে গৈ বেহাৰে পাঁচ বৰ্ষৰ মূৰত ভাদ্ৰ মাসে পঞ্চমী কৃষ্ণাত বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ হব পায়।

দৈৱজ্ঞান
লাভ আতৈ

আক এদিন বলোভদ্ৰ আতৈক বোলে আমাৰ কলা দিন মাহ, তোমাৰ একা ? বোলে বাপ, আমাৰ দুই বৰ্ষ অন্তে পুহুয়া পূৰ্ণিমাত নিশা লপে কংকিৰ, বাহি খ হব লগা সাদিন। আপোনাৰ সেৱাত চাইদিন খন্তিল, তেওঁ তিনি দিন আছে। ডেহে সেই পুহুত দুই বৰ্ষ অন্তে কংকিলে হয়। সাদিতে তিনি বিৰ আছে। গুৰুজনে বোলে বলোভদ্ৰ তিনি কিলে দেখা নাই। বোলে বাপ, বাৰ বৰ্ষ, কলুৰ পৈহা।

বোলে দ্বাৰ কাটি মেলাগৈচেঁ। মেলি দেখে পাতিতে স্নান বুলি আছে, তাতে সাপটিও আছে” বিৰ বান্ধি ফেটী। নি কণ্ঠে সহান্বিত কৈলেগৈ।

আক একদিনা বুঢ়া আতাক বাৰাদিৰ কল আনিবলৈ পাঁচিছে গুৰুজনৰ মাতৃৰ তিথিলৈ। স্নান ভোজনকৈ আহিল সেৱাকৈ যাবলৈ। গুৰুজন কথা স্মৃথে আছে; পাচ কালে বহি বৈ আছে। দেখে বেলা চুটা হ’লহি। পাচলৈ চাই দেখি স্মৃতি বোলে কিয় নোষোৱা? বোলে বাপ সেৱাকৈ যাবলৈ বৈছেঁ। নামতা কিয়? বোলে কথা স্মৃথ বস ভাগে বুলি। তেহে বৰ স্নেহ কৰিছে।

আক সুবাৰি আতৈৰ ঠাইলৈ হৈদাহ চৌধাৰী আহি গৈ আছে পৰমার্থৰ আশাৰে। এদিন আহিছে পুহ মহা বৰখুন, তিতি। আতৈ আছে ভিতৰে জুই পুৱাই গুৱা খাই বহি। এওঁ বোলে আতৈ দ্বাৰ মেলক। বোলে বাক। বোলে তিনি আহিছেঁ; মোৰ জাৰত দেহ যায় মেলক। বাক মেলোহে। বোলে নেমেলেনে? বাক বাক কৈ এ তেওঁ ভিতি জাৰে বতাহে ঠৰ হৈ কাতৰ কৰিছে মেলক বুলি। আক বুলি নেমেলে দেখি ধৰ্ম্মবাক্য বুইলে বোলে বৰপেটাত ভকত তুমিহে আছা হবলা তোমাৰ মনেৰে? আক যাবৰ ঠাই নাইহে। বোলে বাক মেলোঁ পা। মেইলে। গা কাপৰ সেকিলে, ছখানি ভামোল দি বোলে আজিৰ পৰা আমাৰ এখেতলৈ নাহিবা, আজি তোমাত বৰপেটাত ভকত আহিহে বুলি কোৱা নাই। এই বুলি খেদি পেলালে।

আক ধেমেলি আতৈক সাপে খালে মধ্য নিশা কেই গোহে, ভকত বৈত নিবিচাৰি নাম লৈ শুচালে। তেওঁ হেৰে বৰলৈ গ’ল। লোকক কলে হেৰেবৰ বৰলৈ বোলে এতিয়া নাম লৈ আহিল, নামেৰে বিহ নাইনে।

গোবিন্দ আতৈৰ
সপৰিণাম

হেৰেবৰ বৰলৈ
নাম লৈ আহি

ভকতৰ কতি

বিহু বৰবিহুে সমান। বিহু এটা খুৱা, নামেৰে শুক চাওঁ।
 বাঁতি আঁতৈক খুৱালে। দেহ গোটে কলা পৰি গ'ল, নাম
 লব ধৈলৈ, এবাৰ কলা হৈ যায়, এবাৰ কটকটীয়া হয়,
 লওঁলৈ লওঁতে গুচিল গৈ বিৰব জাল। ৰাজ্য দেখি অদ্ভুত
 আচৰিত হ'ল। প্ৰশংসাকৈ বোলে নামো সত্য, শুক সত্য,
 ভকতো সত্য, এই বুলি সন্মানকৈ পঠালে। গোবিন্দ আঁতৈ
 বৰপেটালৈ আহিল দখিনতে। শুকজনে বোলে পূৰ্বে নামদে
 কলি যুগত নাম, ভকতৰ মহিমা কলাপ গ্ৰামলৈ মিলে,
 তোমাক সপে' খালে, তাক বৈভলগাই চাব পা, নামেৰে
 গুচাই এতিয়া বৰবিহু খুৱাই নেমাইলৈ হ'তে? নাম, ভকত
 শুক ধৰ্মত কিয় বাদ পেলোৱা? তুমি প্ৰসন্ন আৰ্হি লৈ প্ৰণত
 সবকো খুৱাব, ছুট খাট নমৰিব? এই বুলি খঞ্জিছে।
 শুকজনৰ কটাকতে শেষ কালত উকতে কোঁহা এটি হ'ল।
 ভাতে ঔষধ দিলে, পকি জহি খহি হৈ নাম বুইলৈ আঁতৈ।

আক এজোপ দেশত বৰ একাল পৈল। শুকজনে খেদকৈ
 অসন্তোষ ভাৱে আছে, ভকতক কেনেকৈ প্ৰবৰ্তাওঁ, প্ৰবৰ্তে
 বুলি। তেনেতে ঠাকুৰ আজ পাই সেৱা কৈলে অভয় পদত
 মাথা দি। বিহু বোলে দেখো মনটি কষ্ট কিয়? বোলে, এ
 সখি, ছৰীয়া ভকত কেটি প্ৰবৰ্তাব জুৱাবিম হব লাগে দেশত,
 দেখো বৰ বিকল, টকাও নাই, বুজিলেও নেপায়। তেহে
 আভা বোলে আপোনাৰ দাস দাসীক বৃত্তি উড়ালেই কুলাব,
 গুটি জিয় চাবক আছে, সেয়ে জুৰিব ভকতলৈ; অনাহক।
 বোলে ভোজ্যাহে বুলিছে হয়, পুত্ৰ, ভাৰ্য্যা, বহাবী বা বোলে
 কি? সোৱাণৈচো? আভা আহি বোলে বিহু আহেহি।
 আভা বোলে স্নান কৰা বৰলৈ? বোলে কিয়না? শুক, ভকতৰ
 বাৰলৈ নাই, শুকজনে বেদ কৰিছে। ভোজ্যাহে কি বোলা কৰে?
 আভা বোলে বিহু কি? বুলিব? বোলে আভাৰ কহে।

গাচিতেই কুলাৰ, শুটি খানিকে মিসিলা কিয় ? বোলে ভাইতে
কিবা বোল বুলিহে ছুইলোঁ, বাক তেনো। পৰ্ম্মানন্দৰ
গিৰি বৈনীতো শুধিলে ; সেই ক্ৰমে বুলিলে। আতা উঠি হৰিষে
বাহু তুলি নাচি বোলে নাৰায়ণ দাসৰ সৰাৰে এক বাক্য
একমুখ। আতা গৈ গুৰুজনত কলেহি বোলে বাপ, এই ক্ৰমে
বুলিছে। শুনি গুৰুজনে মহা হৰ্ষে হাস্যকৈ বুলিছে বাবা বহি
পৰ্ম্মানন্দ বহাবী বজত সুবৰ্ণে বস্ত্ৰ উধান, মোৰ সন্নিহিত আছে
বাম নামৰ আলি, অমৃতৰ পুৰ। ঘোৰা গীতকৈ মাতিছে—
“হৰি ভক্তি মহা খালি বাম নাম অমৃতে আছে ভক্তিয়া —”

“নাৰায়ণ মই তুৱা দাসকু দাস।”

আক কলিয়া পথাৰত সাত জনে সৈতে কথা নুখে
গুৰুজনে বহিছে সাদিন সাত নিশা, অবিছে দে পূৰ্বৰ খেলা
বৈকুণ্ঠৰ নুখত দেহক পাসৰি ছদ্ম ভাৱে। গুৰুজন গৈ
শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ বৈকুণ্ঠ পাইছে গৈ। ততে ককণামই ঘোৰা
কৰি গাই এজন পুৰুষ পৃথিবীলৈ নমাই আনি পঠাইছে।

আক অম্বালি ব্ৰাহ্মণ অহি কীৰ্ত্তন গৃহতে বহিলহি।
ভকতে কলেগৈ বোলে বাপ, ভটাচাৰ্য্য আহিছে। গুৰুজন
ওলাই বহি ফুল চন্দন পাত তুলি দিলে মানকৈ। দি শুধিলে
বোলে গুৰু, কিয় আহিলা ? বোলে বাপ, মহা পৰিভ্ৰমকে
ভাগৱত পঢ়িলোঁ, তাকে আৰা মান মহিমা কোনে পাৱ,
জানে। তাতো বোলোঁ, তাৰাৰ আগতে গোটা চাৰি মোকো
মাতিলে। মাতি বৈ আছে, জুব্বি নোৱাৰে, হাসিয়াই
হেৰুটিয়াই, মাল-বাৰ চাই একোৰূপে বুজিব নোৱাৰে অৰ্থ।
গুৰুজনে বোলে জোৰা জোৰা, নোৱাৰে জুব্বি। তেনে
ঘোৰা মাতিছে কৰি—

অগুনি মহন্ত জুহি, মহন্তক হুপায়েলৈ বহাতি।
কিৰণৰূপে অৰূপো নতক, অগুনি তৈলা কৰি।

ব্ৰাহ্মণৰ বিষেৰ
বহাব আগত
বল

সেহিলৈ উত্তৰ আতি পুণ্যৰ নিদান কৰে:

নাৰায়ণ নামক উচৰে।

অচুতৰ সিটোআতি পাপৰ নিদান কৰে

নামে অৰ্থবাদ যিটো কৰে ॥”

ভাগৱতৰ চক্ষু ঢীকা বাদদি গৰ্ব্ব কৈ তাক বোলে নালাগে,
মোৰ মুখেই ঢীকা, এতিয়া বুহাৰ, কি মুখ এ বায়ুণ! বোলে
মুখ বুইলানে? বোনে গোটে জাদা মুখ। লঘু হৈ
গিৰিৰাই উঠি গ'ল টবক টবক। গৈ বাজাত খল দিলে
বোলে বাউসীত এজন মহাজন আছে, নাম্বত মাধণ, কপে
সুবৰ্ণে এটা গৃহ কৰি যৌবন স্ত্রী নচাই, সাবটি সভাতে লয়,
ব্রাহ্মণক নমানে, ভাগৱত নমানে' ব্রাহ্ম বেদ বিধি এবিলে,
গজা, গীতা, তুলসী, শালগ্রাম সুপূজে, নমানে, কুল ক্ৰিয়া
নবাছে, তোমাৰ দেশত এনে অৰ্হ্ম অনাচাৰী হলে হতভজ
ব্রাহ্মণ, ছাতিৰ মিলে। বাজা বাগকৈ সুবানন্দক দিলে
বোলে ছহাজাৰ টকালৈ ধৰি আনটৈ। আহিছে উদ্বাৰল
হৈ। অ'ত গুৰুজনে বিহানে বোলে আজি বাম অঙ্গ
কন্দিছে, কিবা বৰ এটা ব্ৰিষাৎ পাম। সুবানন্দ নৌকাৰে
পালেহি বৰপেটাৰ ঘাট। ভকতে বোলে বাপ কোনবা
জানবীয়া এটা আহিছে, কপাবৰ লক্ষণো আছেহি। বোলে
তুমিএ বোহাৰিচো কোন আহিছে চোহাটৈ। তিনি পাই
সুখিলে বোলে কিয় আহিছা? বোলে বাজা পাঁড়িছে,
হাজো, নীলাচল, অৰ্হ্মজাত, শুক্লেশ্বৰ, পাক, উমানন্দ,
দিগেশ্বৰী এই সবত পূজা কৰাবলৈ, তাতে এইতে মহেশ্বৰ
সেৱা কৈ য়াও। লক্ষণে কলেহি বোলে বাপ, ই বাজান
কাজ, পাটনিয়াৰ, আৰু ভালকৈ সুবান কৈছেহে নহয়। বোলে
নাৰায়ণ কুনি এ তুমি আনটৈ ভকতকৈ। আনিলে হৈ
কুনি। আহি কীৰ্ত্তন কৰাক কহিলহি। কৰনেনে কল্যায়

বহিল্লৰ বোলে বাপ, গোৱা চাব বোলে। গুৰুজনে
বাৰানসী নাচিব দিলে, নাচিছেহি। তাৰে এটি ধৰি আনি
চালে। দেখে কাঠৰ তল খোপা গমচাব, স্ত্ৰী নহয়, এই ছুটা
মিছা পালে, মুঠিকচক কুলবাকৰ জালা ভাঙি চালে, ৰূপ
সুৰ্বৰ নহয়, বালিচন্দা। তাকো মিছা পালে। গোৱা
বোৱাতে লগৰ মেচে ভকতৰ ঘৰ লুৰি আনিলে। সৰ্ব্ব
আগ্ৰহি কীৰ্ত্তন গৃহতে দয়ালে নি। স্ত্ৰীৰায় আতাৰ বহু
সোমাব হুৱাইলে। পেট চলা বুলি জুলীয়া গুৰি ঘৰি বাট
ভেটি ধৰি আছিল দাব মুখে মাখিএ ভেন ভেন কৰে। ভকতৰ
ঘৰে পতি মেচ হৈ ধৰি বান্ধিছে। গুৰুজনে বোলে সুবানন্দ,
বিতক ইচা কৰনে? লাগে যদি সেই খিতে খান, তেও মোৰ
ভকতক নবাঞ্চিবি। খানি তিনিশ টকা পালে। তেহে
কিছু টিলা কৈলে। সেই ছবতে উদাস ভকত পলাল দিশা
দিশি। গজালকে গ'ল চৈধ জন। বোলে বাপ, বাজ আজ্ঞা
শুনিব লাগে, আপুনি ধাওক কঠতে, ভকত সবে আঠ লক।
গুৰুজনে মুখ পন্নলৈ চাব হুৱাবে, তলমুণ্ডে কথা শুনালে,
বাজাৰ আজ্ঞা যাব লাগে। দুই হাজাৰ টকা দিব লাগে।
গুৰুজনে বোলে বাজাৰ আমি হাট, ফাট, ঘাট একো বিষয়
খোৱা নাই, দিয়া নাই। বাজাক যদি ধনে আটা নাই, লৈ
যা ততে ডা ডাঙ্গৰীয়াত খুজি ধাবে হই দিমগৈ। বোলে
ভেনো ভোজনকৈ লক। বোলে কিহেবে কৰিম, বান্ধনি
আছে স্ত্ৰীত, বোলে বান্ধনি কোনটি চিনি নিয়ক, বোলা
বাটিও কিয়ক চিনি। তেহে বাজাৰ আহি সুবাৰি তাতিব
পৃহতে চাউল সিঙালে, পৃহলৈ মেবিলে, চাউল সিঙালে
সিঙতেই ঠাকুৰে পকবক কৰে। গুৰুজনে বোলে বাজাৰ
জই থাকিব আজ্ঞালে যা সেই নিশাই হক। আন সৰু
গুৰুজনক এটি চাউল হাইলে। সেই নিশাই হক।

ঐশ্বৰ্য্য দেৱলৈ ভূতি প্ৰাৰ্থনাকৈ তুব ভাঠিয়ালি বসন্ত ছুটি
নীত কৰিছে—

এ নাথ তাৰিও তাৰিও বহুমানি

“কৈছে নবহবি তবণ উপায়” পুৱা শুকজনক ছুটা মেছে নি
নাৱত তুলেলেনি। লগত গোপালে জনাৰ্দ্দন আঠৈ গৈছে,
সি বোলাক অল্লকালে সোমাইছেহি, দাবি গোক হৈছেহে,
হুৱা জাতে, শুকজনে বোলে গোপাল, জনাৰ্দ্দন তোমালক
ধাকা ছলি ভকত কতুবা দুখ দিব, যোৱাগৈ। অনেক কৈ
পাচিলে, তিনিবাৰ বাধা কৈলে। তেও লুৱাইলে নম্ৰাষ,
বোলে তোমাৰ লগে বাপ যেই হয় সেই হব, আপুনাৰ গতি
আমাৰো গতি। তেহে শুকজনে বোলে কতোৰ তুকুৰি,
কতোৰ তিনকুৰি, দহ বাৰ, বোল্ল আঢ়েকুৰি বৰ্ষ আমাৰ লগে
খাই লৈ আছিল, জীৱলৈও আশা কৰি। এতিয়া টানৰ
বেলি কোনবা কলুবা গ’ল। “কহনি আছে বহনি নাই,
নটী নাই পাচ হাল বায়।” গক এটা মুঠে, প্ৰেমৰ বজু
হলে জীৱলৈ আশা কোনে ছিলে, খাব লবৰ আশাৰ জৰি
পচি ছিগি গ’ল। কালি আহিছে ছুটি কোচৰ চলি, আজি
ছলহি দুখৰ সম্ভবি। সেই বেলা বোবা মাতিছে—

“বায় জয় হবি জয় বায় হবি জয় বায় কুক”

খিটো সততে শুনবে তাৰ আক কাক তৰ? তেহে নিৰ্ভৰ
মিলে বোলে আহা সিনো আমাক কি কৰিব পাৰে? কাক
কোনে কৰে, কোনে কাক মাৰে? অব্যক্ত হুত্ব আই
বান্ধু হববে হবি, নৰাখিলে মিলে পৰ্বৰ ভিতবে। সৰাৰে কৰ্তা
জীয়াবৰিণ হাক বি কৰে এই মূলি মিলে দাৱ কোনে
কৰ্মজনক বি বাখৰ ভক্তিতে এই মিলেনি। সতৰাৰ দাৱ
কাক কাক নক হাজনি উপৰি বকৰা বহুমান পাতিছে ক
কোনে। মনিকৰি হুত্ব অৱ্যক্তজনক কৰ পাতিছে ক

নজনাটক পত্নীৰ ভায়েকে দুক্ল খুজি নিলে, তাক হৰিকৃষ্ণ
স্নাতৈ: এ শুনি বৰ্জ্জনীকৈ থৈছে। তেঁৱে চৈ চৰাদি ভণ্ডাৰ
আগ তিনি পুলিকৈ দিলে। কৈ সনা কৈ চৈৰে বেৰি দিলে।
মুখ হাত ধুবলৈও ওটাকৈ দিলে চৈৰে বেৰি। স্নান কৰিবলৈ
গাতকৈ পাত পাৰি উপৰে চৈ ঘৰ কৰি দিলে। চাৰঙিকালে
চৈৰে চকোৱা দি দিলে। তেহে গুৰুজন নোকোতে উঠি
গৈ তাতে বহিচন্ত। ছও মাহনিত গন্ধৰ্ব্বমাজীএ কৈসনা
মুখ হাত ধোৱা অঁটাইছিল। গুৰুজন তেওঁৰ ভক্তিত বৰ
সন্তোষ হ'ল। আৰু চাউল, লোন, তেল, মাছ, খৰি, চৰু,
ঘৃত, মধু, চেনী, চুৰা, গুৰ, গাখীৰ শাক, পাত, বস্ত্ৰ সবাকৈ
ৰোজ ধৰি আছিলে। কতু নিবিচৰাকৈ গুৰু ভক্তক কেউ মাহ
দিলে। ব্ৰাহ্মণ আহি বহেহি দুওকালে গুৰুজন ওলাই বহে
ডাবৰত মুখ ধুইছিল। তেতিয়া এ ডাবৰ হয়। জনাৰ্দন আতৈএ
কঁকালত গমচা বান্ধি পেটত মুখ দি চাপৰি বামুণৰ সাজেই
গৈ পেলাই গদাধৰত স্নানকৈ আহে। বামুণ গলত গুৰুজনে
বোলে জনাৰ্দন কি সাৱধানী কটাৰীত এবাৰ বিচলিত এবাৰ
তিনিবাৰ বুলিছে। তেনেতে ভাটোকুচীয়া আতা বেহাৰ
যতুমণি বৈকুণ্ঠ এই তিনিজন বিজয়পুৰতে নাও খানি থৈ
গুৰুজনৰ লগ লৈছেগৈ। পাঁচজন হ'ল। যতুমণি এ বোলে
বাপ তোত্ৰা দহো খানেকো শাস্ত্ৰ নেচায় সি বামুণে হা শাস্ত্ৰ হু
শাস্ত্ৰ বাতি দিনে চাব লাগিছে হকা ছনা দেখি আকৌ সোধে
বোলে যতুমণি কি শাস্ত্ৰ? বোলে হা শাস্ত্ৰ হু শাস্ত্ৰ।
বোলে যতুমণি নাও নাইকিয়া শাস্ত্ৰ কাকলাদৰ সদৃশ তাক
চুলেই স্নান আহে। সেইখিতে গীতাৰ আনি ঘোষাকৈ
স্নাতিছে—

শব্দ ব্ৰহ্মৰ পাব হৈল যিটো কৃষ্ণত ভক্তি নাই।

তাব শাস্ত্ৰ অম অম মাত্ৰ কল যেন বাধে বাকী গাই।

বিষয়বস্তু

এ তাৰ শাস্ত্ৰতে আমাৰ সিদ্ধান্ত আছে। তাৰে পটা পোৰে তাকে দাস্ত ভজা যাব। সেই বেলা বিশ্বমঙ্গলৰতে আনি গীত কৰিছে—“শুনলো পণ্ডিত” সেই সময়ে বিচাম দ্বাবে ভোট নামি দেশ ভাঙিছে। চিপাহী দি হাজৰা আঠৈক বণলৈ দিলে, গৈ লাগিল বণ। বহুত চিপাহী চাকৰি কাটিলো কেহো আঠৈ কথমপিহে সাৰিল। আহি বিৰকত হৈ হৰিকৃষ্ণক ধৈলেহি শৰণ লবলৈ। তাৰ সবে বোলে আমাক তুমি মানিবও ছুৱাৰা আমিও যোগ্য নহওঁ। গুৰুজন আছে ব’লা নিওঁ। ভোট ভাৰে নি মহাপুৰুষক গুৰু বোলাইছনি। পাচ দিনা আএ গোপীনাথ বেটা সৈতে গৈ গুৰুজনত বস্তু লভিছেহি। তেহে এতিয়া যি ডা—ডাঙ্গৰীয়া আছে গুৰুজনৰ স্নেহকীয়া বিজয়পুৰৰ সকলো খাটি ফুৰিছে। হাজৰা আঠৈ শুইছে। আএ বোলে গোপীনাথৰ বাপা তুমি দেখো সেৱেয়া সেৱেয়া ঘুমাইহে আছা তোমাৰ লগৰ ভায়া হৰি ভায়া কৃষ্ণ খাটি ফুৰিব লাগিছে? তুমি দেখো পেট পেলাই পৰি আছা? বোলে মই গৈছিলো, ভাগৰ লাগিহে শুইছোঁহি। আএ বেহাৰে গলত ভৰুতক সুধিছে। সকলো ডাঙ্গৰীয়া বজাৰ কুৰবীক ধৈলে। মধুৰী বংকুৰবীক স্তম্ভ লাগি বজৰ বেলা ধৈলে ৰাজাক বোলে সংসাৰত ভোগ কোনটো চাব? ৰাজা বোলে আমি ৰাজাৰ গৰ্ভে জাত হৈছোঁ। ভোগ নকৰা আছে কি? তেও তোৰমোৰ এই সদৃশ স্তম্ভ ভোগ নাই। বোলে আক যি বিষ্ঠাতুল্য দেখিছে একা? বোলে আক বিষ্ঠা তুল্য দেখোতাই নাই। আহাৰ, মৈথুন, নিদ্রা এই তিনিবি যি ৰাজ হৰ ভায়াই ঈশ্বৰ, মনুষ্য নহয়। বোলে সেই বাউসীৰ মহন্তে আক বিষ্ঠা তুল্য দেখি ধৈছে। তেনে ঈশ্বৰক আনি কিয় ৰাখি ধৈছা? বোলে ৰোৱা নাইনে? বোলে তুমি পাচিছানে? তেহে ৰাজা স্তম্ভানন্দক মতাই আনি বোলে মহন্তক নি পূৰ্বৰ

ঠাই বাউসীতে থৈ আহগৈ। বখীয়া টকলা নিতে ধৰি ওলগনি দে দে। সেই বেলা বাবুদেউ বিপ্ৰ পালেহি। বিচাৰি ক্ৰীশঙ্কৰ সেৱক ৰাজ্যত বৰ খাটনি গুৰুজনক সেৱাকৈ বোলে তহঁতৰ ওলগনি মই দিম ৰাজ্যতকৈ, নধৰিবি যা গুচ, ৰাখিবও নালাগে, মই ৰাজ্যত কৈছে।। বৰ খাটনিয়াৰ দেখি একো লুৰুলি এৰি গ'ল। গুৰুজনে বোলে জনক নন্দিনী সীতাৰ যেনেকৈ তৃষ্ণা আপদ কালত সখা হ'ল তুমিও মোৰ দুখৰ কালত আজি ৰাখিলা দুইৰ হাতত।

আক সুবানন্দৰ বাপেক বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য বোলে; আহে যায় গুৰুজন থকা ওচৰে বাটত থিয়দি শুনে। গুৰুজনে পদ্মপুৰাণৰ কলি পাতনৰ পাতালী খণ্ডৰ শ্লোক আনি অধ্যয়ন কৰি লৈছে ব্ৰাহ্মণ কৰিবলৈ ধৰিছে। ভয় পাই ৰাজ্যত কলৈগৈ বোলে মহাৰাজ বাউসীৰ মহন্তক কিয় ৰাখি থৈছে? বোলে তোৰে পুতেৰে দেখো কয় বোলে অনাচাৰ কৰে? বোলে আৰা অনাচাৰী নহয়, পৰম সদাচাৰীহে। সেই খলাৰ মাধৱহে অনাচাৰী। ৰাজ্য বোলে তই বোল সদাচাৰী। পুতেৰে বোলে অনাচাৰী ত হঁত বামুণৰ একো তত পাবলৈ নাইনে। আক বোলে ব্ৰাহ্মণৰে শূদ্ৰৰে ক'ত বাদ আছে? ৰাজ্য বোলে অত তোৰে সিংহাই বোলে ধৰ ধৰ, তই সিংহাই বোলে এৰ এৰ। সুবানন্দক বোলে তোক মহন্তক ধৰ নিদিলাগৈ? বোলে আজি যাম। তেহে সুবানন্দে গৈ বোলে বাপ, ৰাজ্য আজ্য হৈছে যাব লাগে। গুৰুজনে বোলে ক্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ প্ৰসাদত তোক বামুণক তুলা ধুনা দি ধুনিবলৈ নাপালে, ক'ত বামুণত শূদ্ৰৰ বাদ নাই কয়, তাকে। বামুণে বোলে সুবানন্দ তইনো কলেই যা? ৰাজ্য পাঁচিছে ৰাৱ আমি। বোলে বাপ নহয়, থবহে গৈছেদৈ। তেহে গুৰুজন হুৱাহ ৰহি আহিবলৈ হ'ল। গুৰুৰ ৰাজ্যী এ উকী পাঁচোটি

বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য

বজ্জ এজুৰি দি .সেৱাকৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ,
হৰিকৃষ্ণ আতৈৰ কটাৰু পৰি আছে, সেৱা চোৰ হৈ।
যেন আপুনাৰ অভয় পদ স্বেত ছত্ৰৰ তলতে ঠাই দিব
দাস জীৱটি। তেহে গুৰুজন মাজীৰ ভক্তিত সন্তোষ হৈ বোলে
প্ৰহ্লাদক নৃসিংহ বুলিলে—

“সৰ্ব কৰ্ম বন্ধে হৈবি হীন।

অন্তকালে মোতে যাইবি লীন ॥”

পাচে গুৰুজন নাৱত উঠিলহি। মেলি বিজয়পুৰ পালেহি
গদাধৰ ঘাট চাচি খহাই দিছে। নৌকাতে কৃষ্ণভাই জয়
লক্ষৰ দুজন কন্ধে হস্ত দি গুৰুজন উঠি যাওঁতে ঘোষা
মাতিছে—

“মোক কৃপা কৰা হৰি এ

দাস্তে ধৰৌ তৃণ মাথে ধৰৌ তৃণ,

তুমি কৃপাময়ক নাজানো অতদিন।”

বোলে দুকঠীয়া চকটি বহোৱা হ’ল। তাৰ ফুট অহাৰে
পৰা পিটিকিবলৈ ধৈলে। গৈ বিজয়পুৰতে বহিছন্ত। তাতে
গ্ৰামী ভকত হৈছে তিনিশ তিনি কুৰি ঘৰ। হৰিকৃষ্ণ স্মৃথে
মহাপুৰুষক গুৰু বুলিছে। স্ত্ৰী, বাল, বৃদ্ধ সকলো আহিছে
গুৰুজন ঠাই সেৱা কৰিবলৈ। স্ত্ৰী সব বেলেগ-গৃহে বহিছে।
বৈকুণ্ঠ আতৈ গৈ বোলে গুৰুজন দুখৰতে আহিছে দে ইঁক
ধাক, মনি, বিৰি, আঙুঠি, কঁৰিয়া, যাৰ যি চলে দি সেৱা
কৰ। গুৰুজনে বুলিবৰ শুনি ঘোষা মাতি এক দৃষ্টান্ত দিছে।

“হৰিৰ নামৰ কীৰ্ত্তন শূন্য। নজানে যিজন হৰি বিমুখ।”
বোলে এক স্ত্ৰীপুৰুষৰ সন্তোগ হৈছে। ভেনেতে তাৰ গিৰিএ
দেখিলেহি। তাক ধৰি বান্ধি ঢেঁকী খোবাবে মৰিয়ান্ত।
সি ই শূন্য নাজানে, সেই শূন্যকেহে জানে। এতিয়াও
বৈকুণ্ঠে আশাৰ ভেনেহে কৈলে। আক নাম থলত বিজয়

পুৰীয়া হৰিকৃষ্ণ আতৈক বোলে মই গন্ধৰ্ব্ব মাজীৰ অৰ্থে ইবাৰ মাতিছোঁ। তেহে কৃষ্ণাই আতৈএ বোলে বাপ, তোম্ৰা সন্তোষ হোৱা গৈছে। তাৰাৰ এনেই কুশল। তেওঁ আপুনাৰ নিৰ্ব্বন্ধ আপুনি ভঙ্গা গ'ল আগলৈ। তেহে গুৰুজনে নিজম দিলে, বিমৰষা কৈ। পাচে সেই কথা মাজীএ বুলিবৰ গুনিলে গুৰুজনেই ক্ষেমে তেওঁ যে ভকতে নেক্ষেমে পা তেহে পাচত হৰিকৃষ্ণ আতৈএ গুনি বৰ ভক্ত হ'ল। ৰাজাৰ বল্লভ পাচত বা কি কৰে? তেহে ৰাজাৰ মাজীএ তিনিখান নাৰ'ৰ গুৰি দিয়ে। ই খানবতে তেওঁ দি বঠা দিছিল, টিঙৰতে পৰি তল গ'ল। ৰাজা খেদকৈ এ-মোচৰ লৈওখাৰ বতি সাল বোৰাই চালে, নেপালে। গুৰুৰ শুদ্ধ সেৱাৰ বশে তেনেই নিলে সেই শৰীৰে, ভকতত অপৰাধ হয় বুলি খানিক লগায়।

আক সুৰানন্দৰ মাক বাপেকৰ গৃহ, তাতে দুও শৰণ ললে। লৈ গুৰুজনক নিবলৈ ধৈলে। বোলে বাৰ একাদশী দিনা যাম। তেহে গৈ ভক্ত সমে বহিলগৈ। অনেক সন্তোষে সেৱা কৰিলে। গুৰুজনে একো নললে। কেচা পুৰাকল কাটি এচকলি ভোজন কৈলে তাৰা সবৰ খেদত। তেহে গুৰুজনে তাৰা ছুইত কলে বোলে সুৰানন্দত সুধিবাচো আক কিবা ৰাজা কৰিব দিছেনে, সি যে আহিছে আকোঁ? পাচে বাপেকে সুধিলে বোলে একো কৰিব দিয়া নাই, থবহে দিছেগৈ। তেহে গুৰু বোলে সুৰানন্দ, ভোৰ মানচৈত যাৰ স্তৱাবো। আমি বেলেগ নাওভহে স্বাম, ভই যা। তেহে আগ হৈ গৈছে। পাচত গুৰুজন ভাটোকুটীয়া আতা নিয়া গম্ভাৰি নৌকাত আহিছে। আতা, বৈকুণ্ঠ আতৈ, গোপাল, কৃষ্ণাৰ গাৰীতে ব'লহি। গোপাল জনাৰ্দ্দন ছুইক নাওভ ধৈ

কৃষ্ণাৰ গাৰী

গ'ল। তিনিজনে সহিতে গুৰুজন গ'ল, বলাই নবসিংহৰ ততে ব'লগৈ। সেই নিশাই বৰ বতাস বৰখুন ধুমুহা গল। আৰা ছএ নার কান্ধে লৈ ৰাখিলে। পুৱালৈ থৰ হ'ল জাৰে বতাহে। তেহে গুৰুজনে পুৱা ভকত পাঁচি নিয়ালে। জুই সেও দিহে মাত পাইছে। চাউল সিজাই আহিবলৈ ওলাল। গুৰু বোলে তোত্ৰা সব গৃহবৰ্তী ডাঙৰীয়া গুৰু ধৰ্ম কি কৈ বৰা। তেও আমি সীমা দি তিনি পৰ বেলা ভাৰ্যা পুত্ৰ দেহ প্ৰবৰ্ত্তিবলৈ বস কৰিবা, দিবা এপৰ, নিশা এপৰ জীৱৰ অৰ্থে নাম গাবা এই বাক্যতে বৰ পাবা যদি আমাক পাবা। নবলে কাতো দোষ নাই, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য বসুমতী সাখী সবাই। পাচেকুঁতাৰতে আহি জিগিৰি ঘোপা পালেহি। দেখে তাতে সুবানন্দ আছে। বোলে দেখো আছ তই? বোলে বাপ, এই যুগীটক আনিব পৰা নাই, সি এখন ছুখান নাও হলে, নাহে, এশ চকুৰি হলে তুলি যি হয় দিএগৈ, সি আহি বাঘ ছাল পাৰি বহে পানীতে। জুৰ হৈ পৰে, চাকনৈয়া ডকা নিত্ৰ। বোলে আমাৰ নাওঁ মেলি দিয়া। ভাটোকুচীয়া আতা গোৰোমলি দেখে পানীঘোৰা জপিয়া দিছে। তেহে গুৰুজনে ঘোষণা দিলে—

ৰাম হৰি জয় ৰাম হৰি। গোপাল গোবিন্দ ৰাম হৰি জয়॥ আক সবে গালে, পানী নিৰ্মল হল পাচলকু, ঘোৰাও চিয়া হ'ল নাও বৈচা। পাচে সেই যুগীয়া লাজ হৈ গুচি গলগৈ পাচে এশমান নাও আছিল, সব গ'ল। আহি সুবানন্দে বোলে বাপ, মই যাওঁ গৈ আহোঁ। গুৰুজনে বোলে সুবানন্দ, মোৰ ছখীয়া ভকত কেটি আছে হুখ নিদিবগৈ। বোলে বাপ, মই কৈহে আহোঁ যাই। পাচে গৈ শুকডক খৰি ৰাখি এক এক টকা ললে। গৈহে বৌদয়াৰ মুখ গুৰুজন পাইছেহি। দেখি ডাক লুৰিলে

জীৱৰ অৰ্থে
নাম গাবা

গুৰুজন
জিগিৰি ঘোপাত

গুৰুজন
বৌদয়াৰ মুখ

বোলে বাপ, কথা শুনাই কৈ আহিছে। পাচে তাতে নাও বাঁখি স্নান কৰিছে একাদশী গধূলি ওলাই। এমুটি চাউল কাৰো নাই অত্ৰাহি ক্ষুধাও, গুৰুসেৱা কৰি নাম গাই থৈছে। তেনেতে ভাঠিতে দুজন লোকে ছোট নৌকাতকৈ দুগু, চিৰা গুৰ, কল, গুৰাপান থৈ বেগতে গ'ল, কেৱে তৰ্কিবই নুৱাইলে। গল ভাঠি মাৰি, চকমক দেখে নেদেখকৈ গ'ল। আতা দেখি কৰ বোলোভে, অস্তৰ্দ্ধান হ'ল। বোলে বাপ, ছয়াময়াকৈ দেখো যেন কৈলে, নাই দেখো? বোলে ঈশ্বৰে দিছে, গুণ লুভী ভগৱন্ত, হৰি গুণ সেৱা দেখি দিছে কৃষ্ণ, ভগাই দিয়া। দিলে সকলো লৈছে। তাৰতে উজাই গৈ বৰপেটা গই জ্ঞান সোমাই উঠিল। ভকতে পাৱত পৰি কান্দিব ধৈলেহি বোলে বান্ধি এক এক টকা ললেহি সুৰানন্দে। গুৰুজনে খেদকৈ বোলে ত'তে ক'লু, তেওঁ ভকতক দুখ দিলেহি পাপীৰ্ণে! কি কৰিম? অসন্তোষে ব'ল; কি কৰিব? তাতে আছে হৰিগুণ গাই। তেনেতে বিজয় পুৰতে তিনিজন ভকত আহিছে, সাদিন অনাহাৰ, দেহ যায়। বগৰিবাৰীতে মাদল কোবাই সভা গাইছে। তাৰে দেহ লবতে এজনে প্ৰসাদ কল খুজি খালে। আক ছুয়ে আহি গুৰুজনত কলেহি। বোলে হয়নে? বোলে বাপ হয়। বোলে অসঙ্গী অভকতৰ ভ্ৰব্য খালে জীৱৰ সৰ্বনাশ অৰ্দ্ধ হয় নৰ্ক। বোলে বাপ ডেও দি দি হৰিগুণ গাইছিল দেখি ভোমাত অপি তযু পাদ প্ৰসাদ বুলি দেহ নোবোৱাত খালে। বোলে দখিন সৰোবৰ আছে, সিপাৰতে আহে যায়। এজনে দেখিএ ভয় হৈ উভটি আহিল। এজনে বৎস খোজ এটাৰ মান দেখিলে, এজনে মূলে নেদেখিলে। প্ৰসাদ খোৱা জনে আহি কলেহি। পাচে গুৰুজনে এবা

ঈশ্বৰে
বাৰ দিছে

মাদলকোবাই-
সভা

দৰে নহলেই কাম নকৰিব। ৰুদ্ৰক দেখি বিষ খায় আনে।

“ঈশ্বৰ নুহি যিটো মূঢ় মতি।

ই কৰ্ম কৰি যাইবে অধোগতি ॥”

শুকজন
সুন্দৰীত
ঘোষা কৰে

এদিন গন্ধিয়া ঘৰে মৰধে মাইলে পত্নীক। বৰ হুৰ
লাগিল। সুৰানন্দ পালেহি। আকৌ সব লোক ভাগিল
বনে জজ্বলে। শুকজনো নিশাই ভাগিল, ভয় হৈ,
ৰামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ গৃহে সুন্দৰীতে ব'লহি। তাতে শুকজনে
খেদকৈ শুকবাৰু মনত পৰি শিৰে ধৰি দিনত পাট
গোহালিতে ঘোষা কৰে। নিশা উৰ্বশী আপীএ সকলো
কৰি থয়, এসন্ধ্যা ভোজন কৰে, চৌপৰ নিশা লাস নাম
সেৱা কৰে। দুখে কষ্টে এমাহ হ'ল গৈ। চাপৰ কাখে
কুৱৈ নল কাখে পৈসনাকৈ দিছিল। তাতে বিহানেগৈ
বহিছে মুকুন্দ মাধ দুই ভাই খিৰামৰল বেটা পিসুৱা ঈৰিষা
কৰে। পুৱা গৰু নিছে হাল বাবলৈ। কেনোবা শৌচ
কৈলে দেখি বোলে এই উদাসীনহে ভৰ্জিলে, এপাচি খায়,
এখানি হাগে, য'তে থাকে ত'তে বিধিনি হয়। অ'ত
চাপেছেহি, কিবা এটা হবহে আপদ আকৌ। শুনি
শুকজনৰ বজ্জ পৰা দি খাপৰ মৰাদি মাইলে বুকৈ। গৈ
শুকসেৱা নাম গাই চাউল সিজালে অসন্তোষকৈ। তেহে
নিশা থাকি পুৱা গোপাল জনাৰ্দন আতৈক বোলে অ'ত
থাকিব ভুৱাৰি ছুট খলুৱা সূচকৰ নিমিত্তে, বাক্যে হিয়া
ভেদি গ'ল। ৰাজা ঠাই যোৱা কোৱাগৈ, আমাক একেৰি
খুটা মাৰি নিজ্জাল মাটি দিয়ক, ডা ডাঙৰীয়াত কবাগৈ।
তেহে গ'ল। গৈ ঘৰঘৰি জানতে স্নানকৈ ধূলা লৈছে
নগৰ সমীপে। তেনেতে অসুৰালি ভট্টাচাৰ্য্য লাগ পাই
বোলে কলৈ ৰোৱাইক? আৰা দুই হোজা মতে কলে
বোলে বড়ো লক্ষৰ সবত কৰ দিছে একেৰি মাটি ৰাজ্যত

কৈ দিবলৈ পঠাইছে। বায়ুণ আগৰে ছল অশ্বয়া, বোলে
মই কৈ দিওঁগৈ আহা, তালৈ কব লাগিছে কাত ? পাচে
গৈ ৰাজাক বোলে মহাৰাজ, স্তন্দৰী মহন্তে এফেৰি পুণ্য
ভূমি খুইছে। বোলে কতনো আছে পুণ্য ভূমি আমাৰ
দেশত ? বোলে মহাৰাজ, গোকুল, মথুৰা, বৃন্দাবন, এই
সব পুণ্যভূমি। বোলে তেনো তালকে থকগৈ। তেহে
কথা শুনাই দিলেহি দোপদৰত। সবে শুনি খেদকৈ
বোলে কিয় খেদিলে গুৰুজনক ? তেহে হাজৰা আতৈ,
কণীয়া, কাজী, হৰিকৃষ্ণ, গুৱালু কাজী, মৰ্দন কাজী, বজৈ
কপাবৰ লক্ষৰ, পদ্মনাভ লক্ষৰ, বলাই, নবসিংহ, দীঘলা
বকুৰা এই সবে শুনি আহি খেদকৈ দেখে আৰা ছই আছে।
সোধে কয় : আদি অন্তে কলে। বোলে ভাল কৈলা,
সি অশ্বৰালি গুৰুজনৰে অৰি। বৃন্দাবনলৈ খেদিছে,
যোৱাগৈ এতিয়া। তেহে সকলো ধন ভৰি খাটি ৰাজাব
বৰ খাটনি, ভোগ ৰান্ধনি তেওঁকে ধৈলে। সি গৈ ৰাজাক
বোলে যি দেশ ঠাইত সম্ভ মহন্ত নথাকে শাস্ত্ৰে আশানশাল
বুলিছে। আনে চপায় আপুনি খেদে দূৰকৈ ? বোলে
হুহু পুণ্য ভূমি খুইছে ? বোলে দহো আমাৰ দেশত আছে
হাজোএই পুণ্য ভূমি। বোলে হয় তেনো তাতে ছও
মাধও মতা নমতা থাৱকগৈ। পাচে কথা শুনাগৈহি।
আৰা সবে আহি কলেহি। তেহে গুৰুজনে ভাটোকুটীয়া
আতৈক বোলে ই কামকপ, ভকত বৰ পাৰিব, অধৰ্মী বন্দুৱা
দেশ উজ্জান অসমত হুহু বংশী যত্নমনিৰ ঐশ্বৰ্য্য হৈছে,
আমাক নাও মজুহ দিয়াই নিব পাৰে বা কোৱাগৈ যোৱা।
পাছে সেৱাকৈ গ'লগৈ। হাজোৰ নামে শোৱালকুটি।
তাতে কুমাৰ গৃহে কতো তাঁতিব কয়, খব গবলি ধৰি পৰি
আছেগৈ। তেহে গুৰুজনে ছখ কটকৈ বুৰী লুইতত নাও

হাজো
পুণ্যভূমি

শোৱালকুটি

তিনি কলাৰ
আৰ্হি

ভৰা দিছে। তাতে এজন কলা ভকতে মাটি কাটিছে।
ভকতে মাতে বোলে আহা, কি মাটি লাগিছে, তেওঁ
কাটেহে। তেহে গুৰুজনে তিনি কলাৰ আৰ্হি দিছে।—
এক কলা ঠাকুৰিয়া, এক কলা কোৰ ধৰিছে। এককলাৰ
ছাগ হৰাল। বিচাৰি গৈ কোৰধৰা কলাত সুধিলে বাৰ্তা।
সি বোলে সেই মোৰ মাটিৰ সীমা। ই বোলে ছাগৰহে
বাৰ্তা কৈছে। বুলি গ'ল। গৈ পালেগৈ। আনি তাক
খুৰী ছাগটি দিলেনি তোৰ কথাই পালে। বুলি। সি বোলে
মই তোৰ ছাগৰ ঠেঙ কাহানি ভাঙিছোঁ। ই বোলে
তাকে দিছোঁ। এই বুলি দন্দ কলা কিলি লাগি কলা
ঠাকুৰিয়াত গোচৰ দিলেগৈ। সি আকৌ তাৰ ঘৰে দন্দকৈ
লঘনে আছে। বোলে তহঁতে যতক মাত লাগে নেখাওঁ
ভাত মই। ইহঁতে নেৰে। তেনেতে এটা গাওঁ খটুৱা
পাই বোলে তাত ছাগ বান্ধি থৈ চাউল, লোন আনগৈ যা,
তই কোৰ পাৰ যায়, ইটোক বোলে ভাত খাগৈ যা।
পাচে সি লই গ'ল গুচি ছাগ। এতিয়াও তেনেহে হৈছে।
তেহে গুৰুজন বুৰী লুইতে উজাইছে। ছুপাৰে ভেটি বস্ত্ৰৰে
নিমিত্তে আহিবই ছুৱাৰে। আৰ্ত্তহৈ পানীতে পৰেগৈ।
লক্ষ্মীকান্ত, সনাতন আতৈ এ বোজ ধৰিছেহি, তাতে তিনি
পক্ষ হ'ল। তেহে হাজোৰ নামে বামদিয়া বালাতে চৈ
গৃহকৈ বৈছে। পাচদিনা মাধৱ হয়গুৰলৈ উঠিছেগৈ।
দৈ কলা পোকা নাই, আতৈৰ হাতে কৰি চাৰি কাওন
বামুনলৈ দি নিছিল। বোলে সি খলুৱা সূচক বায়ুনে পালেহে
সজকৈ খলাগে, দিবা। তাৰে ভেওঁ দুক্ষাওণহে দিলে,
দুক্ষাওণ নিদি আনিলে, বোলে ই হৰিবিমুখীয়া লোক,
দিলে কি হব, সেৱকত লগাৰ লাগে এই বুলি একাদশীত
গুৰ, দুকুৰি আনি ভাঙিছে। তেহে গুৰুজনে বোলে এই

বামদিয়া

কৰ চুৰা ? বোলে বাপ, তাৰে ছকাওন বাখি দিয়া হৈছে।
অবাবত তাক দিলে কি হব ? তেহে গুৰুজনে বোলে
হৰি বিমুখীয়া অভকতৰ এৰাকো খুৱাইহে আমাক ভক্তক
ভক্তি কৰে কানাএ। এ আটৈত সব যিহে গুৰুবাৰ্যত
থাকিব সি পৰ্বতৰ গুহাতে যদি থাকে, আমাৰ কটৰ কাখে
থাকে। বাৰ্য চৰা সব যদি কলাৰে ধুলাৰে সাৰি খায়, তেওঁ
সি পৰ, অন্তৰ। তাতে নাম কীৰ্তন কৰি আছে। ডিম্বা
বায়ণ, জগন্নাথ গায়ন, দিনে নিশা গাই বাই নতুৱা নাচ কাচ
কৰে। গোটে দেশ ভাগি আহিব ধৈলে। ভাৰ অনা কান
মাৰিৰে বহা সাজে, চাউল সিজায়, ভৰো অবু'দ হ'ল খাব
নুৰাৰা বামুণৰ দেখি চকু মৰি যায়। বোলে আমাৰ হয়-
গুৰ গোঁসাই ঢাকিবলৈহে আহিল।

আক হিৰাৰ ঘৰৰ সুমালিনী বুৰী ধৰ্ম্মক ধৰি গুৰুসেৱা
কৰিছে। এদিন কল একশ্বৰ নিছে পকাই দিগযোৱা।
বামুনে লগ পাই বোলে বুৰী কল লৈ আহ মাথৱলৈ।
বোলে আগত থৈ তহঁতে খাই নিবলৈ ? বোলে তহঁতৰ
জানো মূৰ্ত্তিএ খায় ? বোলে কিয় ? এই যি মূৰ্ত্তিৰ আগে
দিয়, নাখায়, নলয়। “মৃতকৰ আগে যেন পিণ্ডক বঢ়ায়।”
আমিহে যি মূৰ্ত্তি পূজা সেৱা কৰোঁ, চিন্তো, চৈতন্য, স্বৰূপ,
নিত্য, গুৰু, বুদ্ধ, নিৰ্ম্মল নিগুণ, দিলে লয়, যি বাঞ্চে, ফল
হয়। পাচে বুঢ়ীএ দি সেৱা কৈ কলে বামুণৰ লগ পাই বোলা
কথা। তেহে গুৰুজনে বুঢ়ীৰ বাৰ্যত সন্তোষ হৈ ঘোৰা
কৰিছে—

হৰালিনী বুৰী

‘মায়া আদি কৰি যত মানে, সমস্ত জগত জৰ

কৃষ্ণে চৈতন্য আত্ম গুৰু।

চৈতন্য কৃষ্ণক এৰি জড়ক ভজিয়া যবে

কিনো লোক অধম বুদ্ধ ॥”

তেহে খেদকৈ বোলে আমি কাক মাতো, মোৰ গুৰু-
ধৰ্ম্মে কোনো দ্ৰব্য খান আনে, তাত দুষ্ট দুৰ্জনে দেই মৰে।
আৰু হাজোৰ গায়নে গৈ গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনাকৈ ধৈলে বাজনা
শিকিবলৈ। তেহে গুৰুজনে গীত কৰি দিছে। তাতে
বাগ তাল মান, ঘাত, বাজনা সকলো উঠিছে। সিহঁতে
চাই দেখি আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে আৰা মনুষ্য নহয়,
সাক্ষাত ঈশ্বৰ, ছদ্মহে নৰদেহ। বাগ গোঁৰি ॥ “বে বে
বিৰিন্দাবনে মোহন গোবিন্দ বিজয় নন্দকু বাল্য”

উদাৰ গোবিন্দ

আৰু চুমৰিতে উদাৰ গোবিন্দ আতৈ আহিল, উদাৰ
গোবিন্দ মাথাত শ্ৰীশঙ্কৰদেউ বহা কহুলৰ টুপিটি মাথাত
লৈ সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে দুখ কৈ, বোলে উদাৰ,
আমাৰ এতিয়া বৃদ্ধ কালত প্ৰবাস কৰিব লগীয়া হ’ল। বোলে
বাপ হব পায়, তোমা এতেক ডকাইতেৰে থকা যায় ?
বোলে কি কৰিম, নহলেও হুৱাৰি যে ? আৰু পৰম তত্ত্ব
বস্তু কথা বাৰ্তা হ’ল। হৈ গুৰুজনৰ পাও দিয়া পাটচলি
খুজি শিৰত লৈ গল। পাচে আৰা সবে বোলে বাপ, এনে
সন্ন্যাসী সবেৰে দহো কথা নহয় আন খন ! বোলে আৰাহে
শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱৰ মহাভক্ত, যি পৰীক্ষাত উঠিল। বোলে তেনে
যে আমাক দহো অনুযায়িকৈ ডকাইত বুইলে ? বোলে নহয়,
তোৰা সৱক নোবোলে, আমাবে লোটা বাটি কাঁহী, কলহ
বটা, চৰিয়া, ডাবৰ এই সব দেখিহে বুইলে। তাৰাৰ
লাউ আৰু কানি, নিগুণ ভক্ত। লৈ গৈছে। আতৈ
মনিয়াৰি বোলে, তাতে হৰি গুৰু আতৈএ কেতুৰিয়নিত
ইলাজ বিচাৰিছে। পত্নীৰ লেজ হৈছে। দেখি উদাৰ আতৈএ
বোলে হৰি কি চাইছে ? বোলে আতৈ ঔষধ বিচাৰিছো।
বোলে মোৰ গুৰুজনে দহো ধৈছে ঔষধ কীৰ্ত্তনত, ঘোষাত।
“ও হৰি ৰাম নাৰায়ণ ৰাদেশ্বৰ, জুব কৰা মোৰ মায়া। বিবম

‘ব্যাধিৰ ঔষধ মাগো ভকতি অমিয়া ॥’ বোলে আতৈ
আঁপোনা সবৰ হয়, আমি যে দেহধাৰী, কি কৰিম ?

আক হৰিগুৰু তলৈ তিনিজন ভকত গ’ল, কুলত শালৈ।
ভোজন কৰালে। পত্নীক বোলে পাত খানি গুচা। বোলে
মই এনে সব নুৰাৰো। বোলে অ পাণীপ্ৰী, তই আৰ
যোগ্যই নহ, এই বন আমাৰহে। এই বুলি চপাই মাথাতকৈ
পেলাই বোলে গুচ ছুট্টা, “তোৰে কথা নহয় ভালৈ।
হৰিভকতক বোলে শালৈ ॥”

কুলখিচাৰ

অৰ্জ্জুনত গীতাত কহিলা দেৱ হৰি।

কলিত বৈষ্ণৱে বিষ্ণু জ্ঞান নিষ্ঠ কৰি ॥”

আক উদাৰ আতৈব নাতিনৌএক এটি আছিল গ্রামে।
এদিন বাটে পাই বোলে আপী এটি পাকৰি দিবি কস্থা
শিবলৈ। বোলে পাকৰি যে লাগে আবুক এবিলা কিয়
এখানিকৈ বোলে আই, মোক নেলাগে, বোধহে দিলি।
পাচত খেদি যায় নিয়া বুলি, নেচালেই আক। কলা
চোচনিৰে কস্থা শিলে। পাচে বামুণে ভেটি ভাবে দেখি
মৰা মাধৱ, জীয়া মাধৱ বুলি অসূয়া কৰিব ধৈলে। গুৰু
শুনি খেদকৈ হৰিগুণ গাইছে হৰিক চিন্তি। তেহে
বেহাৰতে আই ঠাই প্ৰমুখ্যকৈ সবেও শুনিলে দুখ কষ্টৰ
কথা। বাম বাম আতৈ, তেলী কৃষ্ণ, মহিভবা, গোপাল,
হাজৰা, হৰিকৃষ্ণ, বলাই, নবসিংহ, সুৱালু কাজী, কলিয়া
কাজী, বড়ৈ কাজী মৰ্দন কাজী, দীঘলা বকরা, নাৰায়ণ
লক্ষৰ, পদ্মনাভ লক্ষৰ সকলো একত্ৰ হৈ কৃষ্ণ মতবিয়া আতৈক
আই ধাএ টেমা ভৰি কেশ ছিড়ি কাতৰ কাকণ্য কৈ সৰাবে
সম্মতে পঠালে দাস্তে তৃণ ধৰি মাতি। আতৈ উজাই আহি
সৰাবে প্ৰাৰ্থনা কলেহি। তেহে গুৰুজন হুয়াহ হাজোত
বৈ গ’ল ভটিয়ায়। গৈ প্ৰথমে মনদিয়া বাটে ব’লগৈ।

মন্দিৰ
পৰিভ্ৰমণ

তাতে পৰিয়া আঁঠে সেৱা কৰিছেহি। কৰি বোলে বাপ, আমি যাওঁ। বোলে যাব নালাগে, তুমি থাকা। বোলে বাপ, কাৰে থাকিম? বোলে তিনিকুৰি ঘৰ পঢ়িয়া দিছো লগ। বোলে বাপ মূৱাৰি। বোলে দুকুৰিকে দিছো। বোলে বাপ মূৱাৰি। বোলে এককুৰিকে দিছো। বোলে বাপ, এখৰো নপাৰো। বোলে তেনেহলে আমি জিহ্বাকে দিছো। বোলে বাপ, চৰ্চি দিয়ক। দিলে। দি বোলে সদা সৰ্ব্বদা নাম নেৰিবা। তেহে বোলে মেঘ থাকে এক লক্ষৰ উপৰত, মৰা থাকে পৃথিবীতে। মেঘে গাজিলে মৈৰা নৃত্য কৰে। মিত্ৰ ঘটিছে তেও। আৰু সূৰ্য্য থাকে এক লক্ষৰ উপৰে, পদ্ম থাকে একলক্ষৰ তলত, তেওঁ সম্বন্ধ ঘটিছে। সূৰ্য্য উদয় হলে পদ্ম ফুলে, আৰু চন্দ্ৰৰ মণ্ডল দুই লক্ষৰ উপৰে, ভেট উংপল দুই লক্ষৰ তলত, তেওঁ মিত্ৰ ঘটিছে। চন্দ্ৰৰ উদয়ে ফুলে। এতিয়া ঠাইতে বস্তু চিনাই দিছোঁ, নেৰ পাৰ চাৰ ভাষ। পাচে সদা সৰ্ব্বদা নাম লৈ আছে। বৃদ্ধকাল হলহি। তৈতে গাৰো খৰামীৰ বণ লাগিল। আঁঠেৰ পুত্ৰ গোপালবৰ, ভোলা মধ্যম, নিবজ্জন ছোট মুৰাৰি সৰু, খাটে মাইলে হাবিত। এৰা তিনিজ আঁঠেক নি জুজলত সাল বৃক্ষৰ গুৰিত থৈ আছিল গৈ। তাতে নাম লৈ আছে বহি। নিশাবৰ বৃষ্টি বাত আনিলে, শাল বৃক্ষ ভাঙ্গিল দুহাত মানব উপৰে। এফাল মুঢ়াবে পৈল, আঁঠে নাম লৈ আছে। এৰা সবে পুৱা গৈ বেধি বোলে গাছ ভাংগি মৰাহা পৰি, আহা। ধৰি আনিলতহে জানিলে। পাচে তাৰতে গৈ কাঠমি ঘাটে বৈছে। বিকু আতাৰ বৈটা বহুমণিক পাচিলে পাত পছলা আনিবলৈ। তেওঁ গৈ বাৰী সোমাই কাটিছে। গোপালৰ ভাৰ্যা বউকে বেধি কলে। তেহে আঁঠেএ কাটি বান্ধি বৈ আতাত কৈ

যাবোখৰামীৰ
বণ

কাঠমিঘাট

সেৱা কৈলে গুৰুজনেৰ বার্তা আহা। পাচে আতা বস্তু
দ্রব্য লৈ নাও ভৰি গৈছে। গুৰুজনে দেখি বোলে বিফুৰ
নাও সেইধিতে লাগিবহি, তোমালকে একৱাই দিবাগৈ।
আৰু বিফুক সেৱা কৰিবা। তেহে তাতে লাগিলহি। গৈ
আতৈ সবে একৱাই দি সেৱা কৈলে। তেহে আতা মাৰি
দি আহিছে নাও বৈঠা ঘোষা দি। শুনি ভকতে বোলে
গুৰুজনেৰ পয়াণে আতাৰে সমান হ'ল। আতা বোলে যদিহে
পালকৰ অংশে হও, গাতে আৰ হব। পাচত শেষ কালত
বাতুল ভাও দেখালে। পাচে গুৰুজনে কি খুজিলে দহো
আঙ্গুলি দেখালে। বোলে যত্নমণিক দিছে। পাচে তাৰতে
গৈ গজিয়া ঘাটত ব'ল। বার্তা কলে বাউসী, বৰপেটা,
সুন্দৰীলৈ। তেহে শুনি পুৰোত্তম ঠাকুৰ, চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ,
হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, ৰামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, মনপুৰ
ভণ্ডাৰি সকলো সমূহ গল আগবাঢ়ি। আতা বোলে বাপ,
আমাকো নিয়ক। বোলে সখি, তোম্ৰা যাব নেলাগে থাকা।
তুমি গলে ইৰাজ্য সিৰাজ্য তিনিও ৰাজ্যৰ সেৱক বস্তু
সুধিব লাগে।

গজিয়াবাট

আৰু শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ বৈকুণ্ঠে গ'ল, হনুমন্তক থৈ গল, ভক্তি
বস্তু ৰাখি। কৃষ্ণদেউ বৈকুণ্ঠে গ'ল পৰমতত্ত্ব থৈ উদ্ধৱত
পৃথিবীত। এতিয়াও গুৰুধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তাই থকা যক। আৰু
উপৰতো সূৰ্য্যৰ তাপ মুৰতো জয় চক তলতো পেঙ্গুলীয়া
সৰ্পে খায়। তেওঁ পিতৃৰ সাহন নেৰে। এতেকে তোম্ৰা
থকা যক। সত্ৰ নাপাতিবা, উদাসীন ঠাই নিদিবা। তেহে
ৰামচন্দ্ৰ ঠাকুৰে খেদকৈ বোলে আগে জনা হলে এক উপায়
কৰা হ'ল হতে। তেওঁ কামৰূপৰ লোকৰ বিধিৰুদ্ধ হ'ল।
গোকুলবতে মধুৰালৈ যাওঁতে যেনেকৈ গোপীৰ ছদ্মিন, মধুৰা
নাগেবীক সুদিন, আমি অভাগ্যৰ ভেনে হৈছে। তেহে

বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰক সাতশিবীয়া দহ মহা সোণাৰ হাৰগচ দিলে
কলিয়া দলৈএ দিয়া।

বামচন্দ্ৰক
কীৰ্ত্তন গোটেৱা
আনেল

আৰু গুহাতম ৰাজগুহা আতাত থলে, ললে। আৰু
বামচন্দ্ৰক বোলে মোৰ গুৰুজনে কীৰ্ত্তন ঘোষা খানি গোটাৰ
দিছিল, তুৱাইলোঁ। গুৰু বাক্য ৰাখিব। তই গোটাই নিবি।

আৰু মনপূৰ ভণ্ডাৰিএ গুৰুজনৰ সিষিৰি পঢ়ি খানি
খুজিলে দিয়ক বুলি। আমি এতিয়া বৃদ্ধ কালত প্ৰবাস
কৰিব লগা হ'ল। আন পঢ়ি ছুখানো দিওঁ, তাক নধৰিবা।
বোলে বাপ, তাকে হে লাগে মোক। তাক এপিঠিএ ললে
জাৰত ঘাম লাগে, এপিঠিএ ললে জ্বহত শীত হয়। বোলে
আন কাপৰ কানি দিওঁ, নে! বোলে বাপ, আন কাপৰ
দহখান দিলেও নেলাগে! বোলে জাৰে শীতে আমাক
লাগে, নধৰিবা। বোলে বাপ, দিলেহে সজ্জ। বোলে মনপূৰ
মন পূৰি মোৰ বন খানি কৰিছিল। এতিয়ানো কিয় নিৰ্দ্দিয়া
হল? পাচে দি বোলে কি ঢেকেৰাদেশী নিদাকণ, গাৰ
ছালকো কাটি লয়। পাচে ঠাকুৰ দেউসাক শিকাই বোধাই
আতাক প্ৰবোধ কৈলে। আতা পদত পৰি সেৱা কৈ বোলে
“আউৰ কি আসিবা নন্দৰ পুৰ। কৈ সানি দেখিবোঁ মুখ
প্ৰভুৰ॥” তেহে গল মেলি। গৈ খাগৰি কটাৰ ঘাটে
ব'লগৈ। বৈ শুকত খৰি-পাত বিচাৰি হাবি সোমালগৈ!
মাখি মউ এপাহি পাই লৈ আহি দিলেহি। গুৰুজনে বোলে
হৰিবল্লভ, শুবা কিছু খুন্দা। আতৈএ কুটিলে, উৰালতে
মিহলাই বাটলু গুটি মানকৈ সবাকে দিলে, ললে। বোলে
ভোজ্য সবে মৌ ভোজন কৰিলাইক, আমিও মৌ তৰিয়া
ঘোৰা কৰোঁ। এই বুলি ঘোৰা পটল কৰিছে—

মৌ হৰিয়া
ঘোৰা

“বামকুক বামকুক বাম হৰি হৰি।

বামতে কৰোহোঁ অৰিবাৰ বাম বাম॥”

বোলে বাপ, আমি পালেঁ, খালেঁ, গ'ল; বিদ্যাব
বচনা আগুনি চক্স সূৰ্য্য থাকে মানে থাকিব। তাৰতে গৈ
বঠা পোতা ঘাটে ব'লগৈ, ভকত গা শুদ্ধিলৈ গৈ নলনি ডোবাভ
শুকাই জাগিছেহি, মাছে পানীএ সমে অসংখ্য পক্ষীএ খৰি
খাইছে উদাসিয়ালে বব ভোৰ আছে। দেখি বলে পৰা
একো বোকোচা আনি দ'ল কৈলেহি। দেখি গুৰুজনে বোলে
মোৰ গুৰু ধৰ্ম্মত পশু, পক্ষী, মাছ, হিংসা ধৰ্ম্ম বাধা, আশিও
কোৱা নাই তোত্ৰাসবত, কিয় কৈলা জীৱ বধ? বোলে
বাপ, শুকাই কালি পশু লৈ মৈল হতে, অনেক চৰাএ খাইছে।
তেহে গুৰুজনে এক দৃষ্টান্ত দিছে।" এক বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ নপৰা
হৈ বাজ উলিয়াইছে চিপছিৰুটি হৈ আছে। ভেনেতে এক
লোকে টাঙোন মাৰি মাইলে। এতেকে ব্ৰহ্ম বধ নেলাগেনে
তাৰ? বোলে বাপ, সেৱক গুৰু অৰ্থেহে অনা হৈছে দেহৰ
অৰ্থে অনা নাই আক। বোলে এই পোনে হলে গা বৈছে।
“ভকতৰ পদে বামে কৰন্তু অশ্রায়।” ভোজন কাজ কৈ
গৈছে। তাৰতে গৈ সান্নিধ্যানি ঘাটে ব'লগৈ। গুৰুজনে
বোলে সকলোটি যোৱাইক, খৰিপাত শুধি কৈ আহ।
গ'ল। পাচত খৰি পাত চোকা খলা কৰি শুধি স্নান কৈ
টৌবাটি ধুই লেও দি চাউল শাক কুটি ধুই যন্ত্ৰ কৈলে।
আঁতৈ সব আহি অত্ৰাহি হৈ দণ্ডৱত পৈল বোলে বাপ, এনে
ছল কিয় কৰা যায়? মৈলোঁ, সৰ্বনাশ হলু। তেহে
গুৰুজনে গীত কৰিছে—“বাম গোঁসাই, চিন্তহ মন মেৰি”
“বামক বাণী লপহ মন ভাই।” “মই সেবোহোঁ বাম চৰণে।
হুজাত কৰি চৰ্চিছে। বোলে কৃষ্ণদেৱে কৈছে,—

“মোৰ গুৰু, ভকতেহে স্বৰূপ স্বভাৱ।

মেন বায়ু আকাশৰ নাই ভিন জাৱ।”

“সৰ্ব্ব ভব ভকতক মই গুৰু মানো।

ভকত গুৰুত পৰে আনেক নেজানো।”

চাঁপোজা বটি

ভকতৰ
হিন্দোৱৰ বান

সান্নিধ্যানি

ভকতক

ভোজনকৈ গ'ল। মেলি গৈ গুৰুজনে বোলে ভাত খৱা ঠাই অটোলা? বোলে বাপ নহ'ল, ততে খাম গৈ নে? বোলে বলাইক উজাই। বোলে এমোচৰ আহিল বোলে বলা। তেহে উজাই গৈ অঁতালে। বোলে আতে লাগি কত গুটি জীৱ হুখত পৈলহঁতে, বুলিব অমাগী লোক বৈছিল। এতিয়া বুলিব সম্ভ মহম্ভ বৈছিল। পাচে গৈ আৰিকাটি ঘাটে ব'ল। তাকে লুহিয়াও, বোলে বটাৰাৰিও বোলে। আবে পৰা বামে উঠি গ'ল, দোলা খানিৰে ছলীয়া তুলসীবাম আঠৈ, দিনবৈ নাৰায়ণ, গঙ্গাবাম, চক্ৰিয়া গোপাল, চাৰি ছলীয়া। এই চাৰিৰো গুৰুজনৰো যত্নমণি আঠৈ ভাৰী লৈ গৈছে। তেহেবতে বঘুৰাজা আহে। এটি হোলা জেতিয়া, তাতে দোলা খানি থৈ বহিচম্ভ, কাপৰ আঁৰ দি। তেহে বলাই নবসিংহ আঠৈএ গুৰুজনক দেখি বোৰতে দূৰতে নামি সেৱা কৰিলেহি। চত মহা বৰ ধূপ। মুখ শুকান দেখি টেঙ্গা বৰি দিছে, হুও খালে। তৃষ্ণাত তত পাই বোলে বাপ, দাস, ভৃত্যৰ বহাতে যেন আজি বৰগৈ। বোলে আমি ষাওঁ, বিচাৰ কৰিব। এই বুলি গ'ল হুও। তেহে গুৰুজন ততে বলগৈ। সেই দিনা একাদশী, ভোজন নহ'ল। পুৱা ভাৰা হুই স্নানকৈ গ'ল। সেৱাকৈ বোলে বাপ, কালি নহ'ল চাউল সিঁজাবলৈ, একাদশী; এতি এমুঠি সিঁজাবলৈ হক। গুৰুজনে বোলে বাক, এটি বস্ত খুইছেঁ, দিম বোলা। বোলে বাপ, ভোজ্যাককৈ কি বস্ত আছে? দেহেই আপুৰাৰ চৰণভে সমৰ্পিছেঁ, বোলে ভোজ্য হুইব যাজ্ঞত যি অনুয়া গোট আছে, দিয়াৰক বুলি আঁচল পাতিলে। তেহে আৰা হুৱে বোলে বাপ, দিছেঁ বাক। ভিনিবাৰ বোলাই চপাই, কোচাই লৈ টোকৰ মাইলে, জুই ৰোৱা উৰি গ'ল। বোলে আজিতে ভোজ্যান্ধৰ অবিদ্যাপোট আৰি লৈ চাই মাঠিকৈ

আমাৰ শুদ্ধ মত ধৰ্মবস্তু গোট দিছে।। তেহে ছল্লোজনে
পৰি সেৱা কৰি হুও হুইক কৰে। তাৰে পৰা শুচিল; কন্দল
সজ হ'ল। হুও ঘোৰাত যায় বাজা ঠাই, একে সমে এখানি
গুৱাকে কাটি খাই একে গমচাবে। পাচে সেই সীমাৰ
ভলুকা বাঁহ, জাৰ কটাই পোবালে।

আক একদিনা গুৰুজন কেহো হাজৰা গৃহে গৈছে।
তাৰা আগ বাঢ়ি নি বহাই পদ পখালি পাদোদক লৈ
পন্ধে, পুষ্পে ধূপ দীপে পূজা সেৱা কৈলে। প্রাৰ্থনা কৈ
বোলে কি আগমন ? বোলে তোম্ৰাৰ বিস্ত বস্তু যি আছে দিয়া
সবে। তেহে হৰ্ষে সোণা কপা কাঁহ পিতল বস্তু যি আছিল
আগতে দমালেনি। বোলে আক আছে নাই ? বোলে বাপ,
দাসী সবৰ হাতে কাণেহে আছে আক। বোলে তিনিভাগ
কৰা আবে। বোলে কৈলৈ, নিয়া যক। আকো তোম্ৰাৰ
ধূলাবে প্রসাদে হব। বোলে তুমি কৰা। তেহে কৈলে।
তেহে কৈলে। বোলে এভাগ বাজাৰ জঞ্জাল মাৰিবা,
এভাগ পুত্ৰ ভাৰ্যা প্ৰবৰ্ত্তি, এই ভাগ আমাৰ। আবে
তিনিও বাজাৰ হুখীয়া ভকতক সুধিবা। এতিয়া ধোৱা
নি, পালৈ। আমি। পাচে হুখ কৰিব ধৈলে, কেলেই
উলিয়ালৈ, কিছু নিয়া যক। স্তুতি নতকৈ নেৰাত তাৰে
মুঠি মাৰি পাঁচ টকি কপ লৈ গ'ল ! খলে সামৰি। এতিয়াও
গুৰুজনে দিয়া ভাগবহে মানি লয় বেয়ে দিলে লাগে। তেহে
গুৰুজনে বলাই নবসিংহক বোলে ই বহুব কেনত নেথাকো
বুলি আহিছে।। কেনেকৈ পঠোৱা বেহাৰ জাকী বাজো ?
তেহে তাৰা সবে ভৃগুৰাস্তাক ধৈলে বোলে গুৰুজন মাৰি
খোজে চকিত একটাই দিয়া। সোনকোটতকৈ ; হুই বাজাৰ
সীমা টান। হুও হুও বাজাৰ পূৰোহিত। ধৈলে। কেইজন ?
বোলে ইজন।। দুলাৱা চাৰি জাৰী এক গুৰুজন। পাচে

তখন
শেহন গল

গৈ 'ভৃগু'এ চকিদাৰক ধৈলৈগৈ বোলে আমাৰ বৃদ্ধ শত্ৰুৱ হয়, স্বৰ মানুহে চাব খোজে, আনোঁ, কি বোল? বোলে কেইজন? বোলে ছইজনহে সবহ নহয়। বোলে বাক নিশা কোকমোকতে আহিব। তেহে নিশাই আহিছে গুৰুজন। বলাই, নৰসিংহে নাও যতাই থৈছে। পোহৰ হোৱাত বেগাই গৈছে। যত্নমণি আতৈৰ ভাৰ টান হ'ল। হেচি ধৰিছে, পাচত গৈছে। বোলে আহ বেগাই। বোলে বাপ, ভাবে টান, গধুৰ ছয়জনৰ। বোলে তেনো আমাৰ পটাখানিকে পেলোৱা। পাচে থৈ গুৰু বাক্যে ভাৰতে উলিয়াই পেলালে। গুণি ভাবি বোলে বৃদ্ধ কালত বটন ফেৰি নহলে ভোজন নহয়। তেহে গাতি বোকোচাত লৈ গৈছে। পাই নাওত উঠিল। সিপাৰতে চকিয়ালে দেখে গোটে জলধল। তেহে উতৰি গৰা একেলাফে উঠিল। তত আদিত্য উদয় হৈ আহিছে, গুৰুজনকো সূৰ্য্য যেন দেখিলে। সি অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হৈ বোলে দুই ভাস্কৰ নেকি? বৰ মহাশয় দেখিলে। একো নলৈ সেৱাকৈ পঠালে। সেই দিনা গৈ ভৃগুততে ব'লগৈ। উপাসে ব'ল। বিহানে যাবলৈ ধৈলে। ৰাজগুৰুৱে সেৱা কৈলে পাঁচ টকা বস্ত্ৰ এজুৰি দি। গুৰুজনে বোলে তোমাকহে দিব পাওঁ? বৰ কাৰ্য্য কৈলা আমাক আনি, এই সব দিছা কিয়? বোলে বাপ, স্বভাৱতে আমি পৰব খোৱা ব্ৰাহ্মণ, তোমাক দিবলৈ যেন আগলৈ ভাতটো বলে। এই বুলি সেৱা কৈলে। তেহে গৈ ভৃগুৰে ভাড়ু সন্তোৰ গৃহতে বহিছেহি। ততে কপিলকোষো আঁঠৈও ধৰিছে। গুৰুজনে কৰি পাঁচোটা ঘোৰা দিছে বোলে পুৱা শোখাৰা আওবাই।

কথা কলা

শাস্ত্ৰ গুৰু সবে, শিষ্যক কৃপাএ, শুদ্ধ উপদেশ দিব।

শিষ্য সবে শুদ্ধ, তাএ নাচবিলে, তাৰা সবে কি কৰিব।*

আক চাৰি তলে। চাই—শোধাইছে। তেহে চাউল
সিঙ্গাবলৈ যতনকৈ ধৈলে বোলে কৰিব জুয়াৰি, বুদ্ধকালত
বটন নহলে ভোজন নহ'এ, যত্নমণিএ ভাবে বলে নপৰাত পটা
পেলাই আহিল, নকৰে। তেহে আতৈএ আঠ লৈ বোলে
বাপ অনা হৈছে। বোলে দহৌ, আমি পেলাব নিদিছিলে।
বোলে বাপ, আপুনাৰ বাক্যে মাটিত থৈ শুনি বোলো
কেনেকৈ চাউল লব, হোৱাত কৈ অনা হ'ল। তেহে বোলে
মোৰ যত্নমণিএ মনৰ মনক বুজিলে। গোপী সবক কৃষ্ণ
বুলিলে—

“ভৈলোহো বশু মই তোমাসাৰ।

সুচিৰ কালে শুজা নমাই ধাৰ ॥”

তেহে ভোজন কৈ গৈ তেলী কৃষ্ণ আতৈ ততে বহিচন্ত।
তেওঁ মহা ভক্তি ভাৱে সেৱা ধৈলে। তিনি দিন বহি তাৰ
পৰা গৈ মাইতৰা গোপাল ঠাই বহিচন্ত। তেওঁ বিক কাজীত
বৰ খাটনি। কলে বোলে তোমাৰ দেশলৈ এজন মহা
মহন্ত আহিছে কামৰূপতে। সি সন্ন্যাসীক মানে। বোলে
কেনে মহন্ত? বোলে মংস্ত, মাংস, পশু, তৈল, খাৰ উক
চাউল নেখায় আক খনা, খহা, পক্ষা, ডাহি, নিবত্ক,
নিৰামিৰ প্ৰবৰ্তন, বিশিষ্ট লোক। বোলে বাক জমি ব্ৰহ্মস্বৰ
কৈ বখা যাৰ। পাচে আহি কলেহি বোলে বাপ, আপুনাৰ
অৰ্থে খাটি আহিছে। বিকত, বাজা বাজা নহনে, কাজীএ
বাজা। বোলে কি কলা? বোলে বাপ এই ক্ৰমে কলু। বোলে
গোপাল দহৌ মোৰ শুক ধৰ্ম্মে সৈতে চাকিলে, বুদ্ধ শৰীৰ,
বাহু টান কৰে আতপ চাউল খালে। বাহু নহলে তৈল
ভোজন নহয় এ আঠ আঠ দিনে, নথ, কেশ জুঙচালে নহয়
জানেই, এই বুলি বাগকৈ পিঠি দিলে, দি গ'ল তাবপৰা,
বাম বাহু আতৈৰ বাবিত বহিচন্ত। আতৈএ পৰম ব্ৰহ্মক

তেলী কৃষ্ণ

গৃহ বান্ধি দিলে, তাতে আছে। লাউ দিছে হেদালি দি।
 ভাৰ তলতে মচে নিতে, তাতে শুকজন পাচ বেলা হৰি কথা
 চৰ্চে ভক্ৰে সমে। তেহে গোপালে সবাকৈ ধৈলে মাতিবলৈ
 শুকজনক। পাচে একাদশৰ পদ সুধিলে, শুকজনে বোলে
 ই গোপালে কি পদৰ অৰ্থ সোধে, ভকতিৰ গোৰ দুহতীয়া
 কুবান লগাই থৈছে। বাম বাম আটৈএ বোলে আমিহে
 প্ৰাৰ্থিছোঁ বাপ। বোলে তুমিএ লাউ দালি কইছা গোবৰ
 জাবৰ দি। আবে ভকতে গোট পাত ভোজন কৰিছে;
 চাইটা বাহলৌ বুৰা কৰিছা জল খাবলৈ। এতিয়া আক
 গোবৰ পানী দি লবাই কলে জীৱনে আক? সকলো তেহে
 প্ৰাৰ্থনাকৈ হেৰাই ধৈলে বোলে তৰ্কিব নুৱাইলে, ভালক
 বুলিহে কৈলে মন্দত পৈল, ক্ষমা কৰক বাপ। তেহে ধৰাত
 বোলে বাক।

আক বেহেকৰা বিষ্ণু আতা আচাৰি ভকতে সহিতে
 শুকজনৰ লগৰতে ব'ল, চকীত যাব:নুৱাৰি বিজয়পুৰে বাত্ৰিএ
 হাবিএ ভূবে বান্ধি সোনকোচ পাৰ হ'ল। হৈ এজোপা
 গাছৰ তলে বহিল পিঠি দি চাৰিওফালে। ক্ষুধাত গা বহিল
 সবাবে, উঠিব নুৱাবে। বোলে কাৰ লগে কি আছে বিচাৰ
 কৈ আতাৰ কঁকালৰ গাটিতে একটা চাউল আছিল। তাৰে
 ছটি চাইটিকৈ সকলো জলেৰে খালে। ঠাণ্ডা হৈ পুৱাতেহে
 গৈ তিনিপৰিয়াল শুকজনক সেৱা কৰিছেগৈ। বাম বাম
 আটৈএ সবাকৈ সিধা পত্ৰ দি ভোজন কবালে।

বহুলা আতাৰ চৰিত্ৰ

বংশাবলী—আতাৰ উপৰি পুৰুষ মূনৈকুণ্ডিল গৃহ।
তানে পুত্ৰ সুবৰাজ, তানে নন্দন যুৱৰাজ তানে সূত নলকুহৈ,
তানে বেটা সাম চোমদাৰ, তানে তনয় গোপাল চোমদাৰ,
তানে সম্ভতি তিতা চোমদাৰ, তানে অমুজ নব চোমদাৰ, তান
পুত্ৰ চম্পা চোমদাৰ, তানে পুত্ৰ আতা বৰজ্ঞন শঙ্কৰদাস।
আতাৰ জন্মভূমি বৰনাৰায়ণপুৰত, খেল বাকচৰিত্তি। আটৈ
বৰ্ষত পিতৃ চলিল। মাকে ছও পুত্ৰ লৈ ভায়েকৰ গৃহ
গহপুৰে গ'ল। তাতে ডাঙৰ হল। গৰু চাবিছিল মমায়ৈ-
কৰ। এদিন বাখিছিল সুভাই বৰতলে গৰু মেলি শুলে।
গৰুৱে গৈ হয়বৰ কাথৰ ধান খাইছেগৈ। সি খেদি আসি
ধৈলে! সব লৰা কলে বোলে হৈধন ঘৰ গৰুএ ধান খালে,
গৰখীয়া তাতে শুই আছে। সি বাগকৈ ভৰ্চি যায়। দেখে
বতাহী সাপে ডলাৰ মান ফেট তুলি ছাঁ কৈ আছে। মাৰক-
চাৰি অত্ৰাহি হৈ লৰ মাৰি গৈ মাকত কলে। সাপে খাই
মাইলে বুলি। মাক দদাএক হিয়াধাকুৰি গৈ দেখে, গ'ল
অস্তবহৈ। আতা সাৰ পাই বহে কি হ'ল বুলি। তেহে
কৈ চাই চিন্তি লৈ আহে।

বহুলা আতাৰ
চৰিত্ৰ

জন্ম
বৰনাৰায়ণপুৰত
বাকচৰিত্তি খেল

আক এদিন ব্ৰহ্মপুত্ৰ চাপৰি লুহিয়াত গৰু মেসিছে।
কুমাৰে নাও বাৰি চক সলাইছে। তাৰে আতা গোৰ টিকতে
উঠি শুলে। চ'ত মহা বৰ ধূপ। কুমাৰ আহি দেখে,
অনন্তে কনাৰে ছাঁকৈ আছে। তেহে মাতে। আতা
উঠিল, কপাও জলতে লুকাল, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হৈ বোলে আৰা
তলা লোক নহয়, ঈশ্বৰ অশে কোনবা আহিছে।

আক এদিন হৰাই বৰ গুৰিত শুলে। বোলে ঘূৰি ব'দ
পৈল-কেই মহা। বিয়াগৰ পক্ষীএ পথাৰে ছাঁৱা ছত্ৰ-জৰি

আছে। লগৰ লৰা গৰু ভেটি আহি দেখি আৰাও কৈলে।
তেহে উৰাও কৈলে, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল। সকলো মানি
দলৈ পাতিলে, আজ্ঞাত চলিব ধৈলে।

আৰু এদিন শুকনা মাটিত গৰু মেলিছে, আহিন মহা
বৃষ্টি আনিলে। সব ছৰা স'ৰা তলে সোমালগৈ। আতা
বোলে আৰ ছায়া লব নেপায়, নেযাও মই। সবাবে ভিজি
কাপৰ জোল বলে। আতাৰ গা নিতিতিল। সকলো
বোলে আৰা নৰ নাতি গোসাই মনুষ্যভাও ছদ্মহে।

আৰু এদিন হৰাই দত গৰু চাৰিছে, বৰ দ গাছ গছানি
নাই, ফাক্কা, শিশুসবে ছাঁ কৈ আছে। পাচে মেঘে
ছাঁ পেলাই ছত্ৰ ধৰাদি ধৰি আছে, দেখি নবনাতিএ কিবা
জানে হবলা।

আৰু আৰা সদা সৰ্ব্বদা বালি ধূলি মাটিৰ কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি
প্ৰতিমাকৈ ফুলে ধূপে পূজি যেই আহে নামহে গায়। প্ৰসাদ
বতৰ বস্তু আম কঠাল, টেঙা, জৰা দি গাই সবেও বাটি
খাই যায়। তাৰতে লাল্ললীয়া ডফলা গাওঁ ভজাত, আইৰ
নাম সত্যা, ভনীএক মইন্দ্রী, কল্পপুৰত পৰিছিল। ত'লকে
গই দুই বৰ্ষ বহি চলিল। আতা বৰজনে সৈতে কৰ্ম ক্ৰিয়া
কৈলে। তেহে গাওঁৰ ওজা বৰা সকলে গৈ ছও ভাতুক
আনি পূৰ্ব্বৰ বাৰীতে গৃহ মকৰাহিতে বান্ধি দি আদপহীয়া
পাইক ধৈলে। সকলো ধৰি বৰজনেলৈ এটি কণ্ঠা বিহা
কবালে। তেহে আতাক খাটিবলৈ নিলে, দাদাএকে পঠালে।
ছায়া ছোট দেখি দায়াকৈ বহাতে ধলে। চাউল সিঁজাই
সবাবে হিঙ্গল মুকুতা পৰ্য্যন্ত গা গা দিএ, বান্ধি দিএ, উচ্-
পিচকৈ মৰে। দি থৈ গা খুই তিনি চাৰি দিনে চৌ মাৰি
এসাজ খাই, চাউল পাত খায়, উপাসে থাকে। তেহে
উপায় নেপাই এদিন পূৰা গা খুই আহে। বান্ধি আগত

লগাই কুৰ্তাৰ বিষ্ঠা আনিছে। সকলো দেখি বোলে কেলেই
আন, হিজ্জহিঙ্গাই উঠিল। বোলে তহঁতে খোৱাভোৰো
আবে লগবেহে? বোলে ই কালিৰ ছৱা কুৰি লোকক
নিন্দা কৰে দায়াকৈ খবৰ জহত। হুপোৱা পাইক দূৰে
ধৈলোঁ। খাটক ওলক হজলৈ, হুৰাই থাকক, বহাত চাওঁ,
মতাৰ চিন বাকয়তি দিছোঁ। আক। হিংসাকৈ দিলে নি।
খাটিছে ছয় মাহে। এশ লৰাৰ মাজতে আতা পাকে চক্ৰে
কোবেও চাটে বাকএ বাঢ়িল সবাতকৈ। পাচে এদিন চম্ভা
বকৱা নি প্ৰশংসা কৈ শলাগিলে আতাক, কিছু নামহি নাই
তাৰে নাসৰি নাই।

আক এদিন লেখ দিছে গৈ, খাতৰো চাউল শোধাইছেনি।
লেখি বজতে ফুকনে বোলে আবে বাক চাট মাৰি দাস্তেৰে
কামুৰি চাই ছনীয়াটোপাটো যেয়ে পাৰে তাকে কাকত
কাটি পাইক এবিম মই। তেহে বিনাএ চাট মাৰি মাইলে,
পানীপাচ পালেগৈ। পাচে হিনাএ মাইলে, মাজ পাচত
পৈলগৈ। তেহে আতা উঠি পাক ধৰি বাক চাট মাৰি
কামোৰ মাৰি পঠালে, চৰাতেই পৈলগৈ। ফুকনে
প্ৰশংসাকৈ কাকত কাটি পাইক এবি পঠাই দিলে। আহি
আছেহি হৰিগুণ গাই। পাচে বাজ্যে সভাইক ওজা বৰা
ভাঙ্গি বোলে পূৰ্বৰ বাপেক ককাএক বিষয়ালৰা পাতে। এই
বুলি বৰজ্ঞন কলি ওজা বৰা পাতিলেনি বকৱা আগকৈ।

দোপোৱা লিচকো পাইচে খেতি কুৰি কৰে, আতা
বতে নাম লয় ত'তে ফুৰে হৰিগুণ গাই। তেহে ডকলাব
বশ লাগিল চৌধাৰে নামি দেশ মাৰিছে। উদয়াদিত্য
বাজা ভেৰা ফুকনক দিলে, সুবিয়া বাকয়তি হাজাবো দিলে।
আএ শুনি খেদকৈ কান্দিব ধৈলে বোলে কুৰি হলে বাক,
পাকে চক্ৰে টান পৈলে গা বাৰি আহিব পাৰা, দয়াৱেৰ হোজা

ডকলাব
উদয়াদিত্য

লোক, কটা মৰা ঠাই কি কৰে? বোলে বৌ, যাৰকে দিয়ানে? বোলে বাপু, গলে সজ্জ। তেহে গৈ পঠাই দিলে, আহিল। বগুৱা গৈ বুৰৈ আগাবিত বগ লাগিল। কাটি শৰেৰে বগবাই আনিলে, বহু প্ৰাণী কাটিলে, ভাগিল। বি নাই হি নাই আতা আছে বাক খেলায়। সি ছুএ কাটিলে ছুকুৰি মান। আতাক কাটিব কাটিবলৈ আহে। তবোৱাল আগে ঠেলি পঠায় বাক চাট মাৰি। কৰে জাঠি চপাবই হুৱাবে। গা বৈ আছে। তেহে সিহঁত ছুওক কাটিলেহি আগতে। পাচে এ ফলীয়া হৈ হাবি সোমাই আহিল, নিশাই দিনে, তিনিদিনে পালেহি। এখত দদা বউকে কান্দি ফুৰিছে। পাই সন্তোষে আছে এক বৰ্ষ বহুলাভিটাতে। তেহে বহুলা উপাস ধৰি আতা থাকে। এদিন মাচমৰীয়া গৈ আতাক দেখি বোলে তিৰিৰ মুখ নেদেখা দেখিলো মাচো নেপাও, শুনি বএকৰ দুখ লাগি সূৰ্য্য বাটৰ দুহিতা খুজি বাঢ়ি বিবাহ কৰালে। সূৰ্য্যো চন্দ্ৰে দৃষ্টিপাত বহে, মহা কপৱতী, আতা তাক চকুৰে নেচালে। পাচ দ্বাবে সোমালে আতা আগ দ্বাবে ওলায়। মহাবিৰকত বৈবাগ্য হৈ নাম লৈ ফুৰে; খেত কুৰি এৰি। দদাএকৰ মনে স্বজ। নিশা দুপৰ ডেবপৰত সোমায়হি লোকে খাই শোএ। আএ বহি থাকে, আহিলে খাই শোএ। এদিন বৰজনে শপিলে বোলে মোৰ খেত কৰিছে গৈ, খৰি পুৰি বহি থাকে, আজিতে থাকিলে শুদাই নেৰোঁ। তেহে আতা আহি পালেহি। আএ দুখকৈ বোলে বাপু, কি কবানো অত নিশা? লোকৰ খৰি খেব নাইকিয়া। তেহে আতা জানিলে শপিলে বুলি। বোলে বৌ আজিৰ্তে নেখাকিবা, মই বেলেগেই থাম। তেহে পাচ দিনা বজিয়াৰ চকুতে চকু মাৰি থাকে। একমাহ

খাইছে। আতা নিশা বাগটক ইয়ালৈ লোন, মাহ, শাক, পাত চাই থবলৈ কোন বন্দী আছে আৰু বাকি বাহি খাবলৈ? এই বুলি কুটা বেৰত দি চকটি মাইলে। নিশা আহি চাই দেখে ছিংসাকৈ মাইলে। পাচদিনা গৃহৰ মূৰতে বিহা ভিটাতে বহাকৈ আছে ৩ মাহ! গৰুণা এবাহ ব'লহি, তাতে ঠাই দিলে। সি ভাজি চিৰি খাই চকটি মাইলে। নিশা আতা আহি বোলে তহঁতক কোনে ঠাই দিলে মোৰ বহাত? বোলে গৃহতে দিছে। তেহে এৰি হাতীশাল ভিটাত বহা কৰি আছে। চাউল পাত আএ থয়নি, আতা খায়। বৰজনে নসয় বাগটক। এদিন আহিন মহা ছাগ আনিছে দুৰ্গোৎসৱলৈ; ব'লহি, তাতে ঠাই দিলে। সি গোটে চুৱা কৈলে বগু ভগুকে। আতা দেখি বোলে দাদা আমাক বাৰীতো যে থাকিব নিদিএ, এই বুলি এৰি মোকালগুৰিতে বহা কৈ ব'ল। এদিন বৰজনে বোলে আত থাকি খাবলৈ উপৰতে পৰেনে? এই বুলি বাঁহ কাটি পেলাই ভাঙি পেলালে। তাৰ পৰা নি কৰদৈ গুৰিত সাজি ললেগৈ। তাতে হৰি গুণ গায়, দুই তিনি সাজে এসাজ খায়, মনৰ হুখে কষ্টে আছে। আজ্ঞা মহা সেনচোৱা মেললৈ ব'ল যাই। বোলে সেইটি মোৰে বহা, থাক তাতে। আতা নিশা আহি দেখে যৱন সোমাই সৰ্ব্ব সাজ কৈলে। পাচে খেদকৈ তাৰতে নবীন বাঁহ খেব কাটি কচক গুৰিতে বান্ধিলে নি। তাতে বো মাহ লুকাই চাউল পাত দিছিল। তাৰে দু পাই এবিলাত ঠাল কাটি ভাজি পেলালে। আতা আহি হুখকৈ সব এৰি বোলে আত নেখাকো আক। এই বুলি গৈ হৰি গুখুৰী পাবতে এটি গৃহকৈ বহিচল। তাতে মহা বিৰক্ত কৈবাস্য হৈ বৈৰবক চিহ্নি হৰি গুণ গাই আছে, লাউ কৰু পাবলৈ

কিছু নাই, মনেবে যেন সুখ, হাজাৰ টকা গিৰিছে, বিপ্ৰ দামোদৰ দৰে ভক্তি যোগত সদায়। তাতে আহি জগন্নাথ চৰণ আহি লাগ ললেহি, আতাৰ ভাগিন হয়। পৰিচৰ্যা সেৱা আছে। তাতে গৈ পানী কলহত নি আএ চাউল কঠি দিছিল। পাচে আঘন মহা ধান দাবলৈ কাচি চালে, লেখত এখনি নেপালে। বোলে দহো এখন নাই কাচি। আএ বোলে ছিগিল। বোলে আন যোৰাই কুটাই আনিম। বোলে বাপুএ ধৰাই শাক কুটিছে নি। বেগেই গৈ বোলে জগন্নাথ চন্দ্ৰ, ছিপা কাচি ফেৰাদে। বোলে মমা আমাৰ সেয়েহে শাক কুটা মাছ বছা, তামোল খোৱা তাৰেহে। বোলে আন, বতৰকালি কাচি খানে মাগুহটো ৰাখে, দে। আতা বোলে বেজীৰৰ্তে বৰখিলৈ মই এভাগ পাওঁ, তেওঁ পায় এভাগ। সব এৰি আহিলোঁ, তেওঁলকে। তেওঁ যে ছিগা কাচি ফেৰাইহে জোৰে তেওঁ দিয়াহি। দিলে। পাচে ভোজন নহ'ল আক, উপাসে ব'ল অসন্তোষকৈ। সেই নিশা স্বপ্ন দেখিলে সূচলি কমাৰে, ঈশ্বৰে গৈ এখানি কটাৰী খুজিলে। সাৰ পাই বোলে পুৱা আজি থাকে দেখোঁ তাকে দিম, এই বুলি প্ৰাতসে শাল পাতি গৰিছে গৈ। আতা পুৱা উঠি বোলে জগন্নাথ সূচলি কমাৰ ঘ'লৈ যাব পাৰা? এখনি কটাৰী কথা কেৱাগৈ আমাৰ। তেহে আঁঠে গৈছে সিও গৰি উলিয়াই পাগ ধৰিছে। কলে, সিও বোলে ভাবালকে হে গৰিছে। দি বোলে কালৈ খুটি খৰি কটাকৈ দা এখানি গড়ি থম, নিৰাহি ৰোৱাগৈ। আহি কলেহি দি। পাচে আতা বোলে জগন্নাথ, আমাৰ ছিগা শুলি নাইহে? ঈশ্বৰে দিছে, মন বঢ়াব নেলাগে আক, আশা নৰীৰ কোনে তব পেলাব? আক মনক হয় মানে মাটে আক।

আক একবাৰ জেঠ মহা বৰ আকাল দেশত, ধনলৈও
পাবলৈ নাই, বৰ বিকল প্ৰাণীৰ। তিনটা লোকে ধান
বিচাৰি নেপাই, ধনলৈও, ক্ষুধা তৃষ্ণা পুখুৰী পাবে বকুলভলে
পৰি আছে ধেবাই মেবাই অনাহাৰে। তেহে তাৰে এটি
লাহে লাহে আভাব গুৰিত পৈলগৈ বোলে কব লোকটি ?
বোলে দেব তিনি দিন উপাসে দেহ যায়, টকালো বিচাৰি
নেপালোঁ, কিবা খুদ কণ পাওঁ বুলি আহিলোঁ। বোলে
জগন্নাথ কি আছে ? বোলে একটি চাউল পাই ধুই থৈছে
দত্তজনৰ মাজত। বোলে তাৰে এপোহা দিয়া, ছইলৈ
দোপোহা থাকক। দিলেনি, লৈগল। সিটিএ বোলে
ছটিমানদে। বোলে নোৱাৰোঁ। পা খালে। পাচে সিও
গ'ল খুজিলেগৈ। বোলে জগন্নাথ চন্ন, এপোহা দিয়াহি,
আমি আক নবহাওঁ, চোবাএ খাম সেই পোহা। দিলেনি,
গললৈ খাই। সিটিএ দেখি সিও আহিল, দণ্ডৱতে পৰি কলে
প্ৰাৰ্থনাকৈ। বোলে জগন্নাথ, আজি আমি আক নামকে
ভোজন কৰিম দিয়াহি সিও পোহা। তেহে আঁঠেএ বেজাৰ
বাগকৈ দিলেনি জলে সমে। খাই তৎ পাই গ'লগৈ। আতা
হৰিগুণ গাই হৰিক চিস্তি বহি আছে। তেনেতে গোপী
ৰাজখোৱা ঘোৰাবে যায় হকৰে গাওঁলৈ। দেখি বিগুতি কৈ
বোলে নবনাতি গোঁসাই, ই বেজি পাক সৰাৰ পাৰিবানে ধৰিছা
দহো বাককৈ ? বোলে বুপা, খৰিয়া জীৱ, সংসাৰত বাগবোতে
ঘোনী চেপা খাই অনাদি জন্মত পাক খাই ঐষ্টাতৎ হু
হেবাল। আশা কৰিছোঁ চিবকাল, কি কৰে জানো প্ৰাণ
গোপাল পা। বুলি সৈ আগ বাট বাই অৰে বিৰে ঠব হৈ
উততি সৈ দ্বত অচল হৈ পৈল। কিছু তৎ পাই ফুলিয়া
কবিস্বিক মাতি বোলে নবনাতিক এনেকৈ বুলিলোঁ, কি পা,
নি, খাউলৈ, দেহা থাকহে মোৰ বা শীৰে। সি চাউল এভাৰ

গোপীনাথ-
খোৱাৰ
অপব্য

কোমৰা, লোম, তেল, কাপৰ জুৰি লৈ গৈছে। পাই আগে ধৈ দগুৱতে পৰি অনেক স্তুতিকৈ বোলে বাপ, আমাৰ ডাঙৰীয়া অপৰাধ হ'ল, এৰি আশীৰ্বাদ কৰক ক্ষমাকৈ। বোলে দেখো বৰুৱা সজহে বুইলে, কলে দহো? যদি ঈশ্বৰে ধৰিছে ক্ষমা কৰক শুকজনে। তেহে গ'ল, সজ হ'ল। আতা বোলে জগন্নাথ অথনি খঙ্গ কৰা? কলে দায়, দিলে পায়। খাৰ নপৰাকৈ দিছে ঈশ্বৰে, খোৱাহি এতিয়া।

আক আতা শুতে স্বপ্নন মুখত অমৃত পৰি থাকে, নিতে শুনি থাকে দিএ কি ঈশ্বৰে। তেহে আতাৰ নামৰ প্ৰভাএ কৰি, চাউল জ্বাৰ মিলিব ধৈলেহি। একদিনা বাসুদেব বিপ্ৰ গ'ল ভিক্ষা চাবলৈ। বোলে শুক তোমাৰ বেটা কেইটা? বোলে আঠে ভাতহে নাই পাচোটি। বোলে এটি দিব পাৰা আমাৰ লগত? বোলে পাবেঁ, চাৰি কাণ কৰি লৈ বহুৱা আছে। কৰি হলে আনি দিব পাবেঁ। বোলে জগন্নাথ, কৰি চোৱাটো। তেহে গনি দিলো। নিলে দেখে গেবেলা মেবেলা ওকনিএ লাফ। আতা পানী তপতাই খাবে টেঙ্গা ঘৰি গাটি ধুৱাই লৈ ওকনি মাৰি আমনি হ'ল দ'ল। পাচে পিবত পেলাই বহুভাবে দলি মাৰি তেল দি কনিয়ালে। তেহে আঠে নিতে ন কৈ জী ধৰি আহিল, লেখৰ চিনৰ জীৱ পূৰ্বক। পাচে ভাবে পৰা অমৃত নপৈল আক। বোলে স্বপ্নৰ অমৃতৰ ফল ডিঠকত হল।

আক লোকটি ঘৰৰ গৈ দামোদৰ আঠে লগ ললেহি, আক কহুনি মাথচৰণ আঠে চাপিলহি, আক বাহুভল আঠে আহিলল ললেহি। সকলো হৰিনাম কীৰ্তন কৰে, ব্ৰহ্মকল্প অহু্যকল্প হ'ল। মাৰ যেই মনে আগ কৰে প্ৰমাণ বিজি আহিব ধৈলে।

আক অকলি বুৰীএ কলাত আতাৰ ঠাই অহি গৈ দাউল,

পাত, মাছ, শাক, যি পায়, সেৱা খৰি থাকে। আতাও ছুই তিনি দিনে বুৰীগৃহে বহেগৈ। এদিন গৈ বহি বোলে তোৰ হেনো গৰুটি মাইলে হয়নে? বোলে আতা হয়, দিলাও আপুনি, বাঘ হৈও তোমাই মৰা গ'ল। তোমাত পৰে দিএ কোনে নিএ কোনে? তোমাৰ সৃষ্টি, স্ৰজন পালন, সংহাৰণ সৰ্ব্ব কৰ্তা। আতা বিমন হৈ বুৰীৰ বাক্যত কষ্ট পাই উঠি আহিল। পাচ দিনা বুৰী আহিল দ্ৰব্য বস্তু লৈ, সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে বুৰী, তোৰ বস্তু নে, নেলাগে। বাঘ হৈ আমি গৰু মাৰোঁগৈ তোৰ? তেহে বুৰীএ কাল্পি কাটি বোলে মোৰ মানত ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, কৰ্ত্তা তোমাই মোৰ আত্মা, কাকনো বুলিম? তেহে বুৰীৰ বাক্যত সন্তোষ হ'ল ॥

ভাটোকুচীয়া আতাৰ বংশাৱলী—

টেপাই কাধৰ গৃহ বলিছিল। আদি চিদানন্দ ভূঞাৰ গুৰিত এই একে মুখৰে শুনা। তানে পুত্ৰ হ'ল বম্বুৰৰ তানে বেটা বামেশ্বৰ, তানে সূত হ'ল হৰিবৰ, তানে নন্দন কৃষ্ণৰ, তানে অম্বুজ জয়বৰ। তানে সন্ততি শিৱবৰ, তানে বীৰ্য্যে জয়চন্দ্ৰ, তানে পুত্ৰ আতা কেশচন্দ্ৰ, ভাটোকুচীয়াৰ কাচিকটা নদী কাষে গৃহ। গুৰুজন হাতীধৰাত স্বৰ্গনাৰায়ণ ৰাজা যি থাকিল ভূঞা সৰব নি সলখত পাতি-লেনি। আতা, পত্নী চিত্ৰমালী সৈতে ভলাচেকি বায়ুৰ গৃহে ব'ল পলাই বায়ুৰ বুদ্ধিৰে পৰনি তাত লৈ। সাত মাহৰ অন্তে আতাৰ জন্ম, সাত বৰ্ষত আত্ম অন্তে আই আতা চলিল। শুনি চকুভূজ আঁঠে খুৱাএক নিলেহি সলখতে গৰু চাবিছিল বায়ুৰ। আঁঠেৰ মুখে গুৰুজনৰ জন্ম, বিষ্ণু বহিষা শুনি চকুভূজ আঁঠেৰ খেলে, তাকৰ মাতৃ কামিলা তাকে পানৰ দ্বাৰা দেখি বম্বুৰীয়া কৰ্ম্মীৰ দ্বাৰা পনি বম্বুৰ

ভাটোকুচীয়া
আতা

বম্বুৰীয়া

জালকুটি

আভাব হাতৰ বৰপেটাতে গুৰুজনক পালেহি। গুৰুজনে
 বংশী যত্নমনি ঠাই পচাত গৈ সূতালকুটিতে গৰনিএ ধৰি
 পৰি আছিল। আতা গুৰুজনৰ গুণ, শীল, মহিমা আকৃতি
 কৈ থাকে। গুৰুজন উজাই গৈ বালাতে বৈ স্নান কৰাত,
 কুমাৰ পত্নীএ দেখি গৈ বোলে তোহ্মা যেনে পুৰুষ জনৰ
 লক্ষণ কৈছিল। তেনে পুৰুষ এজন দেখি আহিছে। নাও
 ঘাটে। তেহে এৰা শুনি ল'ল লাহে লাহে উঠি। দেখে
 চায় হয় গুৰুজন। সেইতে পাৱত পৈলগৈ। কলে নপৰাৰ
 কথা। পাচে গুৰুজন চাউল সিজালে, ভোজন কৈলে।
 কৰাই হৰাই নাওতে দোপাটি কাপৰ, চৌ, বন্ধাৱলী, নলীয়া
 কটাৰী, চাইটি বস্ত্ৰ দি পঠালে উজাই। বোলে যোৱা,
 তিনটা ভয় পাবা। সেৱাকৈ গৈ গাভৰতে উঠি গ'ল। যাওঁতে
 গৈ মহত পৈলগৈ। তাৰতে হস্তীয়ে বাট ভেটি আছে।
 বোলে গুৰুৱাক্যত আহিছে, তেও আছে? অনাদি পুৰুষ
 ৱাক্যত, অন্তৰ হ'পা। শুনি গ'ল অন্তৰ হৈ। তেহে বাঘত
 গৈ ভেট হ'ল। বোলে ভয়ো সৰ্জন সদাশিৱ পাৰ্ৱতীৰ,
 আমিও ফুৰিছে। গুৰু-ৱাক্যত। পথ দেখা। তেহে একাল
 হল গ'লগৈ। কেয়া কঠাল বায়ু চিনাকি। তন্তে বন্ধাৱলী
 থৈ গ'ল। বোলে যোৱা গুৰুজন সৰ্বজ্ঞান পুৰুষ। তিনটা
 ভয়ৰ কথা কলে, ঠাৱৰে হ'ল। পাচে গৈ দেবেপাৰাৰেদি
 কবজৰ কাখে বংশীগোপালৰ সত্ৰ, তাতে সোমালগৈ। বা
 বাৰ্তা গুৰুজনৰ আদৰকৈ শুধিলে, কলে, হুখ, নিবেদন, প্ৰশ্ন,
 কাব্য। খেদকৈ নাও যাজী দি অনাওঁ বুইলে জ্ঞানাবে।
 সিখা পত্ৰ সমগ্ৰে দি স্নান কৰালে। দোঁসাই গৃহৰ বুৰে।
 এক ৰথ আছে, তাতে দিছে। চাউল সিজাইছে, ফুট
 আহিছে। দোঁসাই বুকু চাৰি পাত্ৰ, ঘোৰা, হুৰী, কৰি,
 হুৰী চাৰিও গৈ ভিতৰত বৈলে বোলে প্ৰহু, তোহ্মা ৰে

দেবেপাৰা
কল

গুৰুজনক আনিব খুইছে, ভাৰাৰ আগত খাব নাইকা হিলৈ, কুলাৰ আগত তুহ, সোলোকা ঢেকী ধোবা, দাস্ত ভগা সৰ্প তেনেহে হবা ; সূৰ্য্যৰ আগত দীপ জলোকা কি জলাবা, বোলে আনো বুইলৈ। অনাহে সজ্জ। বোলে এনেকৈ কবা, অসম ৰাজ্যৰ বিষম কথা, পূৰ্বে পাই গৈছে, অহা সজ্জ নহয়। পাচে একো নেমাতিলে বিপ্ৰে। আতা শুনি বোলে মনে কৃষ্ণ দেউ যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ্যৰ ছুত হৈ গ'ল কোঁৱৰ গৃহে, কাৰ্য্য নহ'ল একো দ্ৰব্য মোৰ হুবুলি বিদূৰ ভগা গৃহে ব'লগৈ। বামুনী পুতেকে ঐশ্বৰ্য্য গুৰুজনৰ গুণ পাহৰিলে, আৰ চাউল লৈ ধকা সজ্জ নহয়। এই বুলি চক মাজেই ফুলাই গুচি গ'লগৈ নেমাতি। গৈছে, হামৰা কাখে আতাৰ ভগীএক আছে। বিহানে ভগিনীএকে বোলে মমা, মমা। আএ বোলে আজি ছয় সাত বৰ্ষ মমায়েৰ বা কলৈ গল! যদিহে আহে মানিকী গুচাই সোনামুৰী নাম ধক। তেহে গৈ তিনি পৰিয়া সোমাল। দেখি কান্দি বাউল হৈ, ধান হাতাইছিল, সমাৰ্জ্জনী হাতে ধৰেগৈ। বোলে আমাক হুচুবা। আসন দিলে, বোলে খেৰ পাত ৰাজতে দিয়া। দিলে, বহিল, বাৰ্তা বিদ সূধি ভোজনলৈ যুগুত কৈ বোলে বাপু, চাউল কত হব? পিৰা, চৰাতে নবহা নহে? খা কি? ভোজন কত হয়? বোলে আই, কৰিব হুতাবো আত, গৃহ লবা লুৰিএ বিয়োগ, নাম গোৱা আত ভকত বৈকুণ্ঠ আছেন কতবা? বোলে ইবিপুখুৰীৰ পাৰতে বহাকৈ নবনাতি গোঁসাই জন্তে সমে ইবিগুণ পাই আছে তাতে। বোলে আমি গুৰু বৰ্ষ ধৰিছোঁ, অসন্তোষ নকৰিবা, ভালকে যাওঁ তেনো। সব দিলে। লৈ গৈছে। আতা জয় ভবানী ঘৰৰ বন্ধাতলী আনি লিখিছে তাকে পূব যুখে। আতা পছিমতে চায়, পুখি অস্তক। আতাও চাইছে। পাচতে দেখি গা পখু পাইছে। শাবী যুখ

পৈলে চাই মাতিব খুইছে। পাচৰতে বোলে হৰি পো, হয়
 পুথি লিখিছো, অশুদ্ধ। তেহে চাই বোলে তোমাৰ নো
 কৰতে অহা যায়? বোলে এই শাস্ত্ৰ যি পুৰুষে কৰিছে,
 তবে পৰা অহা গৈছে। তাৰা পুৰুষনো আছেনে পৃথিতে?
 আতা বোলে আছে। যেন মনে স্বৰ্গকে ঢুকিপালে। মৰাৰ
 মুখত অমৃত পৰাদি। তেহে আথে বেথে আসন আনি
 বসায়। প্ৰণামকৈ আদি অশ্বে সোধে। আতা সকলো
 খানি কলে বোলে আমাক নিব পাৰিবনে গুৰুজন ঠাই?
 বোলে কিয়? তেহে খুৱন ধুৱন কৈলে, বিচনাকৈ তৈল টেঙ্গা
 দি পদ মৰ্দিলে। পুথক আনি দিলে শোধন আৰ্হি। বোলে
 আবে লিখা আৰু আমি সলখৰতে আহোঁ যাই। তোহ্ৰা
 এখানি নাও কাটি চৈ বঠা চাউল যত্ৰ হৈ থাকা, আহি
 যামহি। তেহে দুদিন জিৰাই গ'ল উজ্জাই। সলঘ পাই
 খুৰাএকক উতৰা বাৰী জৰাম বাৰি দীঘলা কাথ, অৰ্জুন মুদৈ
 মৰল নাৰায়ণ, গোপী আঠৈ সকলো চাপি গুৰুজনৰ বাৰ্তা
 বিদ সুধিলে। যাৰ যি চলে টকা মহা গমচা পচৰা দিলে, লৈ
 আহিল। এপকে পালেহি সুৰি। এখেত নাও বঠা যত্ৰকৈ
 থৈছিল। সাদিন থাকি গল বৰগুৰু কটকী লগে। জগন্নাথ
 চন্দ্ৰ, হৰি আঠৈ হৰি আঠৈ, লোকটি দামোদৰ আঠৈ,
 কন্ডাৰি মাধ চন্দ্ৰ, বাম ভদ্ৰ আঠৈ, আতা হুজনা সৈতে
 সাতজনে গ'ল ভটিয়াই। হাজো উঠি দৰিঃ লক্ষীকান্ত
 আঠৈৰ মুখে বাৰ্তা পাই অজাহি হ'ল, গুৰুজন বেহাবে ভটিয়াই
 গ'ল। তেহে কটকীৰ লগ এবি গল। তেহে গদাধৰ সোমাই
 তোৰোচাৰ শেৰে দৈ ঘাটে নাও বাৰি কেনআতা সৈতে
 জগন্নাথ চন্দ্ৰেৰে গৈছে। আতা কিছু আগ হৈ গৈ গুৰুজনক
 কোৱা কৰিছে। বাৰ বাৰ আঠৈৰ নকলখতে হাত লগালে।
 আতা হৰি কোনটো বাৰ? বোলে এটোই অহা বক।

হাজো
 বৰিলক্ষীকান্ত
 আঠৈ

গুৰুজনে বোলে কোনে মাতে কাক ? বোলে তুমিও উজানে গৈ আতা নাম ললা ? বোলে বাপ, আমি কি আতাৰ পাত্ৰ ? এ বংশী যত্মনিএ সি বাজ্যে উলিয়াইছেগৈ, আক তাক ই সি আতা বোলে । বোলে নহয়, তুমিও আতাৰ মানুহ হোৱাই তেহে উজান দেশৰ বংশী যত্মনি সলখৰ বাৰ্তা সুধিছে, সকলোখানি কলে আতা, য'ত যি বুইলে, দিলে । বোলে এইটিনো ক'বতে আহিছে, নাম কি ? বোলে জনচাৰেক লোক আহিছে এই চমকে আশাকৈ ধৰ্ম্ম ধৰিবলৈ । এবাটিৰ নাম জগন্নাথ চম্ৰ । বোলে উজান অসমদেশত নাম লোকৰ— ভগাজকাই, মুঢ়া, খালৈ, হাগু, এনে ।

এমুৱা কালতে আৰ এমুৱা প্ৰভাও ।

কিনো তপ কৰিলে আহাৰ বাপাও, সজ্জ সুবৰ্ণ কুক্ষী মা, খা জগন্নাথ, সোবহজা সদায় স্নবে, ব্ৰহ্মহত্যা আদি মহা মহা পাপ নাশে ; ভাগ্যবন্ত জীৱ । একে লগে আহি আগে দৰশন হ'ল । তেহে জগন্নাথ আঠৈএ নাম থৈলে, গালে । অৱসানে প্ৰসাদ দিছে মনু দেউৰীএ ; লৈ ভোজন কৰিছে সবেও । আঠৈএ লোৱা নাই । গুৰুজনে বোলে দেখোঁ লোকটিএ প্ৰসাদ লোৱা নাই ? বোলে বাপ, বাবাৰ চাতে আহিছোঁ, তাৰা সৈতে আমি লমগৈ । বোলে সজ্জ লোকটি, বুদ্ধি লগবজনৰ আক ডাঠহে । তাৰা সবলৈ প্ৰসাদ দিয়া বক দিলে । লৈ গৈছে আঠৈ । আতা দেখি আগ বাঢ়ি আহি আলিঙ্গি বোলে কৃকপদ পবনি আসি আহা বাপ । তোমাক পবনি হওঁ আহিও নিশাপ । এই বুলি নি বলা অতাই প্ৰসাদ লৈ গুৱা পান খবাই থৈ গুৰুজনে বা বাৰ্তা সুধি লৈছে প্ৰসাদ । বোলে তোৰা আশাকৈ ভাগ্যবন্ত জীৱ, একেলগে আসি আগে দৰশন হ'ল । তেহে শোভা পুৰি আনকৈ থৈছে নকলা বকৰি । আতা বুলি সি

ভেটাই দিছে। গুৰুজনে বাৰ্তা বিত শ্ৰুতি বহা সিধা দিয়ালে।
 ভোজনকৈ নিশা উপাসে ব'ল। পুৱা মহাপুৰুষক গুৰু
 দেখাইছে সবাকৈ। পাচদিনা জগন্নাথ চন্দ্ৰ আঠৈ লাগ পাই
 গঙ্গা স্নানে গল। তাৰ পাচ দিনা কাপৰ কানি সব তিয়াই
 দিছে। পাচৰতে গাঁথি দেখি বোলে সেই গাঠিত কি? তিতা
 নাই? বোলে বাপ, এক বুটীএ জালুক ছুটামান দিছিল গঙ্গাত
 লগাবলৈ। বোলে যাম বুলি অহা গৈছিল নে? বোলে বাপ,
 চকা ফাটতহে কোৱাইছিল, নেবে দেখি। ই ঠাইলৈ
 আহিছে। বোলে নহয় বাক্য ব্ৰহ্ম পূৰ্বে বোলা গৈছে,
 গলেই সজ। বাক্যত চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য, পৃথিৱী, সাগৰ গতিকৈ
 বৈছে, নগলে সজ নহয়। বোলে বাপ, এই পদ পঙ্কজত
 দেবদেবী, গঙ্গা, গয়া, কাশী, বাবাৰ্ণবী, আন যত তীৰ্থ আছে
 গুৰু হওঁ বুলি সদায়ে ভ্ৰময় ভকতৰ পাচে। বাপ, তোত্ৰাৰ
 এই অভয় পাদপঙ্কজ বিনে গঙ্গাত কি কাম? এই পদপঙ্কজতে
 গঙ্গা উৎপত্তি হৈ জগতক পবিত্ৰ কৰিছে, কোটি গঙ্গা খাটে
 যত, আৰু কি আছে তীৰ্থত কাম? গুৰুজনে বোলে সত্য,
 শৌচ, ক্ৰমা, দয়া, চাৰি ধৰ্ম্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ, চাৰি।
 সতে উৰ্দ্ধ, পুণ্য, অসত্যে অধঃ পাপ, ক্ৰমা সম্পদ, বাগে
 আপদ, শৌচ নিচই যি বুলিব নেবিব, নকৈলে হুবুলিবই তাক
 তুত প্ৰাণী। সবৰ দয়াত মহাধৰ্ম্ম সিজ, পায়, হয়। এডেকে
 বোৱা বক, গলেহে সজ। পুনৰ কব খোজাত জীৱাম আভা
 বোলে হৰিপো, গুৰু বাক্য ছবাব খৰ্জিলা, শিব পাতি ধবা
 বক। তিনিবাবত জীৱৰ সৰ্বনাশ। পাচে আভা জীৱাম
 আভাক সাদৰে পাৱত পৰি সেৱাকৈ বোলে বাজসুইত বৃষিষ্ঠিৰে
 বোৱাকৈ মোহ সাগৰে তত্ব হবাল বোবো তুলোকত পৰি
 হু হবাল। আজি সৰ্বনাশ হলুহতে। তোত্ৰা জান বীপে
 তকবাক্য বোবাই বলা শৈলো। তেহে আভা বাবলৈ হ'ল

বাক্য ব্ৰহ্ম

তীৰ্থ আৰু
ভকত

লগ ভাৰী নাই। গাভুৰখা, বামখা, কপখা, চতুখা, কেতাঈ
খা, হৰিখা বাবেও ভূঞা দুৰ্গোৎসৱত নাও খেলাইছে আৰি
কৈ দহ দহ টকাৰ। পাচ পৈলে বৈচা সামলৈ। গাভুৰ
খাৰ যত্নমনি গুৰিত ছাহিআল নাও পাচ হৈ হাৰি লাজ পৰি
বাগকৈ পানীতে কলাকটাৰ পেলালে মৰক বুলি। পাচে
সাজুৰি উঠি দুখ লাগিল, গল।

আক গজলা স্তুতি গৃহে বাবাদিতে গুৰুজনৰ লগতে আছে
পৰিচৰ্য্যাকৈ। সলখতে ভূঞা সব যাওঁতে চাই। আতা
বোলে এটি আমাক লোক দিয়া খৰি পাত চোৱাকৈ। বোলে
বাপ নাই, সব গৃহস্থী, ঘৰ বাৰী আদি। যিহে পঠৰীয়া
এটি লোক আছিল, নাও খেলত পানীত পৰি মৈল। বোলে
দিয়ানে হলে? আতা দিলোহত আক। তেহে আতৈক
মাতিলে, আগলৈ আহিল। দেখি স্বস্থ হ'ল, বোলে মৈল
বুলিহে আছিলোঁ, দিছো প্ৰভু। পাচে তেওঁক আতাৰ লগে
জোলাঙ্গা দি দিলে সেৱা বিদায়কৈ, ছুওজনা গলগৈ।

আক বেহাৰ বাম বাম আতৈৰ বাৰীতে আছে। ভকত
শৰণ হ'লহি, পাটে ঠাই। তেহে ঠাইতে খৰিখা দলৈৰ গৃহ,
তেওঁতে কলে গুৰুজনে। তেওঁগৈ বাজা লক্ষ্মীনাৰায়ণত কলে
যাই। বোলে মহাবাজ তোমাৰ দেশলৈ মহামহন্ত এজন
আহিছে কামকপতে, পাতক মাটি বাৰী দি। বোলে বাক
মোৰ বাৰ ছাৰ মুখতে গৃহ সজ কৰি দিও আওক। বোলে
তাৰা মহা নিৰ্দ্ধিকাৰী নিৰ্দ্ধিবয়, নিবসা, নিবহুশ, নিৰ্দ্ধৎসব।
আত কটা মৰা হাই হিহনি কেনেকৈ বৰ? তাৰাক লাগে
নিজস্থান ঠাই হৰিগুণ গাই থাকিবলৈ ঈশ্বৰক চিন্তি। বোলে
ভেনে নিজজাল ঠাই ক'ত আছে? দলৈএ বোল তোমা
দিলে আমাৰ বাৰীতে আছে। দিলি তই, তোকে ধৰ্ম
হব, মোৰ হ'ল কি? বোলে মহাবাজ কিয় বোলা যায়

তেনেকৈ ? আমিনো কাৰ মাটিনো কাৰ, দেশ জমি, দহো
 ভোম্বাৰে সকলো ? বোলে সেই পোণে হলে হয়, দেগৈ
 তেনো মাটি তাতে। তেহে বাজা কীৰ্ত্তন গৃহ চাপকৈ দিলে,
 দলৈএ সাজি দিলে গুৰুজনৰ গৃহ। পুতেক দামোদৰ দলৈ
 হাটী চাইটি সজাই দিলে। চতমহা গজা ধানতে মাৰি
 সাজিলে, বহাৰ পোনে বিহু আলিত কলা কলে। সবাকে
 গুৰুজনে বহা বাটি দিলেগৈ। গজালৈ যোৱা চৈধ্য জন
 চৈধ্যটা বহা থলে। তেহে গুৰুজন কাৰ্ত্তিতে চ'তলৈ ছমাহ
 বৈ বামৰ বাৰোতে ভক্তে সমে ভেলা মধুপুৰলৈ গৈছে। গজাৰ
 কেজনে বাৰ্ত্তা পাই সেইতে বহি বেহাৰ বিনাজপুৰে পালেহি
 দিনে নিশা আহি। হৰিহৰ চিৰাম দেখো নাই ? গুৰুজনে
 বোলে। বাপ খৰ গৰনিএ ধৰিছে, আমি বাৰ্ত্তা পাই
 আহিছোঁ, আৰু তাৰা হুই মাজে গ'ল কানি কন্থা। গুৰুজনে
 বোলে কি তীৰ্থৰ জালে একা চিৰাম হৰিহৰ মাজতোয়ে
 লাগিল, এনেহে তীৰ্থৰ ফল ? হুইৰ মাজত এইখানি লাগিল।
 হৰিহৰ ককালত এবুৰি কৰি আছিল। তাকে এটাই খোজে
 একৰা, নিদিলে। সি লৈ থাকে খুন্দা মাৰি মৰে। চিৰাম
 আতা দিব দিএ। আতা বোলে দেহ প্ৰবৰ্ত্তিব লাগে নিদিএ,
 এই খানিও কিছু খানিক লাগিছিল। তেহে গা সজ হ'ল।
 পাচত আহি পাই সেৱা কৈলেহি। গজাজল মৃত্তিকা ললে।
 বহা দিলে বল হৰি গুণ গাই গুৰু সজে। পাচে দেশত বৰ
 একাল পৈল। ভকতৰ টকা মহাও নাই। চিনা জনাও
 নাই, নগৰ মাটি কটকিনা ঠাই। প্ৰবৰ্ত্তাই টান হ'লহি।
 নিমটো মাগে নৈ, দুকটি, তিনি কটি পাই আছে। জয়হৰি
 জয়হৰি, হুও ভিক্কা চালে নৈ, নিমটো হুৰি কিছু নেপালে।
 গধূলিও উপাস, অজাহি হৈ আহিছে। বাৰ বাৰ আঁঠেও
 পৰুজিতে জন পাই বোলে কলৈ গৈছিল ? বোলে আঁঠে

মাগিবলৈ গলু দিনটো কনটো নেপালে। গধূলিও নাই
 এনেইহে। এতিয়াও হ'ল উপাস। বোলে অহা বক।
 নি চাউল একলহি লোন আদপোৱা, চাল কোমোৰা এটি দি
 পঠালে। আহি পাই স্নানকৈ, পাগকৈ, ভোজনকৈ ভাগৰ
 লাগি জুই শালে পৰি শুলে। গুৰুজনে নাম অহুসানে বোলে
 দেখো জয়হৰি শ্ৰীহৰিকলৈ গল, নাই? আজি মাতাচো।
 মাতিলে, আহিল। বালে কলৈ গৈছিল। দহো দিনে
 নিশা নাম খতি? বোলে বাপ, দিনটো ভিক্ষাকৈ পকা পান
 এগুটি মান পাই আহো, ৰাম ৰাম আঠৈএ পাই নি চাউল
 এদোনমান লোন, তেল, শাক দিলে আহি। পাগকৈ খাই
 পৰি নিদ্রা আহিল বাপ। তেহে গুৰুজনে খেদকৈ বোলে
 শ্ৰীৰাম কা'লৈ ডাঙৰীয়া, বৰবকৱা সবাকে জ্ঞান দি আনা।
 আতা সবাকে জ্ঞান দিলে। কেহো, হৰিকৃষ্ণ, বলাই, নবসিংহ
 হাখোৱা লক্ষৰ, ৰূপাৰ লক্ষৰ, পদ্মনাভ লক্ষৰ, নাৰায়ণ লক্ষৰ
 শুৱালু কাজি, বজ্জই কাজি, বিৰণ কাজি, ধনঞ্জয় কাজি,
 সঞ্জয় কাজি, মৰ্দ্ধন কাজি, দীঘলা বকৱা, আই ধাই তিনি-
 কুৰুগাই বাবে বিলাইতৰ কুৰুগাই, খৰিখা দলৈ, দামোদৰ দলৈ,
 মাইদৰ গোপাল, ফটা গোপাল, ৰাম ৰাম আঠৈ, সকলো
 চাপিল। তেহে গুৰুজনে বোলে এ আমি তোত্ৰাসৱক দেখি
 ই ৰাজ্যে অহা গ'ল ভক্তে সমে, দেশতো পাবলৈ নাই, টকা
 শিকাও নাই, আক চিনাজনাও নাই, নগৰ মাটি কটাকিনা
 ঠাই, ভকতকেটি প্ৰবৰ্ত্তাব হুৱাবোঁ কি উপায় কৰাইক?
 তেহে সকলো বোলে এই ছমাহলৈ তেনো আমি নিওঁহই।
 পাচে চাবি ছয়, সাত আঠ ন দহ, বাৰ গা গা ললে। শক্তিএ
 বি যেনেকৈ পাবে, ললে ভাগকৈ। গুৰু জনে বোলে
 আমাক হে কেৱে নিওঁতা নহল। বোলে বাপ, তোত্ৰাক
 নিওঁ বুজিবৰ কাৰ শক্তি আছে? তেহে হুটা দৃষ্টান্ত দিছে।

বোলে পক্ষীৰ পাখি কাটিলে ক'লে যাব পাৰে? এতিয়া আমাৰো পথা সখা ভকত বস্তুহে। ভকত নিলে কোনেৰে থাকিম হৰি গুণ গাই? আৰু এক বজা, মৃগয়া কৰিবলৈ গৈছিল প্ৰজা সৈতে। অৱশ্যত জ্যেষ্ঠ মহা বৰ ধূপ। তাতে এজোপা আম পাই পৰাই তামুলীএ কাটি সবাকৈ দিলে। ৰাজা বোলে পাত্ৰ, মন্ত্ৰী, বৰুৱা, ফুকন, আম কেনে পাইছা-ইক? বোলে মহাৰাজ ৰাজযোগ্য আম। তেহে ৰাজা মন্ত্ৰীক আদেশ কৈলে বোলে মানুহ লগাই বতৰি কেৰো জুৰি খনাই নি বৰচৰা গাতে কইকে। তেহে বুঢ়া মন্ত্ৰীএ বোলে মহাৰাজ, বুঢ়া গাছ খানিকে কয় জীব, অন্তমলিব, গুচিব। বখীয়া, পৰীয়া দি ততে আম যোগাম মই, আতে থাওক। বোলে বাৰ তেনো। এতিয়াও যি যেইটি নিঙ বুলিছা, খৰ্চা দিলে অতো কিনি দিব পাৰোঁ। সিংহৰ গৰখীয়া কোন ৰাখে? পৰ্বত গছৰত হে থাকে। ভকত বস্তু সিংহ, গৃহ ফলঙ্গ কুকথা কাটত বৰ কয়। মোৰো হেৰাব তোৰো গুচিব। বোলে সেইদৰে হলে পাৰোঁ দিব। ছমাহৰ দৰটিকি চাৰি পুৰীয়াকৈ দি নিলে, যি যেটিজন নিঙ বুলিছিল। তেহে গুৰুজনে বোলে বাপ, মোৰ গুৰুজন উৰুৰি হাতে গল, আমি ভকতৰ পদে চিন্ত হস্ত কৰোঁ। দিব ধৈলৈ, টকা, শিকা, আধলি, শৰাই ভৰি গ'ল। তেনেতে জীৱনি বহুমানিৰ ৰাপেক পুতেক আছিল, খৰি, পাত, পচলা, ফল ফুল, উলু ছতাবি লৈ দূৰতে আঠ ললেহি নজলাতে। গুৰুজনে দেখি বোলে সেই ছই কোন? বোলে বাপ, জীৱনি বহুমানি ৰাপ পো। বোলে এহেটোঁ মাতা। মাতিলে, আহিল কিছুমান। বোলে আৰু আহোক। তিনি বাবেহে ওচৰ চাপিলহি। বোলে নাহা কিয় ওচৰে? বোলে ভাৰবীয়া সৰে আভজিকৈ টকা দিছে, আমাৰ নাই কিছু

লাজিত নাহে। তাতে। বোলে কিনো পাইছা? বোলে খরি পাত, পচলা, কলকুল, উলু। বোলে হবিবুল্লত, দিয়া ভকতক ভগাই। দিলে, খরি পাত সবাকৈ। গুজনে বোলে এ বাম বব লাগিব দিনা চাৰি পলমে, তোম্রা সবব সত্যে লাগিব। বোলে বামচন্দ্র সেতু বন্ধতে বব বব বীবে বব পৰ্বত দুই তিনি সাত হুই এ নিছে, কেবকেতুরা পত্নী সৈতে বাহ পাত মুখে লৈ গ'ল, ভালুক বানবে দেখি হাঙ্গ কৈলে। ত্রীৰামে নিষেধি বোলে তোমালকেনো বলব বাহিবে কি কবিব পাৰা, আনিব পাৰা হক? তাতে মোব সন্তোষ, গুজুচিতে আনিছে বিতেহে চিতক লেখে। এই বুলি আশীৰ্বাদ কৈ পঠালে সমে।

আক গুজনে বহাব পোনে মাটি দিছে। তাকে চহাই কল, তামোল, পান, শাক, বৈছে, কইছে। দুইজনব মিত্র বামদাস, দুইবো সীমাতে দুটি কলা পুলি কইছে। এওঁব দুটিতে তেওঁব এটি পুলি মেলিছে।

হৈদাহ দুখিত ভিক্কাটৈ প্রবর্তে, দুকটি পালে একটি দিএ, একটি পালে একালি দিএ। এদিন ভিক্কাটৈ ওলাই বোলে আটৈ, চাউল একটি আছে। নাই যদি আনি তোজন কবিব, মাছে সৈতে আনি। মাছ, চাউল, পচলা আনি তোজন কৈ আছে। তেওঁ দিনটো হুবি একো নেপালে। আহি চাই বোলে মাছ চাউল হ'লনে পচলা সৈতে? বোলে হ'ল। আগ চাগ একেবি আছেনে আম্রাটৈ? বোলে খবলৈ ন'হল আম্রাকেহে কুলালে। তেহে স্নানকৈ উপাসে পবি ব'ল। তেহে দেখি ভকতে গুজনেত কলে অনির্বন্ধন কথা। মতাই বোলে তোমাব চাউল নাই? বোলে আছে কটি চেবেক। তেওঁব একটিকে আইলা? বোলে কলে দেখি আনিলা। বোলে মাছ পচলা, চাউল সবাকৈ আনি

হৈদাহ আটৈব
গিলা

খালা যে তেওঁলৈ নথলা কিয় ? বান্ধি নি যে খালা ? তেওঁ দহো একঠিৰে আদ কঠি দিএনি অনিৰ্বন্ধ ? এনেকৈ হলে দেখা দেখিকৈ জীৱৰ দুখহে হব, আৰাক আমি ৰাখিছোঁ। এওঁক চাৰিছোঁ দ্বাৰ বান্ধি। খেদকৈ বান্ধি খেদিলে গ'ল। পাচত তেওঁ গল জোলোঙ্গা বান্ধি। দেখি ভকতে কলে বোলে বাপ, এৰাও দহোঁ গ'লগৈ। বোলে মাতাচোঁ, মাতিলে, আহিল। বোলে তেওঁৰ অনিৰ্বন্ধে প্ৰবৰ্ত্তে দেখি খেদিছে, তুমি যোৱা কিয় ? বোলে বাপ, পূৰ্বে তোমাৰ বাক্য, তাৰাৰ দুখে দুখ, সুখে সুখে, যৰণি ভৰণি গৰণি নেপালে তৰণ দুধৰ আপুনাৰ বাক্যে নগলে নপৰে ? বোলে আমি চাৰিলোঁ, তুমি ৰাখিলা। এখনি তামোল পানে কেউটি খাবাওঁক।

আক দুজনৰ মিত্ৰ। এজন ভিক্ষাকৈ প্ৰবৰ্ত্তে, এজন টকাৰে প্ৰবৰ্ত্তে, এওঁ যি পায়, ভিক্ষাৰ দিএনি এভাগ। এদিন ফুৰি কণটো নেপালে; কৰ দিব তাৰাক ? লঘনে পৰি ব'ল। এৰা খালে বান্ধি। কি পালা খালা বুলি মুসুখিলে। ভকতে দেখি কলে গুৰুজনত বোলে এনে নিদ্দয়া দেখা শুনাই নাই। দুইকো মাতাচো। মাতিলে, আহিল। বোলে এওঁহে ভিক্ষাকৈ দুকঠি পালে একঠি দিএ, একঠিৰে আদকঠি দিএ। তুমি বান্ধি ৰাই, উপবাসে থাকে, কিয় নিদ্দিয়া, তাৰা যে দিয়ে নিতে ? এনে নিদ্দয় হলে দেখা দেখিকৈ আনো জীৱ দুখতহে পৰিব, খেদকৈ বোলে থাকিব নেলাগে। বোলে বাপ, একপহা পাই পাগকৈ খালেঁ, মতা নহ'ল নটা দেখি। বোলে চিৰাম বহা চোৱা গৈছে, চাই গৈ দেখে একলহি আছে। কলহি বোলে আগে এগুণহে হৈছিল পাপ। এতিয়া আমাতো মিচাকৈ হুগুণহে হ'ল, বৰকৈ। দ্বাৰ বান্ধি খেদিলে। গ'ল। পাচতে এওঁ গ'ল। ভকতে

বোলে এগাও দহৌ গ'ল। বোলে মাতাচৌ। মাতিলে আহিল। বোলে মই তেওঁকহে খেদিলে। তুমি যোৱা কিয়? বোলা যায় সুখে সুখে মৰণে গৰ্হণে এৰিব নাপায়, এই মাসতে এৰিলে আপুনাৰ মুখামুখ বাক্যৰে নপৰে? বোলে বাক থাকাগৈ। এনে নিৰ্দ্দয়া, এৰি এমুঠি এখানে গুৱাকে বাতি খাবাইক।

আক দিয়া ধন বলধি পাৰাতে ভণ্ডাৰ এটা কিনি লৈ বোলে যত্নমণি সবাতো কোৱা আঠৈ সবে ধান আনি খালেহে হৈ মই কিহেৰে অনাই দিম? সবাতো কলে বোলে বাক যা। বিষ্ণু আতা বোলে আমি যাব নোৱাৰোঁ, কৰা। গুৰুজনে বালি চাহিতে হস্তীলৈ পোষণ পালন কৰিছে। মই এটা চৌৰাঙ্গী বিষ্ণুকহে পুহিব নোৱাৰে, নেযাওঁ। বোলে যত্নমণি কলানে? বোলে কলু, সকলো যাম বুলিছে, আমাৰ দদাহে নেযাও বুলিছে। বোলে নেযায় যে থাক। তেহে ভকত ওলাল। যত্নমণি আঠৈক দোন দি বোলে যি যিমান পাৰে জুখি দিয়া চাৰি তিনি পুৰা চৰাতে থবানি। সেইদৰে দিলেগৈ জুখি। আনি দমালেনি। বোলে যি যেটি পুৰা আনিছে সেইদৰে দিয়া জুখি। পাচে দিলে, জুখিলে, চাৰিপুৰা বাঢ়িলে। বোলে বিষ্ণুক দিয়া, দিলেনি। সকলো আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হল।

আক কাতিমহা চিৰাম আতা গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে কামৰূপে আহিবলৈ। বোলে কেলেই নো যায়? বোলে ৰাপ, গোসানী মাতৃ, ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, দক্ষিণৰ আতা, ভনিপুৰীয়া আতা, হৰিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ, পঢ়িয়া আঠৈ, লক্ষীকান্ত, আঠৈ, আনো সেরক সৰু আহে নৱ নৱ ঐতিপদ সাক্ষৰ চাই আহোঁ যায়। বোলে বাক বোৱা। তিনিমাহে কুৰি দুৰি চাই আহাটৈ। সেৱাকৈ আহিল। সকলো ঠাই

৪ আতা

সেৱাকৈ চাই তিনিমাহে সুবি ভবানীপুৰ পাই আতাৰ সজ্জ
হৰিকথা শুনি আছে। নিতে খাই চক সামৰি ওলাই আহে
যাবলৈ। আতা কথা তোলে, অমৃত বৰষে, ক্ষণ নিমিষত গধূলি
হয়, ভুকে নেপায়, ভুলি দেহা পাহৰি থাকে, কথাৰ সাগৰ
গুৰুজন ভুলি ছিল বসত হাতৰ তামোল হাতে বয়। এদিন
তেহে চ'তমহা মনত পৰি বোলে আতা, মোৰ গুৰুবাৰো
পৈল। বোলে কেনেকৈ? বোলে তিনি মাহত যাব দিছিল,
সকলো ঠাই হ'ল তিনিমাহে, আতে যায় তিনিমাহ। বোলে
নোযোৱা কিয়? বোলে নিতে খাই যাবলৈ আহোঁ, তোমৰা
কথা ভোলা যায়, ভুলি ভুকে নেপাওঁ, গধূলি হয়। এই
ক্ৰমে গৈছে আজি তিনিমাহ। বোলে তেনো আজিএ মই
বিদায় দিছোঁ, খাই সেইতে যাবা কালৈ আক। তেহে
শ্ৰীৰাম আতা সেৱা কৰিলে বোলে আতা, কেৱল সনাতন
ধৰ্ম্ম যাৰাসবে একা শৰণ শুদ্ধভাৱে আচৰি প্ৰবৰ্ত্তি গ'ল,
অহিকতো যাৰা সবে প্ৰবৰ্ত্তিছ, আগলো আশা কৰিছে, তানে
বীৰ্য্য গৰ্ভত যি স্থিত হৈছে এই চাৰিতো নমস্কাৰ সেৱা,
তোমৰা সমে যোৱা যক। নিশা বৈ ভোজনকৈ বিহানে
গ'ল অল্পক্ৰমে বেহাৰ, মধুপুৰ পাই সেৱা কৈলেগৈ। বাগকৈ
গুৰুজনে পিঠি দি বোলে, আমাত কি কাম? য'ত বাকী
ত'ত কাৰ্য্য। তেহে আতা বোলে মই মহাপাপীক হেলা কৈ
সৰাবো পিঠি হ'ল। বাৰ্ত্তাহে ললে। তেহে সমুখ হৈ খেদে
বোলে সখি, গোসানী, গোপাল, মধুৰা বিষ্ণু সৰাবে বাৰ্ত্তা
কোৱা। ভাল সুমবালা কমললোচন, আজি সৰ্ব্বনাশ হলো
হতে তোমাৰ বেজাৰত। কলে সৰাবে বাৰ্ত্তা বিড। নমস্কাৰ
কৈ বোলে ভূমিনো এই ছমাহ কি কৰিছিল। ক'ত? বোলে
সকলো ঠাইতে হ'ল তিনিমাহ, অকল আতে হ'ল তিনিমাহ।
অ ভালদেহে, কথাৰ মাখৰ গোপালে পালে আমাকে ভুলায়।

‘আক’ কৰুৱালভ বিষ্ণুবল্লভ হুজুৰাৰ মিত্ৰ এজনে এটি
কলাপুলি কইছে, পুৰাকল, সাৰ জাবৰ দি। এৰা গৈ দেখি
বোলে আবে সমে আমাকো দয়া কৰিব। তাৰা বোলে
আৰ মান যো তোমৰাক দয়া কৰে’, তোমৰা মোৰ জীৱৰ
সৰ্বসাৰ। তেহে ছমাহত গৈ বৰ কলঠোক মেলি এটা চলিহা
হৈছেহি। এৰা গৈ দা খুজি কাটি গ’ল। স্তনি কঁপি, জলি
বোলে পুঠ হোৱা হলে গুৰুভক্ত তাৰাত শেষ চাইটো আমাতো
লাগিল হতে। অপতা কাটি নিনিলে কিয়? এই বুলি
বাগকৈ নি দ্বাৰ মুখেত গিৰিপাই পেলাই বোলে খা, আমাক
কোনো কথা কৰিবলৈ নেপায় হে। অপস্থা কলা কাতি
আহ। তেৰা চাউল সিজাইছে, বোলে স্নান কৰা যক।
যায়হে নুত্তনে তাক। গৈ আগচি আনি স্নান ভোজন কৰাই
বহি গুৱা দি বোলে তেতিয়া দহো বোজায় কলৰ মান যো
আপোনাক দয়া কৰিম, এতিয়া দহো কলৰ মানো নবলোঁ।
একা? পাচে জ্ঞানচাত হৈ তললৈ মূৰ কৰিলে, মোনে ব’ল।
আক আই ধাই এ সেৱা কৈলেহি ভাবে ভাইএ, দুই
নাতিয়েকে সৈতে, বীৰনাৰায়ণ, বজ্জনাৰায়ণ। আএ বোলে
সেৱা কৰা হঁক। বজ্জনাৰায়ণে কৈলে। গুৰুজনে বোলে
বীৰ নাৰায়ণ ৰাজাও হয় ভকতো হব। ই বজ্জনাৰায়ণ ভকত
ৰাজা হও হব নোৱাৰে। তেহে হ’ল বীৰনাৰায়ণ ৰাজা
লক্ষ্মীৰ পুতেক ভকতো হ’ল। বুঢ়ীও গোবিন্দ আতৈ জোহ
কৈলে পুতেক প্ৰাণ নাৰায়ণ আক নবনাৰায়ণক শনিএ পাওঁতে
বৰনগৰ, দিক্কা নগৰে থাকি গোবত শনি হ’লত পণ্ডিতে
কোৱাত বৈশচন কৈ অসম দেশ কুহাত গুৱা হতী দানিক
যেদি গৈ, পহুৰা, আবুৰা, চিলাৰাই, পাড়কৰা এই চাৰিক
উভৰে দৰিণে চিপাহী চাকৰ দি ৰাজা উদয় আদিত্য কুৰুপুৰ
চৰাই বোৱোৱে খেদি দানিক হতী লৈ বাওঁতে কলৰ-পাওঁৰ

বৰনগৰ
চিলাৰাই

উদয় আদিত্য

সেই খিতে জীয়ৰী পাই সজ লক্ষণ দেখি লৈ গল।

আক খহটা সন্মাসীক খেদিলত কোপ হৈ হেৰা দি গৈ
হাজোতে আছেগৈ। নবনাৰায়ণ দিগ্‌বিজয় কৰি নমাহে গৈ
পাই শূনি আৰ্ত্ত হৈ কান্দি খেদকৈ বিচাৰ কৈ অনালে।
সি বোলে হেৰা দি আহিছে, চালে বহু পাম দ্ৰব্য ভঙ্গাই।
পালত উগ্ৰ হৈ ছুই নাওত ছুই ভৰি বান্ধি বৈচা দি মৰালে
চেৰুৱা ফালি। তেহে ৰাজা বহুক বৰ আদৰ স্নেহ কৰে।
নিতে গোসানীৰ মালা পূজাৰীএ দিলে মাউৰা ভাতিজ বুলি
পিজায়। পাচে ছুৰ্গোৎসৱৰ মালা লক্ষ্মীক দিলে এদিন।
তেহে এওঁ বাপেকৰ তৰোৱাল, বন্দুক, টুপি, ধৈলে একলাখ
টকাৰ। নিদিয়াত তাৰে পৰা পেটে বিৰাজী। তেহে কপাবৰ
আঠৈএ বুদ্ধি ভাৰসা দিএ। তেহে ৰোহকৈ ফুৰি আহোঁ
বুলি বিজয়পুৰে ব'ল বাহৰকৈ। তেহে পাত্ৰ মন্ত্ৰী ৰাজা
পঠায় স্নেহত আনিবলৈ। নাহে। পাচে ৰাজা দায়াত
আপুনি গ'ল আনো বুলি। তেহে আঠৈত সুধিলে ভয় পাই
বুদ্ধি! বোলে মাৰ সৱক আগকৈ দে ঘোৰাত তুলি। গৈ
বোলে ৰাজ পাটলৈ খেদিলে নিকালি দেশৰ, অৰণ্যত আছেহি
আতো ধৰেহি। আমিএ বা ভাই শহৰেই। তেহে ৰাজা
লাজ হৈ গ'ল খেদকৈ। গৈ নগৰ, গৃহ, গৰ কৰাই সোণ-
কোহকে কলিয়াবৰ সীমাকৈ ৰাজা দিলে কন্দল ভাজি।
পাচে ৰাজা চলিল। লক্ষ্মী নাৰায়ণ ৰাজা হৈ যুদ্ধ ধৈলে
পাচাত কৈ চাকৰ চিপাহী আনি। কপাবৰ আঠৈ
আহি মন্ত্ৰী হ'লহি। তেহে বহুএ সুধিলে কি কৰিম বুলি।
বোলে লেহোই দিওঁ, এক পলটন যন্ত্ৰন বজাল, সি কি কৰিব।
ধৈলে যুদ্ধ সি চালি ধৈলে ৰাজাক। আঠৈ ঘোৰা ধেইলে
পাচত খেদি নিলে। কোটোহাত পৰি প্ৰাণ বন্ধা নগৰা,
আতা ভাইত পাচোটা ৰাক চাট মাট মাৰি কাটোতেই

বহুৰাজ
দেখ

বহু আৰু
লক্ষ্মীনাৰায়ণ
দেখ

দৈলৈ, হাতীৰ গুৰ দি বাজা। জীয়াই নি গাহুতাকৈ জিৰিবি
দি' বোলে বুদ্ধি শিকা এয়ে হে ঘাগি, আবে পবাহে যুদ্ধ।
তেহে লক্ষীএ বঘুবাজাক লগাই পাচাত নিয়াই বেৰি দিবলৈ
দিলে, চিপাহী মৰা দোষে। লোহাৰ অনাত বাজা বোলে
বোলে পাচাৰ বীস্তাৰ বজত সুবৰ্ণ নেপালে দৰিদ্ৰ আমি হেন
বিশ্বসিংহৰ নাতি লো দিওঁ ? তেহে সোণাৰ হাতৰ বলয়া
পেলাই দিছে তাৰে দিছে গৰি। দুই মাহত গৃহৰ্তে মইজী
মাদৈ গৈ টকা নশ ভৰি এবাইছে। হুনাই বাজা পাতি
বটা দি পঠাইছে। এক ছপৰ বাট অহাত কপিল পুৰে
কপাল খোঁচা গণকে চাই পথে মৃত্যু কলে দিন বাৰ তিথিএ
সৈতে। তেহে তাৰতে উভতি গৈ গঙ্গাত দান দৰিণাকৈ
নন্দীঘাটে একঠ জলত প্ৰাণ এৰিছে। বাণীএ অনেক টকা
নিয়াই ভাঙ্গি ক্ৰিয়া কৰ্ম কৰি আহিছে। তেহে বেটা মুদ
নাৰায়ণ বাজা হৈছে। আচাৰি কুৰি বৰ্ষ ভোগকৈ চলিছে।
বেটা হ'ল দুই ধ্বজ নাৰায়ণ, পৰীক্ষিত নাৰায়ণ। দিবাদ
লাগি ৰাজ্যতে মানিক ধাই গুৰু হস্তী নিয়া বাবে দৰজে
মঙ্গলকৈ কিনাবে হাউলিকৈ ছমাহ আছিল গুৰুধ্বজ।
তালকে পৰীক্ষিত আহিল। যুগিৰি ঘোপা মানহাতে
কলিয়াবৰলৈ কামৰূপত বাজা হ'লহি। কামাখ্যাক নচাত
কেন্দুকলাএ বাজা ছয়কৈ চাওঁতে শাপিছে। অচমৰ তল
কৰতলীয়া হ'ল। কেন্দুবো মূৰ চিঙিছে।

মুদনাৰায়ণ

দ্বিজনাৰায়ণ
পৰীক্ষিত
নাৰায়ণ

আক কপাবৰ আঠে ছমাহ দুখতে আহি পৰি।
হৰিদ্ৰাবতে বিভাও মাল আহি বাজাত মাল খুজিলেহি।
বৰ সি লহা, মোটা, গোটে ভব্য। দেখি বাজাৰ মাল আৰ্ত্ত
হৈ বোলে মহাবাজ এনে মাল দেখা শুনা নাই। এই চণ্ডাই
আমাৰ বাঠজন পানী কৰিব পাবে। তেহে লহব আঠেক
লোৱা কটাই স্তান ভোজন কৰাই আনি বোলে তুমি পিতা

খুবৰে অল্পী-বাৰিৰ পাৰা নুৱাৰা লাজটো ? বোলে ভাল
বহাৰাজ; চাব লাগে। তেহে পাচ বিনা আঠৈ বাক চাট
বাৰি-একেবাৰে সাতোটা তেনে তৰ্কিবই নুৱাইলে কেএ।
তেহে অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য দেখি বোলে অনেক দেশ জিনি আহিছোঁ,
এনে মাল অমী দেখা শুনাই নাই পা। কোনে পাৰ
পাই বুলি ভক্ত মানি শুচি গ'লগৈ। তেহে ৰাজা সন্মানকৈ
বোলে তোমাৰ দৰে বান্ধ পাকে চক্ৰে এশ লৰা শুদ্ধ মনে
শিকাই দিয়া। তেহে মহা পৰিশ্ৰমকৈ একখৰ শিকাই তুলি
ৰাজ্যক খেলাই দেখাই সোধালে সবাতোকৈ তাৰে পাকে
চক্ৰে তিনিটি উঠিল। জয়হৰি, ৰামহৰি, শ্ৰীহৰি। তেহে
ৰাজা থাক, উস্তি, পাটভূনি, মাটি একুৰি দি পঠাইছে।
একপৰ বাট আগ বাঢ়ি শএকে আহি বল। সিহঁত তিনি ছপৰ
পথ গৈ প্ৰাৰ্থনাকৈ সন্মিলে। তেহে কপাবৰি পাকটি
আছিল, দেখাই সম্বোধনকৈ গৈছে। এটিব'ল ছুটি গ'ল।
তিনিপৰ বাট গৈ এক বৃক্ষতলে বসি দায়াকৈ সোনাৰবি
কোবটি দেখাই বোলে নাই আক থাক পা। তাৰে এটিব'ল,
এটি গৈ গৃহ পালেগৈ। পাই পৰিচৰ্যা কৈ দিনা চাবি থাকি
প্ৰাৰ্থনাকৈ সন্মিলে। তেহে পৰম সম্ভাৰ হৈ দায়াকৈ এক
আৰ্হি কৈছে পূৰ্ণাব। বোলে সূৰ্য্যসেন অধ্যাপক হৰিধাৰত
এশ ছাত্ৰপঢ়াই তুলিলে; তেহে চ'ত কুৰি ভিক্কা কৈ এশ
টকা পাই দৰিণাকৈ লেৱা কৈলে। তেহে শুক বোলে
মনপুৰি দৰিণা দে ইক। বোলে তোমা মহা পৰিশ্ৰমকৈ
পঢ়াইছে। আয়াক, দিমইক। বোলে উপজাত্তে সবাবে মাংস
খাইছোঁ, বহুখ্যৰ খোৱা নাই। তাত্তে চিত্ত গৈছে। এটি
ছাত্ৰ শৰ্বে মিলি বাক হয়। বোলে শুক কালৈ আসতি
দিবইক। তেহে শুনি সেই নিশাই আঠৈ কুৰি পজাৰ।
পাচ বিনা বোলে সেইক। বোলে কাটিল নিৰ্ম কবি

পূৰ্ণাব আহি
শুকৰ হাত
ভেজলৰ কথা

নপাইলো, কাইলৈ হব। পাচে বোলে এনে দেখা শুনা
 নাইপা, প্ৰাণৰ আশা কোনে এবিধ পাৰে? এই বুলি
 বাত্ৰিএ পক্ষিজন পলাল। পুৱা বোলে কেনে? বোলে
 কাঁলৈহে পাবিম। সেই দিনা গ'ল পোন্ধৰজন। তেহে
 বোলে কেনে? বোলে কালৈ এক বেৰখা হব। সেই নিশা
 গ'ল তেৰজন। তিনটি ব'ল। পৰদিনা বোলে এনেই সোৱাই
 ঢুকাল। চা। বোলে কালৈ হব। সেই দিনা দুটি গ'ল,
 এজনহে ব'ল। উঠি বিহানে বোলে আহা। তেহে ডেওঁ
 বোলে গুৰু সবটি পলাল জীৱৰ আশাই, আমাকে লোৱা
 যক। তেহে দাখবাই গৰ দি গা পা ধুই পৈল। দা দাজি
 ঘা মাৰিব খোজোতেই চকুৰ লোতক বহি গল। তেহে
 বাগকৈ দা পেলাই বহি বোলে খেদ কৰ কদলিয়া দখিণা
 কি গ্ৰহণ কৰিম আক। তোৰো অসার্থ মোৰো অসার্থ।
 তেহে অনেক কাতৰ কাপুৰ্য্যকৈ বোলে গুৰু, আভেহে
 খেদ আছিল, এশ লবা পঢ়িলোঁ, প্ৰাণৰ ভয়ত সবেটি
 পলাল। থকা হলে কুটি বাচি বাচি বাঢ়ি দিলেহতে, সুখে
 বসি ভোজন কৰা গ'ল হতে। আপুনি অমকৈ লব লাগিল,
 কি মোৰ অভাগ্য, এই বুলিহে খেদ কৈ লোহ ওলাল।
 তেহে বাক চাট মেলি বোলে মনুষ্যক বো মাৰুহে খায়?
 বাকুহে খায়, মই চিন্তক হে লেখিলোঁ। তেহে সাৰী, ছাল,
 মেদ, অংগ, তেজ, মাংস, অস্থি, মজ্জা, সাত আৱৰণৰ ভিতৰৰ
 পৰম ভদ্ৰ, মহাভাবত, দাৱাত স্নেহকৈ পান কৰালে। মনোময়
 অবাদিত গতি হলা যেই বাহে সেই হয়। এই আৰ্থিক
 আটাই একাধৰি কোৱাটী আছিল, মিথাই পঠালে। এম
 হুৰুবিএ খেচি থৈলেও বাক চাট মাৰি সাৰি আহে। তেহে
 আটাইএ অনেক কৰ্ম বস্ত চপাই জীৱ মাৰি কৈলৈ লোৱা
 কৰিছিলোঁ। ইয়া বাকী বাকীত বাকীত বাকীত বাকীত

আদি অশ্বে । তেহে শুকজনে চৰ্চি বোলে আমাৰ শুক-
ধৰ্ম্মবো এই আৰ্হি, একাত্মবী যাব । জন্ম নিবাৰ তাৰ ।

আক গৌসাই ঘৰীয়া পো কৃষ্ণৰে খবাই লগা হৰিবে
মিহ্ন কৃষ্ণৰ টকা শিকা অনবজ্ঞে সম্পন্ন আঢ়ায়ন্ত । কষ্টেৰে
প্ৰৱৰ্ত্তে, সেৱকতো নলগায়, তাৰাকো নোসোধে । তেহে
এদিন কুট ছাম কৈ-গৈ বোলে আঠৈ আজি আমি স্বপ্নত
নিশা গৈ বৈকুণ্ঠ পাইছোঁ । গৈ, সেৱক সমে শুকজন আহে
দেখো । তোমাৰ পিতা তাৱৈক দেখি গলু ওচৰে । বয় বাৰ্ত্তা
শুধি বোলে আমাৰ লৰাত কবাগৈ, এই বৈকুণ্ঠত সবপায়,
বেজী নাই পাবলৈ । আঠৈ এ প্ৰাণ পৈলে মনতকৈ
এটি বেজী আনিব, বস্ত্ৰ ভুনি কাটি গল, বৰ দুখ
পাইছোঁ, দহোকুৰি কবা যাই । তেহে বাৰ্ত্তা শুনি
অধো মুখে শুনি বোলে আঠৈ, মৃত্যুকালত মহা মহন্তৰহে ৰাম
নাম ফুটি হে যায় । আমাৰ বেজী চাৰি খ্ৰেষ্টাত তত পাওঁ
নেপাওঁ, ৰাম নাম ক্ৰত হুই হুই । বোলে তেনো অত জ্বানো
কিয় সাঁচিহা, শুক ভক্তত নলগাই ? শুক বাক্যত দিছে—

মিলিবে মৰণ হাটে কি বাটে, যত দেখা ধন ধান । যায়
ভেজিকণে প্ৰাণ, সঙ্গে এক বাতিও নযায় ।

উজনিয়াবাগু যবে কৈছে কলে দায়, দিলে পায় ।

বস পুৰী নিদান ঠাই । অত দিলে ত'ত পায় ॥

“আমাৰ সংসাৰ জ্ঞানীগণে কয় বিবা দেই, বিবা খায়, সেই
বাজ কয় ॥” তেনে বাক্য বজ্জে ভেদি সব টকা কড়ি শুক
সেৱকত লগাই পেলালে ডাঙি, তাৰাকো দিলে কিছু বাৰি
শেৰত প্ৰবৰ্ত্তিব পৰাকৈ ।

আক বাউলাৰ বহৰি আঠৈঃ প্ৰসন্ন থলে বাৰা, দাৱা
কিয় কৰা কয়, কতো সবে জনেই, কতো কোটোহ কটোহ
কবে । এদিন প্ৰৱৰ্ত্তনে শুনি বোলে আঠৈ বয়, হুতি কৰ-

লুৱা মৌ সিটাৰ মজ্জাকৈ মুৰ্ত্তি পাত্ৰটি কৰি মুৰ্ত্তিকাৰ লেণ্ড দি
বন্ধুটি থয়। তেহে বজ্জত সুবৰ্ণ, তাম, কাঁহ, পিতল, বাজ
সহিত তাৰ বস কৈ ৰাকি দিএ, বন্ধে সৈ সিটা পুৰি সব
অঙ্গপূৰ্ণ হৈ পাত্ৰ বা মুৰ্ত্তিখান হইলে ভাজি বাজ কৰে।
আমাকো আদি নিবজ্জনে মহাপ্ৰলয়ৰ অন্তে অণ্ডজ, চেমজ,
উদ্ভীদজ, জবায়জ চাৰিমুঠি জীৱ অংশে দেহবতে বাজকৈ
মহাপ্ৰকৃতিৰ হাতে দিলে সৃষ্টি পাতিবলৈ। কটাকৈ পুত্ৰবৰ
মহামায়াৰ গৰ্ভ হ'ল, হৈ মহৰ উৎপন্ন হ'ল। তাতে হস্তে
তিনি গুণে তিনি দেৱতা জাত, বাজ সভা সম সব, গোল-
সবিষয় অধিষ্ঠা, তেবকুৰি গুণে, তাতে এঘাৰে ইন্দ্ৰিয়, চৰিষ
তৰ, সোতৰ বিকাৰ, পঞ্চ ভূতে সপ্ত আৱৰণ অষ্ট প্ৰকৃতিএ
সৈতে ব্ৰহ্মা দেহাটি প্ৰজন কৈলে পূৰ্বে। বালি চাহিতে
গজ হস্তীলৈ অনন্ত কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডত চৈধ ভূবন, স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য,
পাতাল, সাত দ্বীপ নিশি সিজন্ম ভমিছে। যোণী চেপা ৰাই।
গজ মহ, পত্ৰ, পক্ষী, কীট, পতঙ্গ পৰ্য্যন্তে শিৱত পৰি গৰ্ভে
সাতত পৰে। কানে নাকে আকৃতি স্বৰূপ সেই হয়। ভ্ৰমণত
পৰি মনুষ্য তনু পাইছাইক। তিনি বিধ লোক দেশতনবাকাৰ,
নবাধম, নবোন্তম, দেৱৰ বাহুনি, ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি, বজ্জ কলিমুগ
ভাৰতবৰ্ষ, বাম নাম, গুৰু, নবতনু, এনেত কলিমল মৌ সিটা
অবিভাৰ পঞ্চপৰ্বা, হৰিনতজা সব নবাধম, নবৰ অধম।
বহুৰ দ্বীপ ভাৰত হাত সাধু দোকানত নেবেসাই ছবী দৰিত্ৰ,
নগা, মৰি, সি ভূকে নেগাৱ নবৰ আকাৰহে মোটে বাকল
পিশাচ, ভোমৰা সব নবৰ উত্তৰ জৰ পাইছাইক, কৰ্মপথে
বাম নাম ভবি মিহা পাণ পুৰি চিনাকল হই বৈকুণ্ঠে ব্ৰহ্মাইক,
কুকৰাত, তাম বাজত সব কিয় হিয়া বয় এবিধ সেই জেনা
কিত বাজিছে মৌবী—বোলে বোৰ কলকলৈ সি বৈছে—

কলকল কলকল কিত কলকল

জিহবিন
লোক

চোৰি বাম নাম অমিয়া উপযোগা

যৈচে পুৰীষ শুকবে কৰে ভোগা ।

আক এদিন জীৰাম আতা ভিকালৈ গৈ খাস্তাপাবে ছুটা বুঢ়া লগ পাই । বোলে আতা কলৈ অহা গৈছিল ? বোলে ভিকালৈ চাওঁ । আমি এদিন ধান চাউল এগালি দিব লাগিছে, আজিলৈ যক । আকো লাগ পাই সেইকপে বুইলে, এদিন পথে । আক এবাৰত তাৰ পদূলি মূৰে দেখি বোলে আতাক একঠি চাউল লগাব লাগিল, বিষয়াদি লোক, জঞ্জাল অবজৰ ঠিকনাত, পৰা নাই, এদিন দিব লাগিছে । তেহে আতা বাগকৈ বোলে বৈচালী পো চেলাৰ বেটা চেলা, তোত আমি কাহানি ঘৰে গৈ ধান চাউল, খুজিছে । তিনদিন তুতুৱা তই ? ইওহুৰু বিষয়া । শুনি ঘিন হে লাগে । আদি ব্ৰহ্মা পুৰুষে সৃষ্টি পাতি তিনিজনী বিষয়া পাতিছে ব্ৰহ্মন, পালন, সংহাৰণ, ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, কল্প, বজ, সন্ধ্য, তম কৰ্ম্ম অনুসাৰে পালিছে মূল দোৱাল তেৱাল 'সেই কপে চৰ্চ্চি আছে মহা-প্ৰলয় সীমাকৈ । ই নবাধম পাপী, ইও যে বিষয়া হয় ! কি অদ্ভুত শুনিলে' । দূৰ ছৰাচাৰ । গৃহ অন্ধকূপ, নবকৰ পথ, ইতো গৃহ বাস । পুত্ৰ ভাৰ্যা নিহলত পৰি আছে, লৰা তিবোতা গক, মহ, বান্দী, গোলাম ওপবত বিষয়া, আবে জঞ্জাল ভাজিবই হুৱাব তই ? তিনিবিধ বিষয়া বাজাখোৱা কাৰীৰ, চৰাৰ বাজখোৱা চকুৰি লিকচৌ খাই, দোলাতো কুৰে, তিনিহাজাৰ নোদপোচ পান্ন, ভেটি মান পাই খায় উত্তম : খাত বাজখোৱা হুণুৰা দোপোৱা পাইক পান্ন, মান মধ্যম । খাট বাজখোৱা গতা কিল পান্ন প্ৰকৃত্য সিও বোলে মইও বাজখোৱা । বুকেবো তিনিবিধ-উত্তম হাজৰিৱা দোকানী, দিবা বন্ধ বন্ধ, হুৰুৰু বাখৰ, পোৱাল, বানিক বেচে পান্ন । মধ্যম হাজৰি কলবামাত, পাইদুহি, চাউল কিংখাল, ডাও, বাগিচবি

মখমল, পাটচিট বিকে পান্ন। প্রাকৃত্যে লোন খাব বিকে,
সিও বোলে'মইও মুদৈ।

আক জীরনী যত্নমনি আঠৈ এ চৈধ প্রসঙ্গ মূর্ত্তি প্রার্থনা
কৈলে। গুরুজনে দায়্যটক মূলবস্ত্র মূঠে কীৰ্ত্তন কৈলে।
পুনৰ এবাব আহি বোলে বাপ, চৰ্চি মূর্ত্তিবস্ত্র কৈ অল্পএহ
কবক। তেহে বোলে বাক, পাচোটি টকা, কাপন একুবি,
শবাই, শলা আনা। তেহে দিছে সেইকপে। পাচে আদি,
অনাদি, দেউ, গুরু, নাম, ভকত অন্তজোবা, অন্তবস্ত্র কবন
এই সাত প্রকাৰে জুৰি কলে মূল তত্ত্ব, তাতে ব'লগৈ খেয়ালি
টিকনি ক্রমে। তেহে টকা বস্ত্র দি এ আর্হি কৈছে ত্রয়ো-
পুনাব। হবিদ্বারত হবিন্দ নাম এক রাজার যন্ত্রা ব্যাপার
হ'ল। অনেক বৈদে লাখ বিলাখ টকা তাজি ঔষধ কবাই
খায়, একো নাই। তেহে শুব শর্মা নামে এক সন্ন্যাসী আহি
এক ঔষধ দি গ'ল। রাজা অরহেলে খালে। পাচে এক
বর্ষ অস্তে সন্ন্যাসী আহি বোলে অ' মহাবাজ, অরহেলে
খালি অল্প বুলি তাতে সিদ্ধি নহ'ল, এইবার গুচিব, এক
হাজার টকা দে। দিলে। তেহে দাক কৈ বোলে মহাবাজ
মোব হ'ল দাক একলাখ টকা দি কিনি লৈ যা। দি পাচে
খালে বেদনা ছত্রভঙ্গকৈ নষ্ট কৈলে। সেই দাক এই, খেদ-
মানকৈ নিচই হবে। এতেকে নিচএ পাব, অনিচত্রে সংসার।
উপকারী আত্মনীর জীরে খাই এরে ভবিষ্য বুলি বৈ বিচারি
বাচক পুত্ৰ। লাউ, কোমবা লতা পদে সূত মাঝি বৈহে বহি
আগলৈ গৈ। হবিভক্তিহো সেইদব' নহলে সংসার ভবন
হকব। তেহে বি ব'তে আছিল তাতে নিচর হ'ল। আঠৈএও
নিচর হৈ টকা বস্ত্র লৈ গৈছে।

ত্রয়োপুনাব
আর্হি

আক ভাবন গুণ-কীৰ্ত্তন কবি ভাকত মুক্তিক মুক্তক বসি
সেই ভাবন গুণ-কীৰ্ত্তন কবি ভাকত মুক্তিক মুক্তক বসি

কইছে। সজ হৈছে দেখি কান খচৰা গোবিন্দে বোলে সজ হৈছে। গৈ বহাতো ত'ত কলেগৈ, আহোঁতে পুহু বুলিলে। তেহে গুৰুজনে বোলে গোবিন্দ, তোমাৰ জন্ম হব, থাকি, পকিলে ঝাঁজ খাই আহিবা। বোলে বাপ, কলিত কায়তহে পাপ, মন বাক্যত জন্ম পাপ নাই বুলি শুনো। বোলে হয়, এবাৰত নাই বজ, তমত কিছু চোএ, তিনিবাৰ তমত পৈলে বান্ধি লাগে আশ্বাযাত। এতেকে থাকা, বুঢ়া কালৰ দুখ লৰাতে গুচাই আহা, পাচে বৈ এটি পজাকৈ দুমাহ থাকি কাৰ্ত্তিৰ সাদিন থকাত দুদৰিত কাজীক কৰি এপোন দি আগ টিঙ্গি নি খুন্দি চেকি গুৰুজনকো দিছে গৈ পচলাৰ আঞ্জা। দি ভোজন কৰাইছে। আপুনিও কৰিছে। তেহে গুৰুজনে সৰাতে কৈছে বোলে বাক্যতে তৰি, বাক্যতে মৰি, একো বাক্য খাগৰি খৰি, মনে ভ্ৰমাই, বাক্যে গজাই, কাএ মোক্ষ দেয়। এতেকে আঠৈ সব, হঠাৎ লুপ্তিবাইক। কৃষ্ণদেৱে ধোবাক বধোতে আগ পাচ চাই প্ৰহাৰ কৰিছে। চাই, বুলিবা কৰিবাইক।

বাক্য,
কা

আক নাৰায়ণ লক্ষৰে জনাৰ্দন আঠৈত কথা সুধিছিল গুৰুবাক্য। এদিন গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৈ বোলে বাপ, আঠৈএ কথাবাৰ্তাটি নকয়, পেটে ভাল নেপায়, আমাবো অকচি, যুকুৰ আঠৈক আজ্ঞা কৰিলে ইতে আগ গুৰি দেখাবলৈ। তেহে এক আহি কৈছে। বোলে কাকৰিএ দ চাই তাজ মহা পাডা কৈ পহণ জলত পৰি থাকে। পাটি মাসে জুবে শান্তেবে। কুৰা কেঁকোবাৰ সকল খানে খানি বগাই কুবে, পাও কুশভা, জল, খল, দিত নগাই। কুৰ্তা, শূকালে, কাকে পালত কৰে। একে ঠাইতে থাকিলে সজ, বহু ঠাইত ভয়। কৰিলে বহি বালা পৰিলে ভৰাৰ তেহে বিচাৰি কৈছে কৰিলে বৈ। বিবত তেহে বাক্য—মহাৰত সিহনেও বি

আছিল হৃদয় ভণ্ডাবত আকে দিলে, নিচয় হলে জীৱ জবে।
তেওঁ শেষ কালৰ টুপনি কথা বিচাৰ কৈ লবা। আমি বিচাৰ
কৰিবলৈ নহ'ল পূৰ্বে। যদি পাৱা আমাকে দিবাছে। পুত্ৰ
উপাজে অনেক শ্রমকৈ ধুৱাই ধুৱাই, পাচে সামৰ্থ হ'ল,
হলে যায়। সেই বেটাই প্ৰতিপাল ভবণ-পোষণ কৰে পুণ্য।
এই ৰূপে হলে জীৱৰ কুশল সাধে। সেই আজ্ঞা লৈ বিশিষ্ট
সন্ত লভি শিখি বুজি সেৱাকৈ ছয়ো সাৰে সংসাৰ।

আক আই ধাএ নিতে দুজন দুজন ভকতক চিবা ফলাহাৰ
কৰায়। এমুৰ্তে বুঢ়া ভগীয়া অনা নিয়া কৰে। কৰি
চাৰি চাৰি পোন, পছবা দুই, দখিণা দি থৈ আহেগৈ পুনৰ
আকৌ গৈ ভকতক। তেহে শ্ৰীৰাম আতাব পাল পৈলহি।
আতা ওলাই আহিল, গামচা কপিজ পিজি। গুৰুজনে বোলে
চিৰাম, এনে বেশে যোৱানে? বাটৰ লোকে বাট দিব
নিদিব? তেহে গুৰুজনে ভুনি পচবা এমুৰি, টনা এগটি,
দিলে। তাকে উৰি গৈ বহিলগৈ দুজন, চিবাভোজন কৰা
গৃহতে। বুঢ়াভগীয়া ধাইতকৈ চিবা দিলেনি ছুট, মিঠে,
কলা সৈতে। তেতোল আমুলে সৈতে কৰিলে ভোজন।
বোলে একেৰি ব'ব, আমি আহোঁ ভিতৰতে বুৰাভগীয়া বোলে।
আতা বোলে জলপান কৰিবলৈ মাতিলে কৈলে, ব'বৰ বাব
কি আত? এই বুলি গলগৈ। পাচত পছবা দুই, কড়ি
আঠপোনে, বুঢ়া ভগীয়া দি গলহি বহাছে।

আক কান্ধবা ককাই আঠে বিদেশে গজা, গজা, কান্ধা,
বাঁধাশী, এৱাগ বেবাই হবিৰাবত কাহিলা পৈল। পাচে
তকাই সজ হ'ল। গাত বৰ হতাৰ বাহৰ। সি দেশ কান্ধ,
বস্ত্ৰ নেখায়, খোৱাকো মাৰে পালে। তেই চাউল, চক,
লোৰ, ডেল, দুই লৈ সজা বিল কাৰে নৈ কলা, এক বাৰিহ,
খিৰ, মাকৰি। দুটা বো বাহ মিলে। আৰু বাঢ়ি

বা ককাই
আঁতে

বহালে, এপুৰা চাউল, দুই বোঁ সৈতে সিজাই বাহি বহিছে
খাবলৈ। তেহে গাওঁতে ধোঁৱা দেখি খেদি গৈ ছটা কেয়া
হানি মাৰিব খোজে, মচুলি ধোঁৱা বন মানুহ বুলি। এওঁ
উপায় নেপাই ভাত মুখে লৈ ফুত ফুতকৈ ধুৰি গালৈ মাৰিব
ধৈলে। *সিহঁতে বোলে ই কাৰবীয়া তত্ নাই বুলি এৰি
গ'ল, এৰা খাই গুচি আহিল উজাই, মধুপুৰে গুৰুজনক পাই
ধৰ্ম ধৰি হাটীতে আছে। তেওঁৰে পাল পৈলাই সান্দহ
ধোৱা। হৰিবল্লভ আতৈৰে গ'ল। দুধ, চিৰা, গুৰ, কলা
এঠোকা, বৰবক এটা ভৰাই দিলেহি। বলে দুইবো, নে
মোঁলেহে? আগে বুজ পোৱা বোলে তাৰাকেহে দিছে।
এবলহ দুধ পুহু দিলেনি। বাকি কল গুচাই লৈ কিলাকটিলৈকে
হাত সূমাই সানিলে, আদখান মান খালে, খাই ঠিয় হ'ল।
এফেৰ বৈ সিও খানি খালে। লৈ হাত মুখ ধুই মুখ শুষিকৈ
বোলে এটি পাটী দিয়া দিলে, পাৰি শুলে। উঠিলত কড়ি
পাছৰা, দখিনা কৈলে, আহিল।

পুৰোহিত
গজপতি
ৰ মালিকা

আক বিক কাজী হাতত নাম মালিকাৰে প্লোক পৈল।
পুৰ্বে গজপতি পুৰোহিত নামে মোহনী মায়াতে সদাশিৱৰ
বীৰ্য্যহস্তে হ'ল জন্ম। তেওঁ বুলিলে ব্ৰাহ্মণক বোলে যেএ
নামৰ মহিমা খ্যাতি দিএ একোটকা সুবৰ্ণ দিয়। ব্ৰাহ্মণ
খনৰ লোভত অনেক পুৰান, ভাৰত, ভাগৱত, গীতা, সংহিতা,
কাব্য কোষ, জ্ঞতি, তন্ত্ৰ, বেদ, বেদান্ত, বিচাৰী নামৰ মহিমা
দিলে। স্বাক্ষা গোটাই থৈছিল। জয়ধাৰে হৰিপুৰিয়া ৰাজা।
বিক্ৰমৰা ভট্টাচাৰ্য্য আনি বিক কাজীক দিলেনি অনেক
ৰাজ্যৰ কোঠৰ নাম ব্ৰাহ্মণ্য পদ কৰিবলৈ টান। তেহে কাজীএ
সৌৰ্য্য ব্ৰাহ্মণক দিলে পদ কৰিবলৈ। ছৰাহে কৰি দিলে নি।
পাতে পঢ়াই চাই কুখল অৰ্থ নহ'ল ভান। আক এজন
ব্ৰাহ্মণক দিলে ভৰ কালী নামে। নি কৰি দিলেনি তিনিবাহে,

প্ৰশ্ন নহ'ল অতি পদ। পঢ়াই চালে তাতোকৈ অভাল হ'ল, হুহু, দীৰ্ঘ ছন্দ শৃঙ্খল কিছু নাই। তাকে এৰি গুৰুজনক দিলেনি ছুখানি ভাৰ সেৱাকৈ বোলে বাপ, এই নাম মালিকাৰ আমাক শ্লোক ভাজি পদ পয়াৰ কৰি দিয়ক, তুই ঠাইতো কবালোঁ, মনৰ কচি নেপালোঁ। ভাল, আপুনিহে মনৰ জোখাবে পাৰিবা। তেহে গুৰুজনে শ্লোক ভাজি তিনি পক্ষে পদকৈ দিলে নি। কাজীৰ উছাহ বঢ়াই মহাত্মা তলত দি। পঢ়াই চাই বোলে ঈশ্বৰেহে ঈশ্বৰালি কৰ্ম, মহুশ্বৰ কাৰ শক্তি আছে কৰিবৰ! প্ৰস্তুতিএহে পুত্ৰৰ মোল জানে, বাতীএ কি জানে? মহুশ্ব ভাওহে ছদ্মে, ঈশ্বৰ গোটে। এই বুলি টকা পাছে বস্ত্ৰ এক দি সেৱাকৈ গ'ল।

বাম মালিক
প

আক মুকুন্দ আতৈ বাঃ খতবত আশ্ৰম হ'ল। চলি বেটা চাইটি হ'ল। মইনা গুৰিতে আছে। হৰিহৰ আতা ধৈলে বাহিৰ বন্দৰে বাম নাবায়ণ ঠাই যাবলৈ। বোলে আতা ছৱা ছলি মৰিব, খাবলৈ নাই অ'ৰ ত'ৰ আনিহে খাইছে। বোলে এই আদটকি দিছে। কিনি দিয়া যাব, নাবাওঁ। লৈ কিনি দি গুৰুজনত বিদায় কৈলগৈ। বোলে নেঘাবা। তেওঁ যাই সেৱক ঠাই, তুমি পাবা কি? বোলে বাম বুলি আধলী, ললে। বোলে মুই টকা দিছে। থাকগৈ। কোচ নেমেলে। তেহে গুনি টকা বহু। বকবানি মাৰি বোলে অনিত্যবতে বস্ত্ৰত লাগেগৈ। পাচে গ'ল। আহি সেৱা কৈলেগৈ। বোলে যদি আমাৰ বাক্যে বাধি ব'লাহুতে, তোমাক চৰা গ'লহুতে। বাতো আমাৰ পেলাই, হৰিহৰ বাক্যে গ'লা, তুমি মোৰ সন্মুখে আহ।

মুকুন্দ আতৈ

আক কাৰকপতে ঠাকুৰ আতা পৰমানন্দক পঢ়িলে গুৰুজনৰ বাতী জানিলে। ঠাকুৰ পৈতৃপুত্ৰৰ পৰা গুৰুজনৰ পৰা পঢ়িলে।

বুঢ়া আতাৰ সবাতে বাৰ্তা সুধি বোলে হৰিবল্লভ, আমাৰ
 ভোজনৰ লগৰ চাউল দিয়াহি ঠাকুৰক। দিলেন বোলে
 পৰ্ম্মানন্দ ভোজনকৈ অহিগৈ সখিৰ বা বাৰ্তা সুধি লাগিছে
 সজকৈ। ঠাকুৰে আহি ভোজনকৈ ভাগৰে ধৈলে, শুলে,
 পুৱাহে পালে। তেহে শৌচ শুদ্ধি স্নানকৈ গল। বোলে
 পৰ্ম্মানন্দ, ভোজন কৰিলা কালি? বোলে বাপ, কিবা ছোট
 চাউল দিলে, কৰা হ'ল। বোলে হৰিবল্লভ কিনো চাউল
 দিলা? বোলে ভোজনৰ লগৰে মাণিকী মধুৰী দিলে।
 বোলে ভালৈহে, ঠাকুৰে বাউসীৰ মোটা চাউল খোৱা।
 আজিতে উষ্ণ চাউল দিবা। তেহে এক দৃষ্টান্ত দিছে, বোলে
 এজন লোক বিস্তৰ দিনে বাজাৰ খাটনিবৰ্তে আহিল গৃহলৈ।
 খাই দাই শুলে, ভাগকৰা, পুৱাহে সৰে পালে। বিহানে
 পত্নী তাৰ পানীঘাটে গ'ল। চুবুৰীয়া ছই তিনিজনী হ'ল।
 বোলে কালি তোৰ ভাথৰ আহিল হবলা? বোলে আহিল
 নাহিল, কিহত লাগিল? গধূলি শুই পুৱা জাগিল।
 আমাকে পৰ্ম্মানন্দে তেনেহে কৈলা? বাট চাই আছিলে।
 সখিৰ বাৰ্তা সুধিবলৈ। শুই নাছিল। বোলে বাপ, শুলে।
 ভাগৰ ধৈলে, চেতন নেপালে। তেহে শুকজনে ডা-ডাঙ্গৰীয়া
 যি আছে বৰা বকৰা, সৰাকে জান দিলে, বোলে কামৰূপতে
 সখি আহিছে টকা মহালৈ আহক। বাৰ্তা বিদ শুনি সুধি
 বি আছিল, বকৰা বড়া লকৰ কাজী সকলো আহিল লৈ।
 শুকজনৰ কাচে ঠাকুৰ বহিছে। দেখি সকলো আনি বস্ত্ৰ
 আৰুকা কাহা কুহা কৰে। শুকজনে বোলে তোমা সৰে কি
 কৈহাহ'ক? বোলে দেখো কোৱা ধৈছিল আমাৰ সখি বুদ্ধ।
 এতিয়া দেখো কুৰা। বোলে সখিৰ হৃদতে পৰ্ম্মানন্দৰ জন্ম।
 আমাৰ নিম্ন শুদ্ধি কৰ্ম্মত জীৱনকালৰ পাতল পেনাই বিহেমি।
 শুকজনে পদক বুজাবুজিৰ টীপা লহিলে। সেই কৃতপদক

শুভ্ৰ চিহ্ন হৈ আছে এতিয়াও । আৰু গুৰুজনেহে নাম দিছে
পৰ্ম্মানন্দ, মাকে দুখীয়াহে দিছিল আগে । এৱেঁ হৈ সখিৰ
প্ৰতিনিধি বৰবেটা যানিবা সখিএহে আহিছে । তেহে সকলো
টকা শিকা দি সেৱা কৈলে । পাচ দিনা স্নান ভোজনকৈ
গুৰুজনত কৈ হৰিহৰ আতা ঠাকুৰ আতাৰ গোসানীৰ বুঢ়া
আতা বাৰ্তা শুধিলে । কলে বোলে পৰ্ম্মানন্দ, মোৰ গুৰুজনলৈ
তোৰ মনত পৰেনে ? বোলে আতা পৰে । বোলে কেইবাৰ
কেনেত পৰে ? বোলে বিহুত পৰে, ভাদ্ৰৰ কীৰ্ত্তনত পৰে,
আৰু ভোজন কৰোঁতে মাছ, ভাত, আঞ্জা দি থাকে এই
তিনিবাৰত মনত পৰে । বোলে অ খাবলৈ পাই তিনি সময়ত
পৰে ? তেওঁ বোলে মই বৰসদাগৰৰ বেটা তেহে গোপীসৰ
খেদ মাতিছে—

কুণ্ডলৰ লাগি কান্তি, গগুহলে কৰে পান্তি ॥

জলে মুখ ক্ৰুমে বঞ্জিত ।

মহা অম্বাগ ভাএ সুমৰি সুমৰি গাত

সিটো প্ৰাণ কৃষ্ণৰ চৰিত ॥

তই সদা সৰ্বদা পাসৰিবই নেপা, বোলে তিনিবাৰহে মনত
পৰে খাবলৈ পাই, গোপীভাব নাহে, সংসাৰ তবণ পথ । তেহে
আতাক সেৱা কৈ আহি মধুপুৰ পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলেহি ।
আতাৰ বাৰ্তা গুৰুজনে শুধিলে । তেহে খাবলৈ হ'ল মনখেলৈ ।
গুৰুজনে বোলে যত্নমণি, সখিলৈ এবুৰি কাপৰ আনা,
পৰ্ম্মানন্দলো স্নান এবুৰি । তেহে আনি দিলে মঠা কাপৰ,
সখিৰ বস্ত্ৰ ৰোপ্য নহয়, সঁজ আনা চাই । তেহে একে বোকে
দুবাই সলাইছে । বুলি । দেখি খেদকৈ বোলে আৰি এতিয়া
বুঢ় কাল, কি কৰিব পৰাখীৰ, নিয়া, যি দিছে । তেহে গুৰু
বোলে আমাৰ যুঁজি দিব আতাক, বোলে পৰ্ম্মানন্দ
আতাক কৰাৰি সাধু কালৰ আনা । আনি নিয়া । তেহে

পৰ্মানন্দৰ হাতে দি বোলে “বাঁজিব নালাগে, বাঢ়িব নালাগে, চুলিয়া নেদে ফু।

মাজত বহি খায় বেটী চান্দ যেন মূ।” বোলে গৈ এইযাব দি ফকৰাটি মাতিবা। আক বোলে শেষ কালত এজন লোকে লাগ পাই যাব পঠাম আমাৰ সকলো থাপ হিব, বড় মাণিক সব কবাগৈ। পৰ্মানন্দে পাচে গুৰুজনক সেৱাকৈ বস্ত্ৰ দিলে। আতাও বাৰ্তা বিদ সুধি বোলে কেনে সুখে দুখে আছে, কাপবতে পাইছে। প্রমাণ। আইক দি সেৱা কৈলে বোলে মৰিবৰ সৰ্ব্বস পালে। আক খেদকৈ দুই ধাৰা লোতক বহি গ’ল আইব।

আক পদ্মনাভ লক্ষৰ বোলে,—তেওঁ আহি গুৰুজনক ধৈলেহি প্ৰাৰ্থনাকৈ, বোলে বাপ, দশম পুস্তকখানি দিয়া যক, আব লিখিবলৈ আশা কৰিছে। পাত কৰি। এটকা সুবৰ্ণ দি খুজিলে। পাচে গুৰু বোলে বাক সারথানে নিবা। পাচ দিনা আহি গায়নে বায়নে শিবতকৈ নিলেহি। গুৰুজনেও আগ বঢ়াই শিবত কৈ দি বোলে আজি তোমাৰ ঘৰলৈ শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ যায়, সারথানে নিৱা খৰা। নি থৈ এপাতি এপাতিকৈ লিখিলে হ’ল। আভোলা সোনাৰ শলখা ঢকা দি, ভোগ খৰাই দি সাগৰ চউ কাপৰ গিলিপ দি পুনৰ গাই বাই আনিলে। গুৰুজনে আগ বাঢ়ি গৈ শিবতকৈ আনি থলেনি।

আক পদ্মনাভ, নাৰায়ণ লক্ষৰ হুও ডাঙৰীয়া নিতে গুৰুজনক একচাতে সেৱা কৰেহি। পদ্মনাভক চৰা গুৱা দি সেৱা সোধে অস্বাকৈ। নাৰায়ণ আহু লৈ থাকে, নেৰাতেও, গুৱা নিৰ্ৱালি প্ৰসাদ নিদিএ। পাচত যবে ভকতে বোলে বাপ, সময়ে ডাঙৰীয়া হুও, একজনক প্ৰসাদ নিৰ্ৱালি গুৱাদি ব্ৰাহ্মে, একজনক দুখেৰেও বেৰাতে, বাহিৰে পৰি থাকে, কিয় ভাব পাৰ তেওঁ ? গুৰুজনে বোলে তোমালোকে হু সোপোৱা মনৰ কৰ,

যি যি মনেৰে আহে আমি তাক জানিহে দিওঁ, পছন্দাভ যি আহে মানক ইচাবে, নাবাগণ আহে আমাক আশীৰ্বাদ কৰিবলৈ হেতুৰে। মাতো যে তেওঁ সন্তোষ, নেমাতো যে তেওঁ সন্তোষ।

ভকতৰ এটি
ভিৰ ব্যৱস্থা

আৰু একদিন চিৰাম আহি হৰিহৰ আতা গুৰুজনক বিদায় কৈ বাহিৰ বন্দৰলৈ গ'ল। গৈ নিশা বৈ পুৱা চিৰাম আতা বোলে যাওঁক বলা। হৰিহৰ আতা বোলে শৌৰী, শুদ্ধি, জ্ঞান, গুৰুসেৱাকৈ নাম গাই ভোজন কৈও গৈ পায় বাই। চিৰাম আতা বোলে মই যাওঁ, কালিৰ্তে গুৰুজনক নেদেখাত এক যুগ যেন গ'ল, যাওঁ মই, বোলে গুৰুজনো ক'ত আছে, গাৰ্ভে বাতি চেতন নাই, গৃহত অগ্নি, বাহিৰত বিচাবে ক'ত পায়? হিয়াত হবাইল হৰি বাহিৰত ক'ত পায়? বোলে তেনো আপুনি চাউল সিজাই আহক। গুৰুজনক নেদেখি ব'ব ভুৱাৰোঁ মই যাওঁ। এই বুলি বায়ু বেগু লৰি গ'ল গৈ, পালেগৈ। ছপৰ বাট পথে পাই গুৰুজনক সেৱা কৈলে। বোলে হৰিহৰ একা? বোলে ভেৰা ভোজনকৈ আহিব। মই আজি নেদেখাতে যেন যুগ গ'ল, আহিলোঁ বিহানে, তেহে বাগকৈ গুৰুজনে বোলে গুচ, উঠ, উঠ। অ, সাহ এবিবাহ, মুকুতা এবি গুৰুটা চাবলৈ আহ খেদি? গুচ। তেহে আতা অত্ৰাহি হৈ লব বৈলে পুহু। ত'ত আতা গুচি শৌচ হৈ নাম পাঠ গাই ছকটি চাউল লৈ বহাই ছখানি পাত পাৰি বাঢ়ি চকটি সাৰবিহে। তেনেতে আতা পাই দণ্ডতে পৰি কান্দিব বৈলে। তেহে আতা দ্বাৰ কবাই ভোজন কৰি হুওজনা গৈছে আনন্দ সুৰে। বাটৰ আতা কয়, বোলে গুৰুজনে মোক একোদিনে বাগ কৰা নাই আতা বোলে মই ভেতিয়াই কওঁ। পাচে পাই গুৰুজনে সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে—

সাব ইকাৰ ভাই, বনত যি কই, খবৰো নাই।

এইৰূপে দেখিলেহে সন্তোষ মনত। যাৰ যি মনত অনিচ্ছা
আছিল, আতাব খজত সবাবে দাঠ হ'ল।

আক গলা মাছ খোৱা বাম আঠৈএ কৰি চাৰি কাণ
লগাইছিল ওচৰতে। তালকে গ'ল। পাই বোলে আমাৰ
কৰি খানি দিয়া। সি বোলে নাই দিবলৈ। বোলে নাই যে
ছুকাওন দে। বোলে সিও নাই এইবাৰ দিবলৈ বোলে কিছু
নাই। বোলে নাই যে আঠ পোনকে দে পা। বোলে নাই
চাৰিপোনকে দে ধাবে নিবে। তেনে আনি দিলে কৰ্জাকৈ।
বোলে বিচনাকৈ দিয়া। দিলে। পাৰি শুই বোলে পদূলি
মূৰে যোৱা, মধুপুৰ ভকত পোৱা যে মাতি আনা, আমাৰ
শৰীৰ পৰেহে। সি গৈ ছজন ভকত পাই মাতি আনিলে।
তাৰা ছইক দেখি বাম বুলি গ'ল। তেহে গুৰুজনে শুনি বোলে
এ আমাৰ বহিব লগটি গুচিল আন্ধিতে, আহিল

এদিন গুৰুজনে বোলে দশম কীৰ্তন গুৰুজনৰ মূৰ্ত্তিৰ সমান,
ঘোৰা, বস্তাবলী আমাৰ থাকিবৰ খান। যাৰা সবে ভক্তি
কৰিব, ঘোৰাতে পাব। শুনি বৈকুণ্ঠ আঠৈএ পাচ
ফালে কান্ধিত বহি ঘোৰা খান মেলি পাত পাতকৈ থাকে।
ভকতে দেখি গুৰুজনত কলে। বোলে বাপ দেখোঁ বৈকুণ্ঠ
আঠৈএ ঘোৰা খান নেচানেচ কৰে, নপঢ়েও। বোলে
মাতাচোঁ। মাতিলে, আহিল। বোলে ছহু ঘোৰা খান মেলি
চোৱা, কিয়? বোলে ভোম্ৰা বোলা যায় দেখোঁ, ঘোৰাব
মাজত থাকোঁ, দেখো বুলি চাওঁ তাকে। তেহে গুৰুজনে
ঘোৰা মাতিছে—

অজান আন্ধাৰে, পৰিয়া জীৱৰ

জান পথ হৈল নাপ।

মাৰ অজানীয়া খিনে আন যতে

দেখাৰ মূৰ্ত্তিৰ পাম।

দশম কীৰ্তন
গুৰুজনৰ মূৰ্ত্তি
ঘোৰা-বস্তাবলী
মাৰদেৱৰ পাম

এ চোৰে এঠাইত থকাইত নহলে ছুৰ কৰিব নোৱাৰে।
গিৰিহঁতেও বিপুল নৰ্থলে চোৰ খৰিব নোৱাৰেগৈ। একত
আপ্তনীয়া আশ্ৰয় লৈ নোসোধ, এনেকৈ ক'ত পাবা ?

আক বৈকুণ্ঠ আটৈক ঠাকুৰিয়া সুধিলে কাণবখানি
কোনে দিলে। বোলে শুকজননেহে দিয়াই আক দিব কোনে ?
তেহে শিয়ববে বোলে হয় তুমি বামচন্দ্ৰ দৰে কৈছা, শুকজন
কি বস্তু চিনাই নাই দহৌ ? আটৈএ এদিন শুকজনত
প্রাৰ্থনা কৰিলে বোলে আপুনাৰ কি বস্তু দেখি মানি সেৱা
কৰিম ? বোলে এই কথা সুধিবলৈ ভোৱাত কোনে কমে ?
বোলে বাপ শিয়ববে সংশয় লগালে। বোলে জনাৰ্দ্দন ঠাই
অহাযোৱা কৰিবা। তেহে মাছটি, খৰি, পাত, শাক, গুৱা-
পান, দি থৈ পাচ মাহ আছে। এদিন কাস্তিতে আছে।
জনাৰ্দ্দন আটৈ ভোজনকৈ পাচ বাবে কাস্তিৰ ওটাতে মুখ
খুইছে। এৰা আগ বাবে পাত খানি পেলালেনি। আহি
দেখি বাগকৈ বোলে ভোৱা ব্ৰাহ্মণ তন্তু, মাছ, শাক, খৰিজাল
দিছা খাইছে। দায়া অৰ্থে। এই বনখানি কৰা কিয়, অৰোগ্য।
বোলে শুকজনত এই ক্ৰমে সুধিলে, দিছা কৈলে। তেহে
আটৈৰ শুকবাক্য শুনি দায়া জন্নি পৰম তন্তু কীৰ্ত্তন কৈলে।
পাচ দিনা কৰি ছুও গৈছে। শুকজন চ'বাত্তে ওলাই বহিছে
ভক্ত সমে। জনাৰ্দ্দন আটৈ মুখৰ পোনে আঠ ললে, বৈকুণ্ঠ
পাচে আঠ ললে গৈ। পাচে শুকজন সুবি বৈকুণ্ঠলৈ সন্মুখ
হ'ল, জনাৰ্দ্দনলৈ গিঠি দি। মনতে আটৈএ বোলে পৰমার্থ
ক'লকহে অপৰাধ হ'ল হবলা। এই বুলি বোবা যাকিছে।—

বৈকুণ্ঠ আক
জনাৰ্দ্দন আটৈ

“কিনো অপৰাধ কৰি আছে। আমি যাবৰ যাকৰ
নাম খৰি ডাকো, হিৱাত থাকিছা, কেৱে কোৱা কৰিছা।

“কতনো অৰোগ্য অপৰাধ যেন”—শুনি শুকজনৰ সন্মুখ
হৈ বোলে নই ভোৱাটো পিঠি কিৰা, সেৱাৰে কৰা

তখন হান
তকতন হানি

কৰাইছে। তোমাৰ হৃদয়তে এখিনি দিন আছিলে। আজি তোমাৰ হৃদিতে বৈকুণ্ঠৰ হিয়াত গৈলু। সেইতে আভা চাচাই পখি কান্দি বাগৰি অজাহি হৈ বোলে মই পাণীঠ কৈলৈ ক'লু! তেহে কুপালু পুৰুষে দায়াকৈ বোলে উঠা উঠা, মই তোমাৰ হৃদিতো থাকোঁ, বৈকুণ্ঠতো থাকোঁ ॥

আক ববহৰি আঠৈ স্নানে গ'ল তেবোচতে, সিপাৰতে আই দায়াল আহে তেলীকক আঠৈ পত্নী, গুৰুজন ঠাই। বোলে আমাক পাব কৰা যক। নেমাতে, গা ধুইছে। বোলে গুৰুজনৰ ঠাইলৈ যাওঁ, পাব কৰা। নেমাতি যায়হে। ভোম্বাৰ বৈকুণ্ঠত বাসা হব, পাব কৰা হে। বোলে কিয় গালি পাৰাহে? ভোবে হক বৈকুণ্ঠত বাস, এই বুলি আহিল। পাচত পাব হৈ গুৰুজনক সেৱা কৈলে। বোলে এজন বব লহা ভক্তে পাব কৰা বোলাত এনেকৈ বুইলৈ দহোঁ? তেহে বোলে যত্নমণি, হৰিগুৰুক মাতা। মাতিলে, আহিল। বোলে হয় নে এবাই? বোলে বাপ, হয়। বোলে এবা সবে এনেকৈ বোলাত গালিপা। বুইলা, হয়নে? বোলে বাপ, হয়। ঈশ্বৰত আমি কাহানি বৈকুণ্ঠ বুইছোঁ? দিব বা কৈলৈ? কি আপাহি কৰিছোঁ। আমি? যত্নমণি মাতা পৰাৰণীএ কবাটো দিনে গুৱা থানি দিএ, জান কুৰিটি পাব কৰোতা নাই চাউলকঠা গুৱাটি নহলে। অপখি সংসাৰ, পাখি নাই, কি গুণত পাব কৰিব আমাক।

“জোতে মোহে কামে কোখে পাতি আহে জেলা।

বৰাখুণৰ পাণীত যেন টানি যবে। হেলা ॥”

তকতন হানি

তোমাৰ এনেহে হৈছে। চুকৰ ভেকে ক'ত পায় পায়ন? তোমাৰ কৰ্মদোষে বৈতে জৰ হক আৰ্হন, যুখে নাম, হানি কপ, সৰু তকতন, এই হে আহে। আবানিবে বিগতি কৰে নোখি বুইছোঁ।

আক ভকতক মাটি বাটি দিছে বহাৰ পোনে বাঁহ চাপ-
লকে। গা গাই অভাই চহাই বাৰ্ত্তকি একালি কাঁকিৰল ধাক
বৈছে। জনাৰ্দ্দন আঁঠেৰ পাচি হাবি হৈ আছে। তেহে
শুকজনে ভকতে কলে বোলে বাপ, জনাৰ্দ্দন আঁঠেৰ পাচিএ
আমাৰ মাটি কেদেলা কৈলে, তেহে শুকজনে বোলে জনাৰ্দ্দন,
ভকতে অহুয়া কৰে, মাটি নতোৱা কিয়? বোলে বাপ,
আজবিকে নেপাও দহো? বোলে কিনো কৰা? তেহে কৈ
নিব ধৈলে বিহানতে। বোলে প্রোভৰে ঠাই অভাই শৌচ
শুদ্ধ হৈ স্নান, শুক সেৱা শুণ গাই কবি গৈ চ'বাত আহি
একেবি বহৌ, হৰিকথা শুনে। 'ভকতে গৈ কীৰ্ত্তন গৃহত
নাম গাওঁ। পাঠ শুনি আহি চাউল সিজাই খাই একোৰ
শোওঁ। ধুতিএ উঠি নাম সেৱাকৈ বহৌ। বহি বিবলা নাম
গাই পাঠ শুনি গৈ আপুনাৰ পাশে বহি ঘোষা গীত চৰ্কা
শুনে, গধূলি হৰি শুণ, লীলামালা, শুনি নাম গাই পাঠ
শুনগৈ কথা প্ৰসঙ্গ কৰা যায়। আপুনি গৈ বহি নাম সেৱাকৈ
বহা যায়। তাৰতে গৈ শুই হয়, সাত, কীৰ্ত্তন গাই আপুনাৰ পদ
পৰশনি ছায়াত নিজা আছে। তেহে শুকজনে বোলে জনাৰ্দ্দন,
বাৰিহে হাবি বাজে, অন্তবে বৈকুণ্ঠ লকে জুৰি মুকলি হৈ
আছে। তোত্ৰাসৰব বাৰিবেহে মুকল, অন্তবে জট।

জনাৰ্দ্দন আঁঠে

আক বিজয় পুৰতে হৰিকৃষ্ণ আঁঠে ভাব হুখানি টকা
একুৰি সেৱা কৈলে মৈ বামহৰি, জীহৰি ভক্তবে। শুকজনে
বোলে এৰা হুটি ক'ব থাকে, কবে কি? বোলে বাপ,
আমাৰ ঠাইতে আছে। এইটোৰ আকতেহে আছে। জন-
মালা লীলামালা, গীত, ঘোষা, কীৰ্ত্তন চানিও প্ৰসঙ্গ যায়।
আক বেউনী বনো বাহ চাউল, হুল, হুলনী, কৰি, সৰা
সকলো খানি কৰে। সিটি একা? বোলে বেউনী বুলি ভকত
সকলো খানি পাত পৰিচৰ্যা কৰি এৰা তিনিদিন সৰা কৰা বহি

বিজয়পুৰ
হৰিকৃষ্ণ আঁঠে

পান্ত, শাক, মাছ, বজা বঢ়া মচা সৰা সকলো খানি কৰে।
 এটি একা? বোলে তেওঁ একা গোটে ভোটজ, ধূলা কেৰিও
 নলয়, হৰিগৃহ বাবেবৰ্ষ বাট, জখা মুখ। বোলে কিনো
 কৰে? বোলে তেওঁ তিনি হালচা মাটি লৈছে। প্ৰান্তৰে
 কোদাল পাৰি ছপৰীয়া আহি গা ধুই ভাত কেটা খাই,
 আকৌ যায়, বেগেই টঙ্গলৈ যায়। বোলে এৰা যি নাম লয়
 এপোৱা, পৰিচৰ্যা কৰা জন আদসেৰ, তাৰাহে তিনিপোৱা
 গোটে। তিনি উধানতহে চক বয়, ভকতিৰ গুৰি তেওঁতেহে,
 আমি সন্তোষ। আঠৈৰ বেটা যত্নমনিএ গুৰুজনক বাব বৰ্ষ
 পৰিচৰ্যা সেৱা কৈলে, নিতে শয়ণৰ বেলা পুৰা কল তিনি
 চকলি, আদা তিনি চকলি, গুৱা তিনি খানি কাটি শৰাইত
 থয়। গুৰুজনে ছপৰ চাই দণ্ডত নাম সেৱা স্মৰি, ভোজনকৈ
 উলু, পানী, মুখ, হাত ধুই শোৱে। এদিন নিদ্ৰা আহিল,
 পাহৰিলে থবলৈ। গুৰুজন চাই দেখে নাই। কিছু কষ্টকৈ
 শুলে। যত্নমনি সংসাৰেহে হব এই বুলি গুৱা তিনি খানি
 আদা কল কাটি শৰাইত থৈ বোলে যত্নমনিএহে দিঞ এই
 বুলি লৈ কৃপালু পুৰুষে মুখ হাত ধুই শুলে।

যত্নমনি

আক কামৰূপলৈ যত্নমনি আঠৈ আহিবলৈ ছোৱা
 বাহি গৈ গুৰুজনক সেৱা বিদায় কৈ বোলে বাপ, এতিয়া
 বাজ্যৰ লোক সুখী হ'ল, আমি এতগীয়াহে এক কণিকা
 জীৱন সৰ্বস নাপালে। তেহে গুৰুজনে বোলে আজি
 বাবে ভেৰ বংসৰ আহা পৰিচৰ্যাকৈ, তেও বনত গৈ বসিব,
 এতিয়া খৈলা বাহি ওলাইহে লোৰা, এতিয়া গৈ বসিব
 তেওঁ বাক পা ধূৰ হৰ্ষ বিৰাঘ মান অপৰাধৰ প্ৰতিশোধ
 কৰিব, আৰু মেপানদিয়া, যোৱা বহ।
 তেওঁ বনপোৱা পুৰা আৰু চাই চানিকলৈ।

বা বার্তা শুধিলে। ভোজন পাতি কবলেন। গৃহীত হ'ল।
পাঠত বায়ামণ পড়িছে, লড়া পোবা ওলাল, তাম কীহ,
বজ্রত স্বৰ্ণ, পাখর কিরণে অগ্নি লাগি দহিলে। সকলো
আঠিত শুধিলে সংশয়। আবা বোলে মই ছু মাগাওঁ।
ওনা নাই। তাবা সবে বোলে বাব তেব বর্ষ শুকসেরা
কবিছে, নতয়হে। বোলে আমি ই কথা মোধা নাই শুক-
জনত। তেবা সবে বোলে হয় পাত নেধারে ছুত কাঠিহে
আপুনি। কালৈ কব আজিলে বক। পাচে কীর্তন বৃহতে
ওলে। নিশা গুণি বোলে কালৈ ধবির কি কম? লাজহে
হম, যাবহে লাগেগৈ। গৈ উঠি বাট দ্বব পাই বোলে শুক
বাক্য পবে। বিবাদ অপমানতহে যাওঁ। শুকজনে দেখে
আব বাহিব হৈ থাকিব দিছে একা? এই বুলি উজতি
আহে গুণি, আকো খিত কবির নোয়াবি বোলে বব লম্ব
হম, যাবহে লাগে বুলি যায় উঠি। এই ক্রমে সাবা নিশা
আহে যায়, পালাধবী। সবে বোলে এবাব কি হ'ল আজি?
তেহে পবেকীয়া প্রসঙ্গ কৈ ধৈলে আকো। পাচে পালা-
ধবীয়া সবে বোলে আজি কি হৈছিল নিশা, আহিষ্টেএ
পুতাল দহো আবা? আঠিতএ বোলে আমি বাবে বর্ষ শুক
সেরা পবিচর্যা কবা হ'ল, পবমার্থ শুধিবলৈ নহল। বৈজা
বাঙ্কি ওলাই প্রার্থনা কবা হ'ল। শুকজনে বোলে এতিয়া
যো ই কথার বেলা, আগে কাণ নকৈলা, তেও পাকমুখ,
হর্ষ, বিবাদ, মান অপমান পাই পজিয়া পেটে শুণাব আব
বাজ হৈ থাকিবা, মনক কাণতে দেখিবা, আবার বেলা-
সবিকা। জাতে নিশা কব দুবাবাত অপমান বিবাদ, কই
শুকবাক্য মনকৈ আহে পুত। তনি কু। আত্ম চরিত
চাৰিও কব বেদন ভোজাব, এবে শুক মাগত পজিয়া
তকতি পবমার্থ সকলিষ্টল।

বুলি অনেক সাদৰ-সন্মান প্ৰশংসাকৈ পঠাইছে। দখিন পাৰ হৈ বিষ্ণু আতাক সেৱাকৈ পুহু আহিছে শুকজনৰ ঠাই।

আক হৰিকৃষ্ণ আতৈ এ কীৰ্ত্তন গৃহত বিয়লা জঞ্জাল পাই বাকৰা জজ্বলে গৈ হৰিকথা সুখে বহেগৈ। হাজৰা আত বিজইপুৰে বঘুৰাজা ঠাই থাকে। শুনি অসুয়া, নিন্দা কৰে। বোলে আমাৰ সেই ছুটা কিবা অৰীতি মত ললে, কতুবা পাই শুকধৰ্ম্ম হৰিকথা চৰ্চা হলে, হৰিগৃহ হাটীত কব গাব হুৱাবে হাবিত বোদ্ধ মাতহে শুনিছে, -প্ৰবক্ত কয়, পথ নহয়, পাৰণ্ড মতহে কিবা ধৈলে। পাচে সেই কথা শুকজনে শুনি খেদকৈ, মোৰ শুকজনে দি গৈছে পাৰণ্ড মৰ্দনত—

বিষ্ণু ভকতক দেখিলে হাসৈ।

আপুনিও নষ্ট আনকো নাশৈ ॥

কীৰ্ত্তন শুনিয়া সম্যকে মৰৈ।

জানিবা নিতে মহাপাপ কৰৈ ॥

এই বুলি ব'ল খেদকৈ।

ধিজনপুৰ
বঘুৰাজা
হাজৰা আত

আক হাজৰা আতৈ ছুই এক মাহে দহ, বাবভাৰ সাজি লৈ শুকজনক সেৱা কৰে যায়। সেই বাবো লৈ গৈছে। দেখি শুকজনে পিঠি দি বোলে গুচ, তই মোৰ শিষ্য নহ, মই ব'ত সন্তোষ তই তাকে নিন্দা কৰ, মোৰ ব'তহে অনুন্তোষ তোৰ ত'তে সন্তোষ। শুনি আতৈ অজাহি হৈ দণ্ডকৈ পৰি কান্দি অনেক ভক্তি কাকণ্য-কাৰ্পণ্য কাকুতি কৈ বোলে বাপ, মই মহা ব'ৰ বিবয়া, হোজা, একো তু নেপাঠ দোষ শুণ। খোবাব খোজপতি দায়। তেহে শুকজন সন্তোষ সন্তুষ্ট হৈ বোলে-তুনচো, এক আহি কওঁ। ব্ৰহ্মাণ্ড বিকল পৰমাৰ্থৰ লবিবিব লোক, উত্তৰ, উত্তৰোত্তৰ, মন্তৰ, প্ৰাকৃত্য, উত্তৰোত্তৰে প্ৰাতনে পৌৰ, তুহি, হান, শুককুৱা কৰে, বিবয়া হৰে-সেৱকে কৰে, চিৰা চেৱী পৰা ৰাৱীৰ বাই

ডেৰ পৰত ভোজন কৈ শোএ, উঠি বাজ কাৰ্খনাটক মাল
ভোগ চাউল কল দৈ চেনীবে ভোজন কৈ বিয়লি বহে, গখুলি
নানান জ্বোবে ভোজন কৈ অনেক প্ৰাৱেৰে মন্ত্ৰণা কৰি গৈ,
হুপৰ চাইদণ্ডতো মাণ্ডা, মনোহৰা, বাতাচাৰ, কেনি, লুচি,
জেলেনি খাইহে শোএ। এ মোৰ জীশঙ্কৰ দেৱেৰে ধৰ্মবন্ত
তেনে ক্ৰম আহি চাইটি প্ৰসঙ্গ বাবা সবে কৰে উত্তম,
তিনিটি বহিলে মধ্যম, ছটিত বহি কৈলে নবম, এটিত কৈলে
প্ৰাকৃত হুখী। চাইটি কৰিও যাৰা সবে কথা সুখে বহে
উত্তমোত্তম সন্ত, সাধু কৃকদেৱে কৈছে হৰি কথা অৱণত আব
হব নোবাৰে', মই দৃঢ় হৈ থাকোঁ বেকত হৈ সাৰী প্ৰমাণ
আৰ মেৰমূলে ব্ৰহ্ম সভাত ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, হৰ, ইন্দ্ৰ, চন্দ্ৰ,
দশ দিগ্‌পাল, ব্ৰহ্ম ঋষি, দেউ ঋষি, গন্ধৰ্ব, চান্দুৰ, কিৰুৰ,
সকলো বহিছে। তেহে বৈকুণ্ঠতে নাৰদ দেউ পালেগৈ,
জগতৰে উপকাৰী, অবাদিত গতি, কৃত, তবিত্ত, বৰ্জমান
তিনিও লোকত অবিদিত, চৈৰে ব্ৰহ্মাওত। চাই দেখে
কৃকৰ নিজ শক্তিটো নাই। খেদকৈ মনে, এনে সভাৰতে কলে
গ'ল ? তেহে ধ্যান কৈ চাই দেখে কৃতদেউ, জনক একে
বন্ত, কেৱল বচ বাম, প্ৰেম, ভক্তি আচৰণ, কথা সুখে বহিছে,
হুইব মাজতে ব্যস্ত হৈ আছেগৈ, তাৰে শেৰ দশবৰ মোকৰ
আমি ঘোৰাত দিহে'।—

একান্ত ভকত যবে নিশ্চয় কৃকৰ গুণ

পায়ে সৰা বসিয়া বখাত।

বৈকুণ্ঠকো পৰিহৰি বোগীবো জ্ঞানৰ এৰি

ধাকা হৰি সাক্ষাতে ভবাত।

আক ভগবন্তৰ আগে গজাব বাক্য।

ভকতৰ হিৰা এৰি বাহিবাক কপা হৰি

সম্বাদি আছে পাএ প্ৰেমৰ পানি

শ্ৰীমদ্ভগবত
গোবিন্দ গৌৰী

এক মই হৰি চৰাচৰ, মই বশ্য ভকতৰ,

তুৰ্ক্ষাসাৰ আগে দামোদৰ ।

এতেকে চাইটি বস্তু এ মূল, সহস্ৰ নামে শিলা, পুৰান
ভাৰত ভাগৱতে ইটা, বেদ, বেদান্ত, উপনিষদ শিৰোবস্তু, কৰাল
চুন, গুৰ, মাহ, মাছ, বাইশ অৱতাৰে গা দশ অৱতাৰে চাল,
শতনামে গলধা, আশীবিধ ভক্তিএ চৰিয়া, চাৰিবিধ শ্ৰবণে
পাঁচ বিষ, কীৰ্ত্তনে এই ন বিধে বৰবুটা, ন বিধ ভক্তিএ কলচি,
আঠাৰ বসে ছোট বুটা, চৈধে প্ৰসঙ্গে কলচি, নিগুণা ভাগৱতী,
অম্বুবজা, বিবলা কেৱলা, সপ্ৰেমা, দহটকা খপিলে একটা কৰ
খালে সুবৰ্ণ হয়, সেই খপিনে দহ হেম বোলে, তেনে দহে
বস্তু । তেনে দহে হিৰা, তেনে দহে খপিলে বাৰ্থা হয়, তেনে
দহে মাণিক হয়, কলচিৰ পূৰ্ণে এই ছয় বিধ ভক্তি, পঞ্চৰসে
বহণ, পঞ্চতন্ত্ৰে জ্যোতি, মূলমন্ত্ৰ কথা প্ৰসঙ্গে শ্ৰবণে চক্ৰ,
নিজ নামে ধৰে, পাপ মাখি দোহাৰ কৰে । এনে পৰম তন্ত্ৰ
হৰিভক্তি মুখত মোৰ হৰিকৃষ্ণে বহে । তেনেকৈ তই অম্ৰয়া
কৰ, বামকৃষ্ণ বাণি । বাশালি ধানৰ আগত নগল গুৰিএ
মুচুলে পানী তই বৰ নহলে মোৰ হৰিকৃষ্ণহে জ্যেষ্ঠ,
চাৰিতোকৈ ছোট জন্ম তোৰ । শুনি কেহো আএ অত্ৰাহি
হৈ পৰি কাতৰকৈ বোলে বাপ নেজানো, মই গৰু পশুৰ
লগৰ, কি জানো মূৰ্থ পাপীএ অজ্ঞান দোষ কমা কৰক
দাসৰ । আহি তাৰে পৰা অম্ৰয়া এৰি মান সংকাৰ সেৱা
কৰিব ধৈৰ্য্যে বোধ হৈ । তেহে হৰি কৃষ্ণ আঠৈ গৈ মাতি
বুলি শুকজনক সন্তোষ কৈলে ।

আক শুকজনে সবাকৈ চপাই বোলে বৃদ্ধকাল এতিয়া
উকৈ শীতে চাউলি মুঠি বহাব হুৱাবোঁ এজন ভকত দিয়াবক ।
তেহে সমূহে আলচি কলাই আঠৈক দিলে,—উত্তম কান্ধৰ
হেৰি । পাচে এসাজ চাউল নিজাই চেলেক কাতে হাতে

বিচনি বেতৰ লৈ গুৱা খাই হাটী কান্দি খলাত কুৰিছে।
গুৰুজনে দেখি বোলে, এ আমাৰ চাউল মুঠি সিজাই আঠ
মূৰ দি তুলিবই নেলাগিল, অপৰাধ অচিহ্নে কেনেকৈ সিজাও
বুলি। অ লোকক দেখাইছে কিনে মই বান্ধনি হ'লু। ই
নালাগে আমাৰ চাউল সিজাব। এসময়ৰে নাম হ'ল বান্ধনি
বলাই আতৈ।

বান্ধনি বলাই
আতৈ

আৰু যত্নমণি আতৈক গুৰুজনে পাচিলে বোলে সবাতো
কোৱাগৈ বিষা এৰি প্ৰীতি ভক্তি কৰোক। গৈকলে যাই
চাবীও হাটীত গুৰু আজ্ঞা। সকলো শলাগিলে। বিষ্ণু আতা
বোলে এ যত্নমণি তই গুৰু বাক্য কি শুনাই কৰ? তোৰ
কথা কোনে বাখি ধৰিব কৰিব? আহিলত শুধিলে বোলে
কলানে, কোনে কি বুইলে? বোলে সকলো শলাগিলে
দদাহে এনেকৈ বুইলে। বোলে আনৰ শলাগাইছে যাব, ধৰে
যদি বিষ্ণু এহে। পাচে নাম গাইছে দুদিন মান। এদিন গাব
বস্ত্ৰকে দি পাচিলে যত্নমণি এ নিছে মাথাতকৈ, বোলে বস্ত্ৰ
আহিছে গুৰুজনৰ। তেহে সকলো আঠ ললে। বোলে
যত্নমণি, কিয় আমাক মাব? আমলৈ যো গুৰুজনৰ গাব
বস্ত্ৰ লৈ আহ! বোলে মই দুবাৰ খাচ্ছিলোঁ। প্ৰাৰ্থনাকৈ,
তিনিবাৰত গুৰুবাক্য পৈলে সৰ্ব্বনাশ হওঁ দেখিহে আনিছোঁ,
দুখখিৰা খণ্ডাতে পৈলোঁ, ইও ধাৰে কাটে, সিও ধাৰে
কাটে কি উপায়? অ'ত বাগ কৰা, ত'ত বাক্য পৰে,
শ্ৰীভিত্তিক কৰবি দিছে সবাকৈ। বোলে মই ৰে এক কদিকা
গুৰু বাক্য ক'লু, দোষত পৈলোঁ, মোক বাখক।

আৰু কামৰূপতে বুঢ়াআতা প'ল আঠাবে জুৰে সৈকুত,
পৈ বো মাৰিত চেকৰী একবত ব'লগৈ। সি সিধা পৰি দিলে,
ভোজন কৈলে। পুৱা বোলে চাউল সিজাই ব'ক, আতা বোলে
কালি কৈলোঁ; অখিতে এলাভ খাব পাই, বেদৰ সময়ত

বুঢ়া আতা
মৌমাখি
চেকৰী একবত

অবিচাৰে ; বাৰে হয়, দোষ নাই । এতিয়া আমি মহাপুৰুষকে
শুক বুলিছোঁ, তুমি আছা অভজনে, চাউল খাব নেপায়
অধলৈ জীৱক টানে। তেওঁ বোলে আমি ওহৈছোঁ ভকত। বোলে
কেহানি, ক'ত ? কাৰ মুখ প্ৰমাণ আৰ ? বোলে শুকজন
বৃন্দাবনলৈ যাওঁতে বাৰে জন ভক্তেৰে বৈ ভকত কৰাইগৈছে,
এটা গীত কৰি দি গৈছে। বোলে আনাচো। আনিলে চাই,

“বাম, মেৰি হৃদয় পঙ্কজে বৈছে !

ভাই চিত্ত না চিন্তস কৈছে”

বাটিমৰা
হীকমা
বজাৰাটি
বলিচন বৰুৱা
গদাধৰনৈ
বৰুণ ভোৰা
বামৰায় কুটি
ঘৰঘৰি জান

আতা বোলে আতৈ সব, আওৰাই থোৱা গীতটি। ললে,
তেহে ভোজনকৈ গৈছে। গৈ বাটি মচাত কৈ হীকমাত
বৈ, পাচ দিনা বজাৰাটিত বৈ বলিচন বৰুৱাৰ বাঢ়ীত বৈ
গদাধৰ উতৰি বাঢ়ণ ভোৰাত বৈ গৈ, বামৰায় কুঠিত বৈ
পাচদিনা মধুপুৰ নগৰ সমীপে ঘৰঘৰি জান পাই। আতা
বোলে পালেই শুকজনে চাউল সিজাবলৈ ধৰিব। আতে
স্নানকৈ চিৰা ভোজন কৰা হল। তেহে কৰি গৈ শুকজনকে
পাই সেৱা কৰিলেগৈ, তেহে শুকজনে গোসানী, ঠাকুৰ
আতা, সেৱকৰ বা-বাৰ্তা শুধিলে কলে বোলে ক'ত বৈছিল-
হ'ক ? বোলে প্ৰথমে এবাৰ ঢেকৰি বাঢ়ীত ব'লু, পুৱা
ভোজন নকৰাত বোলে ভকত হৈছে। বুলি এই গীতটি দিছে,
মাতি দেখালে, বোলে হয়, মহাপুৰুষ শুক কৈছিল, আমাত,
লিখিবলৈ, থাকিল। তলতে লিখি ধলে। তেহে শুকজনে
বোলে যথুৰাদাস সংকীৰ্তন কৰা। পাচে উঠিল আতা,
লক্ষণ ওৰা পদ বুলিছে। আতা ঘোৰা ধৈলে—

লক্ষণ ওৰা

বাম চন্দ্ৰ স্বৰ্গে চলি গৈলা।

অৰোধ্যা পুৰী সবে শূণ ভৈলা।”

“কক সূৰ্য্য ভৈলন্ত উদিত।

নাৰদৰ্ষ কৰিলা বিদিত।”

যথুৰা আতা

“মাধৱক দৰশন পায়।

আনন্দ কৰি হৰি গুণ গায়।”

“মাধৱ বান্ধৱ দেৱ হৰি।

কৰা কৃপা দোষ ক্ষমা কৰি॥”

এই চাইটি ঘোষা গাই সেৱা কৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে দেখোঁ এই ঘোষা আমি কৰা নাই? বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ পাচত খেদ অনুভৱ কৈ কৰা হৈছে। তেহে সন্তোষ হৈ আশীৰ্বাদ দিছে আতাক। বোলে আমাক ঘোষাত সন্তোষ কৈলা, তুমিও আমাৰ ভক্তি বস্ত্ৰবে সন্তোষ লভা, আতা দিনা চাৰি আছে, জীৱনা নবস্ত্ৰম আতৈএ গুৰুজনে পৈখনালৈ যাওঁতে সেৱা কৈলে। বোলে নবস্ত্ৰম যোৱা নাইনে? বোলে বাপ, যাবাত আশা ভৰসা, তাবাকে বধা গৈছে, আমি কাৰে যাম? বোলে আমাৰনো পোৰা ভিটাত বস্ত্ৰি জলিছেনে? বোলে বাপ, সেই দিনাই চাই গুচাই বালাই মাক আএ লগালে, একনিশা দিয়া খতি নাই, আপুনাকেহে দেখিবলৈ নাই। তেহে বুঢ়া আতাক বোলে তুমি থাকিব নালাগে যোৱা, খান ভক্ত প্ৰবৰ্ত্তাৰ লাগে শলা বস্ত্ৰি। বোলে বাপ, কিহেবে প্ৰবৰ্ত্তাম? বোলে হৰি বস্ত্ৰভ, টকা ছুটি লৈ আহা। আনি দিলেনি। পাচে মালতি ফুলৰ চোপ, টকা, দি বোলে তোমাক অধিকাৰ পাতি বৰপেটা খানব এই টকা দিছে। শলা বস্ত্ৰিব, তিনিও বান্ধাব লোকে সেৱাতে বৰ দিব। তেহে আঠাবেও জনে প্ৰাৰ্থনা কৈ বোলে বাপ, আমাৰ সকলো সৰ্বস ধূলা, মালা, কীৰ্ত্তন গৃহতে পুৰিলে, অনুগ্ৰহ কৈলেহে হয়। তেহে গুৰুজনে বোলে বৰ ঠাকুৰ গুৰু নাতি ছুটি শৰব যেনে, ত'তে বললা হৈ কয়? বোলে বাপ, আপুনি পৃথিবীত থকাত কিয় কৰিম সি কথা! কৈলে বা বস্ত্ৰিব পোৱালি

নান ঘোষা

কলী, কি মৰম জানিব, জানিলে বা পিব কিয় ? তেহে
 বোলে শ্ৰীশঙ্কৰদেউ, পূৰ্বে আমাত শক্তি ভক্তি বল পৰাক্ৰম
 থৈ বৈকুণ্ঠে গ'ল। শুকবাক্য পালি শুকত্বৰ শুক ভাব
 স'লু, ব'লু। শুক নাতি সামৰ্থ হ'লত সোধালে। কলিয়াদলৈ
 সভাতে কণ্ঠমালা দি, যি আছিল ভাগে ভাগে দিলে।
 সাহ দি বাহ চোহোদ্দাত কি পাবা ? ততে লোৱাগৈহঁক।
 বোলে বাপ এই তযু পদ পঙ্কজ বিনে কাক জানে।
 আপুনি অনুগ্রহ নকৈলে। লাগে এনেই থাকিলে।। আনত
 আশা ভাবনা নাই নাই নিচই। তেহে শুকজনে বোলে
 মই শুকসেৱাকৈ যি পালে, তাকে ঘোষাতে থৈছে,।
 অনেক শাস্ত্ৰ বিচাৰি যি বস তত্ত্ব পালে, তাকে ঘোষাতে
 থৈছে,। আৰু পৰমাশ্ৰী ইষ্টে হৃদিত থাকি যি বুদ্ধি
 দিলে তাকে মই ঘোষাতে থৈছে।। এতেকে পদাৰ্থ
 ভাৱাৰ্থ, তত্ত্বাৰ্থ, নিজাৰ্থ, গুটাৰ্থ, পৰমাৰ্থ, অন্তৰ্জাৱাসৈতে,
 সম্ভৱ কৃপাত পাব, আমাক সম্পূৰ্ণ দেখিব। তেহে আতা
 আঠৈ সবে, ঘোষাতে বিচাৰি নিচই কৈলে বোলে—
 “কাঠৰ মালা ফুটে ফাটে। মনৰ মালা কাহা চুটে ॥”

“বজ্জদেশী”

পাচে ভেলীকৃষ্ণ আঠৈএ চাব্ দিএ, লোৱাগৈ। গ'ল,
 দেখে, বোলে ভাবা কলৈ গল ? বোলে লাগ নপায়,
 বিশ্বাসত আছে, বোলে কিনো বিশ্বাস ভকত বস্তুক নেমতে ?
 বোলে লবা শৰণ কৰাইছে। বোলে কি আশ্চৰ্য্য, সেই
 বিতে শুকজন থাকে, এই বিতে লবা সেৱা কৰায়, কি
 বজ্জদেশী লোক ! পাচে সেইটে সকলো গৈ বাজাব
 হোপদৰে হৰিবোল ডাকিলেগৈ। বোলে কৈব লোক ? বোলে
 স্বৰূপেটাৰ অধিকাৰ, বোলে কি হৈছে ? বোলে খন্ত লাগে
 বাৰ্হলৈ। বোলে বাক দিয়ক। তেহে দিলে, চাবলৈ আহিল।
 শুকজনক সেৱাকৈ বোলে বাপ, এই বিতে অহা সৈছে :

সেই খিতে কৃষ্ণে লৰা সেৱা কৰায়। কোলে ই বেহাৰ
ৰাজ্যৰ লোক এনেহে এটাইতো বোলাবন্ধা কথা। এ ৰাম
ৰামৰ ভকত খানিহে পাতিছে। তেহে আতা সমে সেৱা
বিদায় কৈ আহি বৰপেটা পালেহি। শুনি ঠাকুৰ আতা,
ৰামচৰণ ঠাকুৰ আতাত বাৰ্তা সুধিলেহি। আতা সকলোখানি
কলে। তেহে ঠাকুৰ আতাৰ ঠাইলৈ যি যায়, বৰপেটালৈ
দ্বিএ, জগতে ভাগি পৈলহি।

আক ৰামচৰণ ঠাকুৰ গল বেহাৰে। পাই সেৱা কৈলেগৈ।
বা বাৰ্তা সবাবে সুধিলে। সুধি বোলে ৰামচৰণ কীৰ্ত্তন
ঘোষা পুথিখান আনিছানে গোটাই? বোলে অনা হৈছে।
হৈছেহে, বিজয়পুৰতে বলে ভুৱাৰি থৈ আহিছে। বোলে
যত্নমণি, তুজন ভকত দিয়া চাউল লোন দি বিহানে যাব,
দিনতে গৈ পোৱাকৈ দিলে। গ'ল বেগাই লৈ, সজ্জা
পালেহি। দেখি গুৰুজনে আগবাঢ়ি গৈ মাথাতকৈ আনি
থৈ পাচদিনা হৰি গৃহত মেলি চাই দেখে, যি ছোৱা য'ত
দিব হব লাগে সেই ক্ৰমে হৈছে, দিছে। অমৃত মথনৰ
প্ৰেমকলহৰ কীৰ্ত্তনহে জ'ইতা কছাৰীত থাকিল, নেপালে।
পাচে প্ৰশংসাকৈ বোলে মোৰ গুৰুজনে গোটাৰ দিছিল,
মই ভুৱাইলোঁ, গুৰুবাৰ্য্য পৰি আছিল সাৰ্থক, ভাগিনধন,
গুৰুবাৰ্য্য বাৰিলে মোৰ। তেহে দহ বাৰ দিন বৈ প্ৰাৰ্থনাকৈ
বোলে পিড় মাতৃ বৃদ্ধ কাল আক বেটা পুত্ৰও নাই
আমাতেহে আশা, যাবই খোজোঁ। তেহে ৰামচৰণ, তোৰ
পিতাৰ মোৰো পৰম উপকাৰী। শৰদেৱক তাৰাব পৰাহে
পালোঁ। এ তোৰ পিতা মাতাএৰ দহবৰ্ত্তো একো নবাই।
এই তিনি মাহ থাক, যাব নেলাগে, ব'ল।

আক লক্ষীকান্ত আতৈ গ'ল চোণৰ ভৰিতে কেঁটা
স্নানকৰ্ম্ম সৈতে। মধুপুৰ পাই নাবান্ধী টকা এটি বজ্জ এৰুবি

ৰামচৰণ ঠাকুৰে
কীৰ্ত্তন গোটাই
আনে।

প্ৰেমকলহৰ
কীৰ্ত্তন

চোণৰ
ভৰিত
কেঁটা

নাৰায়ণী টকা

দি সেৱা কৈলে। আতাৰ, গোসানীৰ, বুঢ়া আতাৰ, বিষ্ণু আতাৰ বাৰ্তা বিদ সুধিলে, কলে। মনপূৰ নহাত সভাত খেদকৈ এক আৰ্হি দিছে। বোলে কোনো লোক মহা আধ্যৱন্ত, কোটিলাখ হাজাৰ টকা আজৰ্ হাট বাটে বেপাৰ কৈহে। পাচে সেই পুৰুষতে খুনী, চুবী মোকদ্দমাত পৰি সব টকা ভৰিও ধৰ লাগে। পুত্ৰ নাতিএ ছুখ কালত খ'ক চাৰি—সদ্যে সি থকাতে ছুখ হয়। এ আমাৰো মন পৰিচৰ্যা খানি কৰিছিল একে ক্ৰমে তিনিজনৰ বাৰ্তা পৰজনত আহি পুহু ভুলোকত নৰ্ক সাৰি ভুঞ্জি চাৰি সদ্যে থকাতে ছুখত মোহ তুষে পেলালে, কি কৃষ্ণমায়াৰ বল উপা। তেহে পাঁচ দিনা সনাতনে ধৰ্ম লভি আছে। এদিন প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে প্ৰভু, একে ব্ৰহ্মজীৱ, ব্ৰহ্মাৰ স্ৰজনা স্ৰষ্টা পুৰুষৰ বাক্য সৃষ্টি বালিচাহিতে গজলৈ চাৰিও মুষ্টিতে চৈতন্ত প্ৰভু আত্মা ৰূপে সবাতো সমভাৱে আছে বমাই দহো উত্তম মধ্যম, প্ৰাকৃত্য সুখী দুখী চক্ৰবৰ্তী বাই বই কতো হস্তী, হএ দোলে, কেহো বৈ ভাত নেপায়, এই কৃষ্ণৰ বিষম শ্ৰেষ্টিত হ'ল। তেহে গুৰুজনে বোলে হিৰণ্যকে প্ৰহ্লাদক বোলে সবাতো বিষ্ণু আছে বুলি যে ক, সকলো একে সমান কিয় নহয়, সুখী, দুখী, ভিক্ষাবী অনেক বিধ দহৌ? বোলে পিতৃ কল্পতক যেনে সবাতো সম তথাপি মাগন্তাইহে ফল পায়, এতেকে ভজনি ভক্তিয়ে হে বিষম কৰাএ কৰ্ম অনুসাৰে বাসনা ছুখ দুখ ধনী মানী, ঈশ্বৰ, দৰিদ্ৰ ৰাজা ৰায়ত হৈ আৰ্জিত ফল ভুঞ্জি ফুৰে সংসাৰত আয়াষাতকৈ যোনী চেপা খাই গৰ্ভবাস নৰ্ক ভুঞ্জি ক্ৰমে, ঈশ্বৰত হস্তে জীৱ অংশে হৈছে, তাবাকে ভজিলে ভৰে, নভজি মৰে, ক্ৰমে। আকে যি-এ মনব সৰু এৰি যোহনিজাৰ চেতন লভি গুৰুকে ঈশ্বৰ মানি হৰি ভক্তিকৈ ভজিলে সাৰে, ভুলোকত পৰি ছু হবায়, দেহ, মেহ,

পুত্ৰ, দাৰা, ধন, জন, স্বক, চক্ষু, নাসা, অৰণ, এই বাহু ছয়ত
ইএ মজাইহে বেবাইছেনি সি সিজনত যিএ।

আক ঘোৰাঘাটেতে অনন্ত আতৈ আহি ধৰ্ম ধৰি আছেহি
হাটীতে। সেই ঘাৰে ঠাকুৰিয়া, মেনা, দলৈ আহি গুৰু ধৰ্ম
ধৰি বোলে এই লঠাবিয়াক দেখিহে বস্তু লভিছে। আমাবহে
পৰিচৰ্যা কৰিব, আমি পাইক এৰি দিছে।। তেহে আতৈএ
অহো পুৰুষাৰ্থ কৈ সেৱা বন কৰিছে। গুৰুজনৰ নিশা
দোভাগলৈ পাও জাস্তে, বিচে, তৈল টেজাদি। তেহে লক্ষ-
কান্ত আতৈ এদিন বোলে আমি আজি কৰে। দিয়া। বোলে
মোক গুৰুজনে বাগ কৰিব, হুৱাবে।। বোলে দিয়া গোপী
সবে ভুগিছে কৃষ্ণ অধৰায়ত সৰ্বস সবাৰে, তুমি সৰ্বতে কৰা,
ইটো অমৃতত আমাবো দায় আছে। তেহে দিছে। সহজে
অভ্যাসে কোমল, অনভ্যাসে মোটা আতৈব। সাব পাই
বোলে অনন্তে ছঃখ পালা? বোলে বাপ, তাৰা নিদিএ,
আমিহে প্ৰাৰ্থনাকৈ কৰা হৈছে, এ খৰিয়া কোবে কটা
বগৰা জীৱ, কিবা বাসনা লাগে। বলিএ এই পদ অৰ্চি মহা
ঐশ্বৰ্য্য পালে, গঙ্গা জলত উৎপন্ন। ইটো হস্ত বহো মৃতকৰ
প্ৰায়, কিবা এফেৰি কৰ্তব্য কৃত্য হয় বুলি কৰা হৈছে। তেহে
গুৰুজনে হুমুমন্তী কাব্যৰ এক আৰ্হি কৈছে। বিকুসিং দেশৰ
বিবমল বাজা চাকৰক দিএ দৰমহা এক এক টকা লিগিৰা
পাঁচনি তামূলীক দিএ পাঁচপঞ্চ টকা। বাজা মাদৈ সোবলিকা
বোলে বাজা ভোমাব বৰ অধৰ্ম হৈছে, মাহেকে মাটি কটা
পাই—এটকা বহি কথা চলাহি কৰাক দিয়া পাঁচ টকা। বাজা
বোলে মই খাব যি যোগ্য অনুসাবে দিছে।। বোলে দুই পাঁচ
কঠিয়া পেটত দিবা একঠা একঠিয়াক দিবা, পাঁচ কটা
কৰিছা। তেহে হস্তকৰ দেশৰ হইবৰ সদাগৰ পৈ জান দিলে
অৱণ কৰিবলৈ। তেহে তাৰ দুই চাকৰ পাতি দিলে বাজ

ভবপৰ সেৱা

হুমুমন্তী কাব্যৰ
আৰ্হি

আজ্ঞা কৈ। সি দেখি দৰ কৰ দিয়ক চাৰি নেমাতিলেই। কলেহি, তেহে ৰাজা হৰি গোৰী ছই বৰ তামূলী পঠালে আজ্ঞাকৈ। দেখিএ সন্মান কৈ ছইক দশ ৰাজ লৈ চাৰিশ দি পঠাইছে। তেহে ৰাজা ৰাণীক বোলে চা। বোল অন্তায় কৰা, তাক নেমাতিলে দিয়ক চাৰি। ইহঁতে তাৰো মেলালে মোলৌ আইলে শে। এতেকে মই যোগ্য অনুসাবে দিছোঁ। এই জান কি শাস্ত্ৰ তত্ত্ব, এ তোত্ৰাও মোৰ পাঁচ টকীয়া।

আক ৰঞ্জয় কাজী গৈ টকা বস্ত্ৰ দি চৈধ প্ৰসঙ্গৰ মূৰ্ত্তি প্ৰাৰ্থনা কৈলে। তেহে গুৰুজনে এক আৰ্হি কৈছে। বৰ সদাগৰে হিৰা, বস্ত্ৰ, মাণিক, পৰাল, ৰজত সুবৰ্ণ কৰি অনেক চিজ বাখৰ দি খাত পাম হালগিৰি পুত্ৰ নাভিক দি থৈ যায় পৰলোকে। পাচত পুত্ৰ নাতিএ সেই সেৱক মাটি বিধান ভক্তি দি যোগ্য অনুসাবে দ বাম চাই বৰ, লাহী, ফৰমা, ফাফৰি, বৰা, জহা, বাও মঠঙ্গা, মাইগুটীয়া, এই ন বিধ ভক্তি দি লগাই আৰ্জি প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাই যায়। উদ্ধৱত কৃষ্ণ একাদশতে কৈছে ছুই, শঠ, দাস্তিকত বাধা, শিতিঙ্গা, সবপা, চৌৰ, মচল এই সবত কলে খলে হ'ল চাৰিকটিয়া মূলে হবাই। এতেকে সাধু সবে মন বুদ্ধি অনুসাবে কয়, পাত্ৰ চাই লয়হু থয়।—

ন বিধ ধন্য
নাম
(ন বিধভক্তি)

ভক্তি লয়হু
সংপাত্ৰত থয়

প্ৰমাণ নকৰি যিটো হঠাতে কহয়।

গুৰুদ্রোহ বিশ্বপাপ তাহাতে লাগয় ॥

বিশিষ্ট জ্ঞানলু পাই নাম নকহয়।

জানিবা জীৱৰ বধ তাহাতে লাগয় ॥

এ ভোত্ৰা সব শিতিঙ্গা, সবপা, বিৰয়া, তিনিতাপে ভাপিত, ৰাজা, ভাৰ্যা, পুত্ৰ, হৈ বৈএ বিৰোভা, কি কৈ বাধি পালিয়া। ই বস্ত্ৰ বোঙ্গীল সববহে বোঙ্গ্য। আক ভোত্ৰা সবত যি কৈ কৈছে, সংসাব জব্য বস্ত্ৰ টকা শিকা দিহা, এএহে সেৱকত

কোৱা একা যদি কৰ্ম গতি ভ্রমণেই হয়, সেই সবে দাঙ্গিৰ
পৰা লোকত, তেও বাক যোৱা, শবত, বহু ভাটি দিলে বিষয়
এৰি সাধুসঙ্গ লবাহি, মহা গুহ্যতম বস্তু পাবা পূৰ্ব পুণ্যে
হলে লভিবা।

আৰু দীঘল। বকৱা চাউল সিধা ফলাহাৰ দি, পাচ টকা,
পাট ভুনি পছৰা দি প্ৰাৰ্থনা কৈলে হংস নাম। তেহে গুৰুজনে
বাগকৈ বোলে গৰ্ব পৰ্বত বিষয় চাক্তত উঠি আছ, উচলক
বৃষ্টি জল কাহানি বয়? দ খালতহে বয়গৈ। চাইটি বস্ত্ৰ
আগপুৰি জঞ্জাল নাই মৰা, জকাই, বাৰব নৌ, পল খোজ?
কোনে কলে তোত? বোলে বাপ, গুণ মালাত শুনিহে
সোৱেঁ। “তুমি মহা হংস, আমি নিজ অংশ, বধিলাহা
ক’স।” গুৰুজনে বোলে সভাযুগে দেৱতা সবে আগম কৰাই
ই বস্ত্ৰ ঢাকিলে স্বৰ্গ লোভ দেখাই, তপ জপ, হোম দান
ব্ৰত, তীৰ্থ-যজ্ঞ আনো তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ কৈ। মোৰ পৰম গুৰু
কলিযুগত দুখীয়া জীৱক কৃপাকৈ বেদৰ গোপ্যনি প্ৰচাৰ
কৈলে বিহঙ্গম, পিম্পলায়ণ ছই যোগ, ভক্তিৰ সিদ্ধান্ত,
বিহঙ্গমে অঙ্কুৰতে চৰে পুনেই ৰূপ মাৰি এ, পিম্পলানৰ
একা, পিম্পৰা শিক্ষাদি ক্ৰমে মূল লয়গৈ। পশু পক্ষীৱান
ছুই গতি সম্প্ৰদা পশু গুৰু এ বীৰ্য্যবান কৈ তোলে, আহাৰ
আধাৰ দেখায় বুজায়। পক্ষী পিতৃ গুৰু মাতৃভক্ত সংযোগে
ছুই পুত্ৰ জীৱ ছয় আহাৰ জ্ঞান তন্ত্ৰকৈ তোলে। অহুলা
বহুৰ মোলেই নাই। গা জোখে টকা দিলেও বোলে টকা
বহু আনিছে। মোল, অনেক কাল কৃত্য সেৱাকৈ এ বহু
হৈছেহেঁ জানে পোৱা নাই ই বহুৰ। শুনি আশা কৰিছে।
আগলৈ হে। ভক্ত গুৰু চৰণ, কৃত্য বিত চিত্ত সেৱাকৈ বহু
ভাগ্যে ভাগিবিবী, ভাগ্য হলে লবে পাৰিগৈ।

আৰু কটা গোপাল আহি ভেলী ককাই ভণ্ডে ককাই,

পুৱা আঠৈৰ পাচ চোতাল বান্ধি স্নান ধূলা লৈ গুৰুজনক
 সেৱা কৈলে গৈ। গুৰুজন নাম গাই গৈ চ'ৰাত বহিছে।
 বোলে নামত দহোঁ নেদেখিলোঁ, বুলি গৈছিলো, বোলে
 আতা আঠৈৰ আগিলা বান্ধিলোঁ। বোলে নাম গাই কৰিব
 লাগে খেতি কৰা কিয়? বোলে সেবাবে মুখে শুনোঁ
 নাম মূৰ্ত্তি ভকতৰ কৃত্য সেৱা কৈলে হয়। বোলে সিও
 হয় প্ৰপন্নৰ প্ৰণতৰহে টান। নবৰ উপৰে বজা নৰোত্তম,
 ঈশ্বৰে গীতাত বিভূতি কৃষ্ণে কৈছে 'পাত্ৰ, মন্ত্ৰী পাতে অনেক'
 তিনি গোহাইৰ দৰমহা লগুৱা লিকচোঁ, গা বিলাতীয়া,
 চহা জাবৰ চাৰি চাৰিশ গা গাহি, বৰবকুৱাবে চেক্সা সোনধনি,
 ৭৫ বজিয়া সুকনৰ তুশ, ৰাজখোৱাৰ ৭ টকুৰি, মেলদগিয়া
 বকুৱাবে ৪৫ কুৰি, নেওগ শইকীয়াৰ ৫৩টা, বৰাৰ গা ভাগী
 দোপাৱা, টাৰৈ বাধিব কিছু পাই, গাহে বয়। ভাৰী
 পছা দিএ দাই কৰিব পাইলে গাটি ব'ল, বৈ কিছু লাভ
 নাই। এ যাৰহে বন কৰিছা, কৰাইছে তোমাক টাকি
 লাভ দিয়ক চাৰি তেওঁৰ বা গা বৈছে নবৈছে, পেট চাই
 ভাত, মানুহ চাই মাটি, যি দ্বি আঠ পুৰা বোএ, বয়,
 তাৰ খয়া বলেহে খাই হালছা পায়, সিএ হালছা কলে
 বলে তাৰ বন কৈলে, তাৰে গা নবম, তাক দিব ক'ব
 পাৰ খাব ক'ব! এতেকে ভকত বস্তু সিদ্ধ এক শৰণ
 পৰিপাকহৈ সেৱা শূন্যে নিপুন, ৰাজগুহুত দাৰা সব প্ৰবৰ্ত্তিছে,
 আপুনিও বৈছে, আনকো নিব ভাববা কবাক উপদেশ দি
 পূৰ্বো ভাৰি এতেকে চাই কৰিব কবাব লাগে।

- (১) ভাগৱতী
 (২) নিগুণা
 (৩) কেবলা
 (৪) সূৰ্য্য
 ভাৰ

আক জনাৰ্দ্দন আঠৈএ প্ৰাৰ্থনাকৈ শূন্যে গুৰুজনত
 ৰাহু বৈকুণ্ঠৰ নিগুণা কেবলাৰ ভাগ। পৰম সন্তোষ হৈ
 গুৰুজনে বোলে চাৰিও ভাগ ৰাহুতে, ব্ৰহ্ম, মনু, ভীষ্ম
 ভাগৱতী; কপিল, কুমাৰ, শুক নিগুণা; বস জনেক,

প্ৰহ্লাদ কেৱলা ; হৰ, নাৰদ, বলি সপ্ৰেমা । সৰাৰে চাৰি
চাৰি বিধ ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তন, ত্ৰিৰামৰ বামাউত, নিমাউত, ঋষি,
দিগন্তৰী । সন্ন্যাসীৰ হংস, মহাহংস, কোটিধৰ, বহুবৃদ এই চাৰি ।
ব্ৰহ্মচাৰীৰ গিৰি, পুৰী, ভাবতী, বনসি এই চাৰি । চৈতন্তৰ
গৌৰাঙ্গ, অৰ্ছৈত, নিত্যানন্দ, মাধৱাচাৰ্য এই চাৰি । হৰি
বাসৰ হৰি, হৰাঙ্গ, হৰমেত্ৰ, হৰজ্ঞত এই চাৰি । সদা
শিৱৰ—গৃহী, বানপ্ৰস্থ, সন্ন্যাসী, ব্ৰহ্মচাৰি এই চাৰি ।
আমাৰ গুৰুজনৰ চাৰি ভাগে প্ৰবৰ্ত্তিব—ব্ৰহ্মচৰি, পুৰুষ
ষটি, নিকা ষটি, কালষটি এই চাৰি । কালষটিৰ নিগুণ
ভক্তি হব—গুৰুত নিষ্ঠা ; ব্ৰহ্মচৰিৰ ভাগবত ধৰ্ম—গাব ;
পুৰুষ ষটিত নামত নিষ্ঠা হব । কেবল নিকাষটিৰ গুণ, যশ,
একান্ত ভক্তত নিষ্ঠা সপ্ৰেমা হব । শৰণে হব চাৰিবিধ
শৰণে চাৰি ভাগে চাৰি বিধ হব, গাব, যাব । ব্ৰহ্মৰ দেহত
নিষ্ঠা, কণিকা শৰণত, মলয়া শৰণ, কালষটিৰ হব গুৰুত
কাষ্ঠা, পুৰুষ ষটিৰ কেৱল শৰণ হব, নাম মালাত বত,
নিকা ষটিৰ অমল শৰণ হব, গুণ যশ, কথন, অৱণ, হব,
গাব । আৰু অৱণৰ চাৰি সিদ্ধাল, ভূজঙ্গম, দাছৰি,
বৈঠগোবচান । কীৰ্ত্তনৰ ছবিধ ৰাজসত্ৰামসংসতি কৰিব নিবিধ
কেৱল । বৈবাগ্যৰ চাৰি যতমান বৃত্তিবেক একন্দ্র
বশীকৃত্য । নাম চাৰি, জ্ঞান চাৰি, বেদ চাৰি, মূল শৰণ, জ্ঞান
বিজ্ঞান, তদঙ্গ, বহন্ত চাৰি, ভজন চাৰি, সঙ্গ, সচঙ্গ, শৰণ,
ভজন ; প্ৰসঙ্গ চাৰি আনন্দ, ধাপন, বন্দন, খেলা । ভক্তিৰ
ছয় নিগুণ, কেৱলা, ভাগৱতী, সপ্ৰেমা, অন্তৰঙ্গা, বিলা ।
প্ৰাণী সৰো চাৰিবিধ চাৰিভাগ, উত্তম, উত্তমোত্তম, মধ্যম,
প্ৰাকৃত্য, ভাগ নবোত্তম, নবাধম, নবাচাৰ, নবাকার ।
নবোত্তমে লোকত হে লগায় লোকৰ নেখায়, উত্তমে লোকৰো
খায় নিৱেত ; মধ্যমে নেখায়, নিমিত্তে, প্ৰাকৃত্য ৰাজহে

চাৰিবিধ বৰ
ত্ৰিৰাম,
সতীশ,
ব্ৰহ্মচাৰী,
চৈতন্ত,
হৰিবাচন,
মাধৱ,
শিৱচৰণ
ভক্ত

ধাৰ। নবোক্তমে হৰি ভজি বৈকুণ্ঠে যায়, নবাধমে নবভক্ত
পাই নভঞ্জে হৰি আয়াযাত, নবাচাবে ধৰে, এবে, নিন্দে,
বন্দে, নবাকাৰ একা আকাৰ হে নবব, বান্ধস।

হৰিপৰ্বা

আক হাজৰা আঠৈৰ পত্নী হৰিপৰ্বা, দয়াল। এক দিনা
ৰাজ্যৰ ঠাইতে বাখৰ সিন্দূৰ, মণি আনি দিছে। দি বোলে
আমালৈ আনিছা এইভোৰ গুৰুভকতলৈ আনিছা কি ?
বোলে আবে যি হয়, দিবি তএ। বোলে মই দিলে মোৰ হে
হব ভাগ্য, তোমাৰ কি হ'ল ? বোলে তইনো কাৰ ? বোলে
খিব কৈ বিচাৰি চালে কাৰো কেউ নহয়, ঈশ্বৰ অংশীজীৱ,
বুদ্ধ হ'াত জিবোৱাদি জিৰাইছে।। আমাক যি দিছা, হাতে
কাণে বকাৰানি ধলতহে পেলাইছা, গুৰুসেৱকৰ কঠিহে
পাবা পবজ্ঞাত। পশুপক্ষী বোনী ভজি পাই বিষয়ৰ পুত্ৰ
ভাৰ্যা, আত বিশ্বাস, দায়া, স্নেহ কৰা।

আক এদিন নপকা কঠাল ভাজি দিছে বানত, খাবলৈ
ভুলি নিছে। বোলে হা হা। বোলে কি ? বোলে ন
কঠাল বুলি কলু, গুৰু ঠাই দিয়া অচা নাই, মুখুখিলা কিয় ?
বোলে তই নিদি মোক দিয় ? বোলে তাকে মুখিব না
লাগিল ? আন্ধাৰ চিন এয়ে নহয় ? অ অপাৰ সংসাৰ যি
ভৰাব, তালৈ স্নেহ আন্ধা ৰেদাই অনাদি জ্ঞাত বাগৰি যি পাই
আহিছা তাত আমাত হৈছে বিশ্বাস, কেনেকৈ সংসাৰ তৰিব,
ই কথা জল'ভ।

আক এদিন পাৰ্টিবিহা লুখান আনি দিছে। আএ বোলে
মোলৈ আনিলা হয়, ভকতলৈ আনিছা কি ? পাচে তাৰে
এখন বেচি চাউল পিঠা দিলেনি।

আক এদিন গৃহতে কথা হৈ ৰহিছে। আএ বোলে
আৰি বুইলে হে জোহ বাগ কৰিব।

গুৰুজনক কীৰ্ত্তনত তনিছে।—

কুক কথা এৰি সাতে পাৰ্কে বেঢ়ি

আন কথা কৈ থাকে।

অমৃতক তেজি যেন বিষ্ঠা ভুজে

গাণ্ডি শুকবৰ ভাকে ॥”

এই কথা চোবোৱাতকৈ শুকজনততে হৰি কথা অমৃত
পান কৈলগৈ একা? তেহে গ’ল। তাৰে পৰা আঠৈত
বুধি দাঠ হ’ল।

আক এদিন বোলে গোপীনাথৰ বাপ, এশ কপাহ আন
দিয়া। বোলে টকা মহা হাতে নাই। তেহে আতা
আতোলা সোনাৰ হিৰাপতা আকঠিটো দিলে, বোলে নে, ই
শৰীৰত গা হুজুৰায় আক পিকিলে। তেহে ভৰাই আনিলে,
কটাই বোৱালে, হ’ল। চাৰিকুৰি পাঁচজন ভকত মুৰি গৈ
সেৱা কৈলগৈ।

আক লক্ষ্মীনাথায়ণ ৰাজ্যৰ ছয়কুৰি মাদৈ। সকলো ভকত
হ’লহি। তাৰা সবৰ মেধী পাতিলে ভেলীকুক আঠৈৰ পত্নী
দায়ালক। তাৰা গৈ বহে হৰিগৃহত, ছয়কুৰি মাদৈক ঘোৰা
কীৰ্ত্তন গীত শিখাই প্ৰসঙ্গ কৰে নিতে। কৰ ভৰ বাৰ বি
চলে দিএ, তাৰা নি দিএনি শুকজনক।

জিনোভক
মেধী পাতে

আক ৰাজা আই ধাইক পাঞ দিছিল খাজানা, এদিন
বোলে দাছুছ খাজনাৰ টকা হুকুলায়, দৰমহাকে কুৰিচাৰক
দেপা। বোলে সাতখান নিদিছে? পাঠ? বোলে দিছা,
হুকুলায়। বোলে তুমি দেশৰ উদাসীন পুহিবলৈ। বোলে
হয়, শুক ভকতকো দিব লাগে। বোলে দ’ল পুখুৰী আজি
খাকো এনে ভৰাচিয়া ধৰ্ম হয় বয়। উদাসীনক দিছা, ধাৰ
তৰ হাসিব, কি কাম কৰিছে কৰাইছা দেশৰ? আএ, বোলে
তই ছয়কুৰি আৱনি, দেশৰ ধাৰ চাই, খাক, হৰি বিৰুথিয়া
বান্ধক বি পুৱাই কৰ ধৰ্ম ভক্তি কৰিছ। ঘোৰ হৰিভগ পৰা

ভক্তক দিয়া গুণ নেদেখিলি ? পাঁপময় তন্তু, পাঁপ ছগুণ হে—
“গীতাত কহিলা দেৱহৰি। কলিত বৈষ্ণৱে বিষ্ণু জানা
নিষ্ট কৰি।”

যাব যি গুণ গাত থাকে তাকে দেখে পাঁপ পুণ্য পা।

আক পওনিধি মূৰাৰী আতৈৰ মিত্র। এদিন মূৰাৰি
আতৈএ কলে গুৰুজনত বোলে আমাৰ আতৈৰ গৃহৰ ফালে
বৰ বত। আহিল হৈ ত’তেহে মন থাকে। বোলে কোন আছে
তেওঁৰ ? ছই ভাতিজা, বৌ, নাতি সৱ আছে। তেহে গুৰুজনে
খেদকৈ হিত উপদেশ এক আৰ্হি কৈছে বোলে এক চাতৰ
চাৰি চৌৰ, ছই গ’ল সভালৈ, ছই গ’ল চুব কৰিবলৈ। ছঠাই
নেপাই খেদ কৈলে বোলে হৰি হৰি সিহঁতৰ মহাভাগ্য হব,
আমাৰ হে গুচিল। সি ছয়ে খেদ কৈ বোলে সিহঁতে আজি
ঘেটালে, আমাৰ শুদাই গ’ল পানীত, ই ছইৰ পুণ্য নিশা
বৰ্ণা, ধন পোৱা হাতৰে স্বক, চক্ষু, ছয় শত্ৰুৱে কাঢ়ি ললে।
সি ছইৰ লোভ মোহ, কাম, ক্ৰোধে নিলে মন চিত্ত বুদ্ধি
খেদ অহুৰাগে আৰিহা পঞ্চপৰ্বা পেলাই পুণ্য ধন দিলে।
এ বাপু সব মন মাতঙ্গ কাৰ শক্তি বাখিবব ? চাৰিপৰত
লাজ পাটে স্নজান সবে বাখে বান্ধে ঘাঁহ দি গুৰুবাৰ্য্যে।
আপৰত আশে কুবে হস্তীক কোনে বাখে, তাত দোৰ ছগুণ
দেখা, তোমাৰ নচলাকৈ পাৰিচা বাখিব, গাৰ যদি এপাচি
থাকে নেদেখে অন্ধকূপ কুৰি হস্তীয়াৰ অৱস্থ তন্তু লেগাকট-
নেপা। অমৃত ছদ এচকতে মাখিটত নেবাচি চককো পেলায়,
তেহে মন মাঠ হৈ ঈশ্বৰ বুদ্ধি হ’ল।

আক থবাই হৰি গোসাঁই থবীয়া ককাইবে মিত্র। গৈ
গুৰুজনত কলে বোলে আতা আতৈৰ পূৰ্বে বিটো খেদ দেখি
বস্ত লতা হ’ল সেই খেদ এতিয়া গ’ল। দেহ প্ৰযুক্তি পৰত
স্বাৰ বত। বাৰগুণ গুৰুতন্ত হৰি কথাত অৰা ভটিস।

তেহে খেদকৈ গুৰুজনে বশিষ্ট সাহিত্যৰ এক আৰ্হি কৈছে।
 এক বশ্ৰে ব্ৰাহ্মণত গুৰু মানি মন্ত্ৰ ললে। থাকি কতো কালে
 দুখী দৰিদ্ৰ হ'লগৈ। গুৰু চৌৰ বৃত্তি ধৈলৈগৈ, শিষ্য নৈ
 জমিদাৰ পাটগিৰি মজিদাৰ হ'লগৈ মাৰও দেশত বৰ
 আচাৰ্য্যস্তু হৈ বস্তুি বায়তে। গৈ দেখে এক গিৰিএ চৌৰ ধৰি
 খুন্দি মাৰি কুন্দ দি ধৈছে। চাই মনকে পূৰ্বৰ সেই গুৰু
 এই। বোলে এইটো ক'ব ইক অ। বোলে কৰ্ত্তা চুৰি ধাৰ
 মাৰি ধৈছে। বোলে কি লৈ এৰ ? বোলে মহা অষ্টম দুখী
 দৰিদ্ৰ, কষ্টা নাই কি দিব ? বোলে মোক দে, তোক টকা
 পাচ দিছোঁ তাৰ। বোলে এনেই দিছোঁ বাপ হে। তেহে
 বাজ কাজ এবি লৈ আহি গৃহ পাই মাহ হলিঙ্গা সৈতে
 পক্ষিষ ঘট জলে স্নান কৰাই দীৰ্য্য বস্ত্ৰ ওৰাই চাৰি কঠে
 বালিষ তলচা বসাই টেমা শৰাই দি আঠু লৈ বোলে এ বাপ
 বৃন্দাবনে গোপ শিশু সজ্জ গোপীৰ গৃহে বি চৌৰ চাভুৰি লীলা
 খেলা কৰা গ'ল, সি কাল গ'ল তেতিয়াই। এতিয়া ঘোৰ
 কলি হ'ল, এবক সিকথা। মই দাস আছোঁ, হৈছে
 আপোনাৰ প্ৰসাদে। এই বুলি টকা, বস্ত্ৰ, গৰু, দাসী, দাস
 দি পঠাইছে। এতেকে বি বাক গুৰু বোধে মানিব এই ভাও
 হলেহে সংসাৰ সুখ। কুকুৰদেউ বহুবাংশে অৱতৰি কংস, কেশী,
 বাব, কুজী, বোল হাজাৰ পত্নী কৃত্য কৈলে। সেই দৌৰকে
 গুণ গাই তৰি পৰমপদ বৈকুণ্ঠ পাই গৈ বি-এ উপকাৰী
 অজগীয়া স্তম্ভন এই ভাও মান নহলে, নীচ বুদ্ধিৰে মহুৰা দেখি
 দুখান ই সংসাৰ ভবণ ছল'ভ হৈছে বাপু সব। শুনি সকাৰে
 মন দাঠ হ'ল।

আক কেহো হাজৰা আঠৈৰ বেটা গোপীনাথে হুছিলে
 বোলে আতা ভেলী কুকু গোপাল বাম এই কৰে মহো। কুকু
 বড়াই পাতিছে, কুকু এ অজাতে পাৰে। কেহো কুকু

ভবন এতি
 কাল

ভাগৱত
আৰ্হি

কয়। ধৰা কোৱাব কি হব খান খিতি? তেহে শুকজনে
লম্বু ভাগৱতৰ এক আৰ্হি কৈছে বোলে মন সদাগৰে নবতলু
নৌকা পাই ভাবত হাট বেপাৰে গল, কলে নদীএ। আশা
কাল নদী হ'ল। ধনে জল লোভ, মোহ, কাম, ক্ৰোধ, ডকা,
চাকনৈয়া, পাক, চৌ, খেদ, তৃষ্ণা বেগ চৰখৰিয়া, তাতে পৰি
স্বৰূপ পাসবাই নাও বুৰালে, সব তল গ'ল ভাসি। সাহুৰি
শ্ৰেষ্ঠা হবাই কলমতিয়াই গৈছে। তেহে বুদ্ধি চাপৰি,
ধোঁৱা খহনিয়া খহাই গা পালেগৈ। পঞ্চপৰ্বা পাপ পলস
ক্ষমা তুষ্টি, বিৰকতি; শিমলু, মদাৰ, পোজাৰ তিনি গাচ,
বজ্জ, সন্ত, তম, তিনিএ মূল দশেন্দ্ৰিয় চাকলিয়া শিকা খহাই
বেগত পৰি আছে। গাত লাগি তল পাই ধৈলৈ অধিভূত
অধ্যাত্মা, অধিদেব, তিনিতাপে গুৰি ছিগা পৰি শুক শিষ্য
চৰা কোৱা অপাৰ সংসাৰত উটি বেবাই আয়া যাতকৈ ফুৰিব,
কল্প সীমাকৈ সচকী সব।

কালনা মেন
ভকলণা ভক্তি

ৰাজা লগা দেশ, শুক লগা ভক্তি, শাহতী, বহাৰী সচকী
আজ্ঞাপৰ সব, উপদেশী, উপকাৰী, বাহুগীয়া সুহৃদ, জ্ঞান,
বিজ্ঞান, তদজ্ঞ, বহুজ্ঞ, জ্ঞান, স্বৰণ, বন্দনত নিষ্ঠা হলে, বাত
যুষ্টি, শুকত যুষ্টি সজ্জ দোষ নহলে তিনি প্ৰবৰ সাৰিব, জীব,
কলা কলে তিনি পিৰি বলি যেনে পৰে চকুৰা হয়গৈ। হৰি
পাদ পদ্ম হিয়াত প্ৰকাশ কোৱাব শুনাওঁ, অহৌ পুৰুষাৰ্থ কৈ
ধৰি কৰি হৈ ভবিৰ কালনদীএ। এ আটৈ সব আজ্ঞাত
বাৰিনা আজ্ঞা, নবতলু নৌকাত আগ কটা বাঁহ শিশু বান্ধিলে
এডৰ পহুৰ বনে লাগি শুক বাক্যত নবহা শিশু মূৰ কটা
বাহে ধৰি দেহ মাৰে মেলা সবক। মূৰ জপোৱা সব শুনা
নাও বেজি দিব আগে গোৰে উপকাৰী আজ্ঞায়া কহুনি
অহুৰুস বাহু কুকৰেট, অৰণ কীৰ্তন, বৈঠা; নিৰ্ভৰা মে পাল
শত সহস্ৰ নাৰে বহু, খেদ অহুৰামে টানি ভবি দিব একে

চাটিএ বৈকুণ্ঠত তুলি থবলৈ প্ৰয়াস কি ?

আক বাবা সবে গুৰু বাক্যে শি সন্তত বৈছে তাবা সবেও অহো পুৰুষাৰ্থকৈ উপকাৰী, আজগীয়া স্তম্ভদ তিনি খুঁটিত প্ৰেম বজু লগাই মন মাতক জীৱ সৈতে বান্ধিলে। তাবা সবব অতে সংসাৰ শুখাই বংশ পদহে বৈছেগৈ, অত আইটো বস্ত তব্ব মুক্তিৰ বট। খানিএ যিহে পৰ্বত বব পাৰে শুওঁ তুলাকে নলয় যিহে তুলাকে ধৰিব বব ছুৱাবে কুতে উবাৰ নি ফুৰে পৰ্বত লব ববলৈ। অজ্ঞানু সবে কৈছে লৈছে। যদি কৰ্মগতিএ মনেই হয় সেইসবেই দাজে, এতেকে কোৱাত গুণ দুগুণ দুগুটা আছে। থল চাই বিচন ছুছুপাই মূলো হবায়। এ ভাবীএ ভাব বয়, দেখায় কি তোমাৰ কেকো জেকো ?

আক বাবে বিলাতৰ কুকৰে তেলী কুকৰে মিত্ৰ। ডেলী কুকাই চলিলত তাবা গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কবিলে। হবিসতি আটৈত লৈ পৰমাৰ্থ ভাগে। তেহে গুৰুজনে বাগকৈ বোলে বিষয়াৰ বুঢ়া একো নাজানা গোটে মুখ। ভালেকে সখিএ কয় কথা তব্ব নেজানিলে বাপেকৰ পুথুৱীত পৰি মবে পুতেক। উপকাৰী পিতৃ আজগীয়া মাতা, চাৰিটি বস্তএ চাৰি পাব বিচাৰ সন্তোষে জল। তব্ব নেপাই বাক্য পাব ভাজি মবি মবি সংসাৰ আয়াৰাত হয় কয় সীমাকৈ।

আহা স্তম্ভাবে পুৰ্বত আৰি থব খুবৰ থাকো হে, তই মই মনত আহিলেও, বৃত্ত, দোষ ছিগি কাটি মবে সৰ্বনাশ হৈ। নলগাকৈ খানিক নিহিগি চলিলে বৃত্ত কবে স্তম্ভান লোকে। বস্তিলো গুৰুজনৰ কৃপাত ইবাৰ তাবাৰ খুলাৰ প্ৰসাদে। তোমা সবে বকা পবাত হুনাই জ্ঞান পাতি নিল আৰিকলৈ থবা পুনৰ। তেহে বোবা মাতি এক আহি কৈছে।

“কলিত হবিস কীৰ্তন এবিয়া, আনমতে চাহে পাতি।

যেব কুল কু, নিজ বাৰী এবি, অতে পৈয়া উপপতি।

কলিত হবিব কীর্তন এবিয়া

অন্তত্ৰ কৰ্ম আচৰে।

মিচাতে কেৱলে শ্রম মাত্ৰ পাএ

একোএ ফল নধৰে ॥

ভাৰ্গৱ-বাণী

আক ভৃগু ৰাজ্যৰ দেশত এক চাকৰে মেঘ মণ্ডলৰ বাগ দিলে, হুহিঅ ভূতার্তি নাম শুনি মোহ গৈ ববিলে স্বামী ভাএ। পাচে অনেক পাত্ৰ মন্ত্ৰীৰ কুমৰ, দেখি ৰূপবন্ত মোহ গৈ চিত্ত দিলে। দি নিজ পতি খৰি ভাৰীক হাঁহ ছাগ ৰখীয়া দি অজ্ঞানকৈ নোসোধে। নৰ্বিননামে এক পতিব্ৰতা শাস্তীৰ স্বামী বিহীন হ'ল, আনি জাহ্নবী গঙ্গাৰ তীৰে থৈ গুণ বৰ্ণাই কান্দিছে। তেহে ৰাজ্যৰ নন্দিনী স্নানে গৈ দেখি বোলে হেৰা তুমি ৰূপ যৌবন, সুন্দৰ নাৰী হৈ কুচিত বিকৃত কুৰূপ লোকড লৈ কান্দ খেদকৈ? ৰূপে যৌবনে এটা পুৰুষ দ্বিম এৰি পেলা শোক দুখ। তেহে শাস্তীএ বোলে পতিব্ৰতা নাৰীৰ স্বামীসে তপ, জপ, গুণ, বন্ধু, সুহৃদ, সোদৰ, পিতা, মাতা, ধন, জন। তেনে ভৰ্তা এৰি যি পৰ পুৰুষত ইচা বতি কৰিব, বেস্তা, আনক পৰশে হে স্নান। সেই সবক দৰশনে স্নান পাপ হয়, ৰাজনন্দিনী হৈ কিয় এনে বাক্য বুলিলা মাই? আৰাকে চিন্তি কৈ কাল দিন যাব। চাইদিনীয়া দেহা ৰাব আশীৰ্বাদ কৰিবা মাও। তেহে ৰাজ কুমাৰীএ শুনি বোধ হৈ গৈ নিজ স্বামীত পুনৰ আস্থা বতিকৈ ব'ল। তেহে ককৰা দিহে বোলে “পৰ্বতৰ হাড়ীএ চুৱা পাত খায়। কুৰি গজা পাপ কৰে বহাবখান গৰ্কে ৰায় ॥” এ আঠৈ সব, গৰ্কে পৰ্বত, মন মাতল, পৰ জী, পৰ ধন জব্য অবন্ত, পাপ, চুৱা পাত বৃত্তিৰে লোটো মৈ। ৰাজা গলে পাত্ৰ যত্নী এৰাবে ইঞ্জিৰ চকিৰ তল, বোকুৰ বিকাৰ মাই পাপ আচৰে, বহাবখান মাতল বিকাৰ আৱাৰাত হয়। তেহে শুক বাক্য শুনি

একমন হ'ল সবাবো।

আৰু শুৱালু কাজীএ কথা প্ৰসঙ্গৰ মাজতে বাজাবলৈ
কথা কাৰ্বনা প্ৰস্তুত বয়। তেহে শুকজনে ঘোৰা কৰি
মাতিছে—হৰিৰ কীৰ্ত্তন, সমএ যিজনেন।

থাকে আন কথা পাতি।

অন্তকালে নিয়া, যম ছুতে ধৰি

কৰে তাক উগ্ৰ শাস্তি ॥

দেবৰ বহু হৰিৰ কীৰ্ত্তন

হুস্তনিলে সাৱধানে।

যম ছুতে নিয়া তপত শলাক,

বাহএ তাহাৰ কাণে ॥

এ আতৈত সব বুধা কথা পুত্ৰ, দাৰা, ধন, জন, আশাৰ
কেসাৰ কৈ সংসাৰত আয়াযাত বেবাইছে, ভ্ৰমি বাবে বাবে,
এই বাৰ তাক এৰি হৰিকথাত বতি কৰা বাপুসৰ, অমৃতৰ
মুখত তিতা গুটি লোৱা কৈলে পুনৰ ?

আৰু বৰনগৰতে জীৱি আতৈএ প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ,
আমাৰ মন গোট আশা সমুদ্ৰৰ পৰা তুলিব হুৱাবে। অনেক
প্ৰৱন্ধকৈ, ধন জন কনক কামিনীৰ পৰা। তেহে শুকজনে
বোলে অনাদি জন্মত বগৰা খৰীয়া জীৱ সহজ হৈ আছে
ভাটিমুখে, উজাবলৈ টান। বিষয়ৰ কুঠাৰ জলাবলি আছে,
প্ৰবৃত্তি নিবৃত্তি হৰিভক্তি আজুৰিও টান আনিবলৈ। ব্ৰহ্মাৰ
সৃষ্টিত এঘাৰ ইন্দ্ৰিয় চৰিত তৰ, বোড়শ বিকাৰ অতপন,
পকড়তবহে তপন, পজবতে হস্তীলৈ কীট পতঙ্গ, হাড়ৰ,
জলৰ, এৰা এৰি নাই, দেহ জীৱৰ। এতেকে অজ্ঞানক
তকৰাকো জ্ঞান অকুশে এবে সম্ভব সজে বুজাই থাবাৰি সোৱা
পৰত চলে ফলে। এ নবনৌকা ভাপি গৈছে, বাটে বেদি
আজুৰি পৰ পল, ঘোৱা হৈছে অপাৰ, বঁটা হল তৰ,

হৰিৰ চৰিত

প্ৰসঙ্গ হুই বা একত বহা। আশা নদীত লোভ, মোহ, চৌ, বৰ্তাস ডকা কাম ক্ৰোধ, কুন্তীৰ মগৰ, কহুালি গুৰুভক্ততো অন্ধা শ্ৰীতি নাই বত, বাব বাহ চাইটি বস্ত্ৰ চিন্তন ভাৱন নাই। নাওঁৰ বাব পিৰি পচি গৈছে। দাঁত, চুলি, চকু, নাকলৈ, জবা কালে দেহা, খেদ অহুবাগে তৃষ্ণা, ধাম ধুমীয়া পাক চবখবীয়া সজ্জ, সচজত দোকল্লা বানি ফটা চুৱা বিদ্ধা, অনিচএ কবসাল পচা। চৌ-বাতাসে বুৰাতো যাৰা সবে নিচয় কৈ কহু শাল মাৰি অৱগ, কীৰ্তন, বঠা চাব নোবিব, ঈশ্বৰে পাৰ কাখ চপাবগৈ। এৰিলে একা গ'ল ভাবতবৰ্ষ নবতনু ধন্য কলি দেৱৰ দুৰ্ভাগ্য ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাৰ্থনি হাতে চাপবদি। তেহে আতা সেই দিনা গৈ মাঠে উতিৰি মন্থা গুৰিতে বহি পাচ দিনা হাইঠা গুৰিত বৈ কুৱবী হাটতে যাত্ৰ চাতে লগ লাগি গৈছে। কিন্তু পাৰ হৈ কালডোবা গঞ্জে বৈছে। নিশা যত্নমণি আঠৈএ ভাটিমা গাইছে—

“ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ যাকৰ চাকৰ।”

হুৰ্দ্ধিনা সন্ন্যাসীৰ চাতে এখ ব্ৰহ্মচাৰী সন্ন্যাসী শুনি জলি উঠিল। কেন চেলা ঘোঁচোবা বাত বজাই গুৰু নিন্দা, বেটা কৈবা যাত্ৰী? এই বুলি গালি উঠাই বাগি চোটাৰি দাজি গৈছে। আতা দেখে প্ৰাণ বধে। তেহে বোলে বৈ চালীৰ বেটা হুৰ্দ্ধন। ব্ৰহ্মা সদাশিৱ জগতৰ গুৰু, কাৰ চাকৰ কেগ' নেকৰ? বুলি পিঠিৰ উপবত হাত দি চাৰি চকা মাইলে কাকটে। যত্নমণিও বাও কৈলে মৈলোঁ মৈলোঁকৈ। আতা বোলে চেলাৰ বেটাক ডোবা সবৰ হৈ মএ দণ্ড কৈলোঁ। তেহে চুপে ব'ল সব দণ্ডী। পাচে আতা অঠৈড নৈতে নিশা শুনি আলচি বোলে আবা : গ'লে দেহ যাবিব, কিন্তুপে সাবো। তেহে চলকৈ

বোলে কাহিলা গা হাঠিব নপাৰে'। শুকজনক পাই
 তিনি দিন থাকি জগন্নাথ চৰ গ'ল গজালৈ। সেই জেমাল
 ব্ৰহ্মচাৰীতে বাৰ্তা কলে। বোলে হামাব চাতে ভাগিন
 হই জগন্নাথ চৰণ, আগাৰি গৈ আছে। মমাখান কাহিলা,
 বৈ যাব দিছে। তেহে সি সব বাস্তা বাওকৈ গৈছে
 জগন্নাথচৰ কাইবে। তেহে গবাক উতৰি পুণৰ্তবা গজাব
 কিনাবেদি নাইগজত লাগ পাই কলে বাৰ্তা মমাখানৰ গা
 বিবাম বুলি। শুনি আতৈ কিবি দাওঁবি আহিছে। আতা
 ধীবে স্মৃতে গৈছে। কবতীয়াৰ কিনাবে লগ পাই গৈছে
 তিনিও। গৈ জাহ্নবী পাৰ হৈ সোমনগজতে বহি
 কালিন্দী উতৰি ভক্তিপূৰে বৈ পৃথ্বীয়া গজে বহিচিলম
 পূব ঘাট আঠ দিন গজা পাই স্নান, পান, দান, দধিণা
 কৈলে। জল, মৃত্তিকা, ছদ ছবাই লৈ আহি বিনাজপুষতে
 তেগী একচেৰ, চেনী একচেৰ লৈ সাদিনে পাই, জল,
 মৃত্তিকা, চেনী, অম্বল শুকজনক দি সেৱা কৰিছেহি। বাজা
 আজ্ঞাকৈ দিছে যত বাজী বৈবাগী আছে মানে শুকজনক,
 জল মৃত্তিকা, দিব পায়। ভবি আছে, লোৱা নাই আমি।
 বোলে বাপু, গজোদকত পোহ দিহানে? বোলে বাপ,
 তু নেপাওঁ, কিবা পোহ? বোলে টুটে পতি নদীৰ ভৰি
 আনে পানী। তেহে মেলি চাই বোলে আনুকএ গজা
 সম্পূৰ্ণ আনিছে, লব লাগে। শুক ভক্তে লৈছে, লৈ বোলে
 ইবিবল্লভ বাপুষক কান্তব-কলটি কাইকৈ দিয়াবক গহন
 জলৰ যন্ত্ৰ বাবু শান্ত কৰে, দিলে, ভোজনকৈ ব'ল।
 তেহে চাইদিন বৈ পৰমার্থ দিলে। নিশা স্মৃতিহে শুকজনক
 বৃহবো সাব ধলে। পাচে শুকজনে বোহল মোক* বাবে
 কুমা ধবাত বাউসীতে আমাক পাচিহি, নদীএ বাবিলে
 শুকবাক্যে পৰি আছে, বাব মপাইলোঁ। আমাব গা কলে

অসম ৰাজ্যৰ
বিষয় কথা

উজনিয়া
বাপুঘৰক
বহু সৰ্বস
উজানত
বহু এটা
কথিলে
পঠায়

তুমি যোৱা। তেহে আতা প্ৰাৰ্থনাকৈ বোলে বাপ, অসম
ৰাজ্যৰ বিষয় কথা, দদা, খুৰা, পুত্ৰ, ভাৰ্যা, ধন, জ্ঞান,
মায়াময় সংসাৰ পথ পশুপক্ষী কীট পতঙ্গ আদি যোনীত
আয়াযাতকৈ বেবাই ভ্ৰমিছে। মহামুনি গনৰো মতিভ্ৰমকৈ
জন্ম লগায় কণক কামিনীৰ সম্পৰ্কে বিশ্বামিত্ৰ, পৰাশৰ
যোগীশ্বৰ মুনি সবৰ মনৰা হৰণ কৰে। এতেকে প্ৰভু কাতৰ
হে কৰিছে। তেহে বোলে হৰি বল্লভ, ভৰালে নিয়া
বাপুঘৰক। নি দেখাইছে, পশু, মৎস্য, কচ্ছপ, বস্ত্ৰ বজ্জত,
সুবৰ্ণ সবাকে দেখি সেৱা কৈলেহি। তেহে গুৰুজনে চৰ্চ্চি
কৈছে। আক বোলে বাপুঘৰ, আমাক তুমি দেখিছানে ?
বোলে বাপ, দেখিছে। বোলে নাই দেখা। বোলে
দেখিছে। তেহে গুৰুজনে নাইদেখা বুলি মুখ পদ্ম মেলি
দেখাইছে। এক ভাও দেখি আতা বিস্ময় বিক্ৰতি হৈছে।
আক বোলে বিষ্ণু ঠাই যাবা, মোৰ সখি ঠাই যাবা, বুঢ়া
মধুৰা তক যাবা, যদি যোৱা গোপাল ঠাইও যাবা। এতেকে
আমাক সম্পূৰ্ণে দেখিবা। পাচে আতা খেদকৈ কান্দিব
ধৈলে বোলে বাপ, ভোজ্যাক যেনে দেখিলে, কাকনো
জদয়তো লৈ চাই-চিন্তি যাম ? যদি আতা সবৰ ঠাইত
সোমালগৈ কি চিন ঠিকনাবে কব আমাত ? বোলে বিষ্ণুত
ধৰিবাগৈ আহোঁতে বৰ নাওৰ আহনটৈ তলে যি সুখ
কীৰ্ত্তন কৰিছে। চৈ দাজি দেখাব, আক মধুৰাত কৰাগৈ
নেওবাতলে দোমজাত গুৰা ভোজন কৰোঁতে যি বস্ত
কৈছে, নাওবা চিডাই দেখাব। মোৰ সখিত প্ৰাৰ্থনাকৈ
ধৰিবা নৈ একাকীত মজিয়াত চিবা ভোজন কৰাত পৰম
আনন্দত মজি বহুত চাল হাব অছি মজাবে বস্ত কীৰ্ত্তন
কৰিছে। চাৰি বাৰ শুচাই মাজবো বাৰ দাজি দেখাব।
মকলে পৰা কৰে হৰি নেৰিবা। এতেকে আমাৰ সম্পূৰ্ণ

দেখি পাবা বোৱাগৈ। পাচে আতা অনেক কাতৰ তুষ্টি নিবেদন কৈ গুৰুজনত প্ৰাৰ্থনা কৈলে, বোলে বাপ সংসাৰৰ তিনিভাপে দিন হলে পোবে, নিশি যায় মোহ নিজা মায়া শয্যাত পৰি। দাৱায়ি জীৱক দৰ্শ কৈ জ্ঞেষ্ঠা জ্ঞান হবাল। তযু পাদ পদ্ম স্বেত ছত্ৰ প্ৰায়। অমৃত বৰিষে সৰ্ব্বদায়।' আতে পৰি সতাইছোঁহি চেতনকো দহো নৌলভেঁ, অধম পাপীকনো কেলেই ঠেলে তিনিভাপলৈ আকো? গুৰুজনে বোলে বংশীয়হুমণিক পঠালেঁ, গোপালক ধৈ আহিলেঁ, এ কুকুৰিকণা নাওঁ বাই গালৈহে আওকালে, মোৰ পৰম গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ নাও নকয়। তুমি বোৱা, তোমাত হস্তে মহাগুৰু ভক্তি পদ্ম প্ৰচাৰ হব। তাতে ধৰি অনেক জীৱ উঠিব গুৰুজনৰ পক্ষ পথ বাঢ়ি যুকলি হব, কব, এতেকে পাঁচিছেঁ, যোৱাগৈ। পুনৰ আকো নাহিবলৈ প্ৰৰ্থনা কৰিব খোজোঁতে শ্ৰীবাম আতা মাত লগাইছে বোলে হৰিপো, গুৰুবাক্যে শিব প্ৰতি ধৰা, হুইবাৰ খচিলা, আক বাব পাবিলে জীৱৰ সৰ্ব্বনাশ। তেহে আতা উঠি গৈ শ্ৰীবাম আতাক প্ৰণাম কৰিছে গৈ, বোলে মই অধমে আজিএ সৰ্ব্বনাশ হ'লু হ'তে, তোমাত হস্তেহে গুৰুবাক্য ভক্তি বুলি জানি বন্ধা পালেঁ। তেহে আতা প্ৰাৰ্থনা কৰিছে বোলে বাপ, প্ৰথমৰ অক্ষৰ যুষ্টি চিনাই দিয়ক, শেষৰ তিনি যুষ্টি মনে ধৰি গৈছে। পাচে গুৰুজনৰ পূৰ্বৰে একে বস্তু চিনৰ কাৰণ কৰিবহে লাগে পাচলৈ আহি।

বাব যেন বুজি হিয়া, পৰম প্ৰসাদ দিয়া

ভৈলা প্ৰভু ভগবত বাজ।

ভাটোকুটা আতাক বোলে কেশ অৰ্জা কল কুজিবলৈ ভাল, কিনো বোলা? বোলে বাপ ভোজা ভগৱত কল পেটে ভাবিছিলেঁ, মনৰ মন বুজি বোলা গৈছে এনে মনক

গাথি কথা

কল ভুজিবলৈ পালে নো মোৰ কি ভাগ্য থাকিল একা
 আপুনাৰ প্ৰসাদত ? তেহে হুওজনা আতাৰ পৰম বহুত
 অমৃত ভাও বাকি পান কৰালে আক বোলে আমুকাই আমাৰ
 পিতা পুত্ৰে লগ ব্যৱসা কৰা গীত দি চাইটো কথা কৈছে—
 পূৰ্বাপৰ চাবা, পূব মুখে যাবা, বাচি খাবা, জাগি শুবা। সেই
 দিনা একাদশী, চিৰা দিছে সাত জনলৈ বেজিনি কলেবে বোলে
 মৰৈডোৱাৰ মুখতে হুপৰ চাই দণ্ড হবগৈ, স্নানকৈ তাতে
 ভোজনকৈ যাবাগৈ। পাচে আতা সেৱা কৈলে অভয় পদত
 মাথা দি। শুকপদ পঞ্জবত শুদ্ধ ব্ৰহ্মক থৈ অভয় ব্ৰহ্মক
 হুদি পল্লৈ লৈ ধূলা শিবে লৈ আহিল বিদায়কৈ, শুকজনৰ
 লগে পঞ্চ প্ৰাণৰ চিতৰ পুতলি ক্ৰমেহে আহিল। শুকজনে
 চৰাতে গৈ চাই আছে, একে দৃষ্টিএ, প্ৰেম ঝৰি বোলে শ্ৰীৰাম
 আমি গলু নে আছেঁ।। তিনিবাৰ বুলিছে গলু। আতাৰ
 লগৰ সবে উভতি চাই গৈছে। শুকজনে বোলে আনে নিব
 পৰা নাই, নৰনাতিএ নিলে আমাক। ভাটো কুচিৰ আতা
 আতাক গৈ আগবঢ়াই নৌকাত থৈছেহি। আতাও সেৱা
 শুকৰাটক নাও মেলি গৈচকু। পাচে গৈ আহলতে ওলাই
 বেলা চাই দেখে হ'ল। বোলে সৰৈবোডানো কত ? বোলে
 আতা, ত'তে ব'ল। বোলে নাও ফিৰাই দিয়া। বোলে
 একমোৰ আহিলেঁ।। বোলে হক দিয়া সাইথে শুক বাক্য
 পৰে। তেহে ভাটি মাৰি গৈ চিৰা ভোজন কৰোঁতে এক
 ভাও হুখ আনন্দ দেখিছে আৰ কাপৰ ভিতৰে, আতাৰ আঁঠে
 সবেপুহু উজাই আহিছে দখিণে উজাই সিহুবা সোমাই চাবুবিয়া
 দখিণকুলীয়া আতাৰ হাটে নৌকা বাধি বহুমানি আঁঠে উঠি
 গৈ শুকজনৰ আতা আহিব বই বাৰ্তা কৈছে। তনি আতা
 স্নানলৈকে আগ বাঢ়ি গৈছে, আতাক দেখিএ হুতে চিনিলে
 ক্ৰাম খবীৰ, চম্ভাৰুতা মাথ, আকুজিত কেন, হুৰীৰ পুৰুষ,

আতা হয়। দখিণৰ আতাও দূৰতে চিনিলে, গৌৰবৰ্ণ, চত্ৰাকৃত্য শিব, নীল আকৃষ্টিত কেশ, আবাই বাপুঘৰ হয় উজানৰ। মাত লগাগে বোলে বাপুঘৰ, উঠি অহা যক। আতা, সজ্জ, যোৱা গৈছে, এই বুলি উঠি গৈ বোলে আতা আগ হক। বোলে নহয় বাপুঘৰ আগ হোৱা যক। বোলে তোহ্মা যি কালতে লাগ পালা শ্ৰেয় পুত্ৰ অমৃত পান কৰা গ'ল, আমি এতিয়া শেষ কালত খোঁল পানীকে খুজি খাবলৈ জানো পাত্ৰ নহওঁ? তেহে দখিণৰ আতা এক দৃষ্টান্ত দিছে বোলে বুঢ়া সদাগৰৰ চাৰি পাঁচ বেটা বেহা বণিজ বাজ কাৰ্য্যো বাখে চাকে, তাত তেও স্নেহ নাই, হুমলীয়া বেটা শেষ কালত যি হয় বঢ়া স্নেহ। বৰ সৱক কাটা মূৰা কিচাহে দিএ, সকটিলৈ মাকে তলিয়াতে কাটা মূৰা বাচি ধূল মাংস দি ভোজন কৰায়। এ বাপুঘৰ সাঁচতীয়া হিৰা বহু ছোটটিকেহে দি যায়। তোমাকে সেই মতে গুৰুজনে দিছে। এই মতে কখনতে হুওজনা আতা গৈ কীৰ্ত্তন গৃহ সোমাই এখানি কট পৰা আছিল, তাতে সেৱা কৰি বহিচন্ত। বহি দিছে বটা বোলে এক লোকে বিল মূৰে জান আছে। তাতে ভেটা মাৰি খাদ কাটি ডিঙ্গৰা, পাউৰি, চেপা, খোকা, পল, জুলুকি, জাল, জকাই, ঘণি পাতিবৈ বাট চাই আছে পানী উঠে বুলি। নেপাই গ'ল। পাচতে হ'ল পানী, মাছ। পখুক নাৱবীয়া পাই সেই সজুলিৰে দৌলাই মাইলে। গৃহত পালতহি ভেটা চেপা উঠিল। পাচে সেই পখুকতে খুজিহে খালে। এ বাপুঘৰ, তোহ্মা ভেনে শেষ কালত পখুকে গৃহস্থ হ'ল। তোহ্মাত খুজিহে খাব লাগিব।

আক এক অনাদি এক বুঢ়া সদাগৰৰ ম পুত্ৰ ন বহাবীৰ বত সুবৰ্ণ, হিৰা বত, মাণিক, গোৱাল, বাখৰ বইনী পাতিবৰ ঠাই নপাই কোন পাত্ৰ বাখিব বোম্ব। পাচে একদিনা

সদাগৰে মনে পৰীক্ষাকৈ বোলে সেনে পটা পুত্ৰ নিলে চাহি চা হি হঁক। শুনি সবেও চালেহি ওলাই। সক বধু নাছিল? সদাগৰে বোলে মই কথাটো কলু, সবেও চালেহি। কিয় সক বহাবী নাছিল? বোলে শশুৰে কথাটো কলে হয়, মোৰে মনে নথৈলে পটা পো নো সেনে নিত্ৰ, ই কথাই নহয়। তাতে নেচালে।। তেহে বুঢ়া সদাগৰে অনেক হিৰা বস্ত্ৰ সবাবে ঘৈনী পাতিলে বোলে যাক যি লাগে পাচে খুজি খাব যাব ছোট বহাবীত। এ বাপু ঘৰ, আমি জ্যেষ্ঠ হওঁ হয়, ভোম্ৰাতেহে খুজি খাব লাগে ঘৈনী।

আক এক সদাগৰ বণিজ্জে ওলাল। তেওঁৰ ন পুত্ৰ সবেও বহাবী, জীয়াৰী টকা, শিকা মণি, সিন্দূৰ বাখৰ আনিবলৈ দিলে। সক বহাবীএকে দিলে কৰি একৰা। শহুৰেকে উপহাস কৰি বোলে দিয়া নিয়াবো লাভ। আৰ কি পাৰি, দিম? বোলে শহুৰে মূলে কৰাত কৰা মূলত ছনকৈ দিব। পাচে গৈ বেহাই আহিল সদাগৰ। যাব যি দিছিল দিলে নিলে। ছোট বহাবীএকে বোলে আমাৰ জেজা ভাজক। তেহে লেখি চাই কৰাত কৰা হয়, ছুইত চাবি, চাৰিত আঠ, আঠত লোষ, এই ক্ৰমে নাওখানৰে বস্ত্ৰ এ নাটিলৈগৈ। বোলে মই সক বহাবীতে বিক্ৰয় গলু, লক। এ বাপু ঘৰ, ভোম্ৰাত শুকজনে যি পৰম বহস্ত্ৰ অমৃত দিছে, তাবাই প্ৰেম বজ্জুত বিক্ৰয় হ'ল, কিনিলা, আমি নো কোন বলু আক?

আক এক সদাগৰ ন পুত্ৰ। বজ্জত, সুবৰ্ণ, বস্ত্ৰ, হিৰা মানিক, আঠ পুত্ৰক ভাগকৈ দিলে বাটি। পাচে বৃদ্ধ শেষ কালত দুমলীয়া পুত্ৰ এটি হ'ল। বিত্ত, বস্ত্ৰ নাই দিবলৈ। এখান বাৰী কৰিছিল। দেশত থকা বস্ত্ৰ সবে আছে। সক পুত্ৰক ভাকে দিলে। বৰ সবব হিৰা বস্ত্ৰ ভাজি, লগাই, মূল পাৰি ধুকালগৈ। সকবেটা বাৰীৰ লভাব বণিজ্জ হাততে হ'ল।

তাকে লগাই মূল বাধি লাভকৈ দেশকে কিনিলে। জ্যেষ্ঠ ভাতৃ সবেও তাৰাতহে খুজি প্ৰবৰ্ত্তিলে। এ বাপু ঘৰ, আমাবো ভেনেহে হ'ল। তোদ্ৰাতহে আশা।

আক এক সদাগৰৰ আঠাৰ পুত্ৰ। তাম, কাহ, পিতল, বাল, সীহ, কৰি, কাপৰ, কহল, বজত, সুবৰ্ণ, বহু, হিৰা, মাণিক, পোৱাল, মুকুতা, শিংশাপ, এই আঠাৰে ভাগ কৈ ভগাই দিলে। সবাতকৈ বঢ়া কোটি লাখ বিলাখ দ্বাৰ মূল্য নাই কাকো নিদি পৰম স্নেহত গোপ ধাপে থৈছিল। শেষ কালত এটি পুত্ৰ হ'ল। দি, গ'ল। আমাৰ ভোমাবো গুৰুজন পিতৃ, ঠাকুৰ আতা মাফু, আমি আঠ পুত্ৰ বামচৰণ, বৰ ঠাকুৰ দেউ, গোমাৰ গোবিন্দ, লচাকনিয়া গোবিন্দ, লক্ষ্মীকান্ত, পড়িয়াৰ মাধৱ, লাৱটিয়া জীহৰি, বংশী যছমণি, অচ্যুত গুৰু, এই আঠাৰ জন পুত্ৰ। মাধৱৰ আশীৰ্বিধ ভক্তি তাতে জ্যেষ্ঠ ন বিধ। তাতে সন্ত বিধ উত্তম। নিগুণা বিবলা, অস্তবজা, ভাগৱতী, কেৱলা, সপ্ৰেমা এই ছই উত্তমস্তম। তাকে দ্বাৰ যি বোগ্য পাত্ৰ চাইভাগ কৈ দিলে, পৰম বহুস্ত স্নেহৰ অমো্য সৰ্বস কেৱলবো চৰাৰ সপ্ৰেম ভাগ দি পঠাইছে। আমাৰ সবাবো ডুমিহে দ্বৰ ধিতি। আক বোলে বাপুঘৰ, তোদ্ৰাৰ দেহৰ সহস্ৰৰ কোন আছে? আতা বোলে কিছু নাই, বৌ মাফু এখানি আছে। জগন্নাথ চৰে বোলে বৰ মমা আছে। আতা বোলে সেই মহো আছে? বোলে আতা পূৰ্বে হুখ হুৰ্গতি বিস্তৰ দিলে। তাতে চিতে নাই বুলি ত্যাগি থৈছে। মোৰ মানত জানিবা নাই হে, তাতে কলু। তেহে আতা এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে নিবালয় দেশৰ নিবাকুল বাক্য বৃগৱা কবিতলৈ অবপ্যে, গ'ল তিনি পুত্ৰ, পাত্ৰ, ময়ীএ সৈতে। বাক্য ললে এক পালি তিনি পুত্ৰক দিলে। পাত্ৰ সৰুৰে তিনি পালি।

অঙ্গীকার কৈলে হাব পালীএ পশু যায় অৱশ্যে কাটিব ।
 পাচে পশু সক পুত্ৰব পালী ফালি গ'ল । কুম্বো পাচতে
 ঘোৰা চিটি মেলি, অগাব অৰণ্য সোমালগৈ । নিশা হ'ল । এক
 বৃক্ষৰ গোৰে ছুখে কষ্টে ব'ল । পুৱা মনে কাটে মাৰে যি কৰে
 যাওঁগৈ । তেনেতে উপৰতে কাকে শিবতে নাদিলে । পাচে
 মনে নিচয় কৈ বোলে গ'লে অৱশ্যে কাটিব, অঙ্গীকাৰ
 সাফলি । তাতেহে এই অমঙ্গল । এই বুলি অৰণ্যে গৈ
 দিকঙ্গ বাজাৰ দেশ পালেগৈ । সেই বৃদ্ধ বাজা অপুত্ৰক ।
 মজ্জী-এ পাই গুৰি সঞ্চ সুধি বাজাক দিলেগৈ । বাজা মানস
 পুত্ৰ কৈ বাজ্য দি স্বৰ্গী হ'ল । বাজা হৈএ আকাশ জাল পাতি
 ভাত দি অনেক কাক ধৰে । বাজা হস্তীৰে গৈ চাই ডৰিয়াত
 চাই মেলায়গৈ নিতে । এই ক্ৰমে এক বৰ্ষৰ অন্তে সেই
 চিনৰ লদা কাক পৈলগৈ । পাই আনি সুবৰ্ণ পক্ষা ঠোট
 নখ বন্ধাই ঘৃত, মধু, পায়স, ভোজন কৰাই মেলিছে । বোলে
 মোৰ ছই জ্যেষ্ঠ ভাতৃ, পিতৃ, বাজ্য ভোগকৈ মৰাতহে আয়ুসে
 টনা হলে হুলুহ'তে বাজা । এয়ে বিবক্ত লগালতহে সন্তে
 বাজ্য ভোগ পালে, ই মোৰ পৰম উপকাৰী এই বুলি দিলে
 এ তোত্ৰাকো ববজনে বিবক্তি ছুখ নিদিয়া হলে শুকজনক কৰ্ম্ম
 অনুসাৰে কত দিনত লাগ পালাহতে । সেই বৈবাগ্যতহে
 সন্তে শুক ভক্ত শুদ্ধ ধৰ্ম্মক পাই ধৰিছাগৈ । এতেকে তাৰা
 তোত্ৰাব পৰম উপকাৰীহে, অপকাৰী নহয় ।

আক পূৰ্বে সীতাক অগ্নিত পৰীক্ষি দশবৰ্ষৰ বাক্যে
 সহবিছে । বাজা বোলে তোত্ৰাব প্রসাদে বৃদ্ধত ইন্দ্রৰ অৰ্ছাসন
 পাইছোঁগৈ, শুভ এনেহেন পুত্ৰক মোৰ বজিলে । আজিও
 কৈকেব শোক শূন্য সালে হিয়া বিদাবে । তেহে জীবায়ে
 আচল পাতি মাগিছে বোলে মোৰ ইচ্ছাতহে দেৱ কাৰ্য্যৰ
 নিৰ্দিষ্ট যান্ত্ৰিক কিছু দোৰ নাই । সেই যান্ত্ৰিক শাল আজি বোক

দিয়ক দিছে বাজাব মন সুস্থ হৈছে। এ বাপুঘৰ, আমিও আজিতে ববজনলৈ অপুনাৰ হিয়াৰ শোকশাল ছদ্মিত আছে, মাগিছে। দিয়া যক মোক। তেহে আতাব বাক্য অমৃত্তে আতাব শোকায়ি বৃষ্টিপ্ৰায় হৈ ভুমাই জাবকৈ শান্ত হৈল, আক গুৰুজনে আহোনাৰ যি সুখ কৈছিল ঠিকনাৰে প্ৰাৰ্থন কৈলে। আতা চৈ দাক্ষি কীৰ্তন কৈলে আক নাম মালিকা লিখাই পঢ়াই চাই বোলে গুৰুজনে তাবিলাকো মাৰিলাকো এনে নামৰ মহিমা শুনি পাপ কৰিবলৈ কি চাব, আগে কবাহে পাচে নামে দহে, ধৰ্মক ধৰি কৰিলে ক'ত সাৰিব আক নামৰ দশ অপবাধ মাৰি গালেহে দহিব নাম গাব, গুৰুত নিষ্ঠা শ্ৰীতিত বতি নাই, নামতো কাষ্ঠা নহব, অস্ত দেউ হাত কাচনৰ হব, নামে পাপ কেনেকৈ দহিব। এতেকে তুলি বগবালে পুনৰ। এই কপে সাদিন সাত নিশা পবম আনন্দত মজি কথা সুখে বহি সাটোটা দৃষ্টান্ত গুৰুজনক সম্পূৰ্ণে দেখাইছে। আতা বিদায়কৈ আহিছে। আতাও আগবঢ়াই নাৱত থৈছে গৈ। আতা নাও মেলি উজাই মকবাহি ঘাটতে বান্ধি চৈ বহা দিছে। ককশাময় আতৈএ গক বাধিছে। দেখি বোলে খুবা কি কবা? গৃহলৈ নোযোৱানে? বোলে বাপু, কেনেকৈ যাম? খুবীএব নাছে? বোলে মই এতিয়াই দূৰ কৰোঁগৈ। লবি গৈ বোলে খুবী, পিতাএবক বাজ উলিয়াইছে যোৱা যে দেখিবা, নেযোৱা যে নেদেখা। আএ তাত তৰিছিল, এবি লব মাৰি গৈ দেখে বাজতে বহি আছে, পৈলগৈ কেফাই জেকাই। বোলে আই, কি হ'ল? বোলে দহৌ ককশাময়ে বাপেবক বাজলৈ উলিয়াইছে, তাতে লবি আহিহৌ। বোলে আজলী জী নবনাভী গোসাই আহিছে হবলা। তাতে তোক খেদিলে আক। পাচে চাই বব আতাই-ককশাময় আতৈএ তুলি নিছেহি। পবম সাদবে

পতিলা জোবাই ভোজন কৰালে। পুৱা যাবলৈ ওলাল।
 বৰজনে বোলে বাপ, কলৈনো যায়? থকা হক। আতা
 বোলে দদা আমি আহিছোঁ, মহাপুৰুষক শুক বুলিছোঁ,
 তুমি আছা অভজনি ৰূপে গধূলি অধিত ৰূপে এসন্ধ্যা ললু।
 এতিয়া আক লব থাকিব নেপায়। বোলে বাপু, আমাকো
 দিয়া যক, আশা কৰিছোঁ। শুনি আতাৰ পেটে দয়া
 লাগিল। বৈ হবিচ কবাই চক, চাক্স, চিলিঙ্গা, বস্ত্ৰ, মাহ,
 চাউল, গুৱা, বস্ত্ৰ, আগত থৈ মহাপুৰুষক শুক বোলাইছে,
 কৰুণাময় আতৈকে, বৌ মাতৃকে। বৰজনক কতো কয়,
 শুক বোলাইছে আতাই। কতো মুখে ভাটোকুচীয়া আতাক
 আনি শুক বোলাইছে। ত'তে বিচ দিন বহি গৃহবাসত
 জঞ্জাল পাই বৰ জনত ভালেবে কৈ কলানি ভিটালৈকে
 গৈছে। তৈতে নন্দবাজখোৱা মহাপুৰুষক শুক বুলিছে।
 দলৈব ছুই ভাতু ভাৰ্যা পুত্ৰ সৰেও আতাৰ মুখে মহাপুৰুষক
 শুক বুলিছে। বৰজন নাযায়, বায়ুণে কৈছে নবনাতিএ কিবা
 দীখা ভাটিবতে আনিছে, লাগ পালেই পিতৃ, মাতৃ, ধৰ্ম,
 কৰ্ম, শ্ৰাদ্ধ, বিধি সবাকৈ একৱায়, আগে কৰাও একৱায়,
 নাৰাৰ। আতা ভাএক ইঁততকৈ মাতে, নাহে একো ৰূপে
 আতাৰ সেইতে। এদিন মেল গৈছে, আহো আতা আগচি
 বোলে আজি ক'ত সাবিজা, মাঠো যে কিয় নাহা? বোলে
 বাপ বায়ুণে বাধা কৰে ধৰ্ম কৰ্ম শুচে বুলি। বহালৈ নি
 বোলে পুখুৰী খানি ধৰ্ম কৰিবা, তাৰ পুণ্যে, স্বৰ্গস্থ ভূজিবা,
 কৰ্ম হলে পৰি। তাতে বেজ হৈ পৰি থাকিবা। আলি
 বান্ধি তাৰ ভোগ ভূজি পৰি সংসাবে গৰ্ভবাস নকৰ্ক ভূজি
 বোৱী চেপা খাই ঘোৱাই কুৰিবা। বৈতন্যী বুৰোংসৰ্গ কৰিবা,
 লোকৰ সৰ্ব স্বৰ্গ ভোগ কৰি চৌবাশি নকৰ্ক ভূজিবা পুৰব।
 হবিত্তিৱ একা অপতন। স্বৰ্গ স্থৰ কোন বস্ত্ৰ তকতন

কলানি ভিটা

নন্দবাজখোৱা

: আগে! পুণ্য কয় ভৈলে পুহু পৰিবাৰ লাগে ॥” ইন্দ্রব পতন আছে ভোগ্যৰ কাৰণে।

ভক্তৰ পতন নাই ইতিনি ভুবনে ॥ দলৈৰ শুনি মন মজি গৈ পাত্ৰ দিনা শুক ধৰ্ম লভিছেহি ভাড়ু সবতকৈও আতাত ঈশ্বৰ বুদ্ধি নিষ্ঠা হ'ল। মাছ মাৰি পুখুৰীত জীয়াই থয়। এটাত বয়লৈ থয়। তাৰে ধৰি আতা লয়। ধোৱাটোৰে এদিন ধৰি বান্ধিছিল খাওঁতে সোধতে কলে, ইটৰ নাই দেখি আতাটৰে অনালো। বাগকৈ এৰি মুখ ধুই মেললৈ গলগৈ। বান্ধনী আতাত কয় বোলে দাসীক আপুনি নেবাখিলে বন্ধা নাই আজি। আন দিন য'লৈ যায়, আতাক সেৱাকৈহে যায়, বেজাবত সেই দিনা বাজেই গ'ল। তেহে মতাই আনি আতা বুজাইছে বোলে ভ'ৰাল ধান গৃহতে খালে শুকভক্তলৈ শেষ জানো? গাছৰ ফল এটা খালে জোপাই এটা হয় কি? পুখুৰীৰ মংস্ৰতো দোৰ নাই। গৃহত একো হুৰুলিবা আক।

লখবন্ধ দ্বাৰে নীলবৰ ছিঙ্গ, তানে পুত্ৰ নেপাল। শুকজনে বেটা গোবিন্দ আঠৈ মাড়ু চলিল। ছোট মাকৰে বিবাজী। বৈবাগা ভাৱে চলে বনে ফুৰে বাগকৈ ধৰি আনে। এদিন খেদা মাৰি নিছে। দেখে চাইটি হস্ত। বৈ কাতৰ ভক্তিকৈ আনি বায়ুশীক বাগকৈ ভাবতে একো নোবোলে হাঁতে ফুৰে লাগে। তেহে গৈ দৰীয়া মুকুন্দ ঠাই এক বৰ্ষ পঢ়িছে। চাৰি গঢ় উএ কৰি দিছে। বেই বোলে হয় কয় অবিদিত। দেশ বাক্য ভাব ভেটি ভব্য বস্ত্ৰ দ'ল, এশ হাত্ৰে খাই ওৰ নাই। খোৱা বাক্যত শলিকী বৰা, কেকাই নেজগে বল দিলে, বাক্য হব খুইছে বুলি। তেহে নিশাই চাঁওতাক কৰাক দিলে নিৰলৈ। বিহানে কালি পকুৱা বেৰি গল। সবাজে কলে আৰাক নি কটাৰ বাক্য, সব মাৰা হাল। গ'ল।

নেপাল

ধনেশ্বৰ
অধ্যাপক

আঠেএ বোলে চাওঁএ মই। তেহে গধূলি বেৰি ধৈলেহি।
দেখি এৰা দাউৰ দিলে, খেদি নিছে গাৰ বস্ত্ৰ পৈলওঁতেই
জ্বাৰিল তেওঁ নি ছেদন কৈলেগৈ। পাছে আহি সইন্দ্রী
বুৰীৰ গৃহে বৈছে, চাউল দিছে। তাৰতে গৈ ছাত্ৰশাল পাল
পাইছে, ধনেশ্বৰ অধ্যাপকৰ। তাত বৈছে চাইদিন। গৈ
লুতা বুৰা কুহিয়াৰ কইছে। তাৰ পাচে বৈ স্মৃতিছে। মহন্ত
ভক্তৰ ঠাই হৰিগুণ গৱা? বোলে সেই বৰগুৰু বাৰীতে
নৰনাতি গোসাই আছে যা। তেহে আহি পাইছেহি।
হৰিগতি আএ পাই খুৱন ধুৱন বস্ত্ৰ দি ৰাখি পাচ দিনা সি
আতাক ভেটাই দিছেগৈ। পূৰ্বৰ ভাগ জীৱ চিনৰ পাই বস্ত্ৰ
প্ৰকাশকৈ ৰাখিছে।

* মাতুৰ ভকত দাহৰ বাৰীত ছুওজন আতা আছে। বৰ
যত্নমণিৰ দদাএক বলোভদ্ৰ জগৰা তলৰা ৰাজাৰ দিনত। ভয়
পাই বৰ কলাতলীয়া গৈ সোমাল। আৰা সব হৰি গতি
আই ব্যাকুল হ'ল। জয়কৃষ্ণ ভূপাই বিচাৰি গৈ পাই আহি
চাউল পাত লৈ গৈছে। হৰি গতি আএ প্ৰাণ দান দিয়া
বধ দি বাৰ্তা স্মৃতি তত্ক্ষণ পাইছে। গৈ পাচ দিনে আনিছে
কাভৰকৈ। আতা বোলে ভকতদাহ, আমাকনো ৰাখিব
পাৰিবানে? বোলে আতা আপুনাৰ প্ৰসাদে পৰা যাব।
বোলে কেনেকৈ ৰাখিবা? বোলে আতা, কৃষ্ণ জাতিবাম
ছুই বহাবী হাত কাণক গৰু, তামা, কাঁহ, টকা কৰি জপা
দি ধৈ নৱাইলে গা বিক্ৰয় গৈ বখা যাব। পাচে আতা
হাত্তকৈ সন্তোষ হৈ বোলে এ ভকতদাহ, কোনে কাক ৰাখে
বাখে অন্তৰ্বোধে চালে, আৰ শুক পৰমাত্মাৰিনে সংসাৰত
আছে কোনে দেখা অৰৈত জানী সৰব।

ভিত্তিকীৰ্ত্তন
হাট

আক সত্যাই মহা বোলে, শুভা পান টেকা, জবা, এতাব
লৈ গৈছে তিনি ছুকীয়া হাতে বিকিবলৈ। বৰ শুক বৰ ভালে

গৈ জিৰাইহে। হৰিচয় আঁঠে শ্লথি গীত মাতিছে। “ব্যৱস্থা
কৰিও ভাই হৰিৰ চৰণ ধন সাৰ” চৰ্চিছে। শুনি মহা বিবস্ত্ৰ
হৈ বোলে মোক নিয়া। গৈ সেই ভাৰে সৈতে ভেটাই দিছে
শুণ ব্যৱস্থা কৈ গৈছে। পাচ দিনা অনেক উপহাস জ্বা
বস্ত্ৰ লৈ আহি পত্নী সৈতে প্ৰাৰ্থনাকৈ শৰণাপন্ন হবলৈ ধৈলে।
আতা বুদ্ধি দাঠ দেখি পৰীক্ষাকৈ পাঠাইছে। পাচ দিনা
মাহ চাউল টকা বস্ত্ৰ লৈ গৈছে। তেহে আতা বোলে অহি
চাই চাইটা পৰীক্ষা আছে উত্তৰিব পাৰা যদি তেহে ধৰ্ম
পাৰা বুৱাৰা জানোচা তুমিও মৰা আমাৰো মূল নাঠি কৰাবা।
বোলে আতা কেনে পৰীক্ষা? বোলে সত্যে অনেক দেৱতাসৰে
পূজা নপাই গক, পুত্ৰ মাৰি ধন দেহত হানিকৈ দুখ দিব। যদি
তাৰত বব পাৰা তাত পাচে কুৰি গজা জাতি বংশে নেখালে
খালে নিন্দাবাদ সব সিংসা কৰি দুখ দিব। তাতো যদি বব
পাৰা তোমাৰ গৃহে ভাৰ্যা, পুত্ৰ, বহাবী, ভাই, ভাতিজ, হুহিজী
পূৰ্ব দৰে খাব কুৰিব মুকলি মুৰে অনেক দন্দবাদ ঈৰ্ষা, অনুদ্ভা,
পৈশৃষ্ঠ কৰিব। তাতো যদি বব পাৰা দেহৰে দেশেস্ত্ৰিয় চৰিণ
তত্ত্ব ঘোৰশ বিকাৰ মন বুদ্ধি চিত অহঙ্কাৰ চাই শত্ৰু এই সৰে
পূৰ্ব ক্ৰমে চলি কৰিব নপাই অনেক পীৰা কৰিবৰ পাইলেহে
ধৰ্ম বস্ত্ৰ পায়, বয়। বোলে আতা মই ববৰ কি শক্তি,
আপুনাৰ ধূল্যই বাৰিলেহে হয়। তেহে বস্ত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰি দাবি
কমাই বায় নাম দিছে, পত্নীৰ তৰি পুৰী নাম দিছে। আহি
সেৱা শুদ্ধকৈ আছে। এদিন কঙনা বিলে মাহ
মাৰিছে। আঁঠেও গৈছে পল লৈ। মাৰি উঠি তিৱনি
বেলি বহিছে। এটি লোকে নুব জুৰাই গলে হাতি বি
আছে। দেখি আঁঠে বোলে কিয় দুখ কৰ পা? বোলে
কি লোখা বায়, দুখ কৈলেও আমাক ঈশ্বৰে বকিতা
কৰে। দেশে দ্বাৰ পালে, এটি কলায়েণ, দেখা। বোলে

কল্যাণিন

লপা ছুখ চাব, মোৰ এটা নে। বোলে সিনো কি কৰিম,
 খাব দাবৰ ঠাইএ নাই, গৃহ বাৰী, ডঙ্গুৱা, জাতে কিছু নাই।
 বোলে তেনো আহেই, মোৰো কিছু নাই, ঠাৰ গিৰি ঘৈণীহে
 পা। তেহে আহি আছে, ভাত মাৰ ঘৰে দিএ। এদিন
 সুধিলে। বোলে আমি শুক্ৰমত শুক ধৰ্ম ধৰিছোঁ, তই
 অভজনীয়া দেখি দিওঁ। তেহে খেদকৈ বোলে মোকো নিয়া
 আতা ঠাই। তেহে ভাৰ ভেটি লৈ পাচ দিনা সি দিছেনি।
 আতা দেখি চিনৰশুক জীৱ পাই কীৰ্ত্তনকৈ পঠাইছে, বৰ ঘাটে
 গৃহ আছিল বাম নাম দি। আক এদিন গৈ সেৱা কৈলে।
 চাই বোলে দেখোঁ মনটি কৰা? বোলে বাপ এটি লৰা
 জন্মিছিল, মৈল। দুই তিনি হৈ মৰে, কিবা হুহু মৰকুচীয়া।
 তেহে আতা আশীৰ্বাদকৈ নিশ্ৰুংখ দি বোলে যোৱা, ইবাব
 এটি হুহুজী ছব, যোগাই নাম দিবা। গৃহৰ বামতে বিহা দিবা,
 এটি পুত্ৰ হব, আমাকে দিবা। সেই কপে হ'ল। গৈ শুক্ৰিত
 সেৱা কৈলে পত্নী সৈতে। আশীৰ্বাদ কৈ বোলে এইটি বব,
 আমাৰহে। তেহে জোন হল, বিবাহ দিলে বামত। হ'ল পুত্ৰ।
 আতাক মাহেকতে ত্ৰি অৰ্পণাকৈ দিলেগৈ। চাই নাম দিছে
 ববজনা শতানন্দ। বোলে ব্ৰহ্মাশুভ চাৰি বিধ জীৱ কতো এ
 আপুনিও ভবে, আনকো ভাবে। কতোএ আপুনি ভবে, আনক
 ছুৱাবে, কতোৱে আপুনাৰ গা নবয়, আনক কি ভাবিব?
 কেহো ভবিও মৰে, আনকো মাৰে, কতো মৰা জীয়াৰ ছু-কে
 নপায় ভবাৰ। আক লোকো চাৰি ভাগ, জ্ঞানী, কৰ্মী, পাপী
 পুণ্যৱন্ত। কতোএ লোকৰ ধাৱ, দিএও, কতোএ নিদিএ
 নখাইও, কতোএ দিএহে, নখাৱ-পবৰ, কেহো ধাৱহে দিবলৈ
 নাই। আমাৰ ববজনা ভবি ভবাৰ, দি দিয়াৰ।

ববজনা
 কৰ্ত্তা

আক দাবোৰ আঠৈ শুক্ৰিত সিও গোৱে গৃহ। গিৰি
 কৈনী দুই। তেওঁ বাজাৰ কাষে থকা পত্নী পব গজিবে

থাকে। সেই কথা লোকে কয়। তাৰা গৈ জিজ্ঞাসি চুপ্লি
ধৈলে। সি দণ্ডৱতে পৰি অনেক কাতৰ কৈলে। তেহে
নিৰ্ভয় দি গঞা, বৰা, বংশ, মাতি আনি সোধালে। সি সৈ
ললে। তেহে আঠৈ ঘৰ বাবী গৰু, জৰা, বন্ধ, তাম, পিতল,
সব দি বোলে মোৰ খাটনি খানি দিছে, কি বোল। বোলে
তোত্ৰাৰ চোৰ এশ কিলব যোগ্য, কুলব পুৰুষ হৈ দায়ালৈ
দিছা, নলম কয় ? পাচে লোটা, বাটি যুৰি লৈ গুচি আহিল,
গালপো খাটে পাৰ হয়। এক পৰাবী এ কলা এপাচি নি
জিৰাই দাজি লব জুৰাবি। বোলে বুপা বোজাটি দাজি দিয়া।
বোলে মই চুব নোৱাৰো, এক বুদ্ধি কৰ্ত্ত বাক। কল
আদখানি নমাই থৈ গৰাত পাচি থ। লৈ পুহু ভৰাই ল। থলে,
ললে সেইদৰে। তেহে এআখি কলা দিলে। লৈ কুহিয়াব
শালে পাই চাই আক ভাজি দিলে। সি দুদালি কুহিয়াব
দিছে, লৈ গৈছে। গৰখীয়া হৰিষ্মনি দিছে। পেলাই দিলে,
লৰাৰ জেঁটা পোটা লাগিল। কাটি দি দন্দ ভাজি গৈ
ঘাটে পৰ্ম্মানন্দৰ গৃহ পাই বৈছে। নীতি সদাচাৰ দেখি
সুধিছে। তেহে ভাটোকুচী আভাৰ কথা কৈছে। বোলে
মোক লৈ যোৱা আতা ঠাই। আঠৈ নি দিছে গৈ। আতা
পাই পূৰ্ব্বৰ চিনৰ বন্ধ গুৰু ধৰ্ম্ম দি নীতি সদাচাৰ দেখাই
লৈছে।

বাৰে ভব খাটে

আক সক গুণ্ডিব নাও জানক বাহঁ গুৰু আঠৈৰ গৃহ।
দলা বউএকেবে দন্দ লগাই বিবকত হৈ আহি পাতকটা
পাব হৈ হাটখৰা পৰ্ম্মানন্দৰ গৃহে বৈ আছে তিনিবাহন ইত্য
বতৰী সাজি খাই লৈ। তাৰা সবে জৰা বন্ধখানি পালে
দিএ। আদৰ নকৰে নোচোৱে। এ দিন কাটখৰা পৰ্ম্মানন্দ গৈ
বোলে বিএ, “হৰিতজি হৰি নাম নলৱা সাকাত। আপুনাৰ
আপুৰি কবিল।” তেহে বোলে আঠৈ আতা

ঠাই মোক নিয়াযক। পাচদিনা নি দিছে। আতা বোলে হয় আহি চাই শুক ধৰ্ম পিতৃ মাতৃ এৰা। বোলে আতা মই ককপ পাবিম, বাম বুলিম? অনুগ্রহ হলেই হয়। তেহে নীতি সদাচৰ কৈ বস্তু কীৰ্তন কৰিছে।

আক গৰু গাখীৰ খাবলৈ এজনীৰ দিএ। জয়হৰি আতৈএ নিতে স্নানকৈ খীৰাই আনেগৈ।

জয় ভাবতী

আক এক দিনা জয়ভাৰতী বিপ্ৰ কাপৰ জপা এটি আজৰ বহাতে থলে। তাৰে পৰা অ'ত ত'ত দিব লাগিলে খোজা মগাক দিএগৈ। বোলে আতাকো এখানি দিব লাগিছে, জোখাৰ কাপৰ নাই আত। বায়তত সভালৈ মাতে, খনো আতাকো মাতে যায়। চাৰি পোন চেলেক দিএ, বিপ্ৰকো সেই মণতে দখি কৰে। তাৰে এখান জাল যেন পাই আহি আতাক দিলেহি। আতা নলৈ জগন্নাথ চলক দিলে। বোলে বিপ্ৰে এই খানহে জোখাৰ কাপৰ পালে আমালৈ?

আক এদিন জয় ভাৰতীএ কৈ গ'ল হৰি আতৈক কামলৈ যাওঁতে বিহানে, বোলে আমালৈ ভজা গুৰা এমুঠি কৰি ধৰা। আতৈএ আতাত কলে গৈ বোলে কৰাগৈ, যি পৰব খোৱা বামুণ নেপালে লোকত কৈ নিন্দিব। পাচে কৰি ধৈছিল। গধূলি খাই বোলে মোৰ ঘৰত জানো নাই? আতকৈ সজহে আছে। এই যে তোত্ৰা সবৰ আধা খুন্দাকে খুজি খাইছে, হৰিগুণ গোৱাহস্তৰ অমৃত প্ৰায়, কিবা বাসনা লাগেই জীৱ? তাতেহে খাইছে। আতাৰ শুনি আতাৰ বাসনা শুনি পেটে কিছু দাৱা লাগিল, আক ভৈতে বৰ মুকুন্দ, পিঠিকটা মুকুন্দ, বৰ জগন্নাথ, সহুৰি কান্ধ, কেহেকড়া কান্ধ, বেহাৰ সোপাল, আলধবা সোৰিন্দ, ভকতদাহ, শুভিব দাহোদব, উজিব কুক, সাহুৰ কুক, কাকতী কুক, বহুতা বাম, চৰাইবিয়া কলাই, জগান কলাই, বাটোৱাল পৰ্শ্বানন্দ,

ফাটোৱাল পৰ্ম্মানন্দ, লখবজ গুৰু, ইকাদশ, বাৰীচোৱা গোবিন্দ,
চিলা-তলিৰ গোবিন্দ, অৰবিন্দ এইকপে আতাব যশে গুৰুজনৰ
প্ৰসাদত, চণ্ডা ভিটাত চাৰি চণ্ডা সেৱক চাপি মহাপুৰুষক
গুৰু আতাব মুখে বুলি সজ্ঞতে বহিছে হৰিগুণ গাই।

চণ্ডা ভিটা

আৰু মুকুন্দ আতৈব পত্নী হৰিগতি আই ভগবান গুৰুৰ
বাএক হয়। প্ৰতি জোপ একাদশীত ধুতিএ শুদ্ধ সদাচাৰে
মুখ বান্ধি কলহত ভৰাই চাই পাচীতকৈ ন বস্ত্ৰ পিন্ধি দিএনি,
এ জোপত কৰি নিছে সেইকপে। পথতে চোৰা কাক ছুটা
যুদ্ধ লাগি উপবতে পাচীৰ দুহাত মান অন্তৰে গ'ল। পথাৰ অন্ধ
বা লাগিল নলাগিল মনত বৰ সংশয় পালে। জিজ্ঞাসি
মনেৰে চাই বাত ফুৰা নহয় যেন জানি দিলেনি। আহি
নিশালৈ তন ছুটা ফিকি কট্ কট্ কৰে খাব ধৈলৈ; জবে
বিষে অত্ৰাহি হ'ল। প্ৰাৰ্থনাকৈ পঠালে আশংখ্য কৈলে,
নহয় ভাল। মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ কৰে, টান হয়। আতা বোলে কি
দোষ কৈলে ভাঙ্গি কক। তেহে আএ বোলে আন দোষৰ
মনে নপৰ্শে। আজি কাকত সংশয় পাই খুদকৈ দিলোঁগৈ
আতা বোলে সজ। তেহে ব'ল। হয় দোলাই মন কৰ
লাগিছিল। এই বুলি আশীৰ্বাদকৈ গুৱা দি পঠালে।
দিলতে দুই তনবতে ছুটা কাক ওলাই উৰা মাইলে। দেখি
আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল।

হৰিগতি আইৰ
জনক

আৰু তিপামৰ গুপী, সজুলিবাৰ, সলুৱা সনাতন, হইবুখৰ
সনাতন, চুৰবিয়াৰ সনাতন, এই পাঁচজনে মহাপুৰুষক গুৰু
বুলি একঘিনা নাম অৱসানে আতাত পৰমাৰ্থ বুখিছে।
আনন্দত সজি পৰম বহুস্ত কীৰ্তন কৰিছে তথ। জগুহবি
আউতএ চাউল সিজাই বৈ আছে। বনয়ালী অতৈক পাঁচিলে
জনাবলৈ। গৈ জনালেহি আতাক। বক্তনুটি দি বোলে
জনাৰ বক্তবি এৰি-বা। গ'ল। আলববা আউতক পাঁচিলে।

জ্ঞানালত সেইৰূপে বিচলি দিছে। দামোদৰ আতৈক বোলে চাউলটি শুখাল আজি, আতা লব. হুৱাবে, যোৱা। তাৰা গৈ জ্ঞানালত গাব বস্ত্ৰকে দি সেইৰূপে কৈ পঠালে। তেহে কথা সম্বৰণ কৈ বোলে হইমুখৰ সনাতন, সলুৱাল সনাতন, চকৰিয়াল সনাতন, মাজুলি বাম, তিপামৰ গুপী দেখিছে, আতে ধৰিবা খুপি। এই টুপনি মাৰি উঠিল।

আৰু কাকতীৰ কৃষ্ণাই, গজপুৰ কমললোচন, হেৰমাই বাম আতৈ দশমৰ পদ সুধিছেগৈ। আটুটো এচৰণ মাতি চকিলে। বোলে সি তিনি ফাঁকি চৰ্চা। বোলে আতা আতে লাগিহে তিনিও সুধিবলৈ আহিছে। বোলে পঞ্চ পঙ্কে গো পৰি থাকে। এটি ছটি পথুকে দেখি ধৰে হুৱাবে। তিনি চাৰি হলে কাণে সিঙ্গে পদে লাঙ্গে ধৰি তোলে। এ ভাল সুধিছা। পদৰো চাৰি চৰণ, গো-ৰো চাৰি চৰণ। ধৰি ধৰিকৈ চৰ্চাইক।

আৰু তিপাম মলখৰ জয়হৰি, মেতেবিব হই ঠাকুৰিয়া, জহাই দলৈ, মৰল নাৰায়ণ, গুপী, জয়বাম এই সবে আতাত প্ৰাৰ্থনাকৈ হ-বাম আতৈক নিলেহি সোধ পোচ সুবকে। আতৈ গৈ একবৰ্ষ থাকি আহিল, তাৰা সববে সেৱা কৈলেহি। কৰি গোচৰ দিলে বোলে বাপ, আতৈএ ৰতি খাই অস্তায়কে জায় কৰে, নিয়াইক অস্তায় কৰে। আতা বোলে হইনে? বোলে বাপ, তোৱা জদয়ৰ বস্ত্ৰ, তাৰা সবে কৈছে স্বৰূপ বুলি, মই কি কম? হয়। পাছে আতা এক দৃষ্টান্ত দিছে—বোলে এক সদাগৰ বহাবীএকে অমাতৰ মাত বুৰে। নদীত স্নান কৰিবলৈ গৈছে। এটা মাছহ মৰি উঠি আহে। বনৰ কিনাৰতে শুকালী বাও দিলে। ই বুজিলে বোলে খটো চপাই ৰে, মই ভৰোঁ, তই ৰুপা সোনা ল। সাহোৰ যেনি চপাই পাতি যেনিৰ মপাৰি দাঙেবে যেনিছে। তাকে লোকে

দেখি বাজাত খল দিলে। বাজা দূত দি ধৰাই নিছে। এক
বৃক্ষৰ তলে জিৰাইছে। কাকে বটিলে। তেহে সাওদনি ককৰা
দিছে, বোলে এক শৃগালীএ বাও কৈলে, “ধাকিব নপাইলৈ”।
ঘৰে। কি কাকা কব বায়স, ধৰি লৈ যায় পৰে ॥” পাচে
বাজাক ছুতে যোগালেনি। সুখি হস্তী গচকাই মাৰিবলৈ
দিলে। তেহে দুখকৈ এক বাত ধুইলে। “শাহু লববৰ, শহু
লববৰ যে ছোটকৈ সক। যিহে বাজা বোল বুজৈ সিও পাল
গক ॥” শুনি তেহে বাজা সোধালে। বোলে আমাৰ কথা
পতিয়াব কোনে? বোলে কটো। কাকৰ, শৃকালৰ, শহু
টকা অমাতৰ মাত বুজা প্ৰমাণকৈ ধনালৈগৈ। পাই বাজা,
সুলক্ষণ দেখি বাজা মাদৈকৈ ললেনি। এতিয়াও তাৰা
সবে কক, মই বুজিছোঁ। আমাৰ ঠাচাতে তুমি জদয়তে
থাকা।

আক নিতে আতা ব্ৰহ্ম মুহুৰ্ত্তে জগাই হৰিচয় জইহৰি,
বনমালী, গোবিন্দ, উঠা উঠা, বিষয়াৰ খেতি খেলা, ভকতৰ
নাম গাই, গুৰুসেৱা। জয়হৰি আঠে উঠি পাটচলি দিএ
বহা পাৰি। আতা বহি তৈল চোৱে, পৈসনা বাই, গা
গুৰুকৈ মাটি পানী লৈ স্নান কৰে। বনমালী আঠেএ গায়চা
আজচ দিএ, জয়হৰি আঠে জুইধৰি কট কব নি দিএ। তাতে
বসি গুৰুসেৱা কৰে। হৰিআঠে লখবজ আঠে, আলধবা
আঠে, ভকতদাহ আঠে, জগন্নাথ আঠে, বৰজনা আঠে,
জয়বাম আঠে, এই সব অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ মণ্ডলাকাৰে বসি নাম সেৱাকৈ
হালি থাকে। তাৰা প্ৰায় আতা শবতৰ পূৰ্ণ শব্দী সব প্ৰকাশ
কৈ গুৰুসেৱা সুমৰি হৰি আঠেক বোলে মোৰ গুৰুজনৰ, এটি
চক্ৰ কীৰ্তন কৰা। এ আতা তোজাব মুখপুৰে কলে অমৃত
প্ৰায় সকলো শুনি জেৱস পায়,—আৰি কি কয়, কীৰ্তন
কৰা বৰ। আতা কীৰ্তন কৰে সবেও শুনে। সবল কৈ

পক্ষি গুৰা, লোন জালুকীয়া, সবাকে ছুটি চাইটি দি, আতাও
 ছুটিমান মুখে লয়। কীৰ্ত্তন গৃহত কেহো আতৈএ গীত মাতি
 কৃষ্ণ বুইলে, কৃষ্ণ সূৰ্য্য উদয় হ'ল, উধা হাঁক। গৈ কীৰ্ত্তনকৈ
 জয়হৰি ধ্বনি পাঠ অৱসানে নিৰ্ম্মালি প্ৰসাদ লৈ উঠি, আতা
 চৰাতে বহেগৈ। হৰিচন্দ্ৰ প্ৰমুখে আতৈ সবে বসে। আতা
 বামৰ কৃষ্ণৰ, ত্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ গুৰুজন আতাসৱৰ বাএ ঠাইৰ
 চৰিত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰিব আতৈ সবে পৰম শ্ৰদ্ধাবে শুনে। আলধৰা
 আতৈএ জনাবগৈ, জয়হৰি আতৈএ চাউল সিঁজাই যুগুত কৈ
 থয়। আতা গৈ চলাটিতে বহি গোবিন্দ আতৈক সোধে, অন্ন
 পৰ্শেঁ। আতা পৰ্শা যক। লৈ অতৈক সোধে নহ'ল ?
 আতা নৌ, তাক লব লাগে। লৈ আকৌ সোধে। তিনিবাৰ
 লোৱায়। গ্ৰাসে পতিশ্ৰাত ধোএ, আতৈ জল দি থাকে বাকি।
 হ'ল বোলে মুখ ধোএ। মুখ শুদ্ধি হৈ এফেৰি ধুতিএ শয়ন কৰে।
 তিনিপৰ মাইলে উঠি মুখ হস্ত ধুই বিয়লা প্ৰসঙ্গে যায়।
 গাই পাঠ শুনি, চৰিত্ৰ কৈ সম্বৰি বহাত বহে যায়। আতা
 গীত ঘোষা, বদ্বায়লী ভটিমা চৰ্কে। কতো চৰিত্ৰ পৰমার্থ
 কয়। সন্ধ্যা হলে হৰিগৃহে গৈ গুণলীলা শ্ৰৱণকৈ, গীত
 শুনি, নাম পাঠ শুনি, গাই, চৰিত্ৰকৈ সম্বৰি বহাত বহেগৈ।
 মুখ্য বসিক সব গৈ বসে যাই। আতা চৰিত্ৰ বহন্ত
 পৰমার্থ কীৰ্ত্তন কৰে অমৃত প্ৰায়, আতৈ সবে শ্ৰদ্ধাবে
 পান কৰে। হৰিকথাতে ছপৰ চাই দণ্ড হয়গৈ নিতে।
 কতো তিনি পৰেই মাৰে। তেহে কথা সম্বৰি পুৰা কাচা
 কল আদা সৈতে তিনি চকলি, গুৰা তিনি ভোজনকৈ
 দুখ হাত ধুই শয়ন কৰে। ভক্তি শব্দাত নিশা চাই দণ্ড
 থকাতে উঠি বহি গুণ, লীলা, ভটিমা, টোটয়, চপায়, থান,
 বন, গুপী, গোপাল, শত গুপী কেৱল নাম বৈকুণ্ঠ ভক্ত
 ইসৰ মাৰি পাই ব্ৰহ্ম যুগুৰ্ত্তে শুধি স্নান হয়। এই ক্ৰমে

হৰি ভক্তি বসে দিবা নিশা যায়।

আক মুদৈ জীয়েকত গগনা পৰ্মানন্দলৈ খেদকৈ আতা
এক আৰ্হি কৈছে। বিষয় প্ৰমাথ বজ্জ গৃহস্থৰ খোৱা বন্ধা,
গোলাম, গবখীয়া, চাৰি পাঁচ বৈগী। সজ জনীৰ পাল পৈলে
বজ্জ মুখ হৰিষ সজ বান্ধনীৰ হলে। কঠিন কঠুৱা মুই পালত
কষ্ট লুকসকৰো মাছ, পশু, হুঙ্ক, মধু, হলে হৰ্ষ ভোজনত
সেৱক হৰি কথাত লুক সবৰো ভেনে নাম পাঠ নলগা হলে
পানত হৰ্ষ মন লাগি অৱণত প্ৰশংখলা লড়ে বিষাদ আশুখ।
আতাৰ সঙ্গে চাৰি চণ্ডা মুখা সেৱক। পশু মৎস্ত অনেক
দ্ৰব্য মিলাত অনেক হ'লহি। বহাত চাৰি পাঁচ জন বহা
বান্ধিবলৈ ঠাই নাই। এদিন হৰি আতৈএ সুখিছে বোলে
অনেক লোক অনেক আশাবে সোমাইছে ধৰি গাইছে
নাম, তৰিবলৈ। আতা (চতুৰ্থক্ৰ)? চিন্তামনিৰ তুলি
এক আৰ্হি কৈছে—সজুল দেশত সুবুদ্ধ বান্ধা, সত্যতত্ত
হুঙ্কন লোক দ্বুত পান নিতে কৰাই দখিনা কৰে। তাকে
দেখি অনেক লোক লগ লাগি যায় পায় লয়। তেহে
ভাণ্ডাৰীএ বান্ধাত কলে। দ্বাবত হুৰবীক বোলে মুখ স্নজি
জ্ঞান পালে পঠাবি। পাচে শুনি সব লোকে মুখে দ্বুত
সানি যাই খায় লয়। দিব নপাবি গুহু ভণ্ডাবিএ স্নজান
মন্ত্ৰীত কলে বোলে উগাৰ বুদ্ধি এৰি দিবি। তেহে উগাৰ
ষে বুজ নাই, নেবে সব ভাগিল। পূৰ্ব্বৰ হুঙ্কনহে ব'লগৈ।
পাই খাই বৈ বেহাই ভাবত হাট বেসাই গ'ল, সাৰি অপাব
সংসাৰ।

চিন্তামনিৰ
আৰ্হি

আক নাহৰ নবস্ত্ৰে পৰমাৰ্থ কথা আতাত স্নজি নিচাই কৈ
পুনৰ সোধে যেন আক আছে, আবে নতবে। তেহে আতা
বেৱন কাব্যৰ এক আৰ্হি কৈছে। নৈৰেৰ দেশৰ চৈতন্য
ভট্টাচাৰ্য্য বিপ্লৱ সন্তস্বৰূপে গুৰু মানি স্নজ লৈ চিন্তন ধ্যান

কোন বাক্য
আৰ্হি

শুধিলে। কিবাত দেখি উৎসংকৈ মহৰ কপ চিন্তিব দিলে।
তাকে নিচইকৈ চিন্তি তদকপ হ'ল। পাচে হৰিগৃহতে
ওলাওঁতে বোলে শুক ওলাব নপাৰৌ, সিঙ্গে ধৰে, গা ধৰে।
বোলে মই ধৰৌ আহ। পাচে বিপ্ৰে খেদকৈ আপুনাকে
গৰিহি ঈশ্বৰৰ ধ্যানকপ দেখাইছে। নিচইত তৰি গৈছে,
“নিচএ পাব, আনিচএ সংসাৰ।”

“নিচপাব,
অনিচপে
সংসাৰ”

কাণ্ডায়ণ
কাব্যৰ আৰ্হি

আক ছেকেতলিয়া হৰি আঠৈএ প্ৰসঙ্গ তালৰ চৰ্চা
শুধিছে। আতা কাণ্ডায়ণ কাব্যৰ আৰ্হি কৈছে। হেমন্ত
ৰাজ্যত হেমকুট সদাগৰে চাৰি ৰাজহংস পুহিছে সৰোবৰে।
তাবে লগলৈ অনেক বহুবুদ ধৃতৰাষ্ট্ৰ মেহৰাজ চাপিল।
তেহে এক খলুৱা দেখি বোলে অতভোৰ পুহিবৰ
কাম কি? বোলে চিন যে নপাওঁ? বোলে আছে আব
চিন প্ৰমাণ। তেহে বাচৰিয়াত খীৰ সৈতে নীৰ দিছে,
খাইছে, হংসব জীহুৱা টেঙ্গা, খীৰ পৰি গোট হয়, পান কৰে,
নীৰ ছই কোৱাবিএ পৰে কেৱল ভাগ। ই তিনিবিধ নীৰ
ভাগৱতী, নিগুণা অম্ভবৰ পান কৰে, মিঠা জীহুৱা পৰি
কেৱল ৰাজ হয়। ততে নিএ খায়, বিতৰে থাকে চাই।
কুট বনিয়া সেৱক বস্তু শুদ্ধ সৰ্ব বাচি খায় লয়।

আক মৌখৱাৰ্তে আতাত প্ৰাৰ্থনাকৈ গোপাল আঠৈক
নিলেহি, আৰ্হি যুক্তি দেখাবলৈ। গৈ আছে তাতে বেহাৰ
খেত এহালিচা লৈছে। লৈ ততে ৰাজ কলাবাৰীতে জৰায়
আঠৈএ বেহাৰ ভলিলৈ গৈ গক ছহাল ৰাজ্য সৈতে আঠৈ
কাথে। আঠৈ কোব পাৰিছেগৈ আঁতি শুবি নুধি। বোলে
হালোৱাসৰ, আঠৈৰ মাটিখানি মেলা সমত্ৰ এটি এটি আচ
ৰাই মেলিবি। হলে বৈ দিবি, আঠৈ বকসৈ। সম্ভব সম্পৰ্কে
শুদ্ধ হল, ইজ্জা ধৰ লৈ। সেই সমত্ৰ বেহাৰ টুট হ'ল। আতা
ভক্তেৰে বাহৰ শুটি বিচাৰি কলনাঞে ৰাবলৈ ব'লগৈ। তেহে

গোপাল আতা দ্বাবে ধৰ্ম্ম ধৰি, আতাক বেহাৰ তৈল্য বস্ত্ৰিৰ
দি পঠালে ফিৰাই। পাচে তাত নেখাই নোচোএ দেখি
নিন্দা হিংসা কৰে। দামোদৰী ভটৰ মানস বনমালীৰ সজ
গুৰুপথ নসয়। বব নপাৰি আতাত কলেহি। আতা বব
গুৰুত কলে আহিব খোজে, গঞা বায়তে নেবে। বোলে
আতা উপায় আছে, অনা যাব। কৈ পঠালে বাব খাষ্টিকৈ
বুদ্ধি। তেহে চাৰিকুৰি জন লৈ গ'ল। বাটৰ কাখে তেঁওঁকা
দেখি বোলে সেইটি জবাম নহ? বোলে ক'ব জবাব অ?
বোলে হয়, ধৰি আন, আইলে। দেখি গঞা চুবুৰীয়া চাপি
বব মেল হ'ল। বোলা সোধাচো ছয়কুৰি টকাৰ লোন,
পোৱাল, বাখৰ, চিত, তাও, সিন্দূৰ, জিনিচ দিলে। বেপাবে,
হয় নহয়? বোলে হয়, মূল ছন পৈল, পলাই ফুৰিছে।
সাত বৰ্ষৰ সূত সৈতে লেখিলে পাঁচশ টকা হল। অনেক
ভৰ্জি দাৰি হুকি দিএ লোক দেখাই। ঘৰে নি পৰিকবে
সৈতে আদ পাচ কুৰি ভাৰ যুৰি একেবাৰে সব দ্রব্যে তুলি
আনিলে পাৰকৈ। সব বায়তে চাই থাকিল। আতা
প্ৰশংসাকৈ বোলে অত বুদ্ধি চলে তোমাৰ!

আক সাধকোমাৰ সভালৈ জনালেহি ভাটোকুচীৰ আতাক
বোলে যাবলৈ হক। বোলে হৰিপো, আপুনিএ বোৱা বক।
আমি গলে বাৰ্তা বিদ্ সুধিলে কাৰ কৰা? তেহে ভক্ত
সম্মে গৈছে। সাধৰি নি সভা কৈলে। দখিণা টকা দহ,
সোণা এটকি, কাপৰ এযুৰি। আতা বোলে মোৰ আতাবহে
ই বস্ত্ৰ। পাচে সেইদৰে পুনৰ দিলে। আদৰে থৈছে নি।
পাচ দিনা বোলে আতা ঠাই যাওঁ ভক্ত গুলক। হৰি আটকএ
বোলে আজি বক হুখ পাইছে ভক্ত, কালৈ যাবহক। বোলে
বব হুখ হ'ল, লোকৰ গৃহে প্ৰাণ ভৰ নাছিল। ওকনি লাক
শিনাক ছলাবেহে মাৰিছিলে। বোলে আপুনাবো পুৰি

নাছিল। বৌ খানে কলহত আঁৰকৈ নিদিয়া হলে বনেই।
 আঠে সবে বোলে লাগিলহে আৰু। পাচে গৈ পাই সেৱা
 জনাইছে। তেহে আতা গুৰা এটি চকুত দিলে দুকটি মানৰ।
 বোলে স্নানকৈ লক। আতা চাই মনে বোলে কাক দিম?
 বালি পুখুৰীতে আমি লৈ যাম, লৈ থকা লৈ গ'ল ছুইপৰত।
 পাই স্নানকৈ আতা দিছে। সেএ বাঢ়ি খাই ব'লহে।
 মাজতে এটা পদ্ম ফুলিছে। আতা বোলে কোনে পাৰা
 আনাইক। কলাবৰীয়া জৰাম আঠে সান্ধুৰি আনিলে।
 আতা হস্তে লৈ সবাকে একো পাহি দি বোলে চকাৰটিৰ
 কোন পাত্ৰ। বোলে আতা আপুনাৰ ইচ্ছা যাকে তাৰ পাত্ৰ।
 বোলে মোৰ হৰিচন্নহে আৰ যোগ্যপাত্ৰ। বুলি দিছে।
 তেহে আশ্চৰ্য্যহৈ লাগি হে বুলিছিল দেখে যে দায়া স্নেহ।

কলা কুৰু
 আঠে

আৰু কলা কুৰু আঠেএ চাইটাপ মাৰি কলাবাৰীকৈ কলা
 পাত পচলা, তিল, খাৰ কঠ, আঠে সৰক নিতে যোগান ধৰি
 আছে। সবেও মাহ, প্ৰসাদ, কল, লাক, গুৰা, লোন, তৈল
 দায়াত দিএ। আতা বৰ্ষত, ভূমি পছৰা দি ভোজন কৰায়
 চাৰি পাঁচ দিনে। মাহৰ ভীম একাদশীত পাত পচলা কল
 এভাৰ নি দি চাৰিও হাটী সেৱা ধূলা লৈ আতাত বিদায়
 কৈলে। কতো যবে হাশ্ব বিগতি কৈলে। পাচে গৈ ছুই
 পুখুৰী মাজে কঠ পাৰি বহি বাম বাম গল। দেখি আশ্চৰ্য্য
 হৈ সবে ভক্তে যাত্ৰা ঘোৰা গাই নি দহনকৈ সিধা সভা তুলি
 মাসান্ত কৈলে।

আৰু প্ৰহ্লাদ মুদৈৰ পত্নী মৰাত বেটা নিৰণ ডমাইব
 ককশা কুৰু টকা একুৰি নিছিল ধাবে। কুৰুলা দি আছিল
 একবৰ্ষ। প্ৰহ্লাদ ভাড় ককশামএ বাঢ়ি মাৰি গৰু হালি
 কাৰি আনিলেগৈ। আতা দিব দিএ, অনুৰাকৈ বোলে
 পাণ্ডৱ চাউল খাই কোঁৱৰ গুণ পায়। আতা কষ্ট পাই

গল গুচি ককণা ভূঞাৰ গৃহে। ছয় মাহ আছে। হৰি আঠৈ মৰিচ, বান্ধন, আদা আতা হাক দিয়াত আঠৈ বোলে মুদৈৰ গৃহে যাবৰ মন আছে হবলা? আতা বোলে মই প্ৰহ্লাদৰ হৈ আতেসে আছেঁ। তেহে মুদৈএ শুনি গৈ প্ৰাৰ্থনা কাকণ্য কাতৰ কৈ আনিলে গৈ।

আক মৌখৱাৰ নিবন্ধন আঠৈ, কসাবৰিয়া সৰ্বানন্দ দলৰগাঞে গোপাল, শিল পোতাৰ বামানন্দ, আলধবা মুকুন্দ আঠৈ, সৰ্বানন্দ আঠৈৰ বৃদ্ধকাল হ'ল, সমুহত সুধিলে গোপালকে বুইলে। তাৰা সবত সুধিবলৈ পঠালে মুকুন্দ আঠৈক। মৌখৱাত কলে যাই। বোলে আঠৈ সবে বোলাত আঠৈএও বুলি অত সুধিবলৈ পঠাইছে। বোলে তেনো চাউল, লোন তৈল আনা। তেহে সিধা নি চাউল সিজোৱাই ভোজন কৈলে। শিলপোতাতো কলে সেইদৰে দি বান্ধনী লৈছে। দলৰ গাঞতো সেইকপে দি লৈছে। তেহে আঠৈত কলেহি সিধা দি লৈছে বান্ধনী।

বান্ধনী গোৱা

আক বৰদলৈএ এটা পশু দি পঠালে। সন্ধ্যা পালেগৈ। আতা বোলে নিশা থক, পুৱা কাটি দিব। বেহাৰ গোপাল আঠৈ বোলে এতিয়াই দিয়ক কাটি ভগাই। গুৰুজনে বেহাৰত ধাএ দিয়া পশু বাত্ৰিএ দিয়াইছে। বোলে কোনোজনৰ কিবা গোবিন্দৰ কৰমান হৈছেই; লক। আতে আশা লাগিলে পুনৰ জন্ম হব। গুৰু, আৰ্হিহে কৈছেঁ, আতা বাক্য নখৰ্চো আৰি। পাচে আতা কটাই দিয়ালে আঠৈৰ বাক্যে।

আক নিহুৰি বিহু আঠৈ আহি আতাক পাই ধৰ্মকে ধৰি আছে। তাবাকে লাগ পাই বিৰকত হৈ আছে। পাণ্ডবে হবাই ধৰে ভোজ হৈছিল, ভালকে মাতিলে দৈ। চাই দৈ দেখে তাত সিজাই বলাই থৈছে। বিহিনি বৈ

বিহু
বিহু আঠৈ

গৈছে। খচি সবে ঠাই পুৰিছে। অত্ৰাহি হৈ বোলে এ ভোৰকে খাবলৈ মাত ? বুলি গুচি আছিল। এনে বিৰকত হৈ আছে। আতা গুনি বোলে সেই লোকটি আনি দিয়া। তেহে আতৈ গৈ আতাৰ গুণ শীল, মহিমা ক'লত আহি ভাব এখানিৰে সেৱা কৈলেহি। আতা বোলে এই গুৰু সৰ্ব ধৰ্ম্মক ধৰা, তুমি বব পাৰিবা। বোলে আতা ছটা কথাহে এৰিতো টান, ঢিলা ধৰিছে। বোলে কি টান, কি ঢিলা ? বোলে নাম টান, ঢিলা সকলো ভক্ষণ কৰিছে। মই মহাপাপী ই বস্তুত কি কৈ বম ? বোলে পৰা যাব। তুমি পূৰ্ব্বে পাচটীয়া। তেহে গৃহৰ পৰিক্ৰিয়া কৈছে। কৰি পাচ দিনা আহি ভাৰ্যা পুত্ৰে বস্তু লভিছেহি। মহা বিৰকত হৈ অনেকক বিৰকত লগাই ধৰাইছে।

আক গুপী ৰাজখোৱা মাচ দিছে। ভগাই দিলে, নিলে ভক্তে। মাছৰ লগত লাগি যোৱা টোৰা, ডলিকা, মোৱা, মাছ দুমুঠি মান ব'ল। ভুছৰাত পেলালে। আতা গধূলি পাও চলাই হাটালৈ গৈ দেখি বোলে বগৰা, খৰিয়া, ব্ৰহ্ম অংশী জীৱ সংসাৰে বেবাই ফুৰিছে। হৰিগুণ সেৱকত লাগি কিবা সাৰেই, পেলোৱা কিয় ? অনাই দিয়াইছে সবাকৈ।

বহুত যুতি

আক এটা শ্বেত কুত। আতাৰ চৰাৰ কাস্তিতে পৰি থাকে সৰ্ব্বত্ৰে। হৰিগৃহে গ'লে পাচতে কাস্তিতে যাই নাম গুনি থাকে। প্ৰসাদ নিশ্বালি দিয়াই যায়। আতা সবে ভক্তে দিএ, অন্ন খাই আছে। বঙাচন্ন নাম দিলে। ভকতদাহ আতৈ নিদিএ নেপেলায় এটিও। এদিন আতৈতক দাখিলে সেই কুঠা। তেহে আতা চাই বোলে সেৱকত অপৰাধ লাগি অৱ হৈছে। সাৰিষ লগা হৈছিল, আকৌ লগালা। তেহে সেই নিশ্বাই কীৰ্ত্তন গৃহৰ দাব যুখে শিলতে শিৰ দি চলিল। পুৱা আতা দেখি খেদকৈ পৰলখানি দি পোতাংনি।

: আক এটা শ্বেতবিৰাল আতা আতৈ সৰুৰ হাঁটীতে থাকে।
সৰাৰে মাছ ভাত চৰু ভাজি খায়, ডুকুৰৰ। বেজাই পাই ধৰি
মাৰি বান্ধি থৈছে মাৰিবলৈ। সি মানুহৰ দৰে মাতি বোলে
আতা মোক মাৰে। আতা শুনি আচৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল।
কোনে মাতে বুলি দেখে, মাজাৰী। পুনৰ মাতিলে আতা
বোলে ভকত গুৰু দোষে জন্ম পাইছাহি। এবাৰ লগালে
কত জন্ম বেবাব লাগিব, নকৰিবা আক। তেহে নিশা মাৰ
গ'ল আঠু দিয়া শিলাতে মাথা দি। পুৱা দেখি খেদকৈ
গমচা দি পোতাই ধোৱালে। নিশা স্বপ্নত ভক্তে দেখে শুক্ল
বস্ত্ৰ পিন্ধি দ্বাৰে পতি ধূলা লৈ বোলে আতাৰ কৃপাতহে জন্ম
মাৰি যাওঁ আজি।

বেতুৰীৰ মুক্তি

আতা ঠাইলৈ বংলীগোপাল গৈছে। আতা পাও চলাই
ওলাই গৈ লাগ পাই কথা বার্তা পথে হৈছে। হেৰমাই
গ্ৰামতে এক লোক আহে। হাত বাৰ দি বাম বামকৈ
আতাৰ কাছে গ'ল। গোপালে বোলে আতা, এই জীৱটি
শুদ্ধ ভক্ত হব আপুনাৰ ভাগব জীৱ। পাচে আহি ধৰ্ম্ম ধৰি
হাটী লৈ আছে, নাম দিছে বাম।

বনৌ গোপাল

আক পচতীয়া ভিটাভ জৰাম আতৈব বেটা মুকুন্দ আতৈ
দেউৰী। চাউল, মাহ তিনি খৰাহি নি খুই চুকাঙলি লৈ গ'ল
দলঙে এ খৰাহি লৈ গল। আহি চাই, নাই। অজাহি হৈ
চাৰিও ফালে চাই দেখে বৰ মলুৱা বানবটে আম গাছে তিনি
কেৰোজাত থৈছেনি। আতাত কলে যাই। আতা গৈ
বোলে ভক্তত অপবাধে এই জন্ম হৈছে। পুনৰ লগালে
ধানি। কিছু নপৰাকৈ থলে নি। আতা বোলে বৰ্জিত
হোৱা নাই, খুই আনা। তেহে খুই আনি দিছে।

আক বুকৈৰ স্ববেটা কৈল, নিশাই কান্দিছিল। আতা
পুৱা বোলে হেৰাব চলিল বোলে আকতো। বোলে আতা

নকই কৰি উ
জল

এভাঙ হ'ল; কি চাব? বোলে আনা। আনিলে। আতা পাও চলাই গৈ চোতালে চায়। মৰাই চাৰিও ফালে চাই আতাক নমি বাম বুলি গ'ল। আতাৰ নামৰ মহিমা দেখি ৰায়তে আচৰ্যা অদ্ভুত হ'ল।

নিভ্যানন্দ
আঠে

আৰু পৰিতিয়া গ্রামৰ পেৰা পাত্ৰৰ ঘৰৰ নিত্যানন্দ আঠে আতাৰ গুণ, শীল, মহিমা, শুনি গৈ চৰাতে বহিল। হৰিগতি আএ পাই সোধ পোচ কৈ গুৱা পান দিয়ালে। তেহে বোলে আমাৰ গুৱাত কাম নাই। জীৱৰ সৰ্বস, পৰলোকৰ বিতহে বিচাৰি অহা হেছে। আতা বোলে তোম্ৰা সব ব্ৰাহ্মণ বৰ লোক মহা গব্বী পূৰ্ণব্ৰহ্ম কৃষ্ণদেৱৰ বৃন্দাবনে গুৱালৰ লৰা বুলি মানিব জুৱাইলা ই ধৰ্ম কেনেকৈ ৰখা যাব, যকগৈ। তেহে বিপ্ৰে বিমন হৈ হৰি আঠেত পৈল গৈ। আঠে গৈ আতাক বোলে ইজন এৰা যাব বায়ুণ বুলি, সিজন এৰা যাব শূদ্ৰ বুলি, আগলৈ ওক ধৰ্ম লোপ নহব? যেই সেই মতে বাঢ়ক গুৰু ধৰ্ম, জীৱৰো কুশল হক, বোলা যক। পাচে আঠেৰ বাক্যে পৰিক্ৰিয়া কৈ গুৰু বাক্য কীৰ্তন কৰিছে। পাচত ভাতৃ শতানন্দ ধৰ্মক ধৰিছেহি।

আৰু জীৱাম আঠেৰ গৃহ বাৰী গুৰিবত। সব মৰি একল ব'ল। পাত কাতিয়া আতা চলি হাতৰ নাৱশালীৰ ওজা বৰ পোত কাতিবলৈ ধৰিছে। বিৰকত লাগি গুচি আহি শিৰছা গাওতে আছেহি, ছমাই বিণৈ শৰীয়াৰ গৃহেৰে জজাল পাই বাবৈ মুকুন্দ আঠেৰ আজ্ঞায়তে ঘৰ বান্ধিছে। বাম ভদ্ৰ আতাক পাই ধৰ্ম ধৰিছে, পত্নীয়ে সৈতে আতাক সেৱাই আছে। গাওঁতে মাক বাপেকৰ ঘৰ। আঠে লোৱাইছে, আই বাটে আছে। জীৱাম আতা পৈ পাই জুৰিছে বোলে আমাৰ ডাৰা গৈছে পিডাক মাঙ লগাবলৈ বোলে জুৰিনো নগলা কিয়? বোলে গলে খাবলৈ ধবে

তাৰাক সাহ নাপায়, নধৰে। বোলে নোখোৱানো কিয় ? বোলে ভাটো কুচীয়া আতাক পাই শুদ্ধ মত ধৰ্ম্ম ধৰিছে^১; তাৰাসব অভজনীয়া কান্তে নখাওঁ। বোলে আজি গৃহ পাবাগৈনে ? বোলে বেলা ছোট হ'ল, নেপামগৈ। বোলে তেনো সেই বস্তু মূলতে ন গৃহটি বান্ধিছে^১, তাতে বব যাই, আমি আগ হওঁ। পাচে আইএ আঠৈত সেই কথা কৈ গৈ বৈছে। আঠৈএ পৰম আদৰকৈ ভোজন কৰাবলৈ ধৈলে। সামগ্ৰী দি। বোলে কৰা যক, গুৰুসেৱা প্ৰসঙ্গ আছে আমাৰ। পাচে নাম কৰ্ত্তন কৈ ভোজন কৈলে। নাম শুনি মুকুন্দ আঠৈও আহি বোলে আমাকো নিয়া যক। বোলে আমি বহুলা আতা ঠাই নিব নোবাৰোঁ^১। বোলে তাবানো কি ধৰ্ম্ম ক'ৰ ধৰিছে। বোলে এক ধৰ্ম্ম আতাহে নিছে, তাকো মহাপুৰুষ গুৰু ঠাই বস্তু লভিছে। তেনো অলকে নিয়া যক। বোলে বাক দহ বাৰ দিনে আহিম; যো হৈ থকা যক। তেহে নি ছুওজনা আতাক ভেটাই দিছে। আতা পাই চিনৰ বস্তু শুদ্ধ জীৱ। বোলে আজি যোৱাযক, আমি ত'লকে যাম, বুঢ়া সাধুৰ ঠাইতে বসগৈ। ততে এই বস্তু পাবা। তেহে গৈ...আছে, আতা ভক্তে সবে গৈ বৈছে। ততো ছুওজনে সাৱধানে গৈ জীৱাম, আঠৈ বস্তু লভিছে। মুকুন্দ আঠৈ গুৱাপান চোট হ'ল, বিচাৰি গৈ পাচ হ'ল। পালত আতা বোলে যি আগ হব লাগিছিল সি পাচ হ'ল। হক, পাচেও আগ আগেও পাচ, একে বস্তু। ছয়োবো মনৰ নিচয় খটিছে। ই কাৰণ হে হব লাগিছে। তেহে ধৰ্ম্ম দিছে। ছয়োজনাক এককৈ অহুগ্ৰহ কৰিছে। গাওঁৰ শইকীয়া বাবীৰ বাঢ়ে পাতিছে। ছয়োজনাক যি জৰ্য্য বস্তু পায়, আতাকো দিৱেনি, তাৰা ছয়ো খায়। মুকুন্দ আতাম, জীৱাম আঠৈ উদাস এখানি গুৱাকে বাঢ়ি খায়। চ'তকহা

বস্তুৰি গুটি তিয়াই লৈ আগৈ থৈ খেদ কৰিছে। তেতিয়াকৈ পালেহি। ছয়োজনা ভোজনকৈ সুখে বহিছে।

আক উদয় আদিত্য ৰাজ্যৰ দিনত ভকতৰ বৰ জগৰ হৈছিল, পলাইছিল। সত্ৰ, সভা, নাম, গুণ, এৰি চকি, কাট দি পালে ধৰি খাটোৱাল কৰি বেবেজীয়া কৰেনি। আতা গৈছে চুকাভটাত পলাইছে। সেৱাৰ সৰ্ব্ব বস্তু লাউ তক্কা বুঢ়াৰ গৃহে ৰূপা বান্ধি থৈ। লখৰঙ্গৰ গুৰু বাবেজনে সৈতে বৰকলালৈ গ'ল। চৰাই মৰা বলাই আতা ঠাইতে আহি, জগৰা কিছু টিল হৈছেহি। বোলে আতা সেৱাৰ বস্তু আনো যাই বোলে বলাই কতুবা পায়, মউ হয়। বোলে আতা পাই যদি বৰ চলিহা পাইক বুলি গালে গ্ৰহাৰকৈ আহিম। বোলে বাক্য বাজিল, চাই যাবা। গৈ পাই নিশা বস্তু লৈ আহে। হাহিএ চকী মাৰি। মহৰ খোজত ভৰি পৰি তাল খিটিল কৈলে। সেই ভকত বুলি বেৰি ধৰি মাৰি বস্তু লৈ শিৰে দিলে গৈ। লোৱা দি থৈছে। আতা পুৰতুম বক্ৰা লৈছে। ৰাজা আজ্ঞা মেলাব নপাবে। গোবিন্দ তব ধৰা বৰা বখীয়া অধিকাৰ কয়, কান নকৰে সি। তাৰ গুৰু গোমথা মাহৰা কতো মুখে কয় শিলিখাতল বুলিও কয়। তেহে তাৰ মহন্তৰ বক্ৰা জগৰ লাগি নিশা পলাই গৈ নগৰে বক্ৰাৰ কলানিত সোমাই আছে যাই। পুৱা দেখি বক্ৰা গৃহে নি পোহপাল দি থৈ ভালৈ কলে বোলে মোৰ যি ভকতেহে নেৰে। তাৰ গুৰুজনক পাইছোঁ মই। ৰাজা লৈ কৈ স্বামীও কোৱাৰ আতা বোলে বক্ৰাত কৰা যাই আমি এদিন বক্ৰা গৃহে বনকে কৰি দিয়, ভকতিৰ অৰ্থে পুৰুষাৰ্থ কৰক। বোলে স্বামি কৰা হৈছে। ৰাজ্যৰ কথা ক্ৰমেহে পাৰি গৈ। তেহে কৰা বুদ্ধি দিলে বোলে চাৰি পাঁচ দিনে গা ধুৱাও নি। দিখোঁ দখিনে নাও বাহুৰ খৰ। ভকত বৃষ মাৰি পলাব, ভুলি নিব

গোমথা মাহৰা

বেৰি কটাব। সেই দৰে থৈ গা ধুৱাওতে গ'ল, পাই নিলে, গৈ বেৰি দিয়া সৰে বোলে কপে বহ হাৰে চালে ভক্ত পানীতে কি বামেৰে গ'ল কিবা? তেহে একটিকৈ চুপে কমাৰ অনাই বেৰি কটাই তিনি পক্ষেহে ছটি চাইটি কৈলগৈ। সাত বৰ্ষত এবাল। পাচে আতা লখবঙ্গ আঠৈ কলে বোলে, শুকত কৰা বলাএ পূৰ্বে যিৱন কৰিছিল এতিয়াও কৰাব। মই চিচা কৰা হ'ল, বাজা দণ্ডিত দোষ নাই।

আক ভাটোকুচি আতা উঠিও বহুলা আতা কৈ গ'ল বোলে, মুকুন্দ চিৰাম অৰ্থে মই মাতিছোঁ, শত অপৰাধ আমালৈ চাই ক্ষেমিব। পাচত পুঠিখৱাত আঠৈ সৰ গৈছে। হৰি আঠৈএ ভেটাইছে। বোলে নিচিনোএ দহো আমি? আহিল খেদকৈ বোলে, খবে খোৱা বগৰা জীৱ যোনী চেপা খাই ফুৰা সংসাৰত। আতা বৈকুণ্ঠৰ বস্তু আমাক কাহানি দেখিছে। পুনৰ এখানি ভাবলৈ গৈছে। হৰি আঠৈ জনাইছে। পিঠি দি বোলে আ দেখাই নাই আমি, ক'বণো? আহি মহাখেদকৈ বোলে, মহাপাপী পাপযুক্ত হৈ চৌৰাশি নৰ্কত বেবাই ফুৰোঁ, অনাদি জন্মত। আতা শুদ্ধ ব্ৰহ্ম বৈকুণ্ঠৰ বস্তুক লগ পাইছে, দেখিবলৈ। এযুৰি ভুনি পৰঠালৈ গৈছে। আদৰকৈ সুখি ছুই ধবালো বৈ গ'ল। মই অধমে আতা বাক্য পেলাট দেহ অহম্মমৰ বাজ, এনে ভকতকো পৰীখোঁ, অপৰাধ হ'ল, কমা কৰিবা আঠৈ সৰ।

অক তিনিমাহৰ পাচে আতা আগৈ বাক্য বোলা ভক্ত সমে বকৱাৰ খাতে পৈ হৈখন হালগিৰিএ দাস দাসীবে ধান কাটিছে। আতা বোলে কাচি খাওঁদে। দিলে। এটি মুঠি কাটিলে। সেই দেখি দণ্ডৰবে পৰি অনেক কাড়ৰ কৈলে। এবি গ'ল। সি গৈ বকৱাত কলে বাই বোলে তাকে নথ্যকৈ হুহালিচা ধান জুৰি দাৱ বাৰি আতাব

সেৱাৰ পাত্ৰ

ভ'বালে সুমাই দেনি। সেই ক্ৰমে দিছে নি। আৰু এবাৰ মুকুন্দ চিৰাম আতৈ আতাক সেৱা কৰিলে গৈ। আতা বোলে আমাৰ কোন্ধ নাও এখানি আছে, কেটি দিব পাৰা ? বোলে আতা সজা। তেহে বাজ চচা হ'ল, কলেহি চিটাবলৈ। ভকত দিছে, বোলে, নাওঁ দাজ্জি সকলে চিতামক সেৱা কৰিবা হ'ক। কৈলে। আহি, আতা বোলে আতৈ সবে ডকা দিলে আজি একো নৰল। বোলে গা এবাই সেৱা লব লাগে। কাক কোনে কৰে, পৰমাত্মা গুৰু এঘাৰ ইন্দ্ৰিয়, চব্বিশ তৰু, পঞ্চভূত, দশ বায়ু, জৰ সকলো সচেতন কৰাইছে দেখিহে জীয়া; এৰিলে দৰশনে স্নান। সেই বস্তুহে সেৱা কৰে। জৰ জীৱক কোনে কৰে ? আত কি খেদ কৰা হ'ক ?

আৰু বোলে শ্ৰীৰাম, আপী, ৰামচন্দ্ৰ বাৰ্তা লৈ আহা যাই। গৈছে। বাটতে বুঢ়া গোপাল আতৈএ দলি কোবাইছে। বোলে কলৈ যোৱা শ্ৰীৰাম ? বোলে ৰামচন্দ্ৰ আপীৰ বাৰ্তা লব'লৈ পাঠাইছে গুৰুজনে। আজি কি চৰিত্ৰ ওলাইছিল ? বোলে মহা বিবকত হলে চুনাই ভ্ৰষ্ট হয়। এই চৰিত্ৰ কৈছিল। বোলে বলাচোন নাগাগে যাব। সুন্দৰীত দগে কৈছিল মহাবিবকত হৈ ইবি ভক্তি কৈলেহে সংসাৰ ভবে, বেহাৰ পালতে লবিল নে ? লগ পাই বোলে অ'ত কৈছে জুহু বিবকত হলে নতবেহে। বোলে হয় গুৰুজনৰ ভক্তি উত্তম সবৰ বিহঙ্গম যোগ। দেহ ধাৰী মধ্যম সবৰ নিপ্পলায়ন ভক্তি যোগ। ক্ৰমে বিবাজ হৈ ভবে। খব হলে কাটে, গুদা হলে কূটে। নিন্দিলে বন্দিব লাগে। অতি বিবক্তি হলে মোসাঁই নসন্, পুনৰ পৰে অৰ্দ্ধে। নিপ্পৰা ক্ৰমে সিপা উঠি আগ লয় নৈ।

বিহঙ্গম
নিপ্পলায়ন
ভক্তি

আৰু ভীমা ভকত চৰণ আতৈ নৈ জগন্নাথ হমাহ

আছিল। কৰাল হুঁহিছিল দলৰ শ্রাকপাত উঠি সজকৈ দিছে। পাণ্ডা সবে প্রশংসা আটকা ভাগ দিছে। পাচে উজাই আহি সকলো খান সেৱাকৈ হেৰেমদতে বৈছে। পানী খাব আনি পুৰি খালনকৈ সবাকে দিছে। হৰি গৃহৰ দ্বাৰমুখৰ শিল চলা ভক্তৰ ধূলা পৰি খালন, হ'ল। আতৈএ চিনি ভাজি সবাকে দিছে, আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত দেখি শুনি খাই হৈছে।

আক পাৰলিতে হৰি চৰদাৰ এটা পশু দি পঠালে ভকতলৈ। গুৰুজনে বোলে দিয়ক ভক্তক কাটি। জইবাম ভণ্ডাৰিএ বোলে গোধূলি হ'ল, কাটলৈ দিম। গুৰুজনে বাগ কৈলে। মনুষ্য তনু খানিক প্ৰায়, কিবা কোনো জনৰ নিশাই দেহ। পৰেই, তাতে আশা লাগি যাব, পুনৰ জন্ম হব, এতিয়াই দিয়ক। তেহে কটাই বাটি দিছে। লৈছে সবেও।

আক মৰিচাতে লুটুৰা বুৰা ভাব ছুখানি লৈ পৰমার্থ সুধিবলৈ গ'ল। পাই দি সেৱা কৈলে। বোলে কিয় আহিছা? বোলে প্ৰভু, আপুনাকে দৰ্শন হবলৈ। মায়াত মোহ হৈ সিটো কব সুৱাইলে। তিনিবাৰ সোধাত বোলে চাবলৈ আহিছে। তেহে গুৰুজনে বাগকৈ বোলে বৈ চালীৰ পো, ভুলোকত পৰি তু হকয়ালি? এই বুলি উঠি কাপৰ দাজি দেখাই পঠালে। পাচবাৰ আহি ধৰ্মক খৰিছেহি।

আক চবাই মৰা বলাই এবুৰি কুপউ চবাই ভেটি বোলে আঁৰকৈ চুপে মাৰি আনে। গৈ। চাই দেখে যে চক্ৰ সূৰ্য্য পৃথিৱী, দিগ, আকাশ সবে দেখে। পাচে বন জঙ্গল সোৱাই মাৰিবলৈ চান্দ, তক, তুণ, লতা, কীট, পতঙ্গ, পত, পক্ষী, নীল, বন, বনা তুত প্ৰেত দেখে। কাপৰ ভলে

চাই মাৰিবলৈ চায়, পঞ্চ ভূত, এঘৰে ইন্দ্ৰিয়, দশ বায়ু, চৰিশ তত্ত্ব, ষোড়শ বিকাৰ, অষ্ট প্ৰকৃতি সবে দেখে। উপায় নেপাই মাৰিবৰ দিলেনি। আতা উৰাই বোলে পঞ্চাশ কোটি ব্ৰহ্ম ডিম্ব তলে উপৰে চৈধ্যভুবন, জম্বুদ্বীপ এক লক্ষ। তাতে নভাগ ন দ্বীপ, সীমা দণ্ড আঠ সাগৰ সাতন মূৰ্ত্তি। ক্ষুদ্ৰ ব্ৰহ্মাণ্ডতে সবে পালা বৰ হব ধৰ্ম্ম পাত্ৰ। তেহে পৰিক্ৰিয়াকৈ বস্তু দিছে পৰম তত্ত্ব। বকুৰাক ৰাজ্য বিচাৰ কৰা শুনি চাৰিবৰ্ষ বৈ উজাই গহপুৰতে তৰিকাল পথাৰতে বৈছেগৈ। তাতে আৰ্হে বৰ্ষ বৈ ছুটা খেতকৈ খাই মাটি বাৰী পৰদেশে ঠেক পাই বোলে ৰাজানো কি কৰিব, আপুনাৰে দেশেই যাওঁ। এই বুলি চিৰামখা, নিৰামখা গদাইখা গ'ল ভটিয়াই। গাভুৰ্খা বোলে ৰাজা বা কৰে কি, নাযাওঁ আক। এই বুলি ঢেকিয়াল বকুৰাত কৈ ৰাজালৈ মাটি বাৰীৰ কথা জনালে। ৰাজা সি তিনি ষাৰৰ শুনি খেদকৈ সলালগোহাইকে আজ্ঞা কৈলে পাতিবলৈ। তেহে নি উজাই আগৰ বাৰে ভুঞাৰ লগে মলখতে পাতিলেনি। আতাও সেই লগে গ'ল। আই পাচ বিয়া ততে কবাইছে।

গহপুৰ আড়াই
বহৰ

চতুৰ্থ
আঁঠে

আক চতুৰ্থ আঁঠে এটি হৰিগৃহ কৰি নাম গাই শুক চাৰত্ৰ কৈ থাকে। আতা শুনি বোলে সেইজন্য পুকৰ নো ক'ত আছে? বোলে বৰপেটাত আছে। বোলে খুৰা, মোক নিয়া। মাভূৰ নপাৰাখানি কি হয় চাওঁ, মাহ চাৰি অপেক্ষা কৰা আছে। কাতি মহা আকাল পৈল। মলখৰ বৰ ষতি নটি লোক নাও বান্ধি বৈ আছে। আতা স্নানে গৈ দেখি স্মৃছিলে, কলে সিহঁতে ধানলৈ যাওঁ উল্লেবে, গুৰিলাল নাই। পালে ধান আনিব ভেষণ নাই কিয়া কৈয়ে নিওঁ দিওঁ। তেহে আতা গৈ

খুড়াকত বোলে এনে লাগ পাইছে। বাই ত'বো আক
ভুঞা সব যি আছে ধান কিছু আনে। খুজি। আতৈ বোলে
বাপু, যোৱাই তেনো। গৈ পাই ধান একুৰি লৈ দিহিছে
আহে উজাই। কোটোহা ঘাটে গাওতে মান্নুহে যাই দেখি
নিনি কব খোজোতে বোলে নকব, মান্নুহে বব তাপ পাব।
এটা বোলে তুমি দীঘলা কাথৰ জমাই হোৱানে? বোলে
হওঁ। তোমাৰ ভাৰ্যা মৃত্যু হ'ল। তেহে আতা মহা হৰে
বঠা খান তিনিপাক ঘুৰাই জাপ মাৰি পৰি উঠি বোলে, “ভাল
ভৈল, গুচিল বিষয় মহা বিষ। নিফল ভৈলোঁ, আত পৰম
হৰিষ।” সিহঁতে বোলে কবলৈ হাক দিলোঁ, পানীতে তাপে
পৈল। পাই ধান তুলিছে। খুবাকটে মাহেকে খেদকৈ
কান্দিছে বোলে জীয়া হলে অতৈ সোমাল হতে। তেহে
খুড়াকে বোলে কিছু দে। বোলে খুড়া কিছু ধৰ্ম নাই আত।
পাচে আতৈ চাৰি পুৰা দি চলিছে। আতা। ছমাহ হ'লহি,
বুবীমাক ঘুমুৰিয়া ভাল নহয়। খেদকৈ বোলে খুৰা আজি
কালি কৰি দিন আলচোঁতে যায়। এই সমএ যদি দেহা
পৰে, কৰিম কোন উপায়? ধন্ত কলি, ভাবতবৰ্ষ, নবন্তলু
বাম নাম হাতে চাপৰ দি যায়। মোক লাগ ধবাই পঠাই
দিয়া। তুমি পাচতো যোৱা। বাই পাই আহা বন্ত, পেট
জুব তোমাব। তেহে আতৈএ আতাক নি খাবনা সৈতে
চণ্ডিবৰ কটকী গজালৈ যায়, ততে তুলি দিছেনি। কৰি
চাৰি কাওন দিবলৈ। আগত তুলি বঠা বোৱা হৈছে।
আহম ঘাটে ব'ল যায়। আতা উঠি ঠাইখানি সজকৈ অতাই
খৰি ছমুটি বান্ধি আনি স্নানকৈ চাউল শাক খুই লৈ খুজি
সলাই খুটি মাৰি বেবা দি চাউল বহাই গুণ, লীলা, শীত, বোবা
পাই ভোজনকৈ শুলে। পুৱা কটকীএ বোলে বাপু, মোক
আহনে আহ, নাও বাব নালাগে, শীত, পদ, তলাই

দিকি
কোটোহাঘাট

কান্দিবটি

অমৃত পান কৰাই বহি যাবা। আৰু তোমাৰ দৰে ঠাই
খৰি খানিক দিবা। সেই দি গাই গৈছে। কতো মুখভেদে
কয় দধিৰ লক্ষ্মীকান্ত আতৈ ঠাইতে উঠি সাদিন বৈ বিষ্ণু আতাৰ
মাতৃ তিথিলৈ গৈছে ভক্ত, সেই চাতে গৈছে। কতো কয়,
কাঠনি ঘাটে তুলি থৈ কটকাঁএ বোলে মোৰ ছুকাল এৰিলোঁ,
চাকৰ ছুকান দিয়া। দি ঘাটে আছে। তুলসী বাম আতৈএ
আহি পাই সুধি নি আতাক ভেটাইছেনি। তাত বহাগতে
আহিলত গুৰুজন মাতৃ তিথিলৈ আতা যাওতে আতাক
ছমাহত নিছে খটখটিত নাও মানুহ—আতা কাপৰ ধৰাই নি
গুৰুজনক ভেটাইছেনি। সুধিছে ক'ৰ বুলি। কৈছে চতুৰ্ভুজ
আতৈ ভাতিজ বুলি। আৰু কাক চিনা জানা? বোলে
জয়হৰি, মেতেৰি বহাই ঠাকুৰিয়া, জহাই দলৈ, গাভুৰখা,
দীঘলা কাথ, উতৰা বাৰী জৰাম, বাৰি অৰ্জুনা মুদৈ এই সবক
জানোঁ। পাচ দিনা বস্তু প্ৰকাশকৈ দৈৱজ্ঞ নাৰায়ণ আতৈ
নপৰা তাত বহা দিছে। আতা দিনে নিশা হৰি গুণ গাই
থাকে। আতৈৰ বেদনা কিছু সস্তা কৈলে। এদিন চাউল
সিজাই লৈছে, আদখান ব'ল বোলে বাপু, দৈ একটুক আনা
বলোভদ্ৰত কৈ। বোলে নিচিনোঁ। বোলে ছই বহা এৰি
কৰাগৈ। আনি দিছে। ভোজন কৈলে। আতা গুৰুজন
পাশে হৰি কথা শুনে সৰ্ব্বদা।

কন্যাসুখ

আৰু বুঢ়া দামোদৰ আতৈ মৰজিত থাকে, আতাক সেৱা
কৰেগৈ। এবাৰ একো নাই। কৰি চাৰি পোন পাই লৈ
গৈছে। মহুবা মুখে মাছ আনে। এটা দৰাইছে। আৰি
মাছ এটি চাৰি-পোন কৈলে। সি বোলে তিনি পোনেই
নিদিএ। সি বোলে মোৰ বাবে বুৰিহে আছে কৰি। আতৈএ
চাই আছে লাঠিত জিৰদি। বোলে তই নিদিয় চাৰি পোন
নেপালে? বোলে হয়। তোৰ একা? বোলে যোৰ কৰিএ

নাই আক। তেহে আতৈ চাৰি পোন দি লৈ ধুই পাত বান্ধি গৈছে। মৰনৈ কাখে ঢেকিয়া পাই ললে, দেখে ঔটেকা আছে। তাকে পাৰি লৈ গৈ আতাক সেৱা ভাটোকুচিতে কৈলে। আতা বোলে অ'তে আমাৰ প্ৰীতি জানি আনিছানে? বোলে আতা ভু নেপাওঁ, বাটে পাইহে অনা হৈছে। বোলে আমি গজাতে অহাত খবগবনি ধৰাত ভেলাত গুৰুজনে আৰি মাছে, ঢেকিয়া, ঔএ বান্ধি দিলে, ভাল হলু। তাৰতে আমাৰ আত বৰ প্ৰীতি। বাক কৈলা পাই। আই বান্ধি আতৈকো দিছে, আতাও লৈছে।

আক বলাই হৰিচয়ন ছুজনৰ মিত্ৰ। হেন ছচা হোৱাত কোৰ আতা শুনি এক আৰ্হি কৈছে। নও দেশৰ বজা বেশ-চন্নকৈ দেশ চাই ফুৰাত এক অল্পৱাত পথৰ বাৰ্তা শুধিলে। সি দেঙ্গাৰা মাৰি কৈ পঠালে। তিনিমুৰা বুঢ়া চিনে। শুনি অত্ৰাহি হৈ বোলে সৰ্ব্বনাশ হ'ল। গৈ সজ্জমনি পুবেদি যাব, নিব, জিহ্বা বিনে মহামাৰ। বুলিব লাগিলত নুপতি বুলিলে তো কুমাৰ।

আক পাচনৈৰ নিবাময় আতৈএ চুবান্ধৰ হৰি আতৈত পৰমার্থ শুধিছে আহি গৈ দ্ৰব্য বস্তু লৈ। তেওঁ উপকাৰী শুদ্ধ সুহৃদক কাতো বিশ্বাস নিষ্ঠা নাই—মটহা, জটা, কেচা। তেহে জুই আতৈএ দেখি এদিন আতাত শুধিলে বোলে আবা দেখো তিনি ঠালত ধৰি উঠিবলৈ অনিচ্চএ ঢুকাকে নেপায়, সিটোক টানি তোলে কেনেকৈ? সি ধৰিছেহি উঠিবলৈ, আব হস্তে কল খাবলৈ। তেহে আতা এক আৰ্হি কৈছে বোলে জজলৰ হোলাৰ কাখে আম কঠালৰ গাহ থাকে। সমীপে উলুবাট, কল ধৰে, বনপোৰা জুইএ বামৰ কাল পোৰে। সবে কলে সমে, অপইতাত্তে পোৰা কালে উইএ সাব খাই চাল কলখেহে যি পাত কলবৈ থাকে, তাত্তে তাৰ ওবোলা

স্বৰ্গ পৰে, তিনি চাৰি সাজ উপাসে ক্ষুধাতুৰ পথুক বাটে যায়, দেখি খায়, ভোকে। নপলায়, স্বাদো নাই, তৃপ্তি নলভে, গুটি পচালে ৱাসিও নগজে, যদি সাকৰা মাটিত পৰি কোনো মতে গাঁজি হয়, তাৰ ফল ফুল কিছু নধৰে। যি ধৰে, নবয়। ইয়ো কথা তেনে হৈছে। শৰণ, ভজন, সঙ্গ, সম্বন্ধ। গুৰু, দেৱ, নাম, ভক্ত, চাৰি খুৰাত যেনে আসন গহন সম্পূৰ্ণ, উপকাৰী আঞ্জনীয়া তিনি উধানত থালিৰ ঘৃত নি সংশয় তোলে, দধি, দুগ্ধ, লৱণ, অমৃত, ভূঞ্জি খাই অজৰ অমৰ অভয় থান, ভোগ সম্পত্তি বৈকুণ্ঠ পাই বহে।

আৰু বলাইৰ হৰিক আতা পাচিলে, মাটি খুজিবলৈ, গৈছে। বতন চোমদাৰ পছমাৰি আহে ঘোৰাবে জালে খাপৰে কুতা পথ। আৰা ছুই দেখি অন্তৰ হ'ল পন্থা চাৰি। পূৰ্বে বুঢ়ীপো আতৈক লাগ পাইছে। সেই কথা মনত পৰি পাচ পৰি ঘোৰাতে নামি চপাই নি সুধিলে। আৰা সবে কলে আতা পচা মাটিৰ কথা ৰাজখোৱা তলৈ। পাচে এক দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে গুৰুকল্পা ভ্ৰমৰে সন্ধিত কৈলে। বোলে মই বিষ্ঠা মুত্ৰ পোতো ভক্টো, তোমাৰ কি আহাৰ? বোলে মই মধু পান কৰোঁ। বোলে মোকো নিয়া। বোলে বাক। গ'ল লৈ, পন্থত পৈলগৈ। ভ্ৰমৰে ইট সিটত পৰি পানকৈ গ'ল চলি। গুৰুকল্পা এটাতে ব'ল। সন্ধ্যা হ'ল পন্থ জাপ গৈ ব'ল। পুৱা মলিয়া নি পূজাবীক দিলগৈ। গোঁসাই পূজা কৈলে। পাচদিনা পৰিচাৰকে সবাইতকৈ ৰাজাক দিলেনি। ৰাজা শিবন্ত লয় দিনমান। সন্ধ্যা লিগিবা নি গজাত পেলালেনি। ওবে নিশা গৈ পুৱা পন্থ মুকলি হ'লত উৰি পূৰ্বৰ স্বভাৱ নি পুনৰ বিষ্ঠাত পৈলগৈ ৰালাত। বোৰ তেনে হ'ল। সৰু সৰু কুৰিলে। মধু পান কৈ গোঁসাইত লাগি ৰাজ্যৰ শিবে চকিলে, ৰজা জ্ঞান কৰিলে, অৰাধি অৰিতা

বাসনাএ নৰ্কত খেলালেগৈ। মোঁবো ভেনে হ'ল। বাব নালাগে শুপীএ কি মাটি দিব, মোৰ পালন যকগৈ। স্বামী আতাৰ মনৰ ইচ্ছা মাটি দিয়। জনাবাগৈ তাৰা দুখানি চৰণে দুৰ্বাসনা পাপ নৰ্কতে মোক দাস ভূত্য কিঙ্কৰকৈ জীৱটি লব সেৱকৰ মাচতেই কাৰ্য্য হব।

আক একদিনা এক গঞা বাক্সভালৈ আতাকো জনালেহি। জয়ভাৰতীকো মাতিলেহি। পাচত এক বিপ্ৰে পুখুৰী উচৰ্গালৈ মাতিলেহি। আতা বোলে পূৰ্বে এঠাইলৈ যাম বুলিছেঁ, তোমাৰ ঠাই বাব দুৱাৰী। বিপ্ৰে বোলে যাম যা। আতা বোলে আগে লোকক আশ দি এনে কথা এৰা। বিপ্ৰে বোলে নবনাতি, তুমি হোজা লোক, ভূ নোপোৱা দ্বাৰ। আত চাৰিপোন পচবাহে পাম, ইঠাইত পুখুৰী উচৰ্গাতো পাম, সভাবো পাম চাৰি পাঁচ টকা বাব। তেহে আশা বোলে আতাত থাকিবলৈ সজ নহয়। লোভৰ আশাত বাক্য ব্ৰহ্ম এৰে! এই বুলি আঠ বৰ্ষ বহি এৰি গৈ পচডিয়া ভিটাতে বহিচন্ত সেৱক সনৱিতে আতা শূথে সন্তোষে।

জনভাবতী

পচডিয়া ভিটা

আক মইনাগুৰিতে বামধন, জয়ধন দুই জনা ভক্ত আহি শুক ধৰ্ম্ম ধৰি হাটী লৈ শুকজনৰ সঙ্গতে হৰিগুণ গাই কতো দিন আছে। দুও মিত্ৰ কৰিবলৈ জনালে। শুকজনে বুদ্ধি বোৰা দেখি সোৱাই চাইছে আগ পিচ কতো দিন। পাচে হেবাই ধবাত মনকটে বোলে বাক পত্ৰলৈ একাদশীত হব। তেহে সাৱধানে বস্ত্ৰ, গুৱাপান, শবাই লৈ গৈ দুও আঠ পাৰিছে। শুকজনে ধূলা লৈছে। বহুদিন আঠেএ কক পাতি ধুই বাবত থৈছে। দেখি বোলে সজ গৃহটি হৈছে। ইজনে বোলে হয়। গুনি শুকজনে মনে জিজ্ঞাসি বোলে কোটীক প্ৰান্তবে বালি চাহি পৰা পজ হুতীলৈ খব্বিৰা জীৱ বোৰী তেপাত গৰ্ভ নৰ্কত বাগৰি ব্ৰহ্মাৰ প্ৰাণনি মোৰ দুৰ্ভ

মইনাগুৰি

নৰতলুটি পালেহি। তাতে বিশেষত ভাৰতবৰ্ষ, ধন্য কলি,
ৰাম নাম, গুৰু কণ্ঠাৰ, কৃষ্ণ বায়ু। অনেক পুণ্য দ্বাৰে হৰিগুণ
গাইছে। ভৱবন্ধ অপবৰ্গৰ সীপা হৈছিলহি, জন্ম, মৃত্যু
আয়াযাত নিবাৰণৰ। বলিৰ সভাত চক্ৰৰ ভয়ত ৰূপটে পাৰশু
বুদ্ধি বাসনা নেৰিলে পাও দঙ্গাত নাও বুৰালে হৰি হৰি!
কতো বেলি গুনি ভাবি নিশ্বাস তেজি বোলে আজিলৈ যক।
পাচে গল ছয়ো। তেহে গুৰুজনে খেদকৈ জীৱক কৃপাৰে
গীত কৰিছে ভাটিয়ালি—“মই পাপী কমনে তৰিবো হৰি এত,

তুমি কৰুণা কৰা মোৰে।

পাপ মতি মন, বাসনা নচাৰে,

মজিলে সংসাৰ ঘোৰে।

নয়না কামিনী, ৰূপ নচাৰয়,

বসনা এ বড় বস।

গীত মধুৰ ধ্বনি, শ্ৰৱণে নচাৰে,

চৰমে সুখ পৰশ”

পাচে কৰচ পাতি আপুন হস্তে লৈ পাও গতিকৈ ভেলা-
ডোৱাৰ মাজলৈ থেল, আতে লাগি উঠা জীৱ ছটা ব'ল
বুলি।

আক একদিনা জীৱাম আতা ব্ৰহ্ম মুহুৰ্ত্তে গুণ লীলা গাই
উঠি বহা মুক্তকৈ প্ৰাতসে গুৰুজনক সেৱা কৰিলেগৈ। গুৰু
উঠি গুণ লীলা থান বন গুপী গোপাল শ্বৰি বহিছে। শুদ্ধিলৈ
হাবলৈ ভৈল মাজিছে। বোলে জীৱাম, হৰি ভক্তি বৰ পৰা
সবৰ। বোলে হয়, বাক আমি পানীতে কোবাব দিছোঁ,
কোৱোৱাগৈ কি ভক্তি হয়। তেহে কলা ঠহৰা ডিবডাল লৈ
ভেলা ডোৱাবত এবুকুত পৰি কোবাই আছেগৈ। পুহ বহা
ভেৰ পৰ হ'ল, জাবে, শীত্বে, বতাসে, হিমে ঠব হ'লগৈ।
তেহে বৃদ্ধা আতা শৌচ শুদ্ধি হৈ স্বানে গৈ দেখে পৰি বিভত

হলহি। বোলে ৭৭ আতা গুৰুজনে কুটনিকৈ বুলিলে, তাতে পৰি আছাহি, উঠি অহা যক। বোলে আতা কিয় বোলা যায়? দেহ গলেও কিয় যাম, গুৰু বাক্য পেলাই? পাচে আতা আহি গুৰুজনত নিবেদন হুখকৈ প্ৰাৰ্থনা কৈলেহি। বোলে মই বঙ্গ কৈলোঁ, যোৱা তুলি আনাগৈ। তেহে আতা পুনৰ গৈ গুৰুবাক্য কৈ আনিছেগৈ। তেহে হুওজনা আতা গৈ গুৰুজনক সেৱা কৈ বোলে বাপ, পূৰ্বে আদি পুৰুষে শৰীৰ পৰা মহা প্ৰকৃতিক বাজকৈ সৃষ্টি পাতি দশ দিশ পালক বন্ধকৈ দশদিশে দিলে। সেইকপে গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি পালি ৰাখি আছে। আজিকো প্ৰভৃতি তোম্ৰাৰ বাক্যত চন্দ্ৰে সূৰ্য্যো দিবা নিশা আবিছেদে গতি কৰিছে। সাগৰে মৰ্যাদা সীমা চৰা নাই, অনন্তে সাতো দ্বীপ সাগৰ মেক মন্দৰ পৰ্বত বহিছে পৃথিবীএ সহিছে। এতেকে এতিয়াও যাৰ যত নিচয় পৰিব, বাক্যত ৰব পাইলে ভক্তি হব। গুৰুজনে বোলে এ জীৱাম ভৰিএহে ভাব ৰয়, অভৰি কিছু নাই, গৃহ পাই শুদা ধায়। এই চৰিত্ৰ কতো সবে সুন্দৰী বুৰী লইতত বুলিও কয়।

আক জীৱনা জীৱি আতৈ হুওজনা মিত্ৰ কৰিবলৈ আশা কৰি জনালে গুৰুজনত। বাক বুলি থৈছে। একদিনা জীৱনা আতৈ গৈছে। তাৰা কোৱ পাৰিছে। বোলে আতৈ সবহ বেলা নেগাগে কৰিব। এবাৰ হলে এৰি নাম লব। বোলে ইও নামৰহে গুৰি। আপুনাত একঠি লাগিবৰ অৰ্থেহে শ্ৰম কৰা হৈছে। তোম্ৰা গালে মই আপুনাক সেৱা কৈলেই হয় মোৰ নাম। পাপীএ কৰিব দুৱাৰী দেখিহে দুৰ্জাসনাৰ হেতু। তেহে আছিন মহা ধান গেৰ হৈছে। আৰা গৈ এবোজা কাটি আনি গৰক দিছেহি। তাৰা আহি দেখি বোলে, ধান জোৰ কোনে কাটি নিলে? পত্নীএ বোলে তাৰা আহি কাটি খুজি কাটি নিলে, দেখে। বোলে ভই কিবা বুলিলে? বোলে

বীৰনা, জীৱনি
আতৈ

কি বুলিব? তেহে আৰাও বলে পৰা এমুঠা কাটি নি দিছেগৈ। বোলে আতৈ, মই আনিছোঁ, তোহ্মা আকৌ কেলৈই কটা গ'ল? বোলে এতিয়াও তোহ্মাতে লাগিছে পকিলেও আপুনাতেহে লাগিব। কিবা নিজনি বান্ধবে খাই এহুাই হয়। সন্তে গছে পাতে আপুন হস্তে ভৃত্যৰ দ্ৰব্য অনা গ'ল। মোৰ হস্তৰ ভৃত্য কৰা সাফল হ'ল। তেহে খুৱন ধুৱনকৈ পঠালে। তেহে গুৰুজনে শুনি পৰম সন্তোষ হৈ পৰম তত্ত্ব বস্তু কীৰ্ত্তন কৰিছে হুও জনাত।

বালখোৱা
গোবিন্দ আতৈ

আক চিলাবাইৰ খাতৰ বজাখোৱা গোবিন্দ আতৈ আহি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি হাটীতে আছে পৰিচৰ্য্যাকৈ গুৰুজনৰ। পাচ ফালে বা লৱা সজকৈ এটি গৃহ কৰি দিলে। তেহে তিনি মাহ বহি গুৰুজনক বিদায় কৈ গৃহে গৈছে। পাই এটি কলাপুলি পুতিছে সাকৱা খালত ধিবমণি কলাৰ। মনেবে বোলে আবে হলে এআখি কল গুৰুজনত লগামনি। অৱশেষ আগ পাচলি আমি খাম। পাচে ডিল ঠোক মেইলে, আগ পাচ মুনিয়া হ'ল। মাজৰ কল আখি দহনখে নোপোৱা হুতিয়াই পকিল। কাটি পাচি ভৰি নি দিছেগৈ। গুৰুজনে দেখি বোলে কলা দেখা নাই পা এআখিএ এচকলৰ সমান এপাচি হৈছে, কেনেকৈ বঢ়াল? বোলে বাপ এনে ভাবি বোৱা হ'ল, হলু তেনে। মই পাপীএ যদি ঠোকাকে বোলোঁ, তেও হয়। তেহে গুৰুজনে কটাই সবাকে ভগাই দিছে, ভেওঁৰ গৃহলো দিছে। পাচে গৈ একনিশা স্বপ্নত দেখে বৈকুণ্ঠ পাই বৰ উশ্বত গৃহ তত বাবে চালে কৱা কামিজ চতি মাৰলি ডাঙ্গ ফুল চতিএ সহস্ৰ ঠোকা কল আৰি থৈছে। বোলে এইটো কাৰ যব অত কলাবে? বোলে খাত কৰা গোবিন্দ আতৈএ কল এখা লগালে গুৰু ভক্তত। চক অনেক ঠোকা হৈছে। গৃহ কৰি দিলে খেব বাবে বস্তুৰ যক্ষিৰ হ'ল,

অক্ষয়। তেহে চেতন পাই বিহানে গৈ গুৰুজনত কৈছে।
গুৰুজনে বোলে ফলিতা দিবৰ ঠাই নাই, ফলে সমে দেখিছা
তুমি। তেহে দেখি শুনি অহো গুৰুবার্থক কৈ সেরকে গুৰু
ভক্তত দ্রব্য বস্তুখান লগাব ধৈলে।

আক যত্নমণি আতৈএ গুৰুজনক বোলে বাপ, আখাউনি
তৃষ্ণা সাগৰ পৰি ওৰ নাপাওঁ। দলে গলত হেবাই ধৰিছে।
আপুনাৰ জীতল পদ পঙ্কজৰ ছায়া চাপোঁ। এখানি তিখ ন
খাণ্ডা দিয়ক, মোহ, মায়া দল এবালি ছেদিবলৈ। বোলে
বাক্য ফাকত বৰ দুহাৰিবা, দল ছেদোতে গল ছেদা বা।
বোলে আপুদাৰ জ্ঞান খাকৰা দিব ফাকত মেবাই বধা
যাব। তেহে বিষ্ণু আতা বেটা যত্নমণিবে মিত্র কৰাই দিছে
বোলে, মামৰ নধাব, ভক্ত জাবণত সনাই গুচাই থকিবা,
পাপ মাখি পৰিলে দোহাৰ হব।

আক কৃষ্ণ বল্লভ, বিষ্ণুবল্লভ মিত্র। দুইব মাজত
খানিক লাগিছিল। গুৰুজনে শুনি কষ্টেৰে মৌনে বসি
আছে, হৰি কথা তোলা নাই। তেহে জীৰাম আতা বোলে
বাপ, আজি মেঘে বৰ ওন্দোলাপাব কৰিছে, বৃষ্টি কাবৰ।
তিতি ভিজি স্নান, পান ক'ত কৰিমহক? বোলে জীৰাম
খাল, জান, পুখুৰী, নদী, নদ লোহিত সাগৰতহে বহি
বৰগৈ। উথৰা টিক্ত কিয় বৰ, ভিজিব? বোলে বাপ,
চৰ্চ্চি কীৰ্ত্তন কৰক। বোলে জীৰাম গুৰুজনৰ ভক্তি হ বিধ
—নিওঁৰা, ভাগৱতী, অন্তৰঙ্গা, বিকলা কেৱলা, সপ্ৰেমা।
উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম, প্ৰকৃত্য, খলুৱা তলুৱা। উত্তমে
দোষ এৰি গুণ লয়, উত্তমোত্তমে অৱ গুণকে বিস্তৰ কৰে,
মধ্যমে দোষ গুণ বিচাৰ কৈ লয়, অধমে গুণ এৰি দোষকহে
কৰে। খলুৱা আৰু কথা ভাব কয়, ভাব পৰা ভাব ধৰ।
তলুৱা একল আভো সোধে, ভাভো সোধে, কিহু লয়,

যত্নমণি
আতৈএ
নাপাওঁ

জীৱন জতি

কিছু এৰে। কাতো মান বিশ্বাস নাই; নিন্দাবাদকৈ ফুৰে
 ছিদ্ৰ লখি। খাল তলুৱা, জান তলুৱা, পুখুৰী নিগুণা, নদী
 ভাগৱতী, নদ অন্তৰঙ্গা, বিৰলা, লুইত কেৱল, সাগৰ সপ্ৰেমা,
 টিঙ্গ পণ্ডিত, উথৰা নৰাকাৰ। তেতে বিক কাজিৰ ভগী-
 একক হাঁহখোৱা লক্ষ্যবত দিছিল। তাৰা গুৰুজনক লাগ
 পাই মহাপুৰুষক গুৰু বুলিলে। তেহে চ'ত মহা চতুৰ্থীত
 বপেকৰ কৰ্ম হ'ল। তালকে ভগীএক আগ দিনাই গ'ল
 জ্বাৰ বস্ত্ৰ লৈ। গধূলি ভাত খাবলৈ মাতিলে আগৰ ক্ৰমে।
 তেহে আৰা বোলে তহঁতৰ লগত খাব ছুৱাৰেণী। বোলে
 কিয়? আগে দেখোঁ খাইছিলি, এতিয়ানো কি দেখিলি?
 ক'ত ৰামুন হ'লি? বোলে আমি মহাপুৰুষক গুৰু বুলি
 শুদ্ধ সং ধৰ্ম্মক ধৰিছোঁ, তহঁত আছ অভজনে, ভাতে
 খাবলৈ হাক দিছে। তেহে কষ্ট ভাৱে চক, চাউল দিলে,
 পাগকৈ খালে। তেহে শয়নত নিশা বউএকে কলে বিকত।
 শুনি অলি উঠিল, ৰুদ্ৰ ৰূপ হৈ, ক্ৰোধকৈ অঙ্গীকাৰ কৰিলে
 বোলে মহাজনক নেৰেদোঁ মানে দেশৰ, জিভা কাটি বিষ্ঠাৰ
 গৰ্ভত পেলাম। বোলে ভালৈহে অচম কামৰূপত থাকিব
 ছুৱাইলে? অতু অহি এনে পিতাপুত্ৰে ভাই ভাতিজাক
 খাব লব, নিদিএ, মোতে বাধা কৰে! মই ঈশ্বৰ বুদ্ধিকৈ
 মানো ওজাক, জাপগড়া পালীত কোন কথা? এই মতে
 গজি আছে। এই কথা সূচক বায়ুণে শুনি উল্লচি খালে।
 আগে মানি থকাত সাহ নেপাইছিল। দেখে বিক মন্ত্ৰী
 অনিষ্ট হ'ল। আগে একাদশীএ পতি পাঁচ পাক টকা দি
 আছিল, হুতু চিৰা বাবে জলপানলৈ। তেহে বায়ুণে সাহ
 পাই খল দিব থৈলে—ৰাজা পাত্ৰত, বায়ুণক নেৰানে,
 সবশিৱক নৰানে, দেবী হুৰ্গা শবত কালী মহামায়া গোসানীক
 নৰানে হুপুজে, গজা, শীতা, ফুলসী, চণ্ডী, খালগোব,

শ্রাদ্ধবিধি বেদ নমানে পিতা পুত্রে খাবলৈ ৰাখে, সন্ধ্যা
উৰ্ণণ, অহ্নিক, জীখা, গায়ত্ৰী সবাকৈ গুচাই লোপকৈ
গোটে দেশ অনাচাৰ কৈলে। আৰু মালাবো মেক গুচালে
মহেশ্বৰ জড় অংশ বোলাত হে সঁহিব নপাৰি। এনে অধৰ্মে
বেদ লোপকৈ যি দেশ প্ৰবৰ্ত্তাই। প্ৰবৰ্ত্তে শ্যাম, আগম, ভৰ্ক,
কয়, সেই দেশৰ ছত্ৰভঙ্গ, পাত্ৰ মন্ত্ৰী নাশ। তেহে এদিন
বিকএ মতাই অনালে। গুৰুজন বামচন্দ্ৰ, ভক্ত সমে গৈছে।
তোবোচাত নৌকাত গুৰুজনে একপদ তুলি বাম পদ
দাঙিছে। যহ্মণি আতৈএ চৰণায়ুত অঞ্জলি ধাৰ পান
কৈলে। দেখি শ্ৰীৰাম আতা ঘোষাকৈ সেই বেলা মাতিছে—

“মাধৱৰ বজ্জা ছুই চৰণে ধৰিয়া।

বাম নাম বস পিও অঞ্জলি ভৰিয়া ॥”

উঠি গৈ চ’ৰা পালেগৈ। আগৰে পৰা খানোৰ মাধৱ
ভটাচাৰ্য্য বসি আছে। দেখি বিক কাজীএ বোলে তাৰাৰ
লগতে বহক। গুৰুজনে বোলে তাৰা নিষ্কিষয়, নিৰ্ম্মৎসব
উদাস, বিপ্ৰ, আমি তাৰাৰ লগত কেনেকৈ বহিম? আমাৰ
ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, ভাতৃ, বন্ধু সব আছে। বিক কাজীএ বোলে
দেখোঁ তোম্ৰাহে উদাস, তাৰাৰহে আশ্ৰম বিষয়? তেহে
গুৰুজনে পুৰুষান পুৰুষী আখ্যান তুলি সবাকৈ দেহতে
দেখালে। তেহে বেলেগ কামলি পাৰি বসিলতে বোলে
তোম্ৰা হুমু শবত কালী সুপুত্ৰ। বোলে ছুই আমি কৰিব
নেপাঞ। আমি একপদ ধৰ্ম্মলৈ আশা কৰিছোঁ। ঈশ্বৰ
কৃত, কিয় পুণ্ড্ৰিম? আৰু তিহুক গৃহৰ পুকৰে যেই
চাই তাকে দিব পাৰে, যইপীএকে কোনো জৰাখান সুবিহে
দিয়ে স্বতন্ত্ৰে দিব হুগাবে, কি ভৰবা কৰিম ভাৰ্য্যত?
যাৰা সবৰ পুনৰ ভোগক ইহা আছে সিহে ভাৰ্য্যকৈ
পুত্ৰ। বোলে বাক মহেশ্বৰ জৰ বোলে, নে জৈজ্ঞান্য আশ,

জীৱ ভটাচাৰ্য্য

এক পদ বৰ
আম
কৰী পুত্ৰ

নে পূর্ণ? বোলে তেওঁ জব অংশহে। তেওঁবো আত্মা
নাৰায়ণেহে চলাই চৈতন্য কৰাইছে। তাৰাৰ মোহ ভ্রম
সৰে আছে। মোহিণী ভস্মাতুৰত লৰা, আৰু অনেক ভাবত
পুৰাণ, কাব্য কোষ, ব্যাকৰণ আনি জব অংশকৈ দেখালে।
বোলে বাক, ইওটো ভঙ্গ গলে।। মালাত মেক দিয়া
ৰায় নেয়ায়? বোলে মোৰ গুৰুজনে দিয়া নাই, আমি
কিয় দিম? বোলনমীয়া চৈতন্যৰ হে দিএ? আমাৰ চাৰি
নাম, চাৰি বস্তু, চাৰি বেদ, চাৰি শ্লোক, চাৰি পোৱা
গোটা সৰ। আৰু মেক ডেৱালে যি দোষ হয় ভাগৱত
ঋতিৰে দেখালে। পাচে বায়ুণে অনেক মুখে হাই দি
ধৈলে। তেহে গুৰুজনে বোলে হেৰ, তহঁততকৈ বিবেণী
পণ্ডিত সকলো শাস্ত্ৰক বিচাৰকৈ পাই মোৰ মহাপুৰুষ
শৃংখৰদেৱক গুৰু মানি ভজি তৰি গ'ল, চল্ল সূৰ্য্যবিপ্ৰ
কওঁ শুন—চল্ল বিপ্ৰ প্ৰথমে তৰ্ক বিজ্ঞাপতি, ভানু ভটাচাৰ্য্য
বৰ, বাঘ আচাৰ্য্য, সবস্বতী, ত্ৰীকান্ত, গজেন্দ্ৰ, মহাদেৱ,
ৰামচন্দ্ৰ, কামদত্ত, কৃষ্ণদত্ত, বিষ্ণুদত্ত, নাৰায়ণ, গোপাল,
জৈয়ুনি, বাসুদেৱ, জনাৰ্দ্দন। সূৰ্য্যবিপ্ৰ—কালিদাস, ভানু,
হৰিহৰ, চন্দ্ৰচূৰা, চুৰামণি, বসুধৰ, সৰোবৰ, জোতিচন্দ্ৰ,
ভিলকচন্দ্ৰ, শিৱকাম, নৰোত্তম, চন্দ্ৰধৰি, সূৰ্য্যধৰি, সূৰ্য্যশৰ্ম্মা,
বিজইধৰি, উদিত, উদয়ধৰি, দিবাকৰ, কামধৰি।

“সৰ্বকালে গৃহ উপাসক সৰ্বক্ষণ।

শঙ্কৰক গুৰু মানি পশিল শৰণ ॥

তাৰা সৰে আপুনাৰে কুল তুচ কৰি।

শঙ্কৰক গুৰু মানি ভজিলন্ত হৰি ॥”

তহঁতে কুৰি বৰ্ষো যদি পঢ় ডেও পঢ়াব পাৰে, কি অনেক
সুখে বহুতা কৰ ইক?

যদিএ বুইলে এডেক উত্তৰ, আসে পুৰুষ, কিহক

মালাত
মেক দিয়া
চৈতন্য পুৰুষ
অমিল

শঙ্কৰদেৱ শিত
চল্ল, সূৰ্য্য বিপ্ৰ
সকল

মাধৱ সহায়। তেহে একেৰি তললৈ যুওঁকৈ আছে ;
 তেনেতে বামচন্দ্ৰ বোলে ব'বা ববা হঁক। মমাৰ বায়ু খানি
 টান কৰিছে। গুৰুজনে বোলে, বাম চৰণ, কি বায়ু টান
 কৰিছে আমাৰ ? তই কটা যাওঁ বুলি ভয় কৰ হব
 লাগে ? আজি মোৰ টিটিয়া জগন্নাথে নেপালে। তোক
 বায়ুনক তুলা ধুনাদি ধুনিলেহঁতে। তহে বিক কাজীএ
 বোলে বাপ যকগৈ। তেহে গুৰু ভক্তে সমে আহিছে।
 বামচন্দ্ৰে বোলে অচমতো এই বায়ুণেই বাদকৈ অহা
 গ'ল কামৰূপলৈ। তাতো বাদকৈ এই ছুট বায়ুণেবে বেহাৰে
 অহা গ'ল। তাতো এই বায়ুণ বাদেই নেবিলে আক।
 এতিয়া বৃদ্ধ শেষ কাল হ'লহি, কলৈ যাবা ? আমাৰ
 বিশ্বাসত কুক্ষেহে পূৰ্ণব্রহ্ম। বায়ুণৰ আগত বাক্ত
 শিৱকে পূৰ্ণ বুইলে এতেকে অমৃয়া একো নাট, ছুট
 হুৰ্জনেবে কোনে বাদকৈ থাকে ? তাতো বিক হ'ল অনিষ্ট
 অপক্ষ আমালৈ। তেহে গুৰুজনে বোলে বামচন্দ্ৰ, তোক
 আলকে পঢ়ালে। লেখালে ? তোৰ ভয় লাগিলে হবলা
 খেদে বুলি ? এতেকে ছুট, শঠ, শূচকৰ ভয়ত তেনো
 মোৰ মহাপুৰুষ ঐশ্বৰ্যবদেৱৰ ধৰ্ম-বস্তু এবিধ দিহ হবলা।
 তেহে মধুপুৰ পাই হুখ কটে বহিছে। নিশা স্নান ভোজন
 নকৰে। পাচে সকলো ভকতে হেৰাই ধৰি মাতিছে।
 সেই বেলা খেদকৈ সীত কৰিছে—“মশোৱাকো আগৈ”
 ঘোৰা মাতিছে—“ভকত সবে বাম নাম পাৱে” তেহে এহেলৈ
 বাদে হুৱাবি বিক কাজীএ অনিষ্ট আচৰিব বৈলে। তাৰ
 পহাৰী, লিগিৰী, বেটী, এনেভাৱ কেটাই ভকতত বাদ
 পেলাবলৈ চল চন্দ কৰাইছে। গুৰুজনে ভকতক
 দিহে বোলে তোমা সবে একল হুএ পাঠ হাটে ধৰি পাঠে
 শৌচে দেৱাবাহিক। তাৰি হুএ হুৰিকা। অব্যখান লোৱা

থোৱাত, কৰজৰ নকৰিবা। যি বোলে তাকে দি লবা
দিনে সোমাবা, নিশা নোলাবা, নাম নেৰিবা। সেই সময়
মায়া নিবাৰণি গুৰুজনে ঘোষা কৰি দিছে কৃপাকৈ।
পাচে বিৰু কাজীএ চান্দি বান্দি একো পোনে বাদ পেলাব
নপাৰি, ৰাজাক লগাব ধৈলে বোলে মহাৰাজ বাউসীৰ
মহন্তে দেশ অনাচাৰ কৈলে, ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতে কৈছে, যি
দেশত বেদ ধৰ্ম্ম এৰি অনাচাৰে প্ৰবৰ্ত্তে সি দেশত হুহু
ছত্ৰভঙ্গ, পাত্ৰমন্ত্ৰী নাশ, ছুভিক্ষ, দেশত প্ৰাণী ক্ষয়, শস্য
হানি, শ্ৰাদ্ধ, বেদ, বিধি, পিতাপুত্ৰে এৰা এৰি, গোটে দেশ
অনাচাৰ কৈলে। ৰাজা মনতে বোলে ই দহো আগে বৰ
গুণ কৈছিল, কিবা লগাই ছুগুণ কৈছে আকৌ। একদিনা
ৰাজাক বোলে মহাৰাজ, মহাজন ভকত এটা পৰীক্ষা চাওঁহক
ধৰ্ম্মকে প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাইছে নে অধৰ্ম্মকে গাইছে নে, বেশ
ধৰিছে। এই বুলি বুঢ়ীপো গোবিন্দ আতৈক কেৱলীয়া
কুৰাই আতৈকে নাম অৱসানতে ধৰাই নিলেহি হৰি কথা
সুধিবলৈ মাতিছে বুলি। হুও সেৱা বিদায় কৰাত গুৰুজনে
বোলে বাসুদেৱে বুলিছে,—“নামৰ সজ্জাত ত্ৰুৰ বীৰব
বচনে।

গোবিন্দ আতৈ
আৰু
কুৰাই আতৈৰ
পৰীক্ষা,
নাম ধৰ্ম্মৰ
পৰীক্ষা

আন বুলি আন কৰে, অসতী দুৰ্জনে।

হৰিক হৃদিতকৈ সাৱধানে যাবা, বাখিব মোৰ গুৰুজনে।”
সবে ভক্তে চাউল সিজাবলৈ এইলে। গুৰুজনে বোলে ছুট
বিকৱেহে নিয়াইছে কিবা বাদ পৰীক্ষিবলৈ। সকলো আতৈ
সবে চাউল সিজাক, যাব যি আহে গ’ক ঈশ্বৰক চিন্তি
বিক সাগৰত যেন ধৰ্ম্ম বস্তু বৈ আহে। সেই বেলা ঘোৰা
কুৰি মাতিছে—

“বিটৌজনে শুদ্ধভাৱে হৰিত শৰণ লৈয়া

হৰিক হৃদয় বুলি আহে।

হৰিৰ প্ৰসাদে সিটো বিদ্বিৰ মুণ্ডত ভৰি

দিয়া হৰি গুণ গাইআ নাচে ॥”

গাই চিন্তি সিদ্ধাইছে সবেও। ত’ত নি পাণ্ডুবিগাচ
কলহত ভৰাই সাত তৰপ তুলা পাতেবে বান্ধি লাৰ চাৰ
মাৰি ভকতৰ আগত ধলেনি। ৰাজা পাত্ৰ মন্ত্ৰী পণ্ডিত
ব্ৰাহ্মণ অনেক লোক হৈছে চৌৰাত। তেহে বিকএ বোলে
ভকত, ৰাজা সুধিছে আৰ ভিতৰত কি আছেহঁক ? আৰু
সবে সেইটে অত্ৰাহিহ বোলে মহাৰাজ কি আছে আমি
কেনেকৈ জানিম ? ব্যাস, বশিষ্ঠ নাৰদ এই সবেহে ভূত
ভবিষ্যৎ বৰ্ত্তমান কৈছিল। আমি জানম কেনেকৈ ?
পাচে কাছীএ ক্ৰোধকৈ বোলে কব জুৱাইলে ৰাজা দণ্ড
কৰিব, পাইলে বটা দিব। দেশ গোটে অনাচাৰ কৈলিহঁক
ভৈষ ধৰি, ক। শুনি বিগ্ৰতি হ’ল। মনে বোলে আজি
আমাৰ জিপ ভঙ্গ, গুৰুজনক বা কি কৰে ! ধৰ্ম্মে সৈতে
সৰ্বনাশ ! বোলে ক,কহঁক। বোলে আমাৰ জ্ঞান বুদ্ধিএ
নপৰ্শে, মনে এএ ‘কালে’ নিমিত, আমাৰ সমকী। বোলে
কৈছনে কাল বুলিএ ? বোলে হয়। বোলে বাক মেল
মুখ। পাচে মেইলে। দেখে হুহাতমান বৰ কেট তুলি
বোন্দা গোজৰাদি ফোকাৰ ধৈলে। ৰাজা ভয় উচাৰ খাই
সিংহাসনে পৈল। বিক বামুন চৰাতে কবকাল খাই খলাত
পৈলগৈ। সভা ভাগি পৈল। বিকএ বোলে আটৈত সুমাই
ৰান্ধা। তেহে বোলে বুপা ৰাজ আজ্ঞা গুৰু ধৰ্ম্মো বৰ লাগে
সোমো পা। তেহে ক্ৰমে সোমালগৈ। মুখ মাইলে।
তেহে ৰাজা সন্মানকৈ হুইক হুই টকা হুই পচবা হুচক বটা
আতপ চাউল দালি দি বোলে তোহ্মা সৰো সত্য, নাৰো
সত্য, ধৰ্ম্মো সত্য, গুৰু সত্য। ভাল চাউল খাইছাইক,
খেদাইক। পাত্ৰত বাকতি পচা বৰন কেৰি লৈ মুখ ঘেলি

চায় সেই পাণ্ডবিএ। অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য হ'ল। পাই গুৰু-জনক সেৱাকৈ সকলো খানি কলে। তেহে গুৰুজনে বোলে মোৰ মহাপুৰুষ গুৰু আপুনাৰ ধৰ্ম্মবস্তু আপুনি কিয় নৰাখিব? সেৱকৰ বাক্যত কৃষ্ণদেৱে অৰ্জুন ভাঙিছে, প্ৰহ্লাদৰ বাক্যে তন্তুতে বেকত দিছে, ভীষ্মৰ বাক্যে শৰ ধৰিছে। সেই বেলা ঘোষা কৰিছে—

“জ্ঞানে বা অজ্ঞানে, মাধবৰ নাম

যিজনে ফুৰে সুমৰি।

তাক মোৰ বুলি হাতে অস্ত্ৰ তুলি

ৰাখিয়া ফুৰন্ত হৰি ॥”

আঠৈসৰব
পুনৰ পৰীক্ষা

আক একদিন ৰাজা বিকএ নগহকৈ ভকতক জনালে সভাতে ভোজ খাই গাব খাব লাগে বুলি। তেহে গুৰুজনে বোলে আঠৈ সব আজি সাৱধানে থাকিবা, যাবা, খাবা। আক সবাবে লোভ, মোহ, কাম ক্ৰোধ, মই আঁচল পাতিছে। আজি নিমাই লৈ দি যোৱাইক। বিক পাপ সাগৰত হস্তে যেন গুৰুৰ শুদ্ধ মত ধৰ্ম্মবস্তু বন্ধা পৰি আছে। তেহে সকলো আঠৈ সবে একঠি চাউল, লোন, একোটকি কাখে ৰাখি লৈ, গুৰুজনৰ কোঁচত সবেও দিলে। বুলি গ'ল। ত'ত ৰাজা মাহ, কাছ, গুব, গাখীৰ, তৈল, লোন অনেক সম্ভাৱ কৰিছে। নাম গুণ গাই আহিব খুজিলে, ৰাখিলে। নিশা ভোজন সম্ভাৱ ভগাই দিলে কৰক বুলি। পাচে আঠৈ সবে লৈ গাভ খানি সবাকে পুতি কাখৰ কঠি গুৰুজনক চিন্তি খাই শুইছে। পাচে ৰাজা বিকৰ মত নিদিবী পিছি উৰি টাব তৈল টেজা বাটিত লৈ গৈ পাই পান জাতিব বৈলে গা পতি ধৰ্ম্মত ৰাজ পেলাবলৈ। আঠৈ সবে ঈশ্বৰক চিন্তি আছে তিনিপৰ মান নিশালৈ, অনেক প্ৰকাৰে চাই চাই ফুৰাইলে বৰ্ম্মত কুটা পেলাব। শুচি হ'ল। ৰাজাত

কলেগৈ বোলে ভকত মৰা। তাল'কে আমাক পাঁচে ?
পূৰ্বে শুনিছে। বিভাজন স্তম্ভক লোমপাদে অনাত বিচক্ষণে
জী পুৰুষৰ গুণে পাই নিৰমায়। ভকতো মায়ার বাহিৰ নাম
যোগীএ দহি ধৈছে ভক্কে। তেহে বাজা অদ্ভুত আশ্চৰ্য্য
মানি দখিনাকৈ পুৱা পঠাইছে। আহি গুৰুজনক সেৱাকৈ
বহিছে।

আক বাজাৰ গৃহৰ কাখে ফুলনিবাৰী। ভাঁতে বাল্য
পাত্ৰ মন্ত্ৰী সহিতে টকি বজা ঘৰত উঠি বহিছে। তালকে
গুৰুজনক নিয়াইছে কাজীতকৈ। আই ধাইএ বুজ পাই
ছৱৰিত কলে বায়ুণ সবহকৈ নপাঠাবলৈ হাক হাই মাৰে
দেখি। তেহে বায়ুণ ছটি ভকতো ছটিহে সন্মালে। বসাই
বাজা সন্দিৰ ধৈলে। আক শেৰা গলা দুই ভটাচাৰ্য্য
সন্দিৰে বোলে মহাশয়, কোন যুগৰ কি নাম বেদ, কি
পূজা কৰিছে। তেহে গুৰুজনে ককৰা মাতিছে—

‘সত্য, ত্ৰেতা, ভাগব, কলি,

এই চাৰি যুগ গাব মলি।’ আক,

কথা ধৈছে। বোকণ্ডি ভবি।

সবে যুগ পূজা মন্ত্ৰ বৈছে সন্মজত কৰি।

এই চাৰি যুগৰ কথা নোসোধে। ভোত।

উপৰ চাৰি যুগৰ কথা কৈ দে মোত ॥”

তেহে ছও ভজ মানি অৰাক হ'ল। বাজা বোলে নবত
কালী পূজা যায় নাযায় ? বোলে মহাবাজ, আমি চতী
পূজিব নপাওঁ। মোৰ গুৰু জীশৰদে দেউ কৈছে ‘হংস,
হাগ, কাটি দেৱক পূজয়।

কৰিবে কৰ্ম্ম কৰে।

সি যে যায় কৰ্ম্ম, নবকত কোন পৰে ?” সেই বাক্যপত
সোধে বাজা হজনে বুলি। বোলে মহাবাজ হয়, আশ্চৰ্য্য

ভাল বাত বুজাইছে। ৰাজা যি যি সুধিলে মানে গুৰুজনে কয়। বামুণত ৰাজা সোধে হয় বোলে। সবে খানি শলাগিলে। ৰাজা বিক কাজীক বোলে, দহো মহাজনে যি ভোৰ কলে, আমাৰ পণ্ডিতে হয় বুইলে দহোঁ একা ? বোলে মই কোচ মেচ মানুহ কি জানোঁ ? বামুণে যি কয় তাকেহে কওঁ মই ? পাচে আই ধাইএ বোলে মই আগেই কওঁ বোলে। ৰাজাত কৈ থওঁ, বোলে নালাগে কব। মোৰ ৰাজা বিক এই এতিয়া বিকৰ প্ৰমাণ পাইছে। তেহে ৰাজা শুদ্ধাবে সুধিব ধৈলে বোলে তোম্ৰাৰ গুৰু কোন ? বোলে আমাৰ গুৰু শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ। বোলে অ' তাহানি দেৱ বেবা সহিতে শাস্ত্ৰ আলাপনকৈ থাকে। আমি উমালোতে দেখিছোঁ, মনত পৰে। এহাতমান সঘাতকৈ চৰা হৈ থাকে, সিংহ প্ৰায়। অসু তোম্ৰাৰ মহা বিশিষ্ট গুৰু। আৰু তোম্ৰাৰ যৌবন কাল গ'ল কেনেকৈ ? বোলে আমি ছোট ছৱাতে দুখ হ'ল। পিতৃ-মাতৃক কৃষি ভিক্ষাকৈ পুখিলোঁ। যুবা কালে গুৰু সেৱাকৈ শাস্ত্ৰ পঢ়িলোঁ। যৌবন হ'লত গুৰুজনক লগ পাই কৃত্য সেৱা ধৈলোঁ, মধ্যম কালত অনেক শ্ৰমকৈ অনেক শাস্ত্ৰ পঢ়িলোঁ, তাৰে বসতন্ত্ৰ বিচাৰিলোঁ। গুৰুজন বৈকুণ্ঠে গ'লত মহাগুৰুতৰ ভাব দি গ'ল, ভৰত শ্ৰেষ্ঠাকে নেপাওঁ, কিৰূপে বম, দাস্তো গুহুতে ভাবোঁতেই গ'ল। এতিয়া তাৰ বাটি দি অৱজৰ হলু। বৃদ্ধ কালো হ'লহি। যি এক কণিকা মোৰ পৰম গুৰু বস্তু দি দেখাই গৈছে চিন্তি ভাবি গাই চাই থাকোঁতেই শৰীৰ পৰিব। শুনি ৰাজা প্ৰশংসাকৈ বোলে হয় শাস্ত্ৰ পঢ়িলেও কলৈও মন নচলে, গুৰু সেৱাতো নচলে। শাস্ত্ৰৰ অৰ্থ লাগিলেও মন নচলে। এতিয়া একা শবতেই পৈলহি। ধন্ত ধন্ত সন্তৰ জন্মৰ সাকল ধৰা পৈছে। বাক তোম্ৰাৰ দিন

কাল এইকপে গ'লহি আক। আপুনাৰ ভক্তসবৰ একা ?
 চাৰিও মুঠি জীৱৰ আহাৰ মৈধুন নিজা চাৰিবলৈ ঠেক।
 বোলে তাৰা সবে খনো এক চিত্ত ধৰিছেহি। কতো এ
 এৰি ধৰিছে, কেহো ছৱাতে আহি ধৰিছেহি। ৰাজা
 বোলে ধৰা সব ভাল, এৰি বিৰক্ত হৈ ধৰা সবে
 সজ। যৌবন ছৱা সব মন নচলাকৈ ববলৈ টান। বিবাহ
 কৰাই হৰি ভক্তি কৈলেও আমাৰ মনে নপৰে দম্ব।
 গুৰুজনে বোলে মহাৰাজ, সিংহে পাঁচোটা হস্তী ভোজন
 কৰে, তেও বাহু বৰ্ষতহে শৃঙ্গাৰ। ছাগ ঘণ্টা তুহ, কণ,
 বন, বিহপাত, তেও ৰাত্ৰি দিনে শৃঙ্গাৰ। এতেকে ভক্ত
 বস্ত্ৰ সিংহ। প্ৰহ্লাদৰ বাক্যে আহি ছোটবে পৰা
 কৰে, ভক্তিএ জিনি কাম ক্ৰোধৰ বাহিৰ, কি কৰিবহি ?
 তেহে ৰাজা বোলে মোৰ দেশত যি খানি সত্ত্ব মহন্ত আছে
 সবাবে উপবত অধিকাৰ পাতিছে। আপুনাৰ, যকগৈ এতিয়া।
 পাচে আহি মধুপুৰ পাই বোলে লুইতৰ অঠেৰ সোতা, ধন বা
 যায় কোন সোতা ? ৰাজা মোক বৰ সম্পত্তি দিলে পা।
 অনেক অনেক পথে মতে হৰি ভক্তি ধৰি আচৰিছে। তাৰ
 উপবত গৰখীয়া পাতে, মহৰ তাপত গৃহতে দণ্ডিবলৈ। তেহে
 নিশা প্ৰসঙ্গৰ অৱসানে সবাকে গুৰুজনে বোলে আঠৈ সব,
 যাৰ মন চলে, বিবাহ কৰাইক। যদি অলঙ্কাৰ পাতি নাই
 বুলি নকৰা, মনহে চলে, আমি দিম, কৰা। তিনি জনৰ নাম
 ধৰি বুলিলে। হৰিহৰ আতালো কলে, মুকুন্দ, জনাৰ্দন
 আঠৈতো কলে। আৰা সব দুএ গুৰুবাক্যে নেদাঙ্গিলে।
 মুকুন্দ আঠৈএ বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ লগতে আমাৰ আৰ
 বয়স গ'লহি নাম ধৰ্ম্মতে বাধিবৰ চাৰি বিষয় বিবত পেলাই
 যাবে। পাচত গুৰু বাক্যে ধৰি হৰিহৰ আতা কৰাইছে।
 দায়ী মুহিব দুৱাইলে দায়ীকেহে মুহি নকালে। বাহিব কৰবত

জনাব্দিন আতৈএ কৰিছে, বাক্যত খতব খাই। মুকুন্দ আতৈএ
শুক বাক্যত নকবাওঁ বোলাত হাটলৈ গৈছিল, এক কায়থৰ জী
যৌবন হৈ আছিল, কোম্বুত ধৰিলে বৰিছে। বুলি। অবিব্রয়ে
তাতে ব'ল।

আক এদিন সবেও আতে সবে চাউল সিজাইহে।
শুকজনবো সিজাইহে বামচয় ঠাকুৰে। যছমণি আতৈ বোলে
কাৰ কেনেকৈ চাউল সিজাইছে, কোনে কি গাইছে, হাটী
ফুৰি চাই আহা। গৈ চাৰিওহাটবী ফুৰি চালে। আহি
অ'ঠু লৈছেহি। শুক, বোলে যছমণি, কাৰ কেনে দেখিলা ?
বোলে বাপ, কতোৰ বাহিছে, কাতোৰে নমাইছে, কেহোএ
খাইছে, খনোৰ আজ্ঞা বহাইছে, কতোএ গুণ, লীলা, ভটিমা,
চপয়, টোটয়, গীত, পদ, যাৰ যি আহে সবেও গাইছে। আমাৰ
দদাহে দহৌ চাউল বহাই মূৰ ঘুমাই বহি আছে, একো গোৱা
নাই। বোলে যোৱা সোধাগৈচো, সবেও যে গাইছে তেওঁনো
কিয় নেগায় ? গৈ সুখিলে, শুক আজ্ঞা কৈ বোলে দদা সুখি
পঠাইছে। বোলে যছমণি কবাইগৈ শুকজনে যি সুন্দৰীত চৈথে
গোটা প্ৰসঙ্গ মূৰ্ত্তিমন্তকৈ চৰ্চ্চি পাতিছে, তাকে চিন্তি ভাবি
গাই চাই সেৱাকৈ ধূলা লৈ অৱজৰ হাবিআহে নপলাই দহো
মোৰ ? গীত, পদ, ঘোৰানো গাম কত' বাক। আহি সেই
ক্ৰমে কলেহি। তেহে শুকজনে শুনি পৰম সন্তোষ হৈ বোলে
যছমণি, আন সবে গাই যি খান পাবগৈ, এ মোৰ বিফুএ
নগাএ তাতকৈ বঢ়া খান ফল পাবগৈ। পৰম শুক মোৰ দি
গৈছে প্ৰথম কছত—

শুনা যেন গুণ আহে বামৰ নামত।

উচৰন্তে উপজে পৰম পুণ্য বত।

মবাকো জীয়াই হেন পৰম ঔষধ।

হেন নাৰ মৰবি আপুনি মান্য বত ॥”

আক আই ধাএ বিক কাজীত বান্দি কেটাই ভিবন্ধাব
কৰায়, চবাত সাজ নি অৰায়, ভাত খাবই হুৱাবে। উপায়
নপাই বাজাত কলেগৈ। বাজা বোলে, তেওঁ হুহুৰ মাএ দণ্ড কৈলে
নো মই কি কৰিম? মোত কবলৈ নাহিবি যা শুচ। এই
বুলি বাজাও খজ কৈলে। গালিত হুৱাবি সোমাই থাকে।
বোলে ওলাই নহে কিয়? সপত অজীকাৰ ক'ত থলি, দেখে
খেদিব হুৱালি একা? তেহে বিকএ উপায় বুদ্ধি হুৱাই গানি
মুৰ খুৱাই সৈকনাত পেলাই জিহ্বাতে এক ককিলা দাব পাচ
তেজ পেলালে। লাজ লঘু বিপৰীত হ'ল, কবালে।

বিবয়ে
প্রতিজ্ঞা পালে

আক লক্ষ্মীনাৰায়ণ বাজাব ছয়কুৰি মাদৈ। সবেও আহি
গুৰুজনত ভকত হ'লহি। সিৰোলাকৰ মেধী পাতিলে তেলী
কৃষ্ণ আতৈব পত্নী আই-দায়ালক' ছয়কুৰি গীত ঘোষা কীৰ্ত্তন
শিকাই প্ৰসঙ্গ কৰাই হৰি গৃহকৈ সবাৰে কৰ ভব টকা বস্ত্ৰ
তুলি সোধায়। গুৰুজনত বৰ ভকত স্নেহৰ।

আক আই ধাইক সাতখানি গ্ৰাম দিছিল জামিন লবলৈ।
একদিনা বাজাক বোলে বাপু মোক আক দুখানি মান গাওঁদে।
বোলে সাত খান নিদিছে? চাবি ছয় শ টকা নো কি কৰা?
বোলে নোঘোৰে দাসী, দাস, গুৰু, ভকত শ্ৰুতিবলৈ। বোলে
অ' তুমি উদাসীনক পুহিবলৈ? বোলে হয়। বোলে বাক
পোহা। আগৰ চাবিসিদ্ধ, নসিদ্ধ, দশ প্ৰচেত, নাৰদ,
প্ৰহ্লাদ, গুৰু, উদ্ধৱ, মৈত্ৰেয়, বিহুৰ, হুমুসন্ত, জাম্বৱন্ত এই
সবৰ নিচিনা হলে গা সয় পোহাত। আএ বোলে বাক,
ত'ত আগৰ বজা সবৰ নিচিনাহে, বলি, যুধিষ্ঠিৰ, অশ্ববিষ,
নিমি, সৌভৰি, ভবত, পুণ্ডু, প্ৰিয়ব্ৰত, হৰিচন্দ্ৰ এই সবে
দেহ দেশ সবাকৈ অৰ্পনা কৰিছিল ঈশ্বৰত। সাতো দীপেশ্বৰ
আছিল, ধৰ্ম্মশালী অৱতাৰী। তুমি তেনে? তেহে বাজা
নিজ দিশ পায় দিছে।

আক আই ধাএ চতৰ বিহুত বৰ কাপৰ মজালি চেলেক, পচৰা, গমচা দি পঠালে। বোলে ভকতক গুৰুজনে ভগাই দিব। মানকইচা, উত্তমোত্তম, উত্তম, মধ্যম, সামান্য প্ৰাকৃত্য মানব মানে বৰ সৰু। গুৰুজনে বোলে বুঢ়াভগীয়া লৈ যা, কোচজীএহে বৰ সৰু ছোট প্ৰাকৃত্য ভকতৰ চিনে, আমি ভূ নেপাওঁ। সবেও হৰি ভক্তি কৰিছে। ভজনৰ ইছা যাক যি ফল ঈশ্বৰে দিব বৃক্ষ চাই ছায়া, তেহে গৈ সেই মতে কলেহি। সমান কাপৰ দিছে পুনৰ। বাটি দিছে সবাকে।

আক হৰি বল্লভ আঠৈত আল ধৰে। মুগ, মচুৰ, কলাডিল, অনেকৰ বটি পতৰাকৈ দিএ। ইটি দিয়ক, সিটি দিয়ক বুলি। আবে ছুৱাইলে তাৰে লব, তাৰে নপাবে যদি তাৰেই ছুগৰহি খাব। গুৰুজনে বোলে হৰিবল্লভ, আমাৰ বায়ু টান কৰিছে, এই ভোৰ জঞ্জাল নকৰিবা। পাচতে বহি বোলে বাপ, এইটি দিয়ক, সিটি দিএ, আকৌ এই ক্ৰমে দিয়ায়। ভোজনতো সেই মতে খুৱায়। তেহে ভোজনকৈ বোলে যশোদা মাএ খুৱাদি খুৱালে হৃদয়ত হাত ফুৰাই। শুনি আই ধাএ বোলে হৰিবল্লভ আঠৈৰ হুতোৱা পৰিচৰ্যা খানি নকৰাব। ব্ৰাহ্মণ কাৰণে শুনি অসুয়া কৰিব। তেনে তিনিদিন কষ্টে কৈ উলিয়াই থৈছিল, ভোজনো কৰা নাই। পাচে সবেও ধৰাত বোলে মা হই, এই বাজাই বাজা। এই ভকতে ভক্ত। তেহে বোলে বন কৰাতেহে বাধা কৰিছে, হৰিবল্লভে সিজাই নিদিএ মানে ভোজনকে নকৰোঁ। পাচে আঠৈএ গুৰুবাক্য শিৰে ধৰি মৰীন পাগকৈ জুই ধৰি দলিয়াই দিছে, কৰিছে তিনি সন্ধ্যা মুৰে। থাইব গুৰুজনৰ কষ্টে তিনি জন্ম লাগিছে। আনে কৈলে সন্তোষ নেজানে, ব্যৱস্থা নেজানে। ভোজনকৈ বোলে কোচৰ জীএ মোৰ এনে স্বৰূপে শুচায়। মনৰ মনক বুজি দিএ খুৱান্ন যোব।

আক এদিন গুৰুজনে বোলে বলোভজ, হাটী ফুৰি আহা।
আঠে গৈ চাৰিও হাটী চাই আছিল। বোলে কেনে দেখিলা ?
তেহে আঠেএ ঘোষা মাতিছে—বস্তু প্ৰকাশ—

“হৰিনাম বসে বৈকুণ্ঠ প্ৰকাশে

প্ৰেম অমৃতৰ নদী।”

“গোবিন্দৰ প্ৰেম অমৃতৰ নদী, বহে বৈকুণ্ঠৰ পৰা।”

“ভক্তি সৰোবৰে কৃষ্ণ-পাদ পঙ্কজত পৰি নিবস্তুৰে ॥”

মাতি বোলে বাপ, বৈকুণ্ঠতেহে শুনিছিলে। এক বস
ভকতিৰ প্ৰেম। তোম্ৰা পৃথিবীতে বেকত কৰা গৈছে।
তেহে গুৰুজনে মাগুৰ সংহিতাৰ ছটা দৃষ্টান্ত দিছে।
বোলে হৰিৰ পৰা বাক্স যন্ত কৰিবলৈ ধৈলে।
সৰ্ব্ব সুলক্ষণ বৃষভ লাগে। ফান্দ গুৱা সোবন খুৰা গুৱা
সিদ্ধি বিচাৰি পাই আনিলেগৈ। নোৱাই ধুৱাই লেঙ্গুৰ দাজি
চাই দেখে কাৰলা বীৰ্য্যন্তম নহয়।

দাণ্ডৰ সংহিতা

আক বাহুলিএ দিনটো খনে আলচি থাকে বোলে আজি
সোন্দা মালভোগহে খামগৈ। গৃহস্থে বাবী পাচতে চাপ
তুলি সিদ্ধু বাঁহক জেওবা দি তাৰ ভিতৰত কল বোৱে, ভীম
আঠিয়া, বজৰিয়া, তাৰ ভিতৰে মনোহৰ কল, ভোহ পুৰা,
বৰতমনি, তাৰ অভ্যন্তৰেহে মালভোগ, সোন্দা গজোৱা।
ভোকত গৈ আঠিয়াতে লাগে, আলচা কথা পাহৰে। ভোক
গুচে এৰি যায়। আয়াৰ ভকতৰো কথা তেনে হৈছে এতিয়া।
পাচে সেই কথা ভকতে শুনি নায় গুণ এৰিলে। গুৰুজনে
বোলে জীৱায় দেখো ভকতে নায় এৰিলে! কিয়? বোলে
বাপ, তোম্ৰা যে বৃষভ, বাহুলিৰ আৰ্হি কোৱা ন'ল তাকে
শুনি এৰিছে। আকৌ ছটা দিছে দৃষ্টান্ত কত পুৰানৰ।
বোলে বৃষভট বাক্সৰ মনকজ ভাহুলি সিগিৰা বৰ কলত
খাটনি বাক্সত। তাৰ বাপেক বৃষ; চাই দেখে গাব পতি

কৰ পুৰা

উনশত গোটে। বোলে ই-যি মৰিব, জগৰ লগাই আমাকো মাৰিব। এই বুলি মনে নেমাতে নেচায়, আহিলে পিঠি দি ভৰি মেলে। ইফাল হয় যদি সিফাল হয়। পাচে সি বুঢ়া নেমাতে। দেখি মনে নিচয় কৈলে মৰিবলৈ। নগৰে যাওঁ বুলি গৈ ঘূৰি জুপি আছে। তেহে বুৰা ভাত খাই নিশা জুৰত বহিছে। বুৰীএ তামোল কাটিছে, দিছে। বোলে সি গ'ল হবলা আজি। বুৰীএ বোলে এই কি মোৰ লৰাৰ বার্তা সোধ? আগে আছিল কি? এতিয়া তাৰ জহত গৰু, মহ, ধান, ধন, বেটা, বন্দী, বান্ধা, তাম, কাঁহ, লিকচৌ, কি নহৈছে? তেও নেমাত, নেচা, কি শোধ লৰাৰ বার্তা? তেহে বুৰাই বোলে অ বুৰী, তোৰ পুতেৰ, মোৰ নহয়? তোৰ স্নেহ আছে মোৰ নাই? এ সি দেখোঁ বাজাৰ মাত কথা পাই মূৰে বুলি ফুৰিছে। কাকো নগনে। খুৰ হলে ভাগে ও দা হলে ফুটে। ভই নহলে সি লোকৰ অল্লকালে মৃত্যু। এতেকেহে নেচাওঁ, নেমাতো, খুৰ খাণ্ডা তলে থাকে, বোলে। মোতে ভয় কৈ কিবা হব, ধীৰ শাস্তে ফুৰে গা বাখি। তাৰ হিতকেহে চিন্তিছে। মই। তেহে কলাৰ আৰতে সি শুনি দেখে মোৰ উপকাৰীহে। পাচে ওলাই দা শেল আগত পেলাই দণ্ডতে পৰি কান্দিব ধৈলে। একাৰত বুৰা বোলে ভই কোন? বোলে মই শুক পিতৃদ্রোহী। নেমাতা দেখি আজি মৰিব খুইছিলে।। শুনো দেখো মোৰ হিত উপকাৰ হে চিন্তিছা। মহাপাপী মই, মোক ক্ষমা কৰা।

আক এক ব্ৰাহ্মণৰ বেটা বাৰ বৰ্ষ পঢ়ি অগাধ পণ্ডিত হৈ আহিল। বাপেকে দেখে উগ্র পণ্ডিত হৈ শুক ভক্ত নাম বেদ শাস্ত্ৰ কাকো মান কৰ নাই। জীৱ হুখতহে পৰিব। এই বুলি নেমাতে নেচায়। সি বোলে মই এনে পণ্ডিত, দেশে

মান কৰে, বুৰাইহে নেমাতে, নেমানে, এই বুলি এঠাইলৈ
 যাওঁ বুলি জুপি আছে মৰিবলৈ। বায়ুগীত বিপ্ৰে সৃষ্টিছে
 নিশা, বোলে সি কলৈ গ'ল আজি? বোলে তুমি লৰা
 কি বাৰ্তা সোধা? বংশৰ পদ্ম, বজা প্ৰজা দেশে মানে, এই
 মুখেৰেও নেমাত? বোলে বুৰী তোতকৈ মোৰ বঢ়া স্নেহ।
 নেমাতো কিয়, এনে অগাঢ় পণ্ডিত হলে কাকো মানিব
 হুৱাবে, নকী হয়। তাতে বোলে! মোতে ভয় কৈ কিবা হব
 মানি জীৱ বয়? সি শুনি দেখে মোৰ হিতকেহে চিন্তিছে।
 ওলাই দা আগত পেলাই দণ্ডৱতে পৰি কাতৰ কৰি ব'ল। সেই
 বেলা চাইটা ঘোষা কৰিছে কণা, খোৰা, শিং-ভজা, গভিগী।
 কণা—“বেদাগম আদি কৰি যত, বিস্তৰ শাস্ত্ৰত নাহি কাৰ্য্য।”
 গভিগী—“নামে পুৰুষক শুদ্ধি কৰি বৈল, নাম তাতে ভৰি পূৰি।
 খোৰা—“সমস্তে তপকে আচৰোক, পৰোক পৰ্বতে উঠি যত ॥
 শিংভজা—“সেহিহে চতুৰ যিটো পুণ্যৰ নিদান ভূত,

নাৰায়ণ নামক উচ্চবে।

অচতুৰ যিটো আতি—।”

তেহে শুকজনে বোলে অ আমিও চাইছোঁ। দেখো আৰা সবৰ
 কাতো ভয় নাই। যম কাল মায়া মৃত্যু, শুক, নাম, দেউ,
 ভকত। তাতেহে মই তাৰা সবৰহে হিত চিন্তিছোঁ।
 পুনৰ ছটা ঘোষা মাতিছে—

“যম কাল মায়া মৃত্যুৱে বেড়িয়া

আছে বাঘজালি কৰি।”

“মিনতি বচন বোলে! সৰ্বজন

শুনিও শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম।”

“...ইটো নাম নামে আপুনাৰ গুণে ইহবকো কৰে বস্ত ॥
 বোলে বাপুসৰ, নাম নেবিবাইক, লোৱা। তেহে আকৌ
 লবলৈ।

আক বহুবাজাৰ খাতৰ বাজখোৱা মহাপুৰুষক শুক
 বুলি আছে হাটীতে। শুকজনক হাটীৰ পাচে বাৰীতে এটি
 গৃহ কৰি দিলে সজ সুন্দৰ কৈ। বা—লৈ কথা সুখে বহে
 নিজজ্বালে। পৰিচৰ্যা সেৱা ধৰি ছমাহ বহি শুকজনত বিদায়কৈ
 গৃহলৈ গ'ল। পাই এটি কল পুলি কলে গৰে জাবৰদি,
 মনে বোলে আবে এআখি শুকজনত লগাম নি। পাচে
 ডিল মেলি বৰ ঠোক মেলিলে। ই ভোৰ মুনিয়া হল।
 মাজৰ আখা বৰ হ'ল ঠোকাৰে সাৰ গৈ। পাচে বুৰা হৈ
 পকিল, কাটি পাচি ভৰি নিছে, বলেহে পাইলে। দি সেৱা
 কৈলে। দেখি বোলে বাপ, মই মহাপাপীএ বোঁতে বুইলোঁ।
 একাখি শুকজনক দিম। তাতো সিভোৰ চেচেৰা হ'ল,
 কলে বা ঠোককে বুবুইলোঁ দিম? তেহে শুকজনে সবাকে
 বটাই দিলে, ঘলৌ ছুটি দি পঠালে। পাচে এক নিশা
 স্বপ্নত দেখে বৈকুণ্ঠ পাই বৰ আঠাৰ খুটলীয়া গৃহত চালে
 বাৰে খুট চ'তিএ দাজে মাৰলিএ সহস্ৰ ঠোকা কল আৰা
 আছে। বোলে ক'ব গৃহ এইটো দহো অনেক ভোৰ ক'ল?
 বোলে গোবিন্দ আঠৈৰ, তত শুকজনক কলা গৃহ কৰি দিছে।
 তাতো অ'ত কল চকলে পতি একো ঠোকা হৈছে। সাৰ
 পাই বিহানে শুকজনত কৈছেহি বোলে আমি ফলিতা
 দিবৰ ঠাই নাই। তুমি ফলিতা.....দেখিছা পাইছা আক।

আক একদিনা জীৱাম আতা, বিষ্ণু আতা, হৰিকৃষ্ণ
 আঠৈ, বলাই, নবসিংহ আঠৈ, নাৰায়ণ, পদ্মনাভ, আৰা
 সবকে মুখ্যকৈ সমূহে নিশা নাম পাঠ অৱসানে প্ৰাৰ্থনাকৈ
 সুখিলে বোলে বাপ, ডোজা পূৰ্ণ বৈকুণ্ঠৰ পূৰ্ণ ঈশ্বৰ, জন্ম,
 যুজ্য, জবা, বুৰা, নাই, চিবন্তন পুৰুষ। তথাপি কাৰণবাদ
 বহুকাল যেন পৃথিৱীত থাকিব আমাক কৃপাকৈ, এইহে
 আমাৰ আলা ভাবনা। তেও দেখিছোঁ মল চকুএ নবদেহাত

কাল পূৰ্বা-পৰেও লজ্জা আৰ্হি আৰ্হি। শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ বৈকুণ্ঠ
গ'ল পৃথিবীত ধৰ্ম্ম দি হুম্মমন্তত থৈ গল। বংশক সংহৰি
কৃষ্ণদেউ বৈকুণ্ঠে গ'ল, উদ্ধৱত ধৰ্ম্ম থৈ। শ্ৰীশঙ্কৰদেউ বৈকুণ্ঠে
গ'ল পৃথিবী এৰি, আপুন পুত্ৰ ভাতৃত নথৈ বৈকুণ্ঠৰ সৰ্ব্বস
ধৰ্ম্মবস্ত্ৰ আপুনাত থৈ গৈছে। এতিয়া আপুনাৰ পিচ্চত
কাক আগত লৈ আজ্ঞাবে চলিম কৰিমহঁক আপুনাৰ তনু
মুখে গুনিলে সবাৰে দোলাইমান গুচিব, এক মন হয়।
পাচে গুৰুজনে গুনি ভাবি দান সমিধান একো নুকুইলে।
তাৰ পাচ দিনাও সেই ক্ৰমে আকৌ প্ৰাৰ্থনাকৈ শ্লথিলে।
তেহে গুৰুজনে গুনি ভাবি কতো বেলি নিশ্বাস তেজি বোলে
মোৰ বন্ধু সব, সবেও আছাইক, আজি হুদিন সোধা। আমি
গুনি ভাবি কব বুলিবৰ ঠাই নেদেখোঁ, মোৰ মহাপুৰুষ
শ্ৰীশঙ্কৰদেউ কৈ গৈছে, ব্ৰহ্ম ভিষ্ম পঞ্চ কোটি পৃথিবী যি হৈ
বৃদ্ধশ্লোকে দাঙ্গিব সিহে এটি জীৱ তাৰিব। স্বৰ্গত দেউৰ
বাক্য, বিষ্ণুপুৰী দিছে বন্ধাৱলীত—

বান্ধনসেৱ
পিচ্চ
গলাকী কোন
হয়

ভকতিৰ উপাদি মেলাইতে নপাবে সঙটে।

গুৰু আদি একো ভাত সঙ্ক নঘটে।

ইও গুৰু আদি নাম নধবোক। যি খেদিব হাতী, সি
পলাল বাতি, যিহেতু লাৰ ভাব বব হুৱাবে, সি কুৰে পৰ্বত
ববলৈ, যি পৰ্বত বব পাবে, সি নবই ফুলাবে। কাক বুলিম
মই, বুলিবৰ ঠাই নেদেখোঁ, ভোজাসৰ সমূহে অধিত
অভাগতী, শ্লথিবলৈ যাক হয় লবাহক।

“গুৰু সেৱা কৰিলে মাৰ্কাণ্ডেউ বিৰি।

লক্ষ্মণেও গুৰুসেৱা কৰিলে হবিৰি।

প্ৰহ্লাদ গুৰুসেৱা কৰিলে বিত্তমান।

আৰিও গুৰুসেৱা কৰিছে কিছুমান।

এতিয়াব আচৰ গুৰু ভক্তৰ সেৱা, ল'বৰ সেৱা নাই।

আক এক ইকাদশীতে আই ধাএ দিনে নিশা সভা পাতি ভক্তে সমে গুৰুজনক জনালেহি। বোলে বাক ভকতেহে দুখ পাব, ইকাদশীত নিশা বধা। পাচে গধূলি এক ভাৱে গুৰুজনে কলে। সেইকপে প্ৰবৰ্ত্তি গ'ল গুৰু ভক্তে। দিনটো গাই বাই কীৰ্ত্তন কৈলে, নিশা চাই দাঁৰ মান হ'ল। তেহে গুৰুজনে কৈ পঠালে বুঢ়া ভগীয়ায়কে ধাইলে বোলে কগৈ দিনটো গাই বাই আছেঁ, ভকতে সভা গাক, আমি যাওঁ। তেহে কলেগৈ। বোলে গুৰুজন গলে সভাখানি ভাগিবহে, দাসীএ প্ৰাৰ্থনাহে, কৰিছেঁ। কলেহি সেইকপে। আকৌ কৈ পঠালে, মোৰ বাউ টান কৰিছে, যাব খোজেঁ। কলে যাই। বোলে গুৰুজন গলে কোন থাকিব আক, প্ৰাৰ্থনাহে কৰিছেঁ। বান্দীএ। পুনৰ কলেহি। অকৌ কৈ পঠালে তেও কাতৰহে কৰে। বোলে কগৈ কোচৰ জীএকে খৰি কাঠ যত্নহে কৰিব লাগে আমালৈ। ক'লত বোলে বাক তেনো সভাটি নভগাকৈ যাব। তেহে বামচন্দ্ৰকে ঐচ্যুত গুৰুকে ধৈ মুখ হাত ধুব চলে উঠি আহিল। জীৰাম আতা কমণ্ডলু পাচত লৈ গ'ল। বাটৰতে দোলা খানিৰে আহিছে। বাজাৰ বাজানবাবী পাইছেহি। পাচত তাতে মধুপুৰ হ'ল। তাৰ কাখে ভিতৰ চাপ বৈদপো বোলোবামৰ সত্ৰ। তাতে বৰকৈ নাম উঠিছে। গুৰুজনে বোলে জীৰাম, মধুপুৰ পালোহিনে? বোলে বাপ, নহয়। বোলে কতনো নাম গাইছে? বোলোবামৰ সত্ৰত দামোদৰী মতে গাইছে। বোলে জানিছা জীৰাম, যেনে অনেক লক্ষণেৰে বজ্ৰি অলঙ্কাৰে কহালে শিব নহলে অশোভন দেখি এই নামবো তেনে শিব খিত নাই, উলামুলা, অমূলক। তোমাসবে যেনেকৈ খিতি লভি মূলেৰে নাম লৈছা, ইয়াৰ শিকা মাইকিয়া। আতা বোলে বাপ, ই নামবনো কল লাভ আছে

নাই? বোলে জুইশালে হাত সাৰটি থকাতকৈ সজ্জ নাম
মহা বলরন্ত বন্ত এঠাইত ঠেকাবনি। অহিজে অপবাধ
পৰদাৰা বিভিচাৰ ভকত জোহ মাৰি গালে, মোক পাব,
জন্ম মৃত্যু, আয়াযাত নেপায়। এ তোমাসব এক শব্দীয়া
লোকলৈ থৈছে বিষ্ণুপুৰী—

কল্যাণকৰ সঙ্গ

“কৃষ্ণৰ অভয় দুই চৰণত ধৰি।

স্বৰ্গ সুখ, নৰক মনে তুল্য কৰি।

আক সেই চাৰিজনক বোলে তোম্বা সবে কি ভাগ্য
কৰিছা একা? এ আমি বুঢ়াটোকে বহিবলৈ পাইছা,
অপবাধ ক্ষমিবাইক। তেহে মধুপুৰ সমীপ পালেগৈ।
নাম ঘূৰিছে গুঞ্জ গুঞ্জ শব্দ উঠিছে। গুৰুজনে বোলে জীৱাম,
আমাৰ ভেলা মধুকুৰ পালেহিনে? বোলে হয় বাপ। বোলে
যেন মধুহে অবিছে, নাম বসে থান পাই বহিছে। তেহে
সেই নিশাই আই ধাইক নি বাজা হেৰাই ধৈলে গুণ শীল
মহিমা দেখি। বোলে আজি একাদশী ত্ৰৈলোকে আছে।
কাইলৈ গুৰুজনক অনাই তুমি মোক ভকত কবোৱা কৃকত।
বোলে তুমি বাজ চৰ্চা, দেৱ দেৱী অনেক পূজিব লাগে।
কেনেকৈ হৰি ভজি গুৰু ধৰ্ম বাখিবা? বোলে সবাকৈ
চাৰিম তেও ভজিম, মোক কাইলৈ আনি দিয়া তুমি।
বোলে বাক, মই আনি ধৰোঁ, নিদিলেও বলেৰে হম ভকত।
তেহে আইএ আজি কালিকৈ বাক বাক অনাৰ্থ বুলি ন
দিন সোৱাই আছে। গধূলি বৰ বধুৰ শপত দি থৈলেনৈ।
ভগ্নীৱাক পঠাই প্ৰাৰ্থনাকৈ পঠালে বোলে গুৰুজন আহক
ভক্ত সবে, দৰিণা সস্তাব কৰোঁ, সেৱা সম্মান কৰোঁ।
সৈ কলে বোলে ৰাদশীয়া ভকতে ভোজন কৰিছে, আমাবো
বাহু টান, বৃদ্ধ শৰীৰ, বাৰ জুৱাৰোঁ কটনৈ। কলেগৈ
জুৱাবে বুলি। বোলে পাও গতিকৈ যে অপাবে, বান্দীৰ

৫৯৩

দোলা খানিকে ধুই দিওঁ, দায় এৰি আহক তাতে। সেই ক্ৰমে ক'লত বাগকৈ বোলে কোচ জীএকে মোক বৰ সম্পত্তি দিলে, খচকা দোলাত উঠিবলৈ। বাক এই ছদিনৰ অন্তে একাদশীলৈ যাব বাক। তেহে বৈ আকৌ পঠালে বুৰাভগীয়াক নিবলৈ। বোলে শ্ৰীৰাম, যাব লাগিলে সজকৈএ যাওঁ, কাপৰ কানি দিয়া। তেহে ভুনি কাপৰ মাথা বন্ধা কঠ ঢাৰি লোটা গাৰু ললে, জাপী লাঠি। বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰে বোলে মমা, বাজাৰ অভ্যন্তৰে যাব লাগিছে, মুখ হাত ধুবৰ ঠাই নাই। অ'তে ধুই লক। বোলে হয়, লোটা দিয়া। দিলে। কৰি আহি বহিলহি মৌনে ঈশ্বৰক নিচয় দৃঢ়কৈ। আটৈ সবে দেখে এক ভাও, হলি যায়, বাক্য থকবক! সেই বেগে বামচন্দ্ৰে ভুজ্জন ভকত পঠালে হৰিহৰ আতাক আনিবলৈ। গৈ পাই কলে গুৰুজ্জন প্ৰয়াগৰ কথা, মাতিছে বুলি। বোলে গুচ যা, মই মৰা মাধৱৰ ভকত নহওঁ। মোৰ গুৰু জন্ম মৃত্যু জৰা যুবা আদি অন্ত নাই, অনাদি পুৰুষ। পাচে সবেও প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে বাপ, ঈশ্বৰবো আৰিষভাৱ, তিৰোভাৱ আছে। তোম্ৰাৰ দেখো এক ভাও ধৰা গৈছে। এ পাচলৈ বুলি যোৱা যায় কাক কি? তেহে গুৰুজনে বোলে আমি কাক কি বুলিম? শ্ৰীশঙ্কৰ দেউ বুলি যোৱা নাই পুত্ৰ নাতিত। গুৰুভাৱ ৰবৰ পাত্ৰএই নাই। আচোক গুৰুসেৱা ভকত সেৱা কৰোঁতে নাই। সমূহে আতিথ গুৰুৰা কৰিবলৈ বাকে বোলা বুলিবাহক। আক বান পানীত যেনেকৈ গুৰি পিন্ধবা জাকে উঠিলে মৃত্যু নাই এ তোম্ৰা সবেও লগ নেৰি শ্ৰীতি ভাবে গুৰুবাক্যত বৈ হৰিশংগ পাৰা, সংসাৰ ভৰিবলৈ কি প্ৰয়াস? যথ ভাগিলে একা যেনেকৈ পকুৱা সাপে বেঙ্গে জলে মাৰে, সেৱকবো সেইমতে লোভ, ঘোহ,

কাম; ক্ৰোধ, কাল, তুলি মায়া আবৃত্তক জীৱ বাথে জন্ম
 লগাই। এই সম্বোধনকৈ বস্ত্ৰ শ্ৰবি মস্তকে সহিতে বস্ত্ৰ
 উৰি শয়ন কৈলে। ভকতে বোলে ঠাকুৰ কাপড় দান্ধি
 চোৱোচোন। চাই দেখে শ্বাস নিশ্বাস নাই। তেহে সেই
 খিতে এটা বৰ শব্দ উঠিল। বোলে মহাপুৰুষ পাত হ'ল,
 মহাপুৰুষ পাত হ'ল, এনে শব্দ উঠি গ'ল বজাৰ ঠাইলৈকে।
 তেহে খাট খানিতে তুলি বামচৰণ ঠাকুৰ, বান্ধনি বলাই
 আতৈ, নবহৰি মুকুন্দ দুই ভাই এই চাৰিজনে নিলে
 তোৰোচাৰ কাথৰলৈ। ভকতে আগে পিচে জয়হৰি,
 প্ৰাণহৰি, ঘোষা কীৰ্ত্তন গাই কান্দি গৈছে। থৈ চিত্তা
 নিশ্চয় তাতে তুলি সবেও দণ্ডৱতে পৰি সেবা কৈলে। বামচৰ
 আঠু গৈ নমি অগ্নি দিলে। সবেও পুনৰ সেৱাকৈ ব্যাকুল
 বিহ্বল হ'ল অনেক গুণ বৰ্ণাই। অৰ্জুন, উদ্ধৱ, দাককে
 যেনেকৈ কৃষ্ণলৈ কান্দিলে সেই ক্ৰমে আতৈ সবেও
 গুৰুজনলৈ তোৰোচাৰ তীৰে বাগৰি লুটি বিলাই কান্দিলে।
 তেহে বাজা শুনি মাথা চপৰাই খেদ কৰে বোলে, মই
 মহাপাপী বাজা মোৰে কি শৰণ ভজন আছে, বাখিব পাৰোঁ
 অধমে? মএহে কাৰনি হ'ল। আকবা গুৰুজন পৃথিবীতে
 কত দিন থাকিল হতে। আই ধাএ শুনি বিহ্বল ব্যাকুল
 বিক্ৰতি হৈ নিচালে পৰি মুৰ্ছা গ'ল। চেতন পাই মাটিতে
 মূৰ আকলি হিয়া ধাকুৰি গুণ শ্ৰবি কুন্তী জোপদীএ পাওএ
 কৃষ্ণদেৱে এৰি বৈকুণ্ঠে বাওঁতে যেনেকৈ কান্দিলে সেই মতে
 কান্দি বিক্ৰেষ্টা হ'ল। তত পাই বুঢ়া ভগ্নাতকৈ জাতি
 আগৰ দিও দি পঠাইছে। তেহে ডা-ডাকবীয়া দু পাই ডেল
 দ্বত খাবি লৈ আহিল! বাজাও জাতি পদ ডেল দ্বত দি
 পঠালে বৰ্দ্ধন কাজীত কৈ। তেতি লময়ে বৰ বুলি আনিলে।
 পাছে সেই ডাকবীয়া সৰব নাৱৰ চৈ আনি দি অম্ব বুটাকৈ

গৃহ কৈলে। তাতে দহন কৰিছে। বৃষ্টিও এৰিছেহি, তেনেহে কৰতিয়া গজাৰ কাথে গৃহ, বাম নাৰায়ণ, আতৈ হুও একে বস্তু, আহিছে দুখানি ভাৰ লৈ, যাৰ যশ গুৰুজনে কয় বোলে মোৰ বাম নাৰায়ণ হৰি নাৰায়ণ হৃদয়ৰ বস্তু, দিহে খায়। তোম্ৰা সব হাটীতে থাকিও শেষ হে দিয়া। আগে খাই। বোলে বাপ কেনেকৈ? বোলে, আমালৈ ভেটি দ্ৰব্য খান আনিলে তোম্ৰা সবৰ মনে আহি নকৰেগৈ আমাক দিব পাম খাম বুলি? পাচত এহাহে আমি পাঞ খাঞ। তাৰা সবে দুই দিন বাটতে শস্য গুটি বোঁতেই দঢ় মনেৰে মোক দিয়ে, পাঞ। এনে প্ৰপন গুৰুজনৰ। অক্ৰুৰ গমনে আহিছে বোলা কৰাকৈ হুও, গুৰুজনক সেৱা কৰিমগৈ। আমাক সুধিব কি পাইছা বুলি, কেইদিন আহা, বৈছিল ক'ত, ভোজন হ'ল নহ'ল? এনে কথনতে কাল সাৰিবলকে তু নেপায়। এইৰূপে আহি আহি বাহিৰ বন্দৰ খানি পাইছেহি। সেইখিতে এহেতে গুৰুজনো গৈছে, জীৰাম আতা পাচত কহুলি কমণ্ডলু, হাতে লাঠি মাখে জাপি। লাগ পাই ভাৰ ধৈ হুও অভয় পদে মাথা দি সেৱা কৈলে। যি পথে বাঙিলে অক্ৰুৰ মতে সবে সিদ্ধি হ'ল, সুধিলে। সেই বেলা ঘোষা মাতিছে গুৰুজনে—

“মাধৱ নাম বংস প্ৰায় ভৈল,

ভক্টে তাক লৈয়া যাস্ত ।”

বোলে ভাৰত কি পাই আনিছা? বোলে বাপ. এই ছত্ৰপলি আতপ চাউল, ছত্ৰপলি উখুৱা, এই ছত্ৰকি কল। বোলে নিয়া চাউল কল বামচৰণ হাতত দিবা, ভকতক দিব বাটী, লৈ বোৱানৈ। আমি সেই ৰিতে আহো। বোলে প্ৰভু, আহা বক, আমি বক; বোলে বৰ নেলাগে, বোৱানৈ, আমি সেইতে বাম। তেহে আহিছে হুও তোবাচাব

কিনাৰে। দেখে পাবু ওলাই, হৰিধ্বনি কৰিছে, জুই, ধোৱা, নাম গাইছে। সোধে বোলে কোন ৰাম বুইলে, সাধু মহন্ত নে ডা-ডাঙ্গৰিয়া? বোলে জগত গুৰু। এৰা সবে বোলে মনিবৰ ইচা, কোনোবা চলিছে, সুধিব নেলাগে। গৈ আকৌ সিপাক ওলাই দেখে জুই, সোধে, কয় তেনেকৈ বোলে জগত গুৰু বৈকুণ্ঠ গ'ল। বোলে কোন জগত গুৰু? বোলে সেই শ্ৰীমাধ দেউ, মধুপুৰ। আৰা হুএ বোলে বলা এতিয়া দেখি, আহিছে, মিচা। তেহে আহি পাই দেখে শ্ৰীৰাম আতা, ৰামচন্দ্ৰ, সকলো দহনকৈ গৈ যুৰ সূমাই কান্দিব লাগিছে। আৰা হুই দেখি দণ্ডৱতে পৰি মুৰ্ছা গ'ল। কতো বেলি তৎ পাই কব ধৈলে, বোলে আমি সেই খিতে লগ পাই আহিছে, এৰা শ্ৰীৰাম আতা গৈছে পাচতে কামলি কমণ্ডলু লৈ। ভাৰ ধৈ সেৱা কৈলোঁ। ভাৰত কি পাইছা বুলি সুধিলে, কলু। বোলে নিয়া আতপ চাউল, মালভোগ কল ৰামচন্দ্ৰ হাতে দিবা, আমাক দিব। উথুৱা বৰতমণি কলে যত্নমণি হাতে দিবা ভকতক বাটি দিব। আমি সেই খিতে আহোঁ এই বুলি গ'ল গুৰু। পাচে গুনি সবেও উৰ্ম্মিকৈ কান্দিব ধৈলে। কতো মুছাগৈ অচেতনে পৰি আছে, কতো বাগৰিছে, কতো হিয়াত জাৱলে মাৰিছে, কতো মাথা আফলিছে। শ্ৰীৰাম যত্নমণিএ অৰ্জুন দাকক দাবকাত কুক বৈকুণ্ঠ ৰোৱাত পালত যত্নবংশৰ উৰ্ম্মি লাগিল, সেই মতে আঠৈ সবে গুণ বৰ্ণাই গুৰুজনলৈ খেদকৈ কান্দিলে কুক অৰ্জুন তলে উদ্ধৱ আগতে খেদ কৈলে বিহুৰলৈ যমুনাৰ ভীৰত উদ্ধএ ক'লত সূৰ্য্যি মহাখেদে কান্দিলে। সেইমতে ৰামচন্দ্ৰ, যত্নমণি, শ্ৰীৰাম আতাও খেদকৈ কান্দিলে গুণ বৰ্ণাই। তেহে সেই আলোৱা চাউল কলে নি সিও

অচ্যুত গুৰু

দিলে ঠাকুৰে। লখুৱা ভাৰি যত্নমণি আঁঠৈ এক পোহাকৈ কলে সৈতে বাটি দিলে আঁঠৈ সৱক। তেহে সমূহে আলচ কৈ অচ্যুত গুৰুক সত্ৰীয়া পাতিছে। তেওঁ ডাঙৰীয়া সবক জান দিলে, চাপিলে বেহাৰ বিজয় পুৰতে। দশা কৰ্ম কৰিলে, হ'ল। তেহে মাহেকীয়া হ'লহি। ডা-ডাঙৰিয়া সবেও চাপি দহ, পাঁচ, চাৰি, ছয়, বাহু, ষোল, কুৰি, দিলৈ টকা বস্ত্ৰও সেই ক্ৰমে ধাএ টকা এশ কাজৰ সমগ্ৰে তুলি তলচা গাক পাতি চাৰি লোটা বাটি কাঁহী বেৰা টউ, জাতি, বাউলি কৰচ, পিৰা চৰিয়া খৰম জাপি, লাঠি বস্ত্ৰ সবাকৈ দিয়ালে বামচন্দ্ৰ দিলে। অনেক সহস্ৰ ব্ৰাহ্মণ হৈছিল। দান দক্ষিণা কৈলে। ভকতে গাই বাই কীৰ্ত্তন কৈলে। মহা মহোৎসৱ হ'ল। গুৰ, দধি দ্ৰব্য, বস্ত্ৰ অনেক খাব জুৱৰা হ'ল। প্ৰজাও অসংখ্য, তিন দিন লৈ খালে, কতো ব'ল। এই মতে মহা উৎসৱ মাহেকীয়া গ'ল। তাৰ পাচ দিনা ভকতক চাউল সিজাই ভোজ দিলে ঠাকুৰে, বৰ সভা কৈলে। তেহে সবাতে বিদায় লৈ বামচন্দ্ৰ ঠাকুৰ উজাই আহি আতা ঠাই পালেহি। ঠাকুৰ আতা শুনি ব্যাকুল বিহ্বল, আই সমে খেদকৈ গুণ বৰ্ণাই কান্দিলে। দধি, চিৰা, কলা থৈৱিল পুছালৈ। সেৱাকৈ চাউল সিধা দিলে। বুঢ়া আতা ভগীপুৰ আতা, দক্ষিণ কুল আতা, গোসানী, ঠাকুৰ দেউ, পঢ়িয়া মাধৱ, লক্ষ্মীকান্ত, চকেনিয়া গাবিন্দ, গোমাৰ গোবিন্দ, দ্বিধিণে উস্তবে সবেও চাপি বৰ পেটাত সাদিনলৈ ৰাতিএ দিনে বৰ মহোৎসৱ কৈলে। ৱাচামতো (আচামতো) বহুলা আতা, ভাটোকুচীয়া আতা শুনি খেদ কৈ সেৱক চপাই ছদিন কীৰ্ত্তন কৈলে। কুকুৰেও বৈকুণ্ঠ গ'লত যেনেকৈ তিনিধান পুৰি উঠে হ'ল, গুৰুজনে পৃথিৱী এবিলম্বো সেই মতে তিনিও বাহ্যত খেদ শোক পালে, সেৱক

বৰপেটাত
সাদিনীয়া
তিথি উৎসৱ

উজনি
ছাৰীয়া
উৎসৱ

বাপু সবে। জন্ম, মৃত্যু আদি, অন্ত, মধ্য, জ্বা, যুবা নাই
সনাতন পুৰুষ। তথাপি নবদেহা ছন্দে কাৰণৰ জন্ম।
হৰিসিংহ বৰাৰ গৃহে চাৰি বৰ্ষ, বাৰীত চাৰি বৰ্ষ, লেটেৰু
পুখুৰী পাৰে ছবৰ্ষ, ভাগি ফুৰাবৰ একালত ৩ মাহ, বঙুকাত
পিতৃ চলা প্ৰকষি কৰোৱা মজিদাৰ কাহিলা পৰা সৈতে পাচ
বৰ্ষ, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ তিনি কুৰি পোন্ধৰ বৰ্ষ যোৱাত শ্ৰীমাধদেৱৰ
একুৰি বা বৰ্ষ যাওতে লৰগ পাইছে ধুৱাহটা বেলগুৰিত।
আহি গৈ গুৰু সেৱা ধৈলৈ এঘাৰ বৰ্ষ, হাতী ধৰাত পোৰা
নগৰ বৰহুৱাৰ মুখে আহত গুৰিতে ছমাহ, কপলা ৩ মাহ,
মাতৃও চলিছে। বাবাদিত তিনি বৰ্ষ, কলানি কুচিত ৩ মাহ,
গণকুচিত ওঠৰ বৰ্ষ, আই গোসানী লগে পাট বাউসীত এক
বৰ্ষ। খিৰামৰল বাৰি সোন্দৰাত ৩ মাহ, সুন্দৰীত বাৰ বৰ্ষ,
গোমুৰাত ৩ মাহ, হেৰেমদত ৩ মাহ, বৰ পেটাত আঠ বৰ্ষ,
বাখৰ ভণ্ডাৰত ছমাহ, হৰিবল্লভ ঠাই মাগুৰিত ভূষণ গুৰু ঠাইত
৩ পক্ষ, ক্ষেত্ৰচৰা বৰিত ৭ দিন, বামচৰণ ঠাকুৰ পাট গোহালিত
পুত্ৰ ৩ মাহ, হাজো বামদৈয়া বালিত ৩ মাহ, বিজয় পুৰে
বলাই নবসিংহ ঠাইত কুৰিদিন। বেহাৰে বাম আঠৈ বাৰীত
৩ মাহ, খৰিমাৰলৈ বাৰীত ভেলা মধুপুৰে দুইবৰ্ষ বহি বৈকুণ্ঠে
উঠিছে। মুঠে আন পাচ কম এশ বৰ্ষ সকলো থানে মূলি
পৃথিৱীত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পাচত গুৰু ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তাই জীৱক
কুপাটৈ একুৰি আঠ বৰ্ষ বহি মধুপুৰে ভাজ মাহে কৃষ্ণাপক্ৰমীত
সাতাইশ দিন যাওঁতে পূৰ্ব-ভক্ত নক্ষত্ৰে মঙ্গলৰাবে ইতি
বাজনক ১৫১৮। নবনাট সম্বন্ধিছে পৃথিৱী এৰি।

শঙ্কৰদেৱৰ
১৫ বছৰ বয়সত
আৰু
মাধৱদেৱৰ
৩২ বছৰ বয়সত
দুয়োৰে দেখা
হয় ধুৱাহটা
বেলগুৰিত

মাধৱদেৱৰ
জীৱনকাল

হৰিহৰ আতাৰ চৰিত্ৰ

আতা বিৰকত ভিটা, মধুপুৰে বাম বাম গোসাই পাঠক আছিল। গুৰুজনত বিদায় প্ৰাৰ্থনাকৈ আই গোসানী ঠাকুৰ আতা, বুঢ়া আতা, বিষ্ণু আতা, কামৰূপে সেরকক চাবলৈ উজ্জাই আহিল। পাচে গুৰু ভাঠিৰ কেশ, তেওঁকে পাঠ পঢ়িবলৈ দিলে। পঢ়িছে একাৰ ইকাৰ এৰি অশুদ্ধে যায়। আতা তাকে ধৰি যায়। তাৰে পৰা পাচলৈ অসুয়া লাগিলগৈ। আতাক বাক্যে বচনে হিংসা ক'ৰে আৰে পৰা পঢ়িব হুৱাৰে। বুদ্ধি। তেহে এদিন গুৰুজনত কলেগৈ, বোলে বাপ হৰিহৰ নিমিত্তে পঢ়িব হুৱাৰে। অসুয়াটকৈ সজে মাতিলেও তেওঁ ধৰে এৰিছে বুলি। গুৰুজনে একো নেমাতিলে। পুনৰ পঢ়িছেহি। আতা আকৌ ধৰে। পাচে বৰ দন্দ লগালে। তেওঁৰ ফলীয়া কেইজনে ধৰে আতাক। পাচে গৈ কলে বোলে বাপ, পঢ়িবও হুৱাৰে, থাকিবও হুৱাৰে; আমি পাঁচক লাগেনে তেওঁ একলকহে লাগে? নাই তেওঁকে উলিয়ক, নাই আমাকে খেদক। তেহে গুৰুজনে আতাক মাতি বোলে, তুমি মোৰ হৃদয়ৰ বস্তু, দোকান খান যে ভাগে কাস্তিতে বহা। সিহঁতযে চাৰিও গুছে। বোলে সজ বাপ। প্ৰসঙ্গত সবাৰে আগত বোলে হৰিহৰ, তুমি কাস্তিতে বহিবা, এৰা সবে যে ভাল নেপায়। তেহে আতা গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি কঠ লৈ কাস্তিতে বহিল। পঢ়িছে। তাৰো পৰা অশুদ্ধ হলেই ধৰে। আকৌ কলে বোলে বাপ, তাত থাকিলে পঢ়িব হুৱাৰে। হিংসাকৈ ধৰেহে তেওঁ শুদ্ধকৈ মাতিলেও। বোলে তেনো হৰিহৰ খলাতে বহক। তেহে তাতে বহিছিল। তাৰো পৰা একাবটো এৰিলেই ধৰে। পুনৰ কলে বোলে বাপ, তাৰে পৰা অসুয়া কৰেহে। বোলে হৰিহৰ তুমি হাটীৰ কাস্তিৰে

শ্রৱণ কৰিবা। তেহে কাস্তিতে বহিছে। পঢ়ে। অশুদ্ধ হলেই তবে পৰা ধৰে। তেহে কেউজন গোটে হৈ কলেগৈ বোলে বাপ, হৰিহৰে পাঠ শুনিলে মাতিলে, পঢ়িবও ছুৱাবো অত ৰবও ছুৱাৰে। এদিকি যাম হে। তেহে গুৰুজনে আতাক সম্বোধন ভাৱৰাবে বোলে, আপুনি নিশ্চিলা শাস্ত্র তাকো পঢ়া ছয়া ছাত্ৰ। নগাই মুশুনি এ হৃদয়তে দহো পাই আছা তুমি। সিহঁতে যে ভাগে পাঠকে শুনিব নলাগেই চোন। হাটীতে থাকিবা বহি, নেমাতিবাও আক। আতা হাটীতে বহি গীত পদ, ভটিমা, 'ঘোষা চৰিত্ৰ তোলে' ইটি সিটিকৈ সাবটি বহে। নাম পাঠ শুনোতা নাই। পাঠ প্ৰসঙ্গ সেৰেঙ্গা হ'ল। আকৌ লগালে বোলে বাপ, হৰিহৰে আপুনাক ভাঙি অধিকাৰ হব খুইছে। ৰাতিএ দিনে, মেল আলচহে বহাত। মানুহ দি চকচোন, মিচা কওঁ যে। মতো কিবা এটাহে উলিয়াইছে। বঙকৈ গুৰুজনে বোলে হৰিহৰ তুমি হুহু আমাৰ উপৰি মহন্ত হব খুইছা হয়নে? দহো আগৰে উপৰ অধিকাৰ অধিক। এতিয়ানো কি হব লাগে। তাকে কয় দহো খলুৱা। তেহে আতা দুখকৈ এটা দৃষ্টান্ত দিছে। বোলে বাপ, এক মঙ্গল বৰীয়া শিয়ালৰ ৰাজ্যৰ শ্ৰীমুখ চাবৰ চিত্ত গ'ল, নেপায়। একদিনা ৰাজ্য ওলাওঁতে বৰ ৰাৱ মুখতে মৰা ভেশ জুৰি পৰি আছেগৈ। আগলিয়া পাই ইটে বোলে মঙ্গল বৰীয়া শিয়ালৰ লাজ লাগে ঠেৰখলৈ। নিএ কাটি' সিটে পাই নিএ কাণ, সেই বুলি। আঁক এটা নিএ নাক। কোনোটে নিএ দান্ত, কতো নিএ নখ। ৰাজ্য ওলাই আহিছে। এটা বোলে আৰ আগ মঙ্গল লাগে। তেহে বোলে নাক কাণ সব নিলে, তলো বজাৰ শ্ৰীমুখ চাবলৈ বুলি। এতিয়া আগ মঙ্গল হাত দিলে, বহে। এই বুলি উঠি প্ৰাণত্যাগ কৰে লব মাইলে। এ আশি গুৰুজনৰ শ্ৰীমুখ

অনবদীৰ্ঘ

বাহি

চাই শৰীৰ পেলাবৰ মন দিলেঁ। সেৱকৰ পাচতে’। তুৱাৰি
আগ মঙ্গহত হাত দিলেহি, যাব লাগে। কৃষ্ণদেউ কৈছে
গোপীআই সৱত—

“বিদূৰত থাকি কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন।

বাঢ়ে মোত ভকতি নিৰ্ম্মল হোৱে মন ॥”

দেখন্তে শুনন্তেহে লাহেবা হয়। এই বুলি উৰল, স্মল
একেবাৰে দ্বাৰ বিৰাল চাৰি বস্তু লৈ গ’ল গুৰুজনক সেৱা
বিদাই কৈ। তেহে গুৰুজনে দুখৰিয়া খাণ্ডাত পৰি খেদকৈ
ছুটি গীত কৰি পাছে পাছে গৈছে। বসন্ত ভাটিয়ালী।
আতাক ৰাখিলে সাতজন ভকত ভাগে কেশৰে গোট হৈ।
নেৰাখিলে কৃষ্ণৰ লগত পঞ্চ প্ৰাণ গ’ল বসুদেউ দৈৱকীৰ
যোৱাদি। বিহ্বল প্ৰেম খেলে বুলিছে। “হৰিহৰৰে বাপ,
পশিলেঁ শৰণে।” “মোৰে পতিত পাৱন প্ৰভু, হৰি হেৰৰে
বাপ, কিনা গতি হৈল হামাৰে।” তেহে আতা গৈছে পেটি
মৰা বিল পাৰ সৰিহতলি চালিতে নিশা ৰহিছে, পুৱা গৰখীয়া
লৰা বহা কৰি দি খৰি পাত মাছ শাক দিয়ে, ভিক্ষাকৈ
প্ৰবৰ্ত্তে সজ্জা। তেহে কামৰূপ অন্তমতে ভাটো কুচিৰ আতা
পাই চাই দেখে আতা নাই। বোলে বাপ দেখো আতা
নাইকা বোলে আমাক হৰিহৰে এৰিলে। বোলে বাপ জল
সাগৰ এৰি যো বাঘ জীএ। বোলে বাপ, চাব খোজোঁগৈ।
বোলে বোৱা, পাবায়ে অনিবা। তেহে আতা গৈ বিলৰ
ইপাৰতে মাতি বোকে লবাইতক কেশ মাতে বুলি। কলে
আতা বোলে কেশ কালে আতো পালেহিহে। সবাকে বান্ধি
ৰাবলৈ ওলায়। বোলে লবাইত সোধাটো, কেশ উজানৰ নে
ভাটিৰ। শুখিলে বোলে উজানৰ বুলি কইক। কলে। তেহে
থৈ বঠা, ধনু, শৰ ফুকন হাট পূৰ্বে গৃহ দাতিত কলাব
অভ্যাস। লৈ গ’ল না এৰে কাতলে উৰা লৈহিল—ভকতৰ

পদে ৰামে কবন্তু অশ্বায় বুলি কৈ নেমৰ শৰত বজু টানি ধৈলে।
 নি বোলে উঠক। উঠি বোলে আমি বাঞ্ছ ব'ঠা দিয়ক।
 বোলে নহয়, মইহে নিবলৈ আহিছোঁ। বুলি নিছে বাই। বোলে
 আতা তোম্ৰা যেন পুৰুষক কহুৱালি পালে। যদি কি ভৱ সংসাৰ
 তৰিবলৈ নোকা যান হৈ পাৰ কৰিবলৈ পালে।, মোৰ নো কি
 ব'ল আক। এই আনন্দ সুখে গৈ মাচ কাটি মাজৰে আঠ
 আঙ্গুল গুৰুজনলৈ থৈ চাউল বহাইছে। প্ৰসঙ্গ কৰি থৈ
 গৈছিল বোলে তোম্ৰা পাঠ পঢ়া। পঢ়িছে সঠে—অচিৰ
 কালতে পায় হৰি ভকতক মিত্ৰ। বোলে শত্ৰু বুলি মতা যক।
 বোলে অক্ষৰ পাঠত মিত্ৰ হৈ আছে। বোলে মাতা, পাছলৈ
 হবগৈ। তেহে মহা প্ৰেম আনন্দমুখে ভোজন কৰি বহি
 মুহুৰ্দি কৈ গোথে। কাহানি পালাহি? আহিলা কিয়?
 বোলে সেৱাটেক, চাবলৈ আহিছোঁ। আৰু গুৰুজনক এৰিনো
 কিয় অহা গ'ল? বোলে হৰিপো, সদাগৰে চাম নও লৈ লাখ
 টকা ঘটে বণিজ্যকৈ। ডোৱাৰ ডোবাত থয়, বদে বৃষ্টি হিমে
 ভাগি ফাটি পচে হেলাতে। আৰু চহকী আচাৰ্যসন্তে গৰু মহ
 লৈ লাখ টকাৰ ধান, মাহ, সবুছ, গুৰু আৰ্জি খায়, বিকে।
 বুঢ়া হলে দল পত্ৰত পৰি মৰে, কি হৈছে বুলি নেচায়, ঘাঁহ
 পানী চালি দিব্বক চাৰি।” আগে আছিলো লাগী। ভাল
 খালে। ললে। জাগি। এতিয়া হলু চেবেলী গাই। জাকতো
 নিদিয়ে ঠাই। বোলে নহয় আতা, গুৰুজনে নিবকে দিছে।
 বোলে কিয় মিচা কোৱা? এই কঠতে বহি নাম পাই কথা
 সুখে আছিলোঁ। গুৱা খাই চোৱা, এই দেখি আচৰিত হ'ল।
 তেহে সেৱা বিদায় কৈ আছে। আতা মাচ খুঁটব দি বোলে
 গলতে কবা' মোৰ চৰণ নপাসবিব। পাচে বাটত আহিছে
 আতা খেদকৈ এনে বচন গুৰুজনক কিয় আতা বুলিলে। পাই
 সেৱাটেকলৈ স্মৃতি দি। গুৰু বাৰ্তা বিল সুখি লৈ আতা কলে

বোলে কি কলে আমালৈ ? ঘেহাই বোলে নাই একো কোৱা। বোলে কিবা কৈছে হবলা ? বোলে বাপ, নেলাগে সুধিব। বোলে কোৱা তাৰা বুলিছে, তুমি কি, কবলৈ ? বোলে দহো এইৰূপে কলে তুলিএ বুলিলেনে কেনে জনা লোক দেখে ? তেহে গুৰুজনে খেদকৈ আৰ্হি কৈছে। বোলে এক আত্মা শতনদী তীৰে ধৈৰ্য্য বৃক্ষ আছিল, মোহ পাকে খসাই পেলালে অনেক বিকাৰ লতা সৈতে ; কাল নদী পৰি খেদ কৈলে। বোলে নাও যায় কেনি, পক্ষি জিৰায় ক'ত ? লতা বগায় কাহা ? মৰি বৃক্ষ দৰে হৰিহৰে পৰোক্ষতো আমাৰ হিতকেহে চিন্তিছে। তেহে আতা শুনি খেদ বিৰকত লাগি ছমাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। গৈ কৃষ্ণ সতৰীয়া বাৰীত ব'লগৈ। জিকা পুলি ভিটা মাছৰ বিৰকত। এটি গৃহকৈ দিছে মহাশ্ৰদ্ধাবে গুৰুবোধে সেৱা কৰিছে। চাউল পাত, লোন, তৈল, মাছ, খৰি। আতা নাম কীৰ্তনকৈ থাকে। এদিন হৰিপ্ৰভা মাকে বাট মাছ এটি পাই বাচিছে। নাতিএক কান্দিছে পানী দিয়া ভাত লৈ গৰু চৰিবলৈ শুদা, তাৰে এখুটুৰি ফিচাতে কাটি দিলে, পুৰি খাবলৈ। আতা আজ্ঞা সিজাই দিবলৈ জোৰাই চায়, এখুটুৰ নাই। বুৰীক মাতি সুধিলে। বুৰীএ কলে প্ৰাৰ্থনাকৈ দিলে। বুলি। আতা বাগকৈ বোলে অ পাগীষ্টী, দিয় যদি দেখাই মোত কৈহে দিব পা ? এহাকে অত দিন মুখুৱা তই ? এই বুলি বিৰকত লাগি উৰল, উৰল বাৰি, দ্বাৰ মাৰ্ঘাৰি গৈ গ'ল গুচি একবৰ্ষ। তেহে গৈ বহুপতি সতৰীয়া বাৰিত ব'লগৈ মৰিচ বাৰি ভিটা গ্ৰাম নাম। তেওঁ এটি বহাকৈ মহা শ্ৰদ্ধাবে সেৱা কৰিছে, সমগ্ৰে বিৰকত গুৰুৰ আতা সৈতে পচলি হাতে গৈ গুৰু ছটি আনিলে। সি আনিলে এটি। আতা এটি আউনী, একাদশীত ভোজন কৰিছে, এটি খেছে। ছিদ্দাই ঠাকুৰিয়া মহা এৰণ

তুষ্ট আহি ধৈলেহি ধাবলৈ তাক। হৰাই দেখি নিদি আতাৰ কথা কলে। সি আহি হেৰাই ধৈলেহি দিম দিৱক বুলি পৰে। আতা দি পঠাই বোলে তাৰ গঞা সি দিব পায়, নিদি তুষ্ট, শঠক লগাই দিয়ে। নিদিলে অনেক নিন্দা বাদ কৈলে হতে। আত থকা সজ্জ সজ্জ নহয়। এই বুলি বিৰকত লাগি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি আঠেই বৰ্ষ বহি। গৈ লক্ষ্মীপতি সন্তবিয়াৰ বাৰিত ব'লহি' জালুক বাৰি ভিটা, বিৰকত ধানৰ। তেওঁ এটি গৃহ বান্ধি লৈ মহাপুৰুষাৰ্থ সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিছে তিনি বৰ্ষ। তেওঁ বোলে আতা আমাৰ গোলামে খেত কৰিছে, তাৰে চাহ মাটিএহালচি; অৰে বিচ নলি সিঁচি থব আপোনাৰ নাৱে, মই চাউল কৰাই দিম। তেহে আতা নি বিধান থলে বৈ। আতা জেঠত খস্তা লৈ নিৰাবলৈ গ'ল। সিহঁতে বোলে আতা তাত্ৰা কি নিৰাব, যককৈ আমি অতাম। পকিল, দাবৰ দিনত গ'ল কাচি লৈ আতা। সি বোলে যক গৈ, মই দাই নি মাৰি বাখক পাতি দিমগৈ ভবাই। তেহে আনি ভণ্ডাৰত জাপি থলে নি। আতা বোলে ধান? সি বোলে আতা তাত্ৰা কি সৰাব? নামি যোৱা শুকুৱা শ্ৰম কৰা যাব। পূৰ্বৰ দৰে চাউল কৰাই দিম মই। আতা বোলে আত মঞ কাহানি ধন মাটি খুইছে? দিওঁ বুলি তু তুৱাই লঘু কৰে। আত থকা সজ্জ নহয়। এই বুলি বিৰকত লাগি চাৰি বৰ্ষ বহি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গুচি গ'ল তাৰতে। তাৰতে গৈ পদ্মপানি ঠাই বৈছে গৈ। ভিটা চটাৰি বিৰকত কাপৰৰ। তাৰা এটি গৃহ কৰি গুৰু বোধে সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিছে। একদিনা চ'ত মহা চৌৰ সোমাল আতাৰ গৃহে। সব বস্ত্ৰ লৈ আতাৰ গাৰ বস্ত্ৰ চুব খোজে। আতা বোলে হুচুৰি মোক। তাকে লৈ যা' শুক। সি আন্তৰি গৈ পুনৰ আহে। এখানি বাৰি পেলাই দিলে বোলে নেৰী গৃহতে পালে মাৰিব দেহ। . সি বাজত উলিয়াই

চোবকণা হু

আকৌ আহিল চুবলৈ আতাকে। বোলে লৈ যা পাপী গুচ।
 লৈ সিদ্ধি সৰকিবলৈ নেদেখে অন্ধ হ'ল। এৰি ওলাই এখানি
 লৈ যাই কণামুৰি লাগি ভু হৰাই ঘূৰি ফুৰিছে বাৰী এৰি গৈ
 বাজ হৈ চাপৰ। আশে পাশে আহি পুনৰ লৈ যায়।
 নেদেখি থৈ দিয়ে। এই ক্ৰমে আহি গৈ পুৱতিয়া হ'লহি।
 তেহে আতাৰ আগে থৈ দগুৱতে পৰি স্থতিকৈ বোলে ভোত্ৰা
 ঈশ্বৰ। বোলে লৈ যা শুদ্ধমনে দিছে^১, তই বৰ দুখ পাইছ।
 সি থৈ কাতৰ কাকুতি কৈ গ'ল গুচি। তেহে আতা পদ্মপানি
 মাক জৰাথী বুৰীক মাতি সব দ্ৰব্য বস্তু দি বোলে নে। বুৰীএ
 বাগকৈ দিবৰ দেখি বোলে বাপ। লৰা সপিব কিয় নিম
 আপুনাৰ গাৰ বস্ত্ৰ? বোলে নে বুৰী মই শুদ্ধ মনেহে দিছে^১।
 বুৰীএ ভু নেপাই বোলে দাসীএ চুবই নোৱাৰে^১। বোলে
 একুৰা জুই দে। দিলে, আনি আতা জালি সব কাপৰ
 তালে পেলাই দিলে। বুৰীএ দেখে পোৰেহে। চাব মাৰি
 নিলে আধা পোৰা ছডোখৰমান। আতা বাগকৈ বোলে
 পিশাচী, মই দিয়াত নিনিয়, এতিয়া হলে নিয় আমাৰ বাক্য
 পেলাই? এই বুলি বিৰকত লাগি উৰাল বাৰি দ্বাৰ বিৰাল লৈ
 গ'ল গুচি, গৈ সূখবৰ দলৈ বাৰীত ব'ল গৈ। ভিটা নাগৰ
 খলা। বিৰকত নবাৰিব। আতা তাতে চাইটি চাপ দি কলা
 ডামোল পান, টেকা, জৰা কই আছে। লাগিছেহি পাঁচ
 বৰ্ষত। দলৈৰে ছহিতা এটি আছে, আতা জাপৰী বোলে।
 নিতে পৰিচৰ্চ্যা কৰে, জুই, পানী, খৰি, মাছ, শাক পাত, ঠাই
 মচে, সাৰে। এদিন জেঠ মহা সক মাছ জকাই বাই আনি
 বাচি ধুই দিলেনি। আতা চায়, শামুক এটি গৈছে। বোলে
 এই অনাচাবে এনেকৈহে দি থুৱাই জাত মাইলে বুলি চাইটি
 বস্ত্ৰ লৈ বাৰী দ্বৰ এৰি গুচি গ'ল। পাচে আতা ভাবতে গৈ
 বেতনাৰ হৈনাথ চৌধাৰী ততে ব'লগৈ^১। ভিটাৰ আৰ-মাথপুৰ।

বেতনাৰ
 হৈনাথ চৌধাৰী
 মানসু

আতা এটি গৃহ বান্ধি আছে তাত্তে ভিক্কাইক প্ৰবৰ্ত্তি হৰি গুণ গাই। চৌধাৰীএ মাছ পশু পক্ষী মাৰি ভাজি পুৰি খায়, নিতে গৈ আতা ক কৈ যশস্থা কৰে খালে। ললে। বুলি। আতা শুনিব হুৱাৰি এদিন যোগবলে এবাহ গুৰুৰ আনি আওটনি খানত বিষ্ঠা মূত্ৰ ভৰুকৈ ফুৰিছে। আতা বোলে দেখচো গুৰুৰে লুটিছে। মোৰ পৰম গুৰু ত্ৰীশঙ্কৰদেৱে কীৰ্ত্তনত দি গৈছে—

“কৃষ্ণ কথা এৰি সাত্তে পাঞ্চে বেটি

আন কথা কৈ থাকে।

অমৃতক তেজি, যেন বিষ্ঠা ভুঞ্জে

গাণ্ডি গুৰুৰ জাকে ॥

এ গুৰু ভক্ত বৈষ্ণৱ ব্ৰাহ্মণ অখিত অভাগতক দিলি ইত্তে খুৱাই তেহে। সিঞ্চ উদৰত ভাৰ্যা পুত্ৰে খাই নিতে যশস্থা কৰহি। সেই দেখ গুৰুৰে পুৰীষ লৈছে, কোনে তাক প্ৰশংসা কৰে। তোৰো তেনেহে। খাই যশ কৰহি মোত। এই বুলি বিৰকত লাগি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'ল গুচি। তেহে আতা বাম বাম আতৈব গৃহে ব'ল যাই। আতৈএ এটি গৃহ বান্ধি গুৰু বোধে সেৱা ধৰি আছে। বিৰকত গাখীৰব। ভিটা মইনাবৰি। একদিনা তেওঁৰ পত্নী সূচৰিতাত মাহেকীয়া লঘন। এটি গাই দোৱে, আতাক দিএ নিতে। তেহে ভায়েকে ছদ কৰ্ম্মলৈ খুজিলেগৈ। আতৈএ ছই এটি পাত্ৰত ধৈ গ'ল পথাৰে। সি আহিল। বাএকে চাই দিনা গা ধুই আছে। আতা লৈ সবকৈ ধৈছে বুলি চাই দি পঠালে। আতৈ আহি স্নান গুৰুসেৱাকৈলে। দৈ নি দিলেনি। আতা বোলে নে ছদ বৰ্জনীয়। বোলে আতা মইহে ছদ ধৈছে। সজ। বোলে ভোব পত্নীত সোধ গৈ নে। ক্ৰি. স্থৰিলে বোলে হবাইক দিওঁতে চাবব হয়।

মইনাবৰি

হাইঠাবাৰী

তেহে মেলি চাই তেজ হৈ আছে। আতা শুনি বিৰকত হৈ
 বোলে আজি মহাপুৰুষ গুৰু নৰখা হলে সৰ্বনাশ হনুহতে।
 এই বুলি ন মাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গুচি গ'ল। গৈ বস্ত্ৰিৰ
 দূৰহৈ হাইঠাবাৰীত বহিল এটি গৃহ বান্ধি। একদিনা
 এক গুৰুজন তত থকাতে লক্ষ্মীনাৰায়ণ ৰাজা বুলিলে
 বোলে বাপ আহাৰ, মৈথুন, নিদ্রা চাৰিও মুঠ জীৱ প্ৰকৃতিৰ
 মায়া ব্ৰহ্মাৰ স্ৰজনা সাৰিব পৰা নাই। মহা সিদ্ধ যোগেশ্বৰ
 নাৰদ, প্ৰহ্লাদ, সনক, সুনন্দ, গুৰু এই সৱত বাজে বিষয়
 কৰি ধৰা সব সজ, নকৰা সব মন ৰাখিবলৈ টান হৈছে। তেহে
 গুৰুজনে আহি সবাকৈ কৈ বোলে আতৈ সব, যাৰ মন চলে
 বিষয় কৰা হক। যাৰ নাই, অলক্ষ্যৰ আমি দিওঁ। দেহবহে
 ছুখ, ভক্ত হানি নাই। পৰম্পৰী হাত কাচত হে জীৱৰ ছুখ।
 হৰিহৰ আতা, জনাৰ্দন, মুকুন্দ এৰা তিনিক নাম ধৰি কলে।
 মুকুন্দ আতৈএ বোলে বাপ, তোম্ৰাৰ পাশে দহ বোল কুৰি
 কতোৰ হ'ল গ'ল। বাধিবৰ চাৰি মন বঢ়াই কৰিবহে দিএ।
 এৰা ছুয়ে গুৰু বাক্য ৰাখি কৰালে। মুকুন্দে দজ্জাত অবিবাহে
 ব'ল হ'ল। তেহে আতা গুৰু বাক্য ৰাখি আই ঠাইলৈ কলে
 বুৰা ভগীয়াত কৈ বোলে এটি চাই চন্দ্ৰ বিপ্ৰৰ কন্যা দিৱক
 বিবাহ কৰাওঁ। কলেগৈ। আয়ে বিসাই হৈ বুঢ়ীপো আতৈ,
 বুঢ়া জয়ানন্দ, চাৰিন্দীয়া চিৰাম, এৰা সবলৈ সোধালে।
 বোলে আতা গুৰু বাক্যহে ৰাখে, তাৰাক মায়া কি কৰিব ?
 আনক নচায় মায়া, তাৰা মায়াকে নচাব, দিৱক। চাই এটি
 পাই কৈ বোলে বোলে সৰ্বমূলকণ সূন্দৰ পাইছে। বোলে
 নহয়, সহজ আনএটি চক। পুনৰ চাই এটি পাই কলেগৈ
 বোলে সজ গোৰা সূন্দৰ এটি কন্যা পেছা হৈছে। বোলে
 আন এটি চক, সজ নহয়। তেহে আএ উপায় নেপাই
 সোধালে ৰাচে বুলি। বোলে পেছেলী বুলি কৰ। পাচে

চাঁই সত্য বৰদলৈৰ ছহিঙা সত্যা নামে পৰ্শই কলেগৈ। বোলে কেনে? বোলে আতা সজ্জ সব বচা গল, গঢ় পিত নাই, ফেদেলী। বোলে সেয়েহে সজ্জ, আনক। তেহে ধাএ চকুৰি টকাৰ অলঙ্কাৰ সজাই বিবাহ দিছে। তাতে আতা বোলে বিয়া কৰাইছে। হয়, বাক্যাত নবলে চৰা যাব। আনি বোলে কাণী তই পৰ পুৰুষৰ মুখ নেচাবি, পৰ দ্ৰব্য গ্ৰহণ নকৰিবি, বেদ বস্ত্ৰ নেদাঙ্গিবি। আমাৰ বাক্য বাখ যদি উৰ্দ্ধগতি হব, বাখিম, চাৰিলে চাৰিম। তেহে দহ ব্ৰাহ্ম দিনে মনি, থাক, টাৰ হাৰ আঙ্গুঠি, উৰ্দ্ধাঙ্গি, কুণ্ডল, হোড়ৰ, শাংস, সিন্দূৰ পাটনি পাট বিহা, পিঙ্কাই চাই চলে সূৰ্য্যো বথ নজৰে তন্তাই বাখে, সতী পাৰ্ব্বতী সম। বোলে ঐ ছৰ্জন পামৰ বিৰাল মন, বিষয় ভোগ ইচ্ছা কৰ যে কৰ। এই বুলি উৰাল বাৰি তিনটা খুন্দা মাৰে মাটিতে। আইৰ সেইতে আঠ অঙ্গ কুচি অত্ৰাহি হৈ কম্পমান হয়। বোলে কাণী, অনাদি পশু পক্ষী অনেক জন্মত আকে ভোগ কৰা হৈছে। ভাৰতবৰ্ষ ধন্য, কলিত বামনাম লৈ তৰিবৰ ইছা কৰ, ই বস্ত্ৰ আন জন্মত নাই, আক পাই আশা নকৰিবি, ক্ষুদ্ৰ বিভৎস বিষয়।

আক এদিন আই ধায়ে বুঢ়া ভগীয়াত কৈ প্ৰাৰ্থনা কৈ পঠালে বোলে মোৰ আইটি সৰ্ব্বমূলক্ষণা সূক্ষ্মৰী শুনিবলৈ অভাল, আতা কানী বোলে। বোলে আমাৰ গণকৰ গণকালি দেখি কানী বোলাত দোষ নাই যা কৰি।

আক এদিন হজ্জাৰ গাওঁতে এখান বিয়া যায়। আই অল্প বয়স চেবেকা কাল, বাৰ জুপি চালে। আতা অন্তৰ্য্যামী দীৰ্ঘদৃষ্টি পুৰুষ। বাজতে বোলে কানী আমাৰ বাক্যটি পেলালি চা।

আক এদিন চৰা স্মৃতি উতৰি পেহীএক ভলৈ গৈছিল। বোলে কানী পানী কিমান হ'ল? বোলে আঠসম হ'ল।

বোলে আমাৰ বাক্য পেলালি ঘূৰি দহো ভিজা নাই, দাঙ্গিলি ?
 দুইবাৰ ক্ষমিছে'। তিনিবাৰত চৰা যাব। তেহে চ'তৰ বিহুৰ
 তিনি দিনৰ পাচে সত্যধৰ খুৰাকে নিয়েহি। আতা বোলে
 সাঁদহ পিঠা নেখাবি যা, গ'ল। গধূলি পাই চক ঘুটি দিছে।
 গা ধুই বহিছে। মাকে চিৰা পিঠা দুন্ধ চেনীৰে দিছে।
 বোলে খাই চাউল সিজ। আয়ে বোলে আতা বাধা কৰিছে
 খাবলৈ। বোলে ভকতে বাধা যে কৰে আমিনো অন্ধলীনে
 বছেৰেকৰ সংক্ৰান্তিতো ? মোৰে শপত, খা। আয়ে পিঠা
 হাতে নি কামোৰ মাৰিছে। আতা গৈ চুপে বৈ চাই আছিল।
 বোলে বাক কাণী, খা। তই বাক্য পেলালি তিনিবাৰ হ'ল ;
 থাক, চৰা গ'ল। শুনি অত্ৰাহি হৈ মুখতে সৰিপৈল।
 সেইতে কান্দি কাতি ভাত পানী এৰিলে। পুৱা খুড়ায়েকে
 লৈ গ'ল। আতা বোলে আমি কালিএ চাৰি আহিলে'।
 নিয়া শক। বোলে বাপ, নি আমি এটা অসন্তোষ হে
 পালে'। পূৰ্বে তোমাৰ পদতলে মৰিবলৈ দাসীকৈ দিয়া
 হ'ল, কিয় নিম ? আয়ে বোলে খুড়া, তুমি যোৱাগৈ। তাৰা
 চাৰিলেও আমি এৰিম কিয় ? এই জন্মৰ দাসীনে ? তেহে
 গ'ল। আতা সোমাৰ নিদিলে। চালিতে তিনি পক্ষ আছে।
 তেহে এটা দিব্য কামদেউ সদৃশ পুৰুষ আহিল। বোলে
 কানী, তোক দিছে'। যা। সি নিলে। আই গ'ল পাচে
 পাচে। গৈ দিব্য গৃহ বাৰী পাই ব'ল। নিশা একো ভোজন
 নকৰি শুলে। সি নিশা কামবাণে ধৰি যায়। অগ্নি লগা দি
 লাগে, জ্বলি আছে। এনেই গৈ পুৱালগৈ নিশা। পাচে
 গৃহতো বৰ জ্বৰাবে দাহ তাপত, আনি শোধাই গ'লহি।
 তেহে আতা বোলে, বাম বাম, মাৰক এটি গৃহকৈ খনি, আমাৰ
 ভাৰনা আজিতে এৰি পেলক। আএ বোলে মোৰ জন্মে জন্মে
 চৰণৰ দাসী, কিছৰী, টিকৰ স্বামী। সীতা বুইলে দশৰথ,

ৰাজা শম্ভু হৈবন্ত, কোঁসল্যা শান্ত। তেহে আতা দাঠ বুদ্ধি দেখি বোলে স্বামী ভাও এৰি গুৰু বোধে চিন্তিব। বাম বাম কৈ ধান চিৰি দিনতে যি মুঠি চাই উলপ খাব, আমাক পাবগৈ পৰজন্মে। আতৈএ নি এটি গৃহকৈ থলেনি। সেই দৰে গাই খাই অলপতে চলি পালেগৈ। আতাও বিবকত লাগি চাইটি বস্ত লৈ গ'ল গুচি তিনি বৰ্ষ বহি। তৈব পৰা গৈ থুৰুহা বাৰীত এটি বহাকৈ বলন্ত। অজস্ৰে চাউল তাতে মিলে গৈ।

একদিনা আতা হৰিপুৰ গ্ৰামে গৈছে ওলাই। এটি আপীএ পাৱত পৰি সেৱা কৈলে। আতা বোলে তই ক'ব কোন? বোলে আতা মই সেই জাপৰী, আমাৰ বাৰীত যে আছিল। অ বোলে এমান জনী হলি চিন হৰাল, নিচিনোএই। অনেক শুশ্ৰূষা কৰিছিলি। এই বুলি দায়া কৈ, গৰ্ভ হৈছিল, কপালতে বুদ্ধাদুৰ্গে তিপা মাৰি বোলে তোৰ এটি পুত্ৰ হব ভকত ধূলি নাম দিবি, বুলি গ'ল। তাৰে পৰা চাউল, পাত, মাছ, শাক, খৰি, লোন, তেল দি সেৱা কৰেগৈ। তেহে বেটা জন্মিল। কপালত আতা তিপা মৰা লোম শুক্ৰ হ'ল ভৃগু পদ দৰে, নাম দিলে ভকত ধূলি। সেই দৰনীয়া গ্ৰামৰ হৰি চৰদাৰ মুখ্য সাউদ জমিদাৰ, কাহিলা, টান, ৰাজ উলিয়াইছে। বৌ জীউ সব চাবলৈ গৈছে। জাপৰীও গৈছে বেটা কোলে লৈ। যমদূতে ধৰি পাপময় যাতনা সজাত ভবিব খোজোতেই পঞ্চগ্ৰহ অনিষ্ট ভকত ধূলিক দেখি বান্ধ মেলি লব মাইলে; অকাল মৃত্যু এৰি বুঢ়া উঠি বহিল, ভকত ধূলি ধূলি বুলি। তেহে বিচাৰ লগালে কোন ভকতধূলি বুলি। মাকে কলে আতা ধূলা দি গৰ্ভতে নাম দিলে। তেহে নি একটকা বস্ত্ৰ দি সেৱা কৈলে। পাচে সৰু হৈ পঞ্চাধানেই তাৰ ভেটিয়ে আতাব খুলাৰ মহান্দ্ৰ পাই বিচাৰি গৈ পাই

কৈ অনেক কাতৰ স্তুতি নিবেদন কৈ শৰণ প্ৰাৰ্থে। আতা বোলে ই গুরু ভাব মহন্তৰহে। হাট, ফাট, খৰা হে দান কাটে। 'আমি সমাএ বেহাবৰহে গিৰি। দান ললে জগৰ ছুইবো, অনন্তে ব্ৰহ্মাণ্ডৰে ভাৰ বৈছে, সৈছে। ভকতে তুলাৰে নলয়। মূল ভাঙ্গিলে লাভ কৰিম ক'ত! গুরুজন মধুপুৰে আছে, যোৱাহাঁক। তেহে গৈ শৰণ ললেগৈ। তেহে আতা বিৰকত হৈ বোলে পচা নারত শিলা ভবাদি বুৰাৰ খোজে। চাইটি বস্ত্ৰ লৈ সাত মাহ ৰহি গ'ল গুচি। তাৰে পৰা গৈ ধুৰিয়নি বাৰীত ৰহিল।.....। এটি গৃহ কৰি আছে, তাতে হৰমণ্ডলৰ বেটা হৰাই জেমান্দাৰ, তেঞি আতাক গুরুবোন্ধে পৰিচৰ্চ্যা গুৰুশ্ৰদ্ধা কৰিছে। আতা জিজ্ঞাসি চাইছে পাবা ৰ'বা বুলি। এদিন তাক লৈ ওলাই গল ভাঠিবেলা। গৈ পঞ্চাৰত দেখে এটা কলাৰ চো দি থৈছে জাপী, লাঠি দি। আতা লাঠিৰে ছুটা টাঙ্গোন মাৰি বোলে আৰ দৰে হব পাৰি-বিনে? সি বোলে, ই জড়, চো, ৰ'দে বৰখনে তিতে গুথায় উষ্ণে, শীতে, হিমে পচে, অচেতন প্ৰায়। আৰ দৰে কি কৈ হম? তাৰতে গৈ সোনকো নৈ পাই বোলে সান্ধৰি পাৰ হ। বোলে আতা সিহু ঘৰিয়াল, বহু, ভয় লাগে, নিব। তাৰতে গৈ ধুৰিয়া বিল পাই মাতিলে, লম্বা শিলা আহিল বাবে হাত পানীতে উঠি। আতা উঠি হাত পাও ধুই বোলে যা। গ'ল। বোলে আৰ দৰে হব পাৰ নে? বোলে বাপ, ই জড় অচেতন, শিলা, ই বোল লৈছে। সেই আৰ ক্ৰম কি কৈ হম? তেহে আতা বোলে হৈ চাৰি পোএই হৈ পৰমার্থ সোধ? তিনটা কথা কলু, এটাত বৈ পাবে। বুলিৰ দুৱাইলে; চেলাৰ বেটা গুচ। শুদ্ধা নবনোকা মোৰ একে চাৰেদৃষ্টি বৈকুণ্ঠ পাৰদৈ, সাল শ'ল বাঁহ বন্ধাই জোপাত লগাই মাৰিব খোজ আজোৰ পিজোৰ কৈ, এই বুলি ন মাহ বৈ চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গ'লগৈ।

তেহে গৈ বেলাই থানাদাৰ সমীপে বহিছে। সি পৰম আত্মাবে
গুৰুবোধে সেৱা ধৰিছে। বৰ ঠাকুৰ দেউ ভাটিয়াওঁতে ঠাকুৰ
আতা বিলবৰিয়াৰ যুৱৰাৱ ঠাকুলাৰ আহি দি বোলে
আগে নিবিচাৰিলা, এতিয়া ওলালা, ক'ত পাবা? যোৱা,
হবিহৰ ঠাই যাবা। সেই বাক্য মনকৈ গ'ল আতা ঠাই।
আতা আদৰ সন্মান কৈ আগ বাঢ়ি আনি পৰমতত্ত্ব শেষ কথা
অনুগ্রহ কৈ পঠালে শ্ৰীকৃষ্ণ সৈতে।

আক গুৰুজন বৈকুণ্ঠলৈ উঠাত বলাই হৰিচন্দ্ৰ আতৈএ
বাৰ্তা কলেহি মাতিছে বুলি। বোলে যোৱাইক, মই তুলাৰ
ভাৰ সব বব লাগে বুলি পলাই কৰিছোঁ, পৰ্বত দিবলৈ
মাতাহি। গৈ দুধৰিয়া খাঙাত পৰি ধৰিব, কৰিব, সব, বব,
নুৱাৰি মৰিম গুৰু বাক্য পৰি। আক মোৰ গুৰুজন চলাব
যি কৈছা মই মৰা মাধৱৰ ভকত নহওঁ যা। মোৰ গুৰুজন
অযোনীজাত পুৰুষ আদি, অমৃত, জৰা, মৃত্যু, শিশু, যুৱাত
সনাতন নিগুণ, ব্ৰহ্ম, হিয়াতে পাই আছোঁ, একতিলো এৰা
এৰি নাই। এই বুলি তাৰতে পাঁচমাহ বৈ গ'লগৈ।

তাৰ পৰা গৈ মৰণাবাৰীত ব'ল এটি পজাকৈ। তাতে
হৰাম পাটগিৰি এ হৈ ৰাম পাটোৱাৰী এ দুই চাইদিনে আহি
গৈ আছে, পৰমার্থৰ আশাবে। মাছ, খৰি, চাউল পাত,
লোন, তৈল, গুৱাপান, শাক সমগ্ৰে সেৱা ধৰি আছে এঘাৰ
মাহ। আতা বাক পাবা ইঁক বুলি থৈছে সোৱাই। একদিন
দুয়ো আহিছে বস্তিতে, দৃষ্টিৰ অন্তৰ মাজ পাইছেহি। ভেনেতে
চত মহা ৰাত বৃষ্টি শিলে দলে খুলি আইলে। চাই, গ্ৰামলৈ
ও দূৰ হ'ল। আতাৰ ফাললৈকে ল'ব ধৈলে প্ৰাণৰ কাতবে।
দেখি আতা দাব দি সোমাল। আৰা সৰে বাটতে ৰাও দি
গৈ মেলা মেলা বুলি অজাহি হৈ। আতা চুপে বৈ নেমাত্তে,
আবে ৰত্নাই শিলে ঠব অচেতন হ'ল, নেমাত্তে নেমেলৈ।

বলাই চকিৰ
আতৈ

হৰাম হৰাম
পৰীক্ষা

তেহে বাগটৈ পটোৱাৰীএ বোলে মৰোতেও নেমাতে, মগনিয়া ভকতৰ গৰ্ব্ব, আমি একোটা লোক, টেলাই নকৰে নোসোধে, ভকতি আত পাম? এই বুলি গুচি গ'লগৈ। তেহে দ্বাৰা চোৰি হৰামক সুমাই ভুনি পছৰা দি সলোৱাই জুই সেও দিলতহে সত শ্ৰেষ্ঠা পালে। তেহে জলপান গুৱা দি পৰম তত্ত্ব পৰামৰ্থ অনুগ্ৰহ কৈলে। বোলে আজি সৰ্বনাশ হলুই। পৰীক্ষা নকৰি লোৱা হলে। ভাল ৰাখিলে মহাপুৰুষ গুৰু মোক আজি। এই বুলি চাৰি মাহ ৰহি চাইটি বস্ত্ৰ লৈ গল গুচি।

তাৰতে হিৰা বাৰীতে এটি বহা বান্ধি ৰহিছেগৈ। তালকে মতাই যত্নমণিকে ৰামচন্দ্ৰ বুঢ়া গুৰুকে গোপাল আতা পঠাই চাইটা কথা সোটাইছে আতাত। বোলে ভকতক সাঙ, বোলে কিয়? গুৰুজনক গ'লা বুলিলে কিয়? গুৰুজন চলাত কিয় নগল? ছকুৰি টকাৰ অলকাৰ সেৱকত নলগাই নদীত পেলালে কিয়? তেহে আতা প্ৰশ্নৰ সিদ্ধান্ত দিছে।

গোপাল আতা
আতাত এৰ

বোলে গুৰুজন প্ৰয়াণত নেযাবৰ অভিপ্ৰায়-যি কালত অনুগ্ৰহ কৈলে, যিকপ নাম চিন্তনত আছে। সেয়ে শেষ, কালত বিভৎস শৰীৰ দেখি লৰিব, আক মাইলু পালে সাধনত নাহি কিছু প্ৰয়োজন, থাকে ব্ৰহ্মএবে একে হুই। আক কিবা বলে লুৱৰা ভাৰকে দিও বব সব এবিধ ধৰিব লুৱাবিম। আক বিহুবব চিন্তন মব সমীপব জব এতেকে নগলু। আক মোব পৰম গুৰু দি গৈছে উত্তৰাৰ উপদেশত। “একে কাক মাংস সিও এৰা কুকুৰব। তাকো অন্ন দেখা সিও লুহিকে বিস্তব। এতেকে জীৱ এৰা শেষ, জীও মায়, ধনো মায়, তাৰে লগাই কি ভকতি ৰবিম উত্তম উশ্বত শ্ৰেষ্ঠ বস্ত্ৰত লগাই চাব ত্ৰয? এতেকে নলগালোঁ। আক গ'লা যি বুলিলোঁ গ শৰে গুৰু গুচ পৰম তত্ত্ব অস্ত্ৰ দান দি। গ শৰে তুমি অবিভাৰ পক পৰ্কা

বিনাশী, ক বিপু সংসাৰ গুচাই শুখাই পৰম্পদ বৈকুণ্ঠ দিলে। অকাৰে জন্ম মৃত্যু নিবাৰি লয়, শৰীৰ ছন্ন শত্ৰু নাশ কৈ পৰমাত্মাত অভয় ব্ৰহ্মত শুদ্ধ ব্ৰহ্মক লই কৈলে। এতেকে গলা বুইলোঁ। আৰু ভক্তক সাঙ বুইলোঁ, ৰাজা প্ৰজা গঞা, ভাৰ্য্যা, পুত্ৰ, স্বামী, কাল, মায়ী, মৃত্যু, পাপ পুণ্য এই বাৰৰ ৰাজ ৰাখিব মূৰাৰে হৰি ভক্তিৰ বলে। আৰু কুলালি, বিছালি, যোবনালি, ধনালি এই চাৰি গৰ ভাজি ভক্ত সাঙে ভক্তি সহ খাই ৰাখিব মূৰাৰে, গ অম্বই সম্ব, সত্য গুণ, চ শব্দে ধৰ্ম্ম, অ কাৰ আচৰণ, আলি ভাঙ্গা, পুখুৰী ভাঙ্গা, যাত বুৰ দিয়া ততে গজা। এই কপে কবাগৈ, যোৱাগৈ।

চাৰিক

তেহে তাৰতে তিনিমাহ বহি গ'ল গুচি। তেহে গৈ খলামৰা বাৰীত এটি বহা বান্ধি বহিছে। তাতে আতাৰ গুণ শীল, মহিমা দেখি খৰতিয়া গঞা খানেই সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিছে গুৰু বোধে। তাতে সৰু ঠাকুৰ দেউ গজা জগন্নাথতে আহি মধুপুৰে বৈ পৰমার্থ আশাৰে আতাৰ ঠাই গৈছে। ধাৰি কঠতে সামৰাই জাপী, লাঠি তাও তুলি পছৰা, পাগ পিচোৰা ব্ৰাহ্ম ৰোল লোকৰে। আতা দেখি অনাদৰ, বোলে কিয় অহা গল? তেহে পৰম তত্ত্ব প্ৰাৰ্থনা কৈলে বোলে তোজা মোৰ গুৰু নাতি বিজয় শঙ্কৰ, ঠোকা ভামোল, ঠোকা কল ঠোট পান ৰাগি মুখে খোৱা লোক, দোনেৰে খোৱা, টেমি মূৰত কি মুখ বুৰিব, এখান এবিহাত? এটা একেখাত কি ভূপতি সন্তোষ হ'বা পাবা? আমি কুজ ভিক্কুক, মগনিয়াত কুৰেৰে ভিক্কা কৰা, সাগৰ কি জান জুৰিএ বুৰায়, দৰিসাপৰ চক গাখীৰে জোৰে, চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য কি দীপে পোহৰায়, বাৰ অগ্নি কি কিৰিকতিএ প্ৰকাশে? তোজা অনন্ত কশাত গজিছে, হুজিখোৰা হলে ঠেজুলি কি আটে? এই বুলি সন্তোষন কৈ পঠালে যাকৈ ক্ষতে বুলি সন্তোষি। কিছুট মনে ঠাকুৰ দেউ

সকঠাকুৰদেউ

গ'ল। নিশা স্বপ্ন দেখে মহাপুৰুষ গুৰু গৈ বোলে যে হৰিসে
 হৰ অনন্ত শক্তি, তেনেত বজ গুণে ধুনতহে ভক্তি বিচাৰ
 জাত লৈ। আতাকো স্বপ্নতে বোলে মোৰ চতুৰাত যে
 পৰমার্থ নথ, নক, কাতনো কোৱা ? যাৰে ধান তাকে গুটি
 মুঠি কৰা ? বাম অৱতাৰে চাৰি পূৰ্ণ, কৃষ্ণ অৱতাৰে বলোভদ্ৰ,
 প্ৰহ্লাদ, অনিৰুদ্ধ, ঐতো আমি বৰাপো পুৰুষোত্তম, চতুৰ্ভুজ,
 চাৰি তোমাসৰ সথান পাত্ৰৰেহে বাজ দোকান, এই কৈ
 অন্তৰ্দ্ধান হ'ল। আতা সাৰ পাই খেদকৈ চাই আছে বাটলৈ।
 ঠাকুৰ দেউ বিহানে শৌচ, শুদ্ধি স্নান, গুৰু সেৱাকৈ গৈছে
 গাইদোৱা নাৰায়ণ আতৈক লৈ। আতা দৃষ্টিতে দেখি আগ
 বাঢ়ি গৈ আদৰে আনি বসাই গুৰু আজ্ঞা স্বপ্নৰ কথা কলে।
 ঠাকুৰ দেৱে নম্ৰতা হৈ কলে স্বপ্নৰ কথা। কৈ বোলে আতা
 মোত অপৰাধ হ'ল, ক্ষমা কৰক। পাচে আতা পৰম তত্ত্ব
 বস্তু কীৰ্ত্তন কৈলে ভাণ্ড মুখে বাকি অমৃত। নাৰায়ণ
 হলাউদ্ধ সমে বীৰ্য্যভূম ঔষধ পান কৈ আহিল। আতাও
 চাৰি মাহ বহি চাইটি বস্তু লৈ গ'লগৈ। উত্তৰে হৰা,
 দক্ষিণে জৰা, পূবে হৰমিয়া, পছিমে বিহৰবি, এই চাৰি
 গাওঁৰ মাজত দৃষ্টি যোজন মুকল, চাৰিও গঞাৰ লৰা গৰু
 চাৰি সেই বৰ আহত তলে জিৰায়। আতাক দেখি সব
 লৰা খেবৰাহ নি পাচ দিনা বহা কৈ দিলে। বতৰ বস্তু
 যাৰ যি চলে আম, কঠাল টেঙ্গা জৰা, লেতেকু, পনিৱল,
 কলা, কুহিয়াৰ চাউল, মাহ নি দিয়ে। আতা খুই কাটি
 গোসাইক দি নাম দিয়ে, সবে লৰা বেৰি গায় দিনমান। চাই
 দণ্ডিয়াই জনিকৈ বোলে লৰাইঁত যাৰ নাম ভালৈ বক। বোলে
 আতা বক হক। বিলাই দিয়ে খাই যায় নিতে। সব লৰা
 গাই ছুই দিয়ে ছদ্ম মাহ, প্ৰসাদে নৈতে লই ছদ্ম মাহ পাক
 অন্ন নহল ভোজন। কতো হৰি কথা কয়, শুনে সবে।

পাচলৈ বিবৰ্ত্ত হৈ কতো লৰা গৃহ বাৰী ভাত এৰি নিশাও
থাকে হৰি গুণ গাই। পাচে জেঠতে আজ্ঞাবৰ দিন যাওতে
বোলে লবাইঁত, কোদাল চাৰিখানিমান আনিবা কাইলৈ।
আনিলে পাচদিনা বোলে আঠে এটি কুৱা কবইঁক বাৰ হাত
মান। দিনতে কৈলে, দহ বাৰ হাত। বোলে যা ইঁক।
কাইলৈ যাৰ যি চলে মাহ চাউল, উপাধি, সবহকৈ
আনিবিইঁক। সেইকপে আনিলে। আতা. ধুই দি মিহটে
নাম গাই চাই তৰিয়াত হৰি ধনি কৈ বোলে যাৰ নাম জালৈ
যক, বোলে বাক যক। তেহে বিলাই দিলে খালে।
পাচে চাইটি বস্ত্ৰ লৈ নাম পাবে বহি পাচে যোগ ধাৰনা
ধৰিলা। আপুনাৰ আত্মা পৰমাত্মাত ধাৰিলা। বোলে
লবাইঁত, মই আজি গাততে থাকোঁ, তইতে সমানলৈকে মাটি
দি যাৰি ইঁক। পাচে আতা সোমাল। সিহঁতে পুতি সমকৈ
গ'ল দিশা দিশি। গক বান্ধি খাই বৈ জুৰত জুহাল গুৰিত
কয় বাপ মাকত। শুনি অত্ৰাহি হৈ চাৰিও গঞা চাপি বোলে
মৈলোঁ। ভকত বধ হ'ল। বাজাও দণ্ডিব। ছুট ছুৱা মাইলে।
এই বুলি খানি চাই, দেখে নাই। আশ্চৰ্য্য অকুত হৈ বোলে
মজুজু নহয়, সাক্ষাত ঈশ্বৰ, ছন্দকৈ নবভাও দেখাই আহিল।
তেও নজানি নভজিলে। হুৰ্ভস্মিৱা পানী আহি। লবাইঁতহে
মহা ভাগ্যৱন্ত ধন্ত, আতাক, সেৱা থৈলে কৈলে, সাকল
জন্ম ইহঁতৰ। এই বুলি খেদকৈ গ'ল ধৰাধৰি।

বোম্বে
ভৱত্যাৰ

বব ঠাকুৰ দেউৰ চৰিত্ৰ

বব ঠাকুৰ চৰিত্ৰ

ঐশ্বৰ্য্যদেৱৰ পিতামহ চলাত সাত বৰ্ষ, ফাগুণৰ সাধিন
যাওঁতে কৃষ্ণ ইকাদশীত বুধবাৰ ধনিষ্টা নক্ষত্ৰ। হবিচন্দ্ৰ ঠাকুৰ
পাঞ্চবৰ্ষে বব; শুক চলাত বাহু বৰ্ষ। নমাহত চুচৰি ফুৰে।
একদিনা গৈ পহুৰে গুৰুজনৰ উকতে হাত দিলে। গোসানী
মাএ দেখি থপা মাৰি অন্তৰালে জেকৰ মাৰি। গুৰুজনে
ধূলা গুচাই কোলে লৈ বোলে তোমাৰ আমাৰ পিণ্ডুলৰ
নাতিত হে আশা। তাৰতে বব দয়া কৰে গোসানী মাএ।

আক এদিন গুৰুজনে দশমৰ বাঘৰ পাত পিঠি লিখি
শুকাবেলৈ থৈছে। চুচৰি গৈ কবনিতে চোতাই আনি তিনি
চিটা কৈলে। গুৰু বোলে বৰাপো কিয় পৰম ব্ৰহ্মে ফাইলে?
বোলে বাপ, তৰ্কিবই হুৱাইলৈ। জানে? বোলে তোমাৰ
আমাৰ পাচত তিনটা পথে প্ৰবৰ্ত্তিৰ ধৰ্ম্ম!—নিগুণা, কেৱল্য,
ভাগৱতী। আকোহে দেখালে ব্ৰহ্মঘটি, নিকাঘটি, কালঘটি।

তিনিগৰ
ব্ৰহ্মঘটি
নিকাঘটি
কালঘটি

আক হবিচন্দ্ৰ, পুৰোত্তম, বামচন্দ্ৰ, পৰ্মানন্দ, এইচ্যুত গুৰু,
সক গুৰু, লক্ষ্মণ গুৰু। এই সবক পঢ়াইছে গুৰুজনে। এহিন
পাট ফুনি এখানি পিছাই উকত বসাই চাইছে আগ পিচু।
ঐবাম আভা বোলে বাপ থাক উজ্জি যুৰি হলে সজ দেখি।
ভেহে আনন্দ কৈৰে গল উদাসীনৰ চটুৱাই দিয়াবৰ মন।
পাচে গঢ়াই পিছাই বোলে চোৱাটো। বোলে বাপ, এতিয়া
শুৱাইছে।

অধ্যাপনা

আক এদিন খৰি মাটি নিয়াত মনপুৰ ভগুৰিএ লগাই
কওঁতে বোলে হবিচন্দ্ৰ, পুৰোত্তম গুৰু নাতিপুত্ৰে বিনা নদিলে
নগলে নকৈলে পাবো। হবলা, বহুত খৰি মাটি নিলে ভাৱ
কথা কহি।

আক দাস, দাসী, বন্ধা, গোসাম, ভক্ত মৰি কুচি ভাঙ্গিল।
বাৰী ঘৰ-ভাগি হৰবি হ'ল। ঠাকুৰ সব চোট হৰা, দুখ হ'ল।
শ্ৰাম এতিয়া খৰি পাত লুৰি কাটি খায়। এদিন পাত
কাটিছিল। পৰি তালু কুটি তেজ গৈল। গোসানী মায়ে
ধৰি গুৰুজনলৈ মনত পৰি খেদকৈ অনেক কান্দিলে।

আক এদিন হাথীয়া গৈ বোলে বৌ কমললোচন বহাবীক,
বগৰি বৰীয়া জয়বৰ চৌধাৰীএ ধৰে, দিবলৈ কি বোলা ?
বোলে বাক মই সুধি চাওঁ বাপুত। তেহে বোলে বাপু,
আমাৰ কমললোচন বহাবীক দিব খোজোঁ কেনে দেখা ?
বোলে তাৰাতে সোধা যক। সুধিলে। বোলে এই হাতে
মাথে গুৰুজনক সেৱা পৰিচৰ্যা কৰিলে। এতিয়া কুচি
বিভৎস বিষয় ভোগব ইছাৰে সামান্ত ধৰে যামনে ?
নেখেদিলে দাসীএ কৃত্যসেৱাকৈ থাকিমহে। কলে এইদৰে
বুলিছে বুলি। বোলে তেনো সেএ কথা। তেহে নবায় বুলি
কলে। পাচে উদাসীনে বুদ্ধি দিলে জানি অনেক ছন্দে মন্দে
বাক্য বুলি খেদিও বঘুবাজাত কলেগৈ বোলে তিনটা বাৰী
আছে সুন্দৰ, দুই তিনি হাত চুলি, আনক। বাজা তেতিয়া
সেই দিলে। আহি ধৈলেহি। মাজু আএ পটাপোবে দশন
লৈ। এৰি স্মৃতি আইক লৈ গ'ল। ঠাকুৰকো কোনে
নহ'ল, অক খেদি যাওঁতা নহ'ল। ভাতু দদাএকে আঠেঁ
টকা ভৰি আনিলে বজা ঠাই মেলাই। হমাহ হমাহকৰ
পথে আহে যা পুত্ৰ। তেহে গোসানী মায়ে হৰিচয় ঠাকুৰ
গৈলে নিবলৈ। গৈ কলে বোলে আপে বিবিচাৰা আজি
আহ। টকা আঠেঁ কুৰি দি নিয়া। পাচে আয়ে বোলে,
ককা গোসানী মাতৃ আহে, বাপু অহাতে পটাকা বাৰীসে।
তেহে ভাব কেটী দি পেয়াইয়েনি।

কমললোচন
বহাবীক

আক গুৰুজনে পৰ পৰাক মোৰা কীৰ্তন কৰি

পঢ়ালে। ভাগৱত পুৰান পঢ়িলে কিছু। ব্যাকৰণ, অমৰ,
কাব্যকোষ ভট্ট, শ্ৰায়, নীতি, সংহিতা, বেদ, বেদান্ত, উপনিষদ,
শিবো বস্তু, এই সব পঢ়ি বুজিবলৈ থাকিল। তেহে গৈ
পাটকীৰ জইবৰ অধ্যাপকৰ ঠাই পঢ়িলেগৈ। পাছে বিপ্ৰে
পৰম ব্ৰহ্মাৰে পঢ়ালে একবৰ্ষে। একবাৰ কলে মাত, জাত,
সকলো আহে। একো উভ কষ্ট নাই, পঢ়াইছে। আন
হাজ্জে দহ বাহু, বোৰ বৰ্ষ পঢ়িও সম হব নপাবে। বোলে
এই অমুখ্য নহয়। কৃষ্ণে পঢ়াৰ দৰে ক্ৰম। প্ৰথমে পাঠ
আৰম্ভিলে বেদ বঢ়া টুটা বুজিব মাথি পকৱা বাচি সমু সাধু
সৰে পান কৰে কৰিব। আৰু ৰাজ হংস মানস সৰোবৰে চৰে
গতিকৈ, নীৰ এৰি খীৰ পান কৈ তৃপিতিক লভে। ধৃতবাষ্ট্ৰে
একা খীৰ এৰে, নীৰহে পান কৰে। উত্তম উত্তম সাধু সমু
ৰাজ হংসে কুৰুখা নিন্দাবাদ এইসব নীৰ এৰি গুৰুজনৰ
সেৱকৰ লীলা চৰিত্ৰ অমৃত খীৰ পান কৈ সংসাৰ এৰি পৰম্পদ
বৈকুণ্ঠ পায়গৈ। সজ, মাৰ্গ, সৰোবৰে চৰে। ঠাকুৰ দেউ
ঘোষাত দি গৈছে—

বোবা

মলয়া চন্দনৰ বাণ্ড যিটো বুকু সবে পাৱে

তেখনে হুৱয় তদাকাৰ।

ভাতো যেনে বাৱ পালে ছুহি যেন একো কালে

চন্দন কেৱলে তথি সাৰ ॥

ভক্তৰ লগত থাকে যিটো হুই ছবানয়,

কেৱলে দেখয় দোৰ তাৰ।

একেলগে বসে খান, তথাপি বিশ্বাস নাই

জানা সেই পট্টভৰ তাৰ ॥”

ইহ, নষ্ট, খলুয়া একা ছিহ চান, দোককেনে নীৰ ধৃতবাষ্ট্ৰে
পান কৰে, খীৰ হবি কথা এৰি বঢ়া টুটা আন পাটকীৰ
এৰি ৰাজহংসে সজ সাধু সৰে ভকতক বন বস, লীলা

চৰিত্ৰ অমৃত বীৰ পান কৰিব। আত পুৰুষৰ জীৱনা। মধু
মাখিব কল, গুণ, কুল, লীল কিছু নাই। অনেক অবস্থ
মুখে বস নি মধু সঞ্চে। অনেক কপে হৰি পূজা যজ্ঞত লাগে,
সন্ত সাধু সবে লয় দোষ এৰি। কঢ়া টুটা আৰু পাচ-হুৰ
দীৰ্ঘ অনেক অস্পৃশ্যৰ কস মই মাখি পাপীৰ এৰি শুক বৈষ্ণৱ
লীলা চৰিত্ৰ যশ বস শুনিব। পছিম দেশত কিৰিচি আছিল
খাই চিচা পেলায়। বাত্ৰীএ কিনি পৰা আৰু আৰে, কৰ্ম
সাধু-সন্তে লয়। যদি কৰ্মমে বৃষ্টিত মিলিত হও পৰা
তাৰ দোষ কোনে ধৰে? ভগত পবিত্ৰ কাৰী কিছু পাদোকাৰী।
আগ পাচ, হুৰ দীৰ্ঘ, কঢ়া টুটা, বুদ্ধিৰ দোষ চিচা বৃষ্টি কৰ্ম
দোষ কমা কৰি অমৃত গুৰু চৰিত্ৰ লীলা খেলন্তুনিব।—

পশ্চিম
কিৰিচি

শুনা যেন গুণ আছে বামৰ নামত।

উচ্চবন্তে উপজে পৰম পুণ্য বত।

বামৰ নামেৰে অমিয়া ধৰে।

এনে দুজন গুৰু, দুজন ঠাকুৰ দেউ, ন জনা আতা অনেক
মহাভাগৱতৰ চৰিত্ৰ অমৃত সংসাৰ ব্যাধিৰ মৰাক জীওৱা ঠাৱৰ,
দোষ নিন্দা এৰি পানকৈ মুখে তৰি বৈকুণ্ঠে বাওঁ।
মতে সন্ত সাধু পণ্ডিতে মূৰ্খাধমক নিন্দিতে লজা হে
ত। আৰু মহাপুৰুষ গুৰু দিছে—

খিটোজনে অজিআসি, হঠাতে নিন্দয় আসি

তাৰ দোষ অজলি সম্পুট।

কহো মই সাকে লাচে, তাতো মহা লাভ আছে,

নিৰি মাত্ৰ হোক মোত ছুট।

নিজ পুণ্য কৰে কম, পাপমানে উপাৰ্জন,

দেখা কেন সিটো উপকাৰী।

ভাৰো নেকেমিলে খেঁবে, মোত পৰে বাঁহি তেজ,

মহা-মহাকৰী।

অন্ত্যজে যিবা কবি আছে গীত । কিছুব নামে অলঙ্কৃত ।
 সর্বাধে সন্ত সাধুব চবণত কাকণ্য কাতব নিবেদন কোটি নাম,
 সহস্র নত সংসাবত, চৈধ ভুবনত, সাতো দীপত মোব মাম
 অধম, নবাধম, পানী পামব নাই নাই নাই । হৃদীখব আশ্বা
 ইষ্টে হৃদয়ে থাকি যি অঙ্কুমতি দিলে দাক পুতলাব দবে টাটকে
 তাকে একত্র কবা হ'ল । কৃত্যব কলে সমে শীতল চবণত
 সন্মিলে । হাতে দাস্তে মাথে তৃণ ধৰি প্রার্থনা নিবেদন
 কাতব কাকণ্য ইহ পব জন্মে সুসেৱকব সঙ্গ মুখে নামে,
 হৃদিকপ, অস্তকালে নাবাগণ ভ্ৰতি প্রার্থিত । দাসবো দাসব
 ভৃত্যবো ভৃত্যব কিঙ্কববো কিঙ্কব প্রার্থনা । শ্ৰীকৃষ্ণায় নমো
 নমঃ । শ্ৰীশঙ্কৰায় নমো নমঃ । শ্ৰীমাধবো নমো নমঃ ।
 পুৰ্বোত্তম নমো নমঃ, চতুৰ্ভুজ নমঃ, শ্ৰীঅনন্ত নমঃ শ্ৰীচন্দ্র চাক.
 শ্ৰীলক্ষীকান্ত নমো নমঃ ॥

[সমাপ্ত]

পৰিশিষ্ট

‘ছপাত বৈষ্ণৱা কথা :—

এন্থৰ আদি শ্লোক—

শ্ৰীশঙ্কৰায় নমস্তভ্যং মাধৱেন সমন্বিতং

পুৰুষোত্তমং চতুৰ্ভূজং শ্ৰীঅনন্তং কৃষ্ণং পাণিচক্ৰং

লক্ষ্মীনাথং বাম শ্ৰীৰামেতি নমো নমঃ

শত সহস্ৰমহং বন্দে ॥

২নং পৃষ্ঠাৰ ১৩ শাৰীত মনিপু আটৈৰ ওপৰত সংযোগ আছে এইদৰে—“তাৰাৰ দিনত হালধিয়াৰ দয়াময় আটৈ বৰবহাত : চক্ৰপাণি বৈৰাগী আটৈ পুৰুষ: তিনিও ৰাজ্য বেৰাই ফুৰাত জটীয়াৰাক নৰঞ্জে নাম সেৱা কৰাত—বাম গোৰ্ণাৰ্ঠে চাইটা গীত চাৰিপ্ৰকাৰে চৰ্চ্চাত বৰকাপৰ দি মানকৈ বৰবহাত চৰিত স্থিছে বোলে, শৃশঙ্কৰদেৱৰ জন্মৰ্ত্তে পয়ানলৈ কক, আমি তেনেকৈ নপাঞ। তেহে, আটৈএ চমাহ বৈ কৈছে; জি বই তাকো পূৰকৈলৈ আহিচে : বৰদ্রহাত বৈচেহি : তাত গায়ণ বাপু, সিদ্ধাপু, লিখক বাপু, কলিয়া মুৰা বাপু, লিখক বাপু, হৰিনাৰায়ণ, হৰিনন্দন, প্ৰহ্লাদ আটৈ, সহজানন্দ, সৰ্বানন্দ, হৈদাস, গতি আটৈ বামবাই দেউৰি, এইসবে প্ৰাৰ্থনাকৈ স্থিছে, আটৈএ কৈচে জন্মৰ্ত্তে পয়ানলৈ হুণ্ডজনা শুকব। সেৱক সমে সাৱ সেবে ॥ * ॥ তাৰৰ্ত্তে তাৰাসবৰ ব’ল, সেই ভালে গল, আমাৰ হ’ল এই ক্ৰমে।

২ পৃষ্ঠাৰ ১২ শাৰীৰ “এই সৰ” কথাৰ আগতে সংযোজন এইদৰে আছে—“এইসৰকে মূখ্যকৈ প্ৰায় কৈলে : হুজনা শুক, নজনা আতা, হুজনা ঠাহুৰৰ চৰিত্ৰ, আনো সৰ সেৱকৰ; আটৈএ বোলে, ‘নাৰদক কৃপাসে কথিলা। বাতো গোবিন্দৰ গুণ কহিবে বুলিলা ॥ যোকো ভোয়া সবে কৃপাৰে কথিলা, দাসক এই তিনি তাপে পুৰি মাৰে, প্ৰাণ শুক হুমবাইলা আজি।”

†জটীয়াৰাক বিবনাথ বাটৰ শোনে শোনে সুইডৰ দক্ষিণত—(কুংজীয়া কুংজী ৮৪, হেৰ—চৰিত ভোলা প্ৰথা—নতুন অসমীয়া ১৪ জাহাৰী, ১২৪০

—শ্ৰীমহেশ্বৰ নেতন ৫

২ পৃষ্ঠাৰ ১২ শাৰীৰ “সকলো বাদ্যৰ শিৰোমণি” “সকলো ৰাজ্যৰ শিৰোমণি” হ'ব লাগে, আৰু ৬ শাৰীৰ “বৰবহাত” শব্দৰ পিছতে পঢ়িব লাগে।

ছপা পুথিৰ ১৫৪ পৃষ্ঠাৰ শেষত বৈয়োৱা কথা :—

ভেৰে আহি পুনৰ বিধৱা হ'লহি। বৃদ্ধ পিতৃ আছে, মাতৃ বিহীন হ'ল।
বিধৱাৰ শিৰ স্নানে পাঁচদিন উপাসে থকাত বিপ্ৰে আঠৈ দুহুত মন্দাকৈ দিওঁতে
ঘৰ্ম বিন্দু পৈল। সেএ গৰ্ভে ধিত হৈ বিৰাট অংশে পাঁচ মাহে বাজ হ'ল।
দেখি বাপে জীএ বিপ্ৰতি হৈ নিশাই নি জোলা এক যৱনৰ বাৰীচুকত এৰি
আহিলগৈ। অপুত্ৰক জোলা পাই পবম শ্ৰদ্ধাৰে তুলিলে। পাঁচ বৰ্ষতে
তাৰ অন্ন জল এৰি মহাসদাচাৰী, বৈৰাগী, বিৰক্ত হৈ ফুৰে। তেহে সবে
যৱনে পাংসাত খলদিলে, আমাৰ ছবাই বাচে, ঘিনায়, বুলি। পাছে ধবাই নি
বোলে মোৰ লগে ভাত খাব লাগে আজি। বোলে তোত্ৰা ৰাজা, ঈশ্বৰৰ
বিভূতি অবতাৰ, মই সামান্য প্ৰাণি কিয় খাম? বোলে হক, মই দোষ
এৰিছোঁ। বোলে নপাৰি খাব। বোলে শাস্তি কৈ কটাম, কি উত্তম
ওলাইছা? বোলে বাক দণ্ডি কৈ মাৰা যে খাওঁ। তেও আমি সামান্য,
তোত্ৰা উত্তম ৰাজা, একালে তুমি খৰা, এই ফালে মই খাওঁ। এই বুলি
অন্নতে আঙ্গুলিৰে আঁক দিলে। পাছে স্তব্ধৰ মাইহাঁক ঠাত কৰে দুফাল
হ'ল আঁকৰ পোনেই। ৰাজা দেখি ভয়, আশ্চৰ্য্য হৈ অনেক সন্মান, নমস্কাৰ
কৈ পঠাই দিলে।

আৰু চৈতন্ত্ৰ গোসাই পালক বিষ্ণুৰ অংশ। কবিৰা বিৰাটে সৈতে
পৰমার্থ বস্তু লভিছিল। কবিৰা চলিলত নিশা চৈতন্ত্ৰে গৈ কাঞ্চে বৈ সাগৰ
ৰালাত নি সহস্কাৰ কৈলে। দুটে, খলুৱা দেখি পাতচাত খল দিলে। ৰাজা
ভুনি ৰাগি বোলে দেশ অধৰ্ম হ'ল, ব্ৰাহ্মণে যৱনক চোএ। ৰাগ কৈ পিয়লা
দিলে বোলে ধৰি আন অতিক্ৰণে। নি স্থিছে বোলে আমি, যৱন ক'ৰ কি
নাছানোঁ। আজি নিশা মহানন্দা তীৰে এখুতৰ জাতি চন্দন পাই তাকে
নিশাগৈ ৰালাত পুতি থৈছে হয়। বোলে দেখাব পাৰিবা? বোলে কিয়
মহাৰাজ, সূচকক বোলে তই পোতা ঠাই নেদেখিছ? বোলে কিয়?

০০ (ক) তেহে দূত দিছে, দেখাইছেনি। চৈতন্ত্ৰ গোসাঁএ বোলে
আতে পুতিছোঁ। সি দুটেও বোলে হয়। খান্দি চায়, জাতি চন্দন গন্ধে
মলমলাৰ ধৈলে দশোদিশে। সেই মুখে দেখা ৰাজ্যত কলেহি দূতে। বোলে
জিজ্ঞাস নকৰা হলে ব্ৰাহ্মণ মহন্তক অকাৰ্যত দণ্ড কৰা হ'ল হতে দুটোৰ কথাৰে।

এই বুলি তাক ফাহি দিয়ালে। চৈতন্য গোসাঁইক অনেক টকা বস্ত্ৰ দি সন্মান প্রার্থনা কৈ পঠালে। এই মতে নিতে হৰি কথাতো দিন যায়, ভূ-কে নপায় যায় বুলিএ।

একদিনা ব'ল বিনাইগঞ্জৰ কাখে বটৰ তলে বাসা কৈ। তাতে বৌ বাহণে বিনাইগঞ্জ গঙ্গা আহি স্বপ্নত দিব্যৰূপে দেখা দি আগ বঢ়াই সেৱা কৰিছেহি। তাৰ পৰা গৈ নেলাই হাতে বহি, চাৰি বাটৰ মূৰ তাতে, বৃন্দাবনলৈও, জগন্নাথলকু, সোঁতুখণ্ডলকু, গঙ্গালকু। মহাপুৰুষ গুৰু স্মৃতিছে সবাতো, বোলে কলৈ যোৱাইক আগে? গঙ্গালৈ যোৱানে, বৃন্দাবন লকে, সেতুমণ্ডলকে নে জগন্নাথলকে? পাছে বাএ বোলে দনা, আহিছে। বৃন্দাবনলকে যাওঁ আগেই। সকলো বোলে হয় বাপ। ছোট আতা মতা নাই। বোলে আমিহে কৈছে। হয়, সক আতা নমাতো দহৌ? গুৰুজনে বোলে হয়, বৰাপো দেখৌ নমাতা? বোলে বাপ, আমি হলে যাব নপাৰিম। সবোও বোলে কিয়? বোলে বাপ, তোম্ৰা যিকপে যেনেকৈ কোৱা গৈছে এতিয়া গৈ তেনেকুপ গুণ নেদেখিম, হয় ভাব হব, আক খৰ্চাও নাই। বাএ বোলে আমি দিম। বোলে বাপ, কিহেৰে স্মৃতিম? গুৰু বোলে জানিছা বৰাপো, এ বৃন্দাবনত ৰূপ সনাতনে এক শৰণ ধৰ্ম প্ৰকাশ কৰিছে বুলি শুনিছে। আমাৰে সৈতে একে হয়, নহয় চাওঁগৈ বলাইক। বোলে বাপ, এনে হলে এটা খোজো নকটৌ। যাৰা সবৰ সংশয় আছে বৃন্দাবন দাসৰ দেখি পতিয়াবলৈ সেই সব যাক। যদি আহে একে, তেহে মানিম, নহয় যদি এৰিম, এনেহে হ'ল, আমি হলে নযাওঁ নযাইবৌ। পাছে গুৰুজনে বোলে আমাৰ জ্ঞান কাণ্ডাৰী বৰাপো হে, বৰাপো নগ'লে আমি যাব নপাৰোঁ। তেহে তাৰে পৰা দক্ষিণ দিশে গৈ দোলামাৰি ঘাটে পদ্মা উত্তৰি জিয়াগঞ্জে

দোলামাৰি ঘাট গঙ্গা স্নান, দান, পান, কৰি মুখচোৱা বাজে বহি কাটুৱা জিয়াগঞ্জ গঙ্গা পাৰ হৈ গ'ল। বাম বাম গুৰুৰে বোলে গঙ্গালৈ নো কেনি যায়? গুৰুজনে বোলে ব'ল গয়াৰ পথ। আৰা হুতুনিলে। আকৌ স্মৃতিলে বোলে ত'তে থাকিল সি পথ, পুত্ৰ তাকে সোধেহে। পাছে গুৰুজনে গীত কৰিছে। বোলে হয় তুমি উজাইছা, সোজা পথ শোভা নাই।

স্বীভাৰনা "ওজা সোজা" স্তব্ধটি কৰিছে সেই বেলাত। সকলো বোলে সাগৰ কিনাবেই জগন্নাথলকে যাওঁ বাপ। তেহে ভীৰে ভীৰে গৈছে। গুৰুজনে দেখাৰ্হে বোলে সেই কল্পিণী দেৱীৰ বস্ত্ৰৰ মন্দিৰ খাটীমৰে, বাক

মধুসূদনে ক্ষণেকো নেৰিছিল। তেহে সবেও চাই দেখে গুৰুজন তাতে আছে।

কল্পিণী মন্দিৰ অতো চাই দেখে অতো আছে। আশ্চৰ্য্য অদ্ভুত হ'ল।
তেহে গৈ সেই দিনা তুলসীচৰাতে বৈছে। পুৱা আঠাবে নলা চাৰি গৈ
পুৰি প্ৰবেশ পুৰিত প্ৰবেশ হৈ সিংহাৰতে থিত হৈছে। সোমাই যাওঁতে
পাণ্ডা বোলে কোব লব লাগে একোটি গা-পতি। তেহে ছোট আতা ঘোষা
মাতিছে, "হৰিব গৃহৰ ঘাবে বেত্ৰৰ প্ৰহাৰ যোগ্য—

ব্ৰহ্মা ইন্দ্ৰ আদি দেৱ জাক।

হেনয় দ্বাৰত বেত্ৰ প্ৰহাৰ পাইবাৰ যোগ্য,

হওঁ আমি কমন বৰাক ॥"

পাছে গৈ নাট মন্দিৰতে বসিহুস্ত। আক মহন্ত সব বহিছে। কৃষ্ণ চৈতন্য
ত্ৰিচৈতন্য, হৰিব্যাস, ৰামানন্দী, নিত্যানন্দী, শিশু জগন্নাথ, ছোট জগন্নাথ,
গৌৰিয়া, শিশু গাৰিম, বৰগাৰিমা, সৰু গাৰিমা, হুম্মান, জাহ্নবন্ত, উদ্ধৱ,
অশ্বখামা, বিভীষণ, এই সব মহন্ত একত্ৰ হৈ বহিছে। আৰতি প্ৰসঙ্গ হ'ল,

দাসীনচা সময়ত দাসী নচাইছে, এটাৰ কুলবিন থসিল, গুৰুজনে অল্ল হস্ত
শঙ্কৰ হাঁহি কৈলে। দেখি তাৰা সবে বোলে এনে লঘু কাণ্ডত উত্তম

লোকে ইহা নহয় সজ্জ। গুৰু বোলে কিহত ? দেখালে তাৰা সবে। বোলে
আক আমি দেখাই নাই। বোলে কিয়নো হস্ত কৰা গ'ল ? বোলে পাণ্ডা
ভোগ নমাইছে ঠাকুৰৰ, উতল হাতে পৈল, এৰিলে পৰে, নেৰিলে
পোৰে, উপায় নেপাই চেলেকা মাৰি থাই থলে, তাতেহে হস্ত কৈলোঁ
শুধুলে দেখি।

শঙ্করদেৱৰ বংশাবলী

পূৰ্ণানন্দ

|

স্বপ্নগিৰি

|

ব্রহ্মগিৰি

|

চন্দ্ৰগিৰি

|

কৃষ্ণগিৰি

|

সুবৰ্ণগিৰি

|

গঙ্ঘৰ্জ্জগিৰি

|

বামগিৰি

|

হেমগিৰি

|

হৰিবৰগিৰি

|

হৰিগিৰি

|

কৃষ্ণকান্তী

|

লণ্টাদেৱ বা লণ্টাবৰ

|

চণ্ডীবৰ (দেবীদাস)

|

বাল্লভ

|

সুৰ্য্যবৰ

|

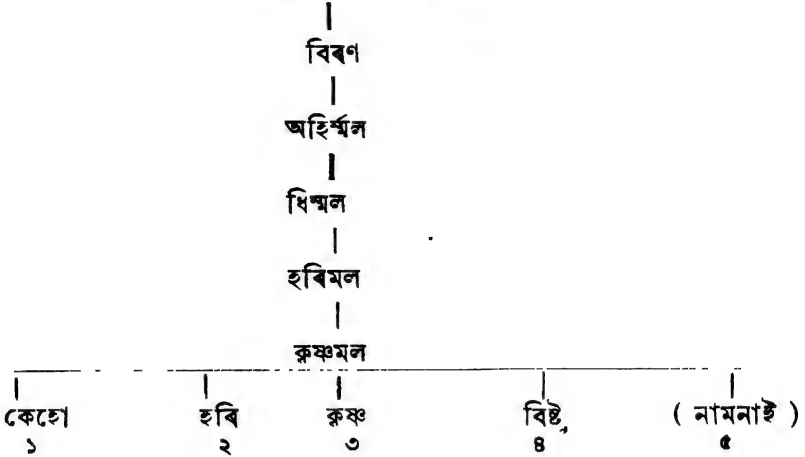
কুহুৰ

|

শঙ্কৰদেৱ

[শঙ্কৰদেৱৰ দশ নাম :—কোতি গন্ধাধৰ, গিতুদত্ত শঙ্কৰ, বংশে ডেকাগিৰি
ভক্তে, আত', বাপ, মহাপুৰুষ, আটৈ, হৰি, গোপীনাথ, কিঙ্কৰ ।]

হিৰণ কাজী—বেহাৰৰ

এই পাঁচজন বেহাৰৰ পৰা নাওপথে আহি মাধদেউত শৰণ লয় ।

ভাটৌকুচীয়া আতাৰ বংশাবলী

(টেপাই কাথৰ ঘৰ)

চিদানন্দ ভূঞা

বঘুবৰ

ৰামেশ্বৰ

হৰিবৰ

কৃষ্ণবৰ

জয়বৰ

শিববৰ

জয়চন্দ্ৰ

কেশচন্দ্ৰ (পত্নী—চিদ্ৰমালী)

ভাত

(৭)

বহুলা আত্মৰ চৰিত্ৰ

মুনি কুণ্ডিল

|

শুবৰাজ

|

যুবৰাজ

|

নলকুঠৈ

|

সামচোমদাৰ

|

গোপাল চোমদাৰ

|

|
তিতা চোমদাৰ

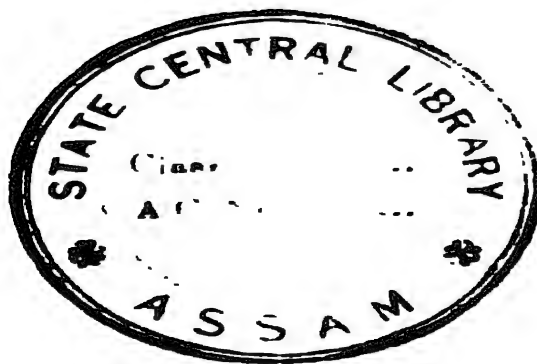
|
লব চোমদাৰ

|

চম্পা চোমদাৰ

|

আদা বৰজান

ঠাকুৰ আতাব বন্যাতলী

(ববতুংইব)

পৃথিৱী

|

নৰক

|

ভগদত্ত

|

শিশিৰ

|

বিষিৰ

|

তপাৰ্চ

|

হুৱাহু

|

মিহিৰ

|

শশধৰ

|

যশধৰ

|

কপধৰ

|

সগৰ (মালৌ)

|

ধৰম

|

ভৱানন্দ (ঠাকুৰ আতা)

ମାଧବ ଦେବ ବଂଶାବଳୀ

ଆଦି—କୃଷ୍ଣ ଭୂଞ୍ଜ

ବିଷ୍ଣୁ ଭୂଞ୍ଜ

ଗୋପାଳ ଭୂଞ୍ଜ

କୃପାଳ ଭୂଞ୍ଜ

ବାମ ଭୂଞ୍ଜ

ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଭୂଞ୍ଜ

ଚିରାମ ଭୂଞ୍ଜ

ସୁକୁନ୍ଦ ଭୂଞ୍ଜ

ଗୋବିନ୍ଦ ଭୂଞ୍ଜ

ମାଧବଦେବ

ଦାମୋଦର (ପତ୍ନୀ—ଶଚୀ)

ଅନିରୁଦ୍ଧ

ପ୍ରତାପ

ବାସୁଦେବ

ପରମାନନ୍ଦ (ବଳକାନ୍ତ)

ভাটোকাচীয়া বদলা আতাৰ পৰা পৰম্পৰ ভক্তিবন্ত কত বয়—

বদলা আতা

|

ভোগপুৰ দামোদৰ আতৈ আৰু জয় আতৈত ধৰ্ম কয়

|

কুৰুৱাবহীয়া পৰীক্ষিত আতৈ

|

মণিপু আতৈ

|

বৰুজনা আতৈ

|

সৰুজনা আতৈ

|

গৰলীয়া বাপু

|

বৰবহাত জয়মাপুৰে সত্ৰীয়া—ধনজয় আতৈ

|

বিকৰাপুক, তেৰা

|

কৃষ্ণকাম—জয়ৰামক ।

চোট ভাই

চিলি গ্ৰামৰ—চক্ৰপানি দ্বিজ ভট্টাচাৰ্য্য—বৈকুণ্ঠ

|

ৰাম

|

ভূষণ শূক

ভবানীপুৰ আতাৰ বংশাৱলী

আদি কলিতা দেশত চেকখামহাটাজি নৈ গ্ৰামে

কলা কলিতা

|

বাসুদেৱ

|

শঙ্কৰদাস

|

চতন গিৰি

|

শঙ্কৰষণ

|

নৰদেৱ

|

কামদেৱ

----- |

(হৰিবৰকলিতা গৃহৰ সত্যা নামে ২য়
পত্নীৰ)

গোপাল আতা (অসম দেশত জন্ম)

মৰা দৰ্শন গৃহ

বাৰ ভূঞাৰ সভাপণ্ডিত দৈবজ্ঞ

হৰেশ্বৰ

|

নৰেশ্বৰ

|

ধনেশ্বৰ

|

কামদত্ত

|

ৰামদত্ত

|

দেৱদত্ত

|

হৰদত্ত

|

হৰিবৰ

হৰিহৰ

হৰিচন্দ্ৰ

হৰিবৰ

|

কামবৰ

|

কৃষ্ণদত্ত

|

ধৰ্ম্মাউ

|

কৰ্ম্মাউ

|

গোপাল মুদৈ (গোপাল আতা)

মুতা আতা—নিবাস—খনাখোকৰা পুখুৰী পাৰে বৰুৱাৰ গৃহ বুলিছিল

চিৰাই

|

বিৰাই

|

বিৰিঞ্চি

|

বিৰচন

|

বিৰপাক্ষ

|

বিৰমাদ

|

গোপাল আতা

ভাটোছুচিয়া আতাৰ উপৰি পুৰুষ

টেপাই কাথ

|

চিৰা খা

|

বিৰাম খা

|

হৰাম খা

|

গাঙুৰ খা

|

দৌঘলা কাথ

বগুৰাত গ্ৰাম দেশ আছিল

শুধৰনি

শিঠি	অশুদ্ধ	শুদ্ধ
২	চিস্তি	চিণ্ডি
৪	কণক দন্ত	কণক দণ্ড
৭	নিনিঞ্চ	নিদিঞ
	বেটাৰ	বেটাৰ
৮	ববস্থী	বুৰঙ্গী
১৬	সাদীন	সাদিন
১৭	ছই	হই
১৯	নাপই	নপাই
২০	হুমলে	হুমাল
২৪	মাৰণৰ	কাৰণৰ
	গুৱা	গুৰা
২৮	নিজন্ত	নিৰন্ত
	সদা	পদা
২৯	আছিল	আহিল
৩০	মৰিব ধৈলে	সৰিব ধৈলে
৪২	আজ্ঞালৈ	আজ্ঞা লৈ
৪৩	মাৰিগৈ	সাৰি গৈ
৪৪	পাৰিণাতি	পৰিণাতি
৪৫	পাইকলে	পাই কলে
৫৬	বস্ত্ৰকাত	বণ্ডুকাত
৪৯	"	"
৫৫	উপাৰজ	উপা, বজ
৫৭	বেহি	ৰাই
৬৪	আছিল	আহিল
৬৭	শ্লোক নাতি	মাতি
৬৯	সংহাৰ	সংসাৰ
	কলা কাউতে	কলা কটাতে
	উঠালে	উটালে
	ব্রহ্মাণ্ড	ব্রহ্মাণ্ড
	গুৰাখানি	গুৰাখানি
	বেদেনাটি	বেদেনাটি
	ধয়	ধয়
	মহুকন্তা	মহুকন্তা
	খীলাই	খীনাই

শিঠি	অশুদ্ধ	শুদ্ধ
৭২	পাঙ্গা	পাণ্ডা
	দন্তৰতে	দণ্ডৰতে
	তুলিথৰি	তুলিথৰি
৭৪	এনে চুকত	এটা চুকত
৭৫	একদিনামান	একদিনা নাম
৭৮	অৰণ্যএ	অস্থয়ে
৮৪	খুৰ	খুৰী
৯০	নাৰায়ণ লৈএ	নাৰায়ণ নাম লৈএ
	তোকাকে	তোমাক
	মাৰ	সাৰ
	পৰম	পৰম
	তবু গুণ	তযু গুণ
	যৈমানি	যৈমানি
	হিয়তে	হিয়াত
	সগতহে	লগতহে
	লস	লম
৯৭	কৈদৰ	ফৈদৰ
১০১	অন্নবে	অস্থয়
১০	নঙ	মঙ
১০৯	আলচিদলৰ	আলচি দলৰ
১১৫	মা এৰাতি	মাত্ৰ ৰাতি
১১৬	পুৰিবই	পুৰিবই
১২০	চলিব লগ—	চলিব লগা
	পাছে পাছে—	গৈ পাছে গৈ
	মুখে বন্ধিলে—	স্থখে বন্ধিলে
১৪৫	ভূমি পছৰা	ভূনি পছৰা
১৫০	কিলাওঁ	তেহে কিলাওঁ
১৬৫	কোনেকৈ	কোনে কৈ
১৭৬	দেশ গেটে	দেশ গোটে
১৯৫	পৰাগৈ	পৰা গৈ
৩৩৯	৬ ফলা	মাৰণত ৬ ফলা
	কপেটাৰ মঠ	বৰপেটাৰ মঠ